

ವೈಷ್ಣವರೂಪವಸ್ತ್ರ ಸೂತ್ರ

ಶ್ರೀ ಛಾಂದ್ಯ ಗೀತೆ ತತ್ವೈಕ

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರು.

ಭಾಗವತರತ್ನ, ಗೀತಾಚತುರಾದಿ ಬಿರುದಾಂಕಿತ

ಶ್ರೀ ಘೋಷ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಆಚಾರ್ಯ

ಸಂಪುಟ 1/4 (1, 2, 3 ಸ್ಕಂದಗಳು)

पूर्णप्रज्ञसंशोधनमन्दिरम्

ग्रन्थालयविभागः

पूर्णप्रज्ञविद्यापीठम्, बेङ्गलूरु-२८

क्र. स -

वि.स.-

ಶ್ರೀಃ

ವೇದವ್ಯಾಸಪ್ರಣೀತ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮ್

॥ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸ ಮಧ್ವ ಪಾಹಿ ॥

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರು

ಭಾಗವತರತ್ನ, ಗೀತಾಚತುರಾದಿ ಬಿರುದಾಂಕಿತ

ಶ್ರೀ ಘೋಷಿ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಆಚಾರ್ಯ

ಪ್ರಕಾಶನ

ವಿಕ್ರಮ ಶ್ರಾವಣ ಬಹುಳ ಅಷ್ಟಮಿ (Aug 2000)

ಸಂಪುಟ 1/4 (1, 2, 3 ಸ್ಕಂದಗಳು)

Srimad Bhagavatham in Kannada by Bhagavatharatna,
Geethachatura, Vidwan Ghooli Krishnamurthy Acharya

First Print· 1966

Second Print 1973

Third Print 1987-by Sri Raghavendrashrama (Bangalore)

Present Print 2000

Copyright Reserved

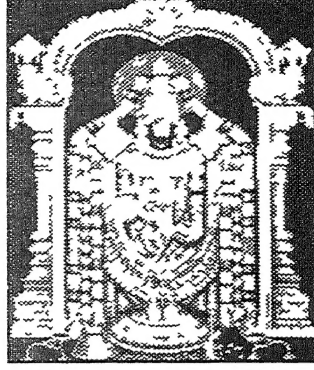
Published by

G S Murti, 54B/1, Brindavan,
Thane (W) 400 601 Tel 534 33 32

Printed by

Parijatha Printers, B B Laya
K R Mohalla, Mysore-570 024
Tel 445147

ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀವೆಂಕಟೇಶಾಯ ನಮಃ

ಶ್ರೀ ಘೂಳಿ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಆಚಾರ್ಯ (1906-1993)

ಶ್ರೀಮತಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಬಾಯಿ (1910-1979)

ನಮ್ಮ ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಿಗೆ

ತೃತೀಯ ಮುದ್ರಣದ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮ್

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿದೆ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸ ಬಗವಂತನೇ ಅದರ ರಚಯಿತಾ. ಶ್ರೀಶುಕಾಚಾರ್ಯರು ವಕ್ತಾ ಶ್ರೀವರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಶ್ರೋತಾ ದೇಶವು ಗಂಗಾಮಧ್ಯಗತ ಏಕಸ್ತಂಬ ಪ್ರಾಸಾದ ಇಂತಹ ವಕ್ತೃಶ್ರೋತೃ ಪ್ರಸಂಗಾದ್ಯನುಕೂಲಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಶ್ರೀಬಾಗವತಶಾಸ್ತ್ರವು ಪರಮೋಪದೇಯವಾಗಿರಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯ ಮಹಿಮೆಯು ಅದರಲ್ಲಿ ಅನುವದವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೇ ಆಗಿದೆ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವು ಬಗವದ್ಭಕ್ತರಿಗೆ ಪ್ರಿಯತಮವಾಗಿದೆ ಅಮೃತದಂತೆ ಮದುರಾದ ಮದುರಗಾದಾನುರತರಂಗಿಣಿಯು ವಾವನವಾಗಿದೆ ಜ್ಞಾನಬಕ್ತಿ ವಿರಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಲಬ್ಧವಾಗುವ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವು ಆವಿಷ್ಟತವಾಗಿದೆ

ಕಲಿಮಲಸಂಸ್ಕೃತಿಕಾಲನನಾದ ಕಮಲಾರಮಣನ ಅಮಲಗುಣಗಳಿಗೆ ಎತ್ತಿಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿಯಂತಿರುವ ಭಾಗವತಕ್ಕೆ ಸಮವಾದ ಪವಿತ್ರ ಗ್ರಂಥವಿನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ ಮೋಕ್ಷಾನಂದ ವನ್ನು ಹೊಂದಲು ತೊಡಕಾಗಿರುವ ಅಹಂಮಮಕಾರಗಳೆಂಬ ರೋಗಕ್ಕೆ ಪರಮೌಷಧವೀ ಗ್ರಂಥರಾಜವು

ಹನ್ನೆರಡು ಸ್ಕಂಧಗಳಿಂದ 18 ಸಾವಿರ ಗ್ರಂಥರೂಪ ಬಕ್ತಿಸುಮಗಳಿಂದ, ಗೋವಿಂದ ಸುಂದರ ಪದಾರವಿಂದರತಿ ಮಕರಂದ ರಸದಿಂದ ಶೋಭಿತವಾದ ಶ್ರೀಬಾಗವತವಾರಿಜಾತ ವೃಕ್ಷದ ದಿವ್ಯಸುಖಕರಚ್ಛಾಯೆಯನ್ನು ಯಾವ ಬಾವುರಸಿಕನು ಸೇವಿಸದಿರುವನು?

ಪೀತಾಂಬರದಾರಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಚರಣಾಂಬರದಲ್ಲಿ ಶುಕ, ವರೀಕ್ಷಿತ, ವಾಂಡವ, ಕುಂತೀ, ದ್ರೌಪದೀ, ದೇವಹೂತೀ, ದ್ರುಪ, ಪ್ರಾಚೀನಬರ್ಹಿ, ಅಜಾಮಿಲ, ಪ್ರಹ್ಲಾದ, ನಾರದ, ಗಜರಾಜ, ಬಲಿರಾಜ, ಅಂಬರೀಷ, ಯಯಾತಿ, ಯದು, ಅಕ್ರೂರ, ಉದ್ಭವ, ದೇವಕೀ ವಸುದೇವ, ನಂದ ಯಶೋದಾ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯರಂತಹ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ತೇಜಸ್ಸಂಪನ್ನರಾದ ನಕ್ಷತ್ರರಾಜರು ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀವೆಂಕಟೇಶನ ದಿವ್ಯಪದವದ್ಮನನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪದ್ಮಾವತೀದೇವಿಯರ ಕರುಣೆಯಿಂದ ನನ್ನಂತಹ ವಾಮರನಿಗೆ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವನ್ನು ಕರ್ಣಾಟಬಾಷಾ ಸಂವಲಿತ ವಾಗಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರಣೆಯಾದುದು 1966 ವರಾಭವ ಸ|| ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವ ಸುಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಘೋಷಿ ಪ್ರಾಣೇಶರು ಭಾರತೀದೇವಿಯರು. ಶ್ರೀ ಗಣೇಶ, ಶ್ರೀ ಮಂತ್ರಾಲಯ ಗುರುರಾಜರು ನನ್ನ ಪರಮಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಸತ್ಯಧ್ಯಾನರು ನನಗೆ ಸರ್ವರಿತಿಯಿಂದ ಅನುಕೂಲಿಸಿ ಆಶೀರ್ವದಿಸುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀ ವೇ|| ಹುಲಿಗಿ ಪೂಜ್ಯ ಹುಚ್ಚಾಚಾರ್ಯರ ಸೇವಾ ಸಂವಾದಿತ ವಚನರಚನಾ ಚತುರಿಮೆಯ

ಸುವರ್ಣಾಕರವಾಯಿತು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಸರಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಲಾದಷ್ಟು ನಡೆದು ಶ್ರೀವಿಜಯದ್ವಜೇಯಾದಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಉಪಜೀವಿಸಿ ಬರೆದೆನು ಲೇಖನಿಯಂತೆ ಆ ಗ್ರಂಥದ ಎರಡು ಅಂಕನಗಳು ಮುದ್ರಿತವಾಗಿ, ಸುಜನ ಶಿರೋಮಣಿಗಳಿಗೆ ಗ್ರಾಹ್ಯವೆನಿಸಿತು ಅದ್ಭುತ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಪ್ರಕಾರ ನೋಡಿದ ಸಹೃದರಿಗೆ-ವುರೋಬಾಗಿಗಳಿಗಲ್ಲ-ನನ್ನ ಶ್ಲೋಕ ಶ್ಲೋಕದ ಅನುವಾದ ಸರಣಿಯು ಗೋಚರವಾಗಿ ಬಂದೀತು 18 ಸಾವಿರ ಗ್ರಂಥವೂ ಬಿಡಲ್ಪಡದೆ ಅನುಪದಿತವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಖ್ಯಾತಿಯು ಈ ನನ್ನ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ವಂಡಿತರಿಂದ ಬಂದಿದೆ ಇದು ಗರ್ವದ ಮಾತಲ್ಲ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯೂ ಅಲ್ಲ

ಅಮೃತಂ ಕ್ಷೇಮಂ ಅಚಯಂ ಎಂದು ತ್ರಿಗುಣಾತೀತನ, ತ್ರಿನೇತ್ರಾದಿತ್ರಾತನ, ತ್ರಯೀವ್ರತಿವಾದ್ಯನ, ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ವಾದಗಳು, ಕ್ಷೇಮ ಎಂದರೆ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪ, ಅಚಯ ಎಂದರೆ ಅನಂತಾನನ, ಅಮೃತವೆಂದರೆ ವೈಕುಂಠ

ಎರಡಾಗಿವೆ ಈಗ ಮೂರನೆಯ ಮುದ್ರಣವೂ ಆಗುತ್ತಿರುವುದು, ಯಾವ ಗುರು ಹಿರಿಯರ ಕೃಪಾವಿಶೇಷವೋ, ಯಾವ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವಿದ್ದಿದ್ದಜ್ಜನರ ಉದಾರತೆಯೋ, ಯಾವ ಶ್ರೀಗುರುರಾಜಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀ ಪೂಳೀ ಬಾರತೀಶನ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀವೇಂಕಟೇಶನ ವರಮಾನುಗ್ರಹವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಬೇಡಿ ಅದನ್ನು ಪ್ರಾತಃಸ್ಮರಣೀಯ ವಂಡಿತ ಮಂಡನಾಯಮಾನ ಪೂಜ್ಯ ಶ್ರೀ ಗೌಡಗೆರೆ ಆಚಾರ್ಯ ಕುಲತಿಲಕರೂ, ಬಹು ಪವಿತ್ರ ಗ್ರಂಥ ಮುದ್ರಣ ಬದ್ರಹಸ್ತರೂ, ನನ್ನ ಸಹೃದಯ ಮಿತ್ರರೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಪೂಜ್ಯ ಡಿ ಎನ್ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರನ್ನೂ, ಅವರ ಮುದ್ರಣ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಭದ್ರತಳವಾಗಿ ಆರ್ದಿಕ ಸಹಾಯವನ್ನು ಅತ್ಯಂತೋದಾರ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಾಶಕ ಶ್ರೀ ಬಿ ಎನ್ ವಾಸುದೇವರಾಯರನ್ನೂ ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ

ನನ್ನ 80 ವರ್ಷದ ವಲೀವಲಿಹಸ್ತವು ಪ್ರಶಸ್ತ ಕಾರ್ಯನ್ಯಸ್ತವಾಗುವಂತೆ ನೆರವಿತ್ತ ಶ್ರೀ ವಾಸುದೇವರಾಯರಿಗೆ ಅವರ ಪರಮೋದಾರ ಕೃತಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಸಂತಸವಡುವ ಸಜ್ಜನರಿಗೂ ನಾನು ಚಿರಋಣಿಯಾಗಿ ಶಿರಬಾಗಿ ನಮಿಸಿ, ಶ್ರೀಹರಿವಾಯುಗುರುಗಳ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ಏತತ್ಪ್ರತಿರತ್ನವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಶ್ರೀಮತಾಂವರರ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವೆನು.

|| ಓಂ ತತ್ ಸತ್ ||

ಬಳ್ಳಾರಿ

ಭಗವದ್ಭಕ್ತವಶವರ್ತಿ

ಪ್ರಬವ ವೈಶಾಖಶುದ್ಧ ದಶಮೀ

ಘೂಳೀ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತ್ಯಾಚಾರ್ಯ

ಪ್ರಕಾಶಕರ ನುಡಿ

ಶ್ರೀ:

ಶ್ರೀ ಗುರುಬೋಧನಮಃ

ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಮತ್ತು ಪಿತೃಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಘೋಷಿ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಆಚಾರ್ಯರು, ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧಾ, ಜ್ಞಾನ, ಬಕ್ತಿ ಮತ್ತು ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಶ್ರೀಮದ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಮತ್ತು ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ವರಂವರ ಯತಿಗಳ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರ, ವರನ, ಪ್ರವಚನ, ಉಪದೇಶ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಚತುರರಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪುರುಷರು ತೋರಿದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ಬಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ತಿಳಿದು, ಮನಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಬರೆದು ತಮ್ಮ ಗುರುವಂತರ್ಯಾಮಿ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀವೆಂಕಟೇಶನ ವಾದವದ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ನಾರ್ದಕ ಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಸ್ವತಃ ಅವರೇ ತಮ್ಮ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಬರೆದ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಜನಪ್ರಿಯವಾದದ್ದು "ಶ್ರೀಮದ್ಬಾಗವತಮ್" ಅವರ ಬಾಗವತ ಪ್ರವಚನವು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಲದೆ ಮುಂಬೈ, ವಾರಣಾಸಿ, ಹೈದರಾಬಾದ್ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಜನಾಕರ್ಷಿತವಾಗಿತ್ತು ಇವರ ಈ ಶ್ರೀಮದ್ಬಾಗವತವನ್ನು ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಬಾಗಲಿಂಗಂವಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರನ್ಯಾಮಿ ಬೃಂದಾವನ ಸಮಿತಿ ಪರವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ತೆಲುಗು ಬಾಷೆಯ ತತ್ಪ್ರವಾದ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಮಾಳಿಗೆ ಬೀಮಸೇನಾಚಾರ್ಯರ ತೆಲುಗು ಬಾಷೆಯ ಅನುವಾದ ತುಂಬಾ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಾರವಾಗುತ್ತಿದೆ

ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ಬರೆದ ಇತರ ಗ್ರಂಥಗಳ ವಿವರಣೆ ಮುಂದಿನ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವರು ಬರೆದ ಶ್ರೀ ಚಾಮುಂಡಿ ಸುಪ್ರಬಾತ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಸುಪ್ರಬಾತ ಧ್ವನಿಸುರುಳಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪಿ ಬಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ್ ಮತ್ತು ಬಿ ಕೆ ಸುಮಿತ್ರ ಅವರಿಂದ ಧ್ವನಿಮುದ್ರಣಗೊಂಡಿದೆ ಆದರೆ ಇವು ಯಾವುದೂ ಉಪಲಬ್ಧವಿಲ್ಲ

ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ಜುಲೈ 1993ರಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಸ್ವರಾದ ನಂತರ ಅವರು ಬರೆದ 'ಶ್ರೀಮದ್ಬಾಗವತಮ್' ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಬೇಡಿಕೆ ಬಂತು ರಾಘವೇಂದ್ರಾಶ್ರಮದವರು ಮುದ್ರಿಸಿದ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಉಪಲಬ್ಧವಿದ್ದಿಲ್ಲ ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಶ್ರೀ ಹರಿವಾಯುಗುರುಗಳ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀವೆಂಕಟೇಶನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ತಂದೆತಾಯಿಯರ ಆಶೀರ್ವಾದದಿಂದ ಈ ಮಹಾಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪುನಃ ಮುದ್ರಿಸಲು ನಾಹನ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ ಅವರ ಆಶೀರ್ವಾದ ಹಾಗೂ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನನ್ನ ಈ ಅಳಿಲು ಸೇವೆ ಕಾರ್ಯನಾಥನೆಯಾಗುವುದೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರು ಹಾಗೂ ತಂಗಿಯರು ಸಹಾಯವಾಗಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಈ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮ್ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ವರನೆ ಮಾಡಲು ಸುಲಭವಾಗುವಂತೆ ನಾಲ್ಕು ಬಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಿದ್ದೇವೆ ವೈಷ್ಣವ ಮಹಾಭಕ್ತರಲ್ಲದೆ, ಇನ್ನಿತರರು ಕೂಡ ಅತಿ ಸರಳವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಬರೆದ ಈ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಚಿತ್ರಚರಿತ್ರೆ, ಅವನ ಭಕ್ತರ ಜೀವನಕಥೆ ಒದಿ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀವೆಂಕಟೇಶನ ಪ್ರಸಾದಕ್ಕೆ ವಾತ್ಸರಾಗುವರೆಂದು ಹಾರೈಸಿ ನನ್ನ ಈ ಅಲ್ಪಸೇವೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಗುರುಹಿರಿಯರಾದ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಪೂಜ್ಯರಾದ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ನಮಿಸಿ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಬಕ್ತಾದಿಗಳು ಸುಲಬ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಸದ್ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವರೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ

ಈ ಭಾಗವತ ಮಹಾಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅತಿಸುಂದರವಾಗಿ, ತಪ್ಪುಗಳಿಲ್ಲದೆ ಯಥಾ ವತ್ತಾಗಿ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿದ ನಮ್ಮ ಬಂಧುಗಳಾದ ಶ್ರೀ ನರಹರಿರಾವ್, ವಾರಿಜಾತ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್, ಕೆ ಆರ್. ಮೊಹಲ್ಲಾ, ಮೈಸೂರು ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು ಶ್ರೀ ರುಕ್ಮಿಣೀನಾಥಭಾಮಾ ಸಮೇತ ಶ್ರೀ ಗೋವಾಲಕೃಷ್ಣನು ಅವರಿಗೆ ಇತೋಷ್ಯತೀಶಯ ವಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲೆಂದು ಹಾರೈಸುವೆ

22-8-2000,

ವಿಕ್ರಮ ಶ್ರಾವಣ ಬಹುಳ ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿ

ಇಂತಿ ನಿಮ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸಿ,

ಘೋಳಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ ಆಚಾರ್ಯ

ಶ್ರೀ ಘೂಳಿ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಕೃತಿಗಳು

- 1 ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮ್
- 2 ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಸಾರಾಮೃತಂ
- 3 ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಸಾರೋದ್ಧಾರಾಮೃತಂ
- 4 ಶ್ರೀ ಮಹಾಬಾರತಂ
- 5 ಶ್ರೀ ಹರಿವಂಶಾಮೃತಂ
- 6 ಶ್ರೀ ಗೀತಾಮೃತಂ
- 7 ಶ್ರೀ ದರ್ಮಾಮೃತಂ ಮತ್ತು ಗರುಡಾಮೃತಂ
- 8 ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕಲ್ಯಾಣಾಮೃತಂ
- 9 ಶ್ರೀ ರಾಮನಾಮಾಮೃತಂ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಭಗವತ್ ಸಂದಾನಾಮೃತಂ
- 10 ಚತುಃಶ್ಲೋಕ ಭಾಗವತ (ಅರ್ಧಸಹಿತ)
- 11 ಶ್ರೀ ದಶೋಪನಿಷದಾಮೃತಂ (5 ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ತೆಲುಗು ಬಾಷೆಯಲ್ಲಿ)
- 12 ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಘಟ್ಟ ಸಮೀರಕುಮಾರ ವಿಜಯ
- 13 ಶ್ರೀ ಸಂದ್ಯಾಚಂದ್ರಿಕೆ ಮತ್ತು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತದೇವವೃಜ (ಅರ್ಧಸಹಿತ)
- 14 ಶ್ರೀ ಚಾಮುಂಡಿ ಸುವ್ರಭಾತ
- 15 ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಸುವ್ರಭಾತ
- 16 ಶ್ರೀ ಹರಿಗುರು ಶ್ರವಣಮಾಲಿಕೆ
- 17 Cassette Tape (ಶ್ರೀ ಚಾಮುಂಡಿಸುವ್ರಭಾತ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಸುವ್ರಭಾತ)

ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಪ್ರಥಮ ಸ್ಕಂಧ

ಅಧ್ಯಾಯ	ವಿಷಯ	ಪುಟ
೧.	ಸೂತಶೌನಕ ಸಂವಾದವು	4
೨	ಸೂತಪ್ರತಿವಚನ ಭಾಗವತಸಾರ	6
೩	ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅವತಾರಗಳು	9
೪	ಭಾಗವತ ರಚನೆ	14
೫	ನಾರದ-ಬಾದರಾಯಣ ಸಂವಾದವು	16
೬	ನಾರದಕೃತ ಬಗವದ್ಗೀತೆ	20
೭.	ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ ಸ್ತವ	23
೮.	ವರೀಕ್ಷಿತನ ರಕ್ಷಣೆ	27
೯.	ಬೀಷ್ಮ ನಿಯೋಗ	30
೧೦	ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದ್ವಾರಕಾಗಮನವು	34
೧೧	ವರೀಕ್ಷಿಜ್ಞನ	40
೧೨	ವಿದುರಬೋಧೆ	42
೧೩	ಅವಶಕುನಗಳ ದರ್ಶನ-ಧರ್ಮರಾಜನ ಪ್ರಶ್ನೆ	46
೧೪	ಅರ್ಜುನನ ಪ್ರತಿವಚನ	48
೧೫	ಪಾಂಡವರ ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣವು	50
೧೬.	ಗೋ-ದರ್ಮ ಸಂವಾದವು	51
೧೭	ಕಲಿಂಗವು	54
೧೮	ಶಮೀಕಸುತ ಶಾವವು	57
೧೯.	ರಾಜ ವಿರಾಗವು	61
೨೦.	ಶುಕಾಗಮನವು	64

ದ್ವಿತೀಯ ಸ್ಕಂಧ

೧	ಶುಕಪ್ರತಿವಚನವು, ದಾರಣಾನಿರೂಪಣವು	66
೨	ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪ ಚಿಂತನವು, ಮಾರ್ಗಾದ್ಯಯವು	69
೩	ಅನ್ಯದೇವೋಪಾಸನೆ-ಶೌನಕನ ಪ್ರಶ್ನೆ	74
೪	ರಾಜಪ್ರಶ್ನೆ-ಶುಕರ ಮಂಗಲಾಚರಣೆಯು	76
೫	ನಾರದ-ಬ್ರಹ್ಮ ಸಂವಾದವು	78
೬	ವೈಕುಂಠರೂಪ ವರ್ಣನೆಯು	82

೭	ವದ್ಮನಾಬನ ಅವತಾರಗಳು	86
೮	ರಾಜನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು	91
೯	ಚತುಃಶ್ಲೋಕೀ ಭಾಗವತೋಪದೇಶ	93
೧೦	ಭಾಗವತ ದಶಲಕ್ಷಣ, ವೈರಾಜಸೃಷ್ಟಿ	97

ತೃತೀಯ ಸ್ಕಂದ

೧	ವಿದುರ-ಉದ್ಧವ ಸಮಾಗಮ ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನೆ	101
೨	ಉದ್ಧವ ಪ್ರತಿವಚನವು	105
೩	ಉದ್ಧವ ಕದಿತ ಕೃಷ್ಣವಾರ್ತೆ	107
೪	ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಉದ್ಧವನಿಗಾಜ್ಞಾಪಿಸಿದುದು	109
೫	ವಿದುರ ಮೈತ್ರೇಯ ಸಮಾಗಮ	112
೬	ಮೈತ್ರೇಯಕೃತ ಸೃಷ್ಟಿವರ್ಣನೆ	114
೭	ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಸೃಷ್ಟಿ	117
೮.	ಹರಿಯ ಜೀವ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯ-ವಿದುರ ಪ್ರಶ್ನೆ	120
೯	ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ ಸೃಷ್ಟಿವರ್ಣನೆ	123
೧೦	ಬ್ರಹ್ಮಕೃತ ಸ್ತುತಿ-ಹರಿ ವರದಾನ	126
೧೧	ವಿರಿಂಚಕೃತ ನವವಿದ ಸೃಷ್ಟಿ ವಿವರ	131
೧೨	ಕಾಲನಾಮಕ ಹರಿ ಮಹಿಮೆ	135
೧೩	ಸೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಕಾರವು, ಮನುರಾಜೋದಯವು	138
೧೪	ವರಾಹಾವತಾರ ಕಥಾ	143
೧೫	ದಿತಿ-ಕಶ್ಯಪ ಸಂವಾದ	147
೧೬	ಜಯ ವಿಜಯ ಶಾವ	151
೧೭	ಭಕ್ತವರಾದೀನ ಹರಿ ಮಹಿಮೆ	156
೧೮.	ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ಜನನ	159
೧೯.	ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ವರಾಕ್ರಮ	161
೨೦.	ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ವದೆ	163
೨೧.	ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಪಂಚನವು	165
೨೨	ಕರ್ದಮ ಚರಿತೆ (ತವಸ್ಸು)	169
೨೩	ಕರ್ದಮ ವಿವಾಹ	173
೨೪	ಕರ್ದಮ ಚರಿತೆ (ಐಶ್ವರ್ಯಬೋಗ)	175
೨೫	ಕಪಿಲಾವತಾರ	178
೨೬	ಕಪಿಲ ದೇವಹೂತೀ ಸಂವಾದವು	182

೨೭	ತತ್ತ್ವಲಕ್ಷಣ ನಿರೂಪಣವು	186
೨೮	ವರತತ್ತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾದನ, ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷ ವಿವೇಕ	191
೨೯	ವೈಷ್ಣವ ಯೋಗ	194
೩೦	ಬಕ್ತಿಯೋಗ	197
೩೧	ಜೀವಕರ್ಮ ಸಂಸೃತಿ ನಿರೂಪಣವು	200
೩೨	ಜೀವಸಂಸೃತಿ ನಿರೂಪಣ ಗರ್ಭವಾಸಾದಿ ದುಃಖ	202
೩೩	ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿ ಮಾರ್ಗದ್ವಯ ಬಕ್ತಿ	206
೩೪	ದೇವಹೂತಿಯ ಮುಕ್ತಿ	210

ಪ್ರಥಮಸ್ಕಂದ

|| ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀವೆಂಕಟೇಶೋ ವಿಜಯತೇ ||

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮ್

ಪ್ರಥಮಸ್ಕಂಧವು

|| ಹರಿಃ ಓಂ ||

ಜನ್ಮಾದ್ಯಸ್ಯ ಯತೋಽನ್ಯಯಾದಿತರತತ್ವಾರ್ಥೇಷ್ಟಭಿಜ್ಞಃ ಸ್ವರಾಟ್ |
ತೇನೇ ಬ್ರಹ್ಮ ಹೃದಾ ಯ ಆದಿಕವಯೇ ಮುಹ್ಯಂತಿ ಯಂ ಸೂರಯಃ ||
ತೇಜೋವಾರಿಮೃದಾಂ ಯಥಾ ವಿನಿಮಯೋ ಯತ್ರ ತ್ರಿಸರ್ಗೋ ಮೃಷಾ |
ಧಾಮ್ನಾ ಸ್ವೇನ ಸದಾ ನಿರಸ್ತಕುಹಕಂ ಸತ್ತ್ವಂ ಪರಂ ಧೀಮಹಿ ||

ಶ್ರೀಮದ್ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರು, ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರೇಂದ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿತರಾಗಿ, ಕಲಿಕಾಲ ಬಲದಿಂದ ಕಲುಷಿತಚಿತ್ತರಾಗಿ ನೊಂದ ಸಜ್ಜನರ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕರುಣೆಯಿಂದ, ಬಹುಕಾಲ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ಪರಿಶುದ್ಧಳಾದ ಸತ್ಯವತಿದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವರಾಶರರಿಂದ ಆವಿರ್ಭೂತರಾಗಿ, ಮೊತ್ತಮೊದಲು ವೇದಗಳ ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿ ವೈಲಾದಿ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು.

ವೇದಾದಿಕಾರವಿಲ್ಲದ ಅಲ್ಪಮತಿಗಳಲ್ಲಿ ದಯದಿಂದ ಪಂಚಮವೇದವಾದ ಭಾರತ ವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಸಮಂಚಿತವಾದ ಅಷ್ಟಾದಶ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಗವತವಲ್ಲದ ಇತರ ಪುರಾಣಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದರು ಇಷ್ಟರಿಂದಲೂ ಸರ್ವಸಜ್ಜನರ ಕಷ್ಟನಿವಾರಣೆಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಜ್ಞಾನಕಾರ್ಯವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಗಲಿಲ್ಲವೆಂದರಿತ ಶ್ರೀಬಾದರಾಯಣರು ನಾರದರಿಂದ ಆದರದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿತರಾಗಿ ಹನ್ನೆರಡು ಸ್ಕಂದಗಳಲ್ಲಿ ಹದಿನೆಂಟು ನಾವಿರ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೂಡಿ ರಮ್ಯಮಾದ ಬಾಗವತವನ್ನು ರಚಿಸಿ ತಮ್ಮ ಅವತಾರ ಕಾರ್ಯವಿದರಿಂದ ಪೂರ್ತಿ ಯಾಯಿತೆಂದು ತೃಪ್ತಿಹೊಂದಿದರು

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಯಾವ ವಿಷ್ಣುಗಳಿಲ್ಲ, ಆದರೂ ಅವನ ಸ್ಮರಣೆಯೇ ಸರ್ವವಿಘ್ನ ನಿವಾರಣವು, ಸರ್ವಶ್ರೇಯಃಕಾರಣವೆಂದು ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಗ್ರಂದಾರಂಬದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಾನುಷ್ಠೇಯವಾದ, ಶಿಷ್ಟಾಚಾರಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದ, ನತಿಸ್ಮರಣಾದಿರೂಪವಾದ ಮಂಗಳಾಚರಣೆಯು ಆಯುಷ್ಮತ್ ಪುರುಷಕವಾಗುವುದೆಂದು ಪ್ರಕಟಿಸಲು, ತಾವೇ ಬಗವತ್ ಸ್ವರೂಪರಾಗಿದ್ದು ಕೂಡ, ಸಕಲ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಪೂರ್ಣನೂ, ಸರ್ವದೋಷ ವಿದೂರನೂ ಸರ್ವಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥನೂ, ಸರ್ವಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತ ಜೀವನಿಯಾ ಮಕನೂ, ಕರುಣಾಸಮುದ್ರನೂ, ಸರ್ವವ್ಯಾವೃತ್ತನೂ ಆದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಮಂಗಳವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ

ಯಾವ ನಿರ್ದುಃಖನಿರತಿಶಯಾನಂತ ಜ್ಞಾನಾನಂದಾದಿ ಗುಣಾಕರನಾದ ಶ್ರೀಶನಿಂದ ಈ ಜೀವಜಡಾತ್ಮಕವಾದ ಸಕಲ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯ, ನಿಯಮನ, ಜ್ಞಾನಾಜ್ಞಾನ, ಬಂದ-ಮೋಕ್ಷಗಳು ಯಥಾ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಆಗುತ್ತಿವೆಯೋ, ಯಾವ ವೈದೇಕ ವೇದ್ಯನಾದ ರಮೇಶನು ಉಪಕ್ರಮಾದಿ ತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಾಯಕ ಲಿಂಗಗಳಿಂದಲೂ, ಸತ್ತರ್ಕದಿಂದಲೂ ಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರವೆನಿಸುವ ಋಗ್ಯಜುಸ್ಸಾಮಾದರ್ವ, ಬಾರತ, ಮೂಲ ರಾಮಾಯಣ, ಪಂಚರಾತ್ರಾಗಮಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳ ಶ್ರವಣಾದಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಲು ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವನೋ, ಯಾವ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಕಮಲನಾಭನು ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಆದಿಕವಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ವೇದಾದಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಾಂಗವಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿದನೋ, ಯಾವ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಪುರುಷೋತ್ತಮನು ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡಲಶಕ್ಯವಾದ ಮಹಿಮೆ ಉಳ್ಳವನೋ, ಯಾವ ಸಮರ್ಥನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಸಜ್ಜನರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಲು ಈಶ್ವರ-ಜೀವ-ಜಡ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವನೋ, ಯಾವ ಕಾಪಟ್ಯಾದಿ ಸರ್ವದೋಷ ದೂರನಾದ ಮಾಯಾ ರಮಣನು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಸಂನಾರೋಪಕ್ರಮವೇ ಇಲ್ಲದ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತಳಾದ ಮಾಯಾ ದೇವಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಜಗತ್ಸರ್ಜನಾದಿ ವ್ಯಾವಾರ ಮಾಡಿ ಜೀವರಿಗೆ ಸ್ವಯೋಗ್ಯ ಮುಕ್ತಿ ಪ್ರದಾಯಕನಾಗಿರುವನೋ, ಅಂತಹ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಮನಸ್ಕಾರವು! ಶ್ರೀಹರೇ ನಮ್ ಮನಸ್ಸು ನಿನ್ನಲ್ಲೇ ರಮಿಸಲಿ!

ಸಕಲವಾಙ್ಮನೋನಿಯಾಮಕಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೂ, ಸರ್ವವ್ರಾಣಿ ಪ್ರವರ್ತಕನಾದ ಜೀವೋತ್ತಮನಾದ ಮುಖ್ಯವ್ರಾಣಿನಿಗೂ, ವಿದ್ಯಾದೇವಿಯೆನಿಸಿದ ಭಾರತೀ ದೇವಿಗೂ, ಸಕಲ ತತ್ತ್ವೇಶರಿಗೂ, ಕ್ಷಿಪ್ರಪ್ರಸಾದನಾದ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುರಾಜನಿಗೂ, ಶ್ರೀ ಟೀಕಾಕೃತ್ಯಾದರಿಗೂ, ಕರುಣಾವರುಣಾಲಯರಾದ ಶ್ರೀರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥ ಗುರು ಸಾರ್ವಭೌಮರಿಗೂ, ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸವರ್ಯರಿಗೂ, ಅಸ್ಮತ್ಪರಮಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಸತ್ಯದ್ವಾನಯತಿವುಂಗವರಿಗೂ, ಅಸ್ಮದ್ಗುರುವರರಾದ ಹುಲಿಗೀ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೂ ಶಿರನಾ ನಮಿಸಿ, ವಚನಾ ಸ್ತುತಿಸಿ,

ಮನನಾ ನ್ಮರಿಸಿ, ಶ್ರೀ ಬಾಗವತ ಪುರಾಣ ವಚನವನ್ನು ರಚಿಸಲುದ್ಯುಕ್ತನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಬಗವದ್ಭಕ್ತರು ಅನುಗ್ರಹಿಸಲಿ !

ಶ್ರೀಬಾಗವತಮಹಾವುರಾಣ ವಾರಿಚಾತ ವಾದವನಮಾಶ್ರಯಣವೆನಗೆ ಶ್ರೀಹರಿ ಕರುಣಾವಿಶೇಷದಿಂದಲೂ, ಶ್ರೀಪೂಳೀಪ್ರಾಣೇಶನ ಪರಮಾನುಗ್ರಹದಿಂದಲೂ, ಶ್ರೀ ಗುರುರಾಜರ ಪರಪ್ರಸಾದದಿಂದಲೂ, ಲಬಿಸಿತಲ್ಲದೇ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನಲ್ಲವೆಂದರಿತಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಮತಿ ಗುರುಮುಖ್ಯಸ್ಥೋತ್ತಮಜನ ಕಾರುಣ್ಯನರಣಿಯಲ್ಲಿ ನಾಗುವ ನನ್ನ ಜನ್ಮವೇ ದನ್ಯವಾದೀತೆಂದು ಬಗೆದು ಶ್ರೀ ಭಾಗವತಾಮೃತವೆಂಬೀ ವಚನಕಾವ್ಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವ ನನ್ನ ನಾಹನವನ್ನು ನಜ್ಜನರು ಮನ್ನಿಸದೆ ಇರರೆಂಬ ನಂಬಿಗೆಯೇ ನನ್ನನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತದೆ

ನಂದಗೋಕುಲ ವಿಹಾರಿಯು, ಬೆಕ್ಕದುಃಖವರಿಹಾರಿಯು, ಗೋವನಿತಂಬಿನೀ ಮನೋಹಾರಿಯು, ದುಷ್ಪಜನಸಂಹಾರಿಯು, ಹಾರಿಯು ಆದ ಹರೇ! ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನವ ನೆನಿಸು! ಶ್ರೀಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಅರ್ಧವಿವರಣರೂವವು, ಗಾಯತ್ರೀ ಸಮಾರಂಭವು, ವೃತ್ತಾಸುರ ವದ ನಿರೂಪಕವು, ಹಯಗ್ರೀವ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾ ಪರಮವವಿತ್ರ ವಿಷಯ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವು ನಜ್ಜನೋವಾದೇಯತಮವಾಗಿದೆ, ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರಿಂದ ರಚಿತವಾದ್ದರಿಂದಲೂ, ಸದ್ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳುವವರ ವಿಮಲ ಚಿತ್ತ ಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನೆಲೆಸಿ ಉದ್ಧರಿಸುವವನಾದ್ದರಿಂದಲೂ, ಶ್ರವಣಮಾತ್ರದಿಂದ ಶ್ರುತಿಮನೋಹರವಾದ್ದರಿಂದಲೂ, ಶ್ರೀಮಂತವೆನಿಸಿದೆ ಈ ಮಹಾವುರಾಣವನ್ನು ಸ್ಥೋತ್ರಮಜನರಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮತ್ಸರರಾದ ನಜ್ಜನರು ಕೇಳಲರ್ಹರೆನಿಸುವರು ಆದ್ಯಾತ್ಮಿಕಾದಿ ಭೌತಿಕಾದಿದೈವಿಕರೂಪ ತಾವತ್ರಯಂಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿ, ಪರಮಮಂಗಲ ರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷನುಖವನ್ನಾವಾದಿಸಿ, ಮಹಾವಲಪ್ರದವೆನುವ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ದರ್ಮಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಮುಖ್ಯವಿಷಯನಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವನು. ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪರಮ ಪ್ರಸಾದ ನಾದನವೆನಿಸಿದ ತ್ರಿಂಶದ್ವಿದ ಬಾಗವತ ದರ್ಮಗಳೂ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿರುವವು ಕಾವಟ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಶ್ರೀಶಪ್ರೀತಿಯೇ ನಾಕೆಂದು ಬಯಸಿ ಬೆಜಿಸುವ ಬಗವದ್ಭಕ್ತರಿಗೆ ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದರ್ಶನವಾಗುವದು ಇತರ ಪುರಾಣಗಳಿಂದೇನು? ನಾದನ ನಾಮಗ್ರಿಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವ ಏಕಾಂತ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಬಾಗವತವನ್ನು ಕೇಳಲುಪಕ್ರಮಿಸಿ ದಾಕ್ಷಿಣವೇ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅವರ ಹೃತ್ಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ ಪರಮಾನಂದಪ್ರದನಾಗುವನು ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ

ವೇದಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ವಲರೂಪಮಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದ್ವೈವಾಯನರ ಕರುಣೆಯೆಂಬ ದೋಟಿಯಿಂದ—ದೇವಯೋಗ್ಯಮಾದರೂ ಬೂಮಿಗೆ—ಕೆಳಗಿನಲ್ಲಟ್ಟು ಶುಕಗುರು ಮುಖಾಂಬುಜನಿಃಸೃತಾಮೃತರಸನಿಷ್ಕಂದಿನಿಯು, ಶ್ರೀಹರಿಕದಾಮಂದಾಕಿನಿಯು ಆದ, ಈ

ಬಾಗವತಾಮೃತರಸವನ್ನು ಬಕ್ತಜನರೇ! ನಾರಾನಾರ ವಿವೇಕಿಗಳಾದ ಸಜ್ಜನರೇ! ಸೇವಿಸಿರಿ! ಮರಣಪರ್ಯಂತವು ಅಲ್ಲ, ಆಮೇಲೂ ಲಿಂಗಬಂಗವರ್ಯಂತವೂ ಅಲ್ಲ, ಅದಾದ ಮೇಲೂ, ಮುಕ್ತಿ ನಾಪ್ರಾಪ್ತದಲ್ಲೂ ಸೇವಿಸಿರಿ!

ವೀತಶೋಕರಾದ ಮುಕ್ತರು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅದ್ಯಾಪಿ ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ!

೧ ಸೂತಶೌನಕ ಸಂವಾದವು

ಅನಿಮಿಷಕ್ಷೇತ್ರವೂ, ವರಮವವಿತ್ರವೂ, ಮುನಿವಲ್ಲಬಶರಣ್ಯವೂ, ವರಮ ಪುಣ್ಯವೂ, ಕುನುಮವಲಬರಿತವೂ ಸಂತತಗೇಗೀಯಮಾನ ಹರಿವಾವನಚರಿತವೂ ಗೋಮತೀತರಂಗಮಂಗಲವೂ, ಸುದರ್ಶನತೀರ್ಥ ಮಜ್ಜನ ಕೃತಾದ ನಾರ್ದವಾಹ ಸಜ್ಜನವೂ ಆದ ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಶೌನಕಾದಿ ಮುನಿಗಳೊಂದು ಸತ್ರಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ವಿಷಯವಿರಕ್ತರಾಗಿ ಸ್ವರೂಪಬೂತ ಸುಖಾವಾದಕ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಬಯಸಿ, ಆ ಮುನಿವರ್ಯರು ಲೋಕಾನುಕಂಪಾರ್ದವಾಗಿ ಒಂದು ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಚುರವಾದ ಸತ್ರಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಒಂದು ದಿನ ಕೃತಾಹ್ನಿಕರಾಗಿ, ಹುತವಹನಲ್ಲಿ ಆಹುತಿಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿ, ಆ ಸಮಯದಿ ಬಂದ ಸೂತನ ನುತಹರಿ ಗುಣಸಂಪೂರ್ಣನ, ನಿಶಾಂತ ಕರುಣೋಪೇತನನ್ನುಗ್ರಶ್ರವನನ್ನು ಕಂಡು ಯದೋಚಿತ ಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆದರದಿಂದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಂ ಕೇಳಿದರು

ಸೂತ! ಪಾವರಹಿತ! ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸ ದರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ, ನಾರವನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವಿ, ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸನೇ ಮೊದಲಾದ ಮುನಿಮುಖ್ಯರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅವರು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಯದಾರ್ಥ ವಾಗಿ ಸರ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದು ತಿಳಿಸಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರುವಿ ವರಮ ರಹಸ್ಯಾರ್ಥವನ್ನಾದರೂ ಗುರುಗಳು ಪ್ರೇಮವಾಕ್ಯರಾದ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವರಲ್ಲವೇ? ಜೀವರಿಗೆ ಸ್ಥಿರಕಲ್ಯಾಣ ನಾದನವಾಗಿ ನೀನು ವಿಚಾರಿಸಿದ ಶಾಸ್ತ್ರ ನಾರ್ದ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನೆಮಗೆ ನಿರೂಪಿಸು

ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಮರ್ತ್ಯರಲ್ಪಾಯುಷ್ಯರು, ಅಲಸರು, ಮಂದಬುದ್ಧಿಗಳು, ಅಲ್ಪಪುಣ್ಯರು, ರಾಗರೋಗಪೀಡಿತರು, ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದ ಕರ್ಮಾಚರಣ ತತ್ಪರರು, ಕೇಳಬೇಕು ಅನಂತಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು! ಉಳಿದಿರುವ ಆಯುಃಕಾಲವೋ, ಅನಿಶ್ಚಿತವು, ಅಲ್ಪವು ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನವು ದುರ್ಲಬವಾಗಿದೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ಎಂತು ಅನುಗ್ರಹೋನ್ಮುಖನಾಗುವನೋ, ಎಂತು ಮನಃಶುದ್ಧಿ ಸಿಗುವದೋ ಅಂತಹ ನಾರಬೂತವಾದ ಸರ್ವಬೂತಮಂಗಲವ್ರದವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ನಿನ್ನ ನಿಶಿತ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ವೇಳು

ಪ್ರಿಯ ಸೂತ! ನಿನಗೆ ಮಂಗಲವಾಗಲಿ! ವಸುದೇವನಿಂದ ದೇವಕಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ವಾರ್ಧನಖನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನವತರಿಸಿದ್ವೇತಕ್ಕೆ? ಮೂಲರೂಪಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನ ಅವತಾರಗಳು ಸಜ್ಜನರ ಕ್ಷೇಮಾಬಿವೃದ್ಧಿಗಳಿಗಲ್ಲವೇ? ಪೋರ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನರಳುವ ನರನು ವಿವಶನಾಗಿ ಅರ್ಧಾನುಸಂದಾನದಿಂದ, ಹರೇ! ಎಂದು ಉಚ್ಚರಿಸುವ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಏಪ್ರವೇ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು ಅಹಂಕಾರತತ್ವನಿಯಾಮಕನಾದ್ದರಿಂದ ಬಂಧಕನಾದ ಶಿವನೂ ಕೂಡ ಯಾವ ನ್ಯಾಮಿಯನ್ನು ಕಂಡು ದೂರ ಸರಿಯುವನೋ, ಬಾಗಿರದಿಯಂತೆ ಬಾಗವತರೂ ಯಾವ ವರಮವುಣ್ಯ ಶ್ಲೋಕ ಶಿಖಾಮಣಿಯ ವಾದವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿರುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ಸೇವಿವರ ವಾವರಾಶಿಯನ್ನು ನಾಶಗೈದು ದಿವ್ಯ ಜ್ಞಾನಕಾರಣರಾಗುವರೋ, ಅಂತಹ ಸ್ತೋತ್ರ ವಾತ್ರ ಸಚ್ಚರಿತ್ರನಾದ ಬಗವಂತನ ಕಲಿಕಾಲ ಮಲಾವಹರಣವಾದ, ಶ್ರವಣಬೂಷಣವಾದ ಹೃತ್ತೋಷಣವಾದ ಶ್ರೀಹರಿ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣೋಪಚಿತ ಬಾಷಣಗಳನ್ನು ಯಾವ ಬಕ್ತನು ಕೇಳದಿರುವನು? ಯಾವ ಮನಃಶುದ್ಧಿ ಕಾಮನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷವಡದೆ ಇರುವನು?

ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ವಿಬುದಜನ ವರಿಗೀತವಾದ ಆ ಬಗವಂತನ ಉದಾರಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಉತ್ಸುಕರಾಗಿರುವೆವು ಅವನ ಅವತಾರಗಳಾವುವು? ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅವತರಿಸಿದ ಅವನ ಶುಭಗಾದೆಗಳನ್ನು ಗಾನ ಮಾಡು ಸೂತಾ! ವದ ವದದಲ್ಲಿಯೂ ಮದುರತರವಾದ ಉತ್ತಮ ಶ್ಲೋಕ ಚಕ್ರವಾಣಿಯ ವಿಕ್ರಮಲೀಲೆಗಳನ್ನೆಷ್ಟು ಕೇಳಿದರೂ ನಮಗೆ ನಾಕೆನಿಸಿಲ್ಲ 'ರಸೋ ವೈ ಸಃ' ಅಲ್ಲವೇ?

ಬಲರಾಮನಿಂದ ಕೂಡಿ ಬ್ರಹ್ಮೇಶಮುಖಸುರವಲ್ಲಬನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಾಡಿದ ಲೋಕೋತ್ತರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಾವು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳಿಲಿಚ್ಛಿಸಿರುವೆವು ವರಗೋವಿಂದ ಕಥಾನುಸಾರನ ಮಹಾವರ್ಷೋರುಧಾರಾವರಂವರೆಯಿಂದಲ್ಲದೆ, ಸೂರಿಚಂದ್ರ! ಇತರೋ ವಾಯಗಳಿಂದ ಪ್ರವಿಸ್ತರದುರ್ವಾಂತದುರಂತ ದುಸ್ಸಹಜನುಸ್ಸಂಬಾವಿತಾನೇಕದುಸ್ತರ ಗಂಬೀರ ಕರೋರಕಲ್ಮಷಕನದ್ವಾವಾಗ್ನಿಯು ಶಾಂತಿಸುವದೇ? ಮನುಜರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾದವನು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಾನಂದವನ್ನು ತೋರಗೊಡದೆ ಗೂಢನಾಗಿ ನಾಮಾನ್ಯ ಮನವನಂತೆ ವರ್ತಿಸಿದನಂತೆ! ಈ ವೈಷ್ಣವ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾಲವು ಬರುವದನ್ನರಿತು ದೀರ್ಘಸತ್ರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ವ್ಯಾವಾರಾಂತರಗಳಂ ಬಿಟ್ಟು ಶ್ರೀಹರಿಕದಾಕಲಾವವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ಅದೇ ನಮ್ಮ ಜೀವಾತುವೆಂದರಿತಿರುವೆವು ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಜಲರಾಶಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಲಿರುವ ಜನರಿಗೆ ಕರ್ಣಧಾರನಂತೆ ಕಲಿ ದೋಷಹರಣವಾಂಬಾಕಲಿತರಾದ ನಾವು ನಿನ್ನನ್ನು ಪೊಂದಿ ದನ್ಯರಾಗುವೆವು ಯೋಗೇಶನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಮೂಲರೂಪವನ್ನೈದಲು ಬಕ್ತಿಜ್ಞಾನಲಕ್ಷಣ ದರ್ಮವು ಯಾರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಮಾಡಿ ನಿಂತಿದೆ? ಸೂತಾ! ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾದನವಾವುದು? ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರೀತಿಯು ಹೇಗಾಗುವದು? ಕೃಷ್ಣಾವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಚರಿತೆಗಳಾವವು? ಅವನ ಯಶೋವರ್ಣನೆಯ ಮಹಿಮೆ ಏನು? ಅವತಾರಾಂತರಗಳ

ವಿವರಗಳಿಂತು? ದರ್ಮವೆಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದೆ? ಎಂಬುವ ಈ ಆರು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾದಾನವಂ
ವೇಳಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸು" ಎಂದು ಶೌನಕನು ಕೇಳಿದನು

೨. ಸೂತಪ್ರತಿವಚನ-ಬಾಗವತನಾರ

ನಿಖಿಲವುರಾಣವ್ಯಾಖ್ಯಾನವೈಖರೀಸಮೇತನಾದ ಸೂತನಾಶೌನಕಾದಿ ಮುನಿಗಳ
ವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ, ದೇವತಾಗುರುವಂದನವನ್ನು ಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸಿ
ಇಂತೆಂದನು

ಸರ್ವಸ್ವವರಿತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವದೂತರಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಚೈಯಂತೆ ಪ್ರಯಾಣ
ಮಾಡುವ, ದೇಹಾದ್ಯಭಿಮಾನರಹಿತರಾದ, ಏಕಾಕಿಗಳಾದ, ಕೃತಕೃತ್ಯರಾದ ಯಾವ
ಶ್ರೀಶುಕಾಚಾರ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ ಪುತ್ರವಿಯೋಗ ಕಾತರರಂತೆ, ಅದೀರರಂತೆ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸ
ದೇವರು ಪುತ್ರ! ಎಂದು ಕೂಗಲು, ಅಹಂಕಾರಾತ್ಮಕ ರುದ್ರಾವತಾರನಾದ ಶುಕನ ವ್ಯಾಪ್ತಿ
ಯಿಂದ ವೃಕ್ಷಗಳು ಕೂಡ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸಿದವೋ ಅಂತಹ ಸರ್ವಭೂತಹೃದಯ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ
ಶ್ರೀಶುಕಾಚಾರ್ಯನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ ಅವನು ಅಂತರ್ಮುಖನಾದ ಮಾತ್ರನಲ್ಲದೇ
ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶಕನಾಗಿ ಬಹಿರ್ಮುಖನೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಪುನಃ ಸಮನ್ವಾರವು
ಯಾವ ಶುಕನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವೇದನಾರವಾದ ಭಾಗವತವನ್ನು ವೇದವೇದ್ಯನಾದ
ಹರಿಯನ್ನೂ ದರಿಸಿ ಅದ್ಯಾತ್ಮತತ್ತ್ವದೀಪವನ್ನು ಸಂಸಾರಮಹಾಂದಕಾರದಲ್ಲಿರುವ ಸಜ್ಜನ
ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ತೋರಿ ಅವರನ್ನು ತಮಸ್ಸಿನಿಂದ ವಾರು ಮಾಡಿದನೋ ಅಂತಹ
ಕರುಣಾವೂರ್ಣನಾದ ಭಾಗವತೋಪದೇಶಕನಾದ ಶ್ರೀಶುಕನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು

ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನಿಗೂ, ಶ್ರೀರಮಾದೇವಿಗೂ, ಜೀವೋತ್ತಮರಾದ ಬ್ರಹ್ಮವಾಯು
ಗಳಿಗೂ, ಬಾರತೀಸರಸ್ವತಿಯರಿಗೂ, ನರರೂಪನಾದ ಶೇಷದೇವರಿಗೂ ಭಾಗವತ ರಚನಾ
ಸಮುಲ್ಲಾಸರಾದ ವೇದವ್ಯಾಸರಿಗೂ, ನಮಸ್ಕರಿಸಿ "ಜಯ" ಎಂದು ಖ್ಯಾತವಾದ ಶ್ರೀ
ಭಾಗವತವನ್ನು ಅವರ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಹೇಳುವೆನು

ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರೇ! ಮೋಕ್ಷರೂಪವಾದ ವರಮಮಂಗಲವನ್ನು ಕುರಿತು ನೀವು ಕೇಳಿದ
ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾಗಿದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕದೆಯು ಮನಶ್ಶುದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ
ಮನಶ್ಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ಜೀವನು ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷನಾಗುತ್ತಾನೆ ಅಂತಹನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರಸನ್ನ
ನಾಗುವನು ನಿರಂತರಾಯವೂ, ನಿಷ್ಕಾರಣವೂ ಆದ ಬಕ್ತಿಯನ್ನು ಪುಟ್ಟಿಸುವುದೇ ವರಮ
ಧರ್ಮವೆನಿಸುವದು ಬಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಬಗವತ್ಪಾದವಾಗುವದು ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ
ಮಾಡಿದ ಬಕ್ತಿಯಿಂದ, ಶುಷ್ಕತರ್ಕದಿಂದ ಪುಟ್ಟಿದ ಅನ್ಯದಾಜ್ಞಾನವು ನಶಿಸಿ, ಯದಾರ್ಥ
ಜ್ಞಾನವು ಮತ್ತು ವಿಷಯಾಸಂಗರೂಪವಾದ ಮೈರಾಗ್ಯವು ಪುಟ್ಟುವುದು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ
ಸದಾಚಾರ, ದ್ರವ್ಯದೇಶಕಾಲಾದಿಗಳಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿತವಾದ ಸ್ವದರ್ಮವೂ ಕೂಡ
ದೈತ್ಯಾರಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವಾದದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರಾಭ್ಯಾಸರೂಪ ರತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸದಿದ್ದರೆ

ಅದು ಶ್ರಮವಲಕವೇ ಸರಿ ದರ್ಮಕ್ಕೆ ಪಲವು ಮೋಕ್ಷವೇ, ಅರ್ದಕಾಮಗಳಲ್ಲ ಅರ್ದ ಕಾಮಗಳೂ ಮರಣ ವರ್ಯಂತ, ವಾರಲೌಕಿಕಗಳಲ್ಲ ಅದರಲ್ಲಿ ಅರ್ದವು ದರ್ಮಮಾತ್ರ ಪಲಕವಾಗಿದೆ ಆಗಲಿ, ಕಾಮವೇ ಅದರ ಪ್ರಯೋಜನವಲ್ಲ ಕಾಮದ ಲಾಭವು ಇಂದ್ರಿಯ ಪ್ರೀತಿಯಲ್ಲ ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಅರ್ದಾದಿಗಳಿಂದ ಶರೀರಯಾತ್ರೆಯು ನಿರ್ವಹಿಸಲ್ಪಡುವದೋ ಅಷ್ಟೇ ಸಂವಾದನೀಯವು ಎಂದರಿತು ಅರ್ದಕಾಮಗಳಿಂದ ದರ್ಮವನ್ನೂ, ದರ್ಮದಿಂದ ವಿಷ್ಣುಕದಾರತಿಯನ್ನೂ, ಕದಾರತಿಯಿಂದ ಜ್ಞಾನ, ಬಕ್ತಿ, ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸಂವಾದಿಸು ವುದೇ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ ತತ್ತ್ವಜಿಜ್ಞಾಸೆಯನ್ನು ಮಾಡದ ಜೀವಿತದಲ್ಲಿ ಜೀವನಿಗೆ ಕಥಾ ರತಿಯೇ ಹುಟ್ಟಲಾರದು ಬಗವತ್ತತ್ತ್ವವನ್ನರಿಯದ ಪುರುಷನು ಮಾಡಿದ ವಿವಿಧ ಕರ್ಮ ಗಳಿಗೆ ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಮಿಕ ಪಲಗಳೆರಡೂ ಇಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನವನು ಬಗವಂತ ನಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ ಬಗವಂತನ ಯದಾರ್ದ ಸ್ವರೂಪವು ತತ್ತ್ವವೆನಿಸುವುದು ಅವನು ಸಮಾದಿಕ ರಹಿತನೂ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನೂ ಆಗಿರುವನೆಂದು ಕಪಿಲಾದಿ ತತ್ತ್ವಪೇದಿಗಳು ವೇಳುವರು ಗುಣಪೂರ್ಣನು ದೇಶಕಾಲಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂತಲೂ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ್ದರಿಂದ ವರಮಾತ್ಮನೆಂತಲೂ, ಐಶ್ವರ್ಯಾದಿ ಗುಣ ಗಳುಳ್ಳವನಾದ್ದರಿಂದ ಬಗವಂತನೆಂತಲೂ ಅವನನ್ನು ಕರೆಯುವರು ಕೇವಲಾನಂದ ಮಯನಾದ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಕಾರ್ಯಕಾರಣರೂಪವಾದ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಬಿನ್ನನಾಗಿರುವನು ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯು ಕಾರ್ಯಕಾರಣಗಳಲ್ಲಿಯು ನಿಯಾಮಕನಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ ಅಂತಹನಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವದರಿಂದ ಜೀವನು ಬಂದನರಾಹಿತ್ಯ ವನ್ನೈದುವನು ಆದ್ದರಿಂದ ಮುನಿಗಳೆ! ಹರಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಶ್ರವಣದಿಂದ ಪುಟ್ಟಿದ, ಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾದ ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಮನನಶೀಲರಾದವರು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಕಾಣುವರು

ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೇ! ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ವಿಭಾಗದಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ದರ್ಮ ಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಪ್ರೀತಿಯೇ ಫಲವಾಗಿದೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಒಂದೇ ಮನದಿಂದ ಬಗವಂತನ ಶ್ರವಣ ಮನನ ದ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಅವನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನಿತ್ಯ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಕಲ ಕುಕರ್ಮವಲವೂ ನಷ್ಟವಾಗುವದು ಇಂತಹನ ಕದೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಜ್ಞಾನಿಯು ಶ್ರದ್ಧೆವಹಿಸ ಲಾರನು? ವೇದಾದಿಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳವನಿಗೆ ಬಗವತ್ಪದೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯು, ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥ ಯಾತ್ರೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರೀಚ್ಛೆಯಿಂದ ಲಬಿಸುವ ಮಹಜ್ಜನರ ಸೇವೆಯಿಂದಲೂ ಲಬಿಸುವದು ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಅನಿಮಿತ್ತ ಬಂದುವಾದ ಗೋವಿಂದನು, ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳುವವರ ಹೃದಯವನ್ನು ಪೊಕ್ಕು ಅವರ ಸರ್ವವಾವಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವನು ವಾವ ಗಳು ಸಶಿಸಲು ಬಾಗವತರ ಸೇವೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಲಬಿಸುವದು ಬಾಗವತ ದರ್ಮದ ಮತ್ತು ಬಾಗವತರ ಸೇವೆಯಿಂದ ಪುಣ್ಯಶ್ರವಣಕೀರ್ತನನಾದ ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕನಲ್ಲಿ ಅಚಂಚಲ ವಾದ ಬಕ್ತಿಯು ಪುಟ್ಟುವುದು ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ರಜಸ್ಸು ತಮಸ್ಸುಗಳ ಕಾರ್ಯವಾದ ಕಾಮ-

ಲೋಬಾದಿ ಪ್ರಮಾದಗಳು ದೂರ ಸರಿಯಲು, ಮನಸ್ಸು ಸತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಅಂದರ ಅದರ ಕಾರ್ಯವಾದ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾಗಿ ನಿರಂತರ ಹರಿನ್ಮರಣಸಮರ್ಥವಾಗುವದು ಅದರಿಂದ ಹರಿಯು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವನು ವಿಷಯಸ್ನೇಹವನ್ನು ದೂರವಾಗಿ ದೂಡಿದ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಹರಿಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಸ್ವಬಿಂಬ ಜ್ಞಾನವಾಗುವದು ಅವರೋಕ್ತಜ್ಞಾನವಾದಾಕ್ಷಣವೇ ಲಿಂಗದೇಹವು ದಗ್ಧೇಂದನವೆಷ್ಟಿಯಂತೆ ಸ್ವಕಾರ್ಯವಾದ ಜನನಮರಣರೂಪ ಸಂಸಾರ ದಾನದಲ್ಲಿ ಅಸಮರ್ಥವಾಗುವದು ಈಶ್ವರಾದಿ ತತ್ತ್ವವಿಷಯಕ ಸರ್ವಸಂಶಯವು ನಿವಾರಿತವಾಗಿ ಸ್ವಯೋಗ್ಯಜ್ಞಾನವಾಗುವದು ಅದರಿಂದ ಪ್ರಾರಬ್ಧವೃಂದುಳಿದು ಸಂಚಿತಾ ಗಾಮಿ ವಾವಕರ್ಮಗಳ ಸರ್ವನಾಶವಾಗುವದು ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನರಿತು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತರೂ ಸಹ ಬಗವಂತನಾದ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ಬಹುಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಮನಃ ಪ್ರಸಾದ ಜನಕವೂ ಬಗವದನುಗ್ರಹನಾದನವೂ ಆದ ಬಕ್ತಿಯಂ ಮಾಡುವರು ಅಮುಕ್ತರು ಮುಕ್ತಿಕಾಂತೆಯನ್ನು ಕೂಡುವರು

ಸತ್ತ್ವ, ರಜಸ್ಸು, ತಮಸ್ಸು ಇವು ಜಡ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗುಣಗಳು. ಅವುಗಳ ಲೇವವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವನಾದರೂ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಗೋನುಗ ರಜಸ್ಸನ್ನು, ವಾಲನೆಗಾಗಿ ಸತ್ತ್ವವನ್ನು, ಸಂಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ತಮಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು ಆಗ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಒಬ್ಬನೇ ಮೂರು ರೂಪಗಳನ್ನು ತಾಳಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ರುದ್ರ ಎನಿಸುವನು ರಮಾದೇವಿ ಯಾದರೂ ಪ್ರಕೃತಿನಿಯಾಮಕಳಾದ್ದರಿಂದ ಸತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ, ರಜದಲ್ಲಿ ಬೂ, ತಮದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಾ ಎಂಬುವ ರೂಪತ್ರಯದಿಂದ ಕೂಡಿ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ರಮಿಸಿ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಆ ಮಹಾವ್ರಬುವಿಗೆ ತಾ ಮಾಡಿದ ಸೇವಾವಲವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವಳು

ಕಾಷ್ಟದಕಿಂತಲು ಮೇಘರೂಪವಾದ ದೂಮವು ಉತ್ತಮವು ದೂಮದಕಿಂತಲು ವೇದವ್ರತಿವಾದ್ಯನಾದ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು ಹಾಗೆಯೇ ಅದೋಗತ ನಾದನವಾದ ತಮಸ್ಸಿಗಿಂತಲೂ ರಜಸ್ಸು, ಸ್ವರ್ಗಾದಿಲೋಕನಾದನವಾದ ರಜಸ್ಸಿಗಿಂತಲೂ ಸತ್ತ್ವವು ಉತ್ತಮವೆನಿಸಿದೆ ಏಕೆಂದರೆ ಸತ್ತ್ವವು ಪರಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶಕ ಜ್ಞಾನನಾದನವಾಗಿದೆ ಹಾಗೆಯೇ ನಾತ್ತಿಕರಾದ ಜೀವರೇ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಾದಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಮುನಿ ಗಳೂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳೂ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ತ್ವವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿ, ಅವ್ಯಾಕೃತ ಸತ್ತ್ವ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಲೋಕವನ್ನು ಪೊಂದಿದರು ಸಂಸಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ರಜಸ್ತಮಃ ಪ್ರಕೃತಿ ಯವರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷಾನಂದವಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ಪೋರರೂಪರಾದ ಪಿತೃಭೂತ ಪ್ರಚೇಶರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪರಿಪೂರ್ಣಸುಖಾತ್ಮಕವಾದ ನಾರಾಯಣನ ಅವತಾರರೂಪಗಳನ್ನೇ ಬೆಜಿಸುತ್ತಾ ನಾತ್ತಿಕ ಜನರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೂ ಹಾಗೆಯೇ ವಾಸುದೇವನೇ ಬೆಜನೀಯನೆಂದುವ ದೇಶಿಸುವರು ಸಂಸಾರ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಾದ ಸುಜನರವರ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಅನೂಯೆ ಮೊದಲಾದ ದೇವವಿಲ್ಲದವರಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೈದುವರು ಪ್ರಜಾಕಾಮರು ಐಶ್ವರ್ಯಕಾಮರು ಆದ ರಾಜಸರು ಮತ್ತು ತಾಮಸರು ಪಿತೃಭೂತ ಪ್ರಚೇಶರನ್ನೇ, ಹರಿಯನ್ನು ಮರೆತು ಬೆಜಿಸುವರು

ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ವರ್ಯಾಲೋಚಿಸಲು ಸಕಲರಿಂದ ಅವಶ್ಯ ಸೇವ್ಯ ನಾದವನು ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣನೇ-ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ವೇದಾದಿಮಹಾ ತಾತ್ಪರ್ಯ ವಿಷಯನು ವಾಸುದೇವನು. ಆಗ್ನಿಷ್ಠೋಮಾದಿ ಯಜ್ಞಗಳವನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿಯೇ ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗವು, ಸಂದ್ಯಾದಿ ಕರ್ಮಗಳು, ಕಾಮಕ್ಷೇಶಾದಿ ತಪಸ್ಸು, ಇಷ್ಟಾವೂರ್ತಾದಿ ಧರ್ಮಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನ ದಾನಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ವಾಸುದೇವನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನರಿತು ಮಾಡಿದರೇನೇ ಸಮೀಚೀನವೆನಿಸುತ್ತವೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿಷ್ಪಲವಾಗುತ್ತವೆ ಸತ್ಯಲೋಕಾದಿ ಗಳೂ ಕೂಡ ಶ್ರೀಹರಿಯ ವೈಕುಂಠದಂತೆ ಪುನರಾವೃತ್ತಿರಹಿತಗಳಲ್ಲ ಆಗ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಪ್ರಳಯಾವನಾನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗುಣಗಳಾದ ಸತ್ತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳನ್ನು ಉವಾದಾನಕಾರಣವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪ್ರಕೃತಿಸಿಯಾಮಕಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೂ ತಾನೂ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣರಾಗಿ ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು ಗುಣತ್ರಯಗಳ ಲೇವವಿಲ್ಲದ ಸಮರ್ಥನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಗುಣನಿರ್ಮಿತವಾದ ಬೌತಿಕ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಸಕಲ ಪ್ರೇರಕನಾಗಿ ದ್ವರೂ ವಿಜ್ಞಾನಾನಂದಮೂರ್ತಿಯಾಗಿಯೇ ಇರುವನು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳವನಾದ್ದರಿಂದ ಆ ಪ್ರಭುವನ್ನೂ ಜೀವನೆಂದು ತಿಳಿಯುವರು ಅನೇಕ ವಿದ ಕಾಷ್ಟಗಳಲ್ಲಿರುವ ವನ್ದಿಯು ಒಬ್ಬನೇ ಆಗಿರುವಂತೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ತಾನೊಬ್ಬನೇ (ನಿರ್ವಿಶೇಷನು) ಆಗಿದ್ದರೂ ಅನೇಕ ರೂಪದವನಂತೆ ತೋರುವನು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸ್ವಗತಬೇದವಿಲ್ಲ ಕಾಷ್ಟಗಳಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಭೇದವು ಜೀವರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿಯೂ ಸತ್ಯರೂಪ ವಾಗಿಯೂ ಇದೆ ದುರ್ಬಗ ಶರೀರ ಪ್ರವೇಶಾದಿಗಳಿಂದ ಆಗುವ ದುಃಖಾದಿಗಳು ಶ್ರೀಹರಿ ಗಿಲ್ಲ ವಂಚಬೂತಗಳು ಶಬ್ದಾದಿ ತನ್ಮಾತ್ರಗಳು ದಶೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಮನಸ್ಸು ಇವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಪ್ರೇರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಅನಂದಾದಿಗಳನ್ನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸುವವ ನಾಗಲಿ ದುಃಖಾದಿಗಳನ್ನಲ್ಲ ಇಂತು ಸತ್ಯಗುಣವೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಲೋಕಗಳನ್ನು ವಾಲಿಸುತ್ತಾ ಪೂರ್ವಕರ್ಮವಶನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವ ಜೀವನಂತಲ್ಲದೆ ಲೋಕರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ತಿರ್ಯಗ್ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ವರಾಹಾದಿರೂಪದಿಂದಲೂ, ನರರಲ್ಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾದಿ ರೂಪ ದಿಂದಲೂ, ಸುರರಲ್ಲಿ ಮಹಿದಾನಾದಿರೂಪದಿಂದಲೂ, ಬೇಕಾದಾಗ ಯೋನಿಯ ಅವಶ್ಯ ಕತೆಯಿಲ್ಲೆಂದು ಚಕ್ರರಿಗೆ ತೋರಿಸಲೋಸುಗ ಸ್ತಂಬಾದಿಗಳಿಂದ ನೃಸಿಂಹರೂಪದಿಂದಲೂ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿ ಸಜ್ಜನರಂ ಸಲಹುತ್ತಾನೆ

೩. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅವತಾರಗಳು

ಬಗವಂತನು ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಕಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸಿ ಮಹದಾದಿ ತತ್ತ್ವ ಗಳಿಂದ ಮೋಡಶಕಲಾಸಹಿತವಾದ ಪುರುಷರೂಪವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು ಪ್ರಲಯೋದಕ ದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವರ್ಯಂಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಬುಜಾಂತರ್ಗತನಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಗೂಡನಾಗಿಸುವ ತಮಸ್ಸಿ ನಲ್ಲಿದ್ದ ವರಮ ಪುರುಷನು ಪುನಃ ಉತ್ಪತ್ತಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಗೂಹಕತಮವಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಿದನು ಯೋಗನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ವರಮ

ಪುರುಷನ ನಾಬಿಸರೋವರಜಾತಕಮಲದಿಂದ ದಕ್ಷಾದಿಪ್ರಜೇಶರ ಒಡೆಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ವಾದ್ಮಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದಾಗ ಸ್ವಾಮಿಯು ವದ್ಮನಾಬನೆನಿಸಿದನು ಅದೇ ಹರಿಯು ಪುರುಷನೆನಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾವೃತವಾದ ತನ್ನ ಅವಯವವಿನ್ಯಾನಗಳಿಂದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದನು

ಮೂಲರೂಪೀ ನಾರಾಯಣ, ವದ್ಮನಾಬ, ಪುರುಷರೂಪತ್ರಯವು ನಿರ್ದೋಷ ವಾದುದು. ಸಕಲ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣ ಪೂರ್ಣವಾದುದು ಮಹಾಚ್ಛಾನಿಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಅನಂತವಾದಕರೋರುಬುಜಾನನಾದ್ಭುತವಾದ ಅನಂತಶ್ರವಣನೇತ್ರನಾಸಿಕಾ ಸಮೇತವಾದ ಕಿರೀಟ ಕಟಕ ಕುಂಡಲ ಹಾರಾದಿ ಭೂಷಿತವಾದ ಈ ಪುರುಷರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು ಸ್ತುತಿಪರು ಈ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ ದೇಶದಿಂದಲೇ ಸರ್ವ ಚರಾಚರ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಆಗುವುದು ಅನೇಕ ಅವತಾರ ರೂಪಗಳು ಇವರಿಂದ ಹೊರಬರುತ್ತಾ ಮತ್ತೆ ಅವನಲ್ಲೇ ಏಕೀಬಾವ ವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ ಅವನಿಗೂ ಅವನ ಅವತಾರಗಳಿಗೂ ಯಾವ ವಿದವಾದ ಬೇದವೂ ಇಲ್ಲ.

ಆ ದೇವನು ಪ್ರದಮದಲ್ಲಿ ತನ್ನಿಂದ ತಾನೇ ಸನತ್ಕುಮಾರನೆಂಬ ರೂಪದಿಂದ ಜನಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ವೇದವನ್ನುವದೇಶಿಸಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವೃತ್ತವನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟಜನ ಶಿಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿ ನೋಡಿಸಿದನು ಇವನೇ ಒಂದಂಶದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಮಾನಸ ಪುತ್ರರಾದ ಸನತ್ಕುಮಾರರಲ್ಲಿದ್ದು ಅವರ ಖ್ಯಾತಿಗೆ ಕಾರಣನಾಗಿರುವನು. ದ್ವಿತೀಯಾವತಾರ ದಲ್ಲಿ ರಸಾತಲಗತಳಾದ ಮಹೀಮಂಡಲವನ್ನುದ್ದರಿಸಲು ಆದಿಪರಾಹನಾಗಿ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನಂ ಕೊಂದು ದೇವ ಸುಜನರ ಸಲಹಿದನು ತೃತೀಯಾವತಾರವು ಮಹಿದಾಸರೂಪವಾಗಿದೆ ದೇವರ್ಷಿಯೆನಿಸಿ ಇತರಾದೇವಿಯ ಮಗನಾದ ಮಹಿದಾಸನು ವಾಂಚರಾತ್ರಾಗಮನವನ್ನು ರಚಿಸಿದನು ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ಮೋಕ್ಷನಾದನತ್ವವು ಹೇಗೆ ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಿದನು ಧರ್ಮ ಪ್ರಜೇಶನಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿದೇವಿಯಿಂದ ನಾಲ್ಕು ರೂಪದಿಂದ ಜನಿಸಿದನು ನರನೆಂಬುವ ಶೇಷನಲ್ಲಿ ನರನೆಂಬ ತನ್ನ ಶುಕ್ಲಕೇಶ ರೂಪದಿಂದಾವೇಶಿಸಿದನು ನಾರಾಯಣ, ಹರಿ, ಕೃಷ್ಣ ಎನ್ನುವ ಮೂರು ರೂಪಗಳು, ತಾನಾಗಿಯೇ ಪೂರ್ಣನಾಗಿಯೇ ಇರುವನು ನರನಾರಾಯಣರೆಂಬ ಈರ್ವರು ಋಷಿರೂಪರಾಗಿ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬೆರತಖಂಡದ ಸುಜನಕ್ಷೇಮಾರ್ಥವಾಗಿ ತವನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿರುವರು ಐದನೇ ಅವತಾರವು ಕಪಿಲಾವತಾರವು. ಕಾಲಬಲದಿಂದ ನಷ್ಟವಾದ ಯದಾರ್ದಜ್ಞಾನಜನಕವಾದ ಸಾಂಖ್ಯತತ್ವವನ್ನು ಆಸುರಿ ಎಂಬ ಶಿಷ್ಯನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ವೇಳಿ ಉದ್ಧರಿಸಿದನು ಅತ್ರಿ ಋಷಿಗೆ ಅನಸೂಯೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಕೊಟ್ಟನಾದ್ದರಿಂದ ದತ್ತನೆನಿಸಿದ ಆರನೇ ಅವತಾರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶನು ಅಲರ್ಕನಿಗೂ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಯದುಹೃಹಯಾದಿಗಳಿಗೂ ವರಾವರ ತತ್ವವಿದ್ಯೆಯನ್ನುವದೇಶಿಸಿ ದನು ಸ್ವಾಯಂಬುವ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ರುಚಿಪ್ರಜೇಶನಿಂದ ಆಕೂತಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಯಜ್ಞನು ಇಂದ್ರನಾಗಿ ಸುರರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳಿದನಲ್ಲದೇ ಮನುರಾಜನನ್ನು ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿದನು ಯಜ್ಞಾವತಾರವು ಏಳನೆಯದಾಗಿದೆ ಎಂಟನೇ ಅವತಾರದಲ್ಲಿ ಮೇರುದೇವಿ

ಯಲ್ಲಿ ನಾಬಿರಾಜನಿಂದ ಋಷಬನೆನಿಸಿ ಜನಿಸಿ ಸರ್ವಾಶ್ರಮ ಸಮಸ್ತತವಾದ ಅವದೂತ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ದೀರಗಿಗಾಗಿ ನೋಡಿಸಿಕೊಟ್ಟನು ಋಷಿಗಳ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ ವೃದ್ಧ ರಾಜನಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧರು ಎಂಬ ತನ್ನ ಒಂಬತ್ತನೇ ರೂಪದಿಂದ ನೆಲಸಿ ವೃದ್ಧಿವಿಯನ್ನು ಗೋವನ್ನಾಗಿಸಿ ಆಕೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಓಷಧಿಗಳುಂ ಪಡೆದು ಜನರ ಜೀವನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಸತ್ಯಕಾಮರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿದನು ಚಾಕ್ಷುಷ ಮನ್ವಂತರದ ವೃಳಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛನಾದ ಮತ್ಸ್ಯನಾಗಿ ವೈವಸ್ವತಮನುವನ್ನು ಬೂರೂವ ನೌಕೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇಮದಿಂದಿರಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಿದ ಈ ಅವತಾರವು ಹತ್ತನೆಯದು ಏಕಾದಶಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಕೂರ್ಮನಾಗಿ ಮಂದರಾಚಲವನ್ನು ದರಿಸಿದನು ದ್ವಾದಶದಲ್ಲಿ ದನ್ವಂತರಿಯಾಗಿ ಸುದೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟರೆ ತ್ರಯೋದಶ ವಾದ ಮೋಹಿನೀರೂಪದಿಂದ ಅಮೃತವನ್ನು ಸುರರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಹಂಚಿ ಅಸುರರನ್ನು ವಂಚಿಸಿದನು ಚಯಂಕರನಾದ ದೈತ್ಯೇಂದ್ರನನ್ನು ಅತಿಸುಲಭವಾಗಿ, ಚಾವೆ ಮಾಡುವವನು ಬಿದಿರನ್ನು ಸೀಳುವಂತೆ ಸೀಳಿ ತರಳನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಸಲಹಿದ ನೃಸಿಂಹನು ಚತುರ್ದಶಾವತಾರವಾಗಿದೆ ಹದಿನೈದನೇ ಅವತಾರದಲ್ಲಿ ವಾಮನ ರೂಪದಿಂದ ಕೂಡಿ ಬಲಿಯಂ ಬೇಡಿ ಪದತ್ರಯನೆವದಿಂದ ಕಸಿದ ತೈಲೋಕ್ಯರಾಜ್ಯವನ್ನು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಂವಾದಿಸಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಬ್ರಹ್ಮದ್ರೋಹಿಗಳಾದ ರಾಜರನ್ನು ಇವ್ವತ್ತೊಂದು ಸಲ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯಂ ಗೈದು ಸಂಹರಿಸಿ ಶಾಂತನಾದ ಪರಶುರಾಮನು ಹದಿನಾರನೆಯ ಅವತಾರವು ಸತ್ಯವತೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಪರಾಶರರಿಂದ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿ, ಅಲ್ಪಮತಿಗಳಾದ ಮನುಜರ ಜ್ಞಾನರಕ್ಷಣೆಗೊಂದು ವೇದವಿಬಾಗವಂ ಮಾಡಿ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದನು ಸುರಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಗೊಂದು ನರದೇವನಾಗಿ, ನಾಗರನಿಗ್ರಹ ರಾವಣವದ ಮೊದಲಾದ ಲೋಕೋತ್ತರ ಕಾರ್ಯಗಳಂ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀ ರಾಮಾವತಾರವು ಹದಿನೆಂಟನೆಯದು ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಇವ್ವತ್ತನೆಯ ಅವತಾರಗಳಾದ ರಾಮ-ಕೃಷ್ಣ ರೂಪಗಳನ್ನು ವೃಷ್ಟಿಕುಲದಲ್ಲಿ ಬೂಬಾರವನ್ನಿಳುಹಲು ಅಸುರಮರ್ದನನು ದರಿಸಿದನು ಬಲರಾಮನು-ಶೇಷನು ಅವನಲ್ಲಿ ರಾಮನೆಂಬ ಶುಕ್ಲಕೇಶಾವೇಶದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನೆಲಸಿದನು ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುಗದ ಸಂದ್ಯಾಕಾಲ ದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಪುರವಾಸಿ ಅಸುರರನ್ನು ಮೋಹವಡಿಸಿ ದರ್ಮದೂರರಂ ಮಾಡಲು ಗಯಾ ಪ್ರಾಂತದ ಕೀಕಟ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಜಿನಸುತನೆಂದೆನಿಸಿ ಬುದ್ಧನು ಅವತರಿಸಿ ಬೌದ್ಧಮತವೆಂಬ ವಾಷಂಡ ದರ್ಮವನ್ನು ಪದೇಶಿಸಿದನು. ಬೌದ್ಧಾವತಾರವು ಇವ್ವತ್ತೊಂದನೆಯದು ಇವ್ವತ್ತೆ ರಡನೆಯ ಸಲ ಶ್ರೀ ಕಲ್ಕಿಯೆನಿಸಿ ಜಗತ್ಪತಿಯಾದ ವದ್ಮನಾಬಮೂರ್ತಿಯು ಕಲಿಯುಗದ ಅಂತ್ಯ ಸಂದ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಲಕರೆನಿವರು ದನ್ಯುಪ್ರಾಯರಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ಪ್ರಾಣ ಮಾನ ವಿತ್ತಾವಹಾರಕರಾಗಿ ಲೋಕಕಂಟಕರಾಗುತ್ತಿರಲು ಅವತರಿಸಿ ಬೂಬಾರವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ದರ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವನು

ಬಲಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅವತಾರಗಳನಂತಗಳು ಹೇ ವಿಪ್ರೋ ತ್ತಮರೇ! ಅವುಗಳನ್ನು ನಾಕಲ್ಯೇನ ವರ್ಣಿಸಲು ನಾದ್ಯವೇ ಅಲ್ಲ ಜಲಪಾತದಲ್ಲಿ ಜಲದ ಶೀಕರಗಳನ್ನೆಣಿಸಲಹುದಾಗಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಗುಣಾವತಾರಂಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ಮುಗಿಸಲು

ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೂ ನಾಡ್ಯವಲ್ಲ ಋಷಿಗಳು ಮನುಗಳು ದೇವತೆಗಳು ಮನುವುತ್ರರು ಪ್ರಜಾವತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಹರಿಯ ಬಿನ್ನಾಂಶರು, ತದದೀನರು, ತತ್ಸದ್ಭವರು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಇವೈತ್ತರಡು ಅವತಾರ ರೂಪಗಳು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಕೃಷ್ಣನೇ ಸರಿ ಇವುಗಳಿಗೆ ವರಸ್ಪರ ಬೇದವಾಗಲಿ ಬೇದಾಭೇದವಾಗಲಿ ಎಳ್ಳೆಷ್ಟೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಮೂಲರೂಪೀ ನಾರಾಯಣನೇ ಇಂದ್ರಶತ್ರುಘೀಡಿತವಾದ ಲೋಕವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಯುಗಯುಗದಲ್ಲಿ ತನ್ನಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅವತರಿಸುವನು ಚಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಯಾವ ನರನು ರಹಸ್ಯವಾದ ಈ ಅವತಾರ ಚರಿತವನ್ನು ಉಚಯಸಂದ್ಯಾಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರಿಸುವನೋ ಅವನು ಸಾಂಸಾರಿಕ ದುಃಖಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು ಸಕಲ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣ ನಿಧಾನನಾದ ಮಾದವನ ಸ್ಥೂಲ ರೂಪವೇ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ಪ್ರತಿಮೆಯಂತೆ ಅವನಿಂದ ವ್ಯಾವೃತ್ತವಾಗಿ ನಡೆಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಮಹದಾದಿ ತತ್ತ್ವರಚಿತವಾದ ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ಪ್ರತಿಮೆಯಂ ಕಂಡು ದೇವರೆಂಬುವ ಅಜ್ಞರಂತೆಯೇ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವಾಗಿ ವರಿಣಮಿಸಿರುವನೆಂದು ವಾದಿಸುವರು ಸರ್ವಜ್ಞನನ್ನು ಜಡವೆನ್ನುವ ಈ ಜಡರನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಮೇಘಮಾಲೆಯಂ ಕಂಡು ಆಕಾಶವೆನ್ನುವ ಅದವಾ ವಾದಿವದೂಳಿಯಂ ಕಂಡು ವಾಯುವೆನ್ನುವ ಬಾಲಬುದ್ಧಿಗಳ ನೆನವಾಗುವುದಲ್ಲವೇ?

ಈಗ ಶೌನಕಾ! ಜೀವನಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವೇಳುವೆನು, ಕೇಳು

ಜೀವನು ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ನಾತ್ತಿಕನೋ ರಾಜಸನೋ ಅದವಾ ತಾಮಸನೋ ಆಗಿರುವನು ಈ ಸ್ವಭಾವವು ಎಂದಿಗೂ ನಾಶವಾಗದು, ಬದಲಾಗದು ಮೇಲ್ಕಂಡ ಜಡ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದಲೂ ಈಶನಿಂದಲೂ ಜೀವನು ಬಿನ್ನನಾಗಿರುವನು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮನನಾದಿಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯದೆ, ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡದೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ, ತಾನು ಯಾರು, ತನ್ನ ಗುಣಗಳೇನೆನ್ನುವ ಸ್ವಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವೂ ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಜನನ ಮರಣಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವನು, ಸದಾ ಈಶಾಧೀಶನು

ಶ್ರೀಹರಿವ್ರಸಾದದಿಂದ ಬಂದಕಶಕ್ತಿನಿರ್ಮಿತವಾದ ಅಜ್ಞಾನವು ನಶಿಸುವದು ಆ ಪ್ರಭುವಿನ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಅಜ್ಞಾನನಾಶಕವಾದ ಇಚ್ಛೆಯು ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತವಾಗುತ್ತಲೇ ತದನುಗ್ರಹವಾತ್ರನಾದ ಜೀವನು ಮುಕ್ತನಾಗುವನು ಶ್ರೀಹರೀಚ್ಛೆ ಹೊರತು ಮುಕ್ತಿದಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾರಣವಿನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ ಮುಕ್ತಜೀವನು ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನಾನಂದಾದಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಪಡೆದು ವೈಕುಂಠಾದಿ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾವರರಿಂದ ಪೂಜಿತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಇಂತು ಪ್ರಕೃತಿನಿರ್ಮಿತ ಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ ಅವನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಈ ಬಂದವು ಅಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಜೀವನಿಗೆ ಬಂದಿದೆ ಅವನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬಂದ ನಿವೃತ್ತಿಯೂ ಆಗುವದೆಂಬ ತಿಳುವಳಿಕೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವೆನ್ನುವರು ಇಂತಹ ಜ್ಞಾನವೇ ಸಂಸಾರನಿವರ್ತಕವಾಗಿದೆ

ಜನ್ಮರಹಿತನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಕರ್ಮವಲ ಬದ್ಧನಾಗದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ವಾವನ ಚರಿತೆಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಕವಿಜನರು ಅರಿತು ವರ್ಣಿಸುವರು ಈ ಮನಃಪ್ರೇರಕನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಬ್ರಾಂತರೆಂತು ಬಲ್ಲರು?

ನತ್ಯನಂಕಲ್ಪನು, ಕ್ರೀಡಾರತನು ಆದ ರಮಾರಮಣನೀಲೋಕವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಜೀವ-ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಕನಾಗಿದ್ದು ಅನನ್ಯಾದೀನನಾದ್ದರಿಂದ ಜೀವರ ಬೋಗಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆನಂದವನ್ನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು, ದುಃಖಗಳನ್ನಲ್ಲ. ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರಗಳಿಂದವನಿಗೇನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕರುಣಾಕರನಾದ್ದರಿಂದ ಜೀವರಿಗಾಗುವ ಮುಕ್ತಿಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ತನ್ನದಂತೆ ಅರಿತು ವಿಷಯನಾರವಂಗೊಳ್ಳುವ ಹೃಷೀಕೇಶನಿಗೆ ವಲಾಸಕ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲ, ಕರ್ಮಬಂದವೂ ಇಲ್ಲ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಟಿಸುವ ನಟನ ಸ್ವರೂಪಾದಿಗಳನ್ನು ಅಜ್ಞನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಲಾರನೋ ಅಂತೆಯೇ ಕೃಮಿಸದೃಶನಾದ ಈ ವಾಮರ ಮನುಜನು ಆ ವನಜಾಕ್ಷನ ಆನಂತ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅರಿಯಲಾರನು ಅವನ ನಾಮ ರೂಪಗಳನ್ನೂ ಎಣಿಸಿ ಮುಗಿಸಲಾರನು ದುರಂತ ವೀರ್ಯನಾದ ರದಾಂಗವಾಣಿಯನ್ನು ಹೃತ್ಯಮಲ ಮದ್ಯದಿ ನಿರಂತರ ಧ್ಯಾನವಂ ಮಾಡಿ ಕಾವಟ್ಯಾದಿ ದೋಷಗಳಂ ಬಿಟ್ಟು ಸಂತತ ಸರಸಿಜಾಕ್ಷವಾದಸರೋಜ ಗಂದವನ್ನು ಸೇವಿಸ ಸಜ್ಜನನು ಮಾತ್ರ ಅವನ ಮಹಿಮೆಯಂ ಯದಾಯೋಗ್ಯಮಾಗಿ ಯಥಾರ್ಥಮಾಗಿ ತಿಳಿದಾನು!

ಅಹೋ! ಋಷಿವರ್ಯರೇ! ನೀವೇ ದನ್ವರು, ಏಕೆಂದರೆ ನಿರವೇಕ್ಷರಾಗಿ ಅಖಿಲ ಲೋಕನಾದನು ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯು ಆದ ವಾನುದೇವನಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾದ ಬಕ್ತಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿರುವಿರಿ ಹರಿಯೇ ಸ್ವಾಮಿಯೆಂದು ಬಾವಿಸಿರುವಿರಿ ಇಂತಹ ಬಕ್ತರಿಗೆ ಜನನ ಮರಣ ರೂಪ ಸಂಸಾರದಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿಯು ನಿಶ್ಚಯವು ವೇದನಾರವಾದ ಬಾಗವತ ವೆಂದು ಖ್ಯಾತವಾದ ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕನ ವಾವನ ಚರಿತೆಯನ್ನು ಬಗವಂತನಾದ ಬಾದ ರಾಯಣನು ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳ ಜ್ಞಾನ ರೂಪ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೂ ವುಷ್ಟಿಗೂ ಮಂಗಳಕ್ಕಾಗಿಯೂ ರಚಿಸಿದನು ಈ ಪುರಾಣರಾಜವು ಶಬ್ದದಿಂದ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಅರ್ಥದಿಂದಲೂ ದೊಡ್ಡ ದಾಗಿದೆ ಇದನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಶುಕಾಚಾರ್ಯರೆಂಬ ತಮ್ಮ ಮಗನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು ಆ ಶುಕರು ಗಂಗಾತೀರದಿ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ತಾಳಿ ಪ್ರಾಯೋವವಿಷ್ಟನಾದ ಮಹಾರಾಜ ಪರೀಕ್ಷಿತನಿಗೆ ಋಷಿಸಬೆಯಲ್ಲಿ ವೇಳಿದರು. ಆಗ ನಾನಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅವರ ವರಮಾಗ್ರಹದಿಂದ ಬೂರಿತೇಜನಾದ ರಾಜನಿಗೆ ಆ ಗುರುಗಳು ವೇಳಿದ ಭಾಗವತವನ್ನಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿರುವೆನು ಈಗ ನಾನದನ್ನು ಯಥಾಶ್ರುತವಾಗಿ ನನ್ನ (ವ್ರಜ್ಞೆಯ) ಯೋಗ್ಯತೆಯಂತೆ ನಿಮಗೆ ವೇಳುವೆನು ದರ್ಮ ಜ್ಞಾನಾದಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಮೂಲರೂಪವನ್ನೈದುತ್ತಿರಲು ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ದರ್ಮ ವ್ರದರ್ಶನೆಗಾಗಿ ಬಾಗವತವನ್ನು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸನೇ ರಚಿಸಿದನು

೪ ಬಾಗವತ ರಚನೆ

ಎಂದು ಸೂತನು ವೇಳೆಲು ದೀರ್ಘ ಸತ್ರಯಾಗರತರಾದ ಮುನಿಗಳಲ್ಲಿ ಋಷಿ ಕುಲಾಚಾರ ರಕ್ಷಕನೂ ಜ್ಞಾನವಯೋವೃದ್ಧನೂ ಋಗ್ವೇದನಿಷ್ಠಾತನೂ ಆದ ಶೌನಕನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಇಂತೆಂದನು—

ಸೂತ! ಸೂತ! ಪೂಜ್ಯನಾದ ಶುಕನು ರಾಜನಿಗೆ ವೇಳಿದ ಪುಣ್ಯಮಾದ ಬಾಗವತ ವನ್ನು ನಮಗೆ ಹೇಳು ಯಾವ ಯುಗದಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲಿ, ಅವರಿರ್ವರ ಸಂವಾದವು ನಡೆಯಿತು? ಶುಕನೇಕೆ ಅದನ್ನು ವೇಳಿದನು? ಶ್ರೀವ್ಯಾಸನಾದರೂ ಈ ಪುರಾಣಸಂಹಿತೆಯನ್ನೇಕೆ ರಚಿಸಿದನು?

ಶ್ರೀಶುಕನು ಮಹಾಯೋಗಿಯು, ಸರ್ವದೇಶಕಾಲವ್ಯಾವ್ತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನವ ರೋಕ್ಷದಿಂದ ನೋಡಿದವನು ಸರ್ವವೀಶ್ವರಾದೀನವೆಂದರಿತು ನನ್ನದು ವರರದೆಂಬುವ ಬೇದಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತೊರೆದವನು ಹರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ರತವಾದ ಮತಿಯಿಂದ ಅಜ್ಞಾನಾದಿ ದೋಷಗಳನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿದವನು ಜ್ಞಾನೈಶ್ವರ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳನ್ನು ತೋರದೇ ಮೂಡ ರಂತಿರುವವನು ಮೂಕ ಬದಿರ ಮತ್ತರಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಾ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಯದೃಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬಂದ ಆ ಯೋಗಿವರನನ್ನು ಕುರುಜಾಂಗಲದ ಜಾನಪದರಾಗಲಿ ಪೌರರಾಗಲಿ ಶುಕರೇ ಇವರೆಂದು ತಿಳಿದರೆಂತು? ಹರಿಯ ವರಮ ಶುಬಚಾರಿತಾತ್ಮಂತಮಂಗಲವಾದ ರಾಜರ್ಷಿ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಸಂಗವು ನಡೆದುದೆಂತು?

ಶುಕನಾದರೂ ವಂಚಯಜ್ಞರತರಾದ ಗೃಹವತಿಗಳ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಬಿಕ್ಷಾಚರಣೆಗಾಗಿ ಬಂದು ಒಂದು ಗೋಡೋಹನಕಾಲ ಮಾತ್ರ ಅವಾಬ್ತುಖನಾಗಿ ನಿಂತು, ಅವರು ನೀಡಲಿ ಬಿಡಲಿ ಅವರ ಮನೆಯನ್ನು ತನ್ನ ವಾದಕ್ರಮಣಗಲಿತ ದೂಳಿಯಿಂದ ಪವಿತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪೋಗುವನಂತೆ ಅವನ ದರ್ಶನ, ಸಂಬಾಷಣೆಗಳಷ್ಟು ದುರ್ಲಭವಾಗಿರಲು ಉಪದೇಶ ವೆಂತೂ ದುರ್ಲಭತರವಾಗಿದೆಯಲ್ಲವೇ?

ಅಭಿಮನ್ಯುಸುತನಾದ ವರೀಕ್ಷಿತನನ್ನು ಬಾಗವತೋತ್ತಮನೆನ್ನುವರು ಕೃಷ್ಣರಕ್ಷಿತ ನಾದ ಆ ರಾಜರ್ಷಿಯ ಜನನವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ನಮಗೆ ವೇಳು ಆ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಸಕಲ ನಾರ್ವಾಹಮ ಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನು ಗಣನೆ ಮಾಡದೆ ಗಂಗಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯೋಪವಿಷ್ಟ ನಾಗಲು ಕಾರಣವೇನು? ಮಂಡಲಪತಿಗಳಾದ ಶತ್ರುರಾಜರೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕೊಂದು ತಂದ ಕವೃಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಯಾವ ಮಹಾರಾಜನ ವಾದಪೀಠದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ನಮಿಸು ವರೋ ಅಂತಹ ವೀರನಾದ ವರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ದುಸ್ತ್ಯಜವಾದ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕೂಡ ಬಿಡಲಿಚ್ಛಿಸಿದ್ದೇತಕ್ಕೇ? ಉತ್ತಮ ಶ್ಲೋಕ ವರಾಯಣರಾದ ಬಾಗವ ತೋತ್ತಮವರು ಸುಜನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕ್ಷೇಮವಾಗಲಿ, ಐಶ್ವರ್ಯವಾಗಲಿ ಎಂದು ತದರ್ಥ ವಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತ ಜೀವಿವರು ಇಂತಹ ವರಾದ್ಯೈಕಜೀವನನಾದ ವರೀಕ್ಷಿತನು ಅಖಂಡ ಬೂಮಂಡಲಾದಿವತ್ಯವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿ ದೇಹವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟನಲ್ಲವೇ?

ಅದೇತಕ್ಕೇ? ಪುರಾಣಾದಿ ನಿರೂಪಣ ನಿವೃಣನಾದ ನೀನಾವಿಷಯವನ್ನೆಲ್ಲ ನಮಗೆ ವೇಳು ಎಂದು ಶೌನಕನು ಕೇಳಿದನು—

ಆಗ ಸೂತನು ವೇಳಿದನು—ದ್ವಾವರಯುಗದ ವರ್ಯವನಾನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವರಾಶರರಿಂದ ಉಪರಿಚರನ ಸುವೃತ್ರಿಯಾದ ಸತ್ಯವತೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ವೇದವ್ಯಾಸನಾಗಿ ಪುಟ್ಟಿದನು ಒಂದು ದಿನ ಸರಸ್ವತೀ ತೀರದಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು ಶುದ್ಧನಾಗಿ ನ್ನಾನ ಸಂದ್ಯಾದಿ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಏಕಾಂತ ದಲ್ಲಿ ಆಸೀನನಾಗಿದ್ದನು. ಸೂರ್ಯನು ಉದಯವಾಗುತ್ತಿರಲು ಆ ಹೊಂಬಿಸಿಲಾ ಋಷಿಯ ನೀಲ ದೇಹಕಾಂತಿಗೆ ಸುವರ್ಣಚ್ಚವಿಯಂ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಿತು.

ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಬಗವಂತನು ಮಹಾವೇಗದಿಂದೋಡುವ ಕಾಲಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಆಗುವ ಯುಗದರ್ಮಗಳ ನಾಂಕರ್ಯವನ್ನು ಮನುಜಶರೀರಾದಿ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಶಕ್ತಿಹ್ರಾಸವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲದ, ನಾದುಗಳಲ್ಲದ, ದಾರಣಾಬುದ್ಧಿರಹಿತರಾದ, ನಿರ್ಭಾಗ್ಯರೂ, ಅಲ್ಪಾಯುಷ್ಯರಾದ ಮನುಜರನ್ನು ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮೊದಲೇ ಕಂಡನು ಸರ್ವದರ್ಮಾಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ಹಿತವು ಹೇಗಾದೀತೆಂದು ಚಿರಕಾಲ ಆಲೋಚಿಸಿ ನಿತ್ಯಜ್ಞಾನ ಮಹಾನಿದಿಯಾದ ವ್ಯಾಸನು ಹೋತಾ, ಅಧ್ಯರ್ಯು, ಉದ್ಯಾತಾ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂಬುವ ಯಜ್ಞಕರ್ತೃಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಯಜ್ಞಾದಿಗಳಿಂದ ಕ್ಷೇಮವಾದೀತೆಂದು ಯಜ್ಞವರಂವರಾ ಪ್ರವರ್ತನೆಗಾಗಿ ವೇದವನ್ನು ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ನಾಲ್ಕು ವಿದವಾಗಿ ಭಾಗ ಮಾಡಿದನು ಇತಿಹಾಸವೆನಿಸಿದ ಬಾರತವನ್ನು ರಚಿಸಿದನು ಅದು ಪಂಚಮವೇದವೆಂದು ಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ವೇದಾರ್ಥ ವಿವರಣೆಗಾಗಿ ರಚಿಸಿದನು

ಋಗ್ವೇದವನ್ನು ವೈಲನಿಗೂ, ಸಾಮವೇದವನ್ನು ಜೈಮಿನಿಗೂ, ಯಜುರ್ವೇದವನ್ನು ವೈಶಂಪಾಯನ ಸೂರ್ಯಾದಿಗಳಿಗೂ, ಅಥರ್ವಣವೇದವನ್ನು ವರುಣಪುತ್ರ ಸುಮಂತನಿಗೂ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ತಂದೆಯಿಂದ ರೋಮಹರ್ಷಣನಿಗೆ ದಯವಾಲಿಸಿದನು ಆ ಋಷಿವರ್ಯರು ಶಿಷ್ಯ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಆ ವೇದ ಭಾಗಗಳು ಶಾಖೋಪಶಾಖಾ ಭೇದೇನ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಪಜ್ಞರಾದ ಮನುಜರೀವೇದಗಳ ನಿಜಾರ್ಥವಂ ತಿಳಿಯಲಾರರೆಂದರಿತು ಕೃಪಣವತ್ಸಲನಾದ ವ್ಯಾಸನು ಕರ್ಮಗಳೇ ಹಿತವೆಂದು ಪ್ರವೃತ್ತ ಕರ್ಮರತರಾದವರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವಾಗಲೆಂದು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರ, ದ್ವಿಜಾಭಾಸರಿಗೂ ಸುಜನರಿಗಲ್ಲಾ ಜ್ಞಾನವಾಗಲಿ ಎಂದು ಬಾರತವನ್ನು ರಚಿಸಿದನು.

ಶೌನಕಾದಿಗಳೇ! ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ನದಾ ಬೂತಗಳ ಮುಕ್ತನಾಥನ ನಿರೂಪಣದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರೂ ವ್ಯಾಸನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ ಸರಸ್ವತೀ ನದೀತೀರದ ಏಕಾಂತ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಕೂತು ಅವನಿಂತು ಚಿಂತಿಸಿದನು. 'ದೃತವ್ರತನಾದೆ, ವೇದಗಳನ್ನೋದಿದೆ ಗುರುಗಳನ್ನೂ ಸೇವಿಸಿದೆ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರನಿಗಾಹುತಿಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿದೆ. ನಿಷ್ಕಾವಟ್ಟದಿಂದ ಗುರುಗಳ ಅನುಶಾಸನಗಳನ್ನು ವಾಲಿಸಿದೆ ಬಾರತದ ನೆವದಿಂದ ವೇದಾರ್ಥಗಳನ್ನರುಹಿದೆ

ಸ್ತ್ರೀಶೂದ್ರಾದಿಗಳೂ ಉದ್ಧಾರವಾಗಲು ನಾಕಾದ ದರ್ಮಗಳನಾವಂಚಮವೇದದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರತಿವಾದಿಸಿದೆ. ಆದರೂ ಈ ನನ್ನ ವ್ಯಾವೃತ್ತವಾದ ಸಮರ್ಥವಾದ ಮನಸ್ಸಿಗೇಕೋ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ಅವತಾರಕಾರ್ಯವಿನ್ನೂ ಅಸಂಪೂರ್ಣವಾದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ವರಮ ಹಂಸರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ್ದರಿಂದ ಅಚ್ಯುತನಿಗೂ ಪ್ರಿಯಕರವಾದ ಬಾಗವತ ದರ್ಮಗಳನ್ನು ನಾಕಷ್ಟು ನಿರೂಪಿಸಿಲ್ಲವೋ ಏನು?" ಎಂದು ಖಿನ್ನನಾದಂತೆ ಭಕ್ತೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುವ ಕೃಷ್ಣದ್ವೈವಾಯನರ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ನಾರದನು ಬಂದನು. ತತ್‌ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸನು ನಾರದ ನನ್ನೆದುರುಗೊಂಡು ಕರೆತಂದು ಯದಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಗೌರವಿಸಿದನು

೫ ನಾರದ-ಬಾದರಾಯಣ ಸಂವಾದವು

ಆಗ ಸುಖಾಸೀನನಾದ ವೀಣಾವಾಣಿ ದೇವರ್ಷಿಯು ತನ್ನನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ವ್ಯಾಸನನ್ನು ಕಂಡು ಮಂದಹಾಸವಂ ಮಾಡುತ್ತಲಿಂತು ಕೇಳಿದನು.

"ವಾರಾಶರ್ಯ! ಐಶ್ವರ್ಯಾದ್ಯನಂತಬಾಗ್ಯನಿಧೇ! ಸ್ವತಃ ಏವ ಕೃತಾವತಾರ ಕಾರ್ಯ ನಾಗಿ ಶರೀರಮಾನಸಗಳಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷದಿಂದಿರುವೆಯಲ್ಲವೇ? ವೇದವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿರುವಿ, ವೇದವೇದ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಅರಿತಿರುವಿ, ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥ ಪರಿಬೃಂಹಿತವಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥವ್ರದವಾದ ಬಾರತವನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದರಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ಅವತಾರ ಪ್ರಯೋಜನವು ಸಂಪೂರ್ಣವೇ ಸರಿ ಆದರೂ ಅಕೃತಾರ್ಥನಂತೆ ತೋರು ತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು, ಪ್ರಬೋ!"

ಎನ್ನಲು ವ್ಯಾಸನು ವೇಳಿದನು "ನಿಜ, ನಾರದಾ! ನೀ ವೇಳಿದ್ದೆಲ್ಲ ಸತ್ಕಾರ್ಯ ಗಳೆನ್ನಿಂದಾದವು. ಆದರೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು ನೀನೇ ವೇಳು. ಹರಿನಾಬಿ ಸಂಬೂತನ ಸುತನಲ್ಲವೇ ನೀನಾದ್ದರಿಂದ ಪುರಾಣ ಪುರುಷನನ್ನು ಪಾಸಿಸಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದಿರುವಿ. ಪ್ರಕೃತಿ ಗುಣಗಳ ಲೇವವಿಲ್ಲದೆ ಅದೇ ಗುಣಗಳಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರ ಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತ ಜಗನ್ನಿಯಾಮಕನಾದ ಹರಿಯ ರಹಸ್ಯವ ನೀನರಿತಂತೆ ಯಾರು ತಿಳಿದಾರು? ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಅವ್ಯಾಹತ ಗತಿಯಿಂದ ತ್ರಿಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ, ವಾಯುವಿನಂತೆ ಅಂತಸ್ಪಾಕ್ಷಿಯು ಆಗಿರುವ ನೀನು ವರಬ್ರಹ್ಮ-ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತ ನಾದ ನನ್ನ ಕೃತಕೃತ್ಯತೆಯು ಎಂತಾದೀತೆಂದು ಆಲೋಚಿಸಿ ವೇಳು "

ನಾರದನು ವಿಚ್ಛಾಪಿಸಿದನು, "ಮುನಿವರ್ಯ! ಮಂದಾದಿಕಾರಿಜನರಿಗೂ ಸುಗಮ ವೆನಿಸುವಂತೆ ಬಗವಂತಹಿಮೆಯನ್ನು ನೀನು ವರ್ಣಿಸಿಲ್ಲವೋ ಏನೋ! ಅದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಲಂಬುದ್ದಿ ಉಂಟಾಗಿಲ್ಲ ಭಾರತವು ದುರ್ಗಮಾರ್ಥವಾಗಿದೆ ಅದೊಂದ ರಿಂದಲೇ ನಾಕಷ್ಟು ಸಜ್ಜನೋದ್ಧಾರವಾಗದೆಂದು ನೀ ಬಾವಿಸಿರುವುದು ಸರಿಯಾಗಿದೆ ಧರ್ಮಾದಿಗಳನ್ನು ನಾಕಷ್ಟು ವೇಳಿದ್ದರೂ ವಾಸುದೇವನ ಮಹಿಮಾವರ್ಣನೆಯು ಇನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ."

"ಯಾವ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರ ಪದಬಂಧಗರ್ಭಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಜಗತ್ಪವಿತ್ರವಾದ ಹರಿಚರಿತ್ರೆಯಂ ಕೀರ್ತಿಸದಿದ್ದರೆ ಅದು ವಾಯಸತೀರ್ಥವೆನಿಸುವದು ಆಗಲಿ ಹಂಸಗಳಲ್ಲಿ ನ್ನಾನಮಾಡಲು ಬರಲಾರವು ಜೀವನಮಾತ್ರೋಪಯೋಗಿಯಾದೀತಾಶಾಸ್ತ್ರವಾಗಲಿ ಮೋಕ್ಷನಾಧನಮೆನಿಸಲಾರದು ಮತ್ತು ಸಜ್ಜನರದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸರು

"ಯಾವ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಅಚಿತ್ರಪದವಾದರೂ ಅಲಂಕಾರ ರಹಿತವಾದರೂ ಅನಂತನ ಯಶೋಗಾನ ಮಾಡುವುದೋ ಅದೇ ಮೋಕ್ಷನಾಧನವಾದ್ದರಿಂದ ಶುಕಾದಿಗಳು ಸನಕಾದಿಗಳೂ ಕೂಡ ಅದನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಕೇಳುವರು. ಗಾನ ಮಾಡುವರು ಶಿರನಾ ಅನು ಮೋದಿಸಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವರು ಅದೇ ಜನತಾ ವಾವವಿನಾಶ ಹೇತುವಾಗಿದೆ

"ಸ್ವತಃ ಮುಕ್ತಿನಾಧನವೂ ವಿಷಯಮಲರಹಿತವೂ ಅತ್ಯಂತ ವಿರಕ್ತಿಸಹಿತವೂ ಆದ ಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವು ಕೂಡ ಅಚ್ಚುತ ಚಕ್ತಿ ಬಂದುರವಾಗದಿದ್ದರೆ ಮೋಕ್ಷದವಾಗಲಾರದು. ಅಂದಮೇಲೆ ಬಂದಕವೂ ಅಮಂಗಲವೂ ಹರಿಗನರ್ಪಿತವೂ ಆದ ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮವು ವ್ಯರ್ಥವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೇ? ಕರ್ಮವಾಗಲಿ ಜ್ಞಾನವಾಗಲಿ ಹರಿಚಕ್ತಿ ರಹಿತವಾದೊಡೆ ನಿಷ್ಫಲವೇ ಸರಿ ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಮಿತ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಾದಿಸಂವನ್ನ! ಶುಚಿಶ್ರವ! ಸತ್ಯರತ! ದೃತವ್ರತ! ಹೇ ವ್ಯಾಸ ಭಗವನ್! ಸಕಲಸಜ್ಜನ ಸಂನಾರಬಂದವಿದ್ದಂನನವಾದ ಉರು ಕ್ರಮನ ಪರಾಕ್ರಮ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಸಮಾದಿಬಾಷೆಯಿಂದ ರಚಿಸು ಕೇವಲ ದರ್ಮಾದಿ ವಿಷಯಕವಾದ ಹರಿಕಥಾಬಾಹಿರವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರರಚನೆಯಿಂದ ಅನರ್ಥವೇ ಆದೀತು! ಹೇಗೆಂದರೆ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಗತಲಾವಣ್ಯಾದಿರೂಪ, ಮದನ ಕಲಿಕಾ ರತಿಮತೀತ್ಯಾದಿ ನಾಮಗಳಂ ಕೇಳಿ ತತ್ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವೇ ಸುಖ ಹೇತುಗಳೆಂಬ ಭ್ರಮೆಯಿಂದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕರ್ಮವಂ ಮಾಡಿದ ಮನುಜರು ಸ್ವರ್ಗ ನರಕಗಳನ್ನು ಕರ್ಮವಲವಾಗಿ ಪೊಂದುತ್ತಾ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಸಮುದ್ರಮದ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾತಾಹತವಾದ ಪೋತದಂತೆ ದಡವನ್ನು ಸೇರಲಾರರು ಅವರಿಗೆ ಜ್ಞಾನದಾಡ್ಯತೆ ಉಂಟಾಗಲಾರದು. ನ್ಯಾಮೀ! ಪ್ರವೃತ್ತಿದರ್ಮದ ಉಪದೇಶವು ನಿಂದಿತವಲ್ಲವೇ? ಮತ್ತು ಅದು ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಮಾಡುವುದನ್ಯಾಯವೇ ಸರಿ ಗಿಡದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದವನನ್ನು ಕರೆದು ಕೋಲಿನಿಂದ ಹೊಡೆದಂತೆ ಮೊದಲೇ ಪ್ರಾಕೃತನಾಗಿ ಕಾಮ್ಯ ಕರ್ಮರಕ್ತವಾದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವಶನಾಗಿ ಸಾಂಸಾರಿಕ ತಾವವನ್ನುಣ್ಣುತ್ತಿರುವ ಮನುಜ ನಿಗೆ ಕಾಮ್ಯ ಕರ್ಮ ನಿರೂಪಕ ಶಾಸ್ತ್ರ ರಚನೆಯಿಂದ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಅನರ್ಥವೇ ಆಗು ವುದು. ಅದನ್ನೇ ಅವನು ದರ್ಮವೆಂದರಿತು ಬಿಡದೆ ಸೇವಿಸಿ ಸಂನಾರಬಂದದಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ಮುಕ್ತನಾಗದಿರುವನು.

"ಪ್ರಭುವಾದ ವಾಸುದೇವನು ನಿವೃತ್ತಿ ಕರ್ಮದಿಂದ ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಕೊಡುವ ಸುಖ ವನಂತವಾಗಿದೆ ಅನಂತ ಮಹಿಮನಾದ ರಮಾಕಾಂತನಲ್ಲಿ ಚಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸುವ ಬಾಗವತಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೇ ನೀನು ರಚಿಸು ಸುತರಾಂ ಅದರ್ಮವೇ ಆದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಕರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹರಿಚರಣ ಸರೋಜವನ್ನು ಸೇವಿವ ಚಕ್ತನೊಂದು

ವೇಳೆ ಅವರೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದದೆ ಹೋದರೂ ವಲವರಿವಾಕವನ್ನು ನಾದಿಸಿಕೊಡುವ ನಿವೃತ್ತಿ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವು ಅವರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವು ಕೂಡ ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಾದರೂ ಲಬಿಸುವದು ನಿಶ್ಚಯವು ಆದರೆ ಕೇವಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ದರ್ಮಬಜಕನಾದವನಿಗೆ ಹರಿಪ್ರೀತಿಯೂ ಇಲ್ಲ, ಹರಿಕರುಣಾ ನಾದ್ಯಗಳೇ ಆದ ಐಹಿಕಸುಖಗಳೂ ಆಗಲಾರವು ಪ್ರವೃತ್ತಿದರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯಿಂದ ದುಃಖವು ಬಂದಂತೆಯೇ ಅವನಿಂದಲೇ ಆಯಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸುಖವು ಕೂಡ ಬಂದೇ ಬರುವುದೆಂದರಿತು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿ ನಿವೃತ್ತದರ್ಮ ಸೇವನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವದೇ ಬುದ್ಧಿವಂತನ ಲಕ್ಷಣವು. ಅದರಿಂದಲೇ ಮೋಕ್ಷವು ಸಿಗುವುದಲ್ಲವೇ?

ಅಬಕ್ತನಂತೆ ಮುಕುಂದ ಚರಣಾರವಿಂದ ಸೇವಕನು ಎಂದಿಗೂ ಯಾವವಿದವಾದ ದುರ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ ಅರವಿಂದನಾಬ ಚರಣಾರವಿಂದ ಸ್ಮರಣ ಸುಖ ವನ್ನೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿದ ನಾರಾಸಾರ ವಿವೇಕಿಯು ಪುನಃ ಶ್ರೀಹರಿಚರಣ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನೆಂದಿಗೂ ಬಿಡಲಾರನು. ಆ ಮುಕುಂದನೋ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ನಿಂತಿರುವನು ಜಗದ್ವಿಲಕ್ಷಣನಾಗಿರುವನು. ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸಂಬವ ಸಂರಕ್ಷಾ ಸಂಹಾರ ಗಳಿವೆಂದಿಲ್ಲೇ ಆಗುವುವು. ಇಂತಹ ಸರ್ವಜ್ಞನು ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರನು ಸರ್ವಶಕ್ತನು ಸರ್ವ ಸ್ವಾಮಿಯು ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯು ನಿನಗೆ ತಿಳಿದೇ ಇದೆ ನಾವೇಳುವುದೆನ್ನ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರತು ಅನ್ಯದಾ ಇಲ್ಲ ಉಪಾದ್ಯಾಯರ ಮುಂದೆ ಬಾಲಕರು ವಾರ ವನ್ನೊಪ್ಪಿಸುವಂತೆ ಅವ್ಯಾಕೃತಾಕಾಶದಂತೆ ಅನಂತ ಜ್ಞಾನವಂತನು ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭಗವಂತನಾದ ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಪರಿಮಿತ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೋಡಿಸಿ ಅಜನಾದ ಅಮೋಘಜ್ಞಾನನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಲಾಸಂಭೂತನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಜಗನ್ಮಂಗಲಕರವಾದ ಭಾಗವತವನ್ನು ರಚಿ ಸೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆನು ಪ್ರಭೂ! ತವಸ್ಸು, ವೇದಾಭ್ಯಾಸ, ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಕರ್ಮ, ವೇದಜ್ಞಾನ, ದಾನ, ಯಾತ್ರ, ಸಚ್ಚರಿತ್ರ ಇವುಗಳಿಗೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗದೆ ವಲವೆಂದರೆ ಉತ್ತಮ ಶ್ಲೋಕನ ಗುಣಾನುವರ್ಣನವೇ ಎಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ವೇಳುವರು "

ಜ್ಞಾನಿ ಜನರ ಸೇವೆಯಿಂದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯು ಪುಟ್ಟುವುದು ಜ್ಞಾನಿನಿಂದೆಯಿಂದ ಅನರ್ಥವಾಗುವುದು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನೇ ಸಾಕ್ಷೀಭೂತನಾಗಿರುವೆನೆಂದು ನಾರದನು ತನ್ನ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ವ್ಯಾಸನಿಗೆ ವೇಳಿದನು

ಪೂರ್ವಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ನಾನು ದಾಸೀಪುತ್ರನಾಗಿದ್ದೆನು. ನನ್ನ ತಾಯಿಯು ಅದೃಷ್ಟದಿಂದ ವೇದವೇತ್ತಗಳಾದ ಪವಿತ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮನೆಕೆಲಸ ಮಾಡುವಳು ನಾನು ಬಾಲಕ ನಾಗಿದ್ದರೂ ಆಟವಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಲನಾಗದೆ ಇದ್ದೆನು ಒಂದು ಸಲ ಆಷಾಢದಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಯೋಗಿವುಂಗವರು ಆ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲೇ ತಂಗಿದರು ಆ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಚಾವಲ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಕ್ರೀಡಾರತನಾಗದೆ ಇಂದ್ರಿಯಜಯವುಳ್ಳ ಅರ್ಚಕನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಕೃಪೆ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಸೇವಾಸೌಲಭ್ಯವನ್ನೊದಗಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರು. ನಾನಾದರೂ ಹೆಚ್ಚುಮಾತನಾಡದೆ ಅವರ ಉಚ್ಚಿಷ್ಟಲೇವನ, ಬಕ್ಷಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ದಿನಕ್ಕೊಂದೇ

ಸಲ ಬುಜಿಸುತ್ತಾ, ಹರಿಯ ಚರಣವಂ ಬಜಿಸುತ್ತಾ ವಾವಗಳಿಂದ ದೂರನಾದೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸರೋವರವು ಹರಿಚರಣಸ್ತರಣಗಂಗಾಸಂಗದಿಂದ ನಿರ್ಮಲವಾಯಿತು. ವೈರಾಗ್ಯ ಬಕ್ತಿಭರಿತನಾಗಿ ಶ್ರವಣಾಸಕ್ತನಾದೆ ಶ್ರುತಿಮನೋಹರವಾದ ಹರಿಚರಿತಗಳನ್ನವರು ವಾಡುತ್ತಿರಲು ಅವರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲ್ಲಿ ಕೂತು ತ್ರಿಷವಣಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳಿದೆ. ಕ್ರಮೇಣ ವರಮಮಂಗಲಕೀರ್ತಿಯಾದ ಹರಿಚರಣಂಗಳ ಮಂಗಳದ್ಯಾನವನಗೊಂದಾಗಿ ಬಂತು. ರಾಗಾದಿ ದೋಷರಹಿತವಾದೆನ್ನ ಮನವು ಅಖಂಡೋಪಾಸನಾಸಕ್ತವಾಯಿತು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಂ ಕೂಡಿ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಾತ್ಮಕ ಜಗತ್ತನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿ ವ್ಯಾವೃತ್ತನಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಶನೇ ಎನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯು ಬಿಂಬರೂಪನು ಎಂದು ಕಂಡೆ, ಅನಂದಗೊಂಡೆ ನನ್ನಿಂದ ರಾಗಾದಿಗಳಂತೆ ನಿದ್ರಾದಿಗಳೂ ದೂರ ಸರಿದವು. ಬಕ್ತಿಗಂಗೆಯು ಎನ್ನ ಮನದಂಗಣದಿ ಹರಿದಳು ಇದೆಲ್ಲವೂ ಆ ಮಹಾತ್ಮರ ಅನುಗ್ರಹವೇ ಸರಿ'

ಚಾತುರ್ಮಾನ್ಯಕಾಲವು ಮುಗಿಯುವಾಗ ಆ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಪೊರಮಟ್ಟರು ಆಗ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ 'ಇವನು ಅನುರಕ್ತನಾದ ಭಕ್ತನು ವಿನೀತನು ವಾವರಹಿತನು. ಶ್ರದ್ಧಾಳು ವೆಂದು ಕೃಪಾಳುಗಳಾದ ಆ ವರಮಪೂಜ್ಯರು ಸಂಪ್ರದಾಯಾಗತವಾದ ರಹಸ್ಯ ಜ್ಞಾನತತ್ತ್ವ ವನ್ನು ವೇಳಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು ಅವರ ಉಪದೇಶದಿಂದ ವರಮವದವನ್ನೆದಿಸುವ ಶ್ರೀ ವಾಸುದೇವನ ಇಚ್ಛಾನಾಮದ್ಯವಂ ತಿಳಿದು ಅವನ ಬಕ್ತನೆನಿಸಿದೆ. ಕರ್ಮ ರಹಸ್ಯ ವನ್ನಾದರೂ ಅವರೇ ಎನಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಸಕಲ ಶುಭ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನಾ ಗುಣಗಣಪೂರ್ಣ ನಾದ ನಾರಾಯಣನಿಗರ್ಪಿಸುವುದೇ ಸಕಲ ತಾವತ್ರಯ ನಿವರ್ತಕವು. ಯಾವ ಪದಾರ್ಥವು ರೋಗಜನಕವೋ ಅದೇ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ರಸಾದಿಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಔಷಧವಂ ಮಾಡಿ ಅದೇ ರೋಗವಂ ಕಳೆಯುವಂತೆ ಮನುಜರು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಂಸಾರಕಾರಣ ಗಳೇ ಆದರೂ ನಿರ್ದೋಷ ಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿತವಾದೊಡನೆ ಅನೇಕ ಜನ್ಮ ಸಂಚಿತ ದುಷ್ಕರ್ಮಸ್ವರೂಪನಾಶಕವಾಗುವವು. ಭಗವತ್ಪರಿತೋಷಕವಾದದ್ದೇ ಕರ್ಮವು. ಅದರಿಂದ ಜ್ಞಾನವು, ಆ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಭಕ್ತಿ, ಅದರಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಋತ್ವಿಜರೂ ಕೂಡ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಪುನಃ ಪುನಃ ಅವನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪವಿತ್ರನಾಮಗಳನ್ನುಚ್ಚರಿಸುತ್ತಿರುವರು ಸದಾ ಅವನನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸುವರು. "ಬಲಜ್ಞಾನಾನಂದರೂಪನು ದೈತ್ಯವ್ರತೀವನು ಕ್ರೀಡಾದಿಗುಣವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ವಾಸುದೇವನೇ! ಹಿರಣ್ಮಯಾತಿಶಯಕಾಂತಿಯುಕ್ತನು ಹಿರಣ್ಯಕೇಶಾದಿ ಅವ್ಯಾಕೃತ ಸರ್ವಾವಯವನಾದ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನೇ! ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣವಲ್ಲ ಚನು ಅನನ್ಯಾಧೀನನಾದ ಅನಿರುದ್ಧನೇ! ಪಾವಕರ್ಷಣ ಶೀಲನು ಸಮಿಚೀನ ಕರ್ಮವಲಪ್ರದನಾದ ಸಂಕರ್ಷಣನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು" ಎಂದು ಚತುರ್ಮೂರ್ತಿಯಾದ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಕೃತವಿಗ್ರಹ ವಿಧುರನೆಂದರಿತು ಯಜ್ಞವುರುಷ ನಾದ ಹರಿಪ್ರೀತಿಗಾಗಿಯೇ ಯಜ್ಞಾದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಜ್ಜನನು ಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನ ವನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅವರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಹೊಂದುವನು.

ಇಂತು ಸ್ವದರ್ಮದಲ್ಲಿದ್ದು ಸ್ವಯೋಗ್ಯನಿಷ್ಠಾಮಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕನಿಕರಿಸಿ ಸ್ವವಿಷಯಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೆತ್ತಿಯನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು

ಮಹಾನುಬಾವನಾದ ವ್ಯಾಸದೇವನೇ! ನೀನಾದರೂ ಈಶ್ವರನಾದ ಕಾರಣ ಸಾಂಸಾರಿಕ ದುಃಖಪೀಡಿತರಾದ ಸಜ್ಜನರ ಕ್ಲೇಶನಿವಾರಣವಾದ, ಕೇಶವಯಶೋವಿಶಾಲವಾದ, ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸು ಅದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಅತ್ಯಪ್ತಿಯು ದೂರವಾಗುವದು.

೬ ನಾರದಕೃತ ಭಗವದ್ವರ್ತನ

ದೇವರ್ಷಿಯ ಜನ್ಮಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಭಗವಾನ್ ವ್ಯಾಸನು ಪುನಃ ನಾರದನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು

"ನಾರದಾ! ನಿನಗೆ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶಕರಾದ ಬಿಕ್ಷುವರ್ಯರು ಹೊರಟನಂತರ ಬಾಲಕನಾದ ನೀನೇನು ಮಾಡಿದೆ? ಜ್ಞಾನಾನಂತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಜೀವನವಂ ಕಳೆದೆ? ಕಾಲವು ಒದಗಿಬಂದಾಗ ಆ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಿಟ್ಟೆ? ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪದ ಈ ವಿಷಯಂಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸರ್ವಜ್ಞಾನ ನಿರಾಕರಣ ಸಮರ್ಥವಾದ ಕಾಲಬಲದಿಂದ ಅಳಿಸಿಹೋಗದೇ ನಿನ್ನ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ?" ಎನ್ನಲು ನಾರದನು ವೇಳಿದನು

"ಬಿಕ್ಷುಗಳು ಪೊರಡುವಾಗ ನನಗಿನ್ನೂ ಬಾಲ್ಯವು. ನನ್ನ ತಾಯಿ ಬೇರೆಯಿದ್ದಳು. ಅವಳಿಗೆ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಮಗನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಏನೋ ಸ್ನೇಹ! ತಾನು ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಮನೆಯ ದಾಸಿ! ನಾನೋ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಗತಿಯೆಂದರಿತು ಈ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಬಂದಗಳಂ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಆದರೂ ಮೋಹದಿಂದ ತನ್ನ ಕೈಲಾಗುವುದೇನೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಂಗಳನ್ನು ತಾನು ವಹಿಸಿರುವನೆಂದು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಪ್ರಬೋ! ಈಶನಾಡಿಸುವ ಕೈಗೊಂಬೆಗಳಾಗಿದ್ದೂ ಅದೆಷ್ಟು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಬ್ರಾಂತಿಯೋ ಈ ಜೀವರಿಗೆ! ಆಕೆಗೋಸುಗವೇ ನಾನು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲವಿದ್ದೆ. ನನಗೈದು ವರ್ಷಗಳು ತುಂಬಿದವು. ದಿಕ್ಕು ಯಾವುದು ದೇಶವಾವುದು ಎಂಬುವ ಜ್ಞಾನವೇ ಆ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಗಲಾರದಲ್ಲವೇ?

"ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ನನ್ನ ತಾಯಿಯು ಆಕಳು ಕರಿಯಲು ಪೋಗುತ್ತಾ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹಾವನ್ನು ತುಳಿದಳು ಕಾಲಚೋದಿತವಾದ ಸರ್ಪವು ಆಕೆಯನ್ನು ಕಚ್ಚಿತು. ಅಚ್ಚುತನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಇದ್ದೊಂದು ಬಂದವು ನಿವೃತ್ತವಾಗಲು ಅದದ್ದೆಲ್ಲಾ ಒಳಿತೆಂದು ಮಾಡತಕ್ಕ ಕರ್ಮಕಾಂಡವ ಮುಗಿಸಿ ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದನು ಪುರಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ವನೋಪವನಗಳನ್ನು ದಾಟುತ್ತಾ ಒಂದರನ್ನೊಂದು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ವಿಚಿತ್ರದಾತುಗಳ ಚಿತ್ರ ವರ್ಣಗಳ ವರ್ವತಗಳನ್ನು ಗಜಬುಗ್ರ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಸ್ವಾದು ಜಲಪೂರ್ಣ ಸರೋವರಗಳನ್ನು ಕಮಲ ಮನೋಹರ ನದಿಗಳನ್ನು ಕೆಲಕಲ ನಾದ ಮಾಡುವ ವಕ್ಕಿ ಸಮೂಹವನ್ನು ಪುಷ್ಪಮಕರಂದ ಲುಬ್ಧ ಬ್ರಮರ ವಂಕ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಬಹುದೂರ ಪೋದೆ.

ಪರಿಶ್ರಾಂತನಾಗಿದ್ದೆ. ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಹಿಂಗಿಸಲು ಒಂದು ಸುಂದರ ಸರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಾದಿ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿ ಜಲವಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಆ ನಿರ್ಮನುಜಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷವಂ ಕಂಡು ಅದರ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಕೂತೆ. ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನನ್ನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಚಿಂತನವನ್ನು ನಾದುಗಳು ವೇಳಿದಂತೆ ಮಾಡಿದೆ

"ಶ್ರೀಹರಿಯು ಜೀವನಿಗೆ ಸ್ವಪ್ನವನ್ನು ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ನೋಡಿಸುವನು. ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಯನ್ನವನೇ ಕೊಡುವನು. ಗಾಡನಿದ್ರೆಯು ಅವನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ಬರುವದು ಜಾಗ್ರ ದವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ ನಾಮಗಳು ರೂಪಗಳು ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಎಲ್ಲದರ ಜ್ಞಾನವು ಅವ ನಿಂದಲೇ ಇಂತಹ ಜಗದ್ವಿಲಕ್ಷಣನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸರ್ವಜ್ಞನು, ಸರ್ವಾಂತ ರ್ಯಾಮಿಯು, ಪರಮಪ್ರಾಪ್ತನೂ ಆಗಿರುವನು ಸರ್ವಾವಸ್ಥಾವೇರಕನಾದ ಪ್ರಭುವಿಗೆ ಸ್ವಪ್ನವಿಲ್ಲ, ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲ, ನಿದ್ರೆಯಿಂದೇಳುವುದೆಂಬುದೂ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪವು ಅವ್ಯಯವೂ ಅದ್ವೈತವೂ ಆಗಿದೆ ಜನನ ಮರಣಾದಿ ಸರ್ವದೋಷ ದೂರನಾದ ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣನು ಪ್ರಳಯಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಾಲೋಲನಾಗಿ ಜೀವಜಡಾತ್ಮಕ ಜಗತ್ತನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಸಂರಕ್ಷಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಅದನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೆಲ್ಲ ಪೊಟ್ಟಿ ಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಉದಾಸೀನನಂತೆ ಯೋಗನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಇಂತು ರಮಾ ಕಾಂತನ ಚರಣಾಂಬುರುಹದ್ಯಾನದಿಂದ ಬಕ್ತಿಪೂರವುಕ್ಕೇರಿ ಬರಲು ಔತ್ಕಂಠ್ಯದಿಂದ ಬಾಷ್ಪಪೂರಿತ ನೇತ್ರನು, ಪುಲಕಾಂಕುರಿತ ಗಾತ್ರನೂ ಆದ ನನ್ನ ಹೃದಯ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ರಮಾಮನೋಹರನ ದಿವ್ಯಸುಂದರರೂಪವಂ ಕಂಡೆ. ಪ್ರೇಮಾತಿಬರದಿಂದ ಆನಂದ ಸಮುದ್ರಮಗ್ನನಾಗಿ ಮೈಮರೆತೆ. ಲೋಕವನ್ನೂ ಮರೆತೆ. ಕರುಣಾಪೂರ್ಣ! ಬಾದರಾಯಣ! ಏನು ವೇಳಲಿ! ನಿರ್ಬಾಹ್ಯನಾದ ನನ್ನ ಮನೋನೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಆ ಸುಂದರಸುಖಾವಹವಾದ ಭಗವಂತನ ಆನಂದಮೂರ್ತಿಯು ಕಾಣದೇ ಹೋಗಲು ಸಹಸಾ ಎದ್ದುನಿಂತೆ ಮೋಕ್ಷನಾಮ್ರಾಜ್ಯವಂ ಪರಿತ್ಯಜಿಸಬಂದ ನಿಂದನೀಯನಂತೆ ದುಃಖದಿಂದ ಗೋವಿಂದಾ! ಮುಕುಂದಾ! ಇಂದಿರೇಶಾ! ಎಂದೆ ಮತ್ತೆ ನೋಡಬೇಕೆಂದೆ. ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ತೃಪ್ತನಾಗದೆ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಂ ಬಿಟ್ಟು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಆ ಪರಮಮಂಗಳ ರೂಪವು ನನಗೆ ಮತ್ತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ

ಆಗ ವಿಜನಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಕಾಶವಾಣಿಯು ನನ್ನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಇಂತೆಂದಿತು. ಆ ಗಂಭೀರ ಮೆದುರ ವಾಣಿಯಿಂದ ನನ್ನ ಮನಃಕ್ಷೇಪವಡಗಿದಂತಾಗಲು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟಾಳಿಸಿದೆ.

"ಬಾಲಕಾ! ಈ ಜನ್ಮದಿ ನನ್ನನ್ನು ನೀ ಮತ್ತೆ ಕಾಣಲಾಗದು. ವಾವಕಷಾಯವು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಇಂಗಿಹೋಗದ ಕುಯೋಗಿಗಳು ನನ್ನನ್ನೆಂತು ಕಂಡಾರು ನನ್ನ ಗುಪ ದರ್ಶನವಿಷಯಕಾಬಿಲಾಷೆ ಪುಟ್ಟಿಸಲು ಈಗ ಕಾಣಿಸಿದೆ. ವತ್ಸಾ! ನನ್ನ ಬಕ್ತನಾದ ನೀನನ್ನು ದನ್ಯನಾದೆ ಪ್ರಾಕೃತಕಾಮಗಳನ್ನು ನಿನ್ನನ್ನು ಪೀಡಿಸಲಾರವು ಪೋಗು, ಬಹುಕಾಲೀನವಾದ ಸಜ್ಜನನೇವೆಯಿಂದ ನಿನಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮನನದಿಂದ ದೃಢಬಕ್ತಿಯು ಉಂಟಾಗಿದೆ ಈ

ಶೂದ್ರಶರೀರವನ್ನು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತ್ಯಜಿಸು ಬಾಗವತೋತ್ತಮನಾಗುವಿ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಬದ್ಧವಾದ ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯು ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಳಯಕಾಲಾನಂತರವು ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹ ದಿಂದ ಜಾತಿಸ್ಮರಣೆಯು ಇರಲಿ!" ಎಂದು ವೇಳಿ ಜಡಶರೀರರಹಿತನು ಸರ್ವತ್ರ ಆಕಾಶ ದಂತೆ ವ್ಯಾವೃತನಾದ ಪ್ರಭುವು ಸುಮ್ಮನಾಗಲು ನಾನು ಆ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಿಗೆ ಶಿರಸಾ ಬಾಗಿ ನಮಿಸಿದೆ. ಅವನ ದಯೆಗೆ ವಾತ್ರನೆನಿಸಿದೆ. ಅಜ್ಞಾನಗಳು ತ್ಯಜಿಸಿದೆ ಮಂಗಳಕರ ನಾಮ ಗಳಂ ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ನುಡಿಸಿದೆ. ಅವನ ಲೀಲಾವೈಭವವಂ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ಆಶೆಗಳಂ ಬಿಟ್ಟೆ ಮನಸಾ ಸಂತೋಷವಟ್ಟೆ ಮಾತೃರ್ಯಾದಿ ಮನೋಮಲಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟೆ. ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟೆ. ಇಂತು ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲೇ ರತವಾದ ಮತಿಯಿಂದ ವಾಪರಹಿತನಾದೆನಗೆ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಸಹಸಾ ಮರಣಕಾಲವು ಬಂತು ಹರಿಸ್ಮರಣ ಶುದ್ಧನಾದ ನನ್ನ ಪ್ರಾರಬ್ಧಾವಸಾನವಾಗಲು ವಾಂಚಬಾಹಿಕ ದೇಹವು ಬಿದ್ದುಹೋಯಿತು ಆಗ ಪ್ರಳಯಕಾಲವಾಯಿತು ತೈಲೋಕ್ಯ ವನ್ನುವಸಂಹರಿಸಿ ತನ್ನದರದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಶೇಷಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಳಯೋದಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಸಿದ ಹರಿಯ ಉದರದಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸಿದ ವಿರಿಂಚನನಿಶ್ಚಾಸದಿಂದ ಕೂಡಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೆ ಪ್ರಳಯದ ನಾವಿರಮಹಾಯುಗಗಳಾದವು ಹರಿಯ ದೆಶೆಯಿಂದೆದ್ದು ವಿರಿಂಚನು ಈ ಜಗವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸಿದಾಗ ಆತನ ಅಂಗಗಳಿಂದ ಮರೀಚ ಮುಖ್ಯಮುನಿಗಳು ಉಂಟಾದರು. ನಾನೂ ಉತ್ಪಂಗದಿಂದ ಜನಿಸಿದೆ. ಅಖಂಡಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯನಾಗಿ ನಾನು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೊರಗೂ ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಆತಂಕವಿಲ್ಲದೆ ಸಂಚರಿಸುವೆನು. ದೇವದತ್ತವಾದೀವೀಣೆಯಲ್ಲಿ ಸವೃತ್ತರಗಳು ತಾವಾಗಿಯೇ ಮೊಳಗು ವವು. ಈ ವೀಣಾಲಾವನವಂ ಮಾಡುತ್ತಾ ಹರಿಕದಯಂ ಗಾನಮಾಡುತ್ತಾ ಮೈಮರೆತಾಗ ತೀರ್ದವಾದನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನನ್ನ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟವನಂತೆ ಬಂದು ನಿಂದು ಆನಂದವೃದ್ಧನಾಗುವನು

ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಕೆಟ್ಟು ದುಃಖವಡುತ್ತಿರುವವರು ಪೋರಸಂಸಾರವಾದಿ ಯನ್ನು ದಾಟಲು ಹರಿಚರ್ಯಾನುವರ್ಣನವೇ ನಾವೆಯಾಗಿದೆ ಯಮನಿಯಮಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಾದೀನವಾಗುವುದು ನಿಜ ಆದರೆ ಕಾಮಲೋಭಾದಿಗಳಿಂದ ಅದು ಪುನಃ ವಕ್ರಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಹಿಡಿಯುವದು ಮುಕುಂದ ಸುಂದರ ಕದಾಶ್ರವಣಾದಿಗಳಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಶಾಂತಿ ಸಿಕ್ಕಂತೆ, ಮತ್ತಿನ್ನಾವುದರಿಂದಲೂ ಸಿಗಲಾರದು. ನನ್ನ ಜನ್ಮಕರ್ಮ ರಹಸ್ಯಂಗಳನ್ನು ನೀನು ಕೇಳಲು ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ನೀ ಪ್ರೀತನಾದರೆ ಸಾಕೆಂದು ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಮುನಿವರ್ಯಾ! ಹರಿಚರ್ಯೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಿಭಾಷೆಯಿಂದ ವಿಸ್ತಾರಮಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿ ಸುಜನರನ್ನೆಲ್ಲ ಸಲಹು" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪೂಜ್ಯನಾದ ನಾರದನು ವ್ಯಾಸನನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು ವೀಣೆಯಂ ನುಡಿಸುತ್ತಾ ಹರೀಚ್ಛೆಯಂತೆ ಬೇಕಾದಡೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಹೇ ಶೌನಕ! ಆ ನಾರದನೆಂತಹ ದನ್ಯನು! ವೀಣೆಯನ್ನು ಮೀಟುತ್ತಾ, ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಗಾನದಿಂ ಪೊಗಳುತ್ತಾ, ಮಧುರಾತಿಮದುರವಾದ ಸ್ವಾಮಿಯ ಕೀರ್ತಿಚಂದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಲೋಕವೆಲ್ಲ

ಹರಡುತ್ತಾ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಶ್ಯಮಾನ ಜನರನ್ನು ನುಖವಡಿಸುವನು! ದೇವರ್ಷಿವರ್ಯಾ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು

2 ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ ಸ್ಪಷ್ಟ

ಶೌನಕನಾಗ ಸೂತನಂ ಕಂಡು "ನಾರದನ ವಿಜ್ಞಪ್ತಿಯನ್ನು ಲಾಲಿಸಿ ಬಗವಂತನಾದ ಬಾದರಾಯಣನೇನು ಮಾಡಿದನು?" ಎನ್ನಲು ಸೂತನು ವೇಳಿದನು

ಶೌನಕಾದಿಗಳೇ! ಬ್ರಹ್ಮದೈವತ್ಯವಾದ ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯ ವಶ್ವಿಮತೀರದಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳ ಸತ್ಪ್ರಯಾಗ ವಲಾತಿಶಯತ್ವಕಾರಣವಾದ ಬದರೀಷಂಠಮಂಡಿತವಾದ ಶಮ್ಯಾ ಪ್ರಾಸವೆಂಬುವ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ತಪೋವನವಿದೆ. ಅದು ವ್ಯಾಸರ ಆಶ್ರಮವು. ನಾರದನು ವೋದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸನಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಸಂದ್ಯಾದಿಗಳು ಮಾಡಿ ಕೂತು ದೀರ್ಘಕಾಲವಾಲೋಚಿಸಿ ಇಂತು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು.

"ಸಜ್ಜನರು ರಾಗಾದಿ ದೋಷಗಳಂ ಬಿಟ್ಟು ಶುದ್ಧಾಂತಃಕರಣರಾಗಿ ದ್ಯಾನಿಸುವ ದೇಶ ಕಾಲಗುಣಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೂ, ಜೀವಸಂಸಾರಕಾರಿಣಿಯಾದ ಅವನ ಮಾಯೆಯಂದು ಖ್ಯಾತವಾದ ಬಂದಕಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಕಂಡನು. ಈ ಮಾಯೆಯಿಂದಲೇ ಜೀವನು ತಾನು ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ದೇಹಾಬಿಮಾನದಿಂದ ಗುಣಬದ್ಧನಾಗಿ, ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳಿಗೆ ವಶನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅದರಿಂದ ಜನನ ಮರಣಾದಿರೂಪ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನರಳುತ್ತಿರುವನು. ಅದೋಕ್ಷಜನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಬಕ್ತಿಯಿಂದರಿಂದಲ್ಲದೆ ಈ ಅನರ್ಥವು ನಶಿಸದು. ಬಂದಕಶಕ್ತಿಯಿಂದಲಾದ ಸಂಸಾರವು ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪ್ರನಾದ ದಿಂದಲೇ ನಿವೃತ್ತವಾಗುವದು ಇದು ಲೋಕದ ಜನರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ."ವೆಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ವ್ಯಾಸನು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಯಾವ ಸಂಹಿತೆಯಂ ಕೇಳುವದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣ ಬಕ್ತಿ ಪುಟ್ಟುವದೋ ಯಾವ ಸಂಹಿತೆಯ ಶ್ರವಣಾದಿ ವಲವು ಶೋಕ ಮೋಹ ಬಯಾದಿ ನಾಶರಹಿತ ವಿರಕ್ತಿಯೋ ಅಂತಹ ಕ್ಷೇಮಂಕರವಾದ ಬಾಗವತವನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಶೋಧಿಸಿ, ಪುತ್ರನಾದ, ವಿಷಯವಿದೂರನಾದ, ಶುಕನಿಗೆ ಕಲಿಸಿದನು ಎಂದು ಸೂತನು ವೇಳಲು ಶೌನಕನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು—

"ಸೂತಾ! ಧನಶಿಷ್ಯಾದಿ ಸಂಗ್ರಹಣಾವೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದ ನಿವೃತ್ತಿನಿರತನಾದ ಶುಕನು ಈ ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಂಥವನ್ನೋದಿದನು ಎಂದೆ. ಅಂತಹವನಿಗದರಿಂದ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ? ಅವನೇತಕ್ಕೆ ಓದಿದನು?" ಎನ್ನಲು ಸೂತನುತ್ತರಿಸಿದನು

ನಿಜ ಶುಕನಾತ್ಮಾರಾಮನು, ಬಾಹ್ಯವಿಷಯಾವೇಕ್ಷೆ ಅವನಿಗಿಲ್ಲ ನಿರವೇಕ್ಷರಾದ ಮುಕ್ತಜನ ಮನೋವಶೀಕರಣಕ್ಷಮನಲ್ಲವೇ ಶ್ರೀಹರಿಯು! ಇನ್ನು ಅಮುಕ್ತರ ವಿಷಯ ವೇಳಬೇಕೇ? ಸ್ವರೂಪಾನಂದಕ್ಕಂದೇ ಗೋವಿಂದ ಸುಂದರ ಕದಾ ಸುದಾಪಾನವನ್ನವರು ಮಾಡುವರು-ಮಾಡಿಸುವರು. ಇದವರ ಸ್ವಭಾವವು. ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಅಂತಹನು! ಹರಿಯು

ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಸೌಂದರ್ಯಾದಾರ್ಯಾದಿ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಂದಾಕರ್ಷಿತಚಿತ್ತನಾಗಿ ಶುಕನು ನಿತ್ಯವೂ ವಿಷ್ಣುಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಈ ದೊಡ್ಡಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದನು ಸಾವಿರ ನಿಗಮಗಳೋದಲು ಸುಲಬವಾಗದ ಮುಕ್ತಿಸುಬಗತ್ಯವು ಬಾಗವತ ನಿಗಮದಿಂದ ಕಡುಬೇಗ ಕೈನೇರುವದು

ಇನ್ನು ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ಪರೀಕ್ಷಿತನ ಜನ್ಮಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಮರಣವನ್ನೂ ಹಾಗೂ ವಾಂಡವರ ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣಾದಿ ಪವಿತ್ರ ಚರಿತ್ರವನ್ನೂ ಹೇಳುವೆನು ಕೃಷ್ಣಕದೆಯಂ ಬಿಟ್ಟು ಬಕ್ತರ ಕದೆಯುಂಟೇ?

ಕೌರವ ವಾಂಡವರ ಯುದ್ಧವು ಮುಗಿಯಿತು ಬಹುವೀರರು ವೀರಸ್ವರ್ಗವನ್ನೈದಿ ದರು ಬೀಮಸೇನ ಗದಾದಂಡದಿಂದ ತುಂಡರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಊರುದಂಡದಿಂದ ಮರಣೋ ನ್ಮುಖನಾದ ಕೌರವರಾಜನು ಪ್ರೀತನಾಗಲೆಂದು ಗುರುವೃತ್ತನಾದ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನು ದ್ರೌಪದೀ ವೃತ್ತರು ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವಾಗ ಅವರ ಶಿರಸ್ಸುಗಳ ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದುತಂದು ಕೌರವನಿಗೆ ನೋಡಿಸಲು ಆ ವಾಪಿಯು ಸಂತಸಿದನು. ಮತ್ತು 'ಬೂಮಂಡಲವು ನಿಷ್ಪಾಂಡವ ವಾಗಬೇಕು ತನ್ನ ಪತ್ನಿ ಬಾನುಮತಿಯಲ್ಲಿ ವೃತ್ರಾದಾನ ಮಾಡಿ ಕೌರವವಂಶವನ್ನು ಪುನಃ ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕೆಂದು' ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣವರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದನು ಮೊದಲನೆಯ ವರದಾನವಂ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶಿಶುಹತ್ಯಾಬಿಲಾಷಿಯಾದ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾದಾನದಿಂದ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಲು ಮಲಗಿದನು ಆತನು ಆಗ ಕಂಡ ಸ್ವಪ್ನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ವೇಳುವೆನು ಕೇಳು

ಶಿಶುಮಾತೆ ದ್ರೌಪದಿ ತನ್ನ ಸುತರ ಪೋರಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಕಂಡು ರೋದಿಸುತ್ತಿರಲು ಅರ್ಜುನನಾತರುಣಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತಿಂತೆಂದನು "ಮಾನಿನಿ! ಅಳಬೇಡ ಅಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಮನನ್ನು ಗಾಂಡೀವಯುಕ್ತ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಕೊಂದು ಅವನ ತಲೆಯನ್ನು ತರುವೆನು ವಾದದಿಂದದನು ಒದೆದು ಆಮೇಲೆ ನ್ನಾನ ಮಾಡುವಿ ಯಂತೆ!" ಎಂದು ಪ್ರಿಯಳನ್ನು ಮನೋಹರವಚನಗಳಿಂದ ಸಾಂತನಗೊಳಿಸಿ, ಕೃಷ್ಣನಾರಥಿ ಯಾಗಿ ಕಪಿಧ್ವಜವಾದ ರಥವನ್ನೇರಿ ಗಾಂಡೀವ ಟಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಗುರುವೃತ್ತನನ್ನು ಪಿಡಿದು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬಂದನು ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಶಿಶುಹಂತನಾದ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನು ಭೀತಿಯಿಂದ ಸಂಭ್ರಾಂತನಾಗಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನುಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಿಂದೆ ರುದ್ರನ ತೃತೀಯನೇತ್ರಾಗ್ನಿಯ ಭಯದಿಂದ ಓಡಿದ ಶನ್ಯಶ್ವರನಂತೆ ರಥದಲ್ಲಿ ಕೂತು ಓಡಿದನು ಅವನ ವಾಹನಗಳು ಶ್ರಾಂತವಾಗಿ ಓಡದಾದವು. ಗುರುಸುತನಾಗ ದಿಕ್ಕುತೋಚದೆ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆಗೊಂದು ಬ್ರಹ್ಮಶಿರೋನಾಮಕಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು ಅದರ ಉಪ ಸಂಹಾರವವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಾಣಸಂಕಟದಿಂದ ವಾರಾಗಲು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವಂ ಬಿಡಲಾದುಷ್ಕರತೇಜವೆಲ್ಲ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಸುಡುತ್ತಾ ಬಂತು ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಗಾಂಡೀವಿಯು ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನನ್ನು ಕೇಳಿದನು.

ಕೃಷ್ಣ ಕೃಷ್ಣ! ಬಕ್ತರಕ್ಷಕನೆ! ಸಂಸಾರದ ದಃಖರಾಶಿಯನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ತಾವವನ್ನು ದೂರಮಾಡಲು ನೀನೇ ಹೊರತು ಅನ್ಯರಿಲ್ಲ. ವಾವವನ್ನು ಕಳೆದು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಡುವವನು ನೀನೇ! ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ನೀನು ಅನನ್ಯಾಶ್ರಿತನಾಗಿರುವೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣ! ಜೀವರನ್ನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸೆಳೆವ ಬಂದಕಶಕ್ತಿಯು ನಿನ್ನನ್ನೇನೂ ಮಾಡಲಾರದು ನಿನ್ನದೀನವಾದ ಈ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಬಂದನದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೊಂದ ಜೀವರಿಗೆ ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾನರೂಪ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾಗಲೆಂದು ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅವತರಿಸಿದೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರಾ! ಭೂಬಾರಹರಣದಂತೆ ಸ್ವಜನರಕ್ಷಣವೂ ನಿನ್ನದೇ ಆಗಿದೆ. ಸ್ವಾಮೀ! ಏನಿದೀ ಬಯಂಕರ ವಾದ ತೇಜವು? ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು? ಸರ್ವತೋಮುಖವಾಗಿ ಸುಡುತ್ತಾ ಬರುವ ವರಮ ದಾರುಣವಾದ ಇದೇನು?

ಎನ್ನಲು ಕೃಷ್ಣನು "ಅರ್ಜುನಾ! ಇದು ದ್ರೋಣವೃತ್ತನ ಬ್ರಹ್ಮಶಿರವೆಂಬ ಅಸ್ತ್ರದ ತೇಜವು. ಉಪಸಂಹಾರ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆಯು ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆಗೋಸುಗ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನಿಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವನು. ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವಂ ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಪ್ರತೀಕಾರವಿಲ್ಲ. ನೀನೂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನೇ ಬಿಡು ಆ ತೇಜವನ್ನು ಸುಡು" ಎಂದನು.

ವರವೀರ ವೈರಿಯಾದ ಅರ್ಜುನನು ಹರಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿ ಭಗವಂತನ ಮಾತಿನಂತೆ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದ ಶಾಂತಿಗೆಂದು ತನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು.

ಅವೆರೆಡು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರಗಳಾಗ ಸೂರ್ಯವಾವಕರಂತೆ ಸುಡುತ್ತಾ ಆಕಾಶಾದಿ ತುಂಬಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ತಾವಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಜರು ಪ್ರಳಯವೆ ಆಗುವದೇನೋ ಎಂದು ಶಂಕಿಸಿದರು ಪ್ರಜೋಪದ್ರವವನ್ನೂ ಲೋಕನಾಶವನ್ನೂ ಕಂಡು ಕೃಷ್ಣನಾಜ್ಞಾಪಿಸಲು ಅರ್ಜುನನು ಆ ಅಸ್ತ್ರಗಳೆರಡನ್ನೂ ಉಪಸಂಹಾರ ಮಾಡಿ ಶಾಂತಿಗೊಳಿಸಿದನು

ಅರ್ಜುನನಾಗ ವೇಗವಾಗಿ ಓಡಿ ದಾರುಣನಾದ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನನ್ನು ಪಿಡಿದು ವಶುವಿನನ್ನು ಹಗ್ಗದಿಂದ ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಕಟ್ಟಿ ರದದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ಕೃಷ್ಣನು ಕುಪಿತನಾಗಿ "ಅರ್ಜುನಾ! ಇವನನ್ನು ಬಿಡಬೇಡ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ನಿರವರಾದಿ ಗಳಾದ ಬಾಲರನ್ನು ಕೊಂದ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಮನು ವದಾರ್ಹನೇ ಸರಿ! ಮದ್ಯವಾನದಿಂದ ಮತ್ತನಾದವನಂ, ಮರೆತು ನಿಂತವನಂ, ಪಿಶಾಚಪೀಡಿತನಂ, ಮಲಗಿದನಂ, ಬಾಲನಂ, ತರುಣಿಯಂ, ಶರಣಾಗತನಂ, ವಿರದನಂ, ಬೀತನಾದ ಶತ್ರುವಿನಂ ದರ್ಮಜ್ಞನೆಂದಿಗೂ ಕೊಲ್ಲಲಾರನು ದಯೆಯಿಲ್ಲದೆ ಇಂದ್ರಿಯಾರಾಮನಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನುಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೋಸುಗ ವರಪ್ರಾಣಗಳ ತೆಗೆಯುವವನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದೇ ಅವನಿಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸೆನಿಸುವದು ರಾಜದಂಡದಿಂದ ವಾಪಿಗಳು ತಮ್ಮ ವಾವಗಳನ್ನಿಲ್ಲೇ ನೀಗಿ ಮುಂದೆ ನರಕಾದ್ಯನರ್ದಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗದಿರುವರೆಂದು ಮನುಷ್ಯತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ ಕೊಲ್ಲಿವನನ್ನು! ದ್ರೌಪದೀದೇವಿಗೆ ಇವನ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ತರುವೆನೆಂದು ನೀ ಕೊಟ್ಟ ಮಾತನ್ನು ಸತ್ಯ ಮಾಡು ಆತತಾಯಿಯು ಪುತ್ರಹಂತಕನಾದ ಈ ಕುಲವಾಂಸನನನ್ನು, ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದೆ ಹೋದದ್ದರಿಂದ

ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೂ ಅನಿಷ್ಟಕರವಾದ ಶಿಶುಹತ್ಯೆಯ ಮಾಡಿದ ಈ ವಾಪಿಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸು" ಎಂದನು. ಇಂತು ದರ್ಮವರೀಕ್ಷೆಗೆಂದು ನುಡಿದ ಗೋವಿಂದನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ವಾರ್ಧನು ಗುರುಸುತನನ್ನು ಕೊಲ್ಲದೆ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದು ದ್ರೌಪದಿಯ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ವಶುವಿನಂತೆ ಬದ್ಧನಾಗಿ, ತಲೆಬಾಗಿ ನಿಂತು ತಾ ಮಾಡಿದ ಅಮಾನುಷಕೃತ್ಯ ದಿಂದ ಲಜ್ಜಿತನಾದ ಗುರುಸುತನನ್ನು ಕಂಡು ಕೃಷ್ಣ ಕೃಪಾನ್ವಿತಳಾಗಿ ಕೃಪೀವೃತ್ರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಇಂತೆಂದಳು "ಬಿಡಿ ಬಿಡಿ ಇವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು, ನಮಗೆಲ್ಲಾ ಗುರುತುಲ್ಯನು ಉಪಕ್ರಮೋಪಸಂಹಾರಸಹಿತವಾಗಿ ದನುರ್ವೇದವನ್ನು ಯಾರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಕಲಿತರೋ ಆ ಪೂಜ್ಯರಾದ ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರೇ ಇಲ್ಲಿ ವೃತ್ರರೂಪದಿಂದ ನಿಂತಿರುವರು. ಸಹಗಮನ ಮಾಡದೆ ಇವನ ತಾಯಿಯಾದ ಕೃಪಿಯು ಇರುವಳವಳಿಗೋಸ್ಕರಮಾದರೂ ಇವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿ. ಗುರುವಂಶವೇ ಪೂಜ್ಯವು, ವಂದ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ದರ್ಮಜ್ಞರಾದ ನಾವದಕ್ಕವ ಚಾರಗೈಯಲಾಗದು. ಅಶ್ರುಮುಖಿಯಾಗಿ ಶಿಶುಗಳಂ ನೆನೆನೆದು ಕರುವಂ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಆಕಳಂತೆ ನಾನಳುತ್ತಿರವೆನಿತಹ ವೃತ್ರಶೋಕವಾವತಿದೇವತೆಯಾದ ಆಚಾರ್ಯಾಣಿ ಕೃಪೀದೇವಿಗಾಗದಿರಲಿ! ರಾಜನ್ಯರು ದುಷ್ಟಮನಸ್ಕರಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದ್ರೋಹವಂ ಬಗೆದೊಡೆ ಸಮೂಲವಾಗಿ ಅಂತಹರ ಕುಲವೇ ನಾಶವಾಗುವದು" ಎಂದಳು.

ಧರ್ಮಸಂಮತವು, ನ್ಯಾಯವು, ಕರುಣಾರನಾಕ್ತವು, ಶಾಸ್ತ್ರಯುಕ್ತವು, ನಿಷ್ಪಕ್ಷ ವಾತವು, ವ್ರತಸಾವಾತ್ರವೂ ಆದ ವಾಂಚಾಲಿಯ ವಚನಗಳ ಕೇಳಿ ದರ್ಮರಾಜನು ಅಬಿ ನಂದಿಸಿದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ! ನಕುಲ ಸಹದೇವ ನಾತ್ಯಕಿ ಧನಂಜಯರೂ ಬಗೆವಂತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೂ ಸಮ್ಮತಿಸಿದರು ಆದರೆ ಬೀಮಸೇನನೊಪ್ಪದೆ ಕುಪಿತನಾಗಿ ಇಂತೆಂದನು, "ಶಿಶುಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಈ ವಾಪಿಯ ಕುಕೃತ್ಯದಿಂದ ಯಾರಿಗೇನು ಪ್ರಯೋಜನ ವಾಯಿತು? ಇವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ಮುಂದೆ ನರಕಬಾದೆ ತವ್ವುವುದು ನಮಗೂ ಪಾವವಿಲ್ಲ, ಕೊಲ್ಲಿ" ಎನಲಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಂದಹಾಸವಂ ಮಾಡಿ ಅರ್ಜುನನಂ ನೋಡಿ, "ಅರ್ಜುನಾ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಂ ಕೊಲ್ಲಲಾಗದು, ಆತತಾಯಿಯಂ ಬಿಡಬಾರದು, ಈ ಧರ್ಮಗಳೆರಡೂ ಎನಗೆ ಸಮ್ಮತವೇ ಆಗಿವೆ ನೀನಾದರೋ ವಾಂಚಾಲಿಗೆ ಕೊಲ್ಲುವೆನೆಂದು ಮಾತು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆ ಅವಳಿಗೂ, ನನಗೂ, ಬೀಮಸೇನ ನಿಗೂ ಸಮ್ಮತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು" ಎಂದನು ಹರಿಯ ಹಾರ್ದವನ್ನಿರಿತು ವಾರ್ಧನು ತಕ್ಷಣವೇ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಕರವಾಲದಿಂದ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ ಸಹಜವಾದ ಶಿರೋಮಣಿಯಂ ಶಿರೋಜಗಳಿಂದ ಸಹಿತಮಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ತೆಗೆದು, ಅವನಂ ಬಿಚ್ಚಿ ಶಿಬಿರದಿಂದ ಹೊರ ಹಾಕಿದನು. ಬಾಲಹತ್ಯಾ ಹತವ್ರಬನಾದ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನು ಮಣಿಯನ್ನೂ ತೇಜಸ್ಸನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಖಿನ್ನವಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋದನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಬಂಧನ, ದ್ರವ್ಯಾಪಹಾರ, ಸ್ಥಾನಚ್ಯುತಿ ಇವುಗಳೇ ಮರಣದಂಡಗಳೆನಿಸಿವೆ ಏಕೆಂದರೆ 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೋ ನ ಹಂತವ್ಯಃ' ಎಂದು ವೇದವಿದೆ ಇಂತು ಸ್ವಪ್ನವನ್ನು ಕಂಡ ಗುರುಸುತನು ಕಂದರಂ ಕೊಂದು ಭೀಮನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಮಣಿಯಂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋದನು.

೮. ಪರೀಕ್ಷಿತನ ರಕ್ಷಣೆ

ಅನಂತರ ವಾಂಡವರು ವಾಂಚಾಲೀಸಹಿತರಾಗಿ ಪುತ್ರರನ್ನು ನೆನೆದು ದುಃಖಿಸಿ ಮೃತರಾದವರಿಗೆಲ್ಲ ದಹನಾದಿ ವಾರಲೌಕಿಕ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹಿಂದೆ ವನವಾಸ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಾದವಂಕಜವಂ ಪಿಡಿದು ರೋದಿಸಿದ ದ್ರೌಪದಿಗೆ ತಾ ಕೊಟ್ಟ ವಚನವಂ ಸತ್ಯವಾಗಿಸಲು ರಣಬೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಕೇಶಬಂದರಾಗಿ ವಾಂಚಾಲೀ ಕಬರೀವಿಕರ್ಷಣ ಮಹಾವಾಪ ಕ್ಷತಾಯುಷ್ಯರಾದ ಬೀಮಗದಾದಂಡಬಗ್ನೋರುವಕ್ಷಸ್ತ ರಾದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವತಿಶವಂಗಳನ್ನಾಲಿಂಗಿಸಿ ರೋದಿಸುವ ಕೌರವ ವನಿತೆಯರನ್ನು ನೋಡಿಸಿ ಸಂತೈಸಿದನು

ವಾಂಡವರು ಹರಿವಾದಾರವಿಂದರಜಃಪೂತವಾದ ಬಾಗಿರದಿಗೆ ಪೋಗಿ ಮೃತರಿಗೆ ತಿಲೋದಕ ದಾನವಂ ಕೊಟ್ಟು, ಪುನಃ ಶೋಕಬರ ಖಿನ್ನರಾಗಲು ಅವರನ್ನು ಕೃಷ್ಣನು ಸಮಾದಾನಪಡಿಸಿದನು ಪುತ್ರಶೋಕಾರ್ತರಾದ ಗಾಂದಾರೀ ದೃತರಾಷ್ಟ್ರರನ್ನು, ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು, ಕುಂತಿಯನ್ನು ಸಂತೈಸಿದನು ಮುನಿಗಳಾದರೂ "ಬೂತಗಳಿಗೆ ಕಾಲದಿಂದ ಆಗುವ ಮರಣಾದಿಗಳು ಹರೀಚ್ಛೆಯಂತೆ ಆಗುವವು ಅವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತೀಕಾರವಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಬೋದಿಸಿದರು

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅಜಾತಶತ್ರುವಿಗೆ ರಾಜ್ಯಸಂಪದವನ್ನು ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಕಸಿದುಕೊಟ್ಟು ತ್ರಿಗುಣವಲಕವಾದ ಐದಶ್ವಮೇದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಧರ್ಮರಾಜನ ಪಾಪನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಇಂದ್ರಯಶೋವಿಭವವನ್ನು ವಾಮನನಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿದಂತೆ ಸಕಲದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಗಿದನು ವಾಂಡವಾದಿಗಳ ಅವೃಣೆಯ ವಡೆದು ದ್ವೈವಾಯನಾದಿಗಳಂ ಪೂಜಿಸಿ ಅವರ ಸತ್ಕಾರವಂ ಪೊಂದಿ ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಹೋಗಲು ಉದ್ಧವ ನಾತ್ಯಕಿಗಳೊಡನೆ ರದವನ್ನಾರೋ ಹಿಸಿದನು

ಆ ತರುಣದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಾದೇವಿಯು ಬಯಕಾತುರಳಾಗಿ ಓಡಿಬಂದು ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ಇಂತೆಂದಳು

"ದೇವೇಶ! ವಾಹಿ ವಾಹಿ! ಮೃತ್ಯುಗ್ರಸ್ತವಾದೀ ಲೋಕದಿ ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಭಯರಹಿತ ನಾಗಿರುವಿ. ನನ್ನ ಭಯವಂ ಪರಿಹರಿಸು! ಹರೇ! ಬಯಂಕರವಾದ ಬಾಣಾಗ್ನಿಯು ದುಸ್ಸಹವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಶಾ! ನನ್ನ ಚಿಂತೆಯೆನಗಿಲ್ಲ, ಗರ್ಭಗತನಾದೀ ಅರ್ಭಕನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ವಾಂಡವವಂಶಾಂಕುರವನ್ನುಳಿಸು!" ಎಂದು ಶರಣಾಗತಳಾದ ಅವಳ ಮಾತನ್ನಾಲಿಸಿ ಬಕ್ತವತ್ಸಲನು ಸುಬದ್ರೆಯ ಸೊಸೆಯ ಗರ್ಭಗತಾರ್ಭಕನ ಸಂಹರಿಸಿ ಬೂಮಂಡಲವನ್ನು ಅವಾಂಡವವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವುದನ್ನರಿತನು ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದ್ರೋಣನಂದನನಿಂದ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾದ ನಿಶಿತ ಮಾರ್ಗಣಂಗಳು ವಾಂಡವರಿಗಭಿಮುಖವಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಾ ಬರಲು ಅವರು ಪ್ರತ್ಯಸ್ತ್ರಂಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಸೇನಿಸಿದರು.

ಅನನ್ಯಚಕ್ರರಾದ ತನ್ನವರಾದ ವಾಂಡವರ ವ್ಯಸನವಂ ಕಂಡು ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನು ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರದಿಂದ ಅವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದನು. ಸರ್ವಭೂತಾಂತರ್ಯಾಮಿಯು ಅಣಿಮಾದಿ ಯೋಗಾಧಿಪತಿಯು ಭಕ್ತದುಃಖಹರಣಶೀಲನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕುರುಸಂತಾನವು ನಶಿಸದಿರಲು ತಾನೇ ಗರ್ಭವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಗರ್ಭಸ್ಥ ಶಿಶುವನ್ನು ಯೋಗನಾಮಧ್ಯದಿಂದಾವರಿಸಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಹಾನಿಯಾಗದಂತೆ ರಕ್ಷಿಸಿದನು. ಶೌನಕಾ! ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರ ವೆಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೈದುರಿಲ್ಲ, ಅದರೂ ಚಕ್ರತೇಜದಿಂದ ಅದು ಶಾಂತವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರಯಾಣವಂ ಕಂಡು ಉದ್ವಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪುನಃ ಚಕ್ರವು ಅಡಗಿಸಿತು. ಸರ್ವಾಶ್ವರ್ಯಮಯನಾದ ಅಚ್ಯುತನು ತನ್ನವಳಾದ ರಮಾ ದೇವಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಈ ಜಗವನ್ನು ನಿರ್ಮಿವನು ಸಂರಕ್ಷಿವನು ಸಂಹರಿಸುವನಂತಹ ಅಮೋಘವೀರ್ಯನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೇನಚ್ಚರಿ! ಹೀಗೆ ದರಣೀಸುರ ಬಾಣನಿವಾರಣವಂ ಮಾಡಿ, ಪ್ರಯಾಣಾಭಿಮುಖನಾದ ಕೃಷ್ಣನಂ ಕಂಡು ಕುಂತಿಯು ಸಂತಸದಿಂದಿಂತು ಸ್ತುತಿಸಿದಳು

"ಕೃಷ್ಣಾ! ಆದಿಪುರುಷನು, ಅವ್ಯಯನು, ಪ್ರಕೃತಿವಿಲಕ್ಷಣನು, ಅವ್ರಮೇಯ ಮಹಿಮನು, ಸರ್ವಗತನೂ, ನಿತ್ಯನೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಜವನಿಕಾಚ್ಛನ್ನನಾದ ನಟವರನಂತೆ ಇರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ಬಂದಕಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೂಢಳಾಗಿ ನಾನು ತಿಳಿಯ ದಿರುವೆ. ನಮ್ಮ ಕೃಷ್ಣನೆಂಬೆನಾಗಲಿ ಸರ್ವಭೂತಾವಾಸನೆಂದು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ ಅವಿದ್ಯಾಕಾಮ ಕರ್ಮಾದಿ ಮಲರಹಿತ ಮನಸ್ಕರಾದ ಸನಕಾದಿಯೋಗಿವರರ ಹಾಗೂ ಮುನಿವರರ ಬಕ್ತಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾವು-ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು-ಸುದೃಢಸ್ನೇಹಪೂರ್ವಕ ವಾಗಿ ಅವರಂತೆ ಬೆಜಿಸುವದೆಂತು? ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ! ಲಕ್ಷ್ಮೀಸುಖವರ್ಧನ ನಂದಗೋವಾನ್ವಿಷ್ಟ ಮರ್ಧನ! ವೇದವೇದ್ಯಗೋವಿಂದ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ! ದೇವಕೀಕುಮಾರ! ವಂಕಜನಾಭ! ವಂಕಜಹಾರ! ವಂಕಜನೇತ್ರ! ಪರಮವವಿತ್ರ! ವಂಕಜವಾದ! ನಿನಗೆ ವಂದನವು! ಸರ್ವೇಂ ದ್ರಿಯಪ್ರೇರಕ! ಹಿಂಸಾಶೀಲನಾದ ಕಂಸನಿಂದ ಪೀಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ತಾಯಿಯಾದ ದೇವಕಿಯ ಚಿರಕಾಲೀನತಾವವನ್ನು ನೀ ನಿವಾರಿಸಿದುದೇನು ಆಶ್ಚರ್ಯವು! ಪುತ್ರರಿಂದ ಕೂಡಿದ ನನ್ನನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಬಂದ ವಿವರ್ಧನದಿಂದ ವಾರು ಮಾಡಿದ ನಿನ್ನ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮರೆಯಲಾರೆ ಹರೀ! ಎಷ್ಟೆಂದು ವೇಳಲಿ! ಅನ್ನದಲ್ಲಿ ವಿಷವನ್ನಿಟ್ಟರು! ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸುಟ್ಟರು! ದುಷ್ಟಸಭೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸೀರೆಯಂ ಸೆಳೆಯಲು ಮುಟ್ಟಿದರು, ಕವಟದ್ಯೂತದಲ್ಲಿ ವನಕಟ್ಟಿದರು, ಬಕಕಿಮ್ಮೀರಾದಿರಾಕ್ಷಸರು ಬಕ್ಷಿಸಲು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದರು. ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ರಥರೆಲ್ಲಾ ಕರೆತು ಅಸ್ತ್ರಗಳಂ ಬಿಟ್ಟರು, ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನೋ ಏನ ವೇಳಲಿ ಗರ್ಭಸ್ಥ ಶಿಶುವಿನ ಅಸುವಿಗೆ ಹಗೆಯಿಟ್ಟು, ಇಷ್ಟು ವಿವತ್ತಿನಿಂದ ವಾರಾದುದು ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲ್ಲವೇ? ಕೃಷ್ಣಾ! ನಾನು, ನನ್ನ ಪುತ್ರರೆನ್ನಸೊಸೆ, ಅವಳ ಸೊಸೆ, ಅವಳ ಮಗನಿಂತು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ರಕ್ಷಿಸಿ ಸಲಹಿದ ಸ್ವಾಮಿ! ನಿನ್ನನ್ನು ಇದೊಂದೇ ಕೊಡೆಂದು ಬೇಡುವೆನು ಆಗಾಗ ನಮಗೆ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯದರ್ಶನಕಾರಣವಾದ ವಿವತ್ತುಗಳನ್ನೇ ಕೊಡು ನಿನ್ನ ಮರಸುವ ಸಂವತ್ತು

ಬೇಡ ಕುಲ, ಧನ, ವಿದ್ಯಾ, ರೂಪ ವೈಭವಗಳಿಂದ ಮದಮತ್ತನಾದವನು ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಲಾರನು. ಏಕಾಂತಚಿತ್ತಚಿಂತಾಮಣೀ! ಜಾಗ್ರದಾದಿ ತ್ರಿಗುಣಕೃತವಿಕಾರರಹಿತನಾದ, ಸ್ವರಮಣನಾದ, ಆನಂದಪೂರ್ಣನಾದ ಅಪ್ರಾಕೃತನಾದ ಮುಕುಂದ! ನಮೋನಮಃ ಬೂತಗಳ ಯೋಗ್ಯತೆಯಂತೆ ವಲಕೊಡುವ ನ್ವಾಮೀ! ನೀನೇ ಕಾಲನಾಗಿ ಸುಜನಾಬೀಷ್ಟವಂ ಪೂರೈಸುವಿ. ಈಶಾನಾದಿವಂದ್ಯ! ಮುಖ್ಯವ್ರಾಣನೂ ನಿನ್ನಿಂದ ಜನನ ಲಯಗಳನ್ನು ಪೊಂದು ವನೆಂದ ಮೇಲೆ ಇತರರ ವಾಡೇನು? ಕುರುವಾಂಡವಕಲಹವ್ಯಾಜದಿಂದ ಸಂಹಾರಕಾರಣನು ನೀನೇ! ಯೋಗ್ಯತಾತಿರೇಕದಿ ನಿನಗೆ ಯಾರೂ ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲ, ಯಾರೂ ಮಿತ್ರರಲ್ಲ ಆದರೂ ತಾಮಸರು ನೀನು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷ ಮಾಡುವಿ ಎಂದು ತಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿದು ನಿನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿವರು ಬಗವನ್! ಮನುಜರಲ್ಲಿ ಮನುಜನಂತೆ ಮಾಡುವ ನಿನ್ನ ಈ ವಿಡಂಬನವನ್ನು ಯಾರೂ ತಿಳಿಯಲಾರರು. ಅಜನಾದ ನಿನ್ನ ಜನ್ಮವು ಅಕರ್ತನಾದ ನಿನ್ನ ಕರ್ಮವು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಲ್ಲವೇ? ತೀರ್ಯಗಾದಿಯಲ್ಲಿ ವರಾಹನಾಗಿ, ನರರಲ್ಲಿ ರಾಮನಾಗಿ, ಋಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಾರ್ಗವನಾಗಿ, ಜಲಚರಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ಸ್ಯನಾಗಿ ನೀ ಮಾಡಿದ ವಿಡಂಬನೆಯಿಂದ ನೀನು ಜನನಾದಿಗಳುಳ್ಳ ಕರ್ಮವಲಬದ್ಧನಾದ ಜೀವನಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುವದು. ಕೋವದಿ ಗೋಪಿಕೆಯು ದಧಿಬಾಂಡವನ್ನೊಡೆದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಹಗ್ಗವನ್ನು ತಂದಾಗ ಕಾಡಿಗೆ ಕಣ್ಣಿಂದ ಬಾಷ್ಪಗಳನ್ನುದುರಿಸಿ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಕಷ್ಟಾದ ನಿನ್ನ ಮುದ್ದುಮುಖವನ್ನು ಕೈಗಳಿಂದ ತಿಕ್ಕುತ್ತಾ, ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತಾ ಬಯವಟ್ಟವನಂತೆ ಕಂಪಿಸುತ್ತಾ ನಿಂತ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಎಂತಹ ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ನೀನು ಮನುಜಬಾಲಕನೇ ಎಂಬ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪೊಂದುವರು. ದುರ್ಗಾರಮಣ! ಕಿಂಕರಶಂಕರ! ನಿನಗೇತರ ಬಯವು?

ಕೃಷ್ಣ! ಮಲಯವರ್ವತದಿ ಚಂದನದಂತೆ ಯದುಕುಲದಿ ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕನಾದ ಯದುರಾಜನ ಕೀರ್ತಿಯಂ ಬೆಳಗಲು ಜನ್ಮರಹಿತನಾದರೂ ಪುಟ್ಟಿದೆಯೆಂದು ಕೆಲವರೆಂದರೆ ಬೇರೆ ಕೆಲವಿದ್ದಾಂಸರು ದೇವಕೀ ವಸುದೇವರು ಮಾಡಿದ ತಪಃಪಲವಾಗಿ ಸಜ್ಜನ ರಕ್ಷೆಯನ್ನು ದುರ್ಜನ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಪುತ್ರನಾಗಿ ಬಂದೆ, ಎಂಬರು. ಕೆಲವರು ಸಮುದ್ರ ಮದ್ಯದಿ ಬಾರದಿಂದ ಮುಣುಗುತ್ತಿರುವ ನೌಕೆಯಂತೆ ಬೊರಿಸುರವೈರಿಬಾರಕರ್ಷಿತಳಾದ ಬೊದೇವಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ದಿತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಬಿನ್ನಹವಂ ಲಾಲಿಸಿ ಬೊಬಾರಬೂತ ದುಷ್ಟ ಜನ ಸಂಹಾರವನ್ನು ಮಾಡಲು ಅವತರಿಸಿದೆ, ಎಂಬರು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅವಿದ್ಯಾಕಾಮ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತೊಳಲಿ ಕಷ್ಟವಡುವ ಸುಜನರ ಕ್ಲೇಶನಾಶಕವಾದ ಲೀಲಾವಿಲಾಸವನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಜನಿಸಿದೆ ಎಂದು ಕೆಲವರನ್ನುವರು ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯಕದೆಯಂ ಕೇಳುವ, ನಿನ್ನನ್ನೇ ವಾಡಿ ಪೊಗಳು, ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯಸ್ತರಣೆ ಮಾಡುವವರೇ ಘನದುರ್ಜನ್ಮವರಂಪರಾಹರಣ ದಕ್ಷವೂ ಮಹಾಮುನಿರಕ್ಷಕವೂ ಆದ ನಿನ್ನ ವದಾಂಬುಜವನ್ನು ಕಾಣುವರು ಇಂದು ನೀನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಗಲುವ ಮನಸ್ಸೇಕೆ ಮಾಡಿದೆ? ಪ್ರಬೋ! ನೀನುಂಡ ಪವಿತ್ರವಾದ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನುಂಡು ಬದುಕುವ, ನಿನ್ನ ವಾದಾಂಬುಜವಂಬಿಟ್ಟನ್ಯಗತಿಯನ್ನು ಕಾಣದಿರುವ ನಮ್ಮನ್ನೇಕೆ ಬಿಡುವೆ? ನೀನಿಲ್ಲದಿರಲು ನಮಗೂ ಯಾದವರಿಗೂ ನಾಮರೂಪಗಳುಂತೇ?

ನೀ ಕೊಟ್ಟ ಖ್ಯಾತಿ ನಿನ್ನದು ಸಮೃದ್ಧಿ! ನಿನ್ನ ದರ್ಶನವೆಮಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯವ್ರಾಣ ದರ್ಶನದಂತೆ ಜೀವನವೆನಿಸಿದೆ. ನಿನ್ನ ವಿರಹವೆಮಗೆ ಮರಣವೇ ಸರಿ! ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯು ನಿನ್ನ ಪದಶುಬ ಲಕ್ಷಣಾಂಕಿತವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ನೀನು ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಪೋಗಲು ಶೋಭಿಸಲಾರದು. ನಿನ್ನ ಕಾರುಣ್ಯಾತ್ಮತದೃಷ್ಟಿ ವೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಈ ಜನವದಗಳೇಮರಬಳ್ಳಿಗಳು ಈ ವನಾದ್ರಿ ನದೀ ಸಮುದ್ರಗಳು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿವೆ ಪೋಗು ಎನ್ನಲಾ ನಮಗೆ ಅನಿಷ್ಟ, ಇರು ಎನ್ನಲಾ ಯಾದವರಿಗನಿಷ್ಟ! ಉಬಯವ್ಯಾಕುಲಕಾದ ನನ್ನ ಈ ಪಾಂಡವ ಯಾದವರಲ್ಲಿರುವ ಬಂಧು ಸ್ನೇಹವಾಶವನ್ನು ಕಡಿದು ನಿನ್ನ ಬೆತ್ತರೆಂಬುವ ಸ್ನೇಹಮಾತ್ರವನ್ನು ಉಳಿಸು ಗಂಗೆ ಸಮುದ್ರರತಳಾದಂತೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ರಮಿಸಲಿ! ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ! ವಾರ್ಧಸಖ! ಯಾದವ ಪಾಂಡವರ ದ್ರೋಹಿಗಳ ನಾಶಮಾಡಿದ ಅಮರ ವಂದ್ಯ! ಗೋವಿಂದ! ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದೇವಸುಜನಾರ್ತಿಹರಣ! ನಾರಾಯಣ! ಸರ್ವಸಮರ್ಥ! ಬಗವನ್! ಕೃಷ್ಣ! ನಿನಗಿದೋ ನಮಸ್ಕಾರವು."

ಎಂದು ನುತಿಸಿದ ಕುಂತಿಯ ಮದುರಾಲಾವವನ್ನು ಕೇಳಿ ನಸುನಕ್ಕು ಅವಳನ್ನು ಮೋಹವಡಿಸುತ್ತಾ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಆಕೆಯನ್ನು ಇತರರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯಂ ಬಿಟ್ಟು ಪೊರಡುವನಾಗಿಯೂ ಧರ್ಮಜಾದಿವ್ರಾದೀತನಾಗಿ ಕೆಲಕಾಲವಲ್ಲೆ ನೆಲೆಸಿದನು.

೯. ಭೀಷ್ಮ ನಿಯೋಗ

ಬಂದುವಧಜನಿತಶೋಕಾತುರನಾದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತನಾದ ಹರಿಯಿಂದಲು, ಬೊಬಾರಹರಣಾದಿಕಾರ್ಯಗತನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾದ ಕೃಷ್ಣನ ಮರ್ಮವನ್ನರಿತ ವೇದವ್ಯಾನಾದಿ ಮುನಿಗಳಿಂದಲೂ 'ವಿಷ್ಣುದ್ವಿಟ್ ತದನುಬಂದಿ ನಿಗ್ರಹವು ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ಪರಮದರ್ಮವೆಂದು' ಬೋಧಿತನಾದರೂ ದುಃಖಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ಇಂತು ಚಿಂತಿಸಿದನು

ಆಹಾ! ಏನು ನನ್ನ ಅಜ್ಞಾನವು! ಪರಕೀಯವೇ ಆದ ಈ ದೇಹದ ಸುಖಕ್ಕೆಂದು ಎಷ್ಟು ಅಕ್ಷೋಹಣೀ ಜನರ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ! ಟೇ! ನನ್ನಷ್ಟು ದುರಾತ್ಮರಿನ್ನಾರು? ಅಬಿಮನ್ಯು ಮೊದಲಾದ ಬಾಲಕರು, ದ್ರೋಣಾದಿ ವಿವ್ರರು, ದ್ರುಪದಾದಿ ಬಂದುಜನರು, ಅಶ್ವತ್ಥಾಮಾದಿ ಮಿತ್ರರು, ಭೂರಿಶ್ರವ ಬಾಹ್ಲಿಕಾದಿ ಹಿರಿಯರು ದುರ್ಯೋದನಾದಿ ಸೋದರರು, ಕೃಪಬೀಷ್ಮಾದಿ ಗುರುಜನರು—ಇವರಿಗೆಲ್ಲಾ ದ್ರೋಹವನ್ನೆಸಗಿದ ನನಗೆ ನಾವಿ ರಾರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ನರಕವಾಗುವದು! ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜನಿಗೆ ದರ್ಮಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುವದೆಯು ವಾವವಲ್ಲವೆಂದು ಇದೆ! ಆದರೂ ನನಗೇಕೋ ವಾವಭಯವು ಕಾಡುತ್ತಿದೆ! ನನ್ನ ಬಂದುಗಳ ತರುಣಿಯರು ವೈದವ್ಯವಂ ಪೊಂದಿದರು, ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ಪರದೇಶಿಗಳಾದರು! ನಾನೆಷ್ಟು ಅಶ್ವಮೇದಾದಿ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳ ಮಾಡಿದೊಡೇನು? ಕೆನರು ಮೆತ್ತಿದ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಕೆನರು ನೀರಿನಿಂದ ತೊಳೆದರೆ ನಿರ್ಮಲವಾಗುವದೇ? ಹೆಂಡದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು

ಹೆಂಡದಿಂದ ತೊಳೆದರೆ ಸುಗಂದಿತವಾಗುವದೇ? ಅಂತೆಯೇ ನಾನು ಮಾಡಿದ ಬೂತಹತ್ಯಾ ವಾವರಾಶಿಯನ್ನು ಪಶುಹಿಂಸಾಯುತವಾದೀ ಯಾಗಗಳು ಹೇಗೆ ಕಳೆಯುವವು?"

ಹೀಗೆ ಪ್ರಜಾದ್ರೋಹ ಬೀತನಾಗಿ ಸರ್ವದರ್ಮರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಕಾತರನಾದ ದರ್ಮರಾಜನು ಬೀಷ್ಮನು ಶರವಂಜರದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವ ರಣಬೂಮಿಗೆ ತೆರಳಿದನು. ಆಗ ಭೀಮಾದಿ ಸೋದರರೂ ಸ್ವರ್ಣಬೂಷಿತವಾದ ಕುದುರೆಗಳು ಕಟ್ಟಿದ ದಿವ್ಯರಥಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮರಾಜನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು ವ್ಯಾಸದೌಮ್ಮಾದಿ ವಿಪ್ರರು ಐತಂದರು ದನಂಜಯನ ರಥದಲ್ಲಿ ವಾರ್ದನಾರಥಿಯೂ ದಯಮಾಡಿದನು ಗುಹ್ಯಕರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕುಬೇರನಂತೆ ಶೋಬಿಸುವ ದರ್ಮರಾಜನು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದಿಳಿದುಬಂದ ದೇವತೆಯಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಬೀಷ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದನು ಅಂತೆಯೇ ಭೀಮಾದಿಗಳು ಪರಿವಾರದವರು ಕೃಷ್ಣನೂ ಕೂಡ ನಮಿಸಿದರು ಯೋಗನಾಮದ್ಯಾದಿಂದ ಇದನ್ನರಿತ ದೇವರ್ಷಿ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ರಾಜರ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿಗೆ ತಂಡೋವತಂಡವಾಗಿ ಶಿಷ್ಯಜನರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದರು. ವರ್ವತ, ನಾರದ, ಧೌಮ್ಯ, ಬಗವಾನ್ ವೇದವ್ಯಾಸ, ಬೃಹದಶ್ವ, ಬರದ್ವಾಜ, ಶ್ರೀವರಶು ರಾಮ, ವಸಿಷ್ಠ, ಇಂದ್ರಪ್ರಮದ, ಗೃತ್ಸಮದ, ತ್ರಿತ, ಅಸಿತ, ಕಕ್ಷೀವಾನ್, ಗೌತಮ, ಚಿತ್ರಕೌಶಿಕ, ಸುದರ್ಶನ, ಶುಕಾಚಾರ್ಯ, ಕಶ್ಯಪ, ಅಂಗಿರಸ, ಮುಂತಾದ ಮಹನೀಯರನ್ನು ಕಂಡು, ಬೀಷ್ಮನು ದೇಶಕಾಲಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಮನನಾ ಪೂಜಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಮುಂದೆ ಆಸೀನನಾದ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಕೃತಾವತಾರನಾದ ವಾಸುದೇವನನ್ನು ನೋಡಿ ಸ್ವಾಂತ ಯಾರ್ಮಿಯೇ ಇವನೆಂದಾ ಜಗದೀಶನನ್ನು ನಮಿಸಿ ವಿನಯಾಬಿಮಾನಸಮನ್ವಿತರಾದ ವಾಂಡುಸುತರನ್ನು ನೋಡಿ ಬಾಷ್ಪಾಕುಲಿತನೇತ್ರನಾಗಿಂತಂದನು.

"ಆಹಾ! ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟ! ಏನನ್ನಾಯ? ದರ್ಮರಾಜ! ವಿಪ್ರರನ್ನು ದರ್ಮವನ್ನು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಬಿಡದೆ ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ನಿಮಗೂ ಇಷ್ಟು ವ್ಯಸನಗಳು ಬರಬೇಕೆ? ವಾಂಡುರಾಜನು ಮೃತನಾಗಲು ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳಾದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕುಂತಿಯು ನಿಮಗಾಗಿ ವಟ್ಟಿ ಕ್ಲೇಶಗಳೆಷ್ಟು! ನಿಮ್ಮ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಎಲ್ಲವೂ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾರಬ್ಧಪ್ರೇರಕ ಹರೀಚ್ಛೆಯಂತೆ ನಡೆಯುವದೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆನು ಕಾಲರೂಪಿಯ ವಶದಲ್ಲಿ ಲೋಕವು, ಮೇಘವೃಂದವು ವಾಯುವಶನಾಗಿರುವಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ, ನೋಡು! ಪ್ರಜಾರಂಜಕನಾದ ಧರ್ಮರಾಜನೇ ರಾಜನು, ಕ್ಷಿತಿಬಾರಭೂತ ದಿಶಿಸುತ ಶೋಣಿತ ದಿಗ್ಗದಾವಾಣಿಯು ಹೃದಯ ಪೀರ ಸಮರ್ಚಿತ ಚಕ್ರವಾಣಿಯು ಆದ ಭೀಮಸೇನನೇ ನಾಯಕನು, ದ್ರೋಣಾನುಗ್ರಹ ಸಂವಾದಿತಾಸ್ತ್ರಗ್ರಾಮನು, ಸಂತೋಷಿತ ಶಿವಸಂಗ್ರಾಮನು ಚಂಡಗಾಂಡೀವ ದನುರ್ಧಾರಿಯಾದ ಅರ್ಜುನನೇ ಯುದ್ಧಚಾಲಕನು, ಸರ್ವಸುವರ್ವಾಧಿರಾಜನು, ಬಲವೀರ್ಯಾದ್ಯಂತ ಗುಣಸಿಂಧುರಾಜನು ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭಗವಂತನಾದ ಕೃಷ್ಣನೇ ಅನಿಮಿತ್ತ ಬಂದುವಾಗಿರುವಲ್ಲಿಯೂ ಇಷ್ಟು ವಿವತ್ತುಗಳು ಬರಬೇಕೇ? ರಾಜನ್! ಇವನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳೂ ಮೋಹಿತರಾಗಿರುವರು! ಇವನ ಲೀಲೆಯನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯಲಾಗದು! ಹರಿಯೇ ಸ್ವತಂತ್ರನು! ಅವನ ವಶದಲ್ಲಿರುವ ಅವನ ಆಟದ ಗೊಂಬೆ

ಗಳು ನಾವು ಅವನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ನಡೆ! ಅನಾದರಾಗಿ, ದುರ್ಯೋಧನ-ದುಶ್ಯಾಸನಪೀಡಿತರಾದ ಪ್ರಜರನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸು ಈ ಕೃಷ್ಣನಾರೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆ? ಪೂರ್ಣನಾದ ಸಾಕ್ಷಾನ್ನಾರಾಯಣನೇ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬಂದಕ ಶಕ್ತಿಯಂ ಬೀರಿ ಲೋಕದ ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಗೂಡನಾಗಿ ಯಾದವರಲ್ಲಿ ಚರಿಸುವ ಹರಿಯೇ ಕಾಲರೂಪಿಯಾಗಿ ತತ್ತಮೋಗ್ಯಫಲ ಪ್ರದಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು ಸರ್ವವೇದ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾದ ಇವನ ಅಗಾಧ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಶಿವನೊಬ್ಬ ಬಲ್ಲ, ಬ್ರಹ್ಮ ಬಲ್ಲ. ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಾನೆ ಕಪಿಲನಾಗಿ ಬಲ್ಲ ನಾರದನೂ ಬಲ್ಲ ವತ್ಸಾ! ಏನೆಂದು ವೇಳಲಿ? ಈ ಗೋವಿಂದನನ್ನು ಮಿತ್ರನೆಂದೆ ಮಾತುಲವುತ್ರನೆಂದೆ ಬಂಧುವೆಂದೆ ನಾರದಿಯಂ ಮಾಡಿದೆ. ದೂತನಾಗಿಸಿದೆ ಮಂತ್ರಿಯಂತೆ ಬಳಸಿದೆ ನೀ ಮಾಡಿದ ಈ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯು ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯು, ಸಮಾದಿಕರಹಿತನು, ವಕ್ಷವಾತದುರಬಿಮಾನಾದಿ ಸರ್ವದೋಷವರ್ಜಿತನೂ ಆದ ಕೃಷ್ಣನಿಗೇನು ಕುಂದು? ಹಿಗ್ಗು ಕುಗ್ಗುಗಳಿಲ್ಲದ ನಮ್ಮಯ ಪ್ರಭುವು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ನೋಡು! ನಾನು ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಬಿಡುವ ಸುಸಮಯದಿ ತನ್ನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಿವ್ವ ನಮ್ಮವ್ವನ ಕರುಣೆಗೇನೆಂಬೆ! ಚಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವನಲ್ಲಿ ಮನವನ್ನಿಟ್ಟು ವಚನಾ ಅವನನ್ನು ಪಾಡಿ ಪೊಗಳುತ್ತಾ ಕಳೇವರವನ್ನು ಬಿಡುವ ಯೋಗಿಜನರು ಕಾಮಕರ್ಮರೂಪ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೈದುವರಂತೆ! ಇನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಆ ಬೆಗವಂತನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಡುವ ಭಾಗ್ಯವೆನಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮುಂದೆ ನಿಂತ ಗೋವಿಂದನು ನನ್ನ ಕೈಬಿಡುವನೇ? ಇಲ್ಲ. ದೇವದೇವಾ! ಕೃಷ್ಣಾ! ಸ್ವಚ್ಛಂದ ಮರಣವನ್ನೆನಗೆ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಕೊಟ್ಟದ್ದಂತಹ ಚಂದವಾಯಿತು! ಪ್ರಸನ್ನ ಮಂದಹಾಸ ವದನಾರವಿಂದಸುಂದರನಾಗಿ ಕಮಲಾರುಣಲೋಚನನಿರ್ಮುಕ್ತ ಕರುಣಾಕಟಾಕ್ಷಬಂದುರನಾಗಿ, ಓ ಚತುರ್ಭುಜನೇ ನನ್ನ ದ್ಯಾನವಿಷಯನಾಗು!

ಎಂದು ಶರವಂಜರಶಯಿತನಾದ ಕುರ, ಕುಂಜರನ ವಚನವನ್ನಾಲಿಸಿ ದರ್ಮರಾಜನು ಮುನಿ ಸುಜನಸಬಾಮದ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಂದಾಕೀಃನಂದನನಿಂದ ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದನು. ತ್ರಿವಿಧ ಪುರುಷಸ್ವಭಾವ, ನರಜುತಿ ಸಾದಾರಣದರ್ಮ ವರ್ಣಾಶ್ರಮದರ್ಮ, ರಾಗವಿರಾಗ ಸಹಕೃತವಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿದರ್ಮಗಳು, ದಾನಧರ್ಮ, ರಾಜದರ್ಮ, ಸ್ತ್ರೀದರ್ಮ, ಶಮದಮಾದಿ ಮೋಕ್ಷನಾದನ, ಸೃಷ್ಟ್ಯತ್ತಾದಿ ಹರಿಲಕ್ಷಣಗಳು, ಹರಿತೋಷಕರವಾದ ಏಕಾದಶ್ಯಾದಿ ಶುಭವ್ರತಗಳು, ನಾದನ ಸಹಿತವಾದ ದರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮ ಮೋಕ್ಷಗಳು ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ನಾನಾಶ್ಖಾನೇತಿಹಾಸಗಳಿಂದ ವರ್ಣಿಸಿ ತತ್ತ್ವವಿದಗ್ರಣಿಯಾದ ಬೀಷ್ಮನು ವಿಶೇಷಪುಣ್ಯಕಾಲವಾದ ಉತ್ತರಾಯಣವು ಬಂದಿರುವುದನ್ನರಿತು ತನ್ನ ಶರೀರತ್ಯಾಗ ಸಮಯವಿದೇ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು

ತತ್ಕೃಣವೇ ವಿಷಯಪರವಾಗಿಂದ್ರಿಯವನ್ನು ವಸಂಹರಿಸಿದನು. ಸಕಲೇತರಸಂಗ ರಹಿತವಾದ ಮನವನ್ನ ಪೀತಾಂಬರದಾರಿಯು, ಬಕ್ತಮನೋಹಾರಿಯು ಚತುರ್ಭುಜಾ ಕಲಿತನು ಜನ್ಮಾದಿ ದೋಷರಹಿತನು ಆದ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು

ಬಿಟ್ಟು, ಸ್ತುತಿಸಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದನು ಪಲರಾಗಮುಖದೋಷರಹಿತವಾದ ನಿರಂತರ ಮನೋದಾರಣಾ ಬಲದಿಂದ ನಿರಸ್ತವಾವನಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕಟಾಕ್ಷವಾತದಿಂದ ಆಯುಧ ವ್ಯದೆಯನ್ನೂ ಅಂತೆಯೇ ಮಮಕಾರಾದಿ ಭ್ರಮೆಯನ್ನೂ ಕಾಣದೆ ಶುದ್ಧನಾಗಿ ಜನನ ಮರಣ ವರಂಪರಾನಾಶಕನಾದ ವಾಸುದೇವನನ್ನಿಂತು ಪೊಗಳಿದನು ಬಾಲ್ಯದಿಂದ ತೃಷ್ಣಾದೂರವಾಗಿಸಿ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಮುಖಿಸುಮುಖಿನಾದ ವಾದ್ಧನನಲ್ಲಿಟ್ಟನು ಸಂಸಾರ ಪ್ರವಾಹಕಾರಣನಾದ ನಾರಾಯಣನು ರಮಾದೇವಿಯಿಂದ ಕ್ರೀಡಿಸಿ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಜಗವ ನಿರ್ಮಿಸಿರುವನು ಸ್ವಮಹಿಮಾಮಹಿತನು. ಆವ್ಯಾಹತ ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯಸಹಿತನು ಅವನೇ ಇಂದು ಯಾದವ ಕುಲದಿ ಜನಿಸಿರುವನವನೇ ಎನಗೆ ಗತಿ" ಎಂದನು

"ತ್ರಿಜಗನ್ನೋಹನ ನೀಲಮೇವಸುಂದರ ಶರೀರಿಯೂ ಪ್ರಾಬಾತ ನೀರಜ ಬಂದು ಕಿರಣಾಬಹೀತಾಂಬರಧಾರಿಯೂ ನೀಲಾಲಕಕುಲಕಲಿತಕಮನೀಯಮುಖಾರವಿಂದನೂ ಆದ ಗೋವಿಂದನಲ್ಲಿ ಎನಗೆ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷಭಕ್ತಿಯು ಇರಲಿ! ನಮ್ಮ ವಿಜಯ ಸಖನ ಅವರಾದ ಸಹಿಷ್ಣುತೆಯನ್ನೆಷ್ಟು ಬಣ್ಣಿಸಲಿ! ಹಯರಿಂಖಾಮುಖದೂಳಿದೂಸರ ಕುಂತಲವೃಂದದಿಂದಲೂ, ರಯಜಾತಶ್ರಮವಾರಿ ಬಿಂದುಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕೃತಮಾದ ಆಸನದಿಂದ ಸುಂದರನಾಗಿ ನನ್ನ ನಿಶಿತಶರಗಳಿಂದಲೂ ಬಿದ್ಯಮಾನವಾಗದೆ ಶೋಬಿಸುವ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಶ್ರಾಂತವೂ ಚಿಂತಿಸುವೆ ನರನ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ನೇನಾದ್ವಯ ಮದ್ಯದಲ್ಲಿ ರದವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ನಿಂತು ನೋಟದಿಂದಲೇ ವರಸೈನಿಕಾಯುಶ್ಯೇಷವನ್ನು ನಿಶ್ಯೇಷವಾಗಿ ಹರಿಸಿ ಅನಾಯಾಸದಿಂದ ಬೂಬಾರಹರಣವನ್ನಾಚರಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲೆನ್ನ ಮತಿಯು ನಿಲ್ಲಲಿ! ಸ್ವಜನ ವಧೆಯು ದೋಷಮೆಂದು ರಣದಿಂದ ವಿಮುಖನಾದ ಸಖನ ಕುಮತಿಯನ್ನು ನಾಶ ಗೊಳಿಸಲು ಗೀತೆ ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನುವದೇಶಿಸಿದ ಸರ್ವೋತ್ತಮನ ಚರಣದಲ್ಲೆನ್ನ ಮನವು ನಿರಂತರವಾಗಿ ರಮಿಸಲಿ! ತಾನು ಆಯುಧವನ್ನು ಪಿಡಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದನು. ನಾನವನಿಂದ ಆಯುಧವನ್ನು ಪಿಡಿಸುವೆನೆಂದನು. ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನ್ನ ಮಾತನ್ನು ವಾಲಿಸುವುದಂ ಬಿಟ್ಟು ಈ ದಾಸನ ನುಡಿಯ ಸತ್ಯವಾಗಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದುದೆಷ್ಟು ಮನೋಹರವು! ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ರದದಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದು ರದಾಂಗವಂ ಕೈಲಿ ಪಿಡಿದು ಭರದಿಂ ಬರುವಾಗ ಜಾರಿದ ಉತ್ತರೀಯದಿಂದಲೂ ಬಾಣಕ್ಷತರಕ್ಷತವಿಲ್ಲತಗಾತ್ರದಿಂದಲೂ ಅವರಾಧಿಯಾದೆನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವೆನೆಂದು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಪೇಳುತ್ತಾ, ಅವನಿಂದ ವಾರಿತನಾದರೂ ಬಿಡದೆ ಆನೆಯ ಮೇಲೇರಿ ಬರುವ ಸಿಂಹದಂತೆ ಬಂದ ಗೋವಿಂದನೇ ನನಗೆ ದಿಕ್ಕಾಗಲಿ! 'ವಿಜಯರದವೆನ್ನ ಕುಟುಂಬವದನ್ನು ರಕ್ಷಿವುದೆನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ'ವೆಂಬುವಂತೆ, ತೋತ್ರವನ್ನು ಹಯರಶ್ಮಿಗಳನ್ನು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ದರಿಸಿ, ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ರಕ್ಷಣೆಯಂ ಗೈದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಚಿತ್ತವು ಹತ್ತಲಿ! ಮುಮೂರ್ಷಿನಾದ ಎನಗಿನ್ನಾರು ದಿಕ್ಕು? ಪ್ರಯಾಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿವನಂ ನೋಡಿದವರಿಗೆ ವೈಕುಂಠಾದಿ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಯೋಗ್ಯ ಸುಖವು ಪ್ರಾವೃವಾಗುವುದಲ್ಲವೇ? ಇವನ ಲಲಿತಗತಿವಿಲಾಸ, ಮಂದಹಾಸ, ಪ್ರೇಮವೀಕ್ಷಣ ದುಷ್ಟಶಿಕ್ಷಣಾದಿ ಲೀಲೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಕೊಂಡಾಡಿ, ಇವನಲ್ಲೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ಗೋವ

ಕಾಂತೆಯರು ಕೂಡ ಜಡಶರೀರಾದಿಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸ್ವಭಾವಾವಿರ್ಬಾವಲಕ್ಷಣ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ವಡೆಯಲಿಲ್ಲವೇ? ಅಂತಹ ಈ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು ಶರೀರದಾರಿಗಳಾದ ಜೀವರ ಹೃದಯಕುಹರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕನಾಗಿದ್ದೂ ಸೂರ್ಯನೊಬ್ಬನೇ ಉಪಾದಿಬೂತನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯಬೇದದಿಂದ ಅನೇಕನಾಗಿ ತೋರುವಂತೆ ಅನೇಕ ಬಿಂಬ ರೂಪನಾಗಿದ್ದೂ ಸ್ವಗತಬೇದವಿವರ್ಜಿತನಾಗಿರುವನು ಈ ಸರ್ವೇಶನ ಗುಣರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಬೇದಭ್ರಮವೆನಗೆ ದೂರವಾಯಿತು. ಯಥಾಸ್ಥಿತಿವಸ್ತುವಿಜ್ಞಾನವೆನಗೆ ಹರಿಕರುಣೆಯಿಂದಾಯಿತು. ದ್ಯೂತದ ನೆವದಿಂದ ಕುರುವಂಶವನ್ನಳಿಸಿ ಬೂಬಾರವನ್ನಿಳಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಕ್ತಜನ ಶೋಕನಾಶಕವಾದ ವಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ಹೃದಯದಿ ದರಿಸಿ ಈ ಶರೀರವನ್ನು, ಗೂಡನ್ನು ಬಿಡುವ ಹಕ್ಕಿಯಂತೆ ಬಿಡುವೆ"ನೆಂದು ಮನೋವಾಜ್ಞಾನೇತ್ರಗಳಿಂದ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಶುದ್ಧನಾದ ತನ್ನನ್ನೇ ತಾನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಅಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತ ಸಮಾದಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿ ತನ್ನ ಮೂಲರೂಪವನ್ನೈದಿದನು

ಇಂತು ಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ಅಪ್ರಾಕೃತನಾದ ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನಿಟ್ಟು ಉಪರತನಾದ ಬೀಷ್ಮನನ್ನು ಕಂಡು ಪಾಂಡವಾದಿ ಸರ್ವರೂ ನಾಯಂಕಾಲದಿ ವಕ್ಷಿಗಳಂತೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತು, ಚಿಂತಿಸಿದರು

ಆಗ ದೇವದುಂದುಭಿಗಳು ಮೊಳಗಿದವು. ಗಂದರ್ವರು ವಾಡಿದರು. ಅಪ್ಸರೆಯರಾದಿದರು. ನಾಡುಗಳು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದರು. ಪೂಮಳೆಗರೆಯಿತು ತಾತನನ್ನು ನೆನೆದು ದುಃಖಿಸಿ ಸಾಧುದರ್ಮಜನು ಬೀಷ್ಮನಿಗೆ ಮಾಡುವ ಉತ್ತರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ತಾನೂ ಮಾಡಿ ಬೀಮಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಮಾಡಿಸಿದನು. ಮುನಿಗಳು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಪುಲಕಾಂಕುರಿತ ಗಾತ್ರರಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನ ಪವಿತ್ರನಾಮ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿದರು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಂದ ಕೂಡಿ ಧರ್ಮರಾಜನು ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯನ್ನು ಸೇರಿದನು ಗಾಂದಾರೀ ದೃತರಾಷ್ಟ್ರರನ್ನು ಕುಂತಿಯನ್ನು ಸಂತೈಸಿದನು ದೃತರಾಷ್ಟ್ರನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ವಡೆದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ರಕ್ಷಿತನಾಗಿ ದರ್ಮರಾಜನು ಪಿತೃವೈತಾಮಹವಾದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಚಾರಂಜಕನಾಗಿ ಆಳಿದನು ಎಂದು ಸೂತನು ಪೇಳಿದನು.

೧೦. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದ್ವಾರಕಾಗಮನವು

ಆಗ ಶೌನಕನು ಇಂತೆಂದನು

ತನ್ನ ಸಂವತ್ಸನ್ನವಹರಿಸಿ ಕಲಹಪ್ರಿಯರಾದ ದುಷ್ಯಬಂಧುಗಳನ್ನು ವಧಿಸಿ ಧರ್ಮರಾಜನು ವ್ಯಾಸಾದಿ ದರ್ಮಜ್ಞವಚನವಿಧೇಯನಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನೆಂತು ಪಾಲಿಸಿದನು? ಅನುಜರಿಂದ ಕೂಡಿ ಬೋಗಾಸಕ್ತನಾಗದೆ ಜೀವನವಂ ಕಳೆದನಂತೆ! ಅದು ಹೇಗೆ?" ಎಂದು ಕೇಳಲು ಸೂತನು ಹೇಳಿದನು

"ಕುರುಸಂತತಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿತನನ್ನು ವಂಶಾಂಕುರವಂ ಮಾಡಿ ರಕ್ಷಿಸಿ

ವೃದ್ಧಮನ್ಯುನ

ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿ ಕಾರಣನಾದ ನಾರಾಯಣನು ದರ್ಮರಾಜನನ್ನವನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ನಿತ್ಯಪ್ರಮುದಿತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸಂತೋಷವಟ್ಟನು ಉತ್ತಮಕಲ್ಪದಿಂದಾಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಶ್ವಮೇದ ಯಾಗಗಳನ್ನು ಧರ್ಮರಾಜನಿಂದ ಮಾಡಿಸಿ ಇಂದ್ರನ ಕೀರ್ತಿಯಂತೆ ಅವನ ಕೀರ್ತಿಚಂದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ದಿಗಂತಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಿಸಿದನು ದರ್ಮಜನಾದರೂ ಬೀಷ್ಮನ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಅಚ್ಚುತನ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಕೇಳಿ ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಹರಿಯ ಅದೀನವೀ ಜಗವೆಂದರಿತನು. ದುರ್ಯೋಧನಾದಿ ದುಷ್ಟವದೆಯು ಪಾವವಲ್ಲವೆಂದೂ ತಿಳಿದನು ಅಜಿತನಾದ ಕೃಷ್ಣನಾಶ್ರಯದಿ ಇಂದ್ರನಂತೆ ಚೂಮಿಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾ ಸಪ್ತಪ್ರಣಿಧಿ ಸಂಪಾದಿತ ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯನಾಗಿ ಅನುಜನೇವಿತನಾಗಿದ್ದನು. ಬೇಕಾದಾಗ ಮಳೆ, ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಬೆಳೆ, ಹಾಲುಹೈನ ಅನೂನ, ವಿವಿಧ ಋತುಸಮಯ ಸಮೃದ್ಧ ದಾನ್ಯರಾಶಿಗಳು, ನದೀ ಸಮುದ್ರ ವರ್ವತ ವನಸ್ಪತಿಗಳು ನೀಡುವ ಐಶ್ವರ್ಯವವಾರವಾಗಿದ್ದವು ಅನಾವ್ಯಷ್ಟಿ ಮುಂತಾದ ಅದಿದೈವಿಕ ಕ್ಲೇಶ, ಉನ್ಮಾದಪ್ರಮುಖಾದಿಬೌತಿಕ ದುಃಖ, ಕುಷ್ಠಾದಿ ಅದ್ಯಾತ್ಮಿಕ ರೋಗ ಇವುಗಳಿಲ್ಲದೇ ಜನರು ಸುಖಿಗಳಾಗಿದ್ದರು

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲವಿದ್ದು ಸುಬದ್ರೆಗೂ ಬಂದುಗಳಿಗೂ ಪ್ರಿಯವಂ ಮಾಡಿ, ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು ದರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ಲೋಕಾಚಾರದಂತೆ ವಂದಿಸಿ, ಬೀಮಾದಿಗಳನ್ನಾಲಿಂಗಿಸಿ, ಅರ್ಜುನಾದಿಗಳನ್ನಾಶೀರ್ವದಿಸಿದನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ರದಾರೋಹಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಸುಬದ್ರಾ-ದ್ರೌಪದಿಯರು, ಉತ್ತರಾ-ಕುಂತಿಯರು, ಗಾಂದಾರೀ-ದೃತರಾಷ್ಟ್ರರು, ವಿದುರ-ದರ್ಮಜರು, ಯುಯುತ್ಸು-ಕೃಪಾಚಾರ್ಯರು, ನಕುಲ-ಸಹದೇವರು, ವ್ಯಕೋದರನು, ಧೌಮ್ಯನು, ಶಾರ್ಙ್ಗವಾಣಿಯ ವಿರಹವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಸಂಭ್ರಮಕಾತರರಾದರು ಇದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು! ಶೌನಕಾ! ಯಾವ ಪ್ರಭುವಿನ ಸಂಗದಿಂದ ಮನುಜನು ದುಸ್ಸಂಗದೊರನಾಗಿ, ಒಂದು ಸಲ ಕೇಳುತ್ತಲೇ ರುಚಿಯಂ ಪುಟ್ಟಿಸುವ ಅವನ ಯಶೋಗಾನವನ್ನಾಕರ್ಷಿಸಿ ಬಿಡಲಾರನೋ ಅಂತಹ ಹರಿಯ ವಿರಹವನ್ನೆಂತು ಸಹಿಸಲು ಶಕ್ತರಾಗುವರು? ದರ್ಶನಸ್ಪರ್ಶನಾಲಾವಶಯನಾಸನ ಬೋಜನಾದಿ ಸರ್ವಕಾಲ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲೂ ಇಂದಿರಾರಮಣನಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಸ್ತವಾಗಿ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ವಾಂಡವಾದಿಗಳವನಂ ಬಿಡಲಾಗದೆ, ಎವೆ ಇಕ್ಕದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲವೂ ಅವನ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಪೋದಿತೆಂಬಂತೆ ಕರ್ತವ್ಯಮೂಡರಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಂದಿರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಗೋವಿಂದನು ಪೊರಡುವಾಗ ಬಂದುಜನರು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕವಿದ ಬಾಷ್ಪಗಳನ್ನು ಶುಭವಲ್ಲವೆಂದು ತಡೆದರು.

ಆಗ ಶಂಖಗಳನೂದಿದರು ಬೇರಿಮೃದಂಗವೀಣಾವಣವಗೋಮುಖಾದಿವಾದ್ಯಗಳು ಬೋರ್ಗರೆದವು! ಕುರುನಾರಿಯರು ಸುರವೈರಿಯನ್ನು ನೋಡಲುತ್ಸುಕರಾಗಿ, ಪ್ರಾಸಾದ ಶಿಖರಗಳನ್ನೇರಿ ಹರಿಶಿರದಿ ಕುಸುಮವೃಷ್ಟಿಯಂಗರೆದರು, ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಪಾಡಿದರು, ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದರು ಕಮಲನೇತ್ರೆಯರು ಕಮಲೇಶನ ಕಂಡಾನಂದ ಪೊಂದಿದರಾಗ ಮುಕ್ತಾದಾಮಚಿತ್ತಿತದವಳಿಚ್ಛತ್ರವನ್ನು ದನಂಜಯನು ಪ್ರಿಯತಮನ ಮೇಲೆ ಪಿಡಿದು

ನಡೆದನು. ಉದ್ಭವ-ನಾತ್ಯಕಿಯರು ವ್ಯಜನಗಳ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದರು ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತ ನಿಯಾ ಮಕನಾದ ರಮೇಶನ ಗುಣವರ್ಣನರೂಪವಾದ ಆಶೀರ್ವಾದಗಳ ಮಾಡಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸತ್ಪರಜಸ್ತಮೋಗುಣ ರಹಿತನಾದರೂ ಆನಂದಾದಿ ಸಕಲ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರನಾಗಿರುವ ಅವಿಮೇಯನೆಂದು ಸ್ತುತಿಸಿದರು

ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕನಾದ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಿಬರಿತರಾದ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯ ಉತ್ತಮ ಸತಿ ಯರು ವೇದನಾರ ಮನೋಹರವಾದ ಪಚನತತಿಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದರು

"ತರುಣೀ! ಯಾದವವತಿಯೇ ಈ ಕೃಷ್ಣ? ಪುರಾತನವುರುವನು ಆದ್ಯನು ಮಹಾ ವ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೀವಜಡಾತ್ಮಕ ಜಗವನ್ನು ಪೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು, ತಮೋರೂಪ ದುರ್ಗಾಸತಿಯಿಂದ ಗೂಹಿತನಾಗಿ, ಅವಳ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ, ರಮೆಯಿಂದ ರಮಿಸುತ್ತಾ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನುವರಮಿಸಿ, ಯೋಗನಿದ್ರಾಮುದ್ರಿತನೇತ್ರನಾದ ವರಮ ವವಿತ್ರನು ಸರ್ವತಂತ್ರಸ್ತತಂತ್ರನು ಇವನೇ ತನ್ನವಳಾದ ರಮೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಬೊದುರ್ಗಾ ರೂಪತ್ರಯದಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿ ಪ್ರಾಕೃತನಾಮರೂಪರಹಿತನಾದ ತಾನೇ ಆದಾರನಾಗಿ ಪ್ರಾಕೃತನಾಮರೂಪಸಹಿತ ಜೀವಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಅವಳಿಂದ ಕ್ರೀಡಿಸಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಾದಿಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾಗಿ ವಾಯುಜಯವನ್ನು ವಡೆದ ಬಕ್ತಸತ್ತಮರು ಇವನ ವಾದಾರವಿಂದ ದರ್ಶನವನ್ನು ವೊಂದುವರು ಅಂತಹ ಈ ಶ್ರೀಶನಮ್ಮಚಿತ್ತಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧವನ್ನಾಗಿಸಲಿ! ಈ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಕಾರಣನಾದ ಕೃಷ್ಣ ನನ್ನು ವೇದಗಳಿಂದ ಉಪನಿಷದಾದಿ ರಹಸ್ಯಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ವೇದವಾದಿಗಳು ವೊಗಳುವರು ಆಪ್ತಕಾಮನಾದ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಸ್ವಹಾದಿಗಳುಂಟೇ? ಅದರ್ಮದಿಂದ ರಾಜರಾಳುವಾಗ ದರ್ಮ, ಸತ್ಯ, ಋತ, ದಯ, ಯಶ, ಶರಣಜನಕ್ಷೇಮ, ಇವುಗಳಿಗೆ ಬಂಗವು ಬರಲು, ಆಯಾ ಕಾಲದಲ್ಲವತರಿಸಿ ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಸಲಹುವನು ಇವನು ಪುಟ್ಟಿದ ಯದುಕುಲವೇ ವಾವನ ವಾಯಿತು ಈ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ವಾದವಂಕಜವರಾಗವವಿತ್ರವಾಯಿತಾ ಮದುರಾವುರಿ ಅಹೋ! ಕುಶಸ್ತಲಿಯು ಇವನ ನಾನ್ವಿದ್ಯದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೇ ದಿಕ್ಕರಿಸಿತು ಇವನ ವ್ರಜರೀ ಗೋವಿಂದನ ಕರುಣಾವೂರ್ಣಕಟಾಕ್ಷವಾತಸುಖವನ್ನನುಬವಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ ಕಡೆ ಮಾಡಿರುವರು. ಇವನಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾಶೆಗಳಂ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಇವನಿಗಾಗಿ ಜೀವಿಸಿ, ಇವನ ಅದರಾ ಮೃತವಾನ ಮಾಡಲು ಆ ಕೃಷ್ಣ ಕಾಂತೆಯರು ನಿಯತಿಯಿಂದ ನಿರ್ಮಲಮನದಿಂದ ನೊಂತ ವ್ರತಗಳೆಷ್ಟೋ? ಮಿಂದತೀರ್ಥಗಳಾವುಪೋ? ಗೃದಪೂಜೆಗಳೆನ್ನೆಷ್ಟೋ? ಚೈದ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ಸ್ವಯಂವರಾಂಗಣದಿಂದ ತಂದ ಸುಂದರಿಯರು, ನರಕನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಕಾರಾಗಾರ ದಿಂದ ತಂದ ರಾಜಕುಮಾರಿಯರು ಕೃಷ್ಣನ ಕೈಪಿಡಿಯಲು ಮಾಡಿದ ತವಸ್ಸಿನ್ನಂತಹುದೋ? ಅಹಾ! ಅಗ್ನಿಪುತ್ರರಾದ ಮಹಾತ್ಮರಿವನ ಅಂಗಸಂಗಕ್ಕಾಗಿ ಅಂಗನೆಯರಾಗಲು ತವಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದರಂತೆ! ಇದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು! ಆ ತವಃಪಲವೆಂದೇ ನಂದನಂದನನು ಅವರ ಮಂದಿರ ವನ್ನರಗಳಿಗೆಯೂ ಬಿಡದೆ ತನ್ನ ಲೀಲಾವಿಲಾಸಗಳಿಂದ ಅವರ ಮನಮೋಹಕನಾಗಿರು ವನು"—ಎಂದೀರೀತಿಯಿಂದಾ ಪುಣ್ಯಸತಿಯರಾಡುವ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದಲೇ

ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಬಹುಮಾನಿಸಿ ಕೃಷ್ಣನು ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದನು. ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಶಂಕಿತ ನಾಗಿ ದರ್ಮಜನು, ಹರಿಗೆ ರಕ್ಷೆಯೆಂದು ಚತುರಂಗಬಲಂಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಶೌರಿಯು ಬಹುದೂರ ತನ್ನ ಹಿಂದೆ ಬಂದ ಬಂದುಜನರನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿ ಉದ್ಧವಾದಿ ಗಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ದ್ವಾರಕಾಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪಿಡಿದು ನಡೆದನು. ಕುರುಚಾಂಗಲದಿಂದ ವಾಂಜಾಲ, ಅನಂತರ ಶೂರಸೇನ ಯಾಮುನದೇಶಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನತಿಕ್ರಮಿಸಿ, ಮರುದಸ್ತನೌವೀರ ಆಬೀರಸಿಂದುವಿಷಯಗಳಿಂದ ಸರಿದು ತನ್ನದಾದ ಅನರ್ತವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದನು ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಆಯಾದೇಶದ ಜನರು ತನಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು ನಾಯಂಕಾಲವಾಗು ತ್ತಿರಲು ಕೃಷ್ಣನು ದ್ವಾರಕೆಯನ್ನು, ಸೂರ್ಯನು ಪಶ್ಚಿಮಾಂಬುದಿಯನ್ನು ನೇರಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನವರ ವಿರಹವಿಷಾದ ಶಮನವನ್ನು ಮಾಡಲು ವಾಂಚಜನ್ಯವನ್ನೆತ್ತಿ ಊದಿದನು ದವಲವಾದಾ ಶಂಖವು ಕೃಷ್ಣನ ಕರಕಮಲದ ಅರುಣಕಾಂತಿಯಿಂದ ರಂಜಿತ ಮಾಗಿ ದ್ವನಿಸುತ್ತಿರಲು ಅರವಿಂದದಲ್ಲಿರುವ ಕಲಹಂಸವಕ್ಷಿಯಂತೆ ರಾರಾಜಿಸಿತು ನಿಜಧ್ಯಾನಧ್ವಸ್ತವಾತಕಸಂಚಯವಾದಾ ವಾಂಚಜನ್ಯರವವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರು ಬಗವದ್ವರ್ತನಲಾಲಸರಾಗಿ ಬಂದರು ನಿರವೇಕ್ಷನು ಪೂರ್ಣಕಾಮನು ಸ್ವಲಾಬ ವರಿತುಷ್ಟ ನಾದ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ರವಿಗೆ ದೀಪವನ್ನು ಪಿಡಿದಂತೆ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿ ನಮಿಸಿದರು ತಂದೆ ಯನ್ನು ಕಂಡ ಕಂದರಂತೆ ಅಮಂದಾನಂದಕಂದಳಿತ ಮುಖಾರವಿಂದರಾಗಿ ಗದ್ಗದಿತಕಂರ ದಿಂದ ಅನಿಮಿತ್ತಬಂದುವೂ ರಕ್ಷಕನೂ ಆದ ಅದೋಕ್ಷಜನನ್ನಿಂತು ನುತಿಸಿದರು

ನಾದ! ರಮಾನಾದ! ವಿರಿಂಚಶಂಕರವುರಂದರಾದಿ ವೃಂದಾರಕ ವಂದ್ಯವಾದ ನಿಮ್ಮ ವಾದಾರವಿಂದಕ್ಕೆ ನದಾ ವಂದಿಸುವೆವು. ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಬಯಸುವ ಬಕ್ತರಿಗೆ ನಿನ್ನ ವಾದಾರ ವಿಂದವೇ ಗತಿಯು ಜರಾಜನ್ಮರೋಗರಾಗಾದಿಗಳ ಉಪಟಳವನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸುವದು. ಪ್ರಚೂ! ನಮಗೆ ಜ್ಞಾನ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಬಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೊಡು! ನೀನೆಮ್ಮ ತಾಯಿ ತಂದೆ ನೀನೇ ಗುರು. ಪ್ರಭು ಮಿತ್ರಾದಿಸರ್ವವೂ ನೀನೇ! ಇಷ್ಟದೈವವಾದ ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯಿಂದ ನಾವು ಕೃತಾರ್ಥರಾಗುವೆವು ಏನು ನಮ್ಮ ಬಾಗ್ಯವು! ಸ್ವರ್ಗವಾಸಿಗಳಿಗೂ ದೂರದರ್ಶನವು ಸಕಲ ಕ್ಷೇಶಕರ್ತನವಾದೀ ನಿನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣತಮರೂಪ ಸೌಬಾಗ್ಯವೆಮ್ಮದಾಗಿಹುದು. ಮಾದವ! ನೀನು ಹಸ್ತಿನಾಪುರಕ್ಕೋ ಮದುರೆಗೋ ವೋದಾಗ ಒಂದು ಕ್ಷಣವೂ ಕೋಟಿವರ್ಷಗಳಂತೆ ದುಃಸಹವಾಗುವದು ಸೂರ್ಯನಿಲ್ಲದಾಗ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕತ್ತಲು ಕವಿದಂತೆ ಚಿಂತಿಸುವ ನಿನ್ನವರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪೋಗುವದಾದರೂ ಏತಕ್ಕೆ?" ಎಂದಾಡಿದ ಪ್ರಚುರಮದುರಾಲಾವಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಹರಿಯು ನಸುನಗುತ್ತಾ ಪುರವನ್ನು ಪೊಕ್ಕನು ಬಲಶಾಲಿಗಳಾದ ಮಧುಬೋಜದಶಾರ್ಣಕುಕುರಾಂದಕವೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ನಾಗರಾಜರಿಂ ದೊಪ್ಪುವ ಬೋಗವತಿಯಂತೆ ದ್ವಾರಾವತಿಯು ಶೋಬಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯು ಪುಷ್ಪವಲಬರಿತಮಾದ ವೃಕ್ಷಲತಾಗುಲ್ಮಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳುವ ಉದ್ಯಾನೋವವನಗಳಿಂ ದಲೂ ವಿಕಸಿತ ಪದ್ಮಾದಿಗಂದಗಂಧಿತ ಸ್ವಚ್ಛ ಜಲಗಳಾದ ಸರಸಿಗಳಿಂದಲೂ ಗೋವುರ

ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಬಹುಮಾನಿಸಿ ಕೃಷ್ಣನು ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದನು. ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಶಂಕಿತನಾಗಿ ದರ್ಮಜನು, ಹರಿಗೆ ರಕ್ಷೆಯೆಂದು ಚತುರಂಗಬಲಂಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಶೌರಿಯು ಬಹುದೂರ ತನ್ನ ಹಿಂದೆ ಬಂದ ಬಂದುಜನರನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿ ಉದ್ಧವಾದಿಗಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ದ್ವಾರಕಾಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪಿಡಿದು ನಡೆದನು ಕುರುಜಾಂಗಲದಿಂದ ಪಾಂಜಾಲ, ಅನಂತರ ಶೂರಸೇನ ಯಾಮುನದೇಶಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನತಿಕ್ರಮಿಸಿ, ಮರುದಸ್ತನೌವೀರ ಆಬೀರಸಿಂದುವಿಷಯಗಳಿಂದ ಸರಿದು ತನ್ನದಾದ ಆನರ್ತವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದನು. ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಆಯಾದೇಶದ ಜನರು ತನಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು ನಾಯಂಕಾಲವಾಗುತ್ತಿರಲು ಕೃಷ್ಣನು ದ್ವಾರಕೆಯನ್ನು, ಸೂರ್ಯನು ವಶ್ತಿಮಾಂಬುದಿಯನ್ನು ಸೇರಿದರು ಆಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನವರ ವಿರಹವಿಷಾದ ಶಮನವನ್ನು ಮಾಡಲು ಪಾಂಚಜನ್ಯವನ್ನತ್ತಿ ಉದಿದನು ದವಲವಾದಾ ಶಂಖವು ಕೃಷ್ಣನ ಕರಕಮಲದ ಅರುಣಕಾಂತಿಯಿಂದ ರಂಜಿತಮಾಗಿ ದ್ವನಿಸುತ್ತಿರಲು ಅರವಿಂದದಲ್ಲಿರುವ ಕಲಹಂಸವಕ್ಷಿಯಂತೆ ರಾರಾಜಿಸಿತು. ನಿಜಧ್ಯಾನದ್ವನ್ನವಾತಕಸಂಚಯವಾದಾ ಪಾಂಚಜನ್ಯರವವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರು ಬಗವದ್ವರ್ತನಲಾಲನರಾಗಿ ಬಂದರು ನಿರವೇಕ್ಷನು ಪೂರ್ಣಕಾಮನು ಸ್ವಲಾಭ ಪರಿತುಷ್ಟನಾದ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ರವಿಗೆ ದೀವವನ್ನು ಪಿಡಿದಂತೆ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿ ನಮಿಸಿದರು ತಂದೆಯನ್ನು ಕಂಡ ಕಂದರಂತೆ ಅಮಂದಾನಂದಕಂದಳಿತ ಮುಖಾರವಿಂದರಾಗಿ ಗದ್ಗದಿತಕಂದಿಂದ ಅನಿಮಿತ್ತಬಂದುವೂ ರಕ್ಷಕನೂ ಆದ ಅದೋಕ್ಷಜನನ್ನಿಂತು ನುತಿಸಿದರು.

ನಾಥ! ರಮಾನಾಥ! ವಿರಿಂಚಶಂಕರವುರಂದರಾದಿ ವೃಂದಾರಕ ವಂದ್ಯವಾದ ನಿಮ್ಮ ವಾದಾರವಿಂದಕ್ಕೆ ನದಾ ವಂದಿಸುವೆವು ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಬಯಸುವ ಬಕ್ತರಿಗೆ ನಿನ್ನ ವಾದಾರವಿಂದವೇ ಗತಿಯು ಜರಾಜನ್ಮರೋಗರಾಗಾದಿಗಳ ಉಪಚಟವನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸುವದು ಪ್ರಬೂ! ನಮಗೆ ಜ್ಞಾನ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಬಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೊಡು! ನೀನೆಮ್ಮ ತಾಯಿ ತಂದೆ ನೀನೇ ಗುರು. ಪ್ರಭು ಮಿತ್ರಾದಿಸರ್ವವೂ ನೀನೇ! ಇಷ್ಟದೈವವಾದ ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯಿಂದ ನಾವು ಕೃತಾರ್ಥರಾಗುವೆವು ಏನು ನಮ್ಮ ಬಾಗ್ಯವು! ಸ್ವರ್ಗವಾಸಿಗಳಿಗೂ ದೂರದರ್ಶನವು ಸಕಲ ಕ್ಷೇಶಕರ್ತನವಾದೀ ನಿನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣತಮರೂಪ ಸೌಭಾಗ್ಯವೆಮ್ಮದಾಗಿಹುದು ಮಾದವ! ನೀನು ಹಸ್ತಿನಾವುರಕ್ಕೋ ಮದುರೆಗೋ ಪೋದಾಗ ಒಂದು ಕ್ಷಣವೂ ಕೋಟಿವರ್ಷಗಳಂತೆ ದುಃಸಹವಾಗುವದು ಸೂರ್ಯನಿಲ್ಲದಾಗ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕತ್ತಲು ಕವಿದಂತೆ ಚಿಂತಿಸುವ ನಿನ್ನವರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪೋಗುವದಾದರೂ ಏತಕ್ಕೆ?" ಎಂದಾಡಿದ ಪ್ರಚುರಮದುರಾಲಾವಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಹರಿಯು ನಸುನಗುತ್ತಾ ಪುರವನ್ನು ಪೊಕ್ಕನು ಬಲತಾಲಿಗಳಾದ ಮಧುಬೋಜದಶಾರ್ಣಕುಕುರಾಂದಕವೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ನಾಗರಾಜರಿಂದೊಪ್ಪುವ ಬೋಗವತಿಯಂತೆ ದ್ವಾರಾವತಿಯು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು ಸರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯು ಪುಷ್ಪವಲಬರಿತಮಾದ ವೃಕ್ಷಲತಾಗುಲ್ಮಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿವ ಉದ್ಯಾನೋವವನಗಳಿಂದಲೂ ವಿಕಸಿತ ವದ್ಮಾದಿಗಂದಗಂದಿತ ಸ್ವಚ್ಛ ಜಲಗಳಾದ ಸರಸಿಗಳಿಂದಲೂ ಗೋಪುರ

ದ್ವಾರಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಕೌತುಕ ತೋರಣಗಳಿಂದಲೂ, ಬಿಸಿಲನ್ನಿವಾರಿಸುವಂತೆ ಎತ್ತಿ ಕಟ್ಟಿದ ಚಿತ್ರದ್ವಜ ಪತಾಕೆಗಳಿಂದಲೂ, ತಳಿಲ ಪನ್ನೀರು ಚೆಲ್ಲಿದ ರಾಜಮಾರ್ಗ ಚಿತ್ತರ ಶೃಂಗಾಟಕಗಳಿಂದಲೂ, ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿಟ್ಟ ವಲಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತಾಂಕುರಗಳಿಂದಲೂ, ಪೂರ್ಣ ಕುಂಬ ದೀವಾದಿ ಪೂಜಾನಾದನಗಳಿಂದ ಇಂವಾದ ದ್ವಾರದೇಶಗಳಿಂದಲೂ ಶೋಭಿಸುವ ದ್ವಾರಕೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ದಾರುಕ ನಾರದಿಯು ಪ್ರಯಾಣಿಸುತ್ತಿರಲು ವಸುದೇವೋಗ್ರಸೇನ ರಾಮಾಕೂರಪ್ರಮುಖ ಹಿರಿಯರು ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನಾಂಬಚಾರುದೇಷ್ಣಾದಿ ಕಿರಿಯರು ಪ್ರಹರ್ಷ ವೇಗದಿಂದ ತಾವು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಶಯನಾಸನ ಬೋಜನಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ ಎದುರುಗೊಳ್ಳಲು ಬಂದರು ಆನೆಯನ್ನು ಅಂಬಾರಿಯಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ ತಂದರು ದ್ವಿಜರು ಸುಮಂಗಳ ವೇದಪೋಷವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೆತಂದರು ಶಂಖ ತೂರ್ಯಾದಿ ಮಂಗಳ ವಾದ್ಯಗಳು ಬೋರ್ಗರವು ಆಲಸ್ಯದಿಂದ ಅವರಾದವಾದೀತೆಂದು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಸುಂದರಿಯರು ಕುಂಡಲಶೋಭಿತ ಗಂಡಸ್ತಲಕಾಂತಿಯುತರಾಗಿ ಮಂದಹಾಸವನ್ನು ಬೀರುತ್ತ ಬಂದರು. ನಟರಾಡಿದರು. ಗಂದರ್ವರು ವಾಡಿದರು ಸೂತಮಾಗದವಂದಿಗಳು ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕನ ಅದ್ಭುತ ಚರಿತೆಗಳನ್ನು ಪೊಗಳಿ ಕೀರ್ತಿಸಿದರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಬಂದು ಪೌರ ಭೃತ್ಯವರ್ಗದವರನ್ನು ಯದಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ವಿನಯದಿಂದ ಕೆಲವರನ್ನು ನಮಿಸಿ ಹಿರಿಯರನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿ ಸಮರನ್ನು ಕೈಕುಲುಕಿಸಿ ಮಿತ್ರರನ್ನು ನಗುತ್ತ ನೋಡಿ ಮಿಕ್ಕ ಜನರನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿದನು ಆಚಂಡಾಲಾಂತವಾದೆಲ್ಲ ಜನತೆಗೂ ಅಭಯವನ್ನು ನೀಡಿದನು ಗುರುವಿಪ್ರವೃದ್ಧರ ಆಶೀರ್ವಚನವನ್ನು ಪಡೆದನು ರಾಜಮಾರ್ಗದಿಂದ ಪುರಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದನು ದ್ವಾರಕೆಯ ಕುಲಕಾಮಿನಿಯರಾ ಗೋವಿಂದನ ಸಂದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಲು ಮಂದಿರಾಗ್ರ ಬಾಗಗಳನ್ನೇರಿ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ಆನಂದಿಸಿದರು ನಿತ್ಯವೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ದ್ವಾರಕಾವಾಸಿಗಳು ಆ ರಮಾವಾಸನಾದ ವಾಸುದೇವನನ್ನೆಷ್ಟು ನೋಡಿದರೂ ತೃಪ್ತರಾಗದೇ ಇಂತೆಂದುಕೊಂಡರು 'ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯಪ್ರದಾತ್ರಿಯೂ ಜಗದ್ವಾತ್ರಿಯೂ ಆದ ಇಂದಿರೆಯು ಇವನ ವಕ್ಷವನ್ನು ನೇರಿದಳು ಲಾವಣ್ಯ ಸುದಾವಾತ್ರ ವಾದೀ ಸುಂದರನ ಮುಖವನ್ನು ಜನನೇತ್ರ ಚಕೋರಗಳಾದುಕೊಂಡವು. ಬಯಹರ ಬಾಹು ದಂಡಗಳನ್ನು ಲೋಕವಾಲರು ನಂಬಿ ನಿಂತರು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಇವನ ವಾದಾಂಬುಜವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದರು ನಮ ಗಾದರೂ ಅದೇ ಗತಿ' ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡಿ ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಯನ್ನಾವೃಷ್ಟಿ ವರನ ಶಿರದಿ ಕರೆದರು. ಆಗ ಜಲಜಾತಾಕ್ಷನು ದವಳಚ್ಚತ್ರದಿಂದ, ಚಾಮರಗಳಿಂದ, ಪುಷ್ಪವರ್ಷದಿಂದ, ತಾನುಟ್ಟ ಪೀತಾಂಬರದಿಂದ, ದರಿಸಿದ ವಸಮಾಲೆಯಿಂದಲೂ, ಕ್ರಮವಾಗಿ, ಸೂರ್ಯನಿಂದ, ಚಂದ್ರದ್ವಯದಿಂದ, ನಕ್ಷತ್ರರಾಜಿಯಿಂದ, ಮಿಂಚಿನಿಂದ, ಇಂದ್ರಚಾವದಿಂದಲೆನಗುವ ನೀಲಮೇಘದಂತೆ ವಿರಾಜಿಸಿದನು

ಆಗ ದೇವಕೀವಸುದೇವರ ಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಅವರಿಗೆ ನಮಿಸಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅವಳನ್ನಾಲಿಂಗಿಸಿ ಸಂತೈಸಿದನು ಸವ್ತಸವತ್ತೀ ಮಾತೆಯರಿಗೂ ನಮಿಸಿದನು ಅವರು ಹರಿಯನ್ನಂಕದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಹರಿದುಬಂದ ಸ್ತನ್ಯದಿಂದಲೂ ಹರ್ಷೋದ್ರೇಕದಿಂದ

ಹರಿದುಬಂದ ಬಾಷ್ಟಜಲದಿಂದಲೂ ತೊಯಿಸಿ ನಮ್ಮಾನಿಸಿದರು

ಅನಂತರ ರಮಾಕಾಂತನು ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತಸಹಿತ ಮೋಡಶನಹಸ್ರ ಕಾಂತೆಯರ ಶುದ್ಧಾಂತಬವನವನ್ನೊಂದೇಸಲ ತಾವದ್ರೂಪವಾಗಿ ಪೊಕ್ಕನು. ಪ್ರವಾಸದಿಂದ ಬಂದ ಗೋವಿಂದನ ನಂದರ್ಶನವು ಅವರಿಗೆ ಮಹೋತ್ಸವವಾಯಿತು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಎದುರ್ಗೊಂಡು ಲಜ್ಜಾಚಕಿತರಾಗಿಯೂ ಎವೆಯಿಕ್ಕದೇ ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿ ಚುಂಬಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಮನನಾ ಆಲಿಂಗಿಸಿ ಚುಂಬಿಸಿದರು. ತಡೆದರೂ ಬಿಡದೆ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ಬಾಷ್ಟಬಿಂದುಗಳು ತಾವಾಗಿ ಉರುಳಿ ಕವೋಲಶೋಭೆಯನ್ನು ತುಂಬುತ್ತಿರಲು ಒರೆಸದೆ ತಮ್ಮ ರಸನನ್ನು ಕಂಡು ನಿತ್ಯನೂತನವಾದ ಅವನ ವಾದಾಂಬುಜಧ್ಯಾನದಿಂದ ಅನಂದವುಲಕಿತರಾದರು. ಅನ್ಯತ್ರ ಚಂಚಲಳಾದರೂ ಇಂದಿರೆಯು ಅವನ ಸುಂದರ ವಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ಅರೆಕ್ಕಣವೂ ಬಿಟ್ಟಿರಲಾರಳಂತಹ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ದರ್ಶನವು ಯಾರಿಗೆ ತಾನೇ ನಾಕೆನಿಸುವದು? ಇಂತು ಭೂಬಾರಭೂತದುವ್ಯ ರಾಜಸ್ಯರೂಪರಾದ ಅನುರರ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಬಲವನ್ನು ತಾನು ನಿರಾಯುಧನಾದರೂ ವರಸ್ಪರ ಸಂಪರ್ಷಣದಿಂದ ವೇಣುವೃಂದದಿ ವಹ್ನಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ವನಂಗಳ ಸುಡುವ ವಾಯುವಿನಂತೆ ನಾಶಗೊಳಿಸಿ ವಾಸುದೇವನು ಶಾಂತನಾದನು. ಅಂತಹ ಪ್ರಭುವರನು ಕಾಂತಾಜನಮದ್ಯದಿ ಪ್ರಾಕೃತ ಮನುಜನಂತೆ ಸಂಚರಿಸಿದನು. ಅವನ ಮಾಯೆಯನ್ನಾರು ತಿಳಿಯಲಾದೀತು?

ಯಾರ ಸುಂದರ ಮಂದಹಾಸ, ಹಾವಬಾವ ವಿಲಾಸ, ದರ್ಪದ ಕುಡಿಗಣ್ಣು ನೋಟ, ವಕ್ಷಃಕೂಟಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಮದನನೇ ವಿವಶನಾಗಿ ಕರಗತವುಷ್ಟಚಾವವನ್ನು 'ಪಂಚಬಾಣಗಳಿದ್ದೂ ಪಂಚಮುಖನ ಗೆಲ್ಲಲಾಗದೆ ಬೂದಿಯಾದನಾನಿದು ಈ ಸುಂದರಿಯರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಚಾವಾದಿ ನಾದನಗಳಂ ಬಿಟ್ಟು ತ್ರಿಲೋಕವನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ, ವಶೀಕರಿಸಿ ಕೊಂಬುವೆ'ನೆಂದು ಬಗೆದನೆಂಬಂತೆ ದೂರ ಚಾರಿ ಬಿಸುಟನೋ, ಅಂತಹ ವಿಲಾಸವತಿಯರ ಸ್ವರತನಾದ ಹರಿಯ ಮನೋವಿಕಾರವಂ ವುಟ್ಟಿಸಲಾಗದೆ ಪೋದರು ಇಂತಹ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸ್ತೀಜಿತನೆಂದು ತಿಳಿದವರ ಮೂರ್ಖತೆಗೇನೆನ್ನಬೇಕು? ನಾಮಾನ್ಯ ಮನುಜನೇ ಸಾತ್ವತವುಂಗವನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ? ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಕನಾಗಿದ್ದೂ ಅದರ ಲೇವಲೋವಗಳಿಲ್ಲದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು! ಶೌನಕಾ! ನೋಡು ಹರಿವದರತರಾದ ಸುಜನರ ಬುದ್ಧಿಯು ಮನಃಕೃತಮಾಲಿನ್ಯದಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಪ್ರಕೃತಿಬಂಧಮೋಚಕ ವಾಗುವುದೆಂದ ಮೇಲೆ ನಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪರಮೋತ್ಕರ್ಷವಿನ್ನೆಷ್ಟು? ಅಂತಹ ದೇವದೇವನಾದ ದೇವಕೀನಂದನನು ಸ್ತ್ರೀಣನೆಂದೂ, ತಮ್ಮಂತೆ ಮನುಜನೆಂದೂ ತಿಳಿದವರಿಗಿಂತ ಮೂಡರುಂಟೇ? ತಾಮಸ-ರಾಜಸರೇ ಅವನನ್ನಿಂತು ತಿಳಿದು ಕೆಡುವರು ನಾಸ್ತಿಕರು ಯದಾಮತಿ ಅವನ ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನು ಭಜಿಸಿ ಮೋಕ್ಷನಾಮ್ರಾಜ್ಯಸೌಖ್ಯವಂ ಬುಚಿಸುವರು.

೧೧ ಪರೀಕ್ಷಿಜ್ಞನ್ಮ

ಶೌನಕನು ವುನಃ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದ ಬಯಂಕರ ತೇಜದಿಂದ ಉತ್ತರೆಯ ಗರ್ಭಗತನಾದ ಅರ್ಚಕನು ಮೃತಕಲ್ಪನಾಗಲು ಶ್ರೀಶನು ವುನಃ ಅವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದನೆಂದು ಕೇಳಿದವು ಆ ಮಹಾನುಬಾವನಾದ ಪರೀಕ್ಷಿತನ ಜನ್ಮವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಮರಣಕಾರಣವನ್ನು ಅವನು ಪೊಂದಿದ ಪುಣ್ಯಲೋಕದ ವಿವರವನ್ನಮಗೆ ವೇಳು ಸೂತಾ! ಶ್ರೀಶುಕನವನಿಗೆ ಉಪದೇಶ ವನ್ನಿತ್ತನಂತೆ ಅವನ ಕದೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳುವೆವೆನ್ನಲು ಸೂತನು ಹೇಳಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದನು.

ದರ್ಮರಾಜನು ಪ್ರಜರನ್ನು ತಂದೆಯಂತೆ ರಂಜಿಸುತ್ತಾ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳಿದನು ಕೃಷ್ಣ ವಾದಸೇವೆಯ ಮಾದುರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡ ಆತನಿಗೆ ಇತರ ಸರ್ವಕಾಮಗಳು ಕಹಿಯಾಗಿ ತೋರಿದವು ಶೌನಕಾದಿ ದ್ವಿಜರೇ! ಸಂವತ್ಸ, ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳು, ವೀರನೋದರರು, ಮಹೀಮಂಡಲ ನಾಮ್ರಾಜ್ಯವು, ಮಹಿಷಿಯರು, ನಾಕವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಮರೆದ ಕೀರ್ತಿಯು ಎಲ್ಲವೂ ಇದ್ದೂ ಮುಕುಂದ ವಾದಾರವಿಂದಾನಕ್ಷನಾದ ದರ್ಮರಾಜನಿಗೆ, ಹಸಿವಾದವನಿಗೆ ವೀಣಾಸ್ಪರ್ಶದನಗಳಂತೆ ಸಂತೋಷಕರವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಹಿಂದೆ ನಾ ವೇಳಿದಂತೆ ಮಾತೃಗರ್ಭಗತನಾದ ಬಾಲಕನು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗುತ್ತಾ ತನ್ನನ್ನಾ ಅಸ್ತ್ರತೇಜದಿಂದ ರಕ್ಷಿವ ಲೋಕವಿಲಕ್ಷಣನಾದೊಬ್ಬ ಪುರುಷ ನನ್ನು ಕಂಡು ವಿಸ್ಮಿತನಾದನು ಅಂಗುಷ್ಠಮಾತ್ರದೇಹನು, ನಿರ್ಮಲನು, ಹೇಮಕಿರೀಟ ವನಮಾಲಾ ಬೂಷಿತನು, ಷೋಡಶವರ್ಷವ್ರಾಯನು, ಶ್ಯಾಮನು, ಮಂದಹಾಸನು ಆದ ಅಚ್ಯುತನವನಿಗೆ ತನ್ನ ದಿವ್ಯದರ್ಶನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಶ್ರೀಮದ್ವೀರ್ಪ ಚತುರ್ಬಾಹುವಿಲಸಿತಮಾದ, ಕಾಂಚನಕುಂಡಲವಿಭ್ರಾಜಿತಮಾದ, ಕಮಲಾರುಣಕಟಾಕ್ಷ ಮಾದ ಆ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿ ಯಾರಿವನೆಂದು ಚಿಂತಿಸಿದನು ಗದಾದಂಡವನ್ನು ಗಿರ ಗಿರನೇ ತಿರುವುತ್ಸಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನಡಗಿಸಿ, ತನ್ನ ಸುತ್ತು ತಿರುಗುತ್ತಿರುವನಿವನು ಅದೋಕ್ಷಜನೇ ಅಹುದೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ, ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಆ ಬಾಲಕನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿತನೆಂಬರು

ದರ್ಮರಕ್ಷಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಹತ್ತುತಿಂಗಳಾಗರ್ಭವನ್ನು ಪರಿರಕ್ಷಿಸಿ ಅಲ್ಲೇ ಅಂತರ್ಹಿತನಾದನು ಆಗ ಗ್ರಹಗಳು ಲಗ್ನಾದಿ ಶುಭಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಲು ಶುಭಮುಹೂರ್ತ ದಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ವಾಂಡುರಾಜನಂತೆ ವಾಂಡವ ವಂಶಾಂಕುರನಾದ ಆ ಬಾಲಕನು ಜನಿಸಿದನು. ದರ್ಮರಾಜನು ಪ್ರೀತನಾಗಿ ದೌಮ್ಯಾದಿ ಪುರೋಹಿತರಿಂದ ಕೂಡಿ ಸ್ವಸ್ಥಿಯ ಮಾಡಿಸಿ ಜಾತಕರ್ಮವನ್ನು ನಡೆಸಿದನು ಕನಕ-ರಜತರಾಶಿಯನ್ನು ಕರಿತುರಗಾದಿಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಮಾ ರಾಮಗಳನ್ನು ಸುವಿಪ್ರರಿಗೆ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನವನ್ನುಣಿಸಿ ದಾನ ಮಾಡಿದನು ವಾತ್ರವನ್ನರಿತು ದಾನದಾರೆಯಂ ಬಿಟ್ಟು ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತುಷ್ಟರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು "ಮಹಾ ರಾಜಾ! ಈ ನಿನ್ನ ವೌತ್ರನು ದೈವಕರುಣೆಯಿಂದ ಬದುಕಿರುವನು ನಿನ್ನ ವಂಶವು ನಿಲ್ಲುವಂತೆ

ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಂದ ರಕ್ಷಿತನಾದ್ದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ವರೀಕ್ಷಿತ ನೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನಿಡುವವು ಇವನು ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯು ಬೆಗವದ್ವಜನಶಾಲಿಯು ಆಗುವ"ನೆಂದು ವೇಳಲಾಗಿ ವಿನಯಾನತ ಕಂದರನಾದ ದರ್ಮಜನು ಪುನಃ ಕೇಳಿಕೊಂಡನು

"ಸ್ವಾಮಿ! ಈ ಸನ್ನೆ ಪಾತ್ರನು ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರಾದ ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕರು ನಡೆದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅವರಂತೆ ನಡೆಯುವನೇ? ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಗಳಿಸುವನೇ? ಒಳ್ಳೆಯವನೆನಿಸುವನೇ?"

ಎನ್ನಲು ಪುನಃ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವೇಳಿದರು

"ವಾದ್! ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಿನಂತೆ ಪ್ರಜಾರಕ್ಷಕನಾಗುವನೀ ನಿನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗನು ದಶರಥ ರಾಜನಂತೆ ಸತ್ಯನಂದನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪ್ರಿಯನು ಆಗುವನು ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನೋ ಅರ್ಜುನನೋ ಎನಿಸುವನು ದನುರ್ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ. ದುಷ್ಯಂತಪುತ್ರ ಬರತನಂತೆ ಯಶೋ ವಿಶಾಲನು, ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ದುರ್ದರ್ಷನು, ಸಮುದ್ರನಂತೆ ದುಸ್ತರನು, ಸಿಂಹದಂತೆ ಪರಾಕ್ರಮಿಯು, ಹಿಮವಂತನಂತೆ ಸೇವ್ಯನು, ಬೂದೇವಿಯಂತೆ ಕ್ಷಮಾಶಾಲಿಯು, ಮಾತಾಪಿತೃಗಳಂತೆ ಅವರಾದ ಸಹನಶೀಲನು, ಬ್ರಹ್ಮನಂತೆ ಸಮಂಜಸನು, ಶಿವನಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಕರ್ತನೂ, ರಮಾಪ್ರಯನಾದ ದೇವನಂತೆ ಸರ್ವಬೂತಾಶ್ರಯನಾಗುವನು. ಸಜ್ಜನಬೂಷಣವೆನಿಸಿದ ನದ್ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಇವನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಪೋಲುವನು ರಂತಿದೇವನಂತೆ ಉದಾರನು ಯಯಾತಿಯಂತೆ ದಾರ್ಮಿಕನು ಆಗಿ ಈ ವಂಶಶೀಲಕನು ಬಲಿಯ ದೈರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಬಕ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವನು ಅಶ್ವಮೇದ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನು ಗುರುಹಿರಿಯರನ್ನು ನೇವಿಸುವನು. ರಾಜರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಕುಮಾರರನ್ನಾಗಿ ಪಡೆಯುವನು ದುರ್ಮಾರ್ಗರ ಕುಕೃತ್ಯಗಳ ತಡೆವನು ಭಗವಂತನಾದ ದರ್ಮನಿಗೆ ದ್ರೋಹವನ್ನು ಬಗೆವ ಕಲಿಯನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವನು ಕೊನೆಗೊಂದು ಮಾತು ಕೇಳು ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬಾಲಕನ ಶಾವದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಬಂದ ತಕ್ಷಕನಿಂದ ಮೃತ್ಯುವೆಂದರಿತು ಸಕಲ ದುಸ್ಸಂಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹರಿಪದವನ್ನು ಪೊಂದುವನು ಹರಿಪದಜಾತ ಯಾದ ಬಾಗೀರದೀತೀರದಲ್ಲಿ ಋಷಿಸಬಾ ಸದನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶುಕನಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನಾಲಿಸಿ ಪರಾವರ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕಳೇವರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು" ಎಂದು ಜಾತಕ ಕೋವಿದರಾದ ದ್ವಿಜರು ರಾಜನಿಗೆ ವೇಳಿ, ಸತ್ಯತರಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋದರು ಸರ್ವದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದರಿಂದ ವರೀಕ್ಷಿತನೆಂದಾಬಾಲಕನು ಕೀರ್ತಿತನಾದನು

ಆ ರಾಜಪುತ್ರನು ಶುಕ್ಲವಕ್ಷದಲ್ಲಿ ದಿಗ್ವೇಷ ಸರಸ್ವತೀ ಪ್ರಮುಖರಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವ ಚಂದ್ರನಂತೆ ತನ್ನ ತಾತಂದಿರ ಪೋಷಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ದಿನ ದಿನ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನನಾದನು

ಅಶ್ವಮೇದವನ್ನು ಮಾಡಲೆಣಿಸಿದ ಧರ್ಮರಾಜನು ಕವ್ವಕಾಣಿಕೆಗಳು ದಂಡಲಬ್ಬದನವು ನಾಲದೇ ಜ್ಞಾತಿದ್ರೋಹವಾವವೆಂದು ಕಳೆಯುವುದೆಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರಲು ವ್ಯಾಸರು ವೇಳಿದಂತೆ ಬೀಮಾದಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜನಾದ ಮರುದ್ರಾಜನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಅಪಾರದನವನ್ನು ತೆಗೆದು ತಂದರು ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ರಾಜರಿಂದ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಬಹುದನವು

ಬರಲು ದರ್ಮರಾಜನು ಸಂತೋಷವಟ್ಟು, ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಂಬಾರಗಳನ್ನು ಸಂವಾದಿಸಿದನು. ತ್ರಿಗುಣವಲಕವಾದ ವಂಚವಾಚಿಮೇದಗಳು ಮಾಡಿ ಹರಿಗರ್ಪಿಸಿದನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಬಂದು ದ್ವಿಜರಿಂದ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ನಾಂಗಗೊಳಿಸಿ, ರಾಜನ ಅವ್ವಣೆಯಂ ವಡೆದು ಯಾದವರನ್ನೂ ಅರ್ಜುನನನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ದ್ವಾರಾವತಿಗೆ ಹೊರಟನು

೧೨ ವಿದುರಬೋಧೆ

ವಿಷಯರಾಗವು ಸಂಸಾರಕಾರಣವು ವಿರಾಗವೇ ಮುಕ್ತಿಕಾರಣವು ಶುದ್ಧಾಂತಃ ಕರಣನಾದವನಿಗೆ ವಿರಾಗವು ದೃಢವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಂತಹ ಬುದ್ಧಿಯು ಸತ್ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ ದಿಂದಲೂ ತೀರ್ದಯಾತ್ರೆಯಿಂದಲೂ ಲಬಿಸುವದು ವಿದುರನು ತೀರ್ದಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಗೆ ಬಂದನು ಮೈತ್ರೇಯರ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಪೂತನಾಗಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಪೂರ್ಣನಾಗಿ ಅಲಂಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿ ಶಾಂತನಾಗಿದ್ದನು.

ಬಂದ ಬಂಧುವನ್ನು ಕಂಡು ದರ್ಮರಾಜನು ಅನುಜರಿಂದ ಕೂಡಿ ಎದುರ್ಗೊಂಡು ಕರೆತಂದನು. ದೃತರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂಜಯ ಕೃಪ ಕುಂತೀ ಗಾಂದಾರೀ ದ್ರೌಪದೀ ಸುಬದ್ರಾದಿ ವಾಂಡುರಾಜನ ಬಳಗವವನಿಗೆ ನ್ನಾಗತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸತ್ಕರಿಸಿತು. ದರ್ಮರಾಜನು ಪ್ರೇಮಬಾಷ್ಪಪೂರಿತನಯನನಾಗಿ, ಆಸನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಬೋಜನಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂತೈಸಿ, ಸುಖಾಸೀನನಾದ ವಿದುರನನ್ನು ವಿನಯದಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡನು

"ಪೂಜ್ಯನೇ! ನಿನ್ನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅನೇಕ ಕಷ್ಟಗಳಿಂದಲೂ ವಿಷಾಗ್ನಿಗಳಿಂದಲೂ ನಾವೂ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯೂ ವಾರಾಗಿ ಬದುಕಿದೆವು ಏಕಾಂತಬಕ್ತನಾದ ನೀನೀ ಕ್ಷಿತಿಮಂಡಲ ವನ್ನು ಯಾತ್ರಗೊಂದು ಸಂಚರಿಸುವಾಗ ಹೇಗೆ ಜೀವಿಸಿದೆ? ನೀನು ನೋಡಿದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಆವುವು? ಮಿಂದ ತೀರ್ದಗಳಾವುವು? ನಿಮ್ಮಂತಹ ಭಾಗವತರು ಸ್ವಯಂ ಪವಿತ್ರರೇ ಆಗಿಹರು. ಆದರೂ ತೀರ್ದಗಳು ಕೂಡ ನೀವು ಬಂದು ಮಿಂದು ಪೋಗುವುದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಗದಾದರನಿಂದ ನಾವೇ ಪವಿತ್ರವಾದೇವೆಂದು ಕಾದಿರುವವು! ಕೃಷ್ಣಪಾದಾಶ್ರಯರಾದ ನಮ್ಮ ಬಂದುಜನರನ್ನು ಕಂಡೆಯಾ? ಅವರ ವಾರ್ತೆಯೇನು? ದ್ವಾರಾವತಿಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸುಖದಿಂದಿರುವರೇ?" ಎಂದು ಕೇಳಲು ವಿದುರನು ತನ್ನ ಅನುಭವ ಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿದನಾದರೆ, ಯದುಕುಲಕ್ಷಯವಾಗುವುದೆಂದು ಪೇಳಿದರೆ, ಇವರು ದುಃಖ ವಡುವರು. ಅದನ್ನು ನೋಡಲಾರನೆಂದುಕೊಂಡು ದುರ್ವಿಷಹವಾದ ಆ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಪೇಳಲಿಲ್ಲ. ಮರಣವೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅನಿವಾರ್ಯವೇ ಆದರೂ ಪ್ರಿಯಜನರ ಬವಿಷ್ಯನ್ಮರಣ ಕಥೆಯು ಕದನೀಯವಲ್ಲವೆಂದು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಮಿಕ್ಕ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಪೇಳಿಕಳುಹಿದನು ವಾಂಡವರ ಸತ್ಕಾರ ಸೌಖ್ಯವನ್ನನುಬವಿಸುತ್ತಾ ಕೆಲಕಾಲವಿದ್ದನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಅಣ್ಣನಾದ ದೃತರಾಷ್ಟ್ರನಿಗೆ ಶ್ರೇಯವಾಗಲು ಚಿಂತಿಸಿ ವಿದುರನು ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು

ಮಾಂಡವ್ಯರ ಶಾಪದಿಂದ ಶೂದ್ರಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ನಾಕ್ಷಾತ್ಯಮದರ್ಮ ನಲ್ಲವೇ ವಿದುರನು! ಒಂದು ನೂರು ವರ್ಷ ವಿದುರನಾಗಿದ್ದು ಅನಂತರ ದರ್ಮರಾಜನಲ್ಲಿ

ಲಯವನ್ನು ವೊಂದಿದನು ಲಬ್ಧರಾಜನಾಗಿ ದರ್ಮಜನು ಲೋಕವಾಲರಂತಿರುವ ತಮ್ಮಂದಿರು ಸೇವಿಸುತ್ತಿರಲು ಕುಲಂದರನಾದ ಮೊಮ್ಮಗನಂ ಕಂಡು ಆನಂದತುಂದಿಲ ನಾಗಿದ್ದನು ಆಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅವರೆಲ್ಲರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ವಡೆದು ಅರ್ಜುನೋದ್ವವ ನಾತ್ಯಕಿಯರಿಂದ ಕೂಡಿ ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋದನು

ಇಂತು ಗೃಹಕೃತ್ಯಾಸಕ್ತರಾಗಿ ಮೈಮರೆತು ಜೀವಿಸುತ್ತಿರಲು ವರಮದುಸ್ತರವಾದ ಕಾಲವು ತಿಳಿಯದಂತೆಯೇ ಕಳೆದುಹೋಯಿತು ವಿದುರನಿದನ್ನರಿತನು ಅಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಇಂತಂದನು

"ರಾಜನಾ! ಹೊರಡು ಇಲ್ಲಿರಬೇಡ ಮರಣಬಯವೆಮ್ಮ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬರುವುದು ಕಾಣಲಿಲ್ಲವೇ? ಎಲ್ಲಿಂದಲಾದರೂ ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಮರಣಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಉಂಟೇ? ಇಲ್ಲ ಇಂತಹ ಬಗವಂತನ ಅತ್ಯಂತ ವರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಕಾಲಶಕ್ತಿಯನ್ನೇಕೆ ನೋಡದಿರುವೆ? ಮರಣವು ಒದಗಲು ಪ್ರಿಯತಮ ಪ್ರಾಣಗಳಿಗರವಾಗುವನೆಂದಮೇಲೆ ದನಾದಿಗಳುಳಿಯುವವೇ? ಹುಟ್ಟುಕುರುಡನಿರುವೆ ಶರೀರವು ಜರಾಗ್ರಸ್ತಮಾಯಿತು ವುತ್ರಬ್ರಾಹ್ಮಸುಹೃಜ್ಞನರೆಲ್ಲರು ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ಸತ್ತರು ಆದರೂ ವರರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿರುವೆ! ಆಹಾ! ಜಂತುವಿಗೆ ಜೀವದಾಶೆಯು ಎಷ್ಟು ಉತ್ಕಟವಾಗಿರುವುದು! ನಿನಗೆ ರೋಷವಾದರೂ ಇರಬೇಡವೇ! ನಿನ್ನ ವುತ್ರಹಂತಕನಾದ ಬೀಮಸೇನನು ಅನಾದರದಿಂದ ನಿನಗೆ ಕೊಡುವ ಎಡಗೈ ಪಿಂಡವನ್ನು ತಿಂದು ಬದುಕಬೇಕೆಂದಿರುವೆ! ಆದರೂ ಈ ನಿನ್ನ ದೇಹವು ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬಿದ್ದುಹೋಗುವದು ಹರಿದ ಚಿಂದಿಯಂತೆ ಉರಿದು ಬೀಳುವ ಈ ಶರೀರದಿಂದೇನು ವ್ರಯೋಜನವಂ ಕಂಡೆ? ಬಿಡು ದೇಹಾಬಿಮಾನವನ್ನು, ಕಡಿ ಬಂದುನ್ನೇಹವನ್ನು ನಡೆ, ಹೊರಡುವ, ಹಿಮಾಲಯದ ಆಶ್ರಮ ವ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ! ಏಕಾಂತ ಬಕ್ತನಾಗು, ಹರಿಯನ್ನು ನಂಬು ಇನ್ನಾದರೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದಾಗಲೇ ದೀರನೆನಿಸುವೆ ಬಾಲಾಜನ ಶಾಲಾದನ ಲೀಲಾವನ, ಮೊದಲಾದ ವಿಬವದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಮನುಜನನ್ನು ಕಾಲವು ನುಂಗುವುದೆಂದರಿತು ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಡು-ಹೊರಡು"

ಎಂದು ವಿದುರನು ಹೇಳಲು ದೃತರಾಷ್ಟ್ರನು "ಅಹುದು ನಿಜ, ವಿದುರಾ ತಾನಾಗಿ ವೈರಾಗ್ಯವಂ ತಾಳಿದರೂ ಸರಿ! ಆದವಾ ನಿನ್ನಂತಹವರ ಆವೃವಾಕ್ಯದಿಂದಲಾದರೂ ಸರಿ! ಹರಿಯನ್ನು ಹೃದಯದಿ ದರಿಸಿ ಮನೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವೆನು ವಿವಿಕ್ತ ಸ್ಥಲವನ್ನು ಸೇರಿ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾದ ತವಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುವದೀಗ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ ನಡೆ, ಇನ್ನು ಮುಂದಿನ ಕಾಲ ಕೆಟ್ಟದು. ಜ್ಞಾನೋವದೇಶಕರೂ ಸಿಗಲಾರರು" ಎಂದು ವ್ರಜ್ಞಾನೇತ್ರನಾಗಿ ತನ್ನವರಲ್ಲಿ ನ್ನೇಹವಾಶವನ್ನು ಕಡಿದು ವಿದುರೋವದಿಷ್ಟಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋದನು ಸುಬಲವುತ್ರಿಯು ವತಿವ್ರತೆಯು ಆದ ಗಾಂದಾರಿಯೂ ವಿರಾಗಿಣಿಯಾದ ಕುಂತಿಯೂ ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ವೋದರು ದರ್ಮರಾಜನು ಬೇಡವೆಂದು ಕಾಲುಕಟ್ಟಿ ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡರೂ ಮೂರು ದಿನ ಹರೋವವಾನ ಮಾಡಿ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ವಾಂಡವರ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ವಡೆದೇ ವೋದರು. ಮುಂದೆ ಮೂರು ವರ್ವಕಾಲ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ

ವಾಸವಾಗಿದ್ದರು. ಒಂದು ಸಲ ದರ್ಮರಾಜನವರನ್ನು ನೋಡಲು ಪೋದಾಗ ವಿದುರನು ದರ್ಮರಾಜನಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಂ ಪೊಂದಿದನು ಅನಂತರ ದೃತರಾಷ್ಟ್ರ-ಕುಂತೀ-ಗಾಂದಾರಿಯರು ದಾವಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ದಗ್ಧರಾದರು.

ದರ್ಮರಾಜನಾದರೂ ಪ್ರತಿದಿನ ವ್ರಾತಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೃತರಾಷ್ಟ್ರ ದಂಪತಿಗಳು ಕೂಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಿಂಹಾಸನಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಮನನಾ ಸ್ಮರಿಸಿ, ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು ಒಂದು ದಿನ ವಂದನೆಯಂ ಗೈದು ಸ್ಮರಿಸಿ ಪಿತೃಗಳು ತನ್ನ ಮನೋಸೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಕಾಣದಿರಲು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸಂಜಯನನ್ನು ಕಂಡು ಇಂತರುಹಿದನು

"ಸಂಜಯಾ! ಯಾವಾಗ ಬಂದೆ? ನಮ್ಮವನಲ್ಲಿ? ಕಣ್ಣೆಲ್ಲದ ತಂದೆ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ದುಃಖಿಸುತ್ತಿದ್ದ ತಾಯಿ, ಏನಾದರು? ಅವಿವೇಕದಿಂದ ನಾನು ಮಾಡಿದ ವೃತ್ತವದೆ ವಾವವಂ ಸ್ಮರಿಸಿ ರೋದಿಸುತ್ತಾ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದರೋ ಏನು? ಸೂತಾ! ನಮ್ಮ ತಂದೆ ವಾಂಡುರಾಜನು ಮೃತನಾಗಲು ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಾಲ್ಯದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿದ ರಲ್ಲವೇ? ಇಹಲೋಕವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟಿರುವರೇ? ವೇಳು" ಎಂದು ಕೇಳಲು ಸಂಜಯನು ನ್ನೇಹದಿಂದ ರೋದನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ದೃತರಾಷ್ಟ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ಚಿಂತೆಯಿಂದ ನುಮ್ಮನಿದ್ದನು ಅನಂತರ ಕಣ್ಣೀರನ್ನೊರೆಸಿಕೊಂಡು ಮನವನ್ನು ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿ ತನ್ನ ವ್ರಬುವಾದ ದೃತರಾಷ್ಟ್ರನ ವಾದವನ್ನು ನೆನೆದು ಇಂತೆಂದನು

"ರಾಜನ್! ನಿಮ್ಮ ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ನನ್ನನ್ನೂ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಪೋದರು. ಏನಾದರೆಂದು ಹೇಳಲಿ!" ಎನ್ನುವಾಗ ತುಂಬುರುನಿಂದ ಕೂಡಿ ನಾರದನು ತ್ರಿತಂತ್ರೀ ಮದುರವಾದ ಮಹತಿ ವೀಣೆಯನ್ನು ಮೀಟುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು ರಾಜನರ್ಪಿಸಿದ ಅರ್ಘ್ಯವಾದ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕೂತನು ಆಗ ದರ್ಮರಾಜನವನಿಗೆ ನಮಿಸಿ "ಬದರಿಕಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದ ತಂದೆತಾಯಂದಿರ ಗತಿಯೇನು? ಪೂಜ್ಯರೇ! ಅವರೇನಾದರು? ಸಂಸಾರ ನಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಕಷ್ಟವಡುವ ಜನರಿಗೆ ತಾವು ಕರ್ಣದಾರನಂತೆ ರಕ್ಷಕರಾಗಿರುವಿರಿ" ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು

ನಾರದನಿಂತು ವೇಳಿದನು "ರಾಜನ್! ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ ಹರ್ಯದೀನವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆತೆಯಾ? ಯಾರಿಗಾಗಿ ಶೋಕವಡುವೆ? ನೀನಾರವರಿಗೆ? ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಬೊತಗಳನ್ನೊಂದೆಡೆ ಋಣಾನುಬಂದದಿಂದ ಕಲೆಸುವನು ಅವನೇ ಅಗಲಿಸುವನು. ತಮ್ಮ ಮುಗುದಾಣಿಯಿಂದಲೂ ನಾಮೂಹಿಕ ಬಂದಕ ರಜ್ಜುವಿನಿಂದಲೂ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟು ಕರ್ಷಕನ ಬಾರವಹನಾದಿ ಕಾರ್ಯರತವಾದ ವಶುಗಳಂತೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ವಿವಿಧವರ್ಣಾಶ್ರಮ ದರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ ನಾಮಾನ್ಯ ದರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ ಬದ್ಧರಾಗಿ ಬೆಗವಂತನ ಸೇವಾನಿರತ ರಾಗಿರುವೆವು ಬಾಲಕನಾಡಿಸುವ ಬೊಂಬೆಗಳಂತೆ ಅಸ್ವತಂತ್ರರಾದೆಮಗೆ ಸಂಯೋಗ ವಿಯೋಗಗಳಾ ಸರ್ವೋತ್ತಮನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಒದಗುವವು ಜೀವನು ನಿತ್ಯನಾದ್ದರಿಂದ ಜೀವನಿಗಾಗಿ ಶೋಕವಡಬಾರದು ದೇಹವು ಅನಿತ್ಯವೇ ಸರಿ ಎಂದ ಮೇಲೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ

ದುಃಖವಡುವುದುಚಿತವಲ್ಲ ದೇಹವೇ ಜೀವನವನ್ನುವರು ಮಿದ್ಯಾಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಆ ಮಾತನ್ನು ಬಿಡು ಇನ್ನಾವುದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ದುಃಖ? ಅಬಿಮಾನ, ಅಜ್ಞಾನ, ಇವೆರಡೇ ಶೋಕ ಕಾರಣಗಳಾಗಿವೆ ಆದ ಕಾರಣ ದರ್ಮರಾಜಾ! ಈ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ತಡೆ, ಅಬಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಡು! ನಾನಿಲ್ಲದಿರೆ ಮುದುಕರ ವಾಡೇನು, ಎಂಬುವ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೂಡು ಈ ದೇಹವು ವಂಚಬೂತ ರಚಿತವು ಪ್ರಾಕೃತವು. ಕಾಲದಿಂದ ಕರ್ಮಾದೀನವಾಗಿ ಬರುವದು, ಹೋಗುವದು. ಇಂತಹ ಅನಿತ್ಯದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದ ನೀನನ್ನು ರನ್ನು ಸಲಹುವೆನೆಂಬುವದು ಹಾವಿನ ಬಾಯಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಕಪ್ಪೆಯು ತನ್ನ ಮರಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವೆನೆಂದು ತಿಳಿದಂತೆಯೇ ಸರಿ! ನೋಡು ದೈವಚಿತ್ತವನ್ನು! ಜೀವನಿಗಿನ್ನೂ ಬೃ ಜೀವನನ್ನಾ ಹಾರವಾಗಿರಿಸಿ ಸ್ಥಿತಿಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಲೀಲೆಯು ಅಮೋಘವಾಗಿದೆ ಕೈಯಿಲ್ಲದ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಕೈಯುಳ್ಳ ನರರಿಗೆ, ವಾದಗಳಿಲ್ಲದ ತೃಣಾದಿಗಳನ್ನು ಚಿತ್ತುವುದ ಜಂತುಗಳಿಗೆ, ಚಿಕ್ಕವರಾದವರನ್ನು ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ, ನರರನ್ನು ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಆಹಾರವನ್ನಾಗಿ ವಿದಿಸಿರುವನು! ಇದಕ್ಕೇಕೆ ಚಿಂತಿಸುವೆ? ಜೀವರ ಸರ್ವಸ್ವಗಳಿಗೆ ಆದಾನಾದಿಕರ್ತನಾದ ಬಗವಂತನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾಗಿರುವನು ಒಳಹೊರಗೆ ತುಂಬಿರುವನು ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ತಾನೇ ಹಿಗ್ಗಿ ಸಮಾದಿಕ ರಹಿತನಾಗಿರುವನು ಆ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಇಂದು ಸುಜನ ರಕ್ಷಕನೂ ದುಷ್ಟಶಿಕ್ಷಕನೂ ಆಗಿ ಅವತರಿಸಿ ಯದುಕುಲವನ್ನಲಂಕರಿಸಿರುವನು. ಆಯಿತ್ತಿನ್ನವನ ದೇವಕಾರ್ಯವು! ಆನಂದನಂದನನೀ ಮಹೀಮಂಡಲವನ್ನೆಂದು ಬಿಡುವನೋ ವಾಂಡವರೇ! ಎಚ್ಚರದಿಂದಿರಿ! ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ದೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ಕುಂತೀ ಗಾಂದಾರಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಹಿಮವತ್ಸರ್ವತದ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿರುವ ಸಪ್ತಸ್ರೋತವೆಂಬುವ ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸೇರಿ ತವವನ್ನು ಗೈಯುತ್ತಿರುವನು ಅಲ್ಲಿ ಮಂದಾಕಿನಿಯು ಏಳು ಸರಳಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವಳು ಸಪ್ತಋಷಿಗಳ ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿರುವವು ಅಂತಹ ಸಪ್ತ ಸ್ರೋತದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸಂದೈಗಳಲ್ಲಿಯು ಮಿಂದು ಹೋಮಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿರಾಹಾರನೂ ಉವಶಾಂತಚಿತ್ತನೂ ಆಗಿರುವನು ನಷ್ಟಮಾಂಸದೃಷ್ಟಿಯಾದಾ ನೃವನ ಬುದ್ಧಿಯು ನಿರಂತರ ಹರಿಚಿಂತನ ಸಮರ್ಧವಾಯಿತು ಅವನು ಆಸನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಶ್ವಾಸವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳನ್ನು ವಿಷಯ ವಿಮುಖಂಗಳ ಮಾಡಿ ಮನನಾ ಹರಿಯು ನೆನೆದು ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರಾಕೃತ ಮಲಗಳಂ ತೊಡೆದುಹಾಕಿದನು "ಸರ್ವಜಗದ್ವಿ ವಿರಿಂಚಾದೀನವು ವಿಜ್ಞಾನ ಪ್ರಭುವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನೆನಿಸುವ ಹರ್ಯಾದೀನನು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನು ಪುರುಷನೆನಿಸುವನು ಹೊರಗಿರುವ ಕಾಲನಾಮಕ ಹರಿಯು ಸರ್ವಾದಾರ ನಾಗಿರುವನು ಪುರುಷ ಕಾಲರಿಗೆ ಬೇದವಿಲ್ಲ" ಎಂದೀ ರೀತಿ ಲಯ ಚಿಂತನವನ್ನು ಮಾಡಿದನು ಇಂದ್ರಿಯ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಬಂದಿಸಿ ಆಹಾರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸ್ನಾನವಿನಂತೆ ಇರುವನು ಸಕಲಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಗವದರ್ಪಿತವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಆ ನಿನ್ನ ದೊಡ್ಡವನಿಗೆ ವ್ಯಾಸರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಯಾವ ವಿಷ್ಣುವೂ ಬರಲಿಲ್ಲ ಇಂದಿನಿಂದ ಐದನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಕಳೇವರವಂ ಬಿಟ್ಟು ಆ ರಾಜನ ಶರೀರವು ಭಸ್ಮವಾಗುವದು ಕುಟೀರದಲ್ಲಿದ್ದ ದೃತರಾಷ್ಟ್ರನ

ಶರೀರವು ನಷ್ಟವಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ಹೊರಗಿದ್ದ ಕುಂತೀ ಗಾಂಧಾರಿಯರು ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಕುಟೀರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ತಾವೂ ದಗ್ಧರಾಗುವರು

ಹೀಗೆ ನಾರದನು ಕಾಲವೃತ್ತಾನದಿಂದ ಐದು ದಿನದ ಹಿಂದೆ ಮೃತರಾದ ದೃತ ರಾಷ್ಟ್ರಾದಿಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ಮುಂದೆ ನಡೆಯುವದೆಂದು ವೇಳಿದುದು ದರ್ಮರಾಜಾದಿಗಳ ವ್ಯಸನವನ್ನು ನೋಡಲಾಗದೆ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಹೊರತು ಅನ್ಯದಾ ಅಲ್ಲ ವಿದುರನಾದರೂ ಯುದ್ಧಾನಂತರದಲ್ಲಿ ತೀರ್ದಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಬಂದು ಅಣ್ಣನಿಂದ ಸಪ್ತಸ್ತ್ರೋತದಲ್ಲಿ ತವವಂ ಗೈಯುತ್ತಾ ಒಂದು ಸಲ ಬಂದ ದರ್ಮರಾಜನೊಡನೆ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಪೊಂದಿದ ನೆಂಬುದು ಸರ್ವವಿದಿತವೇ" ಎಂದು ನುಡಿದು ನಾರದನು ತುಂಬುರುನೊಡಗೂಡಿ ಹೊರಟು ಹೋದನು ದರ್ಮರಾಜನಾದರೂ ಅವರ ಹಿತವಚನವನ್ನಾಲಿಸಿ ಶೋಕವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದನು

೧೩ ಅವಶಕುನಗಳ ದರ್ಶನ—ಧರ್ಮರಾಜನ ಪ್ರಶ್ನೆ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ದ್ವಾರಕೆಗೆ ವೋದ ಮೇಲೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಾದವು. ಅರ್ಜುನನು ಕೂಡ ಆ ಗೋವಿಂದ ಹಿಂದೆ ಹೋಗಿದ್ದನು. ದರ್ಮರಾಜನು ಹಸ್ತಿನಾಪುರದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೆ ಗೈಯುತ್ತಾ ದುಶ್ಯಕುನಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಚಕಿತನಾದನು. ಕಾಲಗತಿಯು ಬಯಂಕರವಾಯಿತು. ಋತುದರ್ಮಗಳು ವ್ಯಸ್ತವಾದವು ನರರು ವಾವದಿಂದ ಜೀವಿಸಿದರು ಕ್ರೋಧ, ಲೋಬ, ಅಸತ್ಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಾದವು ವ್ಯವಹಾರವೆಲ್ಲವೂ ಕಾವಟ್ಟದಿಂದ ತುಂಬಿತ್ತು. ಸ್ನೇಹವು ಪ್ರಯೋಜನವು ತೀರಲು ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. ತಂದೆಮಕ್ಕಳು, ಗಂಡಹೆಂಡತಿಯರು, ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರು, ಸ್ನೇಹಿತರು ಜಗಳವಾಡಲು ಉತ್ಸುಕರಾದರು. ಕಲಿಕಾಲದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಜನರಿಗಾದ ಲೋಬಾದಿ ವಾವಪರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಚಿಂತೆಗೊಂಡು ದರ್ಮರಾಜನು ಒಂದು ದಿನ ಬೀಮಸೇನನನ್ನು ನೋಡಿ ಇಂತು ನುಡಿದನು

"ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ದ್ವಾರಕೆಗೆ ವೋದ ಅರ್ಜುನನೇಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರಲಿಲ್ಲ? ಬೀಮಸೇನಾ! ಇಂದಿಗೆ ಏಳುಮಾನಗಳಾದುವಲ್ಲಾ! ಏನು ಅನರ್ಧವು ಸಂಬವಿಸಿತೋ? ದೇವರ್ಷಿಯಾದ ನಾರದನು ವೇಳಿದ ಆ ಕೃಷ್ಣನಿಯಾಣಕಾಲವೀಗ ಬಂತೋ ಏನು? ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯ, ಸಂವತ್ತು, ಪತ್ನೀಪುತ್ರರು, ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಕೂಡ ಯಾರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಉಳಿದಿವೆಯೋ, ಯಾರ ದಯೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ನಾವು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದೆವೋ, ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಪುಣ್ಯಲೋಕ ಸದೃಶ ಸೌಖ್ಯವನ್ನನುಭವಿಸಿದವೋ, ಅಂತಹ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೆಮ್ಮನ್ನಗಲಿ ತನ್ನ ಶ್ರೀಡಾಂಗಣವೆನಿಸಿದ ಭೂಲೋಕವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದನೇ? ನೋಡೀ ಉತ್ಪಾತಂಗಳನ್ನು ವ್ಯಕೋದರಾ! ಭೂಕಂಪ, ಉಲ್ಕಾವಾತ, ನೇತ್ರಸ್ಪಂದನಾದಿ ಆದಿಬೌತಿಕ, ಆದಿದೈವಿಕ, ಆದ್ಯಾತ್ಮಿಕ ನಿಮಿತ್ತಗಳು ಯಾವ ಘೋರ ವಿಪತ್ತನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿವೆ? ನನಗೆ ಬಯವಾಗುತ್ತಿದೆ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದಂತಾಗಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಎಡಗಣ್ಣು ಎಡಬುಜ ತೊಡೆಗಳು ಅದುರುತ್ತಿವೆ ಗುಂಡಿಗೆಯು ದಡದಡ ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ ಈ ನರಿಯನ್ನು ನೋಡು ಸೂರ್ಯಾಬಿಮುಖವಾಗಿ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕಿಡಿಯನ್ನು ಕಾರುತ್ತ, ಓ ಎಂದು ರೋದಿಸುತ್ತಿದೆ.

ನಾಯಿಯು ನನ್ನ ಕಡೆ ನೋಡಿ, ಅಳುಕಿಲ್ಲದೆ ಅಳುತ್ತಿದೆ ಬರದ್ದಾಚಾದಿ ಶುಭವಕ್ಕಿಗಳೆನ್ನ ಎಡದಿಂದ ಬಲಕ್ಕೆ ಹಾರುತ್ತಿವೆ. ನನ್ನ ರದದ ಕುದುರೆಗಳು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರಿಡುತ್ತಿವೆ ಜಗತ್ತನ್ನೇ ಶೂನ್ಯಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸುವಂತೆ ಗೂಬೆಗಳೆನ್ನ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಂದು ಬಯಬೀತೆ ನಾಗುವಂತೆ ಕೂಗುತ್ತಿವೆ ಬೂಮಿಯು ನಡುಗುತ್ತಿದೆ. ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ದೂಳಿಯು ಕವಿದಿದೆ ನಿರ್ಮೇಪಗರ್ಜನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಕಾಲ ಮೇಷದ ಮಿಂಚನ್ನು ಕಂಡು ನನಗೆ ಬಯವಾಗುತ್ತಿದೆ ವಾಯುವು ಬಿರುಸಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಿದೆ. ಮೇಷಗಳಿಂದ ರಕ್ತವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಪ್ರಜರು ಬೆಂಡಾಗಿರುವರು ಸೂರ್ಯನ ತೇಜವೇ ಸವೆದಂತಿದೆ ಗ್ರಹಯುದ್ಧದಿಂದ ಉರಿಯುವ, ನಬೋಮಂಡಲವನ್ನು ನೋಡು, ನದೀನದಗಳು ಉಕ್ಕೇರಿ ಹರಿಯುತ್ತಿವೆ ಅಜ್ಞವನ್ನು ಹಾಕಿದರೂ ಅಗ್ನಿಯು ಜ್ವಲಿಸುವದಿಲ್ಲ! ಏನು ಕಾಲ ಬಂತು? ಮಕ್ಕಳು ಸ್ತನ್ಯವನ್ನೊಲ್ಲರು ತಾಯಂದಿರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮೊಲೆಕೊಡಲೊಲ್ಲರು! ಆಹಾ! ಆಕಳುಗಳು ಕರೆಯುವದಿಲ್ಲ! ಪೃಷ್ಠಪದಗಳಿಗೆ ಗೋವುಗಳಲ್ಲಿ ಹರ್ಷವಿಲ್ಲ! ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಗಳೆನಗೆ ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಎದ್ದು ಓಡಿಪೋಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿವೆ ಪುರಗಳು, ವನಗಳು, ಆಶ್ರಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನೇಜನ್ಮವಾಗಿವೆ ನಿರಾನಂದವಾಗಿವೆ ಏನು ವಾವ ಮಾಡಿದ್ದೇವಾ ದೀತು? ಭೀಮಾ! ಈ ಅನರ್ಥಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನೀ ಬೂಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪೋಗುವನೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತಿರುವೆನು ಬಗವದೇಕಶರಣರಾದ ಸುಜನರಿಗಿನ್ನೇನು ಗತಿ?" ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುವ ಧರ್ಮರಾಜನಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಯದುವುರಿಯಿಂದ ಅರ್ಜುನನು ಬಂದನು ಅಣ್ಣಂದಿರಿಗೆ ವಂದಿಸಿ, ರೋಗಾರ್ತನಂತೆ ನಿನ್ನೇಜನ್ಮನಾಗಿ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ, ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಾ ಮುಂದೆ ನಿಂತ ನರನನ್ನು ಕಂಡು, ಬಯಚಕಿತನಾದ ದರ್ಮಜನು ನಾರದನ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ಮಿತ್ರಜನರು ಕೇಳುತ್ತಿರಲು ಇಂತು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು

"ಅರ್ಜುನಾ! ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮವರೆಲ್ಲ ಸುಖಿಗಳೇ? ಮಾತಾಮಹನಾದ ಶೂರಸೇನನು, ಮಾತುಲನಾದ ವಸುದೇವನು, ಅವನ ದೇವಕೀಪ್ರಮುಖ ಸವ್ತವತ್ಸಿಯರು, ಅವರ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವೇ? ಆ ಉಗ್ರಸೇನನಿನ್ನೂ ಜೀವಿಸಿರುವನೇ? ಶತ್ರುಜಿದಾದಿ ಕೃಷ್ಣನೋದರರು, ಅಕ್ರೂರೋದ್ಧವಾದಿ ಮಿತ್ರರು, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನಾಂಬಾದಿ ಪುತ್ರರು, ಅನಿರುದ್ಧಾದಿ ಪೌತ್ರರು, ಚಿನ್ನಾಗಿರುವರೇ? ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅವರ ಪ್ರೇಮಾಭಿಮಾನಗಳೊಂದೇ ರೀತಿಯಿಂದಿರುವವೇ?

"ಅರ್ಜುನಾ! ಏಕೆ ಸುಮ್ಮನಿರುವಿ? ಸುಧರ್ಮಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವೇದಗಮ್ಯನು ಬಕ್ತ ವತ್ಸಲನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸುಹೃದ್ಭಂದಯುತನಾದ ಸುಖದಿಂದಿರುವನೇ? ವೇಳು. ಲೋಕಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಮಾಡಲು ಯದುಕುಲಾಂಬೋದಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಶೇಷಶಾಯಿ ಪರಮಪುರುಷನಾದ ಆ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವೇ? ಅವನ ಬಾಹುದಂಡ ಪರಿರಕ್ಷಿತರಾಗಿ ಯಾದವರು ಸ್ವಪುರಿಯಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ನಲಿವ ಮುಕ್ತರಂತೆ ಸುಖಿಸುವರು ಅವನ ವಾದಾರವಿಂದ ನೇವೆಯೇ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದರಿತು ಸತ್ಯಬಾಮಾದಿ ಕಾಂತೆಯರು ಶ್ರೀಶನು

ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ತಂದ ವಾರಿಜಾತಾದಿ ದೇವರಮಣೀ ಬೋಗ್ಯವಸ್ತುಜಾತಗಳನ್ನು ಪಡೆದರು ಅವನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಯದುವೀರರು ಬೆಂಕಿಯಿಲ್ಲದೆ ಸುರರಾಜನಮುಚಿತವಾದ ಸುರರ್ಮನಬೆಯಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸಿದರು.

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ನೀನು ತಿರುಗಿಬಂದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈಗೇಕೆ ಬೇಗ ಬಂದೆ? ಹೇಳು ಅರ್ಜುನಾ! ಏಕೆ ಮಾತೇ ಇಲ್ಲ? ದೇಹದಲ್ಲಿ ರೋಗಪೀಡಿತನಾದಂತೆ ಕಳೆಗುಂದಿರುವೆ! ಬಂದುಗಳು ಹೀಯಾಳಿಸಿದರೇ? ಅಮಂಗಳ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನೊಂದೆಯಾ? ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೆಟ್ಟ ಬಾವನೆಗಳೇನಾದರೂ ಪುಟ್ಟಿದವೇ? ಕೊಡುವೆನೆಂದು ವಚನವಂ ಕೊಟ್ಟು ತಪ್ಪಿದೆಯಾ? ಶರಣಜನರಕ್ಷಕನಾದ ನೀನು ನಂಬಿ ಬಂದ ದ್ವಿಜರನ್ನು ಬಾಲಕರನ್ನು ವೃದ್ಧರನ್ನು ರೋಗಿಗಳನ್ನು ಮಾನಿಯರನ್ನಾಗಲಿ ಕಾವಾಡಲಾರದೇ ಬಂದೆಯಾ? ಯೋಗ್ಯರಿಗೆ ವೃದ್ಧ ಬಾಲರಿಗೆ ಕೊಡದೆ ಬೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿದೆಯಾ? ಏನು ಪಾಪಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದೆ? ವೇಳು ವತ್ಸಾ! ಇಷ್ಟು ಮಾತೇಕೆ? ನನಗೆ ನೋಡಲು ನೀನು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನು, ಆತ್ಮಬಂದುವು ಆದ ಗೋವಿಂದನನ್ನಾಗಲಿ ಬಂದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ, ಅನ್ಯದಾ ನಿನ್ನ ತೇಜವಿಷ್ಟು ಕೆಡಲಾರದು!" ಎಂದು ದರ್ಮಜನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು.

೧೪ ಅರ್ಜುನನ ಪ್ರತಿವಚನವು

ಅರ್ಜುನನಾಗ ದರ್ಮಜನನ್ನು ಕಂಡು ಶೋಕಾಗ್ನಿದಂಧಹ್ಯಮಾನಮಾನಸನಾಗಿ ಕಳೆಗುಂದಿ, ಆ ಗೋವಿಂದನ ವಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ನೆನೆದು ಬದಲಾಡಲು ಬಾರದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತನು ಉಕ್ಕಿಬರುವ ದುಃಖವನ್ನು ಕಷ್ಟದಿಂದ ನುಂಗಿಕೊಂಡು ಕಣ್ಣೀರೊರೆಸಿಕೊಂಡು ವಿರಹದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾದ ಪ್ರೇಮಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಕಾತರನಾದ ಅರ್ಜುನನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನಗೆ ನಾರದ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸ್ನೇಹವನ್ನು, ಅಭಿಮಾನವನ್ನು, ಹಂಬಲವನ್ನು ನೆನೆದು ಬಾಷ್ಪಗದ್ಗದಕರಂದಿಂದ ಅಣ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿ ಮಾತನಾಡಿದನು

"ಅಣ್ಣಾ! ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಮ್ಮ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಪೋದನು. ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಬಯವ್ರದ ವಾದ ನನ್ನ ತೇಜವನ್ನೂ ಒಯ್ಯನು ಮುಖ್ಯವ್ರಾಣನಿಲ್ಲದ ದೇಹದಂತೆ ಈ ಬೊಲೋಕ ವವನ ವಿಯೋಗದಿಂದ ಅಮಂಗಳವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವದು ಏನು ವೇಳೆಲಿ!"

"ಯಾವ ಪ್ರಭುವಿನ ಸೇವಾಬಲದಿಂದ ದ್ರೌಪದೀಸ್ವಯಂವರದಿ ನೆರೆದ ಸ್ಮರ ದುರ್ಮದರಾದ ಜರಾಸಂದಾದಿಗಳ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ನುಚ್ಚುನೂರಾಗಿ ಮಾಡಿ ಮತ್ಸ್ಯ ಯಂತ್ರವನ್ನು ದೂಡಿ ಪಾಂಚಾಲಿಯನ್ನು ವೇದಾದ್ಯಯನವನ್ನಂತೆ ಪೊಂದಿದೆವೋ, ಯಾವ ಸರ್ವೇಶನ ಸನ್ನಿದಿಯಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಅವನ ಖಂಡವವನವನ್ನು ಬೇಡಿದ ಅಗ್ನಿದೇವನಿಗಾಹುತಿಯಾಗಿತ್ತೆನೋ, ಅದ್ಭುತ ಶಿಲ್ಪಮಯವಾದಾ ಮಯಸಬೆಯನ್ನು ಪೊಂದಿದೆವೋ, ರಾಜಸೂಯವನ್ನು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಮಾಡಿ ರಾಜರು ತಂದ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದವೋ, ಯಾವ ಕೃಪಾಸಮುದ್ರನ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೂ ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನೆನಿಸಿದ ಪೂಜ್ಯ ಬೀಮಸೇನನು ಗದಾವಾಣಿಯಾಗಿದ್ದೂ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದ ನಿರಾಯುದನಾಗಿ ಜರಾಸಂದನಂ ಸೀಳಿ ಆ ವಾಪಿಯಿಂದ ಬಂದಿತರಾದ ಬೊವರನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದನೋ-ಯಾವ

ಸರ್ವಾವದುದ್ಧಾರಕನು ರಾಜಸೂಯಾವಬೃದನ್ನಾನ ವಾವಿತ ಕೇಶವಾಶಳನ್ನು ಸಬೆಯಲ್ಲಿ ತಂದು ಸೀರೆಯಂ ಸೆಳೆಯುವಾಗ 'ಕೃಷ್ಣಾ' ಎಂದೊರಲಿದ ವಾಂಚಾಲಿಯ ಮೊರೆಯನ್ನಾಲಿಸಿ ಅಬಯವನನವಿತ್ತು ವಾಲಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ ರಣರಂಗದಿ ವತಿಗಳನ್ನಾಲಿಂಗಿಸಿ ರೋದಿಸುವ ಶತ್ರುವತ್ಸಲನ ಕಣ್ಣೀರನ್ನೂ ಮುಕ್ತಕಬರೀಬಾರವನ್ನೂ ಸೋಡಿ ಸಂತೈಸಿದನೋ, ಯಾವ ಬಕ್ತವತ್ಸಲನ ದಯೆಯಿಂದ ಇಂದುಮೌಳಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ಪಾಶುವತಾನ್ತವಂ ಪಡೆದನೋ, ದೇವೇಂದ್ರಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ದಿವ್ಯಾನ್ತಗಳನ್ನು ವಡೆದು ಇದೇ ದೇಹದಿಂದ ಮಹೇಂದ್ರಬವನ ದಲ್ಲಾ ತ್ರಿಲೋಕೇಶನ ಅರ್ಧಾಸನವನ್ನಲಂಕರಿಸಿದನೋ—ಸನ್ನ ಬುಜದಂಡ ಮಂಡನವಾದ ಗಾಂಡೀಪ ನಿರ್ಮುಕ್ತ ಚಂಡಕಾಂಡಗಳನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಬಂದ ನಿವಾತಕವಚರ ಪೀಡೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿದನೋ, ಅಂತಹ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಿಂದ ವಿಯೋಗ ಹೊಂದಿ ನೊಂದಿರುವೆನು

"ಅಣ್ಣಾ! ಉತ್ತರ ಗೋಗ್ರಹಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನಂತ ಕುರುಬಲವನ್ನೊಬ್ಬನೇ ಸಹನಾ ಗೆದ್ದು ಗೋಗ್ರಹವನ್ನು ಕೌರವಗೌರವಚೂಡಾಮಣಿಗಳನ್ನು ತಂದೆ ಬೀಷ್ಮ-ದ್ರೋಣ-ಕರ್ಣ-ಶಲ್ಯಮುಖ ಮಹಾರದರನ್ನು ನನಗೆ ನೋಡಿಸುವ ನೆವದಿಂದ ಅವರವರ ಆಯುಶ್ಯೇಷವನ್ನು ಹರಿಸಿ ಆ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮುಕ್ತವಾದ ದಿವ್ಯಾನ್ತಗಳೆನಗೆ ತಾಕದಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ತನ್ನ ಬಾಹುವಲಯದಲ್ಲಿಟ್ಟು ರಕ್ಷಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣನ ದಯೆಯಿಂದ ಅಸುರರ ಹಿಂನಾ ಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ನೋಯದ ಹರಿದಾಸ ವೃಹಾದನಂತೆ ಅಕ್ಷತನಾಗಿ ಉಳಿದೆ ನೃವೇಂದ್ರ! ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ವರಮಮಾಂಗಲಿಕವಾದ ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೆನ್ನ ಅಜ್ಞಾನಾಂದಕಾರವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಲು ಉಪದೇಶಿಸಿ ಉದ್ವರಿಸಿದ ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಮುಖ್ಯವ್ರಾಣಾದಿ ವರಮಜ್ಞಾನಿಗಳೇ ನಾಕಲ್ಕೇನ ತಿಳಿಯಲಾರರೆಂದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ವಾಡೇನು? ಇಂತಹ ಸ್ವಾಮಿ ಯಲ್ಲಿ ನಾ ಮಾಡಿದ ಅವರಾದಗಳೆಷ್ಟು? ಸೂತನನ್ನಾಗಿಸಿದ ಮುಕ್ತಾಶ್ರಯನನ್ನು ಅವನ ಮೋಹನರೂಪವನ್ನು ಮುಗ್ಧನೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ ಕರ್ಣಪ್ರಮುಖವೀರವರರು ವರುಣಾಸ್ತ್ರಬಲದಿಂದ ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ನೀರು ಕುಡಿಸುತ್ತಾ ನಿಂತ ನನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆಯುವ ದನ್ನೂ ಮರೆತು ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು ಆಹಾ! ವಾರ್ಧ ಸಖ! ಕುಂತಿನಂದನನನ್ನುವ ಶರ್ಮದ ವಾದ ನರ್ಮಾಲಾಪಗಳನ್ನು, ಆ ಮಂದಸ್ಥಿತ ಸುಂದರವದನಾರವಿಂದನನ್ನು ನೆನೆದೆನ್ನ ಮನವಾ ಹರಿವದಮಗ್ಗವಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಾರದೆ ವಿವಶನನ್ನು ಮಾಡಿದೆ ಒಂದೆಡೆ ತಿರುಗಿ, ಮಲಗಿ, ಉಂಡು, ಕೂತು ನನ್ನನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸುವ ಕೃಷ್ಣನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯಂ ಕಾಣದೆ ತಿರಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದೆನ್ನ ಮಹಾವರಾದವೇಣಿಸಿದನೇ ಕರುಣಾಳು! ಮಿತ್ರನಂತೆ, ತಂದೆಯಂತೆ ಎಲ್ಲವಂ ಕ್ಷಮಿಸಿ ಸಲಹಿದನಲ್ಲವೇ! ರಾಜನ್! ಅಂತಹ ಪುರುಷೋತ್ತಮನು ಅನಿಮಿತ್ತ ಬಂದುವು ಪ್ರಿಯತಮನು ಆದ ಕೃಷ್ಣನ ವಿಯೋಗವನ್ನು ವೊಂದಿ ನನ್ನ ಹೃದಯವು ಶೂನ್ಯ ವಾಗಿದೆ ದ್ವಾರಕೆಯಿಂದ ಬರುವಾಗ ತಂದ ಕೃಷ್ಣಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಗೋವಕಿರಾತಾದಿ ಗಳೆಳೆದು ಸೆಳೆವಾಗ ಹೆಣ್ಣಿನಂತೆ ನಿರ್ಬಲನಾಗಿ ಅವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಾರದೆ ನೋತು ಬಂದಿರು ವೆನು! ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣವಿಯೋಗವೇ ಎನ್ನ ವರಾಭವ ಕಾರಣವನ್ಯವಲ್ಲ, ನೋಡು! ಅದೇ

ದನುಸ್ಸು! ಅಂತಹವೇ ಬಾಣಗಳು! ಅಂತಹದೇ ರದ! ಕುದುರೆಗಳಂತಹವೇ ಇದ್ದುವಾದ ರೇನು? ಶತ್ರುಭಯಂಕರನಾದ ನಾನೂ ಇದ್ದೆ! ಆದರೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ವ್ಯರ್ಥವಾದವು ಬೆನ್ನಹೋಮದಂತೆ-ಮಾಯಾವಿಯ ಇಂದ್ರಜಾಲದಂತೆ, ಉಷರಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಟ್ಟಿದ ಬೀಜದಂತೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವ್ಯರ್ಥವೇ ಆಗಿಹೋಗಲು ನಾನೊಬ್ಬ ನೀಗ ನಿನಗಾ ವಿಷಾದಗಾದೆಯನ್ನು ವೇಳುವ ಬಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಬಂದಿರುವೆನು ಅಣ್ಣಾ! ನೀ ಕೇಳಿದ ಸುಹೃದ್ಬಂಧುಗಳೆಲ್ಲರೂ ವಿಪ್ರಶಾವಮೂಢರಾಗಿ ವರಸ್ವರ ಕಾದಾಡಿ ಪ್ರಬಾಸ ದಲ್ಲಿ ಮಡಿದರು. ವಾರುಣೀ ಮದಿರೆಯನ್ನು ಕುಡಿದು ದುರ್ಮದರಾಗಿ ಕಣ್ಣುಕಾಣದೆ ಬಡೆದಾಡಿದವರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕಾರು ಜನರು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿರುವರು ಪ್ರಾಯಃ ಇದೂ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಕಾಲರೂಪಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಲೀಲೆಯೇ ಇರಬೇಕು! ತಾನು ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾಗಿ, ಜೀವರನ್ನು ವರಸ್ವರ ಕಾರಣರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಪುಟ್ಟಿಸುವನು-ಸಂಹರಿಸುವನು. ನೀರಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಣ್ಣ ಜಲಚರಂಗಳನ್ನು ನುಂಗುವ ಮಹಾಮೀನಗಳಂತೆ ಬಲವಂತರು ದುರ್ಬಲರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡುವನು ಬಲವಂತರು ದೊಡ್ಡವರು ವರಸ್ವರವಾಗಿ ಕಡಿದಾಡಿ ನಾಯು ವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸುವನು ಇಂತು ಯಾದವರನ್ನೊಮ್ಮೆ ಕಲಹದಿಂದ ಅಳಿಸಿ, ಮುಳ್ಳಿನನ್ನು ಮುಳ್ಳಿನಿಂದ ತೆಗೆದಂತೆ ಅನಾಸಕ್ತನಾಗಿ, ಬೊಬಾರವನ್ನಳಿಸಿ ತಾನೂ ವರಂದಾಮವನ್ನೈದಿ ದನು ದೇಶಕಾಲಸಮುಚಿತವೂ ಹೃತ್ತಾವಶೋಷಕವೂ ಆದ ಆ ಗೋವಿಂದನ ಮದುರ ಬಾಷಣಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ಮೈಮರೆತು ಮಾತಾಡಲು ಕೈಲಾಗದಿರುವೆ"ನೆಂದು ವೇಳಿ ಅರ್ಜುನನು ಕೃಷ್ಣವಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನು ಅವನ ಮನಸ್ಸಾರಮಾ ರಮಣನ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ವಿಮಲವಾಗಿ, ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿತು

೧೫. ಪಾಂಡವರ ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣವು

ಪುನಃ ಸೂತನಿಂತು ವೇಳಿದನು

ವಾಸುದೇವ ವಾದಾರವಿಂದ ದ್ಯಾನ ವಾವಕನಿಂದ ವಾವಕಷಾಯವು ಶೋಷಿಸಿ ಪೋಗಲು ಅರ್ಜುನನು ಶುದ್ಧದಿವ್ಯನಾದನು ಸಂಗ್ರಾಮರಂಗದಲ್ಲಿ ಬೆಗವಂತನು ವೇಳಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಜ್ಞಾನವು ಕಾಲಕರ್ಮಕಾರಣದಿಂದ ನಶಿಸಿದಂತಾಗುವಾಗ ಪುನಃ ಬೆಗವದ್ಗೀತೆ ಯನ್ನು ಆವರ್ತಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪಿಯಿಂದ ವಿಶೋಕನಾದನು ಅವನ ಅನ್ಯದಾ ಜ್ಞಾನವು ನಷ್ಟವಾಯಿತು ಸಂಶಯಗಳು ದೂರಾದವು. ಪ್ರಾರಬ್ಧವು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದ ತತ್ತ್ವ ದೇವನಲ್ಲವೇ ಆ ಇಂದ್ರಾಂಶನು! ಗುಣಕಾರ್ಯಗಳು ನಿಂತು ಅಹಂಕಾರವು ದೂರವಾಗಿ ಪುನರಾವೃತ್ತಿರಹಿತಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪೊಂದುವ ನಾದಕನಾದ ಅರ್ಜುನನು ಶಾಂತನಾದನು

ಯದುಕುಲ ಕ್ಷಯವನ್ನೂ ಬೆಗವನ್ನರ್ಯಾಣವನ್ನೂ ಕೇಳಿ ದರ್ಮರಾಜನಾದರೂ ಸಂಸಾರವಿಮುಖನಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪಿಡಿಯಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದನು

ಪುಣ್ಯಶ್ರವಣೀಯ ಚರಿತ್ರನಾದ ಮುಕುಂದನು ತನ್ನ ಶರೀರದಂತೆ ಪ್ರತಿಮಾನ್ನಾನಾ ವನ್ನವಾದ ಬೂಮಂಡಲವನ್ನು ಯಾವ ದಿನ ಬಿಟ್ಟನೋ ಅಂದೇ ತದ್ಭಕ್ತಿರಹಿತರಿಗೆ ವಾವರಾಶಿಯಂ ಹೊರಿಸುವ ಅಮಂಗಲನಾದ ಕಲಿಯು ತನ್ನ ಯುಗವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದನು

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಪುರದಲ್ಲಿ, ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ, ಸ್ವಜನರಲ್ಲಿ, ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಪೊಕ್ಕು ಲೋಚ, ಅನ್ಯತ, ಕವಟ, ಹಿಂಸಾದಿ ಅದರ್ಮಚಕ್ರವಂ ಪಿಡಿದು ನಡೆಸುವ ಕಲಿಯ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಕಂಡು ಭೀತಿಗೊಂಡು ದರ್ಮರಾಜನು ತನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗನು ವಿನೀತನು ಕುಲಂದರನಾದ ಪರೀಕ್ಷಿತನಿಗೆ ವಟ್ಟಗಟ್ಟಿ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು, ವಜ್ರನಿಗೆ ಮದುರಾ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪೊರಮಟ್ಟನು. ಸರ್ವಸ್ವ ದಕ್ಷಿಣಾಕವಾದ ಪ್ರಾಜಾವತ್ಯೇಷ್ಟಿ ಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅಗ್ನಿಗಳನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲೇ ಆರೋಪಿಸಿ ಸರ್ವರನ್ನು ಸರ್ವವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ನಿರಹಂಕಾರಿಯಾಗಿ ಮಮತೆಯ ನೀಗಿ ಸರ್ವಬಂದಗಳನ್ನು ಕಡಿದುಕೊಂಡು ದರ್ಮರಾಜನು ನಿಷ್ಣಾವನಾದನು. ವೈರಾಗ್ಯಬಾಗ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಹಿಮಾಲಯವನ್ನು ಸೇರಿದನು 'ವಾಗಾತ್ಮಿಕಳಾದ ಉಮೆಯು ಮನೋನಿಯಾಮಕ ರುದ್ರಾದೀನಳು ರುದ್ರನು ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣಾದೀನನು ಆ ಜೀವೋತ್ತಮನು ಹರ್ಯಾದೀನನೆಂದು ಲಯಚಿಂತನವಂ ಗೈದನು. ವಂಚಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ನಿರೋದಿಸಿ ಮನನಶೀಲನಾಗಿ ಹೃದ್ವತನಾದ ಬಿಂಬನಲ್ಲಿ ಸರ್ವವನ್ನೂ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಗುಣಪೂರ್ಣನು ಲಯರಹಿತನಾದ ಹರಿಯನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಾ ಚೀರವಸನನು ನಿರಾಹಾರನು, ಮೌನಿಯು, ಮುಕ್ತಮೂರ್ಧಜನು ಆಗಿ ಮೂಕಬಧಿರರಂತೆ ಸಂಚರಿಸಿದನು ಉನ್ಮತ್ತನಂತೆ ತ್ಯಜಿಸಿದನು ಯಾರು ಕರೆದರೂ ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು ಸರ್ವಾಪೇಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮರು ಸೇರಿದ ಹಿಮಾಲಯದ ಆಶ್ರಮದಿ ತವವಂ ಗೈದು ದರ್ಮರಾಜವದವನ್ನೈದಿದನು

ಅವನ ತಮ್ಮಂದಿರಲ್ಲರೂ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿ ಕಲಿಯಿಂದ ಕೆಟ್ಟ ಪ್ರಜರನ್ನು ಕಂಡು ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದರು. ಆ ಸಮಯದ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮನಗಂಡರು ವೈಕುಂಠಚರಣಾಂಬುಜವನ್ನು ಮನಸಾ ಧರಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪ ಗಳನ್ನರಿತು ಬಹುದೈಕದಿಂದ ವಿಶುದ್ಧಬುದ್ಧಿಗಳಾದರು ಆ ನಾರಾಯಣಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬೌತಿಕ ಶರೀರಂಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದರು. ವಿಷಯಾತ್ಮಕರಾದ ಅಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಸಿಗಲಾರದ ಜರಾಮರಣರಹಿತವಾದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮೂಲರೂಪಂಗಳಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಪೊಂದಿದರು ವತಿಗಳು ನಿರವೇಕ್ಷರಾಗಿದ್ದುದನ್ನುವಲಕ್ಷಿಸಿ, ಪಾಂಚಾಲೀದೇವಿಯು ಮೊದಲೇ ಬಗವಂತನಾದ ವಾಸುದೇವನನ್ನು ನೆನೆದು, ಶರೀರತ್ಯಾಗವನ್ನು ಗೈದಿದ್ದಳು.

ಇಂತು ಭಗವಂತನ ಪರಂಧಾಮಗಮನವನ್ನು ವಾಂಡವರ ನಿಯಾಣವನ್ನು ತ್ರಿಕರಣ ಶುದ್ಧರಾಗಿ ಕೇಳುವವರು ವೇಳುವವರು ಪರಿಶುದ್ಧರಾಗುವರು. ಸರ್ವಮಂಗಳಗಳನ್ನು ಪೊಂದುವರು, ಹರಿಭಕ್ತಿಭಾಗ್ಯವಂ ಪಡೆದು ಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

೧೬. ಗೋ-ಧರ್ಮ-ಸಂವಾದವು

ಮಹಾಬಕ್ತನಾದ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರ ಸದುವದೇಶಾನುಸಾರ ವಾಗಿ ಪ್ರಜಾರಂಜಕನಾಗಿ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಚಾತಕ ಕೋವಿದರಾದ ವಿವರು ವರ್ಣಿಸಿ ದಂತೆ ಮಹದ್ಗುಣಗಳವನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಮಾಡಿ ನಿಂತಿದ್ದವು. ಆ ಮಹಾರಾಜನು ಉತ್ತರನ

ಮಗಳಾದ ಇರಾವತಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಜನಮೇಜಯಾದಿಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದನು. ಕೃಪರ ಆಧ್ಯರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂರಶ್ವಮೇದಯಾಗಗಳನ್ನು ಗಂಗಾ ತೀರದಲ್ಲಿ ಭೂರಿದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮಾಡಿದನು. ಆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ರಾಜನು ಕೊಟ್ಟ ಹವಿರ್ಬಾಗಗಳನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಬಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ದೀರನಾದ ಪರೀಕ್ಷಿತನು ದಿಗ್ವಿಜಯಮಾಡಿ ಬರುತ್ತಾ ಗೋಮಿಥುನವನ್ನು ವಾದದಿಂದೊದೆದು ಪೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶೂದ್ರಕರ್ಮದಿಂದ ನಿಂದ್ಯನಾದ ರಾಜವೇಷವನ್ನು ದರಿಸಿದ ಕಲಿಯನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿದನು

ಎಂದು ಸೂತನು ವೇಳೆಲು, ಶೌನಕನು ಕೇಳಿದನು

ಸೂತಾ! ಪರೀಕ್ಷಿತನು ದಿಗ್ವಿಜಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಲಿಯನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಲು ಕಾರಣ ವೇನು? ರಾಜವೇಷದಾರಿಯಾದ ಆ ಶೂದ್ರನು ಗೋವನ್ನು ವದದಿಂದ ಒದೆದು ಎಂತಹ ಕುಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದನು? ಆ ಕದೆಯು ವಿಷ್ಣುಕದಾಶ್ರಯವಾದರೆ ವೇಳು ಅದವಾ ಆ ಸ್ವಾಮಿಯ ವಾದಾರವಿಂದ ಮಕರಂದ ರಸವಾನರತರಾದ ಬಾಗವತರ ಕದೆಯಾದರೂ ಕೇಳತಕ್ಕದ್ದೇ? ಮರ್ತ್ಯರಾಗಿದ್ದಾಗ ಮರಣವು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ. ಅಲ್ಪಾಯುಷ್ಯರಾದ ಮನುಜರಿಗೆ ಅಸದಾಲಾವದಿಂದ ಅದೂ ವೃದ್ಧವಾಗುವುದಲ್ಲವೇ? ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಚ್ಛಾನಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿರುವ ನಾವು ಶ್ರೀನೃಸಿಂಹದೇವನನ್ನು ಶಾಮಿತ್ರಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಪ್ರಸನ್ನೀಕರಿಸಿ ಕೊಂಡು ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವವು ಆ ಮೃತ್ಯೋರ್ಮೃತ್ಯುವಾದ ನರಹರದೇವನಿಲ್ಲಿರುವಾಗ ಆರೂ ನಾಯುವುದಿಲ್ಲ ಅಂತೆಯೇ ಮೃತ್ಯುಬಯವಿದುರರಾಗಿ ನೃಲೋಕವಾಸಿ ಸುಜನರು ಹರಲೀಲಾಮೃತ ವಚನವನ್ನಾಲಿಸಿ ದನ್ಯರಾಗಲಿ!

ಮೊದಲೇ ಮಂದಾಯುಷ್ಯರು ಪ್ರಜ್ಞಾವಿಶೇಷವಾದರೂ ಇಲ್ಲ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಾಗ್ಯರೂ ಆದ ಮನುಜರಿಗೆ ಅನತ್ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದಲ್ಲದೆ, ರಾತ್ರಿ ನಿದ್ರೆಯಿಂದಲೂ ಹಗಲು ಅರ್ಧಸಂವಾದನೆಯಿಂದಲೂ ವೃದ್ಧವಾಗಿ ಕಳೆದುಹೋಗುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಚರಿತೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನು ದನ್ಯರನ್ನು ಮಾಡು" ಎಂದನು

ಸೂತನು ವೇಳಿದನು—"ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಒಂದು ಸಲ ತನ್ನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕುರು ಜಾಂಗಲ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಲಿಯು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದನು ತತ್ಕಾರ್ಯವಾದ ರಾಷ್ಟ್ರವಿವ್ಲವವನ್ನಡಗಿಸಲು ಧನುಃವಾಣಿಯಾಗಿ ನಿಂತನು. ಕಪ್ಪು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ರದದಲ್ಲಿ ಕೂತು, ಸಿಂಹವತಾಕೆಯನ್ನೇತ್ತಿ, ರದ ಗಜ ತುರಗ ವದಾತಿ ಬಲವನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ದಿಗ್ವಿಜಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಹೊರಟನು.

ಭದ್ರಾಶ್ವ, ಕೇತುಮಾಲ, ಕುರು, ಕಿಂವುರುಷ, ಬಾರತಾದಿ ನವವರ್ಷಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು, ಆಯಾ ರಾಜರಿಂದ ಕಪ್ಪವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತನಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು

ತಮ್ಮ ಪೂಜ್ಯರಾದ ಮಹಾತ್ಮರ ಯಶೋಗಾನವನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದ ಕರುಣಕದೆಯನ್ನು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದ್ವಿಜರ ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷವಟ್ಟನು ಪಾಂಡವರ ಬಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅನುರಕ್ತಿಯನ್ನು

ನ್ನರಿಸಿ, ಪ್ರೇಮವಿಕಸಿತ ನೇತ್ರನಾಗಿ, ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ವನ್ಯಗಳಿಂದ, ಮಹಾಧನಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ಸತ್ಕರಿಸಿದನು. ಸಾರದಿಯಾದ, ಸಬಾವತಿಯಾದ, ಸೇವೆಯಂ ಮಾಡಿದ, ಸ್ನೇಹವಂ ತೋರಿದ, ದೂತನಾಗಿ ವೋದ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ರಣಾಂಗಣವಂ ಬಿಡದೆ ವೀರಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕಾದ, ಅನುಸರಿಸಿದ, ವಂದಿಸಿ, ಪೊಗಳಿದ. ಇಂತು ಬಕ್ತವತ್ಸಲನಾಗಿ, ಬಹುವರಿ ಸಲುಹಿದ ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣನ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ಅನವರತ ಬಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ದನ್ಯ ನಾದನು

ತನ್ನ ಪೂರ್ವಜರನ್ನನುವರ್ತಿಸಿ ನಡೆಯುವ ಆ ರಾಜನು ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯ ಸಮೀಪ ದಲ್ಲೇ ನಡೆದ ಒಂದಾಶ್ಚರ್ಯಕರ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕಂಡನು. ಕೇಳು ಶೌನಕಾ! ದರ್ಮನು ವೃಷಭನಾಗಿದ್ದನು. ಬೂದೇವಿಯು ಗೋರೂವ ತಾಳಿದ್ದಳು ಕರುವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಂತೆ ನೊಂದು ಕಣ್ಣೀರಿಡುವ ಗೋವನ್ನು ನೋಡಿ ಒಂದೇ ವಾದದಿ ಸಂಚರಿಸ ದರ್ಮ ನಿಂತೆಂದನು.

"ಬದ್ರೇ! ಏಕೆ ನಿನ್ನ ಮುಖವು ಬಾಡಿದೆ? ಕಳೆಗುಂದಿ ರೋದಿಸುತ್ತಿರುವಿ, ನಿನಗೆ ಆರೋಗ್ಯವೇ? ಮನೋವ್ಯಾದಿಯಿಂದ ಪೀಡಿತಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿರುವಿ ಆವ್ರಬಂಧುವೊಬ್ಬ ದೂರಾದನೆಂದು ದುಃಖಿಸುವಿಯಾ? ನನ್ನ ಒಂದು ವಾದವನ್ನು ಕಂಡು ಚಿಂತಿಸುವಿಯಾ? ಅಥವಾ ನಿನ್ನನ್ನು ವೃಷಲರಾಜರು ಅನುಬವಿಸುತ್ತಿರುವರೆಂದೋ? ಯಜ್ಞಬಾಗಗಳನ್ನಸುರರು ಕಸಿಯಲು ಕಸಿವಿಸಿ ವಡುವ ಸುರರನ್ನೂ ಯಜ್ಞಾಭಾವದಿಂದ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಜನರು ಮಳೆಗರೆಯದಿರಲು ಸನ್ಯಾಸಿ ಜೀವನ ಸೌಕರ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಕಷ್ಟವಡುವ ಮನುಜರನ್ನೂ ನೋಡಿ ಕನಿಕರದಿಂದೋ? ಹೇ ದರೇ! ರಕ್ತಕರಿಲ್ಲದೆ ರಾಕ್ಷಸರಂತಹ ದುಷ್ಟಜನರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬಾಲರು ಪೀಡಿತರಾಗಿರುವರು ವೇದವಾಣಿಯನ್ನು ದ್ವಿಜರು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರು. ಶೂದ್ರರು ಓದಿ ಕೆಟ್ಟರು ಕುಲಾಚಾರರಹಿತರು ಅಲ್ಪಶ್ರುತರು ವೇದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೆಡಿಸಿದರು. ರಾಜರೆನಿಸಿಕೊಂಡವರು ಕಲಿಬ್ರಂಶಿತಮತಿಗಳಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳನ್ನಳಿಸುತ್ತಿರಲು ಉದ್ಭಾಸಿತರಾದ ವ್ರಜರು ಗೋಳಿಡುತ್ತಾ ಅಶನವಸನಗಳಿಗೆ ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟು, ವಾಸವಿದೆಂಬು ದಿಲ್ಲದೆ ಸ್ನಾನವ್ಯವಾಯಗಳನ್ನು ಕಾಣದೆ ಕಷ್ಟವಡುತ್ತಿರುವರು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ಕಂಡು ಚಿಂತಿಸುವೆಯಾ? ಅಥವಾ ವಸುಂದರ! ನನಗೆ ವೇಳು ನಿನ್ನ ಭೂರಿಬಾರವನ್ನಿಳುಕಲವ ತರಿಸಿದ ಹರಿಯು ಅಂತರ್ಹಿತನಾದನಲ್ಲಾ ಎಂದು ಮೋಕ್ಷಕಾರಣವಾದ ಅವನ ಮನೋ ಹರ ಚರಿತೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಶೋಕಿಸುವಿಯಲ್ಲವೇ? ನಿನ್ನ ಮನೋವ್ಯಾಧಿಯ ಮೂಲ ವೇನು? ಎಷ್ಟು ಬಾಡಿಬುತ್ತಿರುವೆ! ಕಾಲಬಲದಿಂದ ನಿನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯವೆಷ್ಟು ಮಾಸಿಹೋಗಿದೆ?"

ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ ದರ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿ ದರೆಯು ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇಂತೆಂದಳು

"ದರ್ಮ! ನಿನಗೆಲ್ಲವೂ ಗೊತ್ತಿದೆ ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ಕೇಳುವೆ? ನೋಡು, ಲೋಕಸುಖಕರ ವಾದ ನಾಲ್ಕು ವಾದಗಳಿಗಿಂತಹ ಹಾನಿ ಬಂದಿದೆ! ಸತ್ಯ, ಶೌಚ, ದಯಾ, ದಾನ, ಮಿದ್ಯಾಬಿ ಮಾನವರ್ಜನ, ಸಂತುಷ್ಟಿ, ಆರ್ಜವ, ಶಮ, ದಮ, ತವಸ್ಸು ಪ್ರಿಯಾಪ್ರಿಯ ಬುದ್ಧಿರಾಹಿತ್ಯ, ದುಃಖಸಂಮರ್ಷ, ಹರಿಬಕ್ತಕೃತಾವರಾದ ಸಹನೆ, ಮುಖ್ಯವ್ರಾಣಭಕ್ತಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಯನ,

ಸರ್ವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಈಶಿತ್ವ, ಪರಾಕ್ರಮ, ವರ್ಚಸ್ಸು, ದಾರಣೆ, ಬಕ್ತಾನುಗ್ರಹೋ
 ನ್ಮುಖಿತೆ, ಅವರಾದಿನತೆ, ನಿವೃಣತೆ, ಕಾಂತಿ, ಶುಭಬಾಗಿತ್ವ, ಬಕ್ತರಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾದರ್ವ,
 ಕ್ರೋದಾದಿ ದುರ್ಗುಣರಾಹಿತ್ಯ, ಧಾಷ್ಟ್ಯ, ವಿನಯ, ಶೀಲ, ಪರಾಬಿಜವನ ಶಕ್ತಿ, ಬಲ,
 ಸಹನಶಕ್ತಿ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ವೀರ್ಯ, ಯಶಃಶ್ರೀಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನ ನಾಮಕಬಗ, ಗಾಂಬೀರ್ಯ,
 ಸ್ವೈರ್ಯ, ಆಸ್ತಿತ್ವ, ಕೀರ್ತಿ, ಪರಸತ್ಕಾರ, ಅನಹಂಕಾರ ಮುಂತಾದ ಸ್ವರೂಪಭೂತ ಮಹಾ
 ಗುಣಗಳೆಡೆಬಿಡದೆ ನಿತ್ಯವೂ ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವ ರಮಾನಾಥನು ತನ್ನ ನಂಬಿದ ಜನರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷ
 ದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯೋಗ್ಯಗುಣಾವಿರ್ಭೂತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವನು ಜೀವರಿಗೆ ಹರಿಗುಣಪ್ರತಿಬಿಂಬ
 ಗಳಾದ ಸ್ವಗುಣಾವಿರ್ಭೂತಿಯಿಂದ ಆನಂದವಾಗುವದು. ಅಂತಹ ಸುಜನೋದ್ಧಾರಕನು,
 ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣ ವಾತ್ರನೂ ಆದ ಶ್ರೀರಮಾವಾಸನ ಆವಾಸವೆನಿಸಿ ಸುಖಿಸಿದನಾನಂದು
 ಅವನಿಂದ ರಹಿತಳಾದನೆಂದೇ ಎನ್ನ ಕುಂದು ಹರಿದೂರನಾದ ಕಲಿ ವಾಪಿ ಕಣ್ಣೆಟ್ಟ. ನಾನೂ-
 ನೀನೂ, ದೇವ-ಪಿತೃ-ಋಷಿ-ಸಾಧುಗಳು ಅವನ ಚರ್ಯೆಯಿಂದ ನೊಂದಿರುವೆವು. ವರ್ಣಾ
 ಶ್ರಮಗಳು ತದ್ಧರ್ಮಗಳು ಕೆಟ್ಟುಹೋದವು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ವೇದವಿಧಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ
 ಆವ ಭಗವಂತನ ಕಟಾಕ್ಷವೀಕ್ಷಣಕಾಮರಾಗಿ ಚಿರತವವನ್ನು ಗೈಯುವರೋ ಆವ
 ಸುಂದರನ ವಾದಾರವಿಂದ ಸೌಭಾಗ್ಯವ ಕಂಡು ತದನುರಕ್ತಳಾಗಿ ಶ್ರೀದೇವಿಯು ತನ್ನ
 ಮನೆಯಾದ ಅರವಿಂದವದನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಬಜಿಸುವಳೋ ಅಂತಹ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಬ್ಬಕುಲಿ
 ಶಯವಾಂಕುಶ ಕೇತುಮುಖ ಶುಭಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಿತವಾದ ವಾದಾರವಿಂದ ಶೋಭಿತಳಾಗಿ
 ತ್ರಿಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ನಾನೇ ಹೆಚ್ಚೆಂದು ಗರ್ವಿತಳಾದೆನೆಂದೋ ಏನೋ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯು
 ನನ್ನನ್ನು ಪುಣ್ಯಾಂತವಾಯಿತೆಂಬಂತೆ ವಿಯೋಗದಿ ಸಿಲುಕಿಸಿ ಅಂತರ್ಹಿತನಾದನು. ನನಗೆ
 ಸಹಿಸಲಶಕ್ತವಾಗಿರುವಷ್ಟು ಭಾರಭೂತರಾದ ರಾಕ್ಷಸರಾಜರ ಅಕ್ಷೌಹಿಣೀಲಕ್ಷವನ್ನೂ
 ಲಕ್ಷಿಸದೆ, ವೀಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಿಂದ ಕೊಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ನಾಲ್ಕು ವಾದಗಳಿಂದ ಸರ್ವಾಂಗ
 ಸುಂದರನನ್ನು ಮಾಡಿ, ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಆ ಯಾದವ ಕುಲಾಲಂಕಾರನ ವಿರಹವನ್ನೆಂತು ಸಹಿಸಲಿ?
 ಅವನ ಪ್ರೇಮಾವಲೋಕನ ಮಂದಹಾಸಮಧುರಾಲಾವಗಳು ಮಧುಮಾನಿನಿಯರ
 ಸೌಂದರ್ಯಾಬಿಮಾನಮದವನ್ನಿಳಿಸಿತು ಆ ವನಜಾಕ್ಷನ ವಾದಾರವಿಂದ ಚಿಂತಿತಳಾದ
 ನಾನು ಪುಲಕಿತಳಾಗುತ್ತಿದ್ದೆ ಅಂತಹ ಗೋವಿಂದನನ್ನು ಇನ್ನೆಂದು ಕಾಣುವೆವು?" ಎಂದು
 ಮಾತಾಡುವ ಗೋಮಿಧುನವಿದ್ದ ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯು ಹರಿಯುವ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ
 ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಬಂದು ಅವರೀರ್ವರ ದೀನಾಲಾವಗಳನ್ನಾಲಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ,
 ಪ್ರಶ್ನಿಸಲುದ್ಯುಕ್ತನಾದನು.

೧೭. ಕಲಿನಿಗ್ರಹವು

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನಾಗ ಅನಾಧರಂತೆ ಪೀಡಿಸಲ್ಪಡುವ ಗೋಮಿಧುನವನ್ನೂ ರಾಜ
 ವೇಷದಾರಿಯಾದ ವೈಷಲನನ್ನೂ ಕಂಡನು ಆ ವೈಷಲವು ಒಂದೇ ಕಾಲಿಂದ ಕುಂಟುತ್ತಾ
 ಕಂಪಿಸುತ್ತಾ ಶಕ್ಯನ್ಮುಂಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು ಮೃಣಾಲಧವಲವಾದಾ ವೈಷಲನು

ಕಾಲಿನಿಂದ ಒದೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಗೋವು ಕೂಡ ಒದೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿತ್ತು, ದೀನವಾಗಿ ಕರುವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಂತೆ ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಕನಕ ರದದಲ್ಲಿ ಕೂತು ಬಂದ ರಾಜನಾ ಗೋಮಿದುನ ವನ್ನು ಕಂಡು ಮೇಘಗಂಬೀರವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು.

"ಎಲಾ ವೃಷಲನೇ! ವೇಷದಿಂದ ನರದೇವನಂತಿರುವಿ. ಕರ್ಮದಿಂದ ಶೂದ್ರನಿರುವಿ. ನನ್ನಿಂದ ರಕ್ಷಿತನಾಗಿರುವ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ, ಬಲವಂತನಾದ ನೀನು ಬಲಹೀನರನ್ನು ಪೀಡಿಸುವದನ್ನು ನಾನು ಸಹಿಸಲಾರೆನು. ಅರ್ಜುನನಿಂದ ಕೂಡಿ ಕೃಷ್ಣನು ದೂರಾದನೆಂದು ನಿರ್ಭಯ ನಾಗಿ ನಿರವರಾದಿಗಳನ್ನು ಪೀಡಿಸುವ ನೀನು ವದಾರ್ಹನೇ ಸರಿ! ನೀನಾರು? ಏಕೀ ಕುಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ?

"ಎಲಾ ವೃಷಭನೇ! ಒಂದೇ ವಾದದಿಂದ ಚರಿಸುವದೇಕೆ? ವೃಷಭರೂಪದಿಂದ ನಿಂತ ಯಾವ ದೇವನಿರುವೆ ವೇಳು? ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಎನ್ನ ಮನವು ದುರುಗುತ್ತಿದೆ, ಕೌರವ ಕುಲತಲಕರ ದೋರ್ದಂಡರಕ್ಷಿತವಾದ ಬೊಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಹೊರತು ಅಳುವವರ ನಾನೆಂದೂ ನೋಡಿಲ್ಲ. ಅಳಬೇಡ. ವೃಷಲನಿಂದ ಭಯವೀಗ ಪರಿಹರಿಸುವೆನು

"ಅಮ್ಮಾ ಗೋಮಾತೆ! ನಿನಗೆ ಕ್ಷೇಮವಾಗಲಿ! ದುಷ್ಟನಾಶಕನಾಗಿ ನಾನಿನ್ನೂ ವಾಲಿಸುತ್ತಿರುವೆನು ನಿನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಯು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೇ ಸೈ ನೋಡು ಯಾರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಸಾದುಗಳಿಂದ ಸಾದುಗಳಿಗೆ ಪೀಡೆಯುಂಟಾಗುವದೋ ಅಂತಹ ಮದಮತ್ತ ರಾಜರ ಕೀರ್ತಿ, ಸಂವತ್ತು, ಆಯುಸ್ಸು, ಪುಣ್ಯಲೋಕಗಳೇ ಮೊದಲಾದುದೆಲ್ಲವೂ ನಶಿಸಿ ಹೋಗುವದು. ರಾಜನಿಗೆ ಆರ್ತರ ದುಃಖ ನಿವಾರಣೆಯಂ ಬಿಟ್ಟಿನ್ನದರ್ಮವಾವುದು? ಆದ್ದರಿಂದ ಬೂತದ್ರೋಹಿಯಾದ ಈ ದುರ್ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವೆನು.

"ಹೇ ವೃಷಭ! ಯಾರು ನಿನ್ನ ಮೂರು ವಾದಗಳನ್ನು ಕಡಿದು ಕೆಡಿಸಿದ ಕಟುಕ ಚಂಡಾಲರು? ಹೇಳು. ಕೃಷ್ಣಾನುಪರ್ತಿಯಾದ ರಾಜನ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲೂ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಸಾದುಗಳಿಗೆ ಇಂತಹ ಪರಾಭವವೇ? ನಿರವರಾದಿಗಳಾದ ನಿಮಗೆ ಕ್ಷೇಮವಾಗಲು ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ! ವಾರ್ದರ ಕೀರ್ತಿ ದೂಷಿತವಾಗಬಾರದು. ನಿರವರಾಧಿಗಳಿಗೆ ನಿರಂಕುಶನಾಗಿ ಪೀಡೆಯನ್ನು ಕೊಡುವವನು ಅಮರನಾದರೂ ಬಿಡದೆ ಸಾಂಗದವಾದ ಅವನ ಬುಜವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಬಿಡುವೆನು. ಸ್ವಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡದವರ ರಕ್ಷಣೆಯೇ ರಾಜನ ಪರಮಧರ್ಮವು. ಆಪತ್ಕಾಲವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನಿಷಿದ್ಧ ವನ್ನಾಚರಿಸುವವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವದೂ ಧರ್ಮವೇ ಸರಿ."

ಎಂದು ನುಡಿದ ರಾಜನ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ಧರ್ಮನು ಇಂತೆಂದನು "ಯಾರ ಗುಣಗಣಗಳಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಅಚ್ಯುತನು ದೌತ್ಯಾದಿ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನೋ ಅಂತಹ ಪಾಂಡವರ ವಂಶಜಾತನಾದ ನಿನಗೀ ಮಾತುಗಳು ಶೋಬಾಕರವಾಗಿವೆ. ಕ್ಲೇಶಕಾರಣ ರಾರೆಂದೆ. ನಮಗಂತೂ ನಾನಾಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ವರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಇವನೇ ಶೋಕಕಾರಣನೆಂದು ವೇಳಲು ಬಾರದಂತಾಗಿದೆ. ಸಾಂಖ್ಯರು ಮನವೆಂದರೆ, ಚಾರ್ವಾಕರು ನಾವೇ ನಮ್ಮ ಸುಖದುಃಖಕರ್ತೃಗಳೆನ್ನುವರು. ಮೀಮಾಂಸಕರು ಕರ್ಮವೆನ್ನುವರು. ಕೆಲವರು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸರ್ವಕಾರಣನೆನ್ನುವರು. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾದಿಸಿದ್ದ ಜಗತ್ಸತ್ಯ

ವನ್ನವಲಾಪಿಸುವ ಮಿದ್ಯಾವಾದಿಗಳು ಕಾರಣವು ಅನಿರ್ವಚನೀಯವು ಅನೂಹ್ಯವು ಎಂದು ವೇಳುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ನೀನೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡು. ಶ್ರುತಿ ಸ್ತೋತ್ರನುಕೂಲವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿ ನಡೆ" ಎಂಬ ದರ್ಮನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿಶಿತವಾದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವ ಕರ್ಮಾದಿ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾಗಿ ತತ್ತ್ವ ಚೈಕ್ರಿವ್ರದನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾರಣನೆಂದರಿತು ರಾಜನು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಿಸಿದನು.

"ನೀನು ವ್ಯವಹರಿಸಿದುದಿರುವ ದರ್ಮನೇ! ತಿಳಿಯಿತು. ನೀನು ವೇಳಿದುದೂ ದರ್ಮವೇ ಆಗಿದೆ ಅದರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದವನ ವಾವವು ಸೂಚಕನಿಗೂ ತಾಗುವುದಂತೆ! ನಿಜ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನ್ನ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ ಜೀವರಿಗೆ ನುಖದುಃಖವ್ರದನಾಗಿರುವನು ಅನ್ಯೇಚ್ಛೆಯಿಂದಲ್ಲ ಅಂದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಇಚ್ಛೆಯನ್ವಾರು ತಿಳಿದಾರು? ಅವನು ಅಪ್ರಮೇಯನು, ಸಾಕಲೈನ ಅನಿರ್ವಾಚ್ಯನೂ ಅಹುದು. ಇರಲಿ! ನಿನ್ನ ವಾದಗಳು ತವಸ್ತು, ಶೌಚ, ದಯಾಸತ್ಯಗಳಲ್ಲವೇ? ಅಧರ್ಮ ವಾದಗಳಾದ ಸ್ತಯ, ಸಂಗ, ಮದಗಳಿಂದ ಮೊದಲಿನ ಮೂರು ವಾದಗಳ ಮೂರಂಶಗಳು ಕೆಡಲು ಸತ್ಯವೆಂಬ ಒಂದೇ ವಾದಾಂಶ ದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವೆ ಈ ವಾದವನ್ನೂ ಕೂಡ ಅಸತ್ಯವೆಂಬ ಅದರ್ಮ ವಾದದಿಂದ ಕಡಿಯಬೇಕೆಂದೀ ಕಲಿಯು ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗಿರುವನು

"ಈ ಬೊದೇವಿಯು ಬಗವಂತನೇ ಅವತರಿಸಿ ಬೂಬಾರವನ್ನಿಳಿಸಿ ತನ್ನ ಪದನ್ಯಾಸ ದಿಂದಲಂಕರಿಸಿದುದರಿಂದ ಸರ್ವತಃ ಸಮಲಂಕೃತಳಾಗಿ ಸಂತಸದಿಂದಿದ್ದಳು ಈಗಲೂ ಆ ದರ್ಮರಕ್ಷಕನು ಬಿಟ್ಟುಪೋಗಲು ಅಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯರಾದ ವ್ಯವಲರು ರಾಜವ್ಯಾಜರಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಆಳುತ್ತಿರುವರೆಂದು ನೊಂದು ಅಳುತ್ತಿರುವಳು "

ಎಂದು ದರ್ಮನನ್ನು ಬೂಮಿಯನ್ನು ಸಮಾದಾನವಡಿಸಿ ಮಹಾವರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ರಾಜಪುಂಗವನು ಅಧರ್ಮಹೇತುಬೂತನಾದ ಕಲಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ನಿಶಿತಖಡ್ಗವನ್ನೆತ್ತಿ ಬಂದನು ಅಂತಹ ರಾಜನನ್ನು ಕಂಡು ಕಲಿಯು ಬೀತಿಗೊಂಡು ರಾಜವೇಷವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ವಾದಮೂಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಶರಣಾಗತನಾದನು. ದೀನವತ್ಸಲನಾದ ರಾಜನಿಗೆ ಆ ವಾಪಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಮನವು ಬಾರದೆ ಶರಣಾಗತರಕ್ಷಕನಾದ ಕಾರಣ ಕಿರುನಗೆಯಿಂದ ಅವನನ್ನವಹರಿಸಿ ಇಂತೆಂದನು

"ಎಲೋ ಕಲಿಯೇ! ಅರ್ಜುನಯಶೋದಾರಿಗಳಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ಅಂಗಲಾಚುವ ನಿನ್ನಂತಹ ತುಚ್ಛರಿಗೂ ಭಯವಿಲ್ಲ ಶರಣಾಗತನಾದೆ, ಬದುಕಿದೆ ಆದರೂ ನೀನು ನನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ದಾಸನಂತಾದರೂ ನನ್ನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರಲಾಗದು. ನೀನು ಅದರ್ಮಪ್ರಿಯನು ನಿನ್ನ ಹಿಂದೆ ಬರುವವರು ನಿನ್ನ ಬಂದು ಜನರು ಅನಾರ್ಯ! ನೀನು ಮೊದಲು ರಾಜರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಅದರ್ಮಿಷ್ಠರನ್ನು ಮಾಡುವೆ ಲೋಬ, ಅಸತ್ಯ, ದೌರ್ಜನ್ಯ, ಚೌರ್ಯ, ವಾವ, ದಂಬ ಮತ್ತು ಕಾವಟ್ಯವೆಂಬ ದುರ್ಗುಣ ಸಮೂಹವನ್ನು ಜನರಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿಸುವ ನೀನು ಸತ್ಯಧರ್ಮಯುತವಾಗಿರಲರ್ಹ

ವಾದ ನನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರಬೇಡ. ಈ ನನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತವು ಯಜ್ಞೇಶನಾದ ಹರಿಯು ಯಾಗಗಳಿಂದ ಪವಿತ್ರವಾಗಿದೆ. ಇಚ್ಛಾಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವರಿಗೆ ಹರಿಯು ಪರದರಾಜನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಮೋಘ ಕಾಮಪೂರಕನೂ ಅನಿಷ್ಟನಿವಾರಕನೂ ಆಗಿರುವ ಹರಿಯು ವಾಯುವಿನಂತೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕಾಟವೇಕೆ? ಹೊರಡು" ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು

ಆಗ ಕಲಿಯು ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗುತ್ತಾ ಮೇಲೇರಿ ಬರುವ ದಂಡವಾಣಿ ಯಮನಂತಿರುವ ಉದ್ಯತ ಖಡ್ಗನಾದ ರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿ "ಮಹಾರಾಜಾ ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ನಾನೆಲ್ಲಿ ವಸಿಸಿದರಲ್ಲೇ ದನುರ್ಬಾಣ ವಾಣಿಯಾದ ನೀನು ಕಾಣುತ್ತಿರುವೆ. ಧರ್ಮಭರಣ ಸಮರ್ಥನಾದ ನೀನು ಇಲ್ಲಿ ವಸಿಸೆಂದಾಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡದಿರೆ ಕಲಿಯುಗವನ್ನೆತ್ತು ನಡೆಸುವೆನು" ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು.

ಆಗ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಕಲಿಪುರುಷನಿಗೆ ದ್ಯೂತ, ವಾನ, ದುಷ್ಟಸ್ತ್ರೀಯರು, ಸೂನಾ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು ಆ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅನ್ಯತ, ಮದ, ಸಂಗ, ಸ್ಮಯವೆಂಬ ಅಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವಸರಿಸಿ ನೀನಿರೆಂದು ಅವುಣೆ ಕೊಡಲು ಅತ್ಯವ್ರವಾಗಿ ಕಲಿಯು ಪುನಃ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಕೊಡೆಂದನು. ಆಗ ರಾಜನು ಚಾತುರೂಪವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟನು. ಅದರಿಂದ ಸರ್ವವಾವಗಳು ಪ್ರವೃತ್ತವಾಗುವುದೆಂದು ನಂಬಿ ಕಲಿಯು ಆ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ವಸಿಸಿ ಅಧರ್ಮವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದನು.

ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಪುರುಷಾರ್ಥಕಾಮರು ಈ ಸ್ಥಾನವಿಶೇಷಗಳಲ್ಲಿ ಆಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಹಿಸದೆ ಜಾಗೃತರಾಗಿರುವರು. ಇನ್ನು ದರ್ಮಶೀಲನು ಲೋಕದ ಜನರಿಗೆ ಧರ್ಮಶಿಕ್ಷಕನು ಎನಿಸಿದ ರಾಜನು ಈ ದುಷ್ಟವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಬಾರದೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೆ? ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಲಿಯನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ವೃಷಭರೂಪೀ ದರ್ಮನ ಶೌಚತವಸ್ಪತ್ಯದಯಾರೂಪ ವಾದ ಚತುಷ್ಟಯವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ವಾದಗಳಿಂದ ನಡೆಸಿದನು. ಬೊದೇವಿಯನ್ನೂ ಅಮೃತವಾಣಿಯಿಂದ ಸಂತೈಸಿದನು. ಅಂತಹ ಪರೀಕ್ಷಿತನು ಹಸ್ತಿನಾವತಿ ಯಲ್ಲಿ ಪಿತೃವೈತಾಮಹವಾದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಿಯಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಕೌರವೇಂದ್ರಸಂಪದ್ವಿರಾಜಮಾನನಾಗಿದ್ದನ್ನು ನಾ ನೋಡಿದ್ದನು ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಅಭಿಮನ್ಯು ಸುತನ ಜನನಕಾಲದಲ್ಲೇ ತಾವೆಲ್ಲರೂ ಈ ಸತ್ರಯಾಗವನ್ನು ದೀಕ್ಷೆ ವಹಿಸಿ ನಡೆಸಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದಿರಿ. ಆ ಭಾಗವತೋತ್ತಮನ ಮರಣಾನಂತರವೇ ನಾನಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಈ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಬಾಗವಹಿಸುವೆನು. ಎಂದು ಸೂತನು ನಿರೂಪಿಸಿದನು.

೧೮. ಶಮೀಕಸುತ ಶಾಪವು

ಸೂತನು ಹೇಳಿದನು.

ಶೌನಕಾ! ಅದ್ಭುತಕರ್ಮನಾದ ಕೃಷ್ಣನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅರ್ಭಕನಾದ ಪರೀಕ್ಷಿತನು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟರೂ ಮೃತನಾಗಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಶಾಪಪ್ರೇರಿತನಾದ ತಕ್ಷಕನಿಂದ ಪ್ರಾಣವಿಯೋಗವನ್ನು ಪೊಂದಿದನು! ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ

ಸಮರ್ಪಿತವಾದ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಸಾವಿಗಂಜದೆ, ಸರ್ವಸಂಗವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಶಿವಾವತಾರನಾದ ಶುಕನ ವಾದವನ್ನು ಬೆಜಿಸಿ ಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಪೊಂದಿದನು. ಗಂಗಾತೀರದ ಪ್ರಾಸಾದದಲ್ಲಿ ರಾಜನ ಮೃತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ 'ಉತ್ತಮ ಶ್ಲೋಕನಾದ ಹರಿಯ ಪಾದಾರವಿಂದ ಭಜಕರಿಗೆ ಅವನ ಕದಾಮೃತವಾನರತರಿಗೆ ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲೂ ಸಂಭ್ರಮವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ವೆಂಬುದು ನಿಜವಾಯಿತು ಅಬಿಮನ್ಯುಸುತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೇನ ವೇಳಲಿ! ಆ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಆಳಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುಗವಾಗಿದ್ದೂ ಕಲಿಯ ಆಟವು ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅದರ್ಮವು ಹೆಚ್ಚಲಿಲ್ಲ! ಅದರ್ಮವೃದ್ಧವಾದ ಕಲಿಯು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪ್ರಭುವಿನ ನಿಯೋಜನಾಂತರವೇ ತನ್ನ ಯುಗವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದ್ದನಾದರೂ ಪರೀಕ್ಷಿನ್ನಿಯೋಜನಾಂತರವೇ ಅವನ ಅಧರ್ಮ ಪರಾಕ್ರಮವು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು 'ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯಗಳು ಸಂಕಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದ ಫಲವಂತವಾಗುವವು, ವಾವಗಳು ಮಾಡಿದರೇನೇ ಫಲವೀವವೆಂಬ ಕಲಿಕಾಲದ ಮರ್ಮವನ್ನರಿತ ರಾಜನು ಸಾರವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ಅಸಾರವನ್ನು ಬಿಡುವ ಭೃಂಗದಂತೆ ಕಲಿಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲಿಲ್ಲ. 'ಈ ಕಲಿಯು ಇಂದ್ರಿಯಾರಾಮರನ್ನು ಶೂರನಾಗಿ ಆಕ್ರಮಿಸಿ ಅವರನ್ನಾಡಿಸುವನು ಶೂರರಾದ ಚಕ್ರರನ್ನು ಕಂಡು ಹೆದರುವನು. ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟವರನ್ನೆಚ್ಚರವಿದ್ದು ಕೆಡಿಸುವನು. ಎಚ್ಚರದಿಂದಿದ್ದವರನ್ನು ಕಾಡೆನೆಂದು ದೂರ ಸರಿಯುವನು' ಎಂದರಿತು ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲದೆ ಬೇಡಿದ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿದನು ಇಂತಹ ವಾಸುದೇವ ಕದಾರಂಜಿತವಾದ ಪಾರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನಾನುಸಾರವಾಗಿ ನಾನು ಯದಾಮತಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವೆನು. ಕಥನೀಯ ಪುಣ್ಯ ಕರ್ಮನಾದ ಹರಿಯ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಅವನ ವವಿತ್ರ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನೂ ಪುರುಷಾರ್ಥಕಾಮರು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಕೇಳಬೇಕಲ್ಲವೇ?" ಎನ್ನಲಾಗಿ ಋಷಿಗಳು ಪುನಃ ಕೇಳಿದರು

ಸುಮಾವುತ್ರ! ಸೂತ! ಚರಿಕಾಲ ಬಾಳು ಮರ್ತ್ಯರಾದೆನುಗೆ ಅಮೃತವನ್ನುಣಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯು ಬೆಳಗಲಿ! 'ಕರ್ಮಣಾ ಜ್ಞಾನಮಾತನೋತಿ' ಎನ್ನುವ ವೇದವಚನವೆಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಾರ್ಥಕವಾಗಿದೆ ನೋಡು. ಹೋಮಶೇಷವನ್ನುಂಡು ಹೋಮಧೂಮವವಿತ್ರದೇಹರಾಗಿ ಯಜ್ಞಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಿಡುವಿಲ್ಲದಾಗ ನೀನು ಬಂದು ಗೋವಿಂದವಾದಾರವಿಂದ ಮದುವಾನವನ್ನು ಮಾಡುವ ಬಿಡುವೆಮಗೆ ದೊರಕಿಸಿದೆ ನಮ್ಮ ಸತ್ಯಯಾಗವಿಂದು ಸವಲವಾಯಿತು ನಮಗೆ ಸ್ವರ್ಗವೂ ಬೇಡ ಮೋಕ್ಷವೂ ಬೇಡ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಆನಂದವು ಅನಂತ ಗುಣಿತವಾಗಿ ಸಿಗುವ ನಿನ್ನಂತಹ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಸಂಗವು ಎಮಗಾಗಲಿ. ಇನ್ನಾವ ಐಶ್ವರ್ಯಾದಿಗಳಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನವು? ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತ ಬ್ರಹ್ಮವ್ರಮುಖ ಮುಖ್ಯಾಶ್ರಯನಾದ ನಾರಾಯಣನ ಮಂಗಳ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲಿರುವ ಸಾರಾಸಾರವಿವೇಕವಂತನಾದ ಚಕ್ರನಿಗೆ ಅದು ಸಾಕೆನಿಸುವದೇ? ಅದಕ್ಕೆ ಕೊನೆಯೆಂಬುದೊಂದುಂಟೇ? ಸರ್ವೇಶನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಿ ಮುಗಿಸಲು ಸ್ವಯಂಬೂ-ಶಂಭುವೃದ್ಧಿ ಸುರರಿಗಳವಲ್ಲವೆನ್ನುವಾಗ ಅಸ್ಮದಾದಿ ವಾಮರರ ವಾಡೇನು? ಆದ್ದರಿಂದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ನೀನು ಆದರದಿಂದ ಕೇಳಲು ಕುಳಿತಿರುವ ನಮಗೆ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ವೃಂದಾರಕ

ವಂದಿತನ ಸುಂದರೋದಾರ ಚರಿತೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವೇಳು. ಅದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯು ಪುಣ್ಯವೃದ್ಧಿಯು ಆಗುವುದು ಲೋಕೋತ್ತರಜ್ಞಾನೋಪಾಯಬೂತ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪುಟ್ಟಿಸುವ ಆ ರಮಾಕಾಂತನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ ತದಬಿರಾಮವಾದ ವರೀ ಕ್ಷಿಚ್ಚರಿತೆಯನ್ನೂ ಪುನಃ ಹೇಳು. ಆ ಮಹಾಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ ರಾಜನು ಶುಕಮುಖದಿಂದ ಬಾಗವತವನ್ನು ಕೇಳಿ ಗರುಡದ್ವಜನ ವಾದಮೂಲವೆನ್ನಿದಿದನು ಅಂತಹ ಬಕ್ತನ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಲಿಚ್ಛಿಸುವೆವು ಎಂದರು

ಆಗ ಸೂತನಿಂತಂದನು-ಓಹೋ! ಏನು ಬಾಗ್ಯವಿದು! ವಿಲೋಮ ಜಾತ್ಯುಧ್ಯವ ನೆಂಬ ಮನಶ್ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಹರಿಸಿಬಿಡುವದಲ್ಲವೇ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಮಹನೀಯರಿಗೆ ಹರಿ ಚರಿತೆಯಂ ವೇಳುವ ಈ ಯೋಗ! ನನ್ನ ಜನ್ಮವೇ ಸವಲವಾಯಿತು! ಬ್ರಹ್ಮಾದಿವಂದ್ಯ ನಲ್ಲವೇ ಆ ಗೋವಿಂದ! ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತನಿಯಾಮಕನಲ್ಲವೇ ಆ ನೃಹರಿ! 'ಸತ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಮನಂತಂ ಬ್ರಹ್ಮ' ಎಂದೊರಲುವ ವೇದವವನ ಅಪ್ರಮೇಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾ ಗುಣಗಳ ಕೊನೆಯನ್ನು ಕಾಣದೆ ಉವರಮಿಸಿದೆ! ಅಂತಹ ಹರಿಯೇ ಸರ್ವ ಕರ್ತನು, ಸರ್ವೋತ್ತಮನು, ಸರ್ವನಿಯಾಮಕನು! ಶೌನಕಾ! ಒಂದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವನೇ ಸಮಾನಾಧಿಕರಹಿತನು, ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆನ್ನಬಹುದಾಗಿದೆ. ನಾಕ್ಷಾಲ್ಪಕ್ಷಿಯು ತನ್ನ ಕಟಾಕ್ಷ ಮಾತ್ರವನ್ನು ಬಯಸಿ ಬೇಡುವ ಅನ್ಯರನ್ನವಗಣಿಸಿ ಅವನ ವಾದಾರವಿಂದರಜೋ ಧಾರಿಣಿ ಯಾಗಲು ಸ್ವರತನೆಂದರಿತೂ ಅವನನ್ನೇ ವರಿಸಿದಳೆಂಬುದೊಂದೇ ಸಾಕು ಮತ್ತಿನ್ನೇನು? ಅವನ ವಾದಾರವಿಂದದಿಂದ ಹರಿದು ಬಂದ ಮಂದಾಕಿನಿಯನ್ನು ನಿಜ ಕಮಂಡಲುವಿನಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದು ಶ್ರೀಹರಿಯ ವಾದವನ್ನು ತೊಳೆದು ಆ ವಾದೋದಕವನ್ನು ತಾನು ದರಿಸಿದ್ದಲ್ಲವೇ ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಶಿವನೇ ಮುಂತಾದ ಜಗಜ್ಜನರ ಶಿರದಿ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ವವಿತ್ರೀಕರಿಸಿದನೆನ್ನುವದೂ ಮುಕುಂದನೇ ಬಗವಂತನೆಂದು ನಾರುವುದಲ್ಲವೇ? ಅವನ ಬಕ್ತರು ಅನುರಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಜಿಸಿ, ದೇಹಾದಿ ದುರಬಿಮಾನಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ವರಮಹಂಸ ಪ್ರಾಪ್ಯನಾದ ಆ ವರಬ್ರಹ್ಮನ ಅಹಿಂಸಾದಿ ಧರ್ಮಸುಂದರವಾದ ವೈಕುಂಠಾದಿ ಲೋಕವನ್ನು ಪೊಂದುವರು. ಇಂತಹ ಮುಕ್ತವ್ರದನು ಅವನಲ್ಲದೆ ಇನ್ನಾರು? ಆ ಗುಣಗಣವಿರಾಜಿತನ ಕಥೆಯನ್ನು ವೇಳೆಂದು ಮಹಾತ್ಮರಾದ ನೀವು ಕೇಳುತ್ತಿರುವಿರಿ ನಾನೂ ಅತ್ಯಂತ ವಾಮರ ನಾದರೂ ನನ್ನ ಜ್ಞಾನವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಗುರ್ವನುಗ್ರಹದಿಂದ ವರ್ಣಿಸಿ ವೇಳುವೆನು. ವಿವಿಧ ವಕ್ಷಿಗಳು ತಂತಮ್ಮ ಶಕ್ತನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಅನಂತಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರುವಂತೆ ವಿಷ್ಣು ಬಕ್ತ ರಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಯದಾಶಕ್ತಿಯೇ ಅವನನ್ನು ತಿಳಿದು ವೇಳುವರಲ್ಲವೇ! ಕೇಳು.

ಒಂದು ಸಲ ಆ ವರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಧನುಷ್ಞಾಣಿಯಾಗಿ ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಾ ವನವನ್ನು ಪೊಕ್ಕು ಬೇಟೆಯಾಡಿ ಶ್ರಾಂತನಾದನು. ಹಸಿವೆ ನೀರಡಿಕೆಗಳವನನ್ನು ಕಾಡಿದವು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಜಲಾಶಯವನ್ನೊಂದನ್ನೂ ಕಾಣದೆ ಒಂದಾಶ್ರಮವನ್ನು ಕಂಡು ಅದನ್ನು ಪೊಕ್ಕನು ನಿಮೀಲಿತಲೋಚನನಾಗಿದ್ದ ಮುನಿಯನ್ನು ಕಂಡನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ಪ್ರಾಣ ಮನೋಬುದ್ಧಿಗಳ ವ್ಯಾವಾರವನ್ನಂತರ್ಮುಖವನ್ನಾಗಿಸಿ, ಜಾಗ್ರದಾದ್ಯವಸ್ಥಾತ್ರಯವನ್ನು

ಧಾಟಿ, ವಿಕಾರಗಳಿಲ್ಲದೆ, ನಿವಾತಸ್ತದೀವದಂತೆ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟನಾಗಿ, ವರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ತುರಿಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟಿ ಸುಖವ ಶಮೀಕನೆಂಬಾಮಹನೀಯನನ್ನು ಜಲಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು ಜಟೆಗಳಿಂದಲೂ ರೌರವಕೃಷ್ಣಾಜಿನದಿಂದಲೂ ಆವೃತನಾದಾ ಮುನಿಯು ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ ರಾಜನಿಗೆ ಗಂಟಲು ಒಣಗಿತ್ತು 'ಕೂಡಲಾನವನವನ್ನು ಕೂಡಲಿಲ್ಲ ಕುಡಿಯಲು ನೀರನ್ನೀಯಲಿಲ್ಲ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತನ್ನಾದರೂ ಆಡಬಾರದೆ' ಎಂದು ನೊಂದ ರಾಜನು ತನಗೆ ಅವಮಾನವಾಯಿತೆಂದು ಬಗೆದನು. ಕ್ಷುತ್ತಿವಾನಾಪೀಡಿತನಾದ ಅವನಿಗೆ ಎಂದಿಲ್ಲದ ಕೋವಪು ಬಂತು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ನನಗೆ ಅವಿದೇಯನಾದನೆಂಬುವ ಮತ್ಸರವೂ ಮೂಡಿತು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಮೃತಸರ್ಪವನ್ನು ಧನುಷ್ಕೋಟಿಯಿಂದತ್ತಿ ಆ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಹಾರದಂತೆ ಹಾಕಿ, ಸ್ವಪುರವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರಟನು. 'ಏನೀ ಋಷಿಯ ಕಾವಟ್ಟು! ಎಷ್ಟು ದಂಭ ಇವನು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ, ಸುಳ್ಳು ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ' ನಮ್ಮಂತಹ ರಾಜರಿಂದೇನಾಗಬೇಕೆಂಬ ದುರಹಂಕಾರವೇ ಸರಿ' ಎಂದು ಊಹಿಸುತ್ತಾ ಪುರಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪಿಡಿದನು ಶಮೀಕನಂತೂ ಒಂದನ್ನೂ ಕಾಣದೇ ಅಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತನಮಾದಿಯಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ನಿರ್ವಿಕಾರನಾಗಿದ್ದನು.

ಅವನ ಮಗನಾದ ಶೃಂಗಿಯು ಬಾಲಕನಾದರೂ ಅತ್ಯಂತ ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರಿಂದ ಕೂಡಿ ಆಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಆರೋ ವೇಳಲಾಗಿ ಅರಸನು ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಅವರಾಧವನ್ನು ತಿಳಿದು ಕಂಪಿತನಾಗಿಂತೆಂದನು "ಅಹೋ! ಏನನ್ಯಾಯವು! ಬೊವರು ಕಾಗೆಗಳಂತೆ ನಾಯಿಗಳಂತೆ ಅನ್ನವನ್ನಿಟ್ಟು ಪ್ರಭುವಿನ ಕಣ್ಣನ್ನು ಕುಕ್ಕಿ ಕಾಲನ್ನು ಕಚ್ಚುವ ಕಾಲವು ಬಂತೇ? ದುರ್ಮಾರ್ಗರನ್ನು ಶಾಸಿಸುವ ಕೃಷ್ಣ ಪ್ರಭುವಿಲ್ಲವೆಂದೇನು ಈ ಕೊಬ್ಬು? ಆಗಲಿ ಅಂತಹ ದರ್ಮಬಂಜಕರನ್ನು ನಾನೇ ಶಿಕ್ಷಿಸುವೆನು ನೋಡಿ! ನನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು!" ಎಂದು ತನ್ನ ಸಮವಯಸ್ಕ ಋಷಿಬಾಲಕರು ನೋಡುತ್ತಿರಲು ಕುಶವಾಣಿಯಾಗಿ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕರ್ಣಾಚಮನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ವಾಗ್ಜ್ವರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು ಏನು ವೇಳಲಿ! ಶೌನಕಾ! "ಇಂದಿನಿಂದ ಏಳನೆಯ ದಿನ ಕಳೆಯದೆ ಸಕಲ ದರ್ಮನೇತುವನ್ನು ಮುರಿದು ಎನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಅವರಾದವನ್ನು ಮಾಡಿದ ರಾಜಾದಮನು ತಕ್ಷಕನಿಂದ ಕಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟು ಸಾಯಲಿ!" ಎಂದು ಶಾಪವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟನು

ಅಲ್ಲಿಂದ ಶೃಂಗಿಯು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು, ತಂದೆಯ ಕಂಠದಲ್ಲಿದ್ದ ಸರ್ಪಕಲೇವರವನ್ನು ಕಂಡು, ದುಃಖಾತನಾಗಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ರೋದನವನ್ನು ಮಾಡಿದನು ಎಷ್ಟಾದರೂ ಬಾಲಕನಲ್ಲವೇ? ರೋದನದಿಂದ ಸಮಾಧಿ ಕೆಡಲು ಎಚ್ಚೆತ್ತ ಶಮೀಕನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಕಣ್ಣರಳಿಸಿ ಹಾರದಂತಿದ್ದ ಸರ್ಪವನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದು, ಪುತ್ರಾ! ಏಕೆ ಅಳುವೆ? ಏನಾಯಿತೆಂದು ಕೇಳಿದನು. ಶೃಂಗಿಯು ವೇಳಲಾಗಿ ಶಾಪವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿದು ಬಂದ ರಾಜನು ನಾಮಾನ್ಯನಲ್ಲದೆ ವರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನೆಂದೂ ಮನಗಂಡು, ಮಗನನ್ನಿಂತು ನಿಂದಿಸಿದನು. "ಮೂಡ! ತಿಳಿಯದೇ ನೀನು ಮಾಡಿದ ವಾಪವು ಬಹು ದೊಡ್ಡದಾಗಿದೆ ಅಲ್ಪಾವರಾಧಕ್ಕಿಂತಹ ದೊಡ್ಡ ಶಿಕ್ಷೆಯೇ? ಮನುಜರು ಮಾನವೇಶನಿಗೆ ಯಾವ ದ್ರೋಹವನ್ನೂ

ಬಗೆಯಲಾಗದು. ಅವಕ್ಕೆಬುದ್ಧಿಯಾದ ನೀನು ರಾಜನನ್ನು ಶಪಿಸಿದೆ ರಾಜತೇಜದಿಂದ ರಕ್ಷಿತರಾಗಿ ಪ್ರಜರು ನಿರ್ಬಯರಾಗಿ ನಿದ್ರಿವರು. ಅಯ್ಯೋ! ಎಷ್ಟನರ್ಧವಂ ಮಾಡಿದೆ ನೋಡು. ರಾಜನೆಂಬ ನಾಮಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಂದ ರದಾಂಗವಾಣಿಯು ರಾಜರಲ್ಲಿದ್ದು ರಕ್ಷಿಸದಿರೆ ಸೇನಾವತಿರಹಿತ ಸೈನ್ಯದಂತೆ ಒಂದೇ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಈ ಲೋಕವೆಲ್ಲಾ ಹಾಳಾದೀತು! ರಾಜನಿಲ್ಲದ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ದುಷ್ಟರು ದೋಚುವರು ವರಸ್ಪರವಾಗಿ ಜನರು ಕಾದಿ, ಬೈದು, ಕೊಂದುಕೊಳ್ಳುವರು. ವಶು-ದನಗಳನ್ನೂ ತರುಣಿಯರನ್ನೂ ಕಳ್ಳಕಾಕರು ಅವಹರಿಸುವರು ಇದರಿಂದ ಆರ್ಯದರ್ಮವೇ ಕೆಟ್ಟುಪೋಗುವದು. ವರ್ಣಾಶ್ರಮದರ್ಮಗಳ ನಾಶದಿಂದ ವೇದಮಾರ್ಗ ಪರಿಭ್ರಷ್ಟರಾದ ಜನರು ಅರ್ಧಕಾಮಮಾತ್ರಲಂಪಟರಾಗುವರು ನಾಯಿಗಳಂತೆ ಮಂಗಳಗಳಂತೆ ಹೀನೋತ್ತಮ ಜಾತಿವಿಚಕ್ಷಣತಾರಹಿತರಾಗಿ ವರ್ಣಸಂಕರವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವರು. ರಾಜನೆಂದರೆ ಶಾವಾನರ್ಹನಿರುವನು. ಬಂದವನು ಬಹುಕೀರ್ತಿಯಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು. ನಿಜವಾದ ದೊಡ್ಡ ಬೆಗವದ್ವಕ್ತನು. ಅಶ್ವಮೇದಯಾಜಿಯಾದ ಪರೀಕ್ಷಿ ದ್ರಾಜನು ಹಸಿವೆ, ನೀರಡಿಕೆಗಳಿಂದ ಬಂದು ಬೇಡಿದರೆ ಶಾವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸ ಬಹುದೇ? ಖಂಡಿತವಾಗಿ ನಮಗೆ ಇಂದು ಮಹಾವಾವವೇ ಪುಟಿಸಿತು ನ್ಯಾಮೀ! ಸರ್ವಾಂತ ಯಾಮೀ! ನಾರಾಯಣಾ! ಈ ನನ್ನ ಬಾಲಕನು ನಿನ್ನ ಬಕ್ತನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಅವಿವೇಕ ಪೂರ್ವಕವಾದ ದ್ರೋಹವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು! ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನಾದರೂ ಸಮರ್ಧನೇ ಸರಿ. ಆದರೂ ನಾವು ಮಾಡಿದ ದ್ರೋಹಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ನಾರಾಯಣ ಬಕ್ತರು ತಮ್ಮನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದವರನ್ನಾಗಲಿ ವಂಚಿಸಿದವರನ್ನಾಗಲಿ ಬೈದವರನ್ನಾಗಲಿ ಕೊನೆಗೆ ಬಡಿದವರನ್ನಾಗಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರತೀಕಾರ ಮಾಡಿ ಕೆಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಇದು ಅವರ ಸ್ವಭಾವವು" ಎಂದು ವೇಳೆ ಆ ಮಹಾಮುನಿಯು ಸುತಾವರಾದವನ್ನು ನೆನೆದು ನೊಂದು ತನಗೆ ರಾಜನು ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪನ್ನೇ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟನು ನಾದುಗಳು ಪ್ರಾಯಃ ಸುಖದುಃಖ ಪೊಂದಿವ ವರರನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಗ್ಗುವುದಿಲ್ಲ-ಕುಗ್ಗುವುದೂ ಇಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ 'ಸುಖದುಃಖಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನು ಜೀವನು ತಾನೇ ಆಗಿ ಪ್ರಾಕ್ತನ ಕರ್ಮಾನುಸಾರಮಾಗಿ ಹರೀಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಪೊಂದುವನು' ಎಂಬ ಜ್ಞಾನದಿಂದ (ನಾದುಗಳು) ನಿಶ್ಚಿಂತ ರಾಗಿರುವರು.

೧೯. ರಾಜ ವಿರಾಗವು

ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಜಾತಕೋವಿದ ವಿವರು ವೇಳೆಗೊಮ್ಮೆ ಕೇಳಿ ಮೃತ್ಯುವರೀಕ್ಷಣ ವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಪರೀಕ್ಷಿತನೆಂದು ಜನರಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜನು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಪರಿತಃ ಈಕ್ಷಿತನಾದ್ದರಿಂದ ಪರೀಕ್ಷಿತನೆಂತಲೂ ವಿಷ್ಣುರಾತ ನೆಂತಲೂ ಖ್ಯಾತನಾಗಿದ್ದನು. ಜಂಬೂದ್ವೀಪಾದಿವತಿಯು ವರಮಬಾಗವತನಾದ ಪರೀಕ್ಷಿ ದ್ರಾಜನಿಗೆ ದೈವದಿಂದ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮಾನುರೂಪವಾಗಿ ವಿಪ್ರವಿಪ್ರಕೃತಿನಿಮಿತ್ತಕ ಶಾವ ಬಂದೊದಗಿತು. ಈಶ್ವರೇಚ್ಛೆಯು ಬಲೀಯವಲ್ಲವೇ? ರಾಜನು ಹಸ್ತಿನಾಪುರವನ್ನು ಸೇರ ಪೋಗುತ್ತಾ ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲೇ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾವದಿಂದ ಇಂತು ಚಿಂತಿಸಿದನು

"ಅಹೋ! ಎಂತಹ ಕೆಟ್ಟ ಕಾರ್ಯವೆನ್ನಿಂದಾಯಿತು! ನಿರವರಾದಿಯು ಗೂಢತೇಜನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲಿ ಅನಾರ್ಯನಂತೆ ವರ್ತಿಸಿದೆ. ಈ ಅತ್ಯುತ್ಕಟ ವಾವದ ಪಲವೆನಗೆ ಬೇಗ ಸಿಗಲಿ! ಮತ್ತೆ ಮತ್ತನಾಗಿ ಸರ್ವದೇವತಾದಿಷ್ಠಾನವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವರ್ತಿಸದಂತೆ ನನ್ನ ವಾವವು ತೊಳೆದುಹೋಗುವಂತೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ, ಇಂದೇ ನನ್ನ ರಾಜ್ಯವು ಸಮೃದ್ಧಕೋಶ ಮೊದಲಾದ ಅಬಿಮತ ವದಾರ್ಥಗಳು ಪ್ರಕೋಪಿತರಾದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕೋವಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದು ಬೂದಿಯಾಗಬಾರದೆ! ನನಗೆ ದ್ವಿಜದೇವತಾದಿಗಳಿಗೆ ಅವರಾದ ವೆಸಗುವ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಮಂಗಲಬುದ್ಧಿಯನ್ನೇಕೆ ಕೊಟ್ಟೆ? ಹರೆ!" ಎಂದು ವಶ್ನಾತ್ತಾವವನ್ನು ವಡುತ್ತಾ ನಗರವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಆಗ ಶಮೀಕನು ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಗೌರಮುಖನೆಂಬ ಅವನ ಶಿಷ್ಯನು ಬಂದು ಶಾವವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಪೋದನು. ತಕ್ಷಕನಿಂದ ಸಪ್ತಮದಿನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದೇಹತ್ಯಾಗವಾಗುವದೆಂದು ತಿಳಿದು ರಾಜನು ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಆಯಿತೆಂದು ಸಮಾದಾನವಟ್ಟನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅತೀವ ಪ್ರಸಕ್ತನಾದ ನನಗೆ ಈ ಶಾವವು ವಿರಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಎಚ್ಚರಿಸಿತೆಂದು ಬಗೆದು ಅಲಸ್ಯವನ್ನು ಮಾಡದೇ ರಾಜ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪೊರಮಟ್ಟನು ಬಾಲ್ಯದಿಂದ ವೈರಾಗ್ಯಬಕ್ತಿಬರಿತನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಈ ಲೋಕದಂತೆ ಸ್ವರ್ಗವೂ ಅನಿತ್ಯವು ಹೇಯವು ಎಂದು ತಿಳಿದು ಅವುಗಳನ್ನು ಬಯಸದೆ, ದುಃಖಾಮಿಶ್ರ ಸುಖವ್ರದವಾದ ಕೃಷ್ಣಚರಣಾರವಿಂದ ಸೇವೆಯೇ ಶ್ರೇಯವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ದೇವನದೀ ತೀರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಾದವನ್ನು ಸೇರಿ ಪ್ರಾಯೋಪವೇಶವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡನು

ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಬಕ್ತರು ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಲಸತ್ತುಲಸೀದಲವರಾಗಮಿಶ್ರಿತ ಕೃಷ್ಣಚರಣಾರವಿಂದರೇಣುಮರಂದಮಿಳಿಂದಳಾದ ಮಂದಾಕಿನಿಯು 'ಇಹವರಲೋಕನಾದಕಳಾಗಿ ಒಳಹೊರ ವಾವಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವೆನು ನನ್ನ ತಂದೆಯ ವಾದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವೆ'ನೆಂದು ತರಂಗಗಳಿಂದ ಮಂಗಳಘೋಷ ಮಾಡುತ್ತ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಯಾವ ಮುಮೂರ್ಷದಶಾವನ್ನನಾದ ರಸಿಕನು ಆ ದೇವನದಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸದೇ ಇರುವನು? ಶೌನಕಾದಿಗಳಿರಾ! ಅನಂತಚರಣಾಂಭೋಜವ್ರಸೂತಳಾದ ಬಾಗಿರಧಿಯು ಬವಚ್ಛೇದ ಮಾಡುವುದೇನು ಆಶ್ಚರ್ಯವು?

ಇಂತು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಆ ಪಾಂಡವೇಯನು ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯೋಪವಿಷ್ಣುನಾಗಿ ಗಂಗಾಜನಕನ ವಾದಾರವಿಂದವನ್ನೂ ಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಇತರ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಮೌನವನ್ನು ತೊಟ್ಟು, ದುಸ್ಸಂಗವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿ, ಕೂತನು. ಕಬ್ಬಿಗೆ ಚೇನಿಟ್ಟಂತೆ ಮಹಾನುಭಾವರಾದ ಋಷಿಗಳಲ್ಲಿಗೆ ವಿಜಯಂಗೈದರು. ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡುವೆವೆಂದು ವೇಳುತ್ತಾ, ತಾವು ಸ್ನಾನಪಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದರಿಂದ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನೇ ವವಿತ್ರೀಕರಿಸುವ ಸಜ್ಜನಾಗ್ರಣಿಗಳು ಸಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಬಂದರು ಅತ್ರಿ, ವಶಿಷ್ಠ, ಚ್ಯವನ, ಕೃಪನ ತಂದೆ ಶರದ್ವಾನ್, ಅರಿಷ್ಟನೇಮಿ, ಭೃಗು, ಅಂಗಿರಸ, ವರಾಶರ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ, ಭಗವಾನ್ ವರಶುರಾಮ, ಉತದ್ಯ, ಇಂದ್ರವ್ರಮತಿ, ಇದ್ಮವಾಹ, ಮೇದಾತಿಥಿ, ದೇವಲ, ಆರ್ಷಿಷೇಣ, ಬಾರದ್ವಾಜ, ಗೌತಮ, ಅಗಸ್ತ್ಯ, ಪಿಪ್ಪಲಾದ, ಮೈತ್ರೇಯ, ಔರ್ವ, ಕವಷ,

ಬಗವಾನ್ ವೇದವ್ಯಾಸ, ನಾರದ ಮುಂತಾದ ದೇವರ್ಷಿ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ರಾಜರ್ಷಿವರ್ಯರು, ಅರುಣಾದಿ ಋಷಿಗಳು ಬರಲು ರಾಜನು ಶಿರಸಾ ನಮಿಸಿ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಯದಾರ್ಹವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿದನು. ಆಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖೋಪವಿಷ್ಟರಾದ ಮುನಿವರರಿಗೆ ಪುನಃ ವಂದಿಸಿ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಕೇಳಬೇಕೆಂಬ ವಿವೇಕದಿಂದ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಪೂಜಾ ವದಾರ್ಥ ಗಳನ್ನು ಕೈಲಿ ಪಿಡಿದು ಪೂಜಿಸಿ ವಿನಯದಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡನು

"ಅಹಾ! ಎಂತಹ ದನ್ಯನಾದೆ! ಮಹಜ್ಜನರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ವಾತ್ರನಾದೆ. ತಮ್ಮಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವಾದೋದಕವನ್ನು ದರಿಸಿ ರಾಜಕುಲವೇ ವಾವದಿಂದ ವಾವಿತವಾಗುವದು ನಾನಂತೂ ನಿದ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದೆ ವಾಪಿಯಾದೆ ಗೃಹಕೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸದಾ ರತನಾದೆ ಇಂತಹ ನನಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶಾಪವು ವೈರಾಗ್ಯ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಅದರಿಂದಲೇ ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತ ನಿಯಾಮಕನಲ್ಲಿ ಎನಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿತು. ಇನ್ನು ಹರಿಚರಣವೆನಗೆ ಅಭಯವಂ ಕೊಡುವದು ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಹೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೇ! ನಿಮ್ಮ ಸನ್ನಿಧಾನವೆನಗಿರಲು, ವಾವನ ಗಂಗೆಯೇ ಹತ್ತಿರ ಹರಿಯುತ್ತಿರಲು, ನನ್ನ ಚಿತ್ತವು ಶ್ರೀಶಾಸಕ್ತವಾಗೇ ಆಗುವದು ಇಂತಹ ನನ್ನನ್ನು ತಕ್ಷಕ ಕಚ್ಚಲಿ! ನನಗಿನ್ನೇನು ಬಯವು? ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಾಕ್ಯವು ಸತ್ಯವಾಗಲಿ! ನನ್ನ ದೇಹವಾತ ವರ್ಯಂತವು ಪುನಃ ಪುನಃ ಹರಿಗಾಥೆ ಯನ್ನು ಹಾಡಿ ಕೇಳಿ ಧನ್ಯನಾಗುವೆನು ನನಗೆ ಯಾವ ಜನ್ಮದಲ್ಲಾಗಲಿ ಪುಟ್ಟಿ ಬೇಕಿದ್ದರೆ ಪುಟ್ಟುವೆನು. ಆಗ ಇದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಡಿಸಿರೆಂದು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬೇಡುವೆನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ವಂದಿಸುವುದಿರಲಿ! ಸಕಲ ಸಜ್ಜನರಲ್ಲಿ ಎನಗೆ ಮೈತ್ರಿ ಸಿಗಲಿ! ಬಗವದ್ಭಕ್ತರ ಸಂಘವು ದೊರೆಯಲಿ! ಬಗವಂತನಾದ ಅನಂತನಲ್ಲಿ ನಿರೂಡಬಕ್ತಿಯು ಬೆಳೆಯಲಿ!" ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿ ಗಂಗಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣದ ದಡದಲ್ಲಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಾಣಾದದಲ್ಲಿ ಉದಬ್ಬುವಿನಾಗಿ ಪ್ರಾಯೋಪವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಸುತನಾದ ಜನಮೇಜಯನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಆ ಧೀರನು ರಾಜವೇಷವೆಲ್ಲವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಕೇಯೂರ ಕಟಕಹಾರಾದಿ ಬೂಷಣರಾಜಿಯನ್ನು ವರ್ಜಿಸಿ ವಿಮಲ ರತ್ನದುಂಗುರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದರ್ಭವವಿತ್ರವನ್ನು ತೊಟ್ಟು ಮುನಿವೇಷದಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸಿದನು ಆಗ ದೇವತೆಗಳವನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿ ಪೂಮಳೆಗರೆದರು ಸಂತಸದಿಂದ ದೇವದುಂದುಬಿಗಳು ಮೊಳಗಿದವು.

ಬಂದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು 'ಸಾದು' ಎಂದು ರಾಜನನ್ನು ವ್ರಶಂಸಿಸಿದರು. ಅವನ ಸುಕಾರ್ಯವನ್ನನುಮೋದಿಸಿದರು. ಉತ್ತಮ ಶ್ಲೋಕನಾದ ಹರಿಯ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣ ವ್ರಕಟನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಮಾತನಾಡಿದರು. ವ್ರಜಾನುಗ್ರಹ ತತ್ಪರರಲ್ಲವೇ ಸಾಧು ವೃಂಗವರು?

"ರಾಜರ್ಷಿವರ್ಯ! ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತರಾದ ನಿಮ್ಮಂತಹವರಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯವು ಬಕ್ತಿಯು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ. ನೋಡು ಮಂಡಲಾಧೀಶರಿಂದ ವಂದಿತನಾದ ನೀನು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಕೃಷ್ಣವಾದಭಜನೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ, ತೃಣದಂತೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದಿರುವೆ, ಆದ್ದರಿಂದ

ಇನ್ನೇಳು ದಿನವೂ ನಾವಿಲ್ಲೇ ಇರುವೆವು" ಎಂದು ವೇಳಿ ಆ ಬಾಗವತ ಶ್ರೇಷ್ಠನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತು ವ್ರಶಂಸಿಸಿದರು "ಈ ಹರಿಬಕ್ತನಾದ ರಾಜನು ನಿಷ್ಪಾವನು, ವಿಶೋಕನು, ಜನ್ಮಾದಿದೋಷರಹಿತನಾದ ನಾರಾಯಣ ವಾದಕಮಲ ಸನ್ನಿದಿಯನ್ನು ನೇರಿ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು ನಿಜ " ಎಂದು ಮಾತಾಡಿದ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಜನು ಸಂತೋಷ ಪಟ್ಟನು. ಯೋಗ್ಯವೂ, ಅಮೃತಸ್ವಾವಿಯೂ, ವಿವ್ರಶಾವಪ್ರೇರಿತ ತಕ್ಷಕ ದಂಶನ ರೂಪ ದುರ್ಮರಣದೋಷ ಪರಿಹಾರಿಯೂ ಆದ ವಚನಶ್ರವಣದಿಂದ ಆನಂದಿಸಿ, ವಂದಿಸಿ, ವಿಷ್ಣು ಕದಾಶ್ರವಣಾಬಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಅವರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು.

"ಸತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿಮಂತರಾಗಿರುವ ದೇವತೆಗಳಂತೆ ರಾಜಿಸುವ ಋಷಿಗಳಿರಾ! ನಿಮಗೆ ಸುಸ್ವಾಗತವು! ಈ ಲೋಕದ ದನಾದಿಗಳನ್ನು ವೈರಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳಾದ ನೀವು ಬಯಸಿ ಬರುವರಲ್ಲ—ಇನ್ನು ಭಕ್ತರಾದ್ದರಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಸುಖಗಳು ನಿಮಗೆ ಬೇಡವೆನಿಸಿವೆ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಕೇವಲ ಪರಾನುಗ್ರಹವೇ ನೀವಿಲ್ಲಿ ಬರಲು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಂಬಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೇನು? ಎಂದು? ಎಂದು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಮರಣೋನ್ಮುಖನಾಗಿರುವ ನಾನು ಮೋಕ್ಷವಲವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಕೃತ್ಯಗಳಾವುವು? ಆಲೋಚಿಸಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದುದನ್ನು ನನಗೆ ವೇಳಿ" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು

೨೦ ಶುಕಾಗಮನವು

ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ-ವೈರಾಗ್ಯಬರಿತನಾದ ಶುಕನ ಆಗಮನವಾಸಚೆಯಲ್ಲಾ ಯಿತು ಯದೃಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬಾಹ್ಯವಿಷಯಾವೇಕ್ಷೆಯು ಇಲ್ಲದೆ ಶುಕಾಚಾರ್ಯನು ಹರೀ ಚ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು ಅನವಾಯಿನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಟಾಕ್ಷವಾತ್ರನಾದರೂ ವಾಯುವಾನಕುಶಲನಾಗಿ, ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದನು ಇಂತಹ ಆಶ್ರಮವೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗದ ಅವದೂತಚರ್ಯೆಯನ್ನವಲಂಬಿಸಿ, ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸುಖಿಸುತ್ತಾ ಬರುವ ಶುಕನನ್ನು ಹುಚ್ಚನೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಾಲಕರು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು

ಸದಾ ಹದಿನಾರು ವರ್ಷದ ಪ್ರಾಯವಿದ್ದಂತೆ ತೋರುವ ಅವನ ಶರೀರವು ಅತಿ ಸುಂದರವೂ, ದ್ಯಾನಯೋಗ್ಯವೂ ಆಗಿತ್ತು ಕೈಕಾಲು, ಭುಜ, ಕಪೋಲ, ಮೊದಲಾದುವು ಅತಿ ಕೋಮಲವಾಗಿದ್ದವು ಕೆಂಪಾದ ಕೊನೆಗಳಿಂದ ಮನೋಹರವಾದ ನೇತ್ರಗಳೇನು! ಉನ್ನತವಾದ ನಾಸಿಕೆ ಏನು? ಸಮಾನವಾದ ಕರ್ಣಗಳು, ಶುಭ್ರವಾದ ಮುಖ, ಶಂಖದಂತೆ ತ್ರಿರೇಖಾಂಚಿತ ಕಂಠ, ಪೂರಿತಜತ್ರಬಾಗಿ, ಎತ್ತರವಾದ ವಕ್ಷಸ್ಥಲ, ಸುಳಿಯಂತಿರುವ ಗಂಭೀರನಾಭಿ, ಬಾಳೆಯ ಸುಳಿಯಂದದಿ ಬಳುಕುವ ಹೊಟ್ಟೆ, ಮೊದಲಾದ ಅಂಗ-ವೃತ್ತಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಸೌಷ್ಟವ, ಲಾವಣ್ಯ ಉಕ್ಕಿಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವನು ದಿಗಂಬರನಾಗಿದ್ದನು ಕುಟಿಲ ಕೇಶಗಳವನ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ವೀರ್ಪವಾದ ಆಜಾನುಬಾಹು-ಲಂಬಿಬಾಹುದಂಡಗಳಿಂದ ದೇವೋತ್ತಮನಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದನು

ಕೈಶೋರವನ್ನು ದಾಟಿ ಯೌವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಶ್ರೀಶುಕನ ಅಂಗಸೌಂದರ್ಯ ಮಂದ ಹಾಸಗಳು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿದ್ದವು

ಇಂತಹ ಶುಕನು ಸಬೆಯನ್ನು ಪೊಕ್ಕಾಕ್ಷಣವೇ, ವೇದವ್ಯಾಸ ವರಶುರಾಮರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅನ್ಯರೆಲ್ಲ ಎದ್ದುನಿಂತರು. ಗೊಡತೇಜಸ್ಸಿನಾದರೂ ಶುಕನ ಲಕ್ಷಣವನ್ನರಿತವರು ಅವನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ನಮ್ಮನಗೈದರು.

ಆ ವಿಷ್ಣುರಾತನು ಅತಿದಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮರಾತನಿಗೆ, ಸತ್ಕರಿಸಲು ಪೂಜಾದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ತಂದನು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬಾಲಕರು ಹೊರಟುಹೋದರು. ಶುಕನು ಪೂಜಾಸ್ವೀಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಹಾಸನದಿ ಕುಳಿತನು ಆ ರಾಜರ್ಷಿ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ದೇವರ್ಷಿ ಸಂಘಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಶುಕನು ಗ್ರಹ ತಾರಾನಕ್ಷತ್ರಯುತನಾದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಶೋಭಿಸಿದನು. ಅವನನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ ವಿನಯದಿಂದ ವಂದಿಸಿ ನಿಂತು ಮಹಾರಾಜನು ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಮದುರವಾಗಿಂತು ನುಡಿದನು

"ಜ್ಞಾನಿಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ನಾನಿಂದು ಧನ್ಯನಾದೆ. ಕೇವಲ ಕೃಪೆಯಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಅತಿದಿಯಾಗಿ ಬಂದು ಉದ್ಧರಿಸಿದೆ. ವವಿತ್ರನಾದೆ. ಯಾರ ಸ್ಮರಣೆಯೇ ಸಾಕು ಮನೆಯ ಜನರು ವವಿತ್ರರಾಗಲು, ಅಂತಹವರ ದರ್ಶನ, ಸ್ಪರ್ಶನ, ಆಸನ, ವಾದ ಜಲಪ್ರೋಕ್ಷಣಾದಿಗಳು ಸಿಕ್ಕಮೇಲೆ ಏನು ವೇಳಲಿ! ಅಹೋ! ತಮ್ಮ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಮನುಜರಿಗೆ ಮಹಾವಾವಗಳು ಕೂಡ ವಿಷ್ಣುವಿನನ್ನೆದುರಿಸಿದ ಸುರವೈರಿಗಳಂತೆ, ನಾಶವಾಗುತ್ತಿವೆ ವಾಂಡುಸುತ ಪ್ರಿಯನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತನಾಗಿರುವನು ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ ಸೋದರತ್ತೆಯಾದ ಕುಂತಿಯ ಮಕ್ಕಳ ಕಡೆ ನೋಡಿ ನನಗಿಂದು ಅವರ ಕುಲಜನೆಂದೇನೋ ಆವತ್ತನಾದ, ಬಂಧುವಾದ! ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನ್ವಾಮಿ! ನಿನ್ನಂತಹ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯ ದರ್ಶನ ವೆಂತಾಗಬೇಕು? ನೀನು ಬರುವುದನ್ನಾರೂ ಅರಿಯರು. ಯೋಗಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ನೀನು ಬಂದಾಗಲೇ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆನು. ಗುರುವರ! ಮರಣೋನ್ಮುಖನಾದ ಪುರುಷನ ಕರ್ತವ್ಯವೇನು? ಏನನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು? ಯಾವುದನ್ನು ಜಪಿಸುವುದು ಲೇಸು? ಕರ್ತವ್ಯ ವಾವುದು? ಸ್ಮರಣೀಯನಾರು? ಯಾರನ್ನು ಬಚಿಸುವದೊಳಿತು? ನಾನಿಂತು ಕೇಳಿರುವೆನು ನೀನು ಭಿಕ್ಷೆಗೆಂದು ಗೃಹಮೇಧಿಗಳ ಮನೆಗೆ ಬಂದರೂ ತಲೆಬಾಗಿ ನಿಂತು ಒಂದೇ ಗೋದೋಹ ಮಾತ್ರಕಾಲವಿದ್ದು ಪೊರಟುಪೊಗುವಿಯಂತೆ! ಅಂತಹ ನಿನ್ನ ವಾದಧೂಳಿ ಯಿಂದ ಆ ಮನೆಯೇ ವಾವನವಾಗುವುದೆಂಬುದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು?"

ಎಂದು ಕೇಳಲು ಅವನ ಮದುರ ಭಾಷಣವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪೂಜ್ಯನು ಧರ್ಮಕೋವಿದ ನಾದ ಶುಕಾಚಾರ್ಯನು ಆನಂದದಿಂದ ಅಮೃತದಂತೆ ಮದುರವಾದ ಮಾತಿನಿಂದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡಲುದ್ಯುಕ್ತನಾದನು.

ಪ್ರದಮಸ್ಕಂದವು ಪೂರ್ಣವಾಯಿತು

|| ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ||

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮ್

ದ್ವಿತೀಯಸ್ಕಂಧವು

|| ಹರಿಃ ಓಂ ||

೧. ಶುಕಪ್ರತಿವಚನವು ಧಾರಣಾನಿರೂಪಣವು

ಶ್ರೀ ಶುಕನು ರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿ ಇಂತೆಂದನು

ರಾಜನಾ! ಎಂತಹ ಉತ್ತಮ ವ್ರತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದೆ? ಇದು ಸರ್ವ ಸುಜನರಿಗೆ ಹಿತಕರವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೋತವ್ಯವಾವುದು? ಕರ್ತವ್ಯವೇನು? ಎಂದೆ! ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಈ ನಿನ್ನ ವ್ರತೆಯು ಸಂಬಾವಿಸಲರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೋತವ್ಯ ವಿಷಯಗಳು ಸಾವಿರಗಟ್ಟಲೆಯಾಗಿವೆ, ಪರಾವರ ತತ್ವವನ್ನರಿಯದ ಸಂಸಾರರತರಾದವರಿಗೆ! ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನಣ್ಣಲು ಜನಿಸಿ ಸಾಯುವ ನರರಿಗೆ ಅವರ ಆಯುಷ್ಯೆಲ್ಲಾ ವ್ಯರ್ಥವೇ ಸರಿ! ನೋಡು! ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ರಾತ್ರಿಯು, ಸಂಭೋಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವನವು, ಅರ್ಧ ಸಂವಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಹಗಲು ಇಂತು ಕುಟುಂಬ ವೋಷಣೆಗಾಗಿ ಆಯುಷ್ಯೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದು ಜ್ಞಾನಿ ಎಂದೆನಿಸಿದವನೂ ದೇಹ, ಮಕ್ಕಳು, ಹೆಂಡತಿ ಮೊದಲಾದವು ತನ್ನನ್ನು ದೀನನನ್ನಾಗಿ ಬೇಡಿಸುತ್ತಿರಲು ಬಿಡದೆ ಅಮಂಗಳಕರ ವಾದ ಆ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲೇ ಮಗ್ನನಾಗಿ ತನ್ನ ತಂದೆ ತಾತಂದಿರಂತೆ ತಾನೂ ಸಾಯುವನೆಂಬ ಅನುಸಂದಾನವನ್ನು ಪೊಂದುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಇದನ್ನರಿತು ಬಾರತ! ವ್ರತವಾದ, ಆದಾನಾದಿ ಕರ್ತನಾದ ವಾವಹರ್ತನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಬರ್ತನ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳು. ಹರಿಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಗಾನಮಾಡು. ಅವನ ಮಂಗಳರೂಪ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡು. ಹೀಗೆಯೇ ಮಾಡಿ ಬುದ್ಧಿವಂತರವರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿರುವರು ಸತ್ಯತ್ವಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ ಬಗವತ್ಪೂಜೆಯಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಸ್ವಧರ್ಮನಿಷ್ಠನಾದವನಿಗೆ ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣ ಸ್ಮರಣೆಯು ಬರುವುದದೇ ಅವನ ಜನ್ಮಸಾಫಲ್ಯಕಾರಣವಾಗಿರುವುದು ಮುಕ್ತಜನರು ಕೂಡ ವಿಧಿನಿಷೇಧ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿದ್ದೂ ಹರಿಗುಣಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ಅವನ ಕಥೆಯಂ ಕೇಳುವರು, ವೇಳುವರು. ಅಂದಮೇಲೆ ಇತರರು ಸದಾ ಶ್ರವಣಮಾಡುವುದವಶ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೇ? ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಾನು ವೇದಸಮಾನಾರ್ಥಪ್ರತಿವಾದಕವಾದ ಭಾಗವತಪುರಾಣ ವನ್ನು ಕಲಿತು ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಟ್ಟುಕೊಂಡೆ. ಸರ್ವಜ್ಞರೂ ಅನಾಗತಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಆದ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ವೇದವ್ಯಾಸರವರನ್ನು ಕೃಷ್ಣಾಪತಾರವಾಗುವ ಮೊದಲೇ ರಚಿಸಿ ನನಗುವದೇಶಿಸಿದರು. ರುದ್ರನಾದ ನಾನು ನಿಶ್ಚಿತ ಮುಕ್ತನಾದರೂ ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕನ ಲೀಲೆಗಳಿಂದ ಆಕರ್ಷಿತನಾಗಿ ಅದನ್ನಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದನು ನೀನಾದರೂ ಭಗವದ್ಭಕ್ತನಾದ್ದರಿಂದ ನಿನಗದನ್ನು ವೇಳು ವೆನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಭಾಗವತವನ್ನು ಕೇಳುವವರಿಗೆ ಮುಕುಂದಚರಣಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ

ದೃಢಬಕ್ತಿ ಪುಟ್ಟುವದು ನಾಂನಾರಿಕ ಕ್ಲೇಶಗಳಿಂದ ನೊಂದು ಮೋಕ್ಷೇಚ್ಛುಗಳಾದವರಿಗೆ ಶಮದಮಾದಿನಾದನ ನಾಮಗ್ರೀಯುಕ್ತರಿಗೆ ಬಾಗವತಕೀರ್ತನವು ವಲಕಾರಿಯಾಗುವುದು. ಅದೇ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣಸ್ಮರಣ ಕಾರಣವಾಗುವುದು ಪ್ರಮತ್ತನಾದವನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳಾಯುವಿದ್ದರೇನು ಪ್ರಯೋಜನ? ಶ್ರೇಯಃನಾದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲನುಕೂಲಿಸಿದ ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತವೇ ನಾಕು! ಖಿಟ್ಟಾಂಗನೆಂಬ ರಾಜನಿದ್ದನು. ಅವನು ದೇವತೆಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಆಯುಶ್ಯೇದವು ಎರಡೇ ಮುಹೂರ್ತವೆಂದರಿತು ಸಕಲ ಸಂಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಂದೇ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಬಾಲ್ಯಾದ್ಯೃನ್ತ ದ್ಯಾನಬಲದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಚರಣಾರವಿಂದವನ್ನು ಸೇರಿ ಭಯರಹಿತನಾದನು ಕೌರವೇಂದ್ರ! ನಿನಗಾದರೂ ಏಳುದಿನದ ಆಯುಶ್ಯೇಷವಿದೆ. ಈ ಅವದಿಯಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷೋಪಯೋಗಿಯಾದುದನ್ನು ಮಾಡಿಕೋ! ಹರಿಚರಣಸ್ಮರಣೆಯು ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರುವಂತೆ ಸದಾ ಅವನನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸು ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ವೈರಾಗ್ಯವೇ ನಾದನಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿದೆ ಸ್ವತಃ ಅದವಾ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಅಂತ್ಯಕಾಲವನ್ನರಿತ ಸುಜನನು ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ವಿವೇಕಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಖಡ್ಗದಿಂದ ಸ್ತ್ರೀ ಪುತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಆಶಾವಾಶವನ್ನು ಕಡಿದು ಅನಂತರ ಗೃಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡಲು ಬೇಕು. ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥ ಜಲಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ತತ್ರತ್ಯ ಸಜ್ಜನಮುಖ ನಿಃಸೃತ ಹರಿಗಾದಾ ಶ್ರವಣಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ದುಸ್ಸಂಗದಿಂದ ದೂರನಾಗಿ ಶುಚಿಯಾದ ಏಕಾಂತಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕುಶ, ಅಜಿನ, ಚೇಲಾಸನಾಸೀನನಾಗಬೇಕು ಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ಹರಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿವಾದಿ ಸುವ 'ಓಂ' ಎಂಬ ಸರ್ವಮಂತ್ರರಾಜವಾದ 'ಅ, ಉ, ಮ' ಎಂಬ ಮೂರಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಶನ ನಿರ್ದೋಷಜ್ಞಾನಾನಂದಸ್ವರೂಪನಿರೂಪಕವಾದ ಪ್ರಣವವನ್ನು ಜಪಿಸಿ ಜಪಿಸಿ ಮನಃಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು ಜಿತಶ್ಶಾಸನಾಗಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಶೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಜಗದಾದಿಕಾರಣವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು. ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ರಜ್ಜು (ಕಡಿವಾಣ) ವನ್ನು ಬುದ್ಧಿನಾರದಿಯ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದಬೇಕು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊರಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ಮಂಗಳಮೂರ್ತಿಯಾದ ಹರಿಯಲ್ಲೇ ಬುದ್ಧಿಸಹಾಯದಿಂದಿಡ ಬೇಕು ಸರ್ವಾವಯವ ದ್ಯಾನವು ಮೊದಲೇ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಾರದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಒಂದೊಂದೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಅಂಗವನ್ನು ಖಂಡಿಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಚಿಂತಿಸಬೇಕು ಇತರ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹರಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಮನಸ್ಸು ಕ್ರಮೇಣ ಸಮಗ್ರಹರಿಯೊಳಿಳಿತನ ಸಮರ್ಥವು ಆಗುವದು ಆಗ ಸಿಗುವ ಸುಖವು ನಿರತಿಶಯವಾಗುವುದು ರಜೋಗುಣದಿಂದ ಮನಸ್ಸು ವಿಷಯ ವಿಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗುವದು ತಮೋಗುಣದಿಂದ ಕರ್ತವ್ಯಜ್ಞಾನ ಶೂನ್ಯವಾಗುವದು ಆದ್ದರಿಂದ ಧೀರನು ಅಖಂಡದಾರಣಾಬಲದಿಂದ ಆ ಮನಸ್ಸಿನ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಅವಿದ್ಯಾಮಲವನ್ನು ತೊಳೆಯಲು, ಯೋಗಿ ಎನಿಸುವನು ಜಗದಾಶ್ರಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿ ಚಿಂತನೆಯಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಮನೋಜಯಸಹಿತ ಬಕ್ತಿಯೋಗವು ಲಬಿಸುವುದು" ಎಂದು ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದ ಶುಕನಂ ಕಂಡು ರಾಜನಿಂತೆಂದನು

"ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯೇ! ದಾರಣೆ ಹೇಗೆ ಕೂಡಿಬರುವದು? ಎಲ್ಲಿ ಧಾರಣೆಯನ್ನು

ಮಾಡಲು ಸರಿ? ಎಂತಹ ದಾರಣೆಯು ಪುರುಷನ ಮನೋಮಲವನ್ನು ತೊಡೆದುಹಾಕಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಿದೆ? ಇದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು "

ಆಗ ಶುಕನು ವೇಳಿದನು "ರಾಜನ್! ಆಸನಜಯ ಹೊಂದುವುದಗತ್ಯವು. ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಶ್ವಾಸಜಯವು, ರುದ್ರಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮನೋಜಯವು ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯ ಜಯವು ಲಬಿಸುವುದು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಾದಿ ಗಳನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿಡಲು ಸಮರ್ಥನಾಗಿ ಮೊದಲು ಬಗವಂತನ ಸ್ಥೂಲರೂಪವನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು, ಕೇಳಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೇ ಅವನ ಪ್ರತಿಮೆ ಅನಂತನಾದ ಹರಿಯು ದೊಡ್ಡ ದಾದುದಕ್ಕಿಲ್ಲಾ ದೊಡ್ಡವನು ಅವನ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಜಡಾಜಡ ಸಹಿತವಾದ ಅನಂತ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗಳಿವೆ ಈ ಅಂಡಕೋಶವು ಜೀರ್ಣವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ವಂಚಬೂತಗಳು ಮಹದಹಂಕಾರಗಳಿದರ ಸವ್ತಾವರಣಗಳಾಗಿವೆ. ವಿಶೇಷಪ್ರಕಾಶಕನಾದ್ದರಿಂದ ವೈರಾಜ ನಂತಲೂ, ಸರ್ವತಃ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ್ದರಿಂದ ವಿರಾಟ್ ಎಂತಲೂ, ಬಹುಕರ್ಮ ವಲವ್ರದ ನಾದ್ದರಿಂದ ಪುರುಷನೆಂತಲೂ, ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಬಗವಂತನು ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ನಿಂತಿರುವನು ಅವನೇ ದಾರಣಾವಿಷಯನು.

ರಾಜನ್! ಅವನ ಸ್ಥೂಲರೂಪವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವೆನು ಕೇಳು!

ವಾತಾಲವು ವಾತಾಲವೆಂಬ ಬಗವಂತನ ವಾದಮೂಲದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು ತದದೀನವಾಗಿದೆ ಇಂತೆಯೇ ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳು ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಜಾತವು ಅವನಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ನಾಮರೂಪ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಪೊಂದಿ ಅವನ ಅದೀನದಲ್ಲಿರುವವು, ಅವನಿಂದ ಬಿನ್ನವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದೆಂದೂ ತಿಳಿ. ಹಿಂಬುಡವು ವಾದದ ಮೇಲ್ವಾಗವದರಿಂದ ರನಾತಲವು ಹುಟ್ಟಿದೆ. ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನ ಗುಲ್ಮಗಳಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗುಲ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಹಾತಲವು, ಜಂಪಗಳಿಂದ ತಲಾತಲವು, ಚಾನುಗಳಿಂದ ಸುತಲವು, ತೊಡೆಗಳಿಂದ ಅತಲವಿತಲಗಳು, ಜಪನದಲ್ಲಿ ಬೂಮಿಯು, ನಾಬಿಯಿಂದ ಬುವರ್ಲೋಕವು, ಎದೆಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವು, ಕಂಠದಿಂದ ಮಹರ್ಲೋಕವು, ವದನದಿ ಜನೋಲೋಕವು, ಲಲಾಟದಿಂದ ತಪೋಲೋಕವು, ಆದಿಪುರುಷನ ಶಿರಸ್ಸಿನಿಂದ ಸತ್ಯ ಲೋಕವು ಹುಟ್ಟಿದವು ಇಂದ್ರಾದಿಗಳು ಬಾಹುಗಳಿಂದಲೂ, ದಿಗ್ಗೇವತೆಗಳು ಕಿವಿ ಗಳಿಂದಲೂ, ನಾಸಿಕೆಯಿಂದ ಅಶ್ವಿನೀದೇವದ್ವಯರು, ಗಂದ, ಪ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ, ಮುಖದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯು, ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ದ್ಯುಲೋಕವು ಸೂರ್ಯನು ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯವು ಪುಟ್ಟಿದವು. ಕಣ್ಣಿನ ರೆವೆಗಳಲ್ಲಿ ದಿವಾರಾತ್ರಗಳು, ಅವನ ಬ್ರೂವಿಜ್ಯಂಬದಿಂದ ಸತ್ಯ ಲೋಕವೂ, ಜಿಹ್ವೆಯಿಂದ ರಸನೇಂದ್ರಿಯ, ಷಡ್ರಸಗಳು, ತಾಲುವಿನಿಂದ ನೀರೂ ಹುಟ್ಟಿ ದವು ಅನಂತನ ವಾಕ್ಯಗಳೇ ವೇದಗಳು. ಕೋರೆಗಳಿಂದ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರೂ, ಇತರ ದಂತಗಳಿಂದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೂ ಜನಿಸಿದವು. ಅವನ ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ಜನರನ್ನು ಬಂದಿಸುವ ಮೋಹಕ ಶಕ್ತಿಯು ಮತ್ತು ಅನಂತ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕಡೆಗಣ್ಣಿನೋಟದಿಂದಲೇ ಆದವು ಮೇಲ್ಕುಟಿಯಿಂದ ಲಜ್ಜೆಯು, ಕೆಳಕುಟಿಯಿಂದ ಲೋಭವು ಪುಟ್ಟಿದವು ಧರ್ಮನು ಸ್ತನದಿಂದ ಜನಿಸಿದನು. ಬೆನ್ನಿನಿಂದ ಅದರ್ಮನು ಬಂದನು ಮೇದ್ರದಿಂದ ಪ್ರಜಾವತಿಯು

ವರುಣನು ಬಂದರು ಕುಕ್ಷಿಯಿಂದ ಸಮುದ್ರಗಳೂ, ಗಿರಿಗಳು ಅಸ್ತಿನಂಪಾದಿಂದಲೂ, ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ನದಿಗಳೂ, ರೋಮಗಳಲ್ಲಿ ವೃಕ್ಷಲತಾದಿಗಳು ಇಂತು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಪೊಕ್ಕ ಶ್ರೀಹರಿಯಿಂದ ಜನಿಸಿ ಬಂದವು ಅವನ ವೀರ್ಯದಿಂದ ಅನ್ನವೂ, ಉಸಿರಿನಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನೂ ಬಂದರು ಅವನ ಗಮನವೇ ವಯಃಕಾರಣವು ಗುಣಗಳ ಪ್ರವಾಹ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಅವನ ಕರ್ಮದ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದೆ ಈಶನ ಕೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಷಗಳು, ವಸನದಲ್ಲಿ ಸಂದ್ಯಗಳು, ಅವನ ಹೃದಯದಿ ಮೂಲವ್ರಕೃತಿಯು, ಮನದಿಂದ ಚಂದ್ರನು, ಕಾಮವಿಕಾರಗಳೂ, ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ವಿರಿಂಚನು, ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಶಿವನು, ನಖಗಳಿಂದ ಕತ್ತೆ, ಕುದುರೆ, ಆನೆ, ಒಂಟೆಗಳೂ, ಶ್ರೋಣಿದೇಶದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮೃಗವಶುಗಳೂ ಜನಿಸಿದವು. ಅವನ ಶಬ್ದದಿಂದ ವೈದಿಕ ಲೌಕಿಕ ಬಾಷೆಗಳು, ಮನೀಷೆಯಿಂದ ಪಾಯುದೇವನೂ, ನಿವಸನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಿಯವೃತಾದಿಗಳೂ, ಸ್ವರಸ್ತ್ರತಿಗಳಿಂದ ಗಂದರ್ವ ವಿದ್ಯಾದರಚಾರಣರೂ, ವರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಅನುರರೂ, ಜನಿಸಿಬಂದರು. ಮುಖದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಣವು, ಬುಜದಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯವರ್ಣವು, ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ವೈಶ್ಯವರ್ಣವು, ವಾದದಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರವರ್ಣವೂ ಜನಿಸಿ ಬಂದವು. ಅವನ ರೇತಸ್ಸಿನಿಂದ ಸ್ನಾಹಾ ಎಂದು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗ ವಡುವ ಮಂತ್ರಗಳೂ ದ್ರವ್ಯಗಳೂ, ಮದ್ಯದೇಹದಿಂದ ಹವ್ಯವೂ, ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಾದಿ ಕರ್ಮವಿತಾನಗಳೂ ಪುಟ್ಟಿ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ನಿಂದವು

ಇಂತು ನಿನಗೆ ವರಮೇಶನ ವೈರಾಜವೆಂಬ ವಿಗ್ರಹದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುವೆನು. ಇದನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ ಮನೋನ್ಯೂರ್ಮಲ್ಯವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಸುಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಶುದ್ಧನಾಗು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೊಂದುತ್ತಮ ನಾದನವಿಲ್ಲ.

೨. ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪ ಚಿಂತನವು ಮಾರ್ಗದ್ವಯವು

ರಾಜನ್! ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಆದಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದಾರಣಾಬಲದಿಂದಲೇ ಕಾಲದಿಂದ ತಿರೋಹಿತವಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಾಕೃಲ್ಪವಿಷಯಕವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪೊಂದಿ ಅಮೋಘಜ್ಞಾನಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಳಯವೂರ್ವದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ಈ ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ಹರ್ಯನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು ಆದ್ದರಿಂದ ನಾ ಹೇಳಿದುದನ್ನು ನಂಬಿ ದಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗು ಇದರಂತೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಗವದ್ವಾಚಕಗಳಾಗಿರುವ ಇಂದ್ರಾಕ್ಷಾದಿ ನಾಮ ಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಇತರಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸದೇ, ಬಗವಂತನೇ ಸರ್ವಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೆಂದು ಉಪಾಸಿಸುವುದೂ ಇನ್ನೊಂದು ಮೋಕ್ಷನಾದನವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಹರಿಯೇ ಸರ್ವ ವೇದಾರ್ಥನು, ಮುಖ್ಯವಾಚ್ಯನು ಆಗಿರುವನು ಹೀಗಿರಲು ಪುರಂದರಾದಿ ನಾಮಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮನುಷ್ಯರ ಬುದ್ಧಿಯು ಹರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶಬ್ದಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಕಾರಣರಲ್ಲದ ಅನ್ಯರನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವರನ್ನೇ ಉಪಾಸಿಸುವುದರಿಂದ ಅವರು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕಾಣದೆ ನಾನಾ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ನಾಯುತಿರುವರು ಇಂದ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಪಹತೈಶ್ವರ್ಯ ವತ್ತಾದಿ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕಾಣದೆ ವೈದೋವಾಸನೆಯನ್ನು ಗೈದು ಕೆಡುವರು. ಈಶ್ವರೇಚ್ಛಾ ನಿರ್ಮಿತ ತದಧೀನ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಹೊರಳಾಡುತ್ತ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿಯೇ ಉಳಿವರು.

ಆದ್ದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ವೈದ್ಯ ಶಬ್ದವ್ರಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸದೇ ಪಾಟಾದಿ ನಾಮಗಳನ್ನೂ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲೇ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ತಿಳಿದು ಇತರ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಪ್ರಾಯಃ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವರು ಮರವಿಲ್ಲದೆ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಬುದ್ಧಿಯಿಂದ, ಶಬ್ದಮಾತ್ರಶ್ರವಣದಿಂದ ಮೊದಲು ಗೋವಿಂದನನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸಿ ಧನ್ಯರಾಗುವರು ಪಾಟಾದಿ ಲೋಕವ್ಯವಹಾರವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನವು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿರಲು ಸ್ವಯಂಸಂಪನ್ನರಾಗುವರಾದ್ದರಿಂದ ಪಾಟಾದಿ ಪದಾರ್ಥ ಸಂವಾದನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಅರ್ಥಪೂರ್ತಿಯು ಆಗದು. ಮತ್ತು ಕ್ಲೇಶವೇ ಉಳಿಯುವದು ಎಂದು ತಿಳಿದು ತನ್ನ ಯತ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಹರೀಚ್ಛಾದಿಂದ ಬರುವವು ಹರೀಚ್ಛಾ ಇಲ್ಲದೇ ಪದಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿಯು ಆಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದೇ ನೆಂದು ತಿಳಿದು ಜ್ಞಾನಿಯು ಯದೃಚ್ಛಾಲಾಬಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುವನು ವಕ್ತೃಜ್ಞಾನಿಗೆ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಸ್ವತಃ ಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ ನೋಡು! ಕಮನೀಯ ಬೋಮಿಬಾಗವಿರಲು ಲೇವು ಹಾಸಿಗೆಗಳೇಕೆ? ಕೈತೋಳುಗಳಿರಲು ತಲೆದಿಂಬುಗಳೇಕೆ? ಕರಾಂಜಲಿಯು ಇರಲು ಪರ್ಣಭಾಜನವುಂಜವೇಕೆ? ಇನ್ನು ದಿಕ್ಕಿರಲು ಮೌಲ್ಯದಿಂದ ದೊರೆಯುವ ದುಕೂಲಗಳೇಕೆ? ಅವರಿವಕ್ತೃಯೋಗಿಗಳಿಗಾದರೂ ಸಕಲವೂ ದೇವದತ್ತವಾಗಿದೆ. ಮಾರ್ಗತೋರಣದಿ ಬಿಟ್ಟು ವಸ್ತ್ರಗಳು, ವರಾದ್ಯೈಕ ಜೀವನವಾದ ವ್ಯಕ್ತಗಳು ಕೊಡುವ ಹಣ್ಣಿನ ಬಿಕ್ಷೆ, ನದಿಗಳು ನೀಡುವ ನೀರು, ಶಯನಸ್ಥಲವನ್ನೊದಗಿಸುವ ಗುಹೆಗಳಿರುವಾಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಇಂತಹ ಅವದೂತ ಜನರಿಗೆ ಸಖನಾಗಿರುವಾಗ ರಾಜನ್! ದನದುರ್ಮದಾಂದರನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳೇಕೆ ನೇಮಿಸುವರು?

ಇಂತು ಸಾಧನದ್ವಯದಿಂದ ಚಿತ್ತವು ಸ್ವಾಧೀನವಾಗಿ ಶಾಂತವಾಗುತ್ತಿರಲು ಸ್ವಾಮಿಯೂ ಪ್ರೀತಿವಿಷಯನೂ ಆದ ಅನಂತನನ್ನು ಬೆಜಿಸುವ ಬಕ್ತನು ಅವಿದ್ಯಾಕಾಮ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾಗುವನು ಜೀವನಾಂತದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೇ ಪೊಂದುವೆನೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ, ರೋಮಾಂಚನದಿಂದ ಆನಂದಬಾಷ್ಪದಿಂದ ಹರಿಯನ್ನು ಬೆಜಿಸುವನು.

"ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸರ್ವಜ್ಞನು. ಪೂರ್ಣನು, ಆನಂದಮಯನು ಅವನ ಭಕ್ತೋತ್ತಮನಾದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನು ಸುವ್ರಜನರಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರದಿಂದಿದ್ದು ನೋಡಿ ಕಾವಾಡುತ್ತಿರುವನು, ಹಾಗೆಯೇ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು ಸರ್ವನಾಕ್ಷಿಯು ನಿತ್ಯನಿರ್ದುಃಖ ನಿರತಿಶಯಾನಂದ ಜ್ಞಾನನಿದಿಯು ಎಂದು ಆದಿವ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಿಡದೆ ನೆನೆದು ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಗೈಯುವದು ಮೋಕ್ಷಕಾರಣವಾಗಿದೆ ಹೀಗೆ ನೆನೆಯದಿರಲು ಜೀವನು ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ನರಕಾದ್ಯನರ್ಥಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು ಜನರು ಹರಿವಿಮುಖರಾಗಿ ವೈತರಣಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳ ಪಲರೂಪವಾದ ನರಕತಾವವನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಸತ್, ಚಿತ್, ಆನಂದ ಆತ್ಮನೆಂದುವಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡದೆ ಇತರ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟವನು ಪಶುವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು? ಅಶುಭವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟವನಲ್ಲವೇ ವಿವೇಕಿಯು? ಈಗ ಸಾಮಾನ್ಯಾದಿಕಾರಿಗಳ ಉಪಾಸನಾವ್ರಕಾರವನ್ನು ಕೇಳು.

ಆತ್ಮೋವಾಸನಾಯೋಗ್ಯರು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದ ದಹರಾಕಾಶದಲ್ಲೇ ಪ್ರಾದೇಶ ಮಾತ್ರನಾಗಿ ವಸಿಸುವ ಪೂರ್ಣಷಡ್ಗುಣನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಬೆಜಿಸುವರು ತೈಲದ ಅಖಂಡದಾರೆಯಂತಿರುವ ಮನೋವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಉಪಾಸಿಸುವರು

ಚತುರ್ಭುಜನು, ಶಂಖ ಚಕ್ರ ವದ್ತ ಗದಾಧರನು, ಪ್ರಸನ್ನವದನನು, ನಲಿನಾಯ ತೇಕ್ಷಣನು, ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿಯು, ರತ್ನಖಚಿತ ಸ್ವರ್ಣಾಂಗದ ಕವಚ ಕಿರೀಟ ಕುಂಡಲನು, ವಿಕಸಿತ ಹೃದಯಾರವಿಂದ ಕರ್ಣಿಕಾ ಮದ್ಯಗತ ವಾದವಲ್ಲವನು, ಶ್ರೀವತ್ಸವನ ಮಾಲಾಂಚಿತನು, ಕೌಸ್ತುಭಕಂಠನು, ಮೇಖಲಾಂಗುಲೀಯ ನೂಪುರಕಂಕಣಾಲಂಕಾರನು, ಸ್ನಿಗ್ಧಕುಂಚಿತ ನೀಲಕುಂತಲ ಶೋಭಿತನು, ಮಂದಹಾಸ ಸುಂದರನು, ಮಂದಹಾಸಯುಕ್ತ ಕಟಾಕ್ಷ ಸೂಚಿತಬೂರಿದಯಾರಸನು ಆದ ಶ್ರೀಶನನ್ನು ಸಮಗ್ರಾಂಗದ್ಯಾನನಾಮದ್ಯವು ಬರುವವರೆವಿಗೂ ಚಿಂತಿಸಲು ಅದು ಧಾರಣೆಯೆನಿಸುವದು ದಾರಣೆಯು ಸಮಗ್ರವಾದರೆ ದ್ಯಾನವೆನಿಸುವದು ವಾದದಿಂದ ಮುಖದ ವರ್ಯಂತವು ಒಂದೊಂದು ಅವಯವವನ್ನು ದಾರಣೆಯಿಂದ ಚಿಂತಿಸಿ ಅನಾಯಾಸ ದ್ಯಾನಗೋಚರವಾಗುವವರೆವಿಗೂ ದ್ಯಾನಿಸಿ ಬುದ್ಧಿಯು ಸರ್ವಾಂಗದ್ಯಾನಸಮರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಬಿಡದೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ನಿತ್ಯ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಭುವಾದ ಸರ್ವಸಾಕ್ಷಿಯಾದ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನೆ ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯು, ಸರ್ವೋತ್ತಮನು, ಮಹೋಪಕಾರಕನು, ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯತಮನೆಂದು ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಾವಿಸಿ ಅವನ ಸ್ತೂಲರೂಪವನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು ಸ್ಥಿರವಾದ ಸುಖಾಸನದಲ್ಲಿ ಕೂತು, ಜ್ಞಾನಿಯು ಈ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡಲಿಚ್ಛಿಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಕಾಲದೇಶಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನೆನೆಯದೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಮನೋವಶವನ್ನಾಗಿರಿಸಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ದಿಂದ ಚಿತ್ತಶ್ವಾಸನಾಗಿ ಲಯಚಿಂತನವನ್ನು ಗೈದು ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಇಂದ್ರರುದ್ರರು ಮನೋನಿಯಾಮಕರವರು ಬುದ್ಧಿನಿಯಾಮಕರಾದ ಉಮಾಬಾರತಿಯರ ಅದೀನರು. ಅವರು ಮಹತ್ತತ್ವಮಾನಿಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನರು. ಬ್ರಹ್ಮನು ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಾದೀನನು ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನೇ ಹೃದಯಸ್ಥ ಹರಿಯು, ಅವನನ್ನು ಸರ್ವತ್ರವ್ಯಾವ್ತನಾದ ಕಾಲನಾಮಕ ಹರಿಯಿಂದ ಅಭಿನ್ನನೆಂದು ತಿಳಿದು ಉತ್ಪ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಹರಿಯನ್ನು ಸೇರಿ ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಅದಿಕಾರಿಯು ಮುಕ್ತನೆನಿಸಿ ವಿದಿನಿಷೇದ ಲೇವರಹಿತನಾಗುವನು.

ಅಂತಹ ಮುಕ್ತನು ಹೊಂದುವ ಲೋಕವು ಇತರ ಲೋಕವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸರ್ವದೇವಪ್ರಭುವಾದ ವಾಯುವು ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದಿಲ್ಲ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವ-ಸ್ವಕಾರ್ಯದಿಂದ ಪರಿವಾಲಿಸಿದ ರುದ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಸತ್ತ್ವಾದಿ ಗುಣಗಳು ಸೃಷ್ಟಾದಿ ಕಾರ್ಯವೃತ್ತವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅಹಂಕಾರದಿಂದಾಗುವ ಭೂತೇಂದ್ರಿಯ ವಿಕಾರಗಳಿಲ್ಲ. ಮಹತ್ತತ್ವದಿಂದಾಗುವ ಪ್ರಾಕೃತಬುದ್ಧಿವಿಕಾರಗಳು, ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದಾಗುವ ಜರಾದಿಗಳೂ ಇಲ್ಲ. ಕಾಲಾದಿ ಕೃತೋಪದ್ರವವು ಹರಿಗಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ಅವನ ವೈಕುಂಡಾದಿ ಲೋಕಗಳಿಗಿಲ್ಲ ಅದೇ ಹೊಂದಲು ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಲೋಕವೆನಿಸಿದೆ ಇತರ ಲೋಕಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅಲ್ಲಿರುವ ದುಃಖಾದಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು

ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾಧಿಕಾರಿಗಳು ವೃಧಿವ್ಯಾಧಿ ವಿಚಾರಿಗಳಂತೆ ಅಲ್ಲ, ಸ್ವರ್ಗದಂತೆ ಅಲ್ಲ, ಮಹತ್ತರ, ತದಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯೇ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸರ್ವದೇವ ಬಿನ್ನನೆಂದು ತಿಳಿಯುವರು. ಐಕ್ಯವೆಂಬ ದುಷ್ಟಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಳೆಯುವರು ಅನನ್ಯಚಕ್ತಿಯನ್ನು ತಳೆದು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಚಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿತ್ಯವೂ ಬಜಿಸಿ ಅವನ ಲೋಕವನ್ನು ಪೊಂದುವರು

ಈಗ ಜ್ಞಾನಿಯ ಉತ್ತಮಣವನ್ನು ಕೇಳು ನಿಶ್ಚಿತಬುದ್ಧಿಯಾದ ಜ್ಞಾನಿಯು ತನ್ನ ಬಿಂಬಾವರೋಕ್ಷವನ್ನು ವಡೆದು, ಪ್ರಾಕೃತ ಮನವನ್ನು ಸುಟ್ಟು ನಿರ್ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವನು ತನ್ನ ಹಿಂಬುಟದಿಂದ ಮೂಲಾದಾರವನ್ನು ಪೀಡಿಸಿ, ಉದಾನವಾಯು ವನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಷಟ್ಪಕ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು ಮೂಲಾದಾರವು ಗುದದಲ್ಲಿರುವದು ನಾಲ್ಕು ದಲಗಳಲ್ಲಿ ವ, ಶ, ಷ, ಸ, ಎಂಬ ನಾಲ್ಕುಕ್ಷರವಾಚ್ಯನಿರುವನು ನಾಬಿಯಲ್ಲಿ ಆರು ದಳದ ಸ್ಯಾದಿಷ್ಟಾನ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಬ, ಬ, ಮ, ಯ, ರ, ಲ ಎಂಬ ಆರು ಬಗವದ್ರೂಪಗಳಿವೆ ಹೃದಯದಿ ಮಣಿವೂರ ಚಕ್ರದ ಹತ್ತು ದಳಗಳಲ್ಲಿ ಡ, ಡ, ಣ, ತ, ದ, ದ, ದ, ನ, ವ, ವ ಎಂಬ ರೂಪಗಳು ಉರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಅನಾಹತಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಕ, ಖ, ಗ, ಪ, ಙ, ಚ, ಟ, ಜ, ರು, ಇ, ಟ, ರ ಎಂಬುವ ಹನ್ನೆರಡು ರೂಪಗಳಿವೆ ತಾಲುಮೂಲದಲ್ಲಿ ವಿಶುದ್ಧಚಕ್ರವು ಅದರ ಹದಿನಾರು ದಳಗಳಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾಚ್ಯ (ಅಕಾರಾದಿ ಸ್ವರ) ಬಗವದ್ರೂಪಗಳಿವೆ ಹೀಗೆ ಅಸಂಪ್ರಮದಿಂದ ನಾಡ್ಯಂತರ ಪ್ರವೇಶಮಾಡದೇ ಈ ಐದು ಚಕ್ರಗಳನ್ನು ದಾಟಿ, ಆರನೆಯ ಚಕ್ರವಾದ ಆಜ್ಞಾಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲನೇ ನಿಲ್ಲಬೇಕು ಆಜ್ಞಾಚಕ್ರದ ಎರಡು ದಳಗಳಲ್ಲಿ ಹಂ, ಸ ಎಂಬ ಬಗವದ್ರೂಪಗಳಿವೆ ಅಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾಕ್ಷ ನಾನಾಮುಖಗಳನ್ನು ನಿರೋದಿಸಿ, ಅಕುಂಠಜ್ಞಾನದಿಂದ ಇತರ ಲೋಕಾವೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಜ್ಞಾನಿಯು ಮೂರ್ಧವನ್ನು ಬೇರಿಸಿ ಮೇಲಿರುವ ಸಹಸ್ರಾರದಿಂದ ಹೊರಬೀಳಬೇಕು ಇಂತು ಉತ್ಕ್ರಾಂತನಾದವನು ಸಮ್ಯಕ್ವಚ್ಚಚಕ್ರಾದಿನಾದನವಂತನಾಗಿದ್ದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ ವನ್ನೂ, ಇನ್ನು ಅವಕ್ಕಬಕ್ತನಾದರೆ ಮಹರ್ಲೋಕವನ್ನೂ ಹೊಂದುವನು ಅಣಿಮಾದಿ ಅಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಪೊಂದಿದ್ದು ಅನಂತರ ಮುಕ್ತನಾದಾಗ ಕೇವಲ ಚಿನ್ಮಾತ್ರೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವನು. ವಕ್ತರಲ್ಲಿ ಅವ್ರತೀಕಾಲಂಬನನೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ಅಮುಕ್ತನ್ನಾನ ದಲ್ಲಿ ವವನಾಂತರಾತ್ಮನಾದ ಸರ್ವದೇವವಂದ್ಯನಾದ ಹರಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿರುವನು ಪ್ರತೀಕಾಲಂಬನನು ವವನವಿರಿಂಚಿರಿರುವ ಸತ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಅನಂತರ ಉಚಯರೂ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಕಲಿತು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪೊಂದುವರು ತಪೋಯೋಗ ನಿತ್ಯ ದ್ಯಾನಗಳಿಂದ ಹೊಂದಲರ್ಹವಾದ ಅವರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಆ ಗತಿಯು ಸಿಗುವದು. ಕರ್ಮದಿಂದಲ್ಲ

ಹೃದಯಾಕಾಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪೊರಮಟ್ಟ ಜೀವನು ಜ್ಞಾನಕಾಂತಿಯಿಂದ ಸುಮಮ್ಮಾ ಮದ್ಯದ ಬ್ರಹ್ಮನಾಡಿಯಿಂದ ಉತ್ಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ವೈಶ್ವಾನರನನ್ನು ನೇರುವನು ಆಗ ನಿಷ್ಪಾವನಾದ ಆ ಅಧಿಕಾರಿ ಜೀವನು ಶಿಂಶುಮಾರ ಚಕ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ

ದ್ರವಲೋಕವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವನು

ಬೂತಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕೋಷ್ಯಗ್ನಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಅವರುಂಡ ನಾಲ್ಕು ವಿದಾನ್ವವನ್ನು ವಚನ ಮಾಡುವವನೂ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಮದ್ಯದ ಅಗ್ನಿಲೋಕದಲ್ಲಿರುವವನೂ ಆದ ಪ್ರದಾನವಕ್ಷಿಯೇ ವೈಶ್ವಾನರನೆನಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮ-ದೇವ-ಪಿತೃಲೋಕಗಳಿಗೆ ಪೋಗುವ ಯೋಗಿಗಳಿಗೂ ಕರ್ಮಿಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಮಾರ್ಗನೆನಿಸುವನು ಬಲದ ಪಿಂಗಳಾನಾಡಿಯಿಂದ ಉತ್ಪಾಂತರು ದೇವಮಾರ್ಗವನ್ನೂ ಎಡದ ಇಡಾನಾಡಿಯಲ್ಲುತ್ತಾಂತರು ಪಿತೃಮಾರ್ಗವನ್ನೂ ಮದ್ಯದ ಸುಷುಮ್ನಾನಾಡಿಯಿಂದುತ್ತಾಂತರು ವಿಶೇಷ ಸುಖವಂತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಯಾನವನ್ನೂ ಹೊಂದಿ ಪೋಗುವರು ದೇವಯಾನ-ಬ್ರಹ್ಮಯಾನಗಳು ಅವಾಂತರ ಬೇದವಷ್ಟೇ, ಬೇರಲ್ಲ.

ವಿಶ್ವಾದಾರ ಶಿಂಶುಮಾರನಿಂದ ಅವನ ಅವ್ಯಣೆಯನ್ನು ವಡೆದು ರಾಗಾದಿ ದೋಷ ವರ್ಜಿತರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ತಂತಮ್ಮ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಿಂದ ಮನ್ವಂತರಾಯುಷ್ಯರಾದ ದೇವತೆಗಳ ಲೋಕವನ್ನೂ ಅರ್ಧವ ಸ್ವಯೋಗ್ಯವಾದ ಮಹಾದಾದಿ ಲೋಕವನ್ನೂ ಹೊಂದುವರು. ಅಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪವರ್ಯಂತ ಜ್ಞಾನಾದಿ ಪರಿವಾಕತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುವರು

ಬ್ರಹ್ಮವ್ರಳಯವು ಬಂದಾಗ ಶೇಷಾಂತರ್ಗತ ಸಂಕರ್ಷಣನ ಮುಖದ ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ವಿಶ್ವವು ಸುಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತಿರಲು ಮಹಾವ್ರಳಯವು ಬಂದಿತೆಂದು ತಿಳಿದು ಜ್ಞಾನಿಸಂಘವು ಸತ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವುದು. ಸನಕಾದಿ ಸೇವಿತವಾದಾಲೋಕವು ಎರಡು ಪರಾರ್ಧಗಳ ಕಾಲವಿರುವುದು ಅಲ್ಲಿ ಶೋಕಜರಾಮೃತ್ಯುಗಳಿಲ್ಲ ಅಧಿವ್ಯಾಧಿಗಳಿಲ್ಲ ಉದ್ದೇಗವು ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಇಲ್ಲ ಕಾಮ್ಯನಿಷಿದ್ಧಾದಿ ಕರ್ಮದಿಂದ ಮನಃಪೀಡೆಯು ಇಲ್ಲ. ಜನನಾದಿ ಲಕ್ಷಣ ದುರಂತ ದುಃಖವನ್ನು ಕಾಣುವರು ಅಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳು ಜ್ಞಾನಿಜನರಿಗೆ ನರಕವು ಸರ್ವದಾ ಇಲ್ಲ

ಮಹಾವ್ರಳಯದ ಲಯವ್ರಕಾರವಂ ಕೇಳು —

ಮುಕ್ತರಾಗುವ ಜೀವಸಂಘವು ವೈದಿವಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹರಿಯನ್ನು ಸೇರುವದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಾರಿ, ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು, ಆಕಾಶಗಳನ್ನು ಸೇರುವದು ಅಲ್ಲಿರುವ ಹರಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮನಸ್ಸತ್ತ, ಬುದ್ಧಿ, ಅಹಂಕಾರ, ಮಹತ್ತತ್ತ್ವ, ಅವ್ಯಕ್ತ ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಶನನ್ನು ಸೇರಿ ನಿರಾಮಯರಾಗಿ ಆನಂದವನ್ನು ಪೊಂದುವರು ಭೂಮಿ ಜಲಾಬಿಮಾನಿಗಳು ಪ್ರಾಣಮಯನನ್ನು, ಅಗ್ನಿವಾಯು ಗಗನಾಭಿಮಾನಿಗಳು ಮನೋಮಯನನ್ನು ಮನಸ್ಸು ವಿಜ್ಞಾನಮಯನನ್ನು ಹೊಂದಿದ ನಂತರ ವಿಜ್ಞಾನಾಬಿಮಾನಿ ವಿರಿಂಚನದ್ವಾರಾ ಆನಂದಮಯನನ್ನು ಪೊಂದುವರು ಘ್ರಾಣಾದಿ ಇಂದ್ರಿಯಸ್ಥಿತ ವಿರಿಂಚಿ ನಿಯಾಮಕ ಹರಿಯಿಂದ ಗಂಧಾದಿತ್ಮನಾತ್ರಾಸ್ಥಿತ ವಿರಿಂಚಿ ನಿಯಾಮಕ ಹರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪಾದಿಗಳಲ್ಲಿರುತ್ತಾ ಅವರು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ

ಇಂತು ವಂಚಬೂತಗಳು ವಂಚಿತನ್ಮಾತ್ರಗಳು, ಹತ್ತಿಂದ್ರಿಯಗಳು ಇವುಗಳ ಅಬಿಮಾನಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಆಯಾ ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲಿರುವ ತನ್ನ ರೂಪದಿಂದ ಮನೋಮಯನೆನಿಸಿದ

ವಿರಿಂಚನನ್ನೂ ದೇವಪ್ರದಾನನಾದ ವಿವಿಧ ಕಾರ್ಯಕಾರಣನಾದ ಅಹಂಕಾರನನ್ನೂ ವಿರಿಂಚನನ್ನೂ, ಬುದ್ಧಿಸ್ಥನಾದ ವಿರಿಂಚನನ್ನೂ ಆಯಾ ರೂಪದಿಂದ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಶ್ರೀಶನು ತನ್ನಲ್ಲೇ ತಾನು ಲಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನು ವಿರಿಂಚನು ಸತ್ತ್ವಾದಿಗುಣರಹಿತನಾದ ತನ್ನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಚಿತ್ತಸ್ಥನಾದ ಆನಂದಮಯನನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯಾದ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ನಾಯುಜ್ಯವನ್ನೈದುವನು ಇಂತು ಬಗವಂತನನ್ನು ಪೊಂದಿದ ವಿರಿಂಚಾದೀನರಾದ ಮುಕ್ತರು ಯಾರೂ ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟುನಾವುಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಪೊಂದುವುದಿಲ್ಲ ರಾಜನ್! ಈ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ನೀನು ಕೇಳಲು ವೇಳಿರುವೆನು. ಇವು ವೇದವ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಆರಾದಿಸಿ ಬೇಡಲು ಶ್ರೀ ವಾಸುದೇವನವನಿಗೆ ವೇಳಿದ ಈ ಮಾರ್ಗದ್ವಯವನ್ನು ಸಜ್ಜನಕರುಣೆಯಿಂದ ಬಗವಂತನಿಂದಲೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ, ಭಾಗವತವಂ ಬಿಟ್ಟಿನ್ನೊಂದು ಮಂಗಳಕರವಾದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾಧನವಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಿಯೇಗವು ಲಬಿಸುವುದು ವೇದವ್ಯಾಸರೂಪಿ ವಾಸುದೇವನು ವೇದಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ನಿರ್ವಿಕಾರನಾದ ಹರಿಯಲ್ಲಿ ರತಿಯು ಪುಟ್ಟಲು ಭಾಗವತವೇ ಸಾಧನವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅದನ್ನು ರಚಿಸಿದನು ಶ್ರವಣಾದಿಗಳಿಂದ ಅದನ್ನೇ ಅಭ್ಯಸಿಸುವದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವು ಸಿಗುವದು ಭಗವಂತನು ಸರ್ವಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವಭಿನ್ನನಾಗಿ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿರುವನೆಂದು ಈ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಹರಿಯು ಅಸ್ವತಂತ್ರರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಜೀವಭಿನ್ನನೆಂಬುದು ಬುದ್ಧಿಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯಬಹುದು ಆ ಹರಿಯಿಂದಲೇ ರಚಿತವಾದ್ದರಿಂದಲೂ ವೇದಮೂಲವು ಅಪ್ಪಿ ಮೂಲವು ಆದ್ದರಿಂದಲೂ ಭಾಗವತವು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಅಭ್ಯಸನೀಯವೆನಿಸಿದೆ ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಜನ್! ಹರಿಯೇ ಸರ್ವಾತ್ಮನು, ಸರ್ವದೇಶಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೋತವ್ಯನು, ಕೀರ್ತಿತವ್ಯನು, ಸ್ಮರ್ತವ್ಯನಾಗಿರುವನು ಸಜ್ಜನರ ಮುಖದಿಂದ ಬಗವಂತನ ಮತ್ತು ಆ ಸ್ವಾಮಿಯ ಬಕ್ತರ ಕದಾಮೃತವನ್ನು ಶ್ರವಣದ್ರೋಣಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಯಾರು ವಾನಗೈಯುವರೋ ಅಂತಹ ಸುಜನರು ವಿಷಯಕಲುಷಿತವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶುದ್ಧೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಹರಿಯ ಚರಣಾರವಿಂದ ಸನ್ನಿಧಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿ ಸುಖಿವರು.

೩. ಅನ್ಯದೇವೋಪಾಸನೆ-ಶೌನಕನ ಪ್ರಶ್ನೆ

ಶುಕನು ಮತ್ತೆ ವೇಳಿದನು ಮ್ರಿಯಮಾಣ ಮನುಜನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ನೀನು ಕೇಳಿದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಹರಿಶ್ರವಣಾದಿಕವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದನು ಈಗ ಇತರ ದೇವತೆಗಳು ಕೊಡುವ ಪಲವೂ ಹರೀಚ್ಛಾದೀನವಾದ್ದರಿಂದ ಹರ್ಯುಪಾಸನವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂಬುದನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವೆನು, ಕೇಳು ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸ್ಸನ್ನು ಶೀಲಾದ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಬಯಸಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯನ್ನು, ಇಂದ್ರಿಯವಾಟವಕ್ಕಾಗಿ ಇಂದ್ರನನ್ನು, ಪ್ರಜೆಗಾಗಿ ಕಶ್ಯಪಾದಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳನ್ನು, ಸಂವತ್ಸಾಮನು ಶ್ರೀದೇವಿಯನ್ನು, ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಬಯಸಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು, ವಸುವನ್ನು ಬೇಡಿ ವಸುಗಳನ್ನು, ವೀರ್ಯಕಾಮನು ದಕ್ಷಾದಿಗಳನ್ನು, ಅನ್ನಾದಿಗಳಿಗಾಗಿ ಅದಿತಿಯನ್ನು, ಸ್ವರ್ಗ

ಕೇಳಿದ ದಿನವು ವ್ಯರ್ಥವೇ ಸರಿ! ಹರಿಚರಿತಶ್ರವಣವಿಲ್ಲದ ಚೇತನತ್ವವು ಕೂಡ ಅವ್ರಯೋ ಜಕವೇ ಆಗಿದೆ. ನೋಡು! ಗಿಡಗಳೂ ಬದುಕುತ್ತಿವೆ ಕಮ್ಮಾರ ತಿತ್ತಿಗಳೂ ಉಸಿರಾಡುತ್ತಿವೆ. ಹಂದಿ, ನರಿ, ನಾಯಿಗಳೂ ಉಣ್ಣುತ್ತಿವೆ, ಮಲವಂ ವಿನರ್ಜಿಸುತ್ತಿವೆ, ಅಂತೆಯೇ ನರರು ಬದುಕಲು ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವು? ಒಂದು ಜನ್ಮದಲ್ಲೊಂದು ದಿನವಾದರೂ ಗೋವಿಂದನ ಕದೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದವನು ಪಶುವೇ ಸೈ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ನಾಯಿಯಂತೆ ಕೊಳೆಯನ್ನುಂಡು ಬಾಗಿಲು ಕಾಯುವನು ಹಂದಿಯಂತೆ ನಿವೇದಿತವಲ್ಲದ ಇತರ ಬುಕ್ತಶೇಷವನ್ನುಂಡು ಅಸಹ್ಯದಿಂದ ಜೀವಿಸುವನು ಒಂಟಿಯಂತೆ ಕಾಲಕಾಲದಿ ಅನ್ನವಾನೀಯ ಸೌಕರ್ಯ ವಿಲ್ಲದೇ ತಿರುಗುವನು. ಕತ್ತೆಯಂತೆ ಬಾರವನ್ನು ಹೊರುವನು ಇಂತಹ ವಿವೇಕಹೀನ ನಿನ್ನಾರು? ಹರಿಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕಿವಿಗಳು ಬಚ್ಚಲಗುಣಗಳೇ ಸರಿ! ಉರುಗಾಯ ನನ್ನು ಪೊಗಳದ ನಾಲಿಗೆ, ಅವತಿವ್ರತೆಯಂತೆ ಅಮಂಗಳವೂ ಅಹುದು ಕಿರೀಟವಿಟ್ಟರೇನು, ಮುಕುಂದನಿಗೆ ವಂದಿಸದ ತಲೆಯು ವ್ಯರ್ಥಬಾರವೇ ಎನಿಸುವದು ಕಾಂಚನಕಂಕಣ ಗಳಿದ್ದರೂ ಹರಿಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡದ ಕೈಗಳು ಶವದ ಕೈಗಳಂತೆಯೇ ಸರಿ ಹರಿಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡದ ಕಣ್ಣು ನವಿಲಿನ ಗರೆಗಣ್ಣುಗಳಂತೆ ನಿಷ್ಕಲವು ವಿಷ್ಣುಕ್ಷೇತ್ರ ಸಂಚಾರ ವನ್ನು, ಹರಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಾಡದ ಕಾಲು ಶುನಕನ ಹಿಂಗಾಲಿನಂತೆ ನಿಂದ್ಯವು. ಗಿಡವಾಗಿ ಕದಲದಿರುವುದೇ ಅಂತಹ ಕಾಲುಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಲೇಸು ಭಾಗವತರ ವಾದರಜ ವನ್ನು ದರಿಸಿದ ಮನುಜನು ಜೀವಚ್ಛವವೇ ಸರಿ! ಶ್ರೀಹರಿವಾದಸಮರ್ಪಿತ ತುಲಸಿಯನ್ನು ಮೂಸಿ ನೋಡದಿರುವವನು ಹೆಣವೇ ಸೈ ಹರಿನಾಮದೇಯಂಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕರಗದ ಹೃದಯವದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಲ್ಲು ಮುಖದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯು ಇಲ್ಲ ನೇತ್ರಗಳಲ್ಲಾನಂದ ಬಾಷ್ಪವಿಲ್ಲ; ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ರೋಮಾಂಚವಿಲ್ಲ. ಇಂತಹನು ಮಾನವನೇ? ಆದ್ದರಿಂದ ಬಗವದ್ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವೆವು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಿಡಿಸುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಿ ಆತ್ಮವಿದ್ಯಾವಿಶಾರದನಾದ ಶುಕನು ರಾಜನ ಸಾದುವಚನಗಳಿಗೆ ಏನೆಂದು ತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು? ಅದನ್ನು ನಮಗೆ ಹೇಳು.

೪ ರಾಜಪ್ರಶ್ನೆ-ಶುಕರ ಮಂಗಲಾಚರಣೆಯು

ಸೂತನು ವೇಳಿದನು —

"ಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ತತ್ವವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ಶ್ರೀಶುಕನ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲೇ ಮನವನ್ನು ತಾಳಿ, ಉತ್ತರಾವುತ್ರನು ಬಕ್ತಿಪರಿವೃತ್ತನಾದನು. ದೇಹ, ವತ್ಸಿ, ಪುತ್ರರು, ಮನೆ, ವಶುಗಳು, ಸವ್ಯವ್ರಕೃತಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಶತ್ರುಪೀಡೆಯೇ ಇಲ್ಲದ ರಾಜ್ಯವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪವಾಗಿದ್ದ ಸ್ವಲ್ಪವಾದ ಅಬಿಮಾನ ವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದನು. ನೀನು ಕೇಳಿದಂತೆ ಶುಕನನ್ನೂ ಕೇಳಿಕೊಂಡನು ಕೃಷ್ಣನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳುವ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ದರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮವಲಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು ಮಹಾಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯಾದ ಆ ರಾಜನು ಭಗವಂತನಾದ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ದೃಢಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿದನು ಆತ್ಮಪ್ರಭು

ವೆಂದು ತಿಳಿದು ಗೋವಿಂದನಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ಶುಕನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು

"ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯೇ! ನರ್ವಜ್ಞಾನಾದ ನಿನ್ನ ವಚನವು ಅಮೋಘವಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ಅಜ್ಞಾನವೇ ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿದೆ ಹರಿಜ್ಞಾನಪ್ರದವಾದ ಕದೆಯನ್ನು ಹೇಳು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಲೋಕೇಶರಿಂದ ಮಾಡಲಸದಳವಾದ ಈ ವಿಶ್ವಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಲೀಲಾಚಾಲ ವಾಗಿ ಮಾಡುವನಂತೆ ಅದೆಂತು? ಆ ರಮಾರಮಣನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳು ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸಂಸಾರ ರಚನೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುವನು? ಪೂರ್ಣಾನಂತಶಕ್ತಿವಂತನಾದ ಪ್ರಭುವು ಯಾವ ಯಾವ ರಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಯಾವ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವನು? ಜೀವನಿಗೆ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ತಾನು ಮಾತ್ರ ಅವತರಿಸಿ ಶುದ್ಧನಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಾ ಏನು ವಿಶೇಷ ಕಾರ್ಯವನ್ನಾಚರಿಸುವನು? ಅದ್ಭುತಕರ್ಮನಾದ ಹರಿಯು ಚೇಷ್ಟೆಯು ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೂ ತಿಳಿಯಲಸದಳವೆಂದಮೇಲೆ ಇನ್ನು ವಾಮರರ ವಾಡೇನು, ಪ್ರಕೃತಿಯ ವರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧಗುಣವನ್ನು ಹರಿಯು ಸ್ವೀಕರಿಸುವದೊಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲೋ? ಅದವಾ ಕ್ರಮವಾಗಿಯೋ? ಅವತರಿಸಿ ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಗಳೇನು? ಗುಣಗಳನ್ನೆಂತು ದರಿಸುವನು? ನೀನು ವೇದದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತನು, ವೇದವೇದ್ಯನನ್ನರಿತವನು ಈ ನನ್ನ ಸಂಶಯವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಬಿಡಿಸಿ ನನ್ನನ್ನುದ್ದರಿಸು."

ಎಂದು ರಾಜನಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಗುಣಕದನವನ್ನು ಮಾಡೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶ್ರೀಶುಕನು ವಾಗಾದೀಂದ್ರಿಯಗಳ ಒಡೆಯನಾದ ಹೃಷೀಕೇಶನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಹೇಳುವಕ್ರಮಿಸಿದನು
ಶುಕಕೃತ ಬಾಗವತ ಮಂಗಲಾಚರಣೆಯು

ನತ್ಯವಾದ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಲೀಲೆಯಿಂದ ಇಚ್ಛಾಜ್ಞಾನ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಜೀವರಿಗೆ ಹೃದಯದಲ್ಲೇ ಇದ್ದರೂ ಚಕ್ಷುರಾದಿಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡದೆ ಜೀವಬಿನ್ನನಾಗಿ ವಾಸಿಸುವ ವೇದೈಕವೇದ್ಯನಾದ ಪರಮಪುರುಷನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು ನಜ್ಜನರ ಅನಿಷ್ಟವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಅನಜ್ಜನರಿಗೆ ತಾವಕರನಾದ ಎಲ್ಲ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾದುಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ, ಪರಮಹಂಸರಿಗೆ ತಾನಾಗಿ ನಿಜಾನು ಭಾವಾನಂದಲಕ್ಷಣ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವ ವಾವವೈರಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು ಅನುತ್ತನ್ನಜ್ಞಾನರಿಗೆ ಜ್ಞಾನಬಾಸಕನಾದ, ಐಕ್ಯಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆಂದಿಗೂ ಸಿಗದೆ ದೂರನಾದ, ಸಮರು ಅದಿಕರಿಲ್ಲದ, ವೈಭವದಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ರಮಿಸುವ ಚಿದಾನಂದೈಕರಸನಾದ, ರಮಾವತಿಗೆ ನಮೋ ನಮಃ. ಯಾರ ವಂದನೆ, ಕೀರ್ತನೆ, ಶ್ರವಣ, ದರ್ಶನ, ಸ್ಮರಣೆ, ಪೂಜೆಗಳು, ಬಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿದ್ದರೆ ತತ್ತ್ವಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತವಾವಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವವೋ ಅಂತಹ ಪರಮ ಮಂಗಲ ಕೀರ್ತಿಗೆ ನಮಃ ವಿವೇಕಿಗಳು ಯಾರ ಚರಣಾರವಿಂದವನ್ನಾ ಶ್ರಯಿಸಿ ಇಹಪರ ವಿಷಯಸಂಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಸುಖಿವರೋ ಅಂತಹ ಮಂಗಲಯಶೋಧಾಮನಿಗೆ ವಂದನವು ತಪೋವಂತರು ದಾನವಂತರು ಕೀರ್ತಿವಂತರು ಮಾಂಗಲಿಕ ಕಾರ್ಯರತರು ಯಾರ ಚರಣದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವಲವನ್ನರ್ಪಿಸಿದರೆ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಪೊಂದಲಾರರೋ ಅಂತಹ ಪುಣ್ಯಶ್ರವಣಿಗಿ

ನಮಃ! ಕಿರಾತಹೂಣಾಂದ್ರವುಲಿಂದವುಲ್ಕನರಾಗಲಿ, ಆಬೀರಕಂಕರಾಗಲಿ, ಯವನಶಕಾದಿ
 ಗಳಾಗಲಿ, ವಾವಕಾರಣದಿಂದ ಬಂದ ವಾವಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಯಾರೇ ಆಗಲಿ,
 ಅವನ ಪಾದವನ್ನು ನಂಬಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿಗಳನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುವದರಿಂದ ಶುದ್ಧರಾಗುವರೋ
 ಅಂತಹ ಪ್ರಭುವಿಗೆ ಮಹಾಮಹಿಮನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು ಅವರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೂ
 ಮುಕ್ತರಿಗೂ ಒಡೆಯನಾದ, ವೇದಮಾರ್ಗಾನುವರ್ತಿಗಳ ರಕ್ಷಕನಾದ, ಧರ್ಮಪಾಲಕನಾದ,
 ತಪಃಪಲನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಅನ್ಯತಕಾವಟ್ಟಿಗಳನ್ನರಿಯದೆ ತನ್ನನ್ನು ಬೆಜಿಸುವ
 ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಪ್ರಮುಖಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯನಾದ ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣನು ನಮಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ.
 ಶ್ರೀವತಿಯು ಯಜ್ಞಪಲದನು, ಪ್ರಜಾಜೀವನದಾತನು, ಜ್ಞಾನದಾಯಿಯು, ಸರ್ವಲೋಕ
 ಪಾಲಕನು, ಕ್ಷಮಾಸಮುದ್ರನು, ಅಂಧಕವೃಷ್ಟಿಸಾತ್ವತರ ವತಿಯು, ಬಕ್ತವತ್ಸಲನೂ ಆದ
 ಭಗವಂತನೆಮಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ! ವಿಷಯೋವರಕ್ತವಾಗದ ದ್ಯಾನದಿಂದ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧಿ
 ಗಳಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ತಮಗೆ ತೋಚಿದಂತೆ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಯಾರ ಚರಣಾರವಿಂದವನ್ನು
 ವರ್ಣಿವರೋ ಅಂತಹ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದನೂ ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯೂ ಮಮಸ್ವಾಮಿಯೂ ಆದ
 ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ! ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸರ್ಗಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮಗನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ
 ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ವೇದವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರಮಾಡಿ
 ಉಪದೇಶಿಸಿದ ನಾರಾಯಣಋಷಿಗೂ, ವೇದವಿಬಾಗ ಮಾಡಿ ವಿಸ್ತಾರಗೊಳಿಸಿ ಪರಾಶರಾದಿ
 ಗಳ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸ್ತಿಮಿತಗೊಳಿಸಿದ, ಮತ್ತು ಹತ್ತು ಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳ ಸರ್ವವೇದಸಂವಾದ
 ವಾದ ಶ್ರೀ ಭಾಗವತವನ್ನು ರಚಿಸಿ ನನಗೆ ವೇಳಿದ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸ ಋಷಿವರನಿಗೂ
 ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಅವರು ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಲಿ ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಬುವೆನು ವ್ಯಾವೃತ್ತವಾದ ವೃಧಿವ್ಯಾಧಿ
 ಭೂತಗಳಿಂದ ಈ ಶರೀರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದು ನಡೆಸು
 ವದಲ್ಲದೆ ಹನ್ನೊಂದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಐದು ಭೂತಗಳಿಂದ ಅನುಬವಿಸುವ ಬೋಗಗಳ
 ಸುಖನಾರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನನ್ನ ಈ ಮಾತುಗಳು ತನಗೆ
 ಪ್ರೀತಿಜನಕವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಲಿ! ವಾಸುದೇವನಿಗೆ ನಮಃ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ನಮಃ,
 ಭಕ್ತಿಸೋಮಾರ್ಹರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು, ನಾರದಾದಿಗಳು, ವೈಶಂಪಾಯನಾದಿಗಳು,
 ಉದ್ಭವಾದಿಗಳು ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ತನ್ನ ಮುಖಾರವಿಂದ ನಿಸ್ಸೃತಬಾಗವತಾಮೃತವನ್ನು
 ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ರಾಜನ್! ಅದೇ ಬಾಗವತ
 ವನ್ನೇ ನಾರದನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ವೇದಗರ್ಭನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ತನಗೆ ನಾರಾಯಣನು
 ವೇಳಿದಂತೆಯೇ ಅರ್ಧವೃತ್ತಾಸವಿಲ್ಲದೆ ವೇಳಿದನು

೫ ನಾರದ-ಬ್ರಹ್ಮ ಸಂವಾದವು

ನಾರದನು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕೇಳಿದನು—

ದೇವದೇವ! ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು! ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣನಾದ ವರ
 ಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡು! ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ವರೂಪವೆಂತಹದು? ಯಾರ

ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿದೆ? ಯಾರೀ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಯಾವುದರಿಂದ ಮಾಡಿದರು? ಯಾರಲ್ಲಿದೆ? ವಾಲಕನಾರು? ಲಯವೆಂತು? ಇದೆಲ್ಲವೂ ನಿನಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ ಹಿಂದಾದ, ಮುಂದಾಗುವ, ಈಗಿರುವ ಜಗತ್ತನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದ ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಯನ್ನಂತೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವೆ! ಇಂತಹ ನಿನಗೆ ವಿಜ್ಞಾನವು ಯಾರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ? ಯಾರು ನಿನಗೆ ಆಶ್ರಯರು? ನಿನ್ನಕಿಂತ ಉತ್ತಮರಾರು? ಯಾರು ನಿನ್ನ ಸ್ವಾಮಿ? ನನಗೆ ವೇಳು! ನೀನೇ ವಂಚಭೂತಗಳಿಂದ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಜೀವರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವಿಯಲ್ಲವೇ? ನಿನ್ನಲ್ಲೇ ಅವರನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ವಾಲಿಸುವೆ. ನಿನ್ನ ಹೊರತನ್ಯರನ್ನು ನಾ ಕಾಣೆ ಈ ಜಗವನ್ನು ಸ್ವಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಜಾಡರ ಹುಳವು ಗೂಡನ್ನು ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಸೃಜಿಸುವನು ನೀನೇ! ನಿನಗೆ ಸಮರಾಗಲಿ ಚಿಕ್ಕವರಾಗಲಿ ಜಗತ್ಕಾರಣರು ಮತ್ತಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ತಿಳಿದಿರುವೆನು ದೇವದತ್ತಾದಿ ನಾಮಗಳನ್ನು, ಶುಕ್ಲಾದಿ ರೂಪಗಳನ್ನು ಸತ್ತಾದಿ ಗುಣಗಳ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಯಾವುದೇ ವಸ್ತುವನ್ನು ನಿನ್ನ ಹೊರತನ್ಯರಿಂದ ಸೃಷ್ಟವಾದದ್ದನ್ನು ನಾ ಕಾಣೆ ಆದರೆ ಅಂತಹ ನೀನೂ ಕೂಡ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಪೋರತರವಾದ ತವಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ ಯಾರನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ನಿನ್ನ ಈ ತವಸ್ಸು? ಆದುದರಿಂದ ನನಗೆ ಸಂಶಯವು ಒದಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ವಿಷಯವಿನ್ನೂ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ ವೆಂಬ ಖೇದವಾಗುತ್ತಿದೆ ಸರ್ವಜ್ಞ! ಸರ್ವೇಶ! ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ದಯಮಾಡಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವೇಳು

ಎನ್ನಲಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳಿದನು.

ನಾರದಾ! ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಲೋಕದ ಜನರಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಜ್ಞಾನವು ತಿಳಿಯಲಿ ಎಂದು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಕೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೇ? ನಾನಾದರೂ ಶ್ರೀ ಬಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಂತೆ ಆಯಿತು ಅಲ್ಲ ಹೇಳು! ನೀನು ಅಂದ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲವೆ! ವತ್ಸಾ! ಆ ಮಾತು-ನಾನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆನ್ನುವ ಮಾತು-ಕೇಳಿ ಖಿನ್ನನಾಗಿರುವೆನು. ಈ ನನ್ನ ಮಹಿಮೆ ಶಕ್ತಿ ಎಲ್ಲವೂ ಯಾರಿಂದ ಬಂದಿರುವುದೋ ಅಂತಹ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಮರೆತು ಎಂತಹ ಗರ್ಹಣೀಯವಾದ ಮಾತಾಡಿದೇ! ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಚಂದ್ರನಂತೆ, ಗ್ರಹ ನಕ್ಷತ್ರಗಣದಂತೆ, ಸ್ವಪ್ರಕಾಶನಾದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಬೆಳಗಿದ ವಿಶ್ವವನ್ನು ನಾನವನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವೆನಷ್ಟೆ! ನಾನವನ ದಾಸನು! ಆ ಬಗವಂತನಾದ ವಾಸುದೇವನಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ದ್ಯಾನಿಸುವನು ಕೇಳು ಅವನ ಬಂದಕಶಕ್ತಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಕೆಲವರಜ್ಞಾನಿಗಳು ನನ್ನನ್ನೇ ಜಗದ್ಗುರುವೆಂಬುವರು ಚಿತ್ತೈಕ್ಯತೃಬಿಮಾನಿನಿಯಾದ ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಕೂಡ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಲಜ್ಜಾ ಬಯಗಳಿಂದ ನಿಲ್ಲುವದಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ! ಹೀಗಿರಲು ಹರೀಚ್ಛೆ, ಪ್ರಕೃತಿ, ಬಂದಕಶಕ್ತಿಗಳೆಂದು ಮೂರು ರೂಪವಾದ ಮಾಯಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ವಂಚಿತರಾದ ಮೂಡರು ನಾನು-ನನ್ನದೆಂದು ಬೊಗಳು ವರು. ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ದ್ರವ್ಯಗಳು, ಪುಣ್ಯ ವಾವ ಕರ್ಮಗಳು, ತ್ರುಟಿಲವಾದಿ ಕಾಲವು, ಸಾತ್ವಿಕಾದಿ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಸುಖದುಃಖಾಶ್ರಯರಾದ ಜೀವರು ಎಲ್ಲವು ಅವನ ಅಧೀನ ವಾಗಿದೆ. ವಾಸುದೇವನಿಗದಿಕರಿಯಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಸಮರೂ ಇಲ್ಲ ವೇದಗಳು ಹರಿಯೇ

ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ನಾರುತ್ತುವ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಹರಿಯ ಅಂಗಾಶ್ರಿತರು ನಾರಾಯಣ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮಿಗಿಲಾದ ಲೋಕವಿಲ್ಲ ಅವನೇ ಸರ್ವ ಯಜ್ಞ ವಲಬೋಕ್ತನಾಗಿರುವನು ಯೋಗಾಬ್ಯಾಸ, ಕೃಚ್ಛ್ರಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದಿ ತಪಸ್ಸು ಅವನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಅವನೇ ವರಮಂಜ್ವಲನು ಮುಖ್ಯಾಶ್ರಯನು ಅಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮೀವತಿಯು ನಿರ್ವಿಕಾರನಿರುವನು ಸರ್ವ ಪ್ರಭುವಾದ ಶ್ರೀನಾದನ ಕರುಣಾಪೂರ್ಣವಲೋಕನಮಾತ್ರದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ನಾನವನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದುದನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡುವನು ನಿತ್ಯವೂ ಸತ್ತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳನ್ನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣವಂ ಮಾಡಿ ಆ ಗುಣಗಳ ಲೇವವೇನೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸರ್ವ ಸಮರ್ದನಾದ ರಮೇಶನು ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಲಯಗಳನ್ನು ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು ಸತ್ತ್ವದಿಂದ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ರಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ತಮಸ್ಸಿನಿಂದ ಶರೀರಗಳನ್ನೂ ಜೋಡಿಸಿ, ಸ್ವತಃ ಜ್ಞಾನಿಯಾದರೂ ಪ್ರಕೃತಿಬಂದದಿಂದ ಅಬಿಮಾನವನ್ನು ಹತ್ತಿಸಿ ಕೊಂಡು ತತ್ತರಿಸಿ ತಾವತ್ರಯವನ್ನು ವಡುವ ಜೀವನನ್ನು ಸೃಜಿಸುವನು ಇಂತು ಜ್ಞಾನೋಪಾಯ ಲಕ್ಷಣಕವಾದ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಮನಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜೀವನಿಗೆ ಯಮ ನಿಯಮಾದಿ ನಾದನಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಸಲಹುವ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನನಗೂ ಒಡೆಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಕಾಲಕರ್ಮ ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು, ತ್ರಿಗುಣಗಳನ್ನು ಅನಾದಿಯಿಂದ ತನ್ನದೀನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಹರಿಯು ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಒಳಹೊಕ್ಕು ವಿಕಾರಗೊಳಿಸಿ ಸೃಷ್ಟಿಗನುವಾಗಿ ಮಾಡಿದನು ಆಗ ವಿಕಾರಸ್ವಭಾವವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಕರ್ಮಪ್ರೇರಕ ಬಗವಂತನ ಪ್ರವೇಶ ಪ್ರೇರಣೆಗಳಂತೆ ಮಹತ್ತ್ವವು ಉದಿಸಿತು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮಹತ್ತಿನಲ್ಲಿ ರಜಸ್ಸತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಿ ವಿಕಾರಗೊಳಿಸಲು ತಮಃಪ್ರದಾನವಾದ ಅಹಂಕಾರತತ್ತ್ವವು ಜನಿಸಿತು ಅದು ವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮೂರಾಯಿತು ವೈಕಾರಿಕ, ತೈಜಸ, ತಾಮಸವೆಂಬುವ ಆ ಮೂರು ವಿಧ ಅಹಂಕಾರತತ್ತ್ವದಿಂದ ಮನಸ್ಸು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಭೂತಗಳು ಜನಿಸಿ ವೃದ್ಧಿಹೊಂದಿದವು. ದ್ರವ್ಯಜ್ಞಾನಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ಸೃಷ್ಟವಾಗಿದೆ ತಾಮನಾ ಹಂಕಾರದಿಂದ ಆಕಾಶವು, ಶಬ್ದವೆಂಬುವ ಅದರ ಗುಣ, ತದಬಿಮಾನಿ ದೇವತೆ, ತದಂತರ್ಗತ ಹರಿಯು ಜನಿಸಿದರು. ಇಲ್ಲಿ ಹರಿಯು ತನ್ನ ರೂಪದಿಂದಲೇ ಇನ್ನೊಂದು ರೂಪವಾಗಿ ಪ್ರಾರೂಪಿಸಿ ಪ್ರೇರಕನೆನಿಸುವನು. ಆಕಾಶದಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶಗುಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಾಯುವು ಜನಿಸಿ ಆಕಾಶದಿಂದ ವಡದ ಶಬ್ದವನ್ನೂ ಪೊಂದಿದನು ಪ್ರಾಣ, ಓಜ, ಸಹಸ, ಬಲ, ಇವು ವಾಯುಗುಣಗಳಾಗಿವೆ. ಅದರಿಂದ ರೂಪ ಸ್ಪರ್ಶ ಶಬ್ದಗಳನ್ನುಳ್ಳ ತೇಜಸ್ತತ್ತ್ವವು ಉದ್ಭವಿಸಿತು ತೇಜೋವಿಕಾರದಿಂದ ರಸಗುಣಕವಾದ ಅಬ್-ತತ್ತ್ವವು ರೂಪ-ಸ್ಪರ್ಶ-ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ ಪೊಂದಿ ಹುಟ್ಟಿತು. ನೀರಿನಿಂದ ಗಂದಗುಣವುಳ್ಳ ವೃದ್ಧಿವೀತತ್ತ್ವವು ಜನಿಸಿ ಗಂಧ, ರಸ, ರೂಪ, ಸ್ಪರ್ಶ, ಶಬ್ದಗಳೆಂಬುವ ಐದು ಮಾತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿತು

ವೈಕಾರಿಕಾಹಂಕಾರದಿಂದ ಮನಸ್ತತ್ತ್ವವು ಇಂದ್ರಿಯಕಾಯಶಕ್ತರಾದ ಅಬಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳು ಪುಟ್ಟಿದರು. ದಿಗ್ವೇವತೆಯಾದ ಸೋಮಾದಿಗಳು ಶ್ರವಣದಲ್ಲಿ, ವಾಯುವು

ತ್ಯಗಿಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ, ಸೂರ್ಯನು ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ, ವರುಣನು ಜಿಹ್ವೆಯಲ್ಲಿ, ಅಶ್ವಿನೀದೇವರು ನಾಸಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ವಾಕ್ಯಿನಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರ, ಕಾಲಲ್ಲಿ ಜಯಂತ, ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರ, ಉಪಸ್ಥದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷನೆಂದು ನಿಯಾಮಕರಾಗಿರುವರು. ಜಯಂತನಿಗೆ ಯಜ್ಞನೆಂದೂ ಹೆಸರು ಅವನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಇದ್ದು ಯಜ್ಞನೆನಿಸಿ ವಾದಾಂಗುಷ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದು ಶರೀರವನ್ನು ಧರಿಸಿರುತ್ತಾನೆ

ತೈಜಸಾಹಂಕಾರದಿಂದ ಹತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಜನಿಸಿದವು. ಅವು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯವೆಂದರೆಡು ವಿದ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಯು ಬುದ್ಧಿಮಾನಿನಿ ಉಮೆಯಿಂದಲೂ, ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯು ಆಹಂಕಾರಿಕ ಪ್ರಾಣನಿಂದಲೂ ನಡೆಯುವವು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ನಾಮಗಳು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದನು. ಇಂತು ಸೃಷ್ಟವಾದ ವಂಚಬೂತಗಳು, ದಶೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಮನಸ್ಸು ಎಂಬುವ ಹದಿನಾರು ಪದಾರ್ಥಗಳು ಅಸಂಖ್ಯಷ್ಟವಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾಗದೇ ಇದ್ದವು ಆಗ ಅವು ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ ಕಲೆತು ಬಗವಂತನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ ನಮಗೆ ಮರಣಾದಿ ಬಯವ್ರದವಾದ ಸದಸದಾತ್ಮಕವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದವು. ಸತ್ ಎಂದರೆ ಪ್ರಧಿವ್ಯಪ್ತೇಜಗಳು! ಅಸತ್ ಎಂದರೆ ವಾಯ್ವಾಕಾಶಗಳು

ಈಗ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಒಳಗಿನ ಸೃಷ್ಟಿಯಂ ಕೇಳು. ನಾರದಾ! ಒಂದು ನಾವಿರ ವರ್ಷ ವರ್ಯಂತವೂ ಆವರಣಜಲಮದ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತತ್ತ್ವದೇವತೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಕಾಲಕರ್ಮಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಜೀವಬಿನ್ನನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು ಜೀವನನ್ನು ಶರೀರಯೋಗದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಈ ಹರಿಯೂ ಜೀವಮುಖ್ಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನೂ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಪುರುಷರೂವದಿಂದ ತುಂಬಿ ನಿಂತರು ಆ ನನ್ನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳು.

ಅವನಿಗೆ ಅನಂತಬಾಹುಗಳು, ಅನಂತವಾದಗಳು, ಅನಂತಮುಖಗಳು, ಅನಂತಶಿರಗಳು ಅವನ ಅವಯವಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಅವನನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ನಿಂತಿವೆ. ಇದು ಜ್ಞಾನಿಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿದೆ ನಡುವಿನಿಂದ ಕೆಳಗೇಳು ಲೋಕಗಳು ಮೇಲೇಳು ಲೋಕಗಳು ತದ್ವಿನ್ನವಾಗಿ ತದಧೀನವಾಗಿ ತದಾದಾರಕವಾಗಿ ತನ್ನಾಮಕವೂ ಆಗಿವೆ. ಅವನ ಮುಖದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಣವೂ, ಬಾಹುಗಳಿಂದ ಕ್ಷತ್ರಿಯವರ್ಣವೂ, ತೊಡೆಯಿಂದ ವೈಶ್ಯವರ್ಣವೂ, ವಾದದಿಂದ ಶೂದ್ರವರ್ಣವೂ ಜನಿಸಿದವು ಬೂಲೋಕವು ನಡುವಿನಲ್ಲಿ, ಬುವರ್ಲೋಕವು ನಾಬಿಯಿಂದ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವು ಹೃದಯದಿಂದ, ಮಹರ್ಲೋಕವು ಎದೆಯಲ್ಲಿ, ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಜನೋಲೋಕವು, ನೇತ್ರಮಧ್ಯದಿಂದ ತಪೋಲೋಕವು, ಲಲಾಟಾದಿ ಸತ್ಯಲೋಕವೆಂಬುವ ಊರ್ಧ್ವಲೋಕಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾದವು. ಕಟಿಯಲ್ಲಿ ಆತಲ, ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ವಿತಲ, ಜಾನುವಿನಲ್ಲಿ ಸುತಲ, ಜಂಪೆಯಲ್ಲಿ ತಲಾತಲ, ಗುಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾತಲ, ಹಿಂಬುಡದಲ್ಲಿ ರಸಾತಲ, ವಾದತಲದಿಂದ ವಾತಾಲವೆಂಬುವ ಏಳು ಅದೋಲೋಕಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾದವು. ಈ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಆದಾರನಾಗಿದ್ದು, ವ್ಯಾವೃತನಾಗಿ, ಪ್ರಬುವಾಗಿರುವುದು

ರಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಲೋಕಮಯನೆಂದು ವೆಸರಾಗಿದೆ ಅದವಾ ತ್ರಿಲೋಕ ವಿವಕ್ಷೆಯಿಂದ ವಾದದಿಂದ ಬೂಲೋಕ, ನಾಬಿಯಿಂದ ಬುವಲೋಕ, ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕ ವೆಂತಲೂ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ತಿಳಿದು ಪೂಜಿಸುವರು.

೬. ಪುರುಷರೂಪ ವರ್ಣನೆಯು

ಆದ್ಯಾತ್ಮಿಕಾದಿದೈವಿಕಾದಿಬೌತಿಕರೂಪವಾದ ಜಗತ್ತು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮುಖಾದ್ಯಂಗಗಳಿಂದ ಉದಯಿಸಿ ತದಾದಾರಕವಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ ಜಗದ್ವಿಷ್ಣುನಾದ ಬಗವಂತನು ತದುತ್ತಮ ನಾಗಿರುವನು ಜಗತ್ತವನಿಗೆ ಪ್ರತಿಮೆಯಂತಿದೆ. ನಾರದಾ! ವಾಗಿಂದ್ರಿಯ, ತದ್ವ್ಯಾಪಾರ, ಅವುಗಳ ಅಬಿಮಾನವುಳ್ಳ ಅಗ್ನಿಯು ಮುಖದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸವ್ದದಾತುಗಳಿಂದ ಗಾಯತ್ರಿ, ಉಷ್ಣಿಕ್, ಅನುಷ್ಟುಪ್, ಬೃಹತಿ ವದ್ವಿ, ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್, ಜಗತಿ ಎಂಬ ಏಳು ಬಂದಗಳು ಹುಟ್ಟಿವೆ ಹರಿಜಿಹ್ವೆಯು ಹವ್ಯಕವ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಧುರಾದಿ ಷಡ್ರಸಗಳಿಗೆ ಜನ್ಮ ಕೊಟ್ಟಿದೆ ಎಲ್ಲ ವಾಯುಗಳಿಗೂ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನಿಗೂ ಅವನ ನಾಸಿಕೆಯೇ ಆಧಾರವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಗಂದ, ಪ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯ, ಔಷದಿಗಳು, ತದಬಿಮಾನಿ ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳೂ ಇಬ್ಬರೂ ಪುಟ್ಟಿರುವರು ರೂಪ, ತೇಜ, ದ್ಯುಲೋಕ, ತದಬಿಮಾನಿ ಸೂರ್ಯನು ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಕೂಡಿ ಹರಿಯ ನೇತ್ರವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿರುವನು ಕರ್ಣಗಳಿಂದ ಶಬ್ದ, ಆಕಾಶ, ತದಬಿಮಾನಿ ಪ್ರಾಣಗಣೇಶರು ಕ್ಷೇತ್ರದೇವತೆಗಳು, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು, ದಿಕ್ಕುಗಳು, ಶ್ರವಣೇಂದ್ರಿಯ, ತದಬಿಮಾನಿ ಸೋಮಾದಿ ದಿಕ್ಪಾಲಕರು ಪುಟ್ಟಿದರು ಅವನ ಶರೀರವು ಶ್ರೇಷ್ಠಬಲರಾದ ವಾಯಾದಿಗಳಿಗೂ ಸೌಬಾಗ್ಯಕ್ಕೂ ಆಧಾರವು. ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಕೂಡಿ ಸ್ಪರ್ಶತನ್ಮಾತ್ರವೂ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಪ್ರಾಣನೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ರೋಮಗಳಿಂದ ಯಜ್ಞ ಸಂಪಾದಕ ವಲಾಶ ಪಿಪ್ಪಲಾದಿ ಉದ್ವಿಜ್ಜರು ಹುಟ್ಟಿದರು ಕೇಶಗಳಿಂದ ಮೇಷಗಳು, ಮೀಸೆಗಳಿಂದ ಮಿಂಚು, ನಖಗಳಿಂದ ಶಿಲಾಲೋಹಗಳು ಜನಿಸಿದವು ಲೋಕವಾಲರು ಬಾಹುಗಳಿಂದುದಿಸಿದರು ಅವರು ಪ್ರಾಯಃ ಕ್ಷೇಮಂಕರರು ವಾದವಿಕ್ಷೇವದಿಂದ ಬೂಲೋಕ ಬುವಲೋಕಗಳು, ಸ್ವರ್ಗವೂ, ಕ್ಷೇಮ ಮೋಕ್ಷಗಳು ಜನಿಸಿದವು ಶ್ರೀಹರಿ ಚರಣವು ಎಲ್ಲಾ ಕಾಮಿತ ವರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದು ಅವನ ಶಿಶ್ವವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಶಿಶ್ನೇಂದ್ರಿಯವು, ವರ್ಜನ್ಯನು, ಜಲ, ವೀರ್ಯ, ದಕ್ಷರು ಉದಿಸಿ ನಿಂತಿರುವರು ಮತ್ತು ಅವನ ಉವಸ್ಥದಲ್ಲಿ ಮೈಧುನಕ್ರಿಯೆ, ತದಾನಂದ, ಪ್ರಜನನ ಸುಖಗಳು ಪುಟ್ಟಿದವು. ಗುಹ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಯ್ವಿಂದ್ರಿಯ ಮಿತ್ರರು, ಪರಿಮೋಕ್ಷ ವ್ಯಾಪಾರವು, ಯಮನು ಜನಿಸಿದರು ಗುಡದಲ್ಲಿ ಹಿಂಸೆ, ನಿರ್ಋತಿ, ಮೃತ್ಯು, ನರಕಗಳು ಪುಟ್ಟಿದವು ಅವನ ಬೆನ್ನಿನಿಂದ ಕಲಿ, ಅದರ್ಮ, ಅಲಕ್ಷ್ಮೀ, ತಮಸ್ಸುಗಳು ಪುಟ್ಟಿದವು. ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ನದನದಿಗಳು, ಅಸ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟಗಳು, ಉದರದಿಂದ ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿ, ಮದುರಾದಿರಸಗಳು, ಸಮುದ್ರಗಳು, ಜೀವರು, ಸಂಹಾರ ಕ್ರಿಯೆ ಹುಟ್ಟಿದವು ಹೃದಯದಿಂದ ಮನಸ್ಸು, ರುದ್ರ, ಪುಣ್ಯದೇವನಾದ ದರ್ಮ, ಸನಕಾದಿಗಳು, ನೀನು, ನಾನು ಪುಟ್ಟಿದವು ನಾನವನ ದಾಸನು ನಾರದಾ! ಅವನ ಮಧ್ಯದೇಹದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿ, ವಿಜ್ಞಾನತತ್ತ್ವವು ಪುಟ್ಟಿದವು. ಇಂತು ನಾನು, ನೀನು, ರುದ್ರ, ಮುನಿಗಳು,

ಸನಕಾದಿ ಪೂರ್ವಜರು, ಸುರಾಸುರರು, ನರನಾಗರು, ಖಗಮೃಗ ಸರೀಸೃಪಗಳು, ಗಂದರ್ವಾವೃರೆಯರು, ಯಕ್ಷರಕ್ಷರು, ಬೂತೋರಗರು, ವಶುಗಳು, ಪಿತೃಗಳು, ಸಿದ್ಧವಿದ್ಯಾದರ ಚಾರಣರು, ವೃಕ್ಷಗಳು, ಇಷ್ಟೇಕೆ ಎಲ್ಲಾ ವಿವಿಧ ಜೀವರು, ಭೂಮಿಗತರು, ಆಕಾಶಗತರು, ಜಲಚರರೆಲ್ಲರು ಮತ್ತು ಗ್ರಹ, ನಕ್ಷತ್ರ, ಕೇತು, ತಾರೆಗಳು, ಮಿಂಚು, ಸಿಡಿಲುಗಳು ಸಮಸ್ತವೂ ಪುರುಷನದೀನವಾಗಿದೆ ಹಿಂದೆ ನಡೆದ, ಮುಂಬರುವ, ಈಗಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗಳೂ ಅಷ್ಟೇ ಅವನಿಲ್ಲಿ ವ್ಯಾವೃತನಾಗಿ ವ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ವಾಲಿಸುವುದಲ್ಲದೇ ಜೀವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ ಅಲ್ಲಿ ವಿಷಯಬೋಗಗಳನ್ನುಣಿಸುವವನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ವಿರಾಟ್ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಒಳಹೊರಗೂ ವ್ಯಾವೃತನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಅವನು ಅನಾದ್ಯನಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇಹವುಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಜೀವರನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಅವರ ಸರ್ವಾಬೀಷ್ಟ ಪೂರಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತ ಪ್ರಭುವೆನಿಸಿರುವನು. ಇವನ ಮಹಿಮೆ ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ದುರತ್ಯಯ ಮಹಿಮನಾದ ಶ್ರೀಪುರುಷನ ಬಿನ್ನಾಂಗಕ ರಾಗಿರುವರೇ ಸರ್ವಭೂತರು. ಇದು ಯದಾರ್ಥಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುವ ಮಾತು ವತ್ಸಾ! ಇನ್ನು ಸ್ವರೂಪಾಂಶಗಳನ್ನು ಕೇಳು ಅಮೃತವೆಂಬುವ ಅನಂತಾಸನ, ಕ್ಷೇಮವೆಂಬುವ ವೈಕುಂಠ, ಅಭಯವೆಂಬುವ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪ ಇವು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಾಂತರಗಳಿಂದ ನಾರಾಯಣನು ಅನಂತ, ವೈಕುಂಠ, ವಾಸುದೇವನೆನಿಸಿ ವಿರಾಜಿಸುವನು. ಈ ಲೋಕಗಳು ಮೇಲೆ ಮೂರು ಲೋಕದ ಹೊರಗಿರುವವು. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗವು ಆಶ್ರಯವು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಅವುತ್ರರು. ಮದ ಮೊದಲಾದ ಮಕ್ಕಳವರಿಗಿಲ್ಲ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಗೃಹಸ್ಥರಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವ ಯಜ್ಞರೂಪಿಯಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವನು ದೇವ-ಮನುಷ್ಯ ಮಾರ್ಗಗಳೆಂಬುವ ಎರಡು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ರಚಿಸಿ, 'ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ದೇವಮಾರ್ಗವು, ಅವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯಮಾರ್ಗವು ಸಿಗುವುದು' ಎಂಬುದಾಗಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಿ, ಜೀವರನ್ನು ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಆಯಾ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿಲಿಸುವನು. ಪುರುಷನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾರ್ಪಣಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಅನಶನ ಮಾರ್ಗವು ಅಂದರೆ, ಬ್ರಹ್ಮಯಾನವು, ವಲಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಅಶನಮಾರ್ಗವೆಂದರೆ ಪಿತೃಯಾನವೂ ಲಭಿಸುವದು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಮತ್ಸ್ಯಾದ್ಯವತಾರ ರೂಪಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾವೃತನಾಗಿರುವನು. ಸ್ವಗತಭೇದವಿವರ್ಜಿತ ನಾದ ಪುರುಷನಾಮಕ ಹರಿಯಿಂದ ನಾನು ಜನಿಸಿದೆನು. ವಿರಾಟ್ ಎಂಬುವ ಹೆಸರಿನಿಂದ ನಾನು ಜೀವರಿಗೂ ವಂಚಬೂತಗಳಿಗೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ ಶಬ್ದಾದಿಗುಣಗಳಿಗೂ ಆಶ್ರಯನಾಗಿರುವೆನು ಬಕ್ತಿಜ್ಞಾನಗಳು ಉದ್ರಿಕ್ತವಾದಾಗ ನಾನು ಎರಡನೇ ರೂಪವನ್ನು ಾಳಿ ಪುರುಷನಾಭಿಕಮಲದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಾಗಿ ಜನಿಸಿದೆನು ನನ್ನನ್ನೇ ಚತುರ್ಮುಖನೆನ್ನುವರು ನಾರದಾ! ಇಂತಹ ಮಹಿಮೆಯು ನಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ನಾರಾಯಣನಿಗಿದೆ, ಅನ್ಯರಿಗಿಲ್ಲ. ಆಗ ನಾನು ಪುರುಷಾವಯವಗಳಿಂದಲ್ಲದೇ ಬೇರೆ ಕಡೆಯಿಂದ ಯಜ್ಞ ಮಾಡುವ ಸಂಬಾರಗಳನ್ನು ಕಾಣದೇ ಅವ್ಯಾವೃತನಾದ ಸರ್ವವೃದ್ಧಾರ್ಥೋತ್ಪಾದಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ

ಅಂಗಗಳಿಂದಲೇ ಪಶುಗಳನ್ನು, ಅಶ್ವತ್ಥಾದಿವನಸ್ಪತಿ ಸಮಿಧೆಗಳನ್ನು, ಕುಶಗಳನ್ನು, ಯಾಗಭೂಮಿಯನ್ನು, ದರ್ಮಯೋಗ್ಯ ಕಾಲವನ್ನು, ಕಾಂಚನಾದಿ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು, ಪ್ರೀಹ್ಲಾದಿ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು, ಕ್ಷೀರಪೃತಾದಿ ಗೋರಸವನ್ನು, ಲೋಹಮೃತ್ತಿಕೆಗಳನ್ನು, ಗಂಗಾದಿ ಜಲವನ್ನು ವಡೆದು ಅವನು ಕೊಟ್ಟ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದಲೇ ಅವನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದನು ಋಗಾದಿ ವೇದಗಳು, ಚಾತುರ್ಹೋತ್ರಕ ಕರ್ಮವು, ಇಂದ್ರಾದಿ ನಾಮಗಳು, ಬೀಜಾತ್ಮಕ ಮಾಲಾತ್ಮಕ ಮಂತ್ರಗಳು, ದಕ್ಷಿಣೆ, ವ್ರತಗಳು, ದೇವತಾ ತಾರತಮ್ಯವು, ವಿದಿಸಂಕಲ್ಪಗಳು, ಕರ್ಮಬ್ರಹ್ಮನಿರೂಪಕ ಮೀಮಾಂಸಾಶಾಸ್ತ್ರವು, ದೈವಮೀಮಾಂಸೆ, ಯಜ್ಞವಲಗಳು, ಜ್ಞಾನ, ಶ್ರದ್ಧೆ, ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ, ಬ್ರಹ್ಮಸಮರ್ಪಣೆ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಬಾರಗಳು ನನಗೆ ಪುರುಷನಾಮಕ ಹರಿಯ ಅಂಗಗಳಿಂದಲೇ ದೊರೆತವು ಆಗ ಅವನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ನಾನು ಅವನನ್ನೇ ಕುರಿತು ಆ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದಲೇ ಯಜ್ಞ ಮಾಡಿ ಅವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದೆನು. ಅದೇ ಆದಿಯಜ್ಞವು. ಆಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಅಣ್ಣಂದಿ ರಾದ ಈ ಮರೀಚ್ಯಾದಿ ಪ್ರಜಾವತಿಗಳು ಒಂಬತ್ತು ಜನರು ಗಮ್ಯಾನಗಮ್ಯರೂವದ್ವಯ ನಾದ ಪುರುಷನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅವರಂತೆ ವಸಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನುಗಳು, ಇತರ ಋಷಿಗಳು, ಯಜಿಸಿದರು. ಅರ್ಯಮಾದಿ ಪಿತೃಗಳು, ಇಂದ್ರಾದಿ ವಿಬುದರು, ಪ್ರಹ್ಲಾದಾದಿ ದೈತ್ಯರು, ಪ್ರಿಯವ್ರತಾದಿ ಮನುಜರು ಕೂಡಾ ಯಾಗ ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಹರಿಗರ್ಪಿಸಿದರು

ಶ್ರೀಮತ್ತುಂಡರೀಕಾಕ್ಷಕಟಾಕ್ಷ ಪ್ರೇಕ್ಷಣ ಪ್ರಾವೃಪ್ರಬಾವನಾದ ನಾನು ನಾರಾಯಣ ನನ್ನೇ ಯಜ್ಞಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದೆನು. ಇದೆಲ್ಲ ವಿಶ್ವವು ಅವನದೀನವಾಗಿದೆ. ಅವನೇ ಇದಕ್ಕಾದಾರನಾಗಿರುವನು ಇದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾವೃತನಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಡುವವನವನೇ! ಇಂತಹ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಗುಣತ್ರಯಸಂಬಂಧಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲ. ಜಡವು ಗುಣಮಯವು. ತದ್ರಚಿತ ದೇಹಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಬಿಮಾನದಿಂದ ಜೀವನಿಗೆ ಗುಣ ಸಂಬಂಧವಾಗುವುದಷ್ಟೇ ಆಗಲಿ ಸ್ವತಃ ಜೀವನು ಗುಣರಹಿತನೇ ಸರಿ!

ನಾರದಾ! ಈಗ ತಿಳಿಯಿತೇ? ಆ ಹರಿಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಅವನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ನಾನು ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು, ರುದ್ರನು ಸಂಹಾರವನ್ನು ಮಾಡುವವು ಪುರುಷರೂವದಿಂದ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಪರಿವಾಲಿಸುವ ಹರಿಯು ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಉಳ್ಳವನು ನಮ್ಮ ಶಕ್ತಿ ಅವನ ಅಧೀನವು ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು.

ವತ್ಸಾ! ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು. ಕೇಳು! ವ್ಯಕ್ತಾವ್ಯಕ್ತವಾದ ಜಗದಲ್ಲಿ ಹರಿಯಂ ಬಿಟ್ಟು ಸ್ವತಂತ್ರರಾರೂ ಇಲ್ಲ ಬಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಪ್ರೇಮದಿಂದಲೂ ನಾನು ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹರಿಯನ್ನು ಸದಾ ಸನ್ನಿಧೀಕರಿಸಿರುವೆನು ಅವನ ದಯೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಮಾತೆಂದೂ ಸುಳ್ಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೆಂದೂ ಅಬದ್ಧಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ದುರ್ವಿಷಯಾಸಕ್ತವಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ ಇಂತು ವೇದ ವ್ರತಿ ವಾದ್ಯಮಾನನಾದ ನಾನು ಪ್ರಜಾವತಿಗಳಿಂದ ವಂದಿತನು, ಸರ್ವಜ್ಞನು, ಪ್ರಭುವು ಆಗಿದ್ದೂ,

ಯಾರಿಂದ ಜನಿಸಿ ಬಂದನೋ ಅಂತಹ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ನಿವೃಣತರವಾದ ದ್ವಾನದಿಂದಲೂ ಕಾಣಲಾರದೆ ಇದ್ದೆನು ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯ, ಶರಣಾಗತ ಜನರ ಸಂಸಾರನಿವಾರಕವಾದ, ಮೋಕ್ಷದವಾದ, ಮಂಗಲ ಮಂಗಲವಾದ ಚರಣಕ್ಕೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ತಾನೇ ಅರಿತಿಹನಲ್ಲದೆ ನನಗೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಮುಖ್ಯವ್ರಾಣ ನಿಗೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದ ಮೇಲೆ ಇತರರ ವಾಡೇನು ನನಗೆ ನಿನಗೆ ಮತ್ತೆ ರುದ್ರನಿಗೂ ಸಾಕಲೈನ ಅವನ ಜ್ಞಾನವಾಗಲಾರದು ಅಂದಮೇಲಿತರ ಸುರರೇನು ತಿಳಿದಾರು? ಅವನ ಬಂದಕಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೋಹಿತರಾಗಿ ಅವನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತಾನು ಸಾರವಾಗಿ ಜಗವನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವವು ಯಾರ ಅವತಾರಲೀಲೆಗಳನ್ನು ವಾಡುತ್ತಾ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಾಕಲೈನ ವೇಳಲಾರೆವೋ ತಿಳಿಯಲಾರೆವೋ ಅಂತಹ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಪ್ರತಿಕಲ್ಪದಲ್ಲಿಯೂ ಜನ್ಮಾದಿಮೋಕ್ಷರಹಿತನಾದ ಶ್ರೀಶನು ತಾನೇ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತನ್ನಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಲಯವನ್ನೂ ಹೊಂದುವನು ಮತ್ಸ್ಯಾದಿ ರೂಪದಿಂದ ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಸಲಹುವನು ಅವನು ನಿರ್ಗೋಷನು, ಅದ್ವಿತೀಯನು, ಜ್ಞಾನರೂಪನು, ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯು, ದುಷ್ಟಾಂಶರಹಿತನು, ದೇಶಕಾಲ ಗುಣಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣನು, ಅನಾದ್ಯನಂತನು, ಪ್ರಕೃತಿಗುಣಲೇವರಹಿತನು, ಸ್ವಗತ ಭೇದವಿವರ್ಜಿತನು, ಶಶ್ವದೇಕಪ್ರಕಾರನಾಗಿರುವ ನಿತ್ಯನಿದುರ್ಃಖ ನಿರತಿಶಯಾನಂದಾನು ಬವರೂಪನು ಮುನಿಗಳು ಇಂದ್ರಿಯಮನಂಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ವರೋಕ್ಷೀ ಕರಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಅವರ ಮನವು ದುಷ್ಟತರ್ಕದಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಶುದ್ಧವೆನಿಸುವದು. ಸರ್ವಾದಾರನಾದ ನಾರಾಯಣನ ಪ್ರದಮಾವತಾರವು ಪುರುಷನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಅವನಿಂದ ಸ್ವಾವರ ಜಂಗಮ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲಾ ತುಂಬಿದೆ ವರಮಾಣು, ಮಹತ್ಪು, ಕಾಲ, ಸ್ವಭಾವ, ಪ್ರಾಣ, ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿ, ಪಂಚಭೂತಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ, ತ್ರಿಗುಣಗಳು, ದಶೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಗರುಡ, ಇಂದ್ರ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿ ತತ್ತಚ್ಚಕ್ತಿ ಪ್ರದನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ನಾನು ರುದ್ರ, ಇಂದ್ರ, ದಕ್ಷಾದಿ ಪ್ರಜೇಶರು, ನೀನೇ ಮೊದಲಾದ ವರಮ ಹಂಸರು, ಸ್ವರ್ಗ ಖಗ ಮನುಜ ವಾತಾಲಾದಿ ಲೋಕವಾಲಕರು, ವಿಶ್ವಾವಸು ಮುಂತಾದ ಗಂದರ್ವರು, ಚಿತ್ರಕೇತುಪ್ರಮುಖ ವಿದ್ಯಾದರರು, ಪುಷ್ಪವಂತ ಮುಂತಾದ ಚಾರಣರು, ಯಕ್ಷೇಶನಾದ ಕುಬೇರ, ರಕ್ಷೋಗಣದೊಡೆಯ ನಿರ್ಋತಿ, ಉರಗಾಧಿವ ವಾಸುಕಿ, ನಾಗಾಧೀಶ ಅನಂತ, ಪಿತೃಧಿವ ಯಮ, ದೈತ್ಯೇಂದ್ರ ಪ್ರಹ್ಲಾದ, ಸಿದ್ಧೇಶರಾದ ಸನಕಾದಿ ಗಳು, ದಾನವೇಂದ್ರರಾದ ವೃಷವರ್ವಾದಿಗಳು, ಪ್ರೇತವತಿ ಯಮ, ಪಿಶಾಚರಾಜ ಘಂಟಾಕರ್ಣ, ಬೂತವತಿ ಬೈರವ, ಕೂಷ್ಮಾಂಡನಾದ ಬೃಂಗಿ, ಜಲಜಂತುಶ್ರೇಷ್ಠ ತಿಮಿಂಗಿಲ, ಮೃಗನಾದ ಸಿಂಹ, ವಶುವಾಲಕ ನಂದಿ, ಎಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳಲಿ ನಾರದಾ! ಜ್ಞಾನ, ಬಲ, ಸಹನೆ, ಅವಷ್ಟಂಭನಶಕ್ತಿ, ಅಕ್ರೋಧ, ನಿಷಿದ್ಧಕರ್ಮಕರಣಬಜ್ಜೆ, ಕಾಂತಿ, ಸೌಂದರ್ಯ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ಶೌರ್ಯ, ಧೃತಿ ಮೊದಲಾದ ಅಶ್ವರ್ಯಕರವಾದ ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ವರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಬಿನ್ನಾಂಶರು. ಅವನಿಂದ ಬಂದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಶೋಬಿಸುವರು. ಹರಿಗುಣಗಳಿಗೆ ಇತರರ ಸುಗುಣಗಳು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳಾಗಿವೆ. ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುವ ಮತ್ತು

ಉವಾಸಿಸುವ ಆ ಪೂರ್ಣಷಡ್ಗುಣನ ಲೀಲಾವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಿನಗೆ ನಾ ವೇಳುವೆನು ಮನೋಜ್ಞಮದುರವಾದ ಆ ಕದೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವವರಿಗೆ ದೇಹಾರಂಭಕಾರಣವಾದ ವಾವಕರ್ಮವೆಲ್ಲವೂ ನಷ್ಟವಾಗಿವೋಗುವದು

೭. ಪದ್ಮನಾಭನ ಅವತಾರಗಳು

ಯಜ್ಞವರಾಹನಾಗಿ ಭೂಮ್ಯುದ್ವರಣವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಬಂದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ಕೊಂದನು. ಆಕೂತಿಯಲ್ಲಿ ರುಚಿವ್ರಜೇಶನಿಗೆ ಪುಟ್ಟಿ ಯಜ್ಞನೆನಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನಿಂದ್ರನಾಗಿ ವಾಲಿಸಿದನು. ದಕ್ಷಿಣಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ತುಷಿತರೆಂಬುವ ದೇವರನ್ನು ಪಡೆದನು ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವನ್ನು ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿ ಈಶಾವಾಸೋವನಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಸ್ತುತನಾದನು ಕರ್ದಮನಿಗೆ ದೇವಹೂತಿಯಲ್ಲಿ ನವ ಭಗಿನಿಯರ ತಮ್ಮನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ ಕಪಿಲನು ಮೋಕ್ಷ ಕಾರಣ ಸಾಂಖ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತಾಯಿಗೆ ವೇಳಿ ಉದ್ಧರಿಸಿದನು ಅತ್ರಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಮಗನಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ದತ್ತನೆನಿಸಿದನು. ಅವನ ವಾದವಂಕಜವರಾಗವವಿತ್ರದೇಹರಾಗಿ ಯದು ಹೈಹಯಾದಿಗಳು ಅಣಿಮಾದಿ ಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಹರಿಬಕ್ತಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿದರು ಲೋಕವನ್ನು ಸೃಜಿಸಲು ನಾನು ತವವನ್ನು ಗೈಯಲು ಸನತ್ತುಮಾರನೆನಿಸಿ ಬಂದು ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪಜ್ಞಾನ ವಿಶೇಷವನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಲೋಕವನ್ನು ವಾಲಿಸಿ ಮುನಿಗಳಿಗೂ ಜ್ಞಾನವ್ರದನಾದನು ಇವನ ಆವೇಶದಿಂದ ಯುಕ್ತನೇ ನನ್ನ ಮಗನಾದ ಸನತ್ತುಮಾರನು ದರ್ಮನಿಗೆ ಮೂರ್ತಿ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿ, ಕೃಷ್ಣ, ನರ, ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ರೂಪದಿಂದ ಅವತರಿಸಿದನು ಹರಿ ಕೃಷ್ಣ ನಾರಾಯಣರು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ. ನರನು ಅನಂತನು ಅವನಲ್ಲಿ ನರನೆಂಬ ರೂಪದಿ ಶುಕ್ಲಕೇಶಾವೇಶದಿಂದ ಹರಿಯು ವಸಿಸುವನು ನರನಾರಾಯಣರು ಲೋಕ ಕ್ಷೇಮಾರ್ಥವಾಗಿ ತವಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು ಅವರ ತವವನ್ನು ಕೆಡಿಸಲು ಬಂದ ಅವ್ವರೆಯರು ಹಾಗೂ ಅನಂಗನ ಪರಿವಾರವೂ ವಿಫಲಯತ್ನರಾಗಿ ಪೋದರು ನಾರದಾ! ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಶಂಕರಾದಿಗಳು ಕಾಮವನ್ನು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಸುಟ್ಟರು, ನಿಜ ಆದರೆ ಅವರು ಅಸಹ್ಯವು ಕಾಮಬೀಜವು ಆದ ರೋಷವನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲಾರದೇ ಹೋದರು ರೋಷವೇ ಅವರೀರ್ವರ ಮಲಿನರಹಿತ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪೊಗಲಾರದೆ ಹೋಯಿತೆಂದಮೇಲೆ ಕಾಮವೆಂತು ಪೊಕ್ಕು ಕೆಡಿಸಲರ್ಹವಾದೀತು? ದ್ರುವನು ಮಲತಾಯಿಯ ವಾಗ್ವಾಣವಿದ್ದನಾಗಿ ವನವನ್ನು ಸೇರಿ ತವವನ್ನು ಗೈಯಲು ವಾಸುದೇವನೆನಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ದ್ರುವವದವಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮುನಿಜನನುತನಾದನು ಐಕ್ಯವಾದಿಯಾದ ವೇನನನ್ನು ಭೂಸುರರು ಶಪಿಸಿ ಸುಡಲು ಅವನ ಭುಜವನ್ನು ಮಧಿಸಿದ ಋಷಿಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ವೃದುರಾಜನಲ್ಲಿ ವೃದು ಎಂಬ ತನ್ನ ರೂಪದಿಂದಾವೇಶಿಸಿ ಪುಟ್ಟಿದನು. ಬೊಮಿಯನ್ನೇ ಗೋವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಕಲ ಜೀವನ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕರೆದು ವ್ರಜರಿಗಿತ್ತನು ನಾಬಿರಾಜನಿಂದ ಮೇರುದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಋಷಬನೆಂದವತರಿಸಿ ಸಕಲ ಬಾಹ್ಯಸಂಗವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ವ್ರಶಾಂತನಾಗಿ, ಸರ್ವಾದಾರನಾಗಿ, ವ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಲೋಕಶಿಕ್ಷೆಗೋನುಗವಾಗಿ ಯೋಗಚರ್ಯೆಯನ್ನು ನಡಿಸಿ

ನೋಡಿಸಿದನು ನಾನು ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಹಯಗ್ರೀವನಾಗಿ ಬಂದು ನನಗುವ ದೇಶಗೃಹ ಸ್ವಾಮಿಯು ಹಿರಣ್ಯವರ್ಣನು ವೇದಮುಖ್ಯಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನು, ಯಜ್ಞಪಲವ್ರದನು ಮತ್ತು ಸಕಲ ದೇವೋತ್ತಮನು ಆಗಿರುವನು. ಅವನ ಮೂಗಿನ ಉಸಿರೇ ವೇದಗಳು. ಅವನ ಮುಖದಿಂದೆಲ್ಲ ವಿದ್ಯೆಗಳು ಪೊರಮಟ್ಟುವು ಆ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಸ್ವರೂಪನಿಗೆ ವಂದನೆಗಳು

ಮತ್ಸ್ಯನಾಗಿ ಮನ್ವಂತರ ಪ್ರಳಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮನುವಿನಿಂದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಕೊಂಡನು ಬೂಮಿಯು ನೌಕಾರೂಪದಿಂದಿದ್ದಾಗ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಸರ್ವ ಜೀವರಿಗೆ ಆದಾರ ವಾಗಿದ್ದನು ಹಯಗ್ರೀವ ದೈತ್ಯನಿಂದ ಅವಹೃತವಾದ ವೇದಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಪುನಃ ತಂದು ಕೊಟ್ಟನು ಅಮರಾನುರರು ಕ್ಷೀರಶರಧಿಯನ್ನು ಅಮೃತಕ್ಕೊಂದು ಮಧಿಸುವಾಗ ಮಂದರ ವನ್ನು ಮುಣಗದಂತೆ ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಕಚ್ಚುವನಾಗಿ ದರಿಸಿದನು. ಆ ಮಂದರವರ್ವತ ಪರಿ ಬ್ರಮಣದಿಂದ ಸುಖವೆನಿಸಿ ನಿದ್ರೆಬಂದಂತೆ ಆನಂದಮಯನಾಗಿದ್ದನು ದೇವಪಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಬ್ರಹ್ಮಕುಟಿದಂಷ್ಟ್ರಕರಾಳವದನ ಬಯಂಕರನಾದ ನೃಸಿಂಹನಾಗಿ, ಗದೆಯನ್ನು ಪಿಡಿದು ಮೇಲೇರಿ ಬರುವ ಹಿರಣ್ಯಕಶ್ಯಪನನ್ನು ತೊಡೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ನಖಗಳಿಂದ ಸೀಳಿ ಕೊಂದನು ಸರಸ್ವಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲನ್ನು ಪಿಡಿದು ಪೀಡಿಸುವ ಮಕರಿಯಿಂದ ಬಿಡಿಸೆಂದಾರ್ತನಾಗಿ ಕರದಿ ಕಮಲವನ್ನೆತ್ತಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ 'ಆದಿಪುರುಷ' ಅಖಿಲಲೋಕನಾದ' ಪವಿತ್ರಕೀರ್ತೇ! ಶ್ರವಣಮಂಗಳನಾಮದೇಯ!" ಎಂದು ಕೂಗಲು ಶರಣಾಗತರಂ ಪೊರೆವ ಹರಿಯು ಗರುಡಾರೂಢನಾಗಿ ಬಂದು ಚಕ್ರದಿಂದ ನಕ್ರನನ್ನು ಕೊಂದು ಗಜರಾಜನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದನು ಆ ಹರಿಯೇ ತಾವನಮನುವೆನಿಸಿದನು. ಅದಿತಿಯ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ವಯನಾ ಚಕ್ರವನಾದರೂ ಗುಣದಿಂದ ದೊಡ್ಡವನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು ಬಲಿಯನ್ನು ಬೇಡಿ ಮೂರು ವಾದದ ನೆವದಿಂದ ಸುರರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಸಿದು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ವಾಮನಮೂರ್ತಿಯೇ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಾಗಿ ಸಕಲ ಲೋಕಗಳನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿದನು ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿರುವವರನ್ನು ಕಡಿಸಲು ಪ್ರಬುಗಳು ಸಮರ್ಥ ರಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸಿದನು. ಆ ಉರುಕ್ರಮನ ವಾದೋದಕವನ್ನು ಶಿವನು ದರಿಸಿಹನು ಅಂತಹ ವಾದೋದಕವನ್ನು ದರಿಸಿ, ಕುಳ್ಳಿ ದೂತನ್ನು ಸತ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು, ತಲೆಬಾಗಿ ತನ್ನನ್ನೇ ಶ್ರೀ ವಾಮನನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ ಆ ಬಲಿರಾಜನ ಸರ್ವಸ್ವ ದಾನ ಪುಣ್ಯವಲವು ಇಂದ್ರಲೋಕಾದಿವತ್ಯವಲ್ಲ ಹರಿತೋಷಣವೇ ನಿಜವಾದ ಫಲವು. ಅದರಿಂದ ಆ ಬಲಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆನಂದೋದ್ರೇಕವಾಯಿತು ನಾರದಾ! ನಮ್ಮ ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೆಚ್ಚಿಗೆ ಭಗವಂತನು ಇತರಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿದಾಸನೆಂದವತರಿಸಿ, ಜ್ಞಾನಕರ್ಮನಿರೂಪಕವಾದ ವಾಂಚರಾತ್ರಾಗಮವನ್ನು ಬೋದಿಸಿದನು ಅವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ ಆ ಆಗಮದ ರಹಸ್ಯ ವನ್ನೂ ವಾಸುದೇವ ಶರಣರು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲರು. ಆಯಾ ಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ ರಾಜೇಶ್ವರನೆಂಬ ರೂಪದಿಂದಿದ್ದು ಅವ್ರತಿಹತವಾದ ತೇಜದಿಂದ ಪರಿವಾಲಿಸುವನು ದುಷ್ಟ ರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವನು ಕಮನೀಯ ಚರಿತೆಯನ್ನಾಚರಿಸಿ ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವನು ದನ್ವಂತರಿಯಾಗಿ ಅಮೃತವನ್ನು ತಂದನು ಆಯುರ್ವೇದವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು ನಿತ್ಯಮುಕ್ತ

ನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು 'ದನ್ವಂತರಯೇ ಸ್ವಾಹಾ' ಎಂದು ತನ್ನ ಯಜ್ಞಭಾಗವನ್ನು ಕೊಡುವವರನ್ನೂ, ಕೇವಲ 'ದನ್ವಂತರಯೇ ನಮಃ' ಎಂದು ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವವರನ್ನೂ ಆರೋಗ್ಯದಿಂದಿರಿಸಿ ಕಾಪಾಡುವನು. ದೈವದಿಂದ ನಾಶವಾಗಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮದ್ರೋಹಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಲವನ್ನು ಇವ್ವತ್ತೊಂದು ಸಲ ವರಶುವಿನಿಂದ ಕಡಿದು ನಾಶಪಡಿಸಿದ ಬಾರ್ಗವ ರಾಮನ ಪರಾಕ್ರಮವು ಸಾಕ್ಷಾದ್ರುದ್ರನನ್ನು ಕೂಡ ನುಂಗಿಬಿಡುವಷ್ಟು ಬಯಂಕರವಾಗಿದೆ ವ್ರಾಣಾದಿಗಳೊಡೆಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ರಾಮನೆನಿಸಿ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶದ ಜನಿಸಿದನು ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ಸತ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಕಾಡನ್ನು ಸೇರಿದನು ಪತ್ನಿಯಿಂದ ತಮ್ಮಿಂದ ಕೂಡಿ ವಾಸಿಸುವ ಆ ರಾಮನಿಗೆ ದ್ರೋಹವನ್ನೆಸಗಿ ರಾವಣನು ಮರಣವನ್ನು ಪೊಂದಿದನು ತ್ರಿಪುರವನ್ನು ಸುಡುವ ರುದ್ರನಂತೆ ಕುಪಿತನಾದ ರಾಮನಿಗೆ ಸಮುದ್ರರಾಜನು ಗಡಗಡ ನಡುಗಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಿದನು. ಸೀತಾವಿಯೋಗಾಗ್ನಿಸಖವಾದ ರಾಮನ ರೋಷದೃಷ್ಟಿಯು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಕರ ಮೀನೋರಗ ಜಂತುಜಾಲವನ್ನು ಬಲು ತಾವಗೊಳಿಸಿತು ತನ್ನ ವಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತಾಗಿದ ಐರಾವತದ ದಂತಗಳು ಮುರಿಯಲು ದಿಗ್ವಯವನ್ನು ಗೈದು ಅಟ್ಟಹಾಸದಿಂದ ಗೆದ್ದ ರಾವಣನು ರಾಮದಾರಚಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕಟ್ಟನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಧನುರ್ವಿಸ್ತಾರಗಳಿಂದಲೇ ನಶಿಸಿ ಪುನಃ ಸಸ್ಯೈನಾಗಿ ರಾಮಶರಗಳಿಂದ ಸತ್ತನು. ಅಸುರಬಾವಪೀಡಿತಕಾಗಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟ ಬೂದೇವಿಯನ್ನು ಸಲಹಲು ಸಿತಕೃಷ್ಣಕೇಶ ವೆಂಬ ಕಲೆಯಿಂದ ಅವತರಿಸುವನು ಅವನ ಚರಿತೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಬಾರದೆಂದು ಮನುಜನಂತೆ ನಟಿಸುವನು ಆದರೂ ಆ ಕೃಷ್ಣನ ಅದ್ಭುತ ಮಹಿಮೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಲೋಕೋತ್ತರವಾಗಿವೆ ನೋಡು! ಶಿಶುವಾಗಿದ್ದಾಗ ಪೂತನಿಯನ್ನು ವಾತಿಸಿದನು. ಮೂರು ತಿಂಗಳ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಾದದಿಂದೊದೆದು ಶಕಟಾಸುರನನ್ನು ಕೊಂದನು ಅಂಬೆಗಾಲಿಕ್ಕಿ ತನ್ನನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಒರಳಿಗೆ ಸಿಲುಕಿಸಿ ಅರ್ಜುನವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಕೆಡಹುವದು ವಿಷ್ಣುವಲ್ಲದವನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವೇ? ವಿಷಜಲವಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮೂರ್ಛೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಗೋವಾಲಕರನ್ನು ತನ್ನ ಅನುಗ್ರಹಪೂರ್ಣ ದೃಷ್ಟಿಸುಧಾವರ್ಷದಿಂದ ಬದುಕಿಸಿದನು ಕಾಳಿಂದಿಯ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸಿ ಕಾಳಿಯನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡಿಸಿ ಆ ಜಲವನ್ನು ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದನು ಅವನ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ದಿವ್ಯವೇ! ರಾತ್ರಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಿಪಿನದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವಾಗ ಉರಿಯುತ್ತಾ ಬಂದ ದಾವಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ತೆಗೆಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ವಾನಮಾಡಿ ನಂದಾದಿಗಳನ್ನು ಮರಣದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ ಸುಖವಾಗಿ ಗೋಕುಲವನ್ನು ಸೇರಿಸಿದನು. ಇವನನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಯಶೋದೆ ತಂದ ಹಗ್ಗಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಾಲದೇ ಹೋದವು. ಇವನು ಆಕಳಿಸಿದರೆ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಯಶೋದೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೇ ಕಾಣಿಸಿತು. ನಂದನನ್ನು ವರುಣವಾಶದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದನು. ಯಮವೃತ್ರನಾದ ವ್ಯೋಮಾಸುರನಿಂದ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಗೋವ ಬಾಲರನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಕೊಂದನು ತನ್ನನ್ನು ಬೇಡಿದ ನಂದಾದಿಗಳ ಅನ್ಯದಾ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕಳೆಯಲು ಅವರಿಗೆ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ತಂದನು. ತನ್ನ ಯಾಗವು ಕೆಡಲು ಸಿಡಿದೆದ್ದ ಸುರರೊಡೆಯನು ಪ್ರಜವನ್ನು ನಾಶಗೈಸುವೆನೆಂದು ಸಿಡಿಲು ಗುಡುಗಿನಿಂದ

ಕೂಡಿದ ಮಳೆಯನ್ನು ಕರೆಯಲು, ವಶುಗಳನ್ನು ಗೋವರನ್ನು ನಾಶವಾಗದಂತೆ ಏಳು ವರ್ಷದವನಿದ್ದಾಗ ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿಯನ್ನು ಸಣ್ಣ ಶಿಲೀಂಧ್ರ (ನಾಯಿಬತ್ತಿ) ದಂತೆ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಿದನು ಶರಚ್ಚಂದ್ರಚಂದ್ರಿಕಾ ಧವಳವಾದ ಕಾನನದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರವದನೆಯರನ್ನು ಮನೋಹರ ವೇಣುಗಾನದಿಂದ ಆಕರ್ಷಿಸಿ ರಾಸಕ್ರೀಡೆಯನ್ನಾಡುವಾಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಆ ವನಿತೆಯರನ್ನವಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಪೋಗುತ್ತಿರುವ ಶಂಖಚೂಡನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಅವನ ಶಿರೋಮಣಿಯನ್ನು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು ಪ್ರಲಂಭ, ಖರ, ದರ್ಮರ, ಕೇಶಿ, ಅರಿಷ್ಟ, ಚಾಣೂರ, ಮುಷ್ಟಿಕ, ಕುವಲಯಾಪೀಡ, ಕಂಸ, ಕಾಲಯವನ, ನರಕಾಸುರ, ಪೌಂಡ್ರಕ, ಶಾಲ್ವ, ದ್ವಿವಿದ, ಬಲ್ವಲ, ದಂತವಕ್ತ್ರ, ಸವ್ಯವ್ಯಾಸಾಸುರರು, ಶಂಬರ, ವಿದೂರಧ, ರುಕ್ಮಿ ಮತ್ತು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದನುಷ್ಪಾಣಿಗಳಾಗಿ ಎದುರಿಸಿದ ಕಾಂಬೋಜ, ಮತ್ಸ್ಯ, ಕುರು, ಸೃಂಜಯ, ಕೈಕಯಾದಿ ಜೀವರನ್ನು ಅವರವರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ತಮಸ್ಸನ್ನೋ, ನರಕವನ್ನೋ, ಅಥವಾ ಹರಿಲೋಕವನ್ನೋ ಹೊಂದುವಂತೆ ಬೀಮಬಲರಾಮಾರ್ಜುನರಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನು, ತಾನೂ ಕೊಂದನು ಕಾಲಬಲದಿಂದ ಜ್ಞಾನಹ್ರಾಸವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅಲ್ಪಾಯುಷ್ಯರು ಮಂದಮತಿಗಳಾದ ಮನುಜರಲ್ಲಿ ಕೃವೆಯಿಂದ ಪರಾಶರ ಸತ್ಯವತಿಯರಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದನು. ವೇದ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪುರಾಣಾದಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಮೂರು, ಏಳು, ಹದಿನಾರು, ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಮತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ದ್ವಾಪರಗಳಲ್ಲಿ ವೇದವಿಭಾಗವು ನಡೆಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಯುಗಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ದ್ರೋಣಿವ್ಯಾಸಾದಿಗಳಿಂದ ವೇದವಿಭಾಗ ಮಾಡಿಸಿ ಸ್ವಯಂ ತಾನೇ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ವೇದವಿಭಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ದೇವದ್ವೇಷಿಗಳಾದ ತ್ರಿವುರಾಸುರರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವಾಗ ಅವರು ವೇದಮಾರ್ಗದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮರಾಗಿ ಕೆಡುವಂತೆ ಬುದ್ಧಿಮೋಹಕ ಬಾಲವೇಷದಿಂದ ಪೋಗಿ ಅವರಿಗೆ ವಾಷಂಠದರ್ಮವನ್ನು ಬುದ್ಧನಾಗಿ ವೇಳಿದನು ಯಾವಾಗ ಕಲಿಯುಗದ ಕೊನೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಜ್ಜನರ ಮನೆಗಳಲ್ಲೂ ಬಗವತ್ಕಥೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವಾಷಂಠಿಗಳಾಗುವರೋ, ವೃಷಲರು ರಾಜರಾಗುವರೋ, ಸ್ವಾಹಾಸ್ವಧಾವಷಟ್ಕಾರಗಳೇ ಕೇಳಿಸುವದಿಲ್ಲವೋ ಆಗ ಭಗವಂತನು ಕಲ್ಪಿಯಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ ದುಷ್ಟರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ದರ್ಮವನ್ನು ಪುನಃ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾನು, ಕರ್ಮಮಾದಿ ಋಷಿಗಳು, ನವಪ್ರಜೇಶರು, ವಾಲನಸಮಯದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ, ಯಜ್ಞ, ಚತುರ್ದಶ ಮನುಗಳು, ಚತುರ್ದಶೇಂದ್ರರು, ಪ್ರಿಯವ್ರತಾದಿ ರಾಜರು, ಸಂಹಾರವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ್ಮ, ರುದ್ರ, ಕ್ರೋದವಶರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಅವನ ವಿವಿಧ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದು ಅವನು ಮಾಡಿದಂತೆ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಸಂಹಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆವು. ಅವನ ಪರಾಕ್ರಮವು ಅನಂತವಾದುದು. ನಾನೊಂದು ವೇಳೆ ವೃಧಿವಿಯ ರಜಃಕಣಗಳನ್ನು ಗಣನೆ ಮಾಡಬಲ್ಲೆನಾದರೂ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ವೀರ್ಯವನ್ನು ಸಾಕಲೈನ ತಿಳಿಯಲಾರದೆ ಇರುವೆನು. ಇನ್ನಿತರರ ವಾಡೇನು? ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಾಗಿ ವಾದಕ್ಕೇವವನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ನತ್ಯಲೋಕವು ಕಂಪಿಸಲು ತದಧಿವತಿಯಾದ ನಾನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು ಸ್ತಂಭಿಸಿ

ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಆ ಮಹಾವ್ರಭುವಿಗೆ ನಮಿಸುತ್ತಿರುವೆನು ಸ್ವೇಚ್ಛಾಮಹಿಮನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ನಾನು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ ಪ್ರಜಾವತಿಗಳು ಮುನಿಗಳಿರಿಯರು. ಆ ಶೇಷನು ಕೂಡ ಸಾವಿರ ಮುಖದಿಂದ ವಾಡುತ್ತಾ ಹರಿಯ ಗುಣವಾರಿದಿಯ ವಾರವನ್ನು ಕಂಡಿಲ್ಲ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಕವಟಂಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅವನ ವಾದವದ್ಮವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಅವನ ದಯೆಗೆ ವಾತ್ಸರ್ಯಾಗಿರುವವರೇ ಅವನನ್ನು ಸ್ವಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ತಿಳಿಯುವರು. ಮತ್ತು ಸಂಸಾರದಿಂದ ವಾರಾಗಬಲ್ಲರಾಗಲಿ ಈ ಹಾಳು ನಾಯಿನರಿಗಳು ತಿಂದು ಪೋಗಲರ್ಹವಾದ ಭೌತಿಕದೇಹದಲ್ಲಿ ನಾನು ನನ್ನದೆಂಬ ದುರ್ಮತಿಗಳವನನ್ನೆಂದಿಗೂ ತಿಳಿಯಲಾರರು. ಆ ಹರಿಯ ವ್ರನಾದದಿಂದ ನಾನು ಆ ಬಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಯದಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವೆನು ರುದ್ರನು ತಿಳಿದಿರುವನು ನೀನು, ಪ್ರಹ್ಲಾದನು, ಮನುರಾಜ, ಶತರೂಪ, ಪ್ರಿಯವ್ರತೋತ್ತಾನವಾದರು, ಪ್ರಾಚೀನಬಹಿರ್, ಋಚು, ಅಂಗರಾಜ, ಧೃವ, ಇಕ್ಷ್ವಾಕು, ಪುರೂರವ, ಮುಚುಕುಂದ, ಜನಕ, ಗಾದಿ, ರಘು, ಅಂಬರೀಷ, ನಗರ, ಗಯ, ಯಯಾತಿ, ಮಾಂಧಾತ, ಅಲರ್ಕ, ಶತದನ್ವ, ರಂತಿದೇವ, ಬೀಷ್ಮ, ಬಲಿ, ಅಮೂರ್ತರಯ, ದಿಲೀಪ, ಸೌಬರಿ, ಉದಂಕ, ಶಿಬಿ, ದೇವಲ, ಪಿಪ್ಪಲಾದ, ನಾರದ್ವತ, ಉದ್ವವ, ವರಾಶರ, ಭೂರಿಷೇಣ, ವಿಬೀಷಣ, ಹನುಮಂತ, ವಾರ್ಧ, ಆರ್ಷ್ವಿಷೇಣ, ವಿದುರ, ಶ್ರುತದೇವ ಮೊದಲಾದವರೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಸ್ತ್ರೀಶೂದ್ರಹೂಣಶಬರಾದಿಗಳು ಹಿಂದಿನ ವಾವದಿಂದ ಆ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀಶನ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವರು ವೃಂದಾವನದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಶುವಕ್ಷಾದಿಗಳು ಕೂಡ ಅವನ ಮಾಯೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಮುಕ್ತರಾದರೆಂದ ಮೇಲೆ ಆ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನನ್ನೇ ನಂಬಿದ ಬಕ್ತರು ಉದ್ವೃತರಾಗುವರೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೇ? ಶ್ರವಣಧ್ಯಾನಗಳಿಂದ ಪರಿಪೂತರಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳವನ ಮಾಯಾಬಂದವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನ ದಯೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು

ಆ ಹರಿಯು ಶಶ್ವದೇಕವ್ರಕಾರನು, ಆನಂದವೂರ್ಣನು, ಅದ್ವಿತೀಯನು ಮತ್ತು ಭಯರಹಿತನು, ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಶರೀರನು, ಅಪ್ರಾಕೃತನು, ರಾಗಾದಿ ದೋಷರಹಿತನು, ವೈಷಮ್ಯಾದಿ ದೋಷರಹಿತನು, ವ್ಯಕ್ತಾವ್ಯಕ್ತ ಜಗದ್ವಿಲಕ್ಷಣನು, ಅಹಂಬಾವರಹಿತನಾದ ಪ್ರಭುವು ಆಗಿರುವನು ಮಾಯೆ ಎನಿಸಿದ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಅವನೆದುರು ನಿಲ್ಲಲಾರಳು ಮಾಯೆಯಿಂದ ಬರುವ ಸಂಸಾರವು ಅವನ ಉಪಾಸಕರಿಂದ ದೂರವಾಗುವದು ಇಂತಹ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಕ್ರಿಯಾಕಾರಕಾದಿ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದರೂ ನಾಕಲ್ಯೇನ ವರ್ಣಿಸಲು ವೇದವು ಸಮರ್ಥವಲ್ಲ. ಗುಣವೂರ್ಣನಾದ್ದರಿಂದ ಅವನನ್ನೇ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ನಿತ್ಯಸುಖನೆಂದು ವಿಶೋಕನೆಂದು ತಿಳಿದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶ್ರವಣಾದಿ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಇಂದ್ರನು ಅಮೃತ ಸಿಗುತ್ತಲೇ ಭಾವಿಯಂ ತೋಡುವ ಕುದ್ದಾಲವನ್ನು ಬಿಸುಡುವಂತೆ, ಯಮರಾಜನ ನರಕಲೋಕಕಾರಣವಾದ ಸಂಸಾರತಾವನ್ನು ಬಿಡುವರು ಸರ್ವಶ್ರೇಯಃಪ್ರಭುವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಫಲರೂಪಮೋಕ್ಷಸುಖವನ್ನರಿತು ಅನಾದಿಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಪುಟ್ಟಿದ ಬೆಕ್ಕಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಸುಜನರು ಸುಖಿಸುವರು ತನ್ನ ಕಾರಣವಾದ ದಾತುಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣದಿಂದ ದೇಹವು ನಾಶವಾಗುವಾಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಜೀವನು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಆಕಾಶದಂತೆಯೇ ನಷ್ಟವಾಗದೆ ಬೇರೆ

ಶರೀರಗಳನ್ನು ಪೊಂದಿ ಹರೀಚ್ಛೆಯಿಂದ ನಂಚರಿಸುವನು. ಅಬಿಮಾನದಿಂದ ಶರೀರವೇ ನಾನೆಂದು ತಿಳಿವನು ಇಂತು, ವತ್ಸಾ! ಬಗವಂತನ ಮಂಗಲ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನಿನಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿರುಹಿದೆನು. ಹರಿಯೇ ಸ್ವತಂತ್ರನು ಕಾರ್ಯಕಾರಣವಾದ ಜಗವೆಲ್ಲ ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಅವನದೀನವಾಗಿಯೇ ಅಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿದೆ

ಬಗವದ್ವಿಬೂತಿಸಂಗ್ರಹರೂಪವಾದೀ ಬಾಗವತವನ್ನು ನೀನು ನರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವಂತೆ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸು ಇದನ್ನವನೇ ನಾರಾಯಣರೂಪದಿಂದ ನನಗುವದೇಶಿಸಿದನು ನಾನು ನಿನಗೆ ವೇಳಿದೆನು. ಬಗವಂತನಲ್ಲಿ ಸುಜನರಿಗೆ ಬಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ವರ್ಣಿಸೆಂದು ಆ ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೋ! ಯಮರಾಜನ ಕರೆಯಿಂದ ಕೊನೆಗಾಣುವ ನರಜನ್ಮವು ಬಂದಮಾತ್ರ ನಾಲದು. ಮುಕ್ತಿವಲ್ಲ ಬನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ಎಡೆಬಿಡದ ಬಕ್ತಿಯು ಪುಟ್ಟಿದರೆ ಆಗ ನರಜನ್ಮವು ನಾರ್ದಕವೆನಿಸುವುದು. ಸರ್ವವಾಪ ನಾಶಕನಾದ ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕನಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವರು ಮಾಡಿದ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾಚಾರ, ದಾನ, ತಪಸ್ಸು, ವೇದಾಧ್ಯಯನಗಳಿಂದೇನು ಫಲ? ನಾರದಾ! ನಾನು ನಿನಗೆ ವೇಳಿದ ಬಗವನ್ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವೇಳುವ, ನಿತ್ಯವೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳುವ ಅಥವಾ ಅನುಮೋದಿಸುವವರು ಕೂಡ ಸಂಸಾರಮೋಹದಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗುವರು" ಎಂದು ಶುಕನು ಬ್ರಹ್ಮ-ನಾರದ ಸಂವಾದವನ್ನು ವೇಳಿದನು.

೮. ರಾಜನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು

ರಾಜನು ಕೇಳಿದನು —

ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯೇ! ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಹರಿಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಾರದನು ಯಾರಿಗೆ ಅದನ್ನು ವೇಳಿದನು? ಬಾಗವತತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಿಚ್ಛಿಸುವೆನು ಅದ್ಭುತವೀರ್ಯನಾದ ಹರಿಯ ಕದಗಳು ಲೋಕಮಂಗಳಕರಗಳು. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹರಿಚರಣಾಂಕಿತವಾಗಿ ನಾನು ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಹೇಗೆ ಈ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಡಲನುವಾಗುವದೋ ಹಾಗೆ ಹೇಳು ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವಾಡುವ ಹಾಗೂ ನಿತ್ಯವೂ ಕೇಳುವ ಶ್ರದ್ಧಾವಂತರ ಹೃದಯವನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೇ ಕರ್ಣರಂದ್ರಗಳಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಶುದ್ಧವನ್ನಾಗಿಸಿ, ವಾಪಂಗಳನ್ನು ಕಳೆದು ಉದ್ಧರಿಸುವನು ಶರದ್ಭತುವಿನಲ್ಲಿ ಸರೋವರದಂತೆ ಶುದ್ಧವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನು ಕೃಷ್ಣವಾದಾಶ್ರಯವನ್ನು ಬಿಡದೆ, ಹಾದಿಕಾರನು ತಿರುಗಿ ನಾಕಾಗಿ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿ ಸುಖವಂತೆ, ಬಜಿಸಿ ಸುಖಿಸುತ್ತಾನೆ ಸರ್ವಕ್ಷೇಶಗಳಿಂದ ದೂರನಾಗುತ್ತಾನೆ ಜೀವನು ದಾತುಯುಕ್ತನಲ್ಲವಲ್ಲಾ? ಅವನಿಗೆ ಧಾತುಗಳಿಂದಾದ ದೇಹವು ಬಂದ ರೀತಿ ಹೇಗೆ? ಅದೇನು ಹರೀಚ್ಛೆಯಿಂದೋ? ಅದವಾ ಕರ್ಮಾದಿ ಇತರ ಕಾರಣಗಳೂ ಉಂಟೋ? ಅದನ್ನು ಹೇಳು

ವುರುಷನಿಂದ ವ್ಯಾವೃವಾದ ಅಂಡಕೋಶದ ಪರಿಮಾಣ, ಅದರ ಅವಯವ ಭಾಗಗಳು, ನಾಬಿಯಿಂದ ವದ್ದದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ವಿನಾರವಾದ ಲೋಕಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳು, ಇವೆಲ್ಲ

ವಿವರಿಸು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಜೀವರಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾವಸ್ಥಾನಾಗಿದ್ದು ಹೇಗಿರುವನು? ಬ್ರಹ್ಮನು ಹರಿದಯೆಯಿಂದ ನಾಬಿವದ್ವದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಬಂದು ನೋಡಿದ ರೂಪವೆಂತಹದು? ಆತನು ಹೇಗೆ ಯಾವ ಯಾವ ಜೀವರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು? ಜಗದುತ್ಪತ್ತಿ ಸ್ಥಿತಿಸಂಹೃತಿಕಾರಣನಾದ ವದ್ವನಾಬರೂಪೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನು ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗೆ ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸರ್ವಜೀವಾಶ್ರಯ ನಾಗಿದ್ದುದು ಎಲ್ಲಿ? ತನ್ನ ಬಂಧಕಶಕ್ತಿಯ ವ್ಯಾವಾರವನ್ನು ವಿರಮಿಸಿ ಹೇಗೆ ಮಲಗಿದ್ದನು? ಪುರುಷಾಂಗಗಳಿಂದ ಮೊದಲು ಲೋಕಗಳು ತತ್ಪಾಲಕರು ನಿರ್ಮಿತರಾದರಲ್ಲವೇ? ಆ ಲೋಕಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಂಬ ಪ್ರತಿಮೆಯ ಅವಯವದಿಂದ ಪುಟ್ಟಿ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ನಿಂತಿವೆ ಎಂದು ಪೇಳಿದೆ ಬ್ರಹ್ಮದಿನವೆಂದರೇನು? ಮನ್ವಂತರವೆಷ್ಟು ಕಾಲ? ಕಾಲದ ಅಳತೆ ಹೇಗೆ? ಆಯುರ್ಮಾನವೆಂತು ನಿರ್ಮಿತವಾಯಿತು? ಅಣು ಮಹತ್ತು ಎಂಬ ಕಾಲದ ಕೊನೆಗಳಾವುವು? ಕರ್ಮವಲವು ಎಂತಹದು? ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಕರ್ಮವಲದ ಅನುಭವ ವಾಗುವದು? ಕರ್ಮಗಳ ಸಂಬಂಧ ಯಾವ ಜೀವರಿಗಂತು? ಸತ್ಪರಜಸ್ವಮೋಗುಣಗಳು, ಮಹದಾದಿ ತತ್ಕಾರ್ಯಗಳು, ಜೀವರು, ಅವರ ನಾಮದ್ಯು, ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳು ಬೂಮಿ, ವಾತಾಳ, ದಿಕ್ಕು, ಆಕಾಶ, ಗ್ರಹ, ನಕ್ಷತ್ರ, ವರ್ಷತ, ನದನದಿಗಳು, ಸಮುದ್ರ, ದ್ವೀಪ ಇವುಗಳ ವರಿಮಾಣವನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಸಿಸುವ ಜನರ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸು! ಅಂಡಕೋಶದ ಪ್ರಮಾಣವೆಷ್ಟು? ಅದರ ಒಳಹೊರಗೆ ಹರಿ ಎಂತಿರುವನು? ದೊಡ್ಡ ವರ ಚರಿತೆಗಳನ್ನೂ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಲಕ್ಷಣವನ್ನೂ ವೇಳು. ಹರಿಯ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಅವತಾರ ಚರಿತೆಗಳಾವುವು? ಯುಗವೆಂದರೇನು? ಪ್ರಮಾಣವೆಷ್ಟು? ಯುಗದರ್ಮಗಳಾವುವು? ನಾಮಾನ್ಯ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ದರ್ಮವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸು. ವ್ರಜರ ಮತ್ತು ರಾಜರ್ಷಿಗಳ ಧರ್ಮವೇನು? ಅವದ್ಧರ್ಮವಾವುದು? ತತ್ತ್ವಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಎಷ್ಟು? ಲಕ್ಷಣವೇನು? ತತ್ತ್ವೇಶನ ಲಕ್ಷಣಗಳಾವುವು? ಹರಿಪೂಜಾವಿಧಿಯನ್ನು, ಯಮಾದಿ ಯೋಗಗಳನ್ನು, ಭಕ್ತಿವಿದಾನವನ್ನು ವಿವರಿಸು. ಅಣಿಮಾದಿ ಸಿದ್ಧಿಗಳಾವುವು? ಯೋಗಿಗಳೆಷ್ಟು ವಿದ? ಅವರಿಗೆ ಲಿಂಗಬಂಗವಾಗುವುದೆಂದು? ಹೇಗೆ? ವೇದ ಉಪವೇದ ಪುರಾಣ ಇತಿಹಾಸ ಇವುಗಳ ವಿವರವೇನು? ಜೀವರ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಸಂಹಾರಗಳು ಹೇಗಾಗುವವು? ಇಷ್ಟಾವೂರ್ತಗಳಿಂದ ರಾವುವು? ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳ ವಲವೇನು? ದರ್ಮಾರ್ಥ ಕಾಮಗಳೆಂಬ ತ್ರಿವರ್ಗದ ಸಂಪಾದನೆ ಹೇಗೆ? ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮರಾದ ಮೇಲಾಗುವ ಗತಿಯನ್ನೂ ವಾಖಂಡಮತದ ರೀತಿಯನ್ನೂ ಹೇಳು ಜೀವನಿಗೆ ಬಂಧಮೋಕ್ಷಗಳು ಹೇಗಾಗುವವು? ಮುಕ್ತರು ಸ್ವರೂಪದಿಂದಿರುವುದೆಂತು? ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳು ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಕ್ರೀಡಿಸುವುದೆಂತು? ಬಂಧಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವಸಂಹರಿಸಿ ಉದಾಸೀನನಾಗಿರುವುದು ಹೇಗೆ? ಅವನ ಇಚ್ಛೆ, ಪ್ರಕೃತಿ ಎರಡೂ ಅವನ ಮಾಯೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛೆ, ಅವನ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಜೀವಮೋಚಕ, ಆದರೆ ಅವನ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದು ಬಿನ್ನವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಬಂಧಕವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ನಿನಗೆ ಶರಣಾಗತನಾದ ನನಗೆ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತತ್ಸಂಬದ್ಧ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೂಡ ದಯೆಯಿಂದ ತಿಳಿಸಿಕೊಡ

ಬೇಕೆಂದು ಬೇಡುತ್ತೇನೆ ನೀನು ವ್ಯಾಸವೃತ್ರನು! ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಂತೆ ನೀನೂ ಪರಮಾವೃತನು. ನಿನ್ನ ವಾಕ್ಯವು ಪರಮ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನಂತಹವರು ನಡೆದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಿತರಾಗಿ ನಡೆಯುವದು ಕಿರಿಯರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ ಸರ್ವಮುನಿಗಳಿಗೆ ಗುರುಸ್ಥಾನಾವನ್ನನಾದ ನೀನು ಹೇಳುವಾಗ ಆ ಅಚ್ಯುತಕದಾಮೃತವಾನವನ್ನು ಪಾಡುವ ನನಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳು ನಾನುವ ವಾಸದಿಂದಿದ್ದರೂ ಕೆಟ್ಟಿಲ್ಲ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ, ಹೇಳು—ಎಂದು ರಾಜನು ಕೇಳಿದನು ಶೌನಕಾ! ಸಜ್ಜನರೊಡೆಯನಾದ ಕೃಷ್ಣನ ಕದೆಯನ್ನು ವೇಳುವ ಕುತುಕದಿಂದ ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮರಾತನಾದ ಶುಕನು ವಿಷ್ಣುರಾತನಿಗೆ ಬಗವಂತನು ಪ್ರಳಯಾವನಾನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ವೇಳಿದ ವೇದಸಮಾನವಾದ ಬಾಗವತ ಪುರಾಣವನ್ನು ಪಾಂಡು ವಂಶತೀಲಕನಾದ ಪರೀಕ್ಷಿತನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗುತ್ತರರೂಪವಾಗಿ ವೇಳಲಾರಂಬಿಸಿದನು ಎಂದು ಸೂತನು ಶೌನಕಾದಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಪುನಃ ಇಂತು ನುಡಿದನು

೯. ಚತುಃಶ್ಲೋಕೀ ಭಾಗವತೋಪದೇಶ

ಶುಕಾಚಾರ್ಯನಿಂತೆಂದನು—ರಾಜನ್! ಜೀವನಿಗೆ ಧಾತುಮಯ ದೇಹಾದ್ಯರ್ಥ ಸಂಬಂಧವು ಬರಲು ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಹರೀಚ್ಛೆ, ಎರಡನೆಯದು ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕ ಪ್ರಕೃತಿ. ಜೀವನು ಸ್ವತಃ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕನೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕರಿತುರಗಾದಿಗಳ ಕಂಡಂತೆ ಅಬಿಮಾನದಿಂದ ದೇಹಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ಪೊಂದಿ ಸಂಸಾರ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವನು ದೇವಾಸುರಮನುಷ್ಯಾದಿ ದೇಹಗಳಲ್ಲಿ ಪೊಕ್ಕು ಬಹುರೂಪನಂತೆ ತೋರುವನು. ಸ್ವಮಹಿಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ರತನಾಗಿರುವನೋ ಯಾವಾಗ ಪ್ರಕೃತಿಕೃತಾಬಿಮಾನವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವನೋ ಆಗ ಕಾಲಮಾಯಂಗಳ ಒಡೆಯನಾದ ಭಗವಂತನ ಪ್ರನಾದವನ್ನು ವಡೆದು ಜನನ ಮರಣಗಳ ಪ್ರವಾಹರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರವನ್ನು ದಾಟಿ ಉತ್ಪುಷ್ಪನಾಗಿ ಸುಖಿಸುವನು ಇಂತು ಜೀವನ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಭಾಗವತವನ್ನು ಶ್ರೀಶನೇ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ವೇಳಿದನು. ಅವನ ಕಾವಟ್ಯರಹಿತವಾದ ತವಸ್ಸಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ತನ್ನ ದಿವ್ಯರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಚತುಃಶ್ಲೋಕೀ ಭಾಗವತವನ್ನು ವೇಳಿದ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು! ಸನಕಾದಿಬ್ರಹ್ಮಕರ ಗುರುವಾದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮನು ನಾಬಿಕರ್ಣಕಾನ್ಧಾನದಲ್ಲಿ ಕೂತು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಆಲೋಚಿಸಿದರೂ ಸೃಷ್ಟಿ, ವಿಷಯಕಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಪಂಚ ನಿರ್ಮಾಣ ವಿದಿಯು ಹೇಗಾಗುವುದೆಂದು ವಿದಿಯು ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡುವಾಗ ಪ್ರಳಯೋದಕದಿಂದ ಎರಡು ಸಲ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ 'ತವ ತವ' ಎಂಬುವ ವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ತವವೇ ಅಲ್ಲವೇ ಪರಮಹಂಸರ ವಿದಿಯು! ಶಬ್ದವೆಲ್ಲೆಂದ ಬಂತೆಂದು ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿಗೆ ನೋಡಿದರೂ ಏನೂ ಕಾಣದೆ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಕೂತು, 'ತವಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡು' ಎಂಬ ಆಜ್ಞೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು, ಒಂದು ನಾವಿರ ದೇವ ವರ್ಷಂಗಳು ತವವಂ ಗೈದನು. ವಾಯುಜಯದಿಂದ ಮನವನ್ನು ಗೆದ್ದು ಚಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಆ ಅಮೋಘ ಜ್ಞಾನಿಯು ಸರ್ವಲೋಕ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಮರ್ಥವಾದ ಜ್ಞಾನರೂಪ ತವಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಲು, ಭಗವಂತನಾದ ಹರಿಯು ಪ್ರೀತನಾಗಿ ತನ್ನ ಅತ್ಯುತ್ತಮ

ವಾದ ಲೋಕವನ್ನು ನೋಡಿಸದನು

ಆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕ್ಲೇಶವಿಲ್ಲ, ಅಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲ, ವ್ಯಾಕುಲತೆ ಇಲ್ಲ. ಸಮ್ಯಗವರೋಕ್ಷಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರವಾತ್ರವಾದ ಆ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪತ್ತಿನಾಶ ವೃದ್ಧಿಕ್ಷಯಗಳಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ತ್ರಿಗುಣಗಳ ವರಾಕ್ರಮವಿಲ್ಲ ಅದು ಚಿತ್ಪ್ರಕೃತಿಮಯವಾದುದು ಜಡ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗೊಡವೆಯೇ ಇಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿನ ಹರಿವರಿವಾರದವರನ್ನು ಸುರಾಸುರರೂ ಪೂಜಿವರು. ಸಾರೂಪ್ಯ ಮುಕ್ತರಲ್ಲಿ ನೀಲಮಣಿಯಂತೆ ನಿರ್ಮಲ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಮನೋಹರರು, ಕಮಲನೇತ್ರರು, ಪೀತವಸ್ತ್ರರು, ಕೋಮಲಗಾತ್ರರು, ಚತುರ್ಬಾಹು ಶೋಭಿತರು, ಮಣಿಖಚಿತ ಬೂಷಣಾಲಂಕೃತರು, ಪ್ರವಾಲದಂತೆ, ವೈಡೂರ್ಯದಂತೆ, ಮೃಣಾಳನಾಳದಂತೆ ವಿಸಗುವ ಮೈಬಣ್ಣದಿಂದಲೂ ಪ್ರಕಾಶಯುತ ಕುಂಡಲ ಕಿರೀಟ ಹಾರಗಳಿಂದಲೂ ವಿರಾಜಿಸುವ ಮಹಾತ್ಮರು ವಿಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಸ್ತ್ರೀರತ್ನರಿಂದ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಿಂಚುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಮೇಘಗಳಂತೆ ಅವರು ಶೋಭಿವರು

ಸಾಕ್ಷಾಲ್ಪಕ್ಷ್ಮಿಯು, ತನ್ನ ವಿಬೂತಿ ರೂಪಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರವಾದ ಬಗವಂತನ ಚರಣಾರವಿಂದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಳು ವಸಂತದಲ್ಲಿ ಗಾನ ಮಾಡುವ ಬೃಂಗಕೋಗಿಲೆಗಳಂತೆ ಗಾನಮಾಡುವ ತನ್ನ ಆ ವಿಬೂತಿರೂಪಗಳು ರತ್ನದೋಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೂತು ವಾಡುತ್ತಿರಲು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಗೇಯಮಹಿಮಕಾದ ರಮಾದೇವಿಯು ಶ್ರೀಹರಿಮಹಿಮೆಯು ವಾಡಿ ಪೊಗಳುತ್ತಿರುವಳು. ಆ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪದ ಸಭಾಮದ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತವತಿಯು ಲಕ್ಷ್ಮೀವತಿಯು ಆದ ಜಗನ್ನಾದನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಕಂಡನು.

ಅವರಿಚ್ಚಿನ್ನರೂಪನಾದ ಆ ನಾರಾಯಣನು ಸುನಂದನಂದಾದಿ ದ್ವಾರವಾಲಕರಿಂದ ಸೇವಿತನಾಗಿದ್ದನು ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಸೂಚಕವಾದ ಅಮೃತಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನ ಮಂದಹಾಸದಿಂದ, ಕಿರೀಟ ಕುಂಡಲಗಳಿಂದ, ಶ್ರೀವತ್ಸವನಮಾಲೆಗಳಿಂದ ಬಭ್ರಾಜಮಾನನಾದ ಆ ಪ್ರಭುವು ರತ್ನಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ವಿಜಯಂಗೈದು ಆತ್ಮಾಂತರಾತ್ಮ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂಬುವ ಚತುಶ್ಚಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ, ವಾಸುದೇವಾದಿ ದಾಮೋದರಾಂತ ಮೋಡಶ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ, ಕೃದ್ಗೋಲ್ಕ, ಮಹೋಲ್ಕ, ವೀರೋಲ್ಕ, ದ್ಯುಲ್ಕ, ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕರೆಂಬ ವಂಚಶಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದನು ಇತರರಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವ ಐಶ್ವರ್ಯ ವೀರ್ಯಯಶಃಶ್ರೀಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನಗಳೆಂಬ ಸ್ವರೂಪಶಕ್ತಿಗಳು ಮೂರ್ತಿಮತ್ತಾಗಿ ಸೇವಿಸುತ್ತಿರಲು ಸ್ವಾತ್ಮಾನಂದರಮಣನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಕಂಡು ಆ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ ಅಮಂದಾನಂದಕಂದಳಿತ ಹೃದಯಾರವಿಂದನಾದನು. ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮಬಾಷ್ಪಗಳುದುರಿದವು. ಮೈಯೆಲ್ಲ ಪುಲಕಿತವಾಯಿತು ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಲಭ್ಯವಾದ ಆ ಹರಿಯ ವಾದಾರವಿಂದಗಳಿಗೆರೆಗಿ, ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತುಕೊಂಡನು ಪ್ರೀತಿವಾತ್ರನು, ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗಲರ್ಹನು ಆದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿ ನಾರಾಯಣನು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಕೈಲಿ ಮುಟ್ಟುತ್ತಾ ಗಂಭೀರವಾಗಿಂತು ನುಡಿದನು—

ಎಲೌ ವೇದಗರ್ಭನೇ! ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆಂದು ಬಹುಕಾಲ ತವಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದೆ.

ನಾನು ಸಂತೋಷವಟ್ಟಿರುವೆನು. ನನ್ನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿನಲು ಅನದಿಕಾರಿಗಳಾದ ಕವಟಿಗಳಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಸರ್ವ ಶ್ರೇಯಃಫಲವನ್ನ ದರ್ಶನವಾಗಿದೆ ನಾನೂ ವರದೇಶನಾಗಿರುವೆನು. ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ! ಬೇಕಾದ ವರವನ್ನು ಬೇಡು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮರೆಯಾಗಿ ವೇಳಿದು ದನ್ನು ವಾಲಿಸಿ ನನ್ನ ಗುಣಾಲೋಚನರೂಪ ತವವನ್ನು ಮಾಡಿ ದನ್ಯನಾದೆ ಅಂತೆಯೇ ನನ್ನಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಈ ನನ್ನ ಲೋಕವನ್ನು ಕಂಡೆ ನಾನೇ ತವವನ್ನು ಚರಿಸುವಂತೆ ಕರ್ಮವಿಮೋ ಹಿತನಾದ ನಿನಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದೆನು ನಾನು ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನಲ್ಲವೇ? ಆದ್ದರಿಂದ ತವಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುವವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ನನಗೆ ಬಲು ಪ್ರೀತಿಯೆನಿಸುವದು ನಾನು ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಸೃಷ್ಟಿಸುವೆನು, ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ವಾಲಿಸುವೆನು ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಪುನಃ ಸಂಹರಿಸುವೆನು. ಜ್ಞಾನರೂಪ ತವವೇ ಎನ್ನ ಮಹಿಮೆ—ಎನ್ನಲು ಬ್ರಹ್ಮನು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಬಗವನ್! ಎಲ್ಲ ಭೂತಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ನೀನು. ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಹೃದಯ ದಲ್ಲಿರುವ ನಿನಗೆ ಎಲ್ಲರ ಇಚ್ಛೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವದು ಆದ್ದರಿಂದ ನಾದ! ನಾ ಬೇಡಿದ್ದನ್ನು ಕೊಡಲು ನೀನೇ ಸಮರ್ಥನು ಪ್ರಾಕೃತರೂಪರಹಿತನಾದ ನಿನ್ನ ಚಿದಾಸಂಪದ್ವಾ ದ್ಯಾತ್ಮಕ ವೈರಾಜರೂಪವನ್ನೂ ಸನವಾವರಣಾಂಡವೆಂಬ ಪುರುಷರೂಪವನ್ನೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡು! ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆಯಂತೆ ಶ್ರೀದೇವಿಯನ್ನು ಕೂಡಿ ಜಗತ್ಪರ್ಜನರೂಪಸ್ವಭಾವಕ್ಕನು ಸರಿಸಿ ಅವತಾರಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿ, ವಾಲನ ಸಂಹಾರಗಳನ್ನೆಂತು ಮಾಡುವಿ? ಊರ್ಣನಾಬಿ ಯಂತೆ ಅಲ್ಲವೇ ನಿನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಆಟ ಶ್ರೀಹರೇ! ಆ ಸೃಷ್ಟಿಜ್ಞಾನವೆನೆಗೆ ಕೊಡು. ನೀ ವೇಳಿದ್ದನ್ನೇ ಆಲಸ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡುವೆನು, ಮತ್ತು ನಿನ್ನನುಗ್ರಹದಿಂದ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಬದ್ಧನಾಗದೆ ಇರುವಂತೆ ಮಾಡು ಈಶ! ಸಖನಾದ ರಾಜನು ತನ್ನ ವಚನ ವನ್ನು ವಾಲಿಸಿದವನಿಗೆ ಮಂಡಲಾದಿಕಾರವನ್ನು ಕೊಡುವಂತೆ ನಿನ್ನಂತ ಅಧಿಕೃತನಾದ ನಾನು ರುದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ದೇವಾನುರನರತೀರ್ಯಗಾದಿ ಉತ್ಪಾದನಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪದವಿಗಳನ್ನು ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿಕೊಡುವೆನು ಹೀಗೆ ನನ್ನ ನೂರು ವರ್ಷದ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ನಾನು ನಿನ್ನ ಮಗ (ಅಜ) ಮತ್ತು ಜಗತ್ಕರ್ತಾ ಎಂಬ ದುರಬಿಮಾನವಂ ಪೊಂದದಂತೆ ಮಾಡು ದೈನ್ಯ ಹೀನನನ್ನಾಗಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ರಿಸಿಕೋ! ಮಾಧವಾ!—ಬ್ರಹ್ಮನಿಂತು ನುಡಿಯಲು ಶ್ರೀ ಬಗವಂತನು ವೇಳಿದನು—

ನನ್ನ ವಿಷಯಕ ಜ್ಞಾನ, ರಹಸ್ಯವಾದ ಬಿಂಬಜ್ಞಾನ, ಎಂಬ ಉಪನಿಷತ್ಸಂವಾದ ರೂಪವಾದ ಪ್ರಮೇಯವನ್ನು ಕೇಳು! ನಾನಂತೂ ಅನಂತ ಪರಿಣಾಮೋಪೇತನು. ನನ್ನದು ನಿರುಪಾಧಿಕಸತ್ತಾ ಇತರಾದೀನ ಅಲ್ಲ ನನ್ನ ಅವತಾರ ಗುಣಕರ್ಮಗಳು ಅನಂತ ಎಂಬ ಈ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವು ನನ್ನ ವರಮಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಿನಗೆ ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ಉಳಿದಿರಲಿ!

ಚತುಃಶ್ಲೋಕೀ ಭಾಗವತವು

ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಹಿಂದೆ ನಾನೇ ನಾನಾಗಿದ್ದೆ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿದ್ದೆ, ಇನ್ನಾವ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದದ್ದು ಎಂಬುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಕಾಲಕರ್ಮ ಸ್ವಭಾವಾದಿಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ನನ್ನದೀನ ಜೀವರೂ

ನನ್ನಧೀನರೇ! ಸೃಷ್ಟ್ಯನಂತರದಲ್ಲಿ ನೀನಾದೆ, ಈ ಜಗವು ಉದ್ಭವಿಸಿತು. ಆದರೆ ವುನಃ ಪ್ರಳಯವಾಗುವುದಾಗ ನಾನೇ ಇರುವೆನು. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನದೀನರಾಗಿಯೇ ಇರುವಿರಿ. ಇಂತು ಸ್ಥಿತಿಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಬ್ರಾಂತಿ, ಅದನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ನನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಯ ಬೇಕು. ಈಶ್ವರನಾದೆನಗೆ ಜೀವಪ್ರಕೃತಿಗಳಿಂದೇನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ ಬಾದೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಜೀವನನ್ನು ನನ್ನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬನೆಂದು ತಿಳಿ. ಅಂದರೆ ಅವನು ನನ್ನದೀನನು ಮತ್ತು ನನಗೆ ಸದೃಶನು ಜಡವು ಜ್ಞಾನರಹಿತವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿಯೇ ಸಂಸಾರಗ್ಗಾಣಿಹೇತುವಾಗಿದೆ ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಜೀವನಿಗೆ ಜೀವನವಿಲ್ಲ. ಪ್ರಕೃತಿ ಆಗ ಬಂದಕವಲ್ಲ ಕರ್ಮವು ವಲ ಕೊಡುತ್ತಾ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಲಕ್ಕೆ ವರಿಣಾಮ ವಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಜೀವ ಪ್ರಕೃತಿ ಕರ್ಮಕಾಲಗಳು ಇದ್ದರೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಹರ್ಯದೀನವಾಗಿರು ತ್ತವೆ. ಮಹಾಬೂತಗಳೆಂದು ಸ್ವಕಾರ್ಯ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ್ದು ಹೊರಗೆ ಕೂಡ ಇರುವಂತೆ ನಾನು ಸರ್ವಬೂತಗಳಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಹೊರಗೂ ಇರುವೆನು. ಆದರೂ ನಾನು ಬೂತರ ಅಧೀನನಲ್ಲ, ಅವರೇ ನನ್ನದೀನರು ನಾನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನು, ಜೀವಜಡ ವಿಲಕ್ಷಣನು ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದ್ಯಷ್ಟಸ್ವತಂತ್ರಕರ್ತನು, ಶಶ್ವದೇಕ ಪ್ರಕಾರನು, ರಮಾವಲ್ಲಭನು, ನಾನಿದ್ದೆಡೆ ಜೀವಕರ್ಮಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯಾಪಾರವಂತವಾಗಿವೆ. ನಾನಿಲ್ಲದೆಡೆ ಯಾವದೂ ಏನೂ ಆಗಲಾರದು ನಡೆಯಲಾರದು ಮಾಡಲಾರದೆಂದು ತತ್ತ್ವವಿಚಾರಶೀಲರು ತಿಳಿದು ನನ್ನನ್ನು ಅಂತೆಯೇ ಸರ್ವಪ್ರಭುವೆಂದು ಉಪಾಸಿಸಬೇಕು. ಕೇಳು ಬ್ರಹ್ಮನೇ! ಈ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ವಾಲಿಸು. ನೀನು ಕಲ್ಪ ವಿಕಲ್ಪಗಳಾಗಿ ಹೋದರೂ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ಶುಭವಾಗಲಿ!—

ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಜನ್ಮಾದಿ ದೋಷರಹಿತನಾದ ಹರಿಯು, ಜೀವೋತ್ತಮನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ನೋಡುತ್ತಿರಲು ಅಂತರ್ದಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿದನು.

ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದೆ ಪೋದ ಹರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಈ ಭೂತಮಯವಾದ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದನು. ಒಂದು ಸಲ ದರ್ಮವಾಲಕನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪ್ರಜರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮ ವನ್ನು ಬಯಸಿ, ತನ್ನ ಮೋಕ್ಷದ ಸುಖೋದ್ರೇಕ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಯೋಜನಕವಾದ ಯಮ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾ ಹರಿಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಅವನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯತಮನಾದ ನಾರದನು ಶೀಲದಿಂದ, ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹದಿಂದ, ವಿನಯ ದಿಂದ ಕೂಡಿ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಗೈದನು ಅನ್ಯಸರ್ವಮಹಿಮೆಗಳ ವತಿಯಾದ ವಾಸು ದೇವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲಿಚ್ಛಿಸಿ ತಂದೆಯನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ಸಂತೋಷವಡಿಸಲು ಆ ಪ್ರಪಿತಾಮಹನು ಪ್ರೀತನಾದನು. ಆಗ ನಾರದನು, ನೀನು ಏನನ್ನು ಕೇಳಿದೆ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ವನ್ನೂ ತಿಳಿಸೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು ಮಹಾಭಾಗವತನಾದ ನಾರದನಿಗೆ ದಶಲಕ್ಷಗಗಳುಳ್ಳ ಈ ಬಾಗವತ ಪುರಾಣವನ್ನು ಜಗನ್ನಿರ್ಮಾಣಸಮರ್ಥನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು, ತನಗೆ ಬಗವಂತನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಹೇಳಿದನು. ರಾಜನ್! ಸರಸ್ವತೀನದೀತೀರದಲ್ಲಿದ್ದ ವೇದವ್ಯಾಸನಿಗೆ, ನಾರದ ನದನ್ನು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿ ವಿಸ್ತರಿಸುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಆ ಅಮಿತ ತೇಜನಾದ ನನ್ನ ತಂದೆಯು

ನನಗೆ ವೇಳಿದನು. ಮೊದಲು ನಿನಗೆ ವೈರಾಜನಿಂದ ಜನಿಸಿದ ವಿಶ್ವಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ವೇಳಿ ಇತರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ವೇಳುವೆನು.

೧೦. ಭಾಗವತ ದಶಲಕ್ಷಣ ವೈರಾಜಸೃಷ್ಟಿ

ರಾಜನ್! ಈ ಪುರಾಣವು ಸರ್ಗ, ವಿಸರ್ಗ, ಸ್ಥಾನ, ಪೋಷಣ, ಊತಿಗಳು, ಮನ್ವಂತರ, ಈಶಾನುಕದಾ, ನಿರೋಧ, ಮುಕ್ತಿ, ಆಶ್ರಯವೆಂಬ ಹತ್ತು ಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯನು ಶ್ರೀಹರಿಯೇ. ಅವನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಾದಿ ಗುಣಗಳಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಿಕ್ಕವುಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವರು ಅನಂತ ವೇದಾರ್ಥ ಸಂವಾದವಾಗುವಂತೆ ಮಹಾತ್ಮರು ವೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳು!

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಹೊರಗೆ ಭೂತಗಳು, ಮಾತ್ರಗಳು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಬುದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದ ತತ್ತ್ವಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಸರ್ಗವೆನ್ನುವರು. ಅಂಡಾಂತರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸತ್ವಾದಿ ಗುಣಗಳ ಮಿಶ್ರಣದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಸೃಷ್ಟಿಯೇ ವಿಸರ್ಗ. ವೈಕುಂಠನು ಮಾಡುವ ದುಷ್ಟ ಶಿಕ್ಷೆ, ಶಿಷ್ಟರಕ್ಷೆಯೇ ಸ್ಥಿತಿ. ಅವನ ಪ್ರಸಾದವೇ ಪೋಷಣ ಸಜ್ಜನರು ಮಾಡುವ ದರ್ಮಗಳುಳ್ಳವೇ ಮನ್ವಂತರಗಳು. ಊತಿ ಎಂದರೆ ಅನೇಕ ಜೀವರ ಅನೇಕಾನಾದಿ ಕರ್ಮವಾಸನೆಗಳು. ಹರಿಯ ಅವತಾರ, ಅವನು ಪೊರದ ಚಕ್ರರ ಕಡೆ ಇವು ಈಶಕಡೆ ಎನಿಸುವದು. ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಲಯವೇ ನಿರೋಧವು. ಆಗ ಸ್ವರೂಪೇಚ್ಛಾದಿಗಳನ್ನು ಉಪರಮಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಜೀವಸಮುದಾಯವನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವನು ಮುಕ್ತಿ ಎಂದರೆ ತಾನಲ್ಲದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರಾಕೃತ ಜಡ ಸಂಬಂಧವನ್ನೂ ತೊರೆದು ಜೀವನು ಕೇವಲ ಚಿದಾನಂದ ನಾಗಿರುವುದು ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳು ಯಾರ ಆಧಾರದಿಂದ ನಡೆಯುವವೋ ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೇ ಆಶ್ರಯನು. ಅವನೇ ಮುಕ್ತರೊಡೆಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು. ಚಕ್ಷುರಾದಿ ಪ್ರೇರಕನಾದ ಪುರುಷನು ಆದ್ಯಾತ್ಮಿಕನೆನಿಸುವನು. ಅದೇ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸೂರ್ಯಾದಿ ಪ್ರೇರಕನಾಗಿ ಅಧಿದೈವಿಕನೆಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವನು. ಚಕ್ಷುವ್ರಕಾಶಗಳ ಸಮ್ಯಕ್ ನಿಶ್ಚಾಯಕವಾದ ಆದಿಬೌತಿಕ ನಿರೂಪದಿಂದ ಹರಿಯು ಪಟಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿರುವನು ಈ ಮೂವರಲ್ಲಿಯೂ ಹರಿಪ್ರೇರಣೆಯು ಇಲ್ಲದಿರಲು ನಮಗೆ ರೂಪಾದಿ ಜ್ಞಾನವೇ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಸ್ವಾಮಿಯು ರಮಾವ್ರಾಣಾದಿ ಮುಕ್ತರಿಗೂ ಪ್ರೇರಕನಾಗಿರುವರು.

ಪುರುಷನು ತನ್ನ ತತ್ತ್ವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಅಂಡವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದುರ್ಬೂತನಾದಾಗ ತನಗೆ ಇರಲು ಆಶ್ರಯವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಸ್ವಪೂಜಾನಾದನಯೋಗ್ಯವಾದ ನೀರನ್ನು ನಿತ್ಯವಾವನನಾದ ಶೇಷಶಯನನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಕಾಲ ವಾಸಿಸಿದನು ಅವನ ಅದೀನದಲ್ಲಿದ್ದು ದ್ರವ್ಯ, ಕಾಲ, ಕರ್ಮ, ಸ್ವಭಾವ ಜೀವರು ಸ್ವತಂತ್ರ ಕರ್ತನಾದ ಪ್ರಭುವಿಗೆ ಅಸ್ವತಂತ್ರ ನಾದನಾಂತರಗಳಾದರು ನಾರಾ ಎಂದರೆ ನೀರು, ಅದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಇದ್ದ ಕಾರಣದಿಂದ ನಾರಾಯಣನೆಂದು ಬಗೆ ವಂತನು ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟನು. ದ್ರವ್ಯಾದಿಗಳ ಶಕ್ತಿ ಸತ್ತಾಗಳು ಅವನ ಅದೀನವಾಗಿವೆ

ಯೋಗತಲ್ಪದಿಂದೆದ್ದು ತನ್ನನ್ನು ನಾನಾರೂಪನನ್ನಾಗಿಸಿ ಅವತರಿಸಲಿಚ್ಛಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಹಿರಣ್ಮಯ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿ ವಿನರ್ಜಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪುರುಷ ರೂಪವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು ಆ ಮೂರು ರೂಪಗಳೇ ಅಧಿದೈವಾದ್ಯಾದ್ಯಾತ್ಮಿಕಾದಿ ಭೌತಿಕಗಳು ಪುನಃ ಆ ಪುರುಷನು ವಿರಾಜನೆನಿಸಿ ಮೂರು ಬಾಗಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಭಜಿಸಿದನು ಬ್ರಹ್ಮಶರೀರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಹೋಬಲಾತ್ಮಕನಾಗಿ ತ್ರಿರೂಪದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು ಅವನ ಸಹೋಬಲೋಜಗಳಿಂದ ಪುಟ್ಟಿದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನು ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯ ನಾಯಕನಾದನು ನಾರಾಯಣ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಣರಿಂದ ಆದ್ಯಾತ್ಮಿಕಾದಿ ತ್ರಿವಿದ ಸೃಷ್ಟಿಯು ನಡೆಯಿತು ಇಡಾದಿಂದ ಪ್ರಾಣನು ಪಿಂಗಲಾ ನಾಡಿಯಿಂದ ಅಪಾನನು ಮೇಲಕ್ಕೂ ಕೆಳಕ್ಕೂ ಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡುವಾಗ ಜೀವರ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಪರಿಚರರು ರಾಜರನ್ನನು ಸರಿಸಿದಂತೆ ವಿದೇಯರಾಗಿ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವರು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸೃಷ್ಟವಾದ ಚತುರ್ಮುಖದೇಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಾವಾನಗಳ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಮೊದಲು ಮುಖವು ಮೂಡಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಜೊತೆಯಾಗಿಯೇ ಹಸಿವೆ ನೀರಡಿಕೆಯು ಹುಟ್ಟಿದವು ಮುಖದಲ್ಲಿ ತಾಲು ಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯ, ಅದರಿಂದ ಪೊಂದಲರ್ಹವಾದ ರಸಗಳು, ವ್ಯಕ್ತವಾದವು ಮಾತಾಡಲು ವಕ್ರಮಿಸಿದಾಗ ಆ ವಿರಿಂಚಿಯ ಮುಖದಿಂದ ವೆಟ್ಟಿ, ವಾಗ್ಗಿಂದ್ರಿಯ, ಮಾತುಗಳು ಪುಟ್ಟಿದವು. ಅಂಡೋದಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಾಯುನಿರ್ಗಮದ್ವಾರವಿರದ್ದರಿಂದ ಒಳಗಿನ ವಾಯುವು ಕಂಪಿತವಾಗಲು ಕ್ಲೇಶವಾಯಿತು ಆಗ ನಾಸಿಕೆಯು ಪುಟ್ಟಿತು ಅದರಲ್ಲಿ ನಾಸಿಕೈವಾಯು, ಗಂದ, ಪ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯಂಗಳು ಪುಟ್ಟಿದವು. ಬೆಳಕಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನನ್ನೂ ಇತರವನ್ನೂ ಕಾಣಲಾರದಾಗ ಕಣ್ಣುಗಳು, ನೂರ್ಯ, ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯ, ರೂಪಗಳು ಪುಟ್ಟಿದವು ವೇದಾದ್ಯವದೇಶ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಕೋರಿದಾಗ ಕರ್ಣಗಳು, ದಿಗ್ಗೇವರು, ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯ, ಶಬ್ದಗುಣಗಳು ಪುಟ್ಟಿದವು ವಸ್ತುಗಳ ಮೃದುತ್ವ, ಕಾರ್ಣಿ ಶೀತೋಷ್ಣಗಳನ್ನು, ಭಾರವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯ, ಸ್ಪರ್ಶಗುಣ, ಅಂತರ್ಬಹಿರ್ವ್ಯಾಪ್ತಸ್ಪರ್ಶವಾಯುವು, ಅನೇಕ ಕರ್ಮಗಳ ಮಾಡಲು ಕೈಗಳು ಪುಟ್ಟಲು ಅಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರ, ಆದಾನದಾನಕರ್ಮ, ಪುಟ್ಟಿದರು. ನಡೆಯಲು ವಾದವು ಪುಟ್ಟಲು, ಅದರಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹವ್ಯವನ್ನು ಯಾರ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕೊಡುವೆವೋ ಆ ಯಜ್ಞನೆಂಬುವ ಇಂದ್ರ ಪುತ್ರನು, ಗಮನಕ್ರಿಯೆಯು ಪುಟ್ಟಿದವು ಇಂದ್ರಪುತ್ರ ಯಜ್ಞನಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾದಾರನಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಆವೇಶದಿಂದಾವಿರ್ಭವಿಸಿ ಯಜ್ಞನಾಮಕನಾಗಿಯೇ ಅಂಗುಟಮದ್ಯದಲ್ಲಿರುವನು. ಪ್ರಜಾಸಂತತಿಗೋಸುಗ ರತಿಯನ್ನು ತದಾನಂದ ಸುದೆಯನ್ನು ಬೇಡಿದಾಗ ಶಿಶುವು ಜನಿಸಿತು ಅದರಲ್ಲಿ ಪರಪ್ರಾಪ್ಯಸುಖನಾದನವೆನಿಸಿದ ಉಪಸ್ಥೇಂದ್ರಿಯವು ರತಿಕ್ರಿಯೆಯು ಪುಟ್ಟಿದವು ದಾತುಮಲವನ್ನು ಬಿಡಲೋಸುಗ ಗುದೇಂದ್ರಿಯವು, ವಾಯುಮ್ಯಾಪಾರವು, ಮಿತ್ರನು ಜನಿಸಿದರು. ತಾನಿರುವ ದೇಹದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಕೋರಿದಾಗ ನಾಬಿದ್ವಾರವು ಜನಿಸಿತು ಅಲ್ಲಿ ಅಪಾನ, ಮೃತ್ಯು, ಜೀವರ ದೇಹಾಂತರ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಪುಟ್ಟಿದವು. ಅನ್ನವಾನ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಕುಕ್ಷಿನಾಡಿಗಳು ಪುಟ್ಟಿದವು. ಕುಕ್ಷಿಯಲ್ಲಿ ರುದಿರ, ಸಮುದ್ರ,

ತೃಪ್ತಿಗಳು, ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಎವ್ವತ್ತೆರಡು ವಿದ ನರಗಳು, ನದಿಗಳು, ಪುಷ್ಪಿಗಳು ಜನಿಸಿದವು. ಶ್ರೀಶನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ದ್ಯಾನಿಸುವಾಗ ಹೃದಯಸ್ಥಾನ, ಅಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು, ಚಂದ್ರ, ಸಂಕಲ್ಪ, ಕಾಮಗಳು ಪುಟ್ಟಿದವು ಶರೀರವಿರಲು ಕಾರಣವಾದ ತ್ವಕ್, ಚರ್ಮ, ಮಾಂಸ, ರಕ್ತ, ಮೇದಸ್ಸು, ಮಜ್ಜೆ, ಅಸ್ಥಿ ಎಂಬ ಸಪ್ತದಾತುಗಳು ಬೂಮಿ ನೀರು ಬೆಂಕಿ ಈ ಮೂರರಿಂದಾದವು ಜಡಪ್ರಾಣನು ಆಕಾಶ, ವಾಯು, ಜಲಗಳಿಂದ ಪುಟ್ಟಿದವನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಸತ್ತ್ವಾದಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಮೂಡಿದವು ಅಹಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಗುಣಗಳಡಗಿವೆ. ಮನಸ್ಸು ಸರ್ವವಿಕಾರಕೋಶವಾಗಿದೆ ಬುದ್ಧಿಯು ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನರೂಪವು. ಈ ಬಗವಂತನ ಸ್ಥೂಲ ರೂಪವನ್ನು ವೇಳಿದನೆಲ್ಲದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರಗೆ ವೃಥಾವೀ, ಅವ್, ತೇಜ, ವಾಯು, ಆಕಾಶ, ಅಹಂಕಾರ, ಮಹತ್ ಪ್ರಕೃತಿಗಳೆಂಬ ಎಂಟಾವರಣಗಳಿವೆ.

ಈಗ ರಾಜನೇ! ಸ್ವಪ್ನನಾದವಿಲ್ಲದಿರೆ ದುರ್ಜ್ಞೇಯನಾದ ಹರಿಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮತಮ ರೂಪವನ್ನು ಕೇಳು ಅದಕ್ಕೆ ಮೀರಿದ್ದಿಲ್ಲ ಅದು ಅನಾದಿಮದ್ಯನಿದನವು. ನಿತ್ಯವು. ವಾಕ್ ಮನಸ್ಸು ಇವೆರಡೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅದನ್ನು ನಾಕಲೈನ ಪೊಗಳಲಾರದು ಹಾಗೂ ತಿಳಿಯಲಾರದು

ಈ ಎರಡು ರೂಪಗಳನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ ವೇಳಿರುವೆನು. ಬಗವದಿಚ್ಛೆಯಿಂದಲೂ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದಲೂ ರಚಿತವಾದ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನದುರ್ಬಲರು ಸ್ಥೂಲಪ್ರತಿಮಾರೂಪ ವನ್ನಾಗಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅಂತರ್ಯಾಮಿರೂಪವನ್ನಾಗಲಿ ತಿಳಿಯಲಾರರು. ನಾಮರೂಪ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ನಿಯಮಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸರ್ವಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯನು, ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರ ಕರ್ತನು, ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯು ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಸರ್ವಕರ್ತನಾದ್ದರಿಂದ ಸಕರ್ಮನೆನಿಸಿದರೂ, ಕರ್ಮವಲ ಸಂಗರಹಿತನಾದ್ದರಿಂದ ಅಕರ್ಮನೆನಿಸಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ

ಪ್ರಜಾವತಿಗಳು, ಮನುಗಳು, ದೇವರು, ಋಷಿಗಳು, ಪಿತೃಗಳು, ಸಿದ್ಧರು, ಚಾರಣರು, ಗಂದರ್ವರು, ವಿದ್ಯಾದರರು, ಗುಹ್ಯಕರು, ಕಿನ್ನರರು, ಅವನರಸೆಯರು, ನಾಗರು, ಸರ್ಪರು, ಕಿಂವುರುಷರು, ಮಾತೃರಕ್ಷುಃ ಪಿಶಾಚರು, ಪ್ರೇತಭೂತವಿನಾಯಕರು, ಕೂಷ್ಮಾಂಡ ವೇತಾಳರು, ಉನ್ಮಾದರು, ಯಾತುದಾನರು, ಗ್ರಹಗಳು, ಖಗಮೃಗಪಶುಗಳು, ವೃಕ್ಷಗಿರಿ ಗಳು, ಸರೀಸೃಪಗಳು, ಎಣಿಸಲು ನಾಡ್ಯವಿಲ್ಲದ ಇತರ ಎಲ್ಲಾ ಚರಾಚರ ಜಗವು ಜಲ ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶಗತ ಜೀವರು ಎಲ್ಲರೂ ಶ್ರೀಹರಿಯಿಂದ ನಾಮರೂಪಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ.

ರಾಜನೇ! ಈ ಜೀವರು ಎರಡು ವಿದ, ಚರರು ಅಚರರೆಂದು. ಮತ್ತು ಸಾತ್ವಿಕ ರಾಜಸತಾಮನರೆಂದು ಅವರೇ ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿದ್ದು ತಾವು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಉರ್ಧ್ವಲೋಕಗಳನ್ನು, ಪಾವದಿಂದ ಅಧೋಲೋಕವನ್ನು, ಮಿಶ್ರಕರ್ಮದಿಂದ ಬೂಲೋಕವನ್ನು ಪೊಂದುತ್ತಿರುವರು

ರಾಜಸತಾಮನರಿಂದ ಸಾತ್ವಿಕರಿಗೆ ಬಾದೆಯು ಉಂಟಾದಾಗ ಪೋಷಣಾದಿ ಕರ್ತನು, ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ದರ್ಮಪ್ರವರ್ತಕನಾದ ಬಗವಂತನು ಮತ್ಸ್ಯಕೂರ್ಮಾದಿ ತೀರ್ಥಗ್ರಂಥ

ದಿಂದಲೂ, ರಾಮಕೃಷ್ಣಾದಿ ನರರೂಪದಿಂದಲೂ, ಮಹಿದಾನಾದಿ ದೇವರೂಪದಿಂದಲೂ ಅವತರಿಸಿ ಈ ಜಗವನ್ನು ಸತ್ತದ್ದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಣವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವನು

ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಗಳಂತೆಯೇ ಸಂಹಾರಕಾರ್ಯವೂ ಕೂಡ ಹರ್ಯದೀನವಾಗಿದೆ ಸ್ಥಿತಿಕಾಲ ವಾಗಿ ಪ್ರಳಯವು ಬರಲು ಕಾಲ, ಅಗ್ನಿ, ರುದ್ರರಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ತಾನೇ ಸೃಜಿಸಿದ ಜಗವನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಹರಿಸುವನು ಮೇಘ ಪಟಲ ವನ್ನು ಬಿರುಗಾಳಿಯಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸೃಸಿಂಹನು ನಾಶಮಾಡಿ ಲಯವನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವನು.

ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಬಗವತ್ಚಬ್ಬವಾಚ್ಯರೆನಿಸಿದರೆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಬಗವತ್ಪ್ರಮನೇನಿಸುವನು. ಐಶ್ವರ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಸರ್ವಜಗತ್ಪಾಲಕನು ಅವನು ವೇದಾದಿ ಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರಕರ್ತನು, ಜೀವಜಡಾತ್ಮಕ ಸರ್ವಜಗದಾದಿ ಭಿನ್ನನು, ಸರ್ವದೋಷ ವಿವರ್ಜಿತನು ಎಂದು ವ್ರತವಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವನು. ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಕೂಡ ಅಂತೆಯೇ ಅವನನ್ನು ಉಪಾಸಿಸಿ ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಕರ್ತೃತ್ವ ಜನ್ಮಕರ್ಮಗಳು ಜೀವರಿಗೆ ಬಂದನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಹಾಗಲ್ಲ, ಕರ್ತೃತ್ವ ಜನ್ಮಕರ್ಮಗಳು ಇದ್ದರೂ ನ್ಯಾಮಿಯು ಅವಾಕ್ಯತನಾದ ಕಾರಣ ಬಗವಂತನಿಗೆ ಅವು ತಾನಾಗಿ ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಬಂದವುಗಳು. ಜೀವರ ಜನ್ಮಕರ್ಮಾದಿಗಳವರ ಅದೀನವಲ್ಲ. ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಅವರಿಗೆ ಬಂಧನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಜನ್ಮಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಉದ್ಧರಿಸುವನು

ಇಂತು ನಿನಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪ್ರದಮ ಕಲ್ಪವನ್ನು ಮನ್ವಂತರಾದಿ ವಿವಿಧ ಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದೆನು. ಅನ್ಯಬ್ರಹ್ಮಕಲ್ಪಗಳೂ ಕೂಡ ಇದರಂತೆ ಪ್ರಾಕೃತ ವೈಕೃತ ಸರ್ಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿಯೇ ಇರುವವು.

ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಕಾಲದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು. ಈಗ ಮೊದಲು ವಾದ್ಯಕಲ್ಪವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳು ಎಂದು ಶ್ರೀಶುಕನು ಹೇಳಿದನು.

ಆಗ ಶೌನಕನು ಸೂತನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು

ಸೂತ! ವಿದುರನು ಸುದುಸ್ತ್ಯಜರಾದ ಬಂದು ಜನರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತೀರ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದನೆಂದು ನೀನು ಹೇಳಿದೆ ಆ ಬಾಗವತೋತ್ತಮನಿಗೆ ಮೈತ್ರೇಯನ ಸಂಗವೆಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು? ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮವಿಚಾರ ಮನೋಹರವಾದ ಅವಿರೋಧ ಸಂವಾದವನ್ನೆಮಗೆ ವೇಳು ಪೂಜ್ಯನಾದ ಮೈತ್ರೇಯನು ವಿದುರನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನಾಗಿ ವೇಳಿದ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ವಿದುರಬಂದುತ್ಯಾಗಕಾರಣವನ್ನೂ ಪುನರಾಗಮನವನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳು.

ಸೂತನು ವೇಳಿದನು—"ವರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀ ಶುಕನೇನು ವೇಳಿದನೋ ಅದೇ ಕ್ರಮದಿಂದ ವಿದುರ ಮೈತ್ರೇಯ ಸಂವಾದವನ್ನೂ ನಿಮಗೆ ವೇಳುವೆನು "

ದ್ವಿತೀಯಸ್ಕಂದವು ಪೂರ್ಣವಾಯಿತು

|| ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ||

ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮ್

ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧವು

|| ಹರಿಃ ಓಂ ||

೧ ವಿದುರ-ಉದ್ಧವ ಸಮಾಗಮ, ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನೆ

ಶ್ರೀ ಶುಕರು ವೇಳಿದರು

ರಾಜನ್! ನೀನೆನ್ನ ಕೇಳಿದಂತೆಯೇ ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞನಾದ ಮೈತ್ರೇಯನನ್ನು ವಿದುರನು ಕೇಳಿದನು ಸಮೃದ್ಧವಾದ ಗೃಹಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವೈರಾಗ್ಯವಂ ತೊಟ್ಟು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ವಿದುರನು ಹೊರಟನು. ಸಂದಿಕಾರ್ಯ ಕೆಡಿಸಿ ತನ್ನನ್ನು ಬಂಧಿಸಲು ಹೊರಟ ಕೌರವೇಂದ್ರನಲ್ಲಿ ಕುಪಿತನಾಗಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಉಪವ್ಯಾವ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿದ ಕೂಡಲೇ ವಿದುರನಾದರೂ ವನವ್ರವೇಶವಂ ಗೈದನು

ವಿನಲು ರಾಜನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು—

ಪ್ರಬೋ! ವಿದುರಮೈತ್ರೇಯ ಸಂಗಮವೆಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು? ಯಾವಾಗ? ಅವರ ಸಂವಾದವನ್ನು ನಮಗೆ ವರ್ಣಿಸಿರಿ ನಿರ್ಮಲ ಚರಿತನಾದ ವಿದುರನು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಶ್ನೆ ವಿಷಯವು ಮಹನೀಯವಾದದ್ದೇ ಇರಬೇಕು! ನಾದುಗಳ ವರ್ಣನೆ, ವರಮನಿದೋಷನಾದ ಹರಿಯ ವರ್ಣನೆಗಳಂ ಬಿಟ್ಟು ಆ ಸಜ್ಜನರಿನ್ನೇನುಚ್ಚರಿಸುವರು? ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ನೂತನು ಶೌನಕನನ್ನು ನೋಡಿ "ಇಂತು ರಾಜನಿಂದ ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಶುಕನು ಪ್ರೀತನಾಗಿ, ಕೇಳು! ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾರಂಭಿಸಿದನು " ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಶುಕನು "ದೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ಕೇವಲ ಕುರುಡನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅದರ್ಮಾಬಿರುಚಿಯಿಂದ ಅಂತರ್ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಕೆಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ವಕ್ರವಾತವನ್ನು ವಹಿಸಿ ತಮ್ಮನಾದ ವಾಂಡುರಾಜನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು, ವಿಷ್ಣುವಿನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅನ್ಯಬಂಧುಗಳ ಕಾಣದವರನ್ನು ಅರಗಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ನುಟ್ಟನು.

ಕುರುದೇವದೇವಿಯಾದ ದ್ರೌಪದಿಯು ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ಕುಚಕುಂಕುಮಪಂಕವು ಕರಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರಲು ದೀನಳಾಗಿ ಕೇಶಾಬಿಮರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡುವ ದುಃಖಾಸನಾದಿ ದುಷ್ಟರ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಸಬಾಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೊರೆ ಇಡುವಾಗ ಆ ದುರ್ಮಾರ್ಗರ ಕುಕರ್ಮವನ್ನು ನಿವಾರಿಸದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು

ಅದರ್ಮದಿಂದ ದ್ಯೂತವಂ ಗೆದ್ದು ಅರಣ್ಯವಾಸಕ್ಕೆಂದು ಅಟ್ಟಲು ಸತ್ಯಾವಲಂಬನನಾಗಿ ಧರ್ಮರಾಜನು ಅರಣ್ಯಾಜ್ಞಾತವಾಸಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ತನ್ನ ದಾಯವನ್ನು ಕೊಡೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರೂ ಕೊಡದೆ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ, ಕಲಿವ್ರಬಾವದಿಂದ, ಅಜಾತಶತ್ರುವಿಗೆ ದ್ರೋಹವನ್ನೆಸಗಿದನು.

ವಾದ್‌ರಿಂದ ಕಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಬಂದು ನಿಂತು ಜಗದ್ಗುರುವಾದ ಕೃಷ್ಣನಾಡಿದ ಅಮೃತ ವಚನವನ್ನು ಮನ್ನಿಸದೇ ಇದ್ದ ಪುಣ್ಯಲೇಶವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡನು

ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ದೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ನಿದ್ರೆ ಬರದೇ ರಾಜಕಾರ್ಯಾಲೋಚನೆಗೆಂದು ತಮ್ಮ ನಾದ ವಿದುರನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿದನು. ಆಗ ವಿದುರನು "ವಿದುರನೀತಿ" ಎಂದು ಲೋಕ ದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಖ್ಯಾತವಾದ ಮದುರ ಹಿತನುಡಿಗಳಿಂದ ಇಂತೆಂದನು—"ಅಜಾತಶತ್ರುವಾದ ಧರ್ಮಜನು ನಿನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅವರಾದಗಳನ್ನು ನೆಹಿಸಿ, ಕ್ಷಮಿಸಿರುವನು ಅವನ ತಮ್ಮ ವೈಕೋ ದರನೇ ನಿನ್ನ ಪುತ್ರಹಂತಕನೆಂಬ ಬಯವು ನಿನಗಿದ್ದೇ ಇದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ರಾದಿತನಾಗಿ, ರಾಜನ್ಯರನ್ನೆಲ್ಲ ಕಲೆಸಿ, ಉಪಪ್ಪಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ದರ್ಮಜನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಗೆದ್ದು ಕೊಡಿಸುವೆನೆಂದು ವಣತೊಟ್ಟು, ನಿಂತಿರುವನು. ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ ಕೊಡುವ ಆ ಮಹಾವ್ರಬು ವಿಗೆ ಈ ರಾಜ್ಯವಂ ಕೊಡುವುದೇನು ಲೆಕ್ಕ? ವಿಷ್ಣುವೈಷ್ಣವದ್ವೇಷಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಪುತ್ರ ನೊಬ್ಬನನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸು ಕುಲಕ್ಕೆ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಚಿಂತಿಸು ಮಗನೆಂದು ನೀ ತಿಳಿದ ದುರ್ಯೋಧನನು ನಾಣ್ಣಾತ್ತಾಗಿ ಕಲಿಯೇ ಆಗಿರುವನು. ಕೃಷ್ಣವಿಮುಖರಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ವಿಮುಖಳೇ ಸರಿ ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಒಬ್ಬನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸು. ದರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ಅವನ ದಾಯ ವನ್ನು ಕೊಡು."

ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ ಕೇಳಿದ ದುರ್ಯೋಧನನು ಕೋಪಾಚ್ಚಲಿತಗಾತ್ರನಾಗಿ ವರಮ ವವಿತ್ರನಾದ ವಿದುರನನ್ನು ಕರ್ಣ ದುಃಶಾಸನ ಶಕುನಿಯರಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಅವಹಸಿಸಿ, ನಿಂದಿಸಿದನು.

"ಯಾರು ಕರೆದರೋ ನಿನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ದಾನ್ಯಾಃಪುತ್ರ? ಉಂಡಮನೆಗೆರಡನ್ನು ಬಗೆವ ನಿನ್ನಂತಹ ಕಪಟಿಯು ಉಂಟೇ! ಎಷ್ಟು ಶತ್ರುಪ್ರೀತಿ ಇವನಿಗೆ! ಯಾರೋ ಅಲ್ಲಿ, ಇವನನ್ನು ಊರಹೊರಗೆ ಹಾಕಿ!" ಎಂದು ದುರ್ಯೋಧನನಾಡಿದ ವರುಷವಚನಗಳನ್ನಾಲಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿನ್ನು ನಿಲ್ಲಬಾರದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ವಿದುರನು ಸುಮ್ಮನೇ ಕೂತಿದ್ದ ಅಣ್ಣನನ್ನೂ ಅವನ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ ನಕ್ಕನು. ಹರಿಯ ಬಂಧಕ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಾದ ಅಣ್ಣನ ಪುತ್ರರೆಂಬ ನ್ನೇಹವಾಶವನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದನು ತನ್ನ ಬೀಷಣದನುವನ್ನು ದ್ವಾರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮುರಿದು ಬಿಸುಟಿ, ವೃಧ್ಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದೂರ ಸರಿಸಿ, ಹರಿಮಹಿಮೆಯೇ ಎಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಮರಿಸಿ, ಹಸ್ತಿನಾ ವತಿಯಿಂದ ಪೊರಮಟ್ಟು ಪೋಗುವಾಗ ಆ ಕೌರವ ಹತಕರ ಪುಣ್ಯಶೇಷಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಟ್ಟಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೇ ಹೊರಟನು ಅನಂತರೂಪ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಹರಿಯು ನೆಲೆಸಿದ ತೀರ್ಧಕ್ಷೇತ್ರ ಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಭಾರತ ವರ್ಷದಲ್ಲೇ ಸಂಚರಿಸಿದನು. ವೃಂದಾವನಾದಿವನಗಳು, ಬದರ್ಯಾದ್ಯಾಶ್ರಮಗಳು, ಶ್ರೀಗಿರ್ಯಾದ್ಯದ್ರಿಗಳು, ಸಿಂಹಗಿರ್ಯಾದಿಕುಂಜಗಳು, ನಿರ್ಮಲಜಲಪೂರ್ಣವಾದ ಗಂಗಾ ಗೋದಾದಿ ನದಿಗಳು, ಪುಷ್ಕರಾದಿ ಸರೋವರಗಳು, ಮೊದಲಾದ ಅನಂತ ಸುಕಲ್ಯಾಣಲಕ್ಷಣಪೂರ್ಣನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀವತಿಯ ಸನ್ನಿಧಾನದಿಂದ ಅವನ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಂತಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತಸಿಸಿದನು. ತ್ರಿವಣಿನ್ನಾನವು, ಅದಃಶಯನ, ಪತ್ರವಲಭೋಜನ, ಅನಲಂಕರಣಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾ ಶ್ರೀಹರಿಪ್ರೀತಿ

ನಾದನವೆನಿಸಿದ ಏಕಾದಶ್ಯಾದಿ ವ್ರತಗಳ ಮಾಡಿದನು. ತಾ ಮಾಡಿದುದೆಲ್ಲವೂ ಹರಿಗರ್ಪಿಸಿದನು.

ಕೆಲಕಾಲವಾಗಲು ವಿದುರನು ಪ್ರಭಾಸವನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಧರ್ಮರಾಜನು ಏಕಚತ್ವಾದಿವತಿಯಾಗಿ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯಲ್ಲಿ ವಾಲಿಸುತ್ತಿರುವನೆಂದು ವಾರ್ತೆ ಕೇಳಿದನು. ಮುಂದೆ ಬೊಬಾರಹರಣದೀಕ್ಷಾದಕ್ಷನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಯಾದವ ಕುಲವನ್ನು ಕೂಡ ಸಂಹರಿಸಿ, ಪರಂಧಾಮವನ್ನೈದುವನೆಂಬ ವಿಷಾದವಾರ್ತೆಯನ್ನೂ ಕೇಳಿ, ವಿಪ್ರಶಾವದ ನೆವದಿಂದ ತಮ್ಮಲ್ಲೇ ತಾವು ತಿಕ್ಕಾಡಿ ನಶಿಸುವ ಬಿದಿರಿನ ಪೊಳೆಯಂತೆ ನಷ್ಟವಾಗಲಿರುವ ಸುಹೃದ್ವನರ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಮನದಿ ನೊಂದು ಯಾರ ಕೂಡ ಮಾತಾಡದೆ ಪಶ್ಚಿಮ ವಾಹಿನಿಯಾದ ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಸಂಸಾರವು ಕೃಣಬಂಗುರವೆಂದರಿತನು. ಅಲ್ಲಿ ಶುಕ್ರ, ಮನು, ವೃದು, ಅಗ್ನಿ, ಅಸಿತ, ವಾಯು, ಸುದಾಸ, ಗೋ, ಗುಹ, ಶ್ರಾದ್ಧದೇವ ಮುಂತಾದ ಪವಿತ್ರತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನಿಯಾದ ವಿದುರನು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಶುದ್ಧಾಂತಃ ಕರಣನಾದನು. ಲಕ್ಷಣವಾನ್ಮುಖ್ಯನಾದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನಲ್ಲಿ ಸದಾ ನೆಲಿಸಿರುವ ಹರಿಯ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮರೆೆಯದಂತೆ ಮಾಡುವ ಅನ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಾ ಸುರಾಷ್ಟ್ರ, ಮತ್ಸ್ಯ, ಸೌವೀರ, ಕುರು-ಜಾಂಗಲ ದೇಶಗಳನ್ನತಿಕ್ರಮಿಸಿ, ಯಮುನೆಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ಬಗವದ್ವಕ್ತನಾದ ಉದ್ಧವನನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಂಶಜನು ತಚ್ಚಿಷ್ಯನು ಬಕ್ತೋತ್ತಮನು, ವಾಸುದೇವನ ಅನುಚರನು ಆದ ಆ ಮಹಾನುಭಾವನನ್ನಾ ಲಿಂಗಿಸಿ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ನೋಡಿ ಬಗವಂತನ ಜನರ ಕ್ಷೇಮವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಕೌತುಕ ದಿಂದ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು—

ಉದ್ಧವಾ! ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿತನಾಗಿ ಬುವಿಗಳಿದ ನಾರಾಯಣನೇ ಆದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, ಶೇಷಾವತಾರನಾದ ಬಲರಾಮನು ಶೂರಸೇನನ ಮನೆಯಾದ ಯದುವರದಲ್ಲಿ ಲೋಕ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಸುಖದಿಂದಿರುವರೇ? ನಮಗೆ ಪೂಜ್ಯ ವಸುದೇವನು ಬಾವನಲ್ಲವೇ? ತಂಗಿಯರಲ್ಲಿ ಬಹುಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ಕೊಡುವ ಆ ಶೌರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವೇ?

ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಿ ಸ್ಮರನಾಗಿದ್ದು ಈಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಆಶೀರ್ವಲದಿಂದ ತನ್ನ ಮಗನಾಗಿ ಜನಿಸಿದ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನನ್ನು ಪಡೆದ ವೀರಮಾತೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಕುಶಲಕೇ? ದಾಶಾರ್ಣಬೋಜ ವೃಷ್ಟಿಗಳೊಡೆಯ ಉಗ್ರಸೇನನು ರಾಜ್ಯವ್ಯಸನವಂ ತೊರೆದು ತನಗೆ ಪಟ್ಟಿಗಟ್ಟಿದ ಕೃಷ್ಣನ ದಯೆಯಿಂದ ಕ್ಷೇಮಿಯೇ? ಕೃಷ್ಣಸಮಾನ ವೀರನೆನಿಸಿದ ವೀರ, ಜಾಂಬವತೀ ದೇವಿಯು ವ್ರತಗಳಂ ಮಾಡಿ ಪಡೆದ ಪುತ್ರ, ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಿ ಪಾರ್ವತೀತನಯ ಕುಮಾರನಾದ ಸಾಂಬನಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವೇ? ನಮ್ಮ ಪಲ್ಲಣನ ಪ್ರಿಯಶಿಷ್ಯನು, ಕೃಷ್ಣನಿಗತ್ಯಂತ ನಮ್ರಭಕ್ತನೂ ಆದ ಸಾತ್ಯಕಿ ಚನ್ನಾಗಿರುವನೇ? ನಿಷ್ಣಾವನು, ಶ್ವಪಲ್ಕಪುತ್ರನು, ಬಗವತ್ಪವನ್ನನು ಆದ ಅಕ್ರೂರ—ಆಗ ಕೃಷ್ಣವಾದಾರವಿಂದ ರಜಃಕಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಕಾಡಿ ದನ್ಯನಾದ ಆ ಅಕ್ರೂರ ಸುಖಿಯೇ? ದೇವಮಾತೆ ಅದಿತಿಯಂತೆ ಪೂಜ್ಯಳು, ಅರ್ಧದಾರಣ ಮಾಡಿದ ವೇದಗಳಂತೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ ದನ್ಯಕಾದ ದೇವತಿಯು ಸುಖದಿಂದಿರುವಳೇ? ನಾತ್ಮತರ

ಅಬೀಷ್ಟಗಳನ್ನು ಕಾಮದೇನುವಿನಂತೆ ಕೊಡುವ ಪೂಜ್ಯ ಅನಿರುದ್ಧನು ಸುಖವಾಗಿರುವ ನಲ್ಲವೇ? ವೇದವೇದ್ಯನು, ಚತುರ್ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತುರೀಯನು, ಸಕಲಮನೋನಿಯಾ ಮಕನು ಆದ ಆ ವರಮಾತ್ಮನ ನಾಲ್ಕನೇ ರೂಪವೇ ಅವನಲ್ಲಿರುವುದು. ಅಂತಹ ಅನಿರುದ್ಧನು ಎಂತಿರುವನು? ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಕುಲದೈವ, ಇಷ್ಟದೈವ, ಆತ್ಮದೈವವೆಂದರಿತು ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಅವನನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆವ ಹಾರ್ದಿಕ, ಚಾರುದೇಷ್ಟ ಗದ ಮೊದಲಾದ ವರು ಸೌಖ್ಯವಾಗಿವ್ವರೇ? ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸೇವೆಯಿಂದ ಲಬಿಸಿದ ಮಯಸಬೆಯಲ್ಲಿ ವಿರಾಜ ಮಾನನಾದ ದರ್ಮಜನ ವೈಭವವನ್ನು ಕಂಡು ಅಸೂಯೆಯಿಂದ ದುರ್ಯೋಧನನು ದುಃಖ ಸಿದ್ಧನು, ಆ ಸಬೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನ-ಬೀಮಬುಜದಂಡಮಂಡಿತನಾಗಿ ದರ್ಮರಾಜನು ಧರ್ಮಸೇತುವನ್ನು ಕೃಷ್ಣಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನೇ? ಬೀಮಸೇನನು ರಣಾಂಗಣ ದಲ್ಲಿ ಚರಿಸುವಾಗ ಭೂಮಿಯೇ ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮತ್ತು ಪರಸೇನೆಯು ಅವನ ಗದಾಯುದ್ಧ ವಿಚಿತ್ರತೆಯಂ ಕಂಡು ಬೀತಿಗೊಂಡು ಪ್ರಾಣದಾಶೆಯಿಂದೋಡಿತು. ಆ ವೈಕೋದರನು ಪಾಪಿಗಳಾದ ಕೌರವರಲ್ಲಿಯ ರೋಷಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಶಾಂತಗೊಳಿಸಿದನೇ? ಗಾಂಡೀವದನು ಧಾರಿಯಾಗಿ ಹೋರಾಡಿದ ಅರ್ಜುನನ ಶರಕೂಟದಲ್ಲಡಗಿ ಮಾಯಾ ಕಿರಾತನಾದ ಶಿವನು ಮೆಚ್ಚಿ ವಾಶುವತಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದನು ಅಂತಹ ವಾರ್ಧನ ಬಿಲ್ಲು ಬಾಣಗಳು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಹೊಂದಿರುವವೇ? ಮಾದ್ರೀ ಸುತರಾದರೂ ವಾರ್ಧನ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಗಳು ರೆವ್ವೆಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿತವಾಗುವಂತೆ ಸುಖದಿಂದಿದ್ದರು ಇಂದ್ರಬಾಹುಗಳಿಂದ ಅಮೃತವನ್ನು ಕಸಿದು ತಂದ ಗರುಡನಂತೆ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ದಾಯವಾದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಡೆದು ಆ ನಕುಲ ಸಹದೇವರು ಸುಖದಿಂದಿರುವರೇ? ಪಾಪ! ನಮ್ಮ ವೈದಾದೇವಿಯು ಗಂಡನಾದ ರಾಜರ್ಷಿಯೊಡನೆ ಸಹಗಮನ ಮಾಡದೇ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಉಳಿದಳು. ದನುರ್ಮಾತ್ರ ಸಹಾಯನಾಗಿ ನಾಲ್ಕೂ ದಿಕ್ಕುಗಳ ರಾಜರನ್ನು ಗೆದ್ದುಬಂದ ಅತಿರದನಾಗಿ ಪಾಂಡುರಾಜ ನನ್ನು ನೆನಿಸಿದಾಗ ಮಕ್ಕಳ ವೃದ್ಧಿಯಂ ಕಾಣದೇ ಪೋದನೆಂದು ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಉದ್ಧವಾ! ಏನು ವೇಳೆಲಿ! ಅಂತೂ ಮೃತನಾದ ತಮ್ಮನ ಕಡೆ ನೋಡದೇ ಅವನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ದ್ರೋಹವನ್ನೆಸಗಿದ ಆ ದೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ಹೇಗಿರುವನು? ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲಿನ ದುರಭಿಮಾನ ದಿಂದ ತಮ್ಮನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಊರ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿಸಿದ ಅವನ ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಏನೆಂಬೆ, ಎಲ್ಲವೂ ಆ ಹರಿಲೀಲೆ! ಮನುಷ್ಯರ ಮದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿ ಮಾಡವನು ಮಾಡಿದ ವಿಡಂ ಬನೆಯಂ ಕಂಡು ಕಣ್ಣೆರೆದಿವ್ವನೇ. ಸಂಸಾರಿಗಳ ಕ್ಲೇಶ ಕಂಡು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಅವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಕೃಷ್ಣ ವಾದಾರವಿಂದವನ್ನೇ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ವಿದ್ಯಾ, ದನ, ವಂಶಮದಗಳಿಂದ ಕಣ್ಣುಕಾಣದೇ ಅದರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುವ ನೈವವೇಷದ ಸುರವೈರಿಗಳೇ ಭೂಮಿಗೆ ಬಾರವಾಗಲು ಅವರನ್ನು ಕೆಲಕಾಲ ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿದನು ಕಂಸನನ್ನು ಕೊಂದಂತೆ ತತ್ತ್ವಕ್ಷಣವೇ ಕೊಲ್ಲದಿರಲು ಆ ಹರಿಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಬಕ್ತಾ ಬೀಷ್ಟಾನುಸಾರಿಣಿ ಬಕ್ತಯಶಃ ಪ್ರಕಾಶಕಾರಿಣಿ ಎಂಬುದೇ ಕಾರಣವಲ್ಲದೇ ಮತ್ತೇನು? ಅಂತು ಬೀಮಾರ್ಜುನರಲ್ಲಿದ್ದು ಭೂಬಾರವನ್ನೆಳಿಸಿ ದರ್ಮವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಆ ಜನ್ಮರಹಿತನ

ಅವತಾರ, ಕರ್ಮಲೇವವಿಲ್ಲದ ಸ್ವಾಮಿಯ ಕರ್ಮಗಳು, ಕಂಸಾದಿಗಳ ಸಂಹಾರಕ್ಕೂ, ಸತ್ಪುರುಷರ ಅನುಸರಣೆಗೋಸುಗವೇ ಸರಿ! ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸತ್ತರಜಸ್ತಮೋಗುಣ ರಹಿತನಾದ ಅಪ್ರಾಕೃತನಾದವನಿಗೆ ದೇಹಯೋಗವೆಂತು? ಸರ್ವತಂತ್ರಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾದನಿಗೆ ಕರ್ಮಬಂದವೆಂತು? ಅಂತಹ ಶರಣಾಗತಜನರ ರಕ್ಷಕನಾದ, ತನ್ನಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸುವ, ಬತ್ತರಾದ ಇಂದ್ರಾದಿ ಲೋಕಪಾಲಕರ ಕ್ಷೇಮವಾಲನೆಗೆಂದು, ಮಹೀಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಯದುಗಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಬಂದ, ವರಮವವಿತ್ರಕೀರ್ತಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ವೇಳು. ಅವಹಿತನಾಗಿರುವೆನೆಂದು ವಿದುರನು ಉದ್ಧವನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು.

೨. ಉದ್ಧವ ಪ್ರತಿವಚನವು

ಆಗ ಉದ್ಧವನು ಪ್ರಿಯಕೃಷ್ಣವಿಷಯಕ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಹುದ್ರೇಕದಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ನೆನೆನೆನೆದು ಬದಲು ಮಾತಾಡಲು ಬಾರದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂತಿದ್ದನು ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಬಾಷ್ಪಪೂರ್ಣವಾದವು ಮೈಯೆಲ್ಲ ಪುಲಕಿತವಾಯಿತು ಐದೇ ವರ್ಷದವನಿದ್ದಾಗೊಂದು ದಿನ ರಾಜನ್! ಕೇಳು, ತನ್ನ ಮಾತೆಯು ಬಂದು ಪ್ರಾತರಶನಕ್ಕೆಂದು ಕೂಗಲು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನವರ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದ ಆ ಬಾಗವತೋತ್ತಮನು ಊಟವನ್ನೊಲ್ಲದೆ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹರಿಸೇವೆಯಂ ಗೈಯುತ್ತ ಬೆಳೆದು ಹಾಗೆಯೇ ಮುದುಕನಾದನು. ಒಂದು ದಿನವಾದರೂ ಕೃಷ್ಣಸವರ್ಯೆಯನ್ನು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ ಅಂತಹ ಉದ್ಧವನು ಸ್ವಾಮಿಯ ವಾದವದ್ವವನ್ನು ನೆನೆದು ಬದಲಾಡಲು ಬಾರದಾದನು ಇಂತು ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತಕಾಲ ಸುಮ್ಮನೇ ಶ್ರೀಹರಿಯ ವಾದವದ್ವಾನವಪಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ತೀವ್ರವಾದ ಬೆಕ್ಕಿಯು ಹೃದಯದಿ ತುಂಬಿಬರಲು ವರಮಾನಂದಬರಿತನಾದನು. ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗಿ ಸ್ನೇಹಪ್ರವಾಹ ವೇಗದಲ್ಲಿ ತೇಲಿಹೋದನು ಅಖಂಡದ್ವಾನದಿಂದ ಮೈಮರೆತಿದ್ದ ಉದ್ಧವನು ನಿದಾನವಾಗಿ ಎಚ್ಚರವನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡು, ಕಣ್ಣೀರನ್ನೊರೆಸಿಕೊಂಡು, ಮೆಲ್ಲನೇ ನಗುತ್ತಾ ವಿದುರನನ್ನು ಕಂಡು ಇಂತೆಂದನು—

ವಿದುರಾ! ಏನೆಂದು ಹೇಳಲಿ ಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ಸೂರ್ಯನೇ ಮುಳುಗಿದ ಮೇಲೆ ಕಾಲವೆಂಬ ಹೆಬ್ಬಾವಿಗೆ ಬಾಯಿಗೆ ಿಲುಕಿರುವ ಯಾದವರ ಕುಶಲವಾರ್ತೆಯನ್ನು? ಕೃಷ್ಣ ವರಮಾತ್ಮನ ನಿಯೋಗವಾಗುವುದೆಂದು ಅಷ್ಟು ತಿಂತೆ ಇಲ್ಲ ನೋಡು! ಅವನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಮೀನಗಳು ಹಡಗವನ್ನು ಾಡು ಇದೂ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮೀನು ಎಂದು ತಿಳಿದಂತೆ, ದುಸ್ತರ ಸಂಸಾರ ತಾರಕನಾದ ಕೃಷ್ಣನೂ ನಮ್ಮಂತೆ ಮನುಷ್ಯನು' ನು ತಿಳಿದ ಈ ಲೋಕದ ಜನರೂ ಹಾಗೂ ಯಾದವರೂ ಎಷ್ಟು ನಿರ್ಬಾಗ್ಯರೋ! ಎಲ್ಲರೂ ಇಂಗಿತಜ್ಞರೇ! ಶರೀರಾಬಿಮಾನ ಬರಿತರೇ! ಕೇವಲ ಕ್ರೀಡಾಲೋಲರೇ! ಹೀಗಾಗಿ ಯಾದವರಲ್ಲರೂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿವಂದ್ಯನೆಂದರಿಯಲಾರದೆ ಏನೇ ಕೆಲ ಯಾದವರೊಡನೆಯೆನೆಂದು ಅಪಗಣನೆ ಮಾಡಿದರಲ್ಲಾ! ಭಗವಂತನ ಬಂದಕ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೋಹಿತರಾಗಿ ವಿಷಯಾಬಿರತರಾದ ಅಂತಹ ಮೂಢರ ವಾಕ್ಯಜಾಲದಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಗಳೆಂದಿಗೂ ಬುದ್ಧಿಗಿಡುವುದಿಲ್ಲ ವಿದುರಾ!

ಈ ಜನ್ಮದಿ ತವವರಿಯೆವು, ವ್ರತವರಿಯೆವು. ಯಾವ ಜನ್ಮದ ವುಣ್ಯವಲವೋ ಎಷ್ಟು ನೋಡಿದರೂ ತೃಪ್ತರಾಗದಂತೆ ತನ್ನ ಸುಂದರ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನಮಗೆ ತೋರಿಸಿ ಜನರಂಜನವನ್ನು ಗೈದು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ದಾನವನ್ನು ಪೊಂದುವ ಕೃಷ್ಣಲೀಲೆಗೇನೆಂಬೆ! ಸ್ವರೂಪಭೂತವಾದ ಇಚ್ಛಾಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿಸಿಬಿಡುವೆನೆಂಬಂತೆ ಕೈಕೊಂಡ ಆ ಸೌಂದರ್ಯಸಾರರೂಪಶರೀರದಿಂದ, ಮನುಜರಂತೆ ಬಾಲ್ಯಕೌಮಾರ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು ತನ್ನ ಶರೀರ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ರಮೆ ಅಂತಿರಲಿ, ತಾನೇ ವಿಸ್ಮಯವನ್ನು ವಹಿಸಿದನು ಅಂತಹ ಸ್ವಾಮಿಯು ಬೊಷಣಗಳಿಗೆ ತಾನೇ ಬೊಷಣನಾದನು ದರ್ಮಜನ ರಾಜ ಸೂಯದಲ್ಲಿ ಕೂತಿದ್ದ ಗೋವಿಂದನ ನೇತ್ರಾನಂದಕರ ಸುಂದರರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಂತಿರಲಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಕೂಡ ವಿದಾತನ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಅತ್ಯಂತ ವರಿವಾಕ ನೈವುಣ್ಯವಿದೆಂದು ತಿಳಿದರು. ಎಂತಹ ಆಶ್ಚರ್ಯವು! ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅನುರಾಗವೂರ್ಣ ಮಂದಹಾಸ, ರಾಸಲೀಲಾ ವೈಭವ, ಲೀಲಾವಲೋಕನಗಳಿಂದ ಸನ್ಮಾನಿತರಾದ ಗೋಪಿಕೆಯರು ಅವನಲ್ಲಿ ನೆಲಿಸಿದ ಮನದಿಂದ ಮನೆಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮರೆತು ನಿಂತುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾತ್ವಿಕರಾದ ಸುರಸಜ್ಜನರಿಗೆ ರಾಜನ ತಾಮಸರಾದ ದುರ್ಜನ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದೊದಗಿದ ಪೀಡೆಯನ್ನು ಕಂಡು ದಯೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಪ್ರಾರ್ಥಿತನಾಗಿ ಜನ್ಮರಹಿತನಾದರೂ ದಾರುವಿನಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತನಾದನು ವಸುದೇವವತ್ಸಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದಂತೆ ಜನ್ಮದೂರನಾದ ಅಜ! ಶತ್ರುಭಯದಿಂದ ಮಧುರೆಯ ಬಿಟ್ಟು ಪೋದನಂತೆ, ಅನಂತವೀರ್ಯನಾದ ಹರಿ!ತಾಯ್ತಂದೆಯರನ್ನು ಸೆರೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ, ಪಾದಗಳಿಗೆಬಿವಂದಿಸಿ, "ತಾತ! ಅಂಬ! ಕಂಸನಿಂದ ನಾನಾಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟೆ, ನಿಮ್ಮ ಬವಣೆಯ ಬಿಡಿಸಿ, ಸೇವಿಸಲಾರದ ನಮ್ಮನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ" ಎಂದು ಬೇಡಿದ ಆ ಕೃಷ್ಣನ ಮನುಜಾನುಕರಣವನ್ನು ನೋಡಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳ ಬಗವದ್ವಿಷಯಕಜ್ಞಾನವೇ ಮದ್ಯಾಹ್ನಾರ್ಕನಂತೆ ಚಲಿಸುವಾಗ ಇನ್ನು ನಮ್ಮ ವಾಡೇನೆಂದು ಖೇದವಾಗುತ್ತದೆ ಒಂದು ಸಲ ಗೋವಿಂದನ ವಾದಾರವಿಂದ ರೇಣುವನ್ನು ಬೆಚ್ಚಿಸಿ ಸುಖಿಸಿದ ರಸಿಕನು ಪುನಃ ಅವನನ್ನು ಹೇಗೆ ಮರೆತಾನು? ಒಂದೇ ಬ್ರೂಬಂಗದಿಂದ ಬೊಬಾರವನ್ನಿಳುಹಿದ ಅನಂತಕೃತಾಂತೋಪಮನ ಶೌರ್ಯವಾದರೂ ಎಂತಹದು! ಯೋಗಿಗಳು ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಬೇಡುವ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ತನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದ ಶಿಶುವಾಲನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಕೃಷ್ಣನ ಕರುಣೆಯನ್ನು ರಾಜಸೂಯದಲ್ಲಿ ನೀವೆಲ್ಲ ನೋಡಿದಿರಲ್ಲವೇ? ಕರ್ಣಾದಿ ಮಹಾವೀರರು ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಯ ಮುಖಾರವಿಂದಮಕರಂದವಾನವನ್ನು ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಾ ಮೈಮರೆತು ವಾರ್ಧರ ಅಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮೃತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಶುದ್ಧರಾಗಿ ಸ್ವಯೋಗ್ಯಮಾದ ಪುಣ್ಯಲೋಕಗಳನ್ನೇ ಪೊಂದಿದರು. ತಾನೋ ಸಮಾನಾಧಿಕ ರಹಿತನು, ಸ್ವರೂಪಾನಂದಬರಿತನು, ಆವ್ರಸಮಸ್ತಕಾಮನು ಕವ್ವಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಲು ಬಂದ ಬೃಂದಾರಕೇಂದ್ರರ ಕಿರೀಟಕೋಟಿಪಟ್ಟಿತ ವಾದಪೀರನು ಅಂತಹ ಪ್ರಭುವು ಉಗ್ರಸೇನನ ಮುಂದೆ ಕೈಕಟ್ಟಿ ನಿಂತು 'ದೇವ! ಅವದಾರು!' ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾ ಮಾಡಿದ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ನಾವು ಅಜ್ಞಾನಮಗ್ನರಾದೆವಲ್ಲ! ಎಂದು ಮನ ನೋಯುತ್ತಿದೆ.

ನರಬಕ್ಷಕಿಯಾದ ಪೂತನೆಯೆಂಬ ವಾಪಿಯು ಸ್ತನಕಾಲಕೂಟವನ್ನುಣಿಸಲು ಅವಳಿಗೆ ದಾದಿಗೆ ತಕ್ಕ ಸುಗತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪೂತನಾವಶಳಾದ ಉರ್ವಸಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣನಂತಹ ದಯಾಸಮುದ್ರನನ್ನು ಇನ್ನೆಲ್ಲಿ ಕಾಣುವೆವು? ಅವನಲ್ಲದಿನ್ನಾರೆಮ್ಮ ಗತಿ? ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರಾಯುಧನಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮೇಲೇರಿ ಬರುವ ಗರುಡವಾಹನನನ್ನು ನೋಡಿ ಮೊದಲು ದ್ವೇಷನಂರಂಬದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೆದುರಿಸಿ ನಿಂತರೂ ಸ್ವಭಾವಸಹಜವಾದ ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಚಿತ್ತವನ್ನವನಿಗರ್ಪಿಸಿದ ಅನುರರನ್ನು ಕೂಡ ಬಾಗವತರೆಂದೇ ನಾನು ತಿಳಿದಿರುವೆನು

ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿತನಾಗಿ ಭೂಲೋಕಮಂಗಳವನ್ನು ಮಾಡಲು ವಸುದೇವನಿಂದ ದೇವಕಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಸನ ಕಾರಾಗಾರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದನು. ಕಂಸನ ಬೀತಿಯಿಂದ ತಂದೆ ಕರೆ ದೊಯ್ಯಲು ನಂದವ್ರಜವ ಸೇರಿ ಗೂಡವ್ರಭಾವನಾಗಿ ಬಲರಾಮನಿಂದ ಕೂಡಿ ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷ ಬೆಳೆದನು ಯಮುನೋಪವನಗಳಲ್ಲಿ ಗೋವಬಾಲರಿಂದ ಕೂಡಿ ಕರುಗಳನ್ನು ಮೇಯಿಸುತ್ತಾ ಕಲಕಲನಾದವನ್ನು ಮಾಡುವ ಪಕ್ಷಿಗಣಸಂಕುಲ ವೃಕ್ಷಗಳ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಕೌಮಾರಕ್ರೀಡೆಗಳನ್ನಾಡಿದನು ನಗುತ್ತಾ, ಒಂದು ಸಲ ಅಳುತ್ತಾ, ಮತ್ತೊಂದು ಸಲ ದುಷ್ಟತನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಬಾಲಸಿಂಹದಂತೆ ಕಾಣಿಸುವ ಕೃಷ್ಣನು ಪ್ರಜವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯನಾಗಿ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನಾಡಿ ತೋರಿಸಿದನು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಿವಾಸವಾದ ವೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ಆಕಳುಗಳನ್ನು ಮೇಯಿಸಲು ತಿರುಗುತ್ತಾ, ವೇಣುಮದುರನಾದದಿಂದ ತನ್ನ ಅನುಚರರನ್ನು ಸಂತೈಸಿದನು. ಕಂಸನಿಂದ ತನ್ನ ಹಿಂಸಿಸಲು ಕಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕೆಟ್ಟ ಕಾಮರೂಪೀ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಹುಡುಗನು ಗೊಂಬೆಗಳಂ ಮುರಿದಂತೆ ಸುಲಬವಾಗಿ ಕೊಂದನು ಕಾಳಿಯ ನನ್ನು ಯಮುನಾಹ್ರದದಿಂದ ಹೊರಹಾಕಿ ಆ ವಿಷಕಲುಷಿತ ಜಲವನ್ನು ವಿಮಲೀಕರಿಸಿ ತನ್ನವರಿಗೂ ತನ್ನ ಗೋವೃಂದಕ್ಕೂ ವಾನಯೋಗ್ಯವನ್ನಾಗಿಸಿದನು ಇಂದ್ರಯಾಗವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ನಂದನಿಂದ ಗೋಸವವನ್ನೂ ಗೋವರ್ಧನೋತ್ಸವವನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಿದನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಬಹುದನಾದಿದಾನಗಳಂ ಕೊಡಿಸಿ, ಕೂಡಿಟ್ಟ ಹಣವು ನಾರ್ದಕವೆನಿಸಿದನು ಕೋವದಿಂದ ಸುರೇಂದ್ರನು ಏಳುದಿನ ಮಳೆಗರೆಯಲು ವಿಹ್ವಲರಾಗಿ ಶರಣಾಗತರಾದ ಗೋಕುಲವ್ರಜರನ್ನೂ ಗೋಗಣವನ್ನೂ ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿಯನ್ನೆತ್ತಿ ಕಾವಾಡಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು ಶರಚ್ಚಂದ್ರ ಚಂದ್ರಿಕಾಸುಂದರವಾದ ವೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ಯಮುನಾವೃಲಿನತಲಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀರತ್ನಮಂಡಲ ಬೂಷಣನಾಗಿ, ರಾಸಕ್ರೀಡೆಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ರಮಿಸಿದನು.

೩ ಉದ್ಭವ ಕಥಿತ ಕೃಷ್ಣವಾರ್ತೆ

ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಬಲರಾಮನಿಂದ ಕೂಡಿ, ಮಧುರಗೆ ಬಂದು ಕಂಸನನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದ ಕೆಳಸೆಳೆದು ಕೊಂದು ತಂದೆತಾಯಿಯರ ಮನೋಬಿಲಾಷೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿದನು. ನಾಂದೀವನ್ಯಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಗುರುಕುಲವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಏಕವಾರಾ ದ್ಯಯನದಿಂದ ಸಕಲವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕಲಿತನು ಅವರಿಗೆ ಮೃತವೃತ್ತನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿ ತಂದು ಗುರುದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನಾಗಿ ಕೊಟ್ಟನು ಬೀಷ್ಮಕಕನ್ಯಾಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯರೆಂಬ ಕಾರಣ

ದಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ಕೊಂಡು ಪೋಗಲು ಬಂದಿದ್ದ ಚೈದ್ಯಮಾಗಧಾದಿಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಗೆದ್ದು, ಅವರು ನೋಡುತ್ತಿರಲು ತನ್ನವಳಾದ ರುಕ್ಮಿಣಿಯನ್ನು ಅವಹರಿಸಿಕೊಂಡು ತಂದನು ಮುಗುದಾಣಿ ಇಲ್ಲದ ಏಳು ಗೂಳಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಬಸವರನ್ನಂತೆ ಕಟ್ಟಿ, ನೀಲಾದೇವಿಯನ್ನು ತರುವಾಗ ಕನ್ಯೇಚ್ಛುಗಳಾದ ಇತರ ರಾಜರು ಅವಮಾನಿತರಾಗಿ, ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಶಸ್ತ್ರವಾಣಿಗಳಾಗಿ, ಮುತ್ತಲು, ಪ್ರತಿಶಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ತಾನು ಅಕ್ಷತನಾಗಿಯೇ ಬಂದನು. ವಿದುರಾ! ಗ್ರಾಮ್ಯಜನರು ವತ್ಸೀಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವಂತೆ ಸತ್ಯಬಾಮೆಗೋಸುಗ ವಾರಿಜಾತವನ್ನು ತರುವಾಗ ಶಚೀವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ದರ್ಪದಿಂದ ಇಂದ್ರನು ಲೋಕಪಾಲಕರಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿ, ನರಕಾಸುರಬಾದೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸೆಂದು ಯಾರನ್ನು ಬೇಡಿದ್ದನೋ ಅಂತಹ ಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲೇರಿ ಬರಲು ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಸೋಲಿಸಿ, ಗರ್ವಾಹಾರ ಮಾಡಿದನು. ತನ್ನನ್ನು ನುಂಗಲು ಬಂದ ನರಕಾಸುರನನ್ನು ಚಕ್ರದಿಂದ ಕೊಂದು ಅವನ ಮಾತೆ ದರಾದೇವಿಯ ಮೊರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅವನ ಮಗನಾದ ಬಗದತ್ತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ರಕ್ಷಿಸಿ, ಅವನ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿದ್ದ ಹದಿನಾರು ಸಾವಿರ ರಾಜಕನ್ಯೆಯರ ಸೆರೆ ಬಿಡಿಸಿದನು ಅಂತಹ ಆರ್ತಬಂಧುವಾದ ಹರಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಮೇಲೆದ್ದು ನಿಂತು, ಸಂತೋಷಲಜ್ಜಾನುರಾಗಪೂರ್ಣ ಕಟಾಕ್ಷಗಳಿಂದ ಅವರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ತಮ್ಮ ಪತಿ ಎಂದು ಮನನಾ ವರಿಸಿದರು ಅಷ್ಟು ಮಂದಿರಗಳಲ್ಲಷ್ಟು ತರುಣಿಯರನ್ನಷ್ಟು ರೂಪಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ವಿಧಿವಿಹಿತವಾಗಿ ಒಂದೇ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯಾದನು ತನಗೆ ಕೆಲ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಿಂಚಿತ್ಪ್ರಮಾನರಾದ ಹತ್ತು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣನ್ನೂ ಪ್ರತಿ ವತ್ಸಿಯಲ್ಲಿ ಪಡೆದನು ಬಹುರೂಪನಾಗಿ ಅವರಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸಿದನು ಕಾಲಯವನ ಜರಾನಂದ ಸಾಲ್ವಾದಿಗಳು ಮದುರೆಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಲು ಮುಚುಕುಂದ ಬೀಮಸೇನಾದಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನು. ಶಂಬರಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನಿಂದಲೂ, ವಿವಿಧ ಪ್ರಲಂಬ ಬಲ್ಬಲದೇನುಕಾದಿಗಳನ್ನು ಬಲರಾಮನಿಂದಲೂ ಕೂಲ್ಪಿಸಿ ಮುರ, ಶಿಶು ವಾಲದಂತವಕ್ತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಯಂ ತಾನೇ ಸಂಹರಿಸಿದನು

ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಕೌರವ ವಾಂಡವ ವಕ್ಷಗಳ ವಹಿಸಿ ನಿಂತ ಹದಿನೆಂಟು ಅಕ್ಷೌಹಿಣೀ ಸೈನ್ಯ ಚಲನದಿಂದ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ಬೂಮಿಯು ಕಂಪಿಸಿತು ಕರ್ಣ, ದುಶ್ಯಾಸನ, ಶಕುನಿಗಳ ದುರ್ಮಂತ್ರವಶನಾಗಿ ಹತಶ್ರೀಕನು ಭಗವದ್ಭೋಹದಿಂದ ಹತಾಯುಷ್ಯನೂ ಆದ ದುರ್ಯೋಧನನ ಊರುದಂಡವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದ ಚಂಡವೀರ ಬೀಮಸೇನನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತಸದಿಂದ ಕೊಂಡಾಡಿದನು "ದ್ರೋಣಾಬೀಷ್ಮಾರ್ಜುನ-ಬೀಮ ಶಲ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಅಷ್ಟಾದಶಾಕ್ಷೌಹಿಣೀ ಸೈನ್ಯದಿಂದ ಎಷ್ಟು ಬೂಬಾರ ಇಳಿದೀತು? ನನ್ನ ತೇಜೋವ್ಯಂಹಿತವಾದ ಈ ಯದುಕುಲವು ಇನ್ನು ದುರ್ವಿಷಹವಾಗಿ ಬೂಬಾರವೆನಿಸಿದೆ ಮದುವಾನ ದಿಂದ ಮತ್ತರಾಗಿ ಇವರು ವರಸ್ಪರ ಕಾದಾಡಿ ಮಡಿಯುವುದೇ ಲೇಸು ಇದರ ಹೊರತಿನ್ನಾವ ಉಪಾಯದಿಂದಲೂ ಇವರಿಗೆ ನಾಶವಿಲ್ಲ. ನಾ ಕೈಯೆತ್ತಿ ಬಡಿದಾಗ ಮಡಿಯದೇ ಉಳಿಯುವರಾದರೂ ಯಾರು?" ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗಸಮವೆನಿಸಿದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ದರ್ಮಜನನ್ನು

ನಿಲ್ಲಿಸಿ ತಾನೂ ಲೋಕಸಂಗ್ರಹಾರ್ದವಾಗಿ ಸಾಧುಮಾರ್ಗದಿಂದ ನಡೆದು ನೋಡಿಸಿದನು. ಬಂದುಮಿತ್ರರನ್ನು ಸುಖವಡಿಸಿದನು.

ಉತ್ತರೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಅಭಿಮನ್ಯುಸುತಪರೀಕ್ಷಿತನಿಂದ ಪೂರುವಂಶವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಅವನು ಜನಿಸಿದಾಗ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಹತನಾಗಲು ಪುನಃ ಬದುಕಿಸಿದನು ಧರ್ಮಸುತನ ಅಶ್ವಮೇದಯಾಗಗಳ ನಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ವೀಕ್ಷಿಸಿ, ಅಕ್ಷಯವಲಂಗಳಿತ್ತನು ಆಗ ದರ್ಮರಾಜನು ಕೃಷ್ಣಾನುವ್ರತನಾಗಿ, ತಮ್ಮಂದಿರಿದೊಡಗೂಡಿ ಪ್ರಜಾರಂಜಕನಾಗಿ ಆಳಿದನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಲೌಕಿಕ ವೈದಿಕ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಬಿಡದೆ ದ್ವಾರಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿ ಸಕಲ ಬೋಗಗಳನ್ನನುಬವಿಸಿದನು ತಾನು ಪೂರ್ಣನೆಂದು ತೋರಿಸಿದನು

ಅಹಾ! ವಿದುರಾ! ಎಂತಹ ಸ್ಥಿಗ್ಧವದನ ಅವಲೋಕನ! ಎಷ್ಟು ಅಮೃತದಾರೆ ಅವನ ವಚನ? ಏನವನ ನಿರ್ದೋಷ ಚರಿತೆ! ಅವನ ದೇಹವ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿದಳು ಲಾವಣ್ಯಮಯಿ ರಮೆ. ಈ ಲೋಕ ಸ್ವರ್ಗವರೆಡೂ ಅವನ ಸಂಚಾರದಿಂದ ಆನಂದಿತವಾದವು ಸುತರಾಂಯದುಗಳ ಆನಂದವಿನ್ನೇನೆಂಬೆ! ರುದ್ರಬಂಧುವಾದ ಆ ಸ್ಮರಕೋಟಿ ಸುಂದರನು ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಗಣಬೂಷಿತನಾಗಿ ಚರಿಸಿದ ಯಮುನಾವುಲಿನವಿನ್ನೆಷ್ಟು ದನ್ಯವೋ! ಲೋಕ ಶಿಕ್ಷಾರ್ದವಾಗಿ ಬಹುವರ್ಷ ಗೃಹಮೇದೀಯ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ವಿರಾಗವನ್ನು ತಾಳಿದವನಂತೆ "ಕಾಮಗಳೆಲ್ಲಾ ದೈವಾದೀನವಾಗಿ, ಸ್ವಯಂ ಮನುಜನು ದೈವಾಧೀನನೇ ಆಗಿರುವಾಗ ಕಾಮದೇಹಾದಿಗಳು ನಿತ್ಯವೆಂದು ನಂಬಬೇಡಿ" ಎಂದು ಯೋಗೇಶ್ವರರ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ವದೇಶಿಸಿದನು

ಇಂತು ಬಗವದಿಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಬಂದ ದೂರ್ವಾಸಾದಿ ಮುನಿಗಳು ಪುರೋವವನದಿ ಕ್ರೀಡಾರತರಾಗಿದ್ದ ಯದುಬಾಲಕರಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಿ ಕೋವಗೊಂಡು ಶಪಿಸಿ ಪೋದರು.

ಇನ್ನು ಮುಂದಿನ ಕದೆಯಂ ಕೇಳು—ಕೆಲವರ್ಷಕಾಲ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ವೃಷ್ಣಿ ಭೋಜಾಂಧ ಕಾದಿ ಯಾದವರಲ್ಲ ಪ್ರಬಾಸವನ್ನು ಸೇರಿ, ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ದೇವಋಷಿಪಿತೃ ತರ್ವಣಗಳನ್ನಿತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕರೆದು ಮೃಷ್ಟಾನ್ನದಿಂದ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿ, ಶ್ರೇಷ್ಠ ಗೋದಾನವನ್ನು ಮಾಡುವರು ಬಂಗಾರ, ಬೆಳ್ಳಿ, ಅಜಿನ, ಕಂಬಳಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುವರು. ಕುದುರೆ, ರಥ, ಗಜ, ಕನ್ಯೆ, ಉರ್ವರಾಬೂಮಿ ಮೊದಲಾದುವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಗೋವಿಪ್ರರಕ್ಷಣ ದಕ್ಷರಾದ ಆ ವೀರರು ಅವರಿಗೆರೆಗುವರು.

೪. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಉದ್ಧವನಿಗಾಜ್ಞಾಪಿಸಿದುದು

ಯಾದವರಾಮೇಲೆ ಭುಂಜಿಸಿ ವಾರುಣೀವಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮೈಮರೆತು, ಪರಸ್ಪರ ನಿಂದಿಸಿ, ಕಾದಾಡುವರು. ಮೈರೇಯ ಮದುವಾನದಿಂದ ಮತಿಗೆಟ್ಟು ಮಾರ್ತಾಂಡ ಮಂಡಲವು ವಶ್ವಿಮಗಿರಿಯನ್ನು ಸೇರುತ್ತಿರಲು, ಕಾದಾಡಿ ಅಸ್ತಮಿಸುವರು. ಅದನ್ನು ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು 'ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದು ಸರಸ್ವತೀನದೀತೀರದ ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷವನ್ನಾ

ಶ್ರಯಿಸಿ, ಕೂತಿರುವನು ಆಗ ನಾನು ಪುನಃ ಬದರಿಯಿಂದ ಅವನಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಬಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡಾಗ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವನು

ಪ್ರವನ್ನಾರ್ತಿಹರನಾದ ಹರಿಯಂ ಕಂಡು ವಂದಿಸಿದ ನನ್ನಾ ಸ್ವಾಮಿಯು ನೀನು ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಪೋಗೆಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ, ಯದುಕುಲವನ್ನು ವಸಂಹರಿಸುವ ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು ಅದರೂ ಅವನನ್ನು ಬಿಡಲಾರದೆ ಹಿಂದೆ ಹಿಂದೆ ಪೋಗಿ ಸರಸ್ವತೀ ನದೀತೀರದ ಅಶ್ವತ್ಥಮೂಲದಲ್ಲಿ ಉಪಾಸೀನನಾದ ಅನನ್ಯಾದಾರನಾದ ಶ್ರೀರಮಣನನ್ನು ಕಂಡು ಅವನ ವಾದಾರವಿಂದ ವಿಯೋಗವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಗೋಳಾಡಿದನು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಆಗಿನ ಆ ಸೊಬಗೇನೆಂದು ವರ್ಣಿಸಲಿ! ರಾತ್ರಿಯ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳಗುವ ದೇಹದಿಂದ ಆ ಹರಿಯು ಪ್ರಶಾಂತನಾಗಿದ್ದನು ನಿರ್ಮಲನು, ಅರುಣ ಕಮಲ ನೇತ್ರನು, ಚತುರ್ಬಾಹುಮಂಡಿತನು, ಪೀತಾಂಬರದಾರಿಯು ಆದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಎಡ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ದಕ್ಷಿಣವಾದವನ್ನಿಟ್ಟು ಶಯನಿಸಿದ್ದನು ಕರ್ಮವಲಲೇವವಿಲ್ಲದ ಆ ಸ್ವಾಮಿಯು ಅರ್ಬಕನಂತೆ ತರುಣ ಸುಂದರನಾಗಿದ್ದನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ವೇದವ್ಯಾಸರ ಸ್ನೇಹಿತನಾದ ಸಹಾದ್ಯಾಯಿಯೂ ಆದ ಮೈತ್ರೇಯನೆಂಬ ಜ್ಞಾನಿಯು ಯದೃಚ್ಛೆಯಿಂದ ಲೋಕಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಕುಳಿತಿದ್ದನು ಬಕ್ತನಾದ ಆ ಮುನಿಯು ಕೇಳುತ್ತಿರಲು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅನುರಾಗದಿಂದ ಕಿರುಸಗೆಯಂ ಬೀರಿ, ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಸಂಸಾರಕ್ಷೇಪವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದು ಆನಂದಸಮುದ್ರದಲ್ಲೋಲಾ ಡಿಸುತ್ತಾ ಇಂತೆಂದನು ಮೈತ್ರೇಯನಾದರೂ ಹರ್ಷೋದ್ರೇಕದಿಂದ ತಲೆಬಾಗಿ ವಿನಯಾ ದರಗಳಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದನು.

ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ವೇಳಿದನು—

ಉದ್ಭವಾ! ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಕೋರಿಕೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ಅಬಕ್ತರಿಗೆ ದೊರಕಲಾರದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಿನಗೆ ಕೊಡುವೆನು. ಕೇಳು, ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನೀನು ವಿಶ್ವಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರಣರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸತ್ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು, ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೋರಿ ಪೂಜಿಸಿದೆ. ಆ ಪುಣ್ಯವಲವೀಗ ಸಿದ್ಧಿಸಿದೆ. ಈ ನಿನ್ನ ಜನ್ಮವರಂವರೆಯ ಕೊನೆಯಂ ಕಂಡಿರುವೆ. ಈ ಲೋಕವನ್ನು ಬಿಡಲು ದ್ಯುಕ್ತನಾದ ನನ್ನ ದರ್ಶನವು ನಿನಗಾದುದು ಮದನು ಗ್ರಹವೇ ಎಂದು ತಿಳಿ. ನಿನ್ನ ನಿರ್ದೋಷ ಸೇವೆಗೆ ಮೆಚ್ಚಿರುವೆನು

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಆದಿಮಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಾಬಿಕಮಲಜಾತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ನಾನು ವೇಳಿದ ಜ್ಞಾನವು ನನ್ನ ಮಹಿಮಾನುರ್ವಣನಾತ್ಮಕವಾಗಿದ್ದು ಬಾಗವತವೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಆ ಬಗವದೇಕನಿಷ್ಕವಾದ ಬಾಗವತವನ್ನು ನಿನಗೆ ವೇಳುವೆನು— ಎಂದಾಡಿದ ಆ ವರಮಪುರುಷನ ಕಟಾಕ್ಷಸಂಸೂಚಿತ ವರಮಾನುಗ್ರಹವಾತ್ರನಾದ ನಾನು ಪ್ರೇಮಪುಲಕಿತಗಾತ್ರನು, ಆನಂದಬಾಷ್ಪಪೂರ್ಣ ನೇತ್ರನಾಗಿ ಅಂಜಲಿಬಂದವಂ ಘಟಿಸಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡೆನು—

ಈಶ! ನಿನ್ನ ವಾದಾರವಿಂದ ಸೇವಾತತ್ಪರರಿಗೆ ಸಿಗದ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಉಂಟೇ?

ಆದರೂ ನಿನ್ನ ವಾದವದ್ಧ ನೇವೆಯಂ ಬಿಟ್ಟುನವಾವುದನ್ನೂ ನಾ ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ ನೀನು ಪಲಸಂಗರಹಿತನಾಗಿದ್ದೂ ಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿದೆ, ಜನ್ಮರಹಿತನಾದರೂ ಪುಟ್ಟಿದೆ, ಕಾಲ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದೂ ಶತ್ರುಬಯದಿಂದ ದೂರದ ದುರ್ಗವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದೆ, ಓಡಿವೋದೆ; ಸ್ವರತನಾದರೂ ತರುಣೇ ಸಹಸ್ರ ರಮಣನೆನಿಸಿದೆ. ಇಂತಹ ನಿನ್ನ ವಿಚಿತ್ರ ಲೀಲೆಯಂ ಕಂಡು ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಬ್ರಮವನ್ನು ಪೊಂದುವರು ಜಡಾಮಿಶ್ರಪೂರ್ಣ ನಿರ್ದೋಷ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಸ್ವರೂಪನಾದ ನೀನೆನ್ನನ್ನೂ ಅಕ್ರೂರಾದಿಗಳನ್ನೂ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಗೆಂದು ಕರೆದು ಅರಿಯದವನಂತೆ ಕರ್ತವ್ಯವೇನೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ಅದರಂತೆ ನಡೆದೆ ನಿನ್ನ ವಿಡಂಬನ ದಿಂದ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಯದೇ ವೋದೆವು ದೇವಾ! ನಿನ್ನ ವರಮರಹಸ್ಯವಾದ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ವೇಳಿದೆ ಎಂದು ನುಡಿದೆ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯುತ್ಪ ಮಾದಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಉಪದಿಷ್ಟವಾದ ಜ್ಞಾನೈಕದೇಶವನ್ನು ನನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಹೇಳಿ ಸಂಸಾರ ದುಃಖನಿರ್ಮೂಲನವನ್ನು ಮಾಡು—

ಎಂದು ಹೃದಯವಂ ಬಿಚ್ಚಿ ನುಡಿದ ನನಗೆ ಬಗವಂತನು ತನ್ನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ವನ್ನೂ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನೂ ಅನಾರೋಪಿತಾದ್ವಿತೀಯಾನಂದ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟನು ಇಂತು ಹರಿವಾದ ಸೇವೆಯಿಂದ ಸಕಲವನ್ನು ತಿಳಿದು ಆ ವನಜನಾಬನ ವಾದಗಳಿಗೆಬಿನಮಿಸಿ ವಿರಹಾತುರನಾಗಿ ಬಿಡಲಾರದೆ ಬಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆನು. ಅವನಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮವನ್ನು ನೇರಲು ಹೊರಟಿರುವೆನು. ಈಗ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಆಹ್ಲಾದವಾಯಿತು. ಪ್ರಭುವಿಯೋಗಾರ್ತಿಯು ಬಿಡದೆ ಪೀಡಿಸುತ್ತಿದೆ. ನಾರಾಯಣ ದೇವನು ನರಮಹರ್ಷಿಯು ಲೋಕಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ತೀವ್ರಚಿರಕಾಲೀನ ತಪವಂ ಗೈಯುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿ ಹರಿವಿರಹವನ್ನು ಮರೆಯಲು ಯತ್ನಿಸುವೆನು.

ಶ್ರೀಶುಕನು ವೇಳಿದನು—ಇಂತು ಉದ್ಭವನಿಂದ ಬಂಧುಗಳ ಬವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲೀನವಾದ ವದರೂಪ ವಿಷಾದವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿ ಉಕ್ಕಿಬರುವ ಶೋಕವನ್ನು ಜ್ಞಾನಬಲದಿಂದ ತಡೆದು ವಿದುರನು ಹೊರಡಲುದ್ಯುಕ್ತನಾದ ಉದ್ಭವನನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಹೀಗೆಂದನು—

ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಜನಸತ್ತಮ! ಉದ್ಭವ! ವರಮರಹಸ್ಯವಾದ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಯೋಗೇ ಶ್ವರನಾದ ಕೃಷ್ಣನು ನಿನಗೆ ವೇಳಿದನೆಂದೆ. ಅದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳಬಾರದೇ? ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತರು ತಮ್ಮನ್ನು ನಂಬಿದವರಿಗೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನುವದೇಶಿಸಿ ಉದ್ಭವನು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವರಲ್ಲವೇ? ಎನ್ನಲು ಉದ್ಭವನಂತೆಂದನು—

ವಿದುರಾ! ಜ್ಞಾನಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಮೈತ್ರೇಯನಿಗೆ ಬಗವಂತನೇ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪೋಗುವಾಗ ಇಂತು ಅಜ್ಞಾಪಿಸಿರುವನು. 'ಮೈತ್ರೇಯಾ! ನಮ್ಮ ವಿದುರನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಬರುವನು. ಆಗ ನಾ ವೇಳಿದ ಭಾಗವತ ತತ್ತ್ವವನ್ನವನಿಗೆ ವೇಳು' ಎಂದು ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನಾ ಮೈತ್ರೇಯರನ್ನು ಕೇಳು ಎಂದು ಉದ್ಭವನು ನುಡಿದು ಕೃಷ್ಣಕದಾಸುದಾವಾನದಿಂದ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕ್ಷಣದಂತೆ ಕಳೆದು ಯಮುನಾವುಲಿನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ತನ್ನ ಮುಖದಿಂದ

ಬಂದ ಗೋವಿಂದನ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ನೀರವನಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದ ವಿದುರನಿಂದ ಅವ್ಯಕ್ತೆಯಂ ಪಡೆದು ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಆಗ ಪರೀಕ್ಷಿತನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು—"ಬ್ರಹ್ಮನ್! ಎಲ್ಲ ವೃಷ್ಟಿ ಭೋಜರು ಮೃತರಾದಾಗ ಬ್ರಹ್ಮಶಾವಪು ತಾಗಿ, ವೇದವೇದ್ಯನಾದ ಕೃಷ್ಣನೇ ತನ್ನ ಶರೀರದಂತೆ ಇರುವ ವೃದಿವೀ ಲೋಕವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಪೋದಾಗ, ಅತಿರದಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಉದ್ಧವನು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದನೆಂತು?"

ಶುಕನು ವೇಳಿದನು—ಬ್ರಹ್ಮಶಾವನವದಿಂದ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾದ ಹರಿಯು ತನ್ನ ಕುಲವಸ್ಥೆಲ್ಲ ಉಪಸಂಹರಿಸಿ, ತಾನೂ ಅಂತರ್ದಾನವಂ ಪೊಂದಿ ಪೋಗುತ್ತಾ ಇಂತು ಚಿಂತಿಸಿದನು.

ನಾನೂ ಈ ಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪೋದನಂತರ ನನ್ನ ದಿವ್ಯ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥನೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನಿಪರನಾದ ಉದ್ಧವನೇ ಅವನ ಬಕ್ತಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ನಾನೇ ಅವನ ವಶನಾಗಿರುವೆ ನನಗೆ ಸರಿಹೋಗುವವನೆಂದರೆ ಅವನೇ? ಆದ್ದರಿಂದ ಲೋಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಉದ್ಧವನು ಉಳಿಯಲಿ! ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ಆ ತ್ರಿಲೋಕ ಗುರುವಾಜ್ಞಾನವು ಉದ್ಧವನು ಬದರಿಕಾಶ್ರಮವ ಸೇರಿ ವೇದ್ಯಕ ವೇದ್ಯನಾದ ಹರಿಯನ್ನು ಅಖಂಡದ್ವಾನದಿಂದ ಬೆಚ್ಚಿಸಿದನು.

ವಿದುರನಾದರೂ ಉದ್ಧವನ ಮುಖದಿಂದ ಲೀಲಾಗೃಹಿತಮನುಜಶರೀರನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಶಂಸನೀಯ ಚರಿತೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ದೀರರ ದೈರ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಹರಿಯ ನಿಯಾಣ ಕದೆಯನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸಿ, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಯು ನೆನೆದುದನ್ನೂ ಲೋಚಿಸಿ ವಿಹ್ವಲನಾಗಿ ರೋದಿಸಿದನು ಪ್ರೇಮಬರದಿಂದ ಮೈಮರೆತು ಹರಿಯನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ, ಹರಿಬಕ್ತನಾದ ಉದ್ಧವನು ಪೋದಮೇಲೆ ಕಾಳಿಂದೀತೀರವನ್ನು ಪಿಡಿದು ಹೊರಟನು ಕೆಲದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯಂ ಕಂಡು ವಯಣಿಸಿ ಮೈತ್ರೇಯನಿದ್ದ ಹರಿದ್ವಾರವಂ ಸೇರಿದನು

೫ ವಿದುರ ಮೈತ್ರೇಯ ಸಮಾಗಮ

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಪವಿತ್ರವಾದ ಗಂಗಾದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಕೌರವಶ್ರೇಷ್ಠನೂ, ಜ್ಞಾನಗ್ರಹಣ ಯೋಗ್ಯನೂ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಭಕ್ತನೂ, ಶುದ್ಧನೂ ಆದ ವಿದುರನು ಅಗಾದ ಬೋದ ಮೈತ್ರೇಯ ನನ್ನು ಸೇರಿ ತನ್ನ ಸೌಖ್ಯಲಾಭಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದನು—

ಲೋಕದ ಜನರು ಸುಖವು ಬರಲೆಂದು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಆದರೆ ಆ ಕರ್ಮದಿಂದ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಕರ್ಮಕರಣಕಷ್ಟವೊಂದುಳಿಯುವದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಮತ್ತೆ ದುಃಖ ವನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ ಪೂಜ್ಯನೇ! ಸುಖವ್ರಾಪ್ತಿ ದುಃಖನಿವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಉಪಾಯವು ಯಾವದು? ದಯಮಾಡಿ ತಿಳಿಸು. ತಮಗೆ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಬೋದಕರೂ ಸಿಗದೆ ಕೃಷ್ಣನಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗಿರುವ ಜನರು ಅದರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ತತ್ಪಲರೂಪ ದುಃಖವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವರಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅನು

ಗ್ರಹಿಸಲು ಮಂಗಳಕರರಾದ ಜರ್ನಾದನನ ಬಕ್ತರು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವರಲ್ಲವೇ? ಆದ್ದರಿಂದ ಬಗವಂತನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಹೃದಯವದ್ವದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೆಲಸಿ, ಬಕ್ತಿಗೆ ವ್ಯಸನ್ನಾಗಿ, ತನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗ್ರಾಹಕವೂ ಸಂಪ್ರದಾಯಾಗತವೂ ಆದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಡುವ ಶುಭಂಕರ ಮಾರ್ಗವಾವುದು? ಅವನ ಕರ್ಮಗಳಾವುವು! ಅವತಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ದುಷ್ಟಶಿಕ್ಷೆ ಶಿಷ್ಯರಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಸ್ವತಂತ್ರನು, ವೇದಪ್ರದಾನನು, ಅವ್ಯಾಹತ ಷಡ್ಗಣೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಇದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದುದೆಂತು? ವಾಲನೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುವನು? ಲಯವನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವುದೆಂತು? ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ವಿರಮಿಸಿ ಜಗವನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ವೋದರದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪ್ರಳಯೋದಕದಿ ವಟವತ್ರತಯನನಾಗುವನಂತೆ ಅದು ಹೇಗೆ? ನನಕಾದಿ ಯೋಗಜನವದ್ವರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪುನಃ ಆ ಜಗವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿನುಪ್ರವಿಷ್ಟನಾಗಿ ಬಹುರೂಪನಾಗುವುದನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸು. ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವಿಜಗೋಸುರಾದಿ ಸುಜನರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಸುಶ್ಲೋಕ ಮೌಳಿಯ ಚರಿತಾಮೃತವನ್ನೆಷ್ಟು ಕೇಳಿದರೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗದು ದೇವಾಸುರನರತರ್ಪಣಾದಿ ಬೇದದಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಸಕಲಬೂತ ನಿಕಾಯ ನಿಲಯವಾದೀ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಮಹದಾದಿ ತತ್ತ್ವಗಳಿಂದ ರಚಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಬೂರಾದಿ ಲೋಕಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಸುತ್ತು ಒಂಬತ್ತಾವರಣಂಗಳಿಟ್ಟು, ಲೋಕವಾಲಕನ್ನೇರ್ಪಡಿಸಿ ಸರ್ವಪ್ರೇರಕನಾಗಿ ವಿಹರಿಸುವ ಹರಿಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸು ಪ್ರಜರ ದೇಹವೈವಿಧ್ಯ, ಅವರ ವಿವಿಧ ಕರ್ಮ ಸ್ವಭಾವಗಳು, ರೂಪಗಳು, ನಾಮಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಜನಕನು ಸ್ವಸಂಬವನು ಆದ ನಾರಾಯಣನು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಕಾರವೇನು? ದೇವಮನುಜರಿಗಾಗಿ ಬಗವಂತನು ಮಾಡಿದ ಬಾರತಾದಿಗಳನ್ನು ನಾನು ಬಹುಸಲ ವ್ಯಾಸರ ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿರುವೆನಾದರೆ ಕರ್ಣ ಸುಖಾವಹವು ಬವಹರವು ಆದ ಕೃಷ್ಣಕದಾಮೃತವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವ ನನಗೆ ನಾಕೆನಿಸಿಲ್ಲ ಬಾರತದ ತಾತ್ಪರ್ಯಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಅದು ಗ್ರಾಮ್ಯಕದಾಲಾಪವೇ ಎನಿಸುವುದು ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ತಮ್ಮಂದವರು ಸತ್ರಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಗಾನಮಾಡುವ ಕೃಷ್ಣ ಕಥೆಯು ಯಾವ ರಸಜ್ಞನಿಗೆ ನಾಕೆನಿಸುವುದು? ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕರ್ಣನಾಡಿಯಿಂದ ಹೃದಯ ಗುಹೆಯನ್ನು ಪೊಕ್ಕು ನೆಲಸಿ ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳುವವರ ಬಯಪ್ರದವಾದ ಸಂಸಾರ ರತಿಯನ್ನು ಕಡಿದುಬಿಡುವನಲ್ಲವೇ? ವ್ಯಾಸನಾದರೂ ನಿನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತನೇ! ಬಾರತವನ್ನು ವೇಳುವಾಗ ಬಗವದ್ಗುಣಗಳ ವರ್ಣನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಮನುಜರದನ್ನು ಕೌರವ ವಾಂಡವ ಕಲಹಕದೆಯೆಂದೇನಿಸಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಬೂತವಾದ ಬಗವದ್ಗುಣ ವರ್ಣನಾವರ ವಿದೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾರದೆ ಇರುವರು. ತಾತ್ಪರ್ಯಜ್ಞಾನದಿಂದ ಬಾರತವನ್ನಭ್ಯಸಿಸಿದವರಿಗೆ ಹರಿಗುಣಗಳ ರತಿಯುಂಟಾಗದಿರಲಾರದು. ಆ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ವಿರಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚುವುದು ಎಷ್ಟು ಗಳು ದೂರಾಗುವವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅವರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸಂತೋಷಬರಿತ ನಾದವನಿಗೆ ದುಃಖವು ಸಮಸ್ತವು ನಾಶವಾಗುವುದು ಅದರೂ ಹರಿಕದೆಯಿಂದ ವಿಮುಖ ರಾದ ನರರು ವ್ಯಸನಾಕ್ರಾಂತರಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಬಹು

ವ್ಯದೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ ಕಾಲನಾಮಕ ಸ್ವಾಮಿಯು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚದೆ ಪ್ರಮತ್ತರಾಗಿರುವ ಆ ಜನರನ್ನು ನುಂಗಿಬಿಡುತ್ತಿರುವನು ಅವರ ಆಯುಸ್ಸೆಲ್ಲಾ ವೃದ್ಧಾ ವಾದಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ಹೋಗುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಕರುಣೆಯಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆನು. ಮಂಗಳ ವ್ರದನಾದ ಹರಿಯ ವವಿತ್ರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಮಕರಂದವನ್ನಂತೆ ಉದ್ದರಿಸಿ ನಮ್ಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿದ್ದಿಗಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದಾ ಪರಮವಾವನ ಹರಿಚರಿತೆಯೇ ಸರಿ! ವಿಶ್ವಜನ್ಮಸ್ಥಿತಿಯಂಗಳ ಮಾಡುವಾಗ ಅವತರಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಮಾಡಿದ ಲೋಕೋತ್ತರ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನನಗೆ ವೇಳು" ಎಂದು ವಿದುರನು ಕೇಳಲು ಪೂಜ್ಯನಾದ ಕೌವಾರವಿಯು ಸರ್ವಸಜ್ಜನರ ಮೋಕ್ಷವಲಕ್ಷಾಗಿ ವಿದುರನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು.

"ನಾದೋ! ವಿದುರ! ಲೋಕಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಲೋಸುಗ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿರುವೆ. ಇದರಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹರಿಕೀರ್ತಿಯು ಹರಡುವದು. ನನಗೆ ನಿನಗೆ ಯಶಸ್ಕರವಾದ ಸ್ವಾಮೀ ಅಧೋಕ್ಷಜನ ಕದಾಕದನವಂ ಮಾಡುವೆನು

ಬಾದರಾಯಣಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಪುಟ್ಟಿದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ ವೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕ ಬಹುಮಾನದಿಂದ ಹರಿಯನ್ನು ಸದಾ ಪೂಜಿಸುವ ನೀನೇನು ನಾಮಾನ್ಯನೇ? ಪ್ರಜಾಸಂಯಮನಾದ ಯಮರಾಜನೇ ಮಾಂಡವ್ಯನ ಶಾಪವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ನಾತ್ಯವತೇಯನಿಂದ ದಾಸಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದನಲ್ಲವೇ? ಇಂತಹ ಚಕ್ರ ನಾದ ನೀನು ನಾನುಚರನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗತ್ಯಂತ ಸಮ್ಮತನಾಗಿರುವೆ ವಿದುರಾ! ಆ ಸ್ವಾಮಿಯು ಪರಂಧಾಮವನ್ನೈದುವಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ನೆನೆಸಿದನು ನಿನಗೆ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ ನನಗಾಜ್ಞಾಪಿಸಿರುವನು ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದರಿತು ಶ್ರೀಶನ ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿ ಕರ್ತೃತ್ವವನ್ನು ಅವನ ಸ್ವರೂಪ ಭೂತ ಮಹಾಯೋಗ ನಾಮಾರ್ದ್ಯದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನಿನಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವೆನು "

೬. ಮೈತ್ರೇಯಕೃತ ಸೃಷ್ಟಿ ವರ್ಣನೆ

ಬಗವಂತನೊಬ್ಬನೆ ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಶಶ್ವದೇಕಪ್ರಕಾರನಾಗಿದ್ದನು ಜೀವರೆಲ್ಲ ಅವನಾ ದೀನರಾಗಿ ಉದರದಲ್ಲಿದ್ದರು ಆದಾನಾದಿಕರ್ತನೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಬರ್ತನಾದ ಹರಿಯು ನಾನಾ ನಾದನಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಯಕ್ತವಾದವಂ ಮಾಡಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಇಚ್ಛೆಗೇನೆಂಬೆ! ಆಗ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಮೂಲವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿತ್ತು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ರಮೆಯನ್ನು ಅತೀವ ರತಳನ್ನಾಗಿಸಿ ಲೀಲೆಯಿಂದ ಯೋಗನಿದ್ರಾಮುದ್ರಿತನಾಗಿ ಪೂರ್ಣ ಶಕ್ತನಾದರೂ ನಿರ್ವ್ಯಾಪಾರನಾಗಿ ಪ್ರಳಯ ಸಮುದ್ರಶಯನನಾಗಿದ್ದನು. ಆ ಸರ್ವನಾಕ್ಷಿಯ ಮೂಲಶಕ್ತಿಯಾದ ಜಡವೃತ್ತಿಯು ಸತ್, ಅಸತ್ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿದ್ದು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಮಹದಾದಿ ಸರ್ವತತ್ವಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ಸರ್ವಪ್ರಧಾನನಾದ ವಿಷ್ಣುವೇ ಮಯನು ಅವನವಳಾದ ಮಾಯೆಯೇ ಶ್ರೀದೇವಿಯು ಆ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಪ್ರಭುವೀ

ಜಡಜಗತ್ತನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು ಜಡವ್ರಹ್ಮತ್ಯಬಿಮಾನಿಯಾದ ಮಾಯಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸು ದೇವನು ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲ ಬಂದಾಗ ಎಚ್ಚತ್ತು ಮೂಲರೂಪದಿಂದ ಪುರುಷನೆನಿಸಿ, ಅವತರಿಸಿ, ತನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ವೀರ್ಯವನ್ನು ವಿಸೃಜಿಸಿದನು ಆಗ ಅವ್ಯಕ್ತತತ್ವದಿಂದ ಕಾಲಚೋದಿತವಾಗಿ ಮಹತ್ತತ್ವವು ಜನಿಸಿತು ವಿಜ್ಞಾನಾತ್ಮನಾದ ವಿರಿಂಚನಿಗದು ದೇಹವೆನಿಸಿತು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತಮಸ್ಸನ್ನು ನುಂಗಿದಮೇಲೆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾಗಲು ಆ ಮಹತ್ತತ್ವವು ಜೀವ, ಗುಣ, ಕಾಲಗಳ ಅಬಿಮಾನ ಉಳ್ಳ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮ ನಿಂದಬಿಮನ್ಯಮಾನವಾಯಿತು ಆಗ ವಿರಿಂಚನು ಹರಿಕಟಾಕ್ಷವೀಕ್ಷಣವಾತ್ರನಾಗಿ, ಮಹತ್ತತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಪಂಚ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಲೇಣಿಸಿ, ಪರಿಣಾಮೋನ್ಮುಖವನ್ನಾಗಿ ವಿಕಾರಗೊಳಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದ ಅಹಂಕಾರತತ್ವವು, ತದಭಿಮಾನಿ ಗರುಡಾದಿಗಳು ಧ್ವ ವಿಸಿದರು. ಅಹಂತತ್ವವು ಕಾರ್ಯವೆನಿಸುವ ಶರೀರಕ್ಕೂ, ಕಾರಣವೆನಿಸುವ ಇಂದ್ರಿಯ ಗಳಿಗೂ, ಕರ್ತನೆನಿಸುವ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಮೂಲಕಾರಣವಾಗಿದೆ ಅದು ಮೂರು ವಿದ ವಾಯಿತು ವೈಕಾರಿಕಾಹಂಕಾರದಿಂದ ಮನವು, ದೇವದೇಹಗಳು ಪುಟ್ಟಿದವು. ತೈಜಸಾ ಹಂಕಾರದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ತಾಮಸಾಹಂಕಾರದಿಂದ ಆಕಾಶಾದಿ ಭೂತಗಳು ಪುಟ್ಟಿದವು. ವೈಕಾರಿಕರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಯಾಮಕರಾಗಿ ವಿಷಯಜ್ಞಾನ ಭೋಗಕಾರಣ ರಾಗಿರುವರು ತೈಜಸೇಂದ್ರಿಯಗಳೆರಡು ವಿದ-ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು. ತಾಮಸದಿಂದ ಮೊದಲು ಶಬ್ದಗುಣಕವಾದ ಆಕಾಶದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಆಗಿ ಅದರಂತೆ ಹರಿಯು ಕಾಣದಿದ್ದರೂ ವ್ಯಾವೃತ್ತನಾಗಿ ಸರ್ವತ್ರ ಇರುವನೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಪ್ರಮಾಣ ವೆನಿಸಿತು ಜೀವಾಭಿಮಾನಿ ವಿರಿಂಚ, ಕಾಲ, ಕರ್ಮಗಳ ಯೋಗದಿಂದ ಆಕಾಶವು ಭಗ ವಂತನ ಸೃಷ್ಟೀಚ್ಛಾಗೋಚರವಾಗಲು ತಮೋಗುಣದ ದೆಶೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದಾದ್ದರಿಂದ ವಿಕಾರಗೊಂಡು ಸ್ಪರ್ಶಗುಣಕವಾದ ವಾಯುತತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಆಕಾಶಬಲದಿಂದ ಕೂಡಿ ವಾಯುವು ಕೂಡ ವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ರೂಪತನ್ಮಾತ್ರವಾದ ತೇಜಸ್ತತ್ವವನ್ನು ಲೋಕವ್ರಕಾಶಕವಾಗುವಂತೆ ಪಡೆಯಿತು ಆ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ರಸಮಯವಾದ ಜಲತತ್ವವು ಪುಟ್ಟಿತು ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲ, ಪ್ರಕೃತಿ, ಜೀವ, ವಿರಿಂಚರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ಜಲವು ವಿಕಾರಗೊಂಡು ಬಗವದಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಗಂಧಗುಣಕವಾದ ವೃದ್ಧೀತತ್ವವನ್ನು ಪುಟ್ಟಿಸಿತು. ಆಕಾಶಾದಿ ಭೂತ ಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮೂಲಭೂತ ತತ್ವಗಳ ಗುಣಗಳು ಕೂಡ ಬಂದವು. ಆಕಾಶವು ಶಬ್ದಗುಣ ವಾದರೆ ವಾಯುವು ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶ ಗುಣಗಳ ಪೊಂದಿತು ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶ ರೂಪಗಳು ತೇಜೋ ಗುಣಗಳು. ಶಬ್ದ ಸ್ಪರ್ಶ ರೂಪರಸಗಳು ಅಬ್ಲಕ್ಷಣಗಳು ವೈದಿಯು ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶ ರೂಪ ರಸಗಂದಗಳನ್ನೊಡನೂ ಹೊಂದಿತು

ಇಂತು ಮಹದಾದಿ ತತ್ವಗಳ ಅಬಿಮಾನಿಗಳಾಗಿ, ಹರಿಯಿಂದ ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ತತ್ವದೇವತೆಗಳು, ಆ ವರಮಾತ್ಮನ ಬಿನ್ನಾಂಶರು ಕಾಲಾಬಿಮಾನಿ ಜೀವಾಭಿಮಾನಿ ಎಂಬ ಎರಡು ರೂಪದಿಂದ ವಿರಾಜಮಾನನಾದ ವಿರಿಂಚನಿಂದಲೂ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದಲೂ, ತಮ್ಮ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಪೊಂದಿ, ನಾನಾ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿದ್ದು ಸಂಶ್ಲೇಷರಾಗದೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ

ವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಅಸಮರ್ಥರಾಗಿದ್ದರು. ಪ್ರಾಂಜಲಿವುಟರಾಗಿ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಭುವಾದ ಹರಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪೊಂದಲು ಕೋರಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು—

ದೇವ! ಪ್ರವನ್ನಜನರ ತಾವವನ್ನು ಕಳೆದುಬಿಡುವ, ಮತ್ತು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಇಂದ್ರಿಯ ಜಯಶೀಲಿಗಳ ಸಂಸಾರದುಃಖವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವ ನಿನ್ನ ವಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ವಂದಿಸುವೆವು. ಯಾವ ನಿನ್ನ ವಾದಚ್ಛಾಯೆಯೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ತಾವತ್ರಯ ಪೀಡಿತರಾದ ಜೀವರು ಸುಖಶಾಂತಿಗಳನ್ನು ಪೊಂದಲಾರರೋ ಅಂತಹ ನಿನ್ನ ವಾದಾರವಿಂದಚ್ಛಾಯೆಯೆನಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಸ್ವಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವೆವು. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮುಖವದ್ಗಳೆಂಬ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿರುವ ವೇದಗಳೆಂಬುವ ವಕ್ಷಗಳಿಂದ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿದ್ದು ಯಾವ ನಿನ್ನ ವಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತಿಳಿಯುವರೋ, ಯಾವ ವಾದವು ಸಕಲ ದುಃಖನಾಶಕವೋ, ಯಾವ ವಾದದಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯು ದರಾದೇವಿಯು ಪುಟ್ಟಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರೋ ಅಂತಹ ನಿನ್ನ ಪವಿತ್ರ ವಾದವೇ ಎಮಗೆ ಗತಿ! ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿಬರದಿಂದ ಪೂತವಾದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ವಕ್ಷಗೊಳಿಸಿ ಧೀರರು ನಿನ್ನ ವಾದ ಸರೋಜ ಪೀರವನ್ನು ಕಾಂಬುವರು. ಆ ಜಗಜ್ಜನ್ಮಸ್ಥೇಮ ಪ್ರಳಯ ರಚನಾಶೀಲವಪುಷ್ಪನಾದ ನಿನ್ನ ವಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಲು ಸಾಕು. ಚಕ್ರರು ಅಬಯವನ್ನು ಪೊಂದುವರು. ಹರೇ! ಪುತ್ರಾದಿ ಪರಿಕರಸಹಿತ ದೇಹದಲ್ಲಿ ನಾನೆಂದು ಅಹಂಕಾರವನ್ನು, ದನದಾನ್ಯಾದಿ ಸಹಿತವಾದ ಗೇಹದಲ್ಲಿ ನನ್ನದೆಂಬ ಮಮಕಾರವನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಅಮಂಗಳಕರವಾದ ದೇಹ ಗೇಹಗಳಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟ ದುರಬಿಮಾನವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಅವರ ಹೃದಯದಲ್ಲೇ ಇದ್ದೂ ಗೋಚರವಾಗದೇ ಇರುವ ನಿನ್ನ ವಾದಾಬ್ಜವನ್ನು ಬೆಜಿಸುವೆವು. ಅಂತಸ್ತನಾದ ಪರೇಶನಾದ ನಿನ್ನಿಂದ ದೂರರಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣದಿರಲು ಕೆಟ್ಟ ವಿಷಯಂಗಳ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ತಿರುಗುವ ದುಷ್ಟೇಂದ್ರಿಯಗಳೇ ಕಾರಣ ಇಂತು ನಿನ್ನ ವಾದವದ್ವಿಲಾಸ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕಾಣದೇ ಕುಜನರು ಕೆಡುವರು. ಆದರೆ ದೇವಾ! ನಿನ್ನ ಕದಾಪೀಯೂಷ ಪಾನದಿಂದ ಪ್ರವೃದ್ಧವಾದ ಭಕ್ತಿಬಾಗ್ಯವನ್ನು ಪೊಂದಿ ನಿರ್ಮಲ ಮನಸ್ಸು ವೈರಾಗ್ಯಸಹಕೃತ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅಕುಂಠಮಹಿಮನಾದ ನಿನ್ನ ಪ್ರಸಾದಪಾತ್ರರಾಗುವರು ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರ ಶ್ರವಣಾದಿ ಲಕ್ಷಣೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು. ಆದರೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ದೀರರು ಸಮಾಧಿಯೋಗ ಬಲದಿಂದ ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆಯನ್ನು ನಾದಿಸಿ ಬಂದಕಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿನ್ನನುಗ್ರಹದಿಂದ ಗೆದ್ದು, ನಿನ್ನನ್ನೇ ಪೊಂದಿ ಸುಖವರು. ನಿನ್ನ ಶ್ರವಣಾದಿರೂಪ ಸೇವೆಯೇ ಸುಲಭವು. ಕೇವಲ ಯೋಗದಿಂದ ನಿನ್ನ ಪೊಂದುವದು ಶ್ರಮನಾದ್ಯವೇ ಸರಿ! ಸ್ವಾಮಿನ್! ನೀನೆಮ್ಮನ್ನು ಲೋಕಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಲು ಸೃಜಿಸಿದೆ. ಕಾಲ, ಪ್ರಕೃತಿ, ಜೀವ ಎಂಬ ವಿರಿಂಚರಮಾದೇವಿಯರಿಂದ ಸೃಷ್ಟವಾದ ದೇಹಾಂತಸ್ಥಿತರಾದ ನಾವು ಮಿಳಿತರಾಗದೆ ಇರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿನ್ನ ಕ್ರೀಡಾಂಗಣವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಸೃಜಿಸಲಾಗದೇ ಇರುವೆವು ನೀನೇ ಎಮ್ಮ ತಂದೆ, ನಮ್ಮ ಸಂತತಿಗೂ ನೀನೇ ಜನಕನಾಗಿರುವೆ. ಆದರೂ ನಿರ್ವಿಕಾರನಾಗಿ ಕೂಟಸ್ಥನೆನಿಸಿರುವೆ ಪುರಾಣವುರುಷನಾದ

ನೀನು ನಿನ್ನದೀನಕಾದ ಜನ್ಮರಹಿತಕಾದ ಪ್ರಕೃತ್ಯಬಿಮಾನಿನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ರೇತೋದಾನವಂ ಮಾಡಿದೆ. ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಜನ್ಮರಹಿತನೂ ಆದ ನಾರಾಯಣನೇ! ಸತ್ತ್ವಾದಿ ಗುಣಗಳಿಗೂ ಕರ್ಮವಲಗಳಿಗೂ ಕಾರಣಕಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನೇ ಮೊದಲಾದ ನಾವೆಲ್ಲ ಜನಿಸಿರುವೆವು ಈಗ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ ನಮ್ಮಿಂದ? ನಿನ್ನ ಸೇವೆ ಯನ್ನಂತು ಮಾಡುವೆವು? ಯಾವ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಸ್ವತಂತ್ರರಾದ ನಾವು ಅಶಕ್ತರಾಗಿರುವೆವೋ ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿನ್ನ ಸೇವೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ದಯವಾಲಿಸು ಹರೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

2. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಸೃಷ್ಟಿ

ಇಂತು ತನ್ನವರಾದ ಚಕ್ರರಾದ ತತ್ತ್ವದೇವತೆಗಳ ವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಲೋಕ ಸೃಷ್ಟ್ಯವಕರಣರೇ ಆದರೂ ತತ್ತ್ವಚಕ್ರಿಯ ಆವಿರ್ಭಾವವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವ ಅಸ್ವತಂತ್ರರಾದ ಆ ಇವ್ವತ್ತುಮೂರು ತತ್ತ್ವದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಸಲ ಕಾಲನಿಯಾಮಕಕಾದ ಶ್ರೀದೇವಿಯಿಂದ ದೊಡ್ಡಗೂಡಿ ಇವ್ವತ್ತುಮೂರು ರೂಪಗಳಿಂದ ಉರುಕ್ರಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ತತ್ತ್ವಗಣವನ್ನು ಮಿಲನಮಾಡಿ ಪ್ರೇರಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಕಾರ್ಯಸಮರ್ಥವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು ಅದೃಷ್ಟಪ್ರೇರಕ ಹರಿಯ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಆ ತತ್ತ್ವದೇವರು ತಮ್ಮ ಗುಣಗಳ ಮಿಲನ ಮಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದರು. ಆಗ ತತ್ತ್ವಸಮೂಹವು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಾಕಾರವಾಗಿ ವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಚರಾಚರ ಲೋಕಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾದವು.

ಜ್ಞಾನಾನಂದಸ್ವರೂಪನಾದ ಪುರುಷನಾಮಕ ಹರಿಯು ಎಲ್ಲ ನಿರ್ದೇಹಜೀವರನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಾಂತಸ್ತೋದಕದಲ್ಲಿ ಶೇಷ ವರ್ಯಂಕದಲ್ಲಿ ಶಯಿತನಾಗಿದ್ದನು ಆ ಸರ್ವದೇವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವ ರಿಂದಲೂ ತತ್ತದನಾದಿಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ, ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದಲೂ, ಸುಖದುಃಖಬೋಗಸಾಧನ ವಾದ ವಿವಿಧ ಶರೀರ ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೂ ಯುಕ್ತನಾಗಿದ್ದನು ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಬೇಕಾದಾಗ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ವಿರಾಟ್ ಎಂಬ ದೇಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಒಂದು, ಹತ್ತು, ಮೂರು ರೂಪಗಳಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾರ್ಯಪ್ರೇರಕನಾಗಿ ಭಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಂತನು. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಂಶನಾದ ಪುರುಷನೇ ಮೊದಲನೆಯ ಅವತಾರವು ಈ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಸಕಲ ಭೂತಕಾಲವಿರುವದು ಬ್ರಹ್ಮನ ವಿರಾಟ್ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿ ನಿಯಾ ಮಕನಾದ ಪುರುಷನು ಸಾಧ್ಯಾತ್ಮ, ಸಾದಿದೈವ ಸಾದಿಬೂತನೆಂದು ಜೀವ, ಶರೀರ, ತತ್ತ್ವದೇವ, ಬೂತಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಮೂರುವಿದನಾಗಿರುವನು. ಈ ರೂಪ ಗಳು ನಿತ್ಯವು. ವಿಶೇಷ ರಾಜಮಾನನಾದ್ದರಿಂದ 'ವಿರಾಟ್' ನಾಮಕ ಹರಿಯು ದಶೇಂದ್ರಿಯ ಗಳಲ್ಲಿ ದಶರೂಪನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು ವ್ಯಕ್ತಷ್ಟು ಚೇಷ್ಟಕನಾದ್ದ ರಿಂದ ಪ್ರಾಣನಿಸಿದನು. ಏಕರೂಪದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹೃದಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಆಮೇಲೆ ತತ್ತ್ವದೇವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದು ಆ ಬ್ರಹ್ಮನ ವಿರಾಟ್ ಶರೀರವನ್ನು

ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ತನ್ನ ತೇಜದಿಂದ ನೀರನ್ನು ಒಣಗಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನು. ಆಗ ದೇವತೆಗಳ ಅದಿಷ್ಟಾನಗಳಾದ ಕೆಲವು ಅವಕಾಶಗಳಾದವು ಅವನ್ನು ಹೇಳುವ ಕೇಳು—ಮಾತಾಡಲು ಹೊರಟ ಬ್ರಹ್ಮಾಂತರ್ಯಾಮಿಯ ಮುಖವು ಮೊದಲೇರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅದನ್ನು ಅಗ್ನಿ ವಾಕ್ ವ್ಯಾವಾರದಿಂದ ಕೂಡಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಆಶ್ರಯಿಸಿದನು ತಾಲುವನ್ನು ವರುಣನು ಜಿಹ್ವಾಂಶದಿಂದ ಪೊಕ್ಕು ರಸಗಳನ್ನು ಹರಿಗರ್ಪಿಸಿದನು ನಾಸಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವದ್ವಯವು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ವ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಗಂದವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟರು ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯದಿಂದ ರೂಪವನ್ನೊದಗಿಸಿದನು. ಚರ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಹಂಕಾರಿಕ ವ್ರಾಣನು ಸೇರಿ ವ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು ಕಿವಿಗಳು ನಿರ್ಬಿನ್ನವಾಗಲು ಸೋಮಾದಿ ದಿಗ್ಗೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಶಬ್ದವನ್ನು ಪೂರೈಸಿದರು ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ಒಷದ್ಯಬಿಮಾನಿಗಳು ಪೊಕ್ಕು ರೋಮಗಳಿಂದ ಕಂಡೂತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು. ಮೇಡ್ರದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ರೇತೋಂಶದಿಂದ ಉಪಸ್ಥವೆಂಬ ಇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ಆನಂದವನ್ನರ್ಪಿಸಿದನು. ಗುಡೇಂದ್ರಿಯವು ವಿರಾಟ್ ದೇಹದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಬಿನ್ನವಾಗಲು ಮಿತ್ರನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ವಾಯು ಎಂಬ ಇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ವಿನರ್ಜನವೆಂಬ ಮಾಡಿ ಹರಿಸೇವೆಗೈದನು. ಕೈಗಳು ಪುಟ್ಟಲು ಸ್ಪರ್ಗವತಿ ಇಂದ್ರನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಹಸ್ತೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ನಡಿಸಿ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದನು ವಾದಗಳಲ್ಲಿ ಜಯಂತನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ವಾದೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಗತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಅವನಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಯಜ್ಞನಾಮಕ ಹರಿಯು ಹೆಬ್ಬರಳ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸರ್ವಾದಾರನಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸಿದನು.

ಹೃದಯವೇರ್ಪಡಲು ಚಂದ್ರನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಮನೋನಾಮಕೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ವಿಕಾರ ಸಂಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಪೊಂದಿದನು ನಾಡಿಗಳು ಪುಟ್ಟಲು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಿತಿ ಪೊಕ್ಕು ಬುದ್ಧೀಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಹರಿನಿಯತ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮನಾಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯ ಜ್ಞಾನವು ಬ್ರಹ್ಮನ ಅದೀನವಾದಂತೆ ಅಹಂನಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃತ್ವಜ್ಞಾನವು ಕೂಡ ಬ್ರಹ್ಮಾಧೀನವಾಗಿದೆ. ಆ ನಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಹರನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಕರ್ತವ್ಯಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕರ್ತನೆನಿಸಿ ಮಾಡಿ ಹರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದನು ಸತ್ತ್ವನಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತಾಂಶದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿದನು ವಿರಾಟನ ತಲೆಯಿಂದ ದ್ಯುಲೋಕವು, ವಾದಗಳಿಂದ ಭೂಲೋಕವು, ನಾಭಿಯಿಂದ ಆಕಾಶವು ಪುಟ್ಟಿದವು. ಅಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಸುರಾಸುರಾದಿಗಳು ಗುಣಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸುಖವನ್ನು, ಕರ್ಮವನ್ನು, ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಉಳ್ಳವರಾಗಿರುವರು. ಅದೆಂದದೆಂದರೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ನಾತ್ತಿಕರಾದ ದೇವತೆಗಳು ದೇವಲೋಕವನ್ನು, ರಾಜಸರಾದ ಮನುಜರು ಹಾನೋವಾದಾನವ್ಯವಹಾರ ಉಳ್ಳವರಾಗಿ ಭೂಲೋಕವನ್ನು, ತಾಮಸರಾದ ಅಸುರರುದ್ರವಾರ್ಷದಗಣಗಳು ದ್ಯಾವಾ ಪೃಥಿವಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನು ಪೊಂದಿದರು

ಬ್ರಹ್ಮಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಪುರುಷನ ಮುಖದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಣವು ತದಬಿಮಾನಿ

ಬೃಗು ಪುಟ್ಟಿದರು. ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಉನ್ನುವಿನಾಗಿ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದಾನದಿಂದ ಅಜ್ಞಾನದೋಷ ನಿಗರಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ವರ್ಣಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಗುರುವೆನಿಸಿದನು. ಬಾಹುಗಳಿಂದ ಕ್ಷತ್ರವರ್ಣವು ತದಭಿಮಾನಿ ಮನುರಾಜನು ಪುಟ್ಟಿದನು. ಇತರ ವರ್ಣದವರನ್ನು, ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಕಾವಾಡುವುದೀ ವೀರರ ದರ್ಮವಾಯಿತು ತೊಡೆಗಳಿಂದ ವೈಶ್ಯವರ್ಣವು ತದಭಿಮಾನಿ ವಾಸ್ತು ವಾಯುಗಳು ಪುಟ್ಟಿ ಕೃಷಿ, ಗೋರಕ್ಷಾ, ವಾಣಿಜ್ಯವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಲೋಕಜೀವನಕರಾದರು. ಶುಶ್ರೂಷಾಕರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಪುರುಷನ ವಾದಗಳಿಂದ ಶೂದ್ರ, ವರ್ಣವು ತದಭಿಮಾನಿ ಕೃತಿಯು ಪುಟ್ಟಿ ಹರಿಯನ್ನು ನೇವಿಸಿ ಸಂತೋಷವಡಿಸಿತು ಇದು ಆದಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಾದುದು ವಿದುರಾ! ನಾನಾ ವರ್ಣದ ಜನರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ವದರ್ಮದಿಂದ ಸರ್ವಲೋಕಗುರುವಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಭಜಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕನುಸರಿಸಿದ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಪೂತರಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

ಇಂತು ಬಗವಂತನು ಅತೀತಾನಾಗತ ವರ್ತಮಾನಾನಂತ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ನಿರ್ಮಾತ್ಮ ನಾಗಿರುವನು ದೇವತೆಗಳಲ್ಲದಿಕನಾದ್ದರಿಂದ ದೈವವೆನಿಸಿ, ಸರ್ವಮೂಲಕಾರಣನಾದ್ದರಿಂದ ಕರ್ಮನೆನಿಸಿ, ವ್ಯಾವೃತ್ತನಾದ್ದರಿಂದ ಆತ್ಮನೆನಿಸಿರುವನು. ಅವನ ಸ್ವರೂಪಭೂತ ಮಹಿಮೆಯು ಅನಂತವಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಪುರುಷಾಯುಷದಿಂದಲೂ ಎಣಿಸಿ ಮುಗಿಸಲಾಗು ವದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಯಥಾಮತಿ ನಾನದ್ಯಯನ ಮಾಡಿದಂತೆ ಹರಿಕೀರ್ತಿಯ ವರ್ಣಿಸಿ ಲೋಕವಾರ್ತಾದುಷ್ಪವಾದೀ ನನ್ನ ವಾಣಿಯನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವೆನು. ಭಗವನ್ಮಹಿಮ ಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ನಾಮದ್ಯವಿಲ್ಲವಾದರೂ ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನವಿದೆ, ಆದಕಾರಣ ವೇಳು ತ್ತಿರುವೆನು. ಪುರುಷನಿಗೆ ವಾಗಿಂದ್ರಿಯವಿದ್ದುದರ ಅವ್ಯಭಿಚರಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥಫಲವು ಸುಶ್ಲೋಕಶಿಖಾಮಣಿಯ ಚರಿತೆಯನ್ನು ಬೆಕ್ಕಿಯಿಂದ ವೇಳುವುದೇ ಆಗಿದೆ ಶ್ರವಣೇಂ ದ್ರಿಯದ ಪಲವಾದರೂ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುವಾಗ ಶ್ರೀಹರಿಕದಾ ಸುಧಾಪಾನವೇ ಹೊರತನ್ನವಲ್ಲ. ಚಕ್ಷುರಾದಿಗಳು ಅವನನ್ನು ಸೇವಿಸಿದರೇನೆ ಚರಿತಾರ್ಥವಾಗುವುವು. ಆದಿಕವಿಯಾದ ವಿರಿಂಚನು ನಾವಿರ ವರ್ಷಕಾಲ ಶಮದಮಾದ್ಯುವಾಯಗಳಿಂದ ವರಿ ವಕ್ಷವೂ ನಕಲಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವದಾರಣ ಸಮರ್ಥವಾದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ವರ ಮಾತ್ಮನ ವರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವಂ ಪೊಂದಿದನೆಂದ ಮೇಲೆ ಆ ಸ್ವಾಮಿಯ ಮಹಿಮೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೂ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶಕರವಾಗಿದೆ ಆ ವಿರಿಂಚನು ಕೂಡ ನಾಕಲ್ಕೇನ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ ವರಮಾತ್ಮ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶಕಾಚಾರ್ಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಕೂಡ ನಾಕಲ್ಕೇನ ತಿಳಿದಿಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮಂತಹರೇನು ತಿಳಿಯುವೆವು? ಅನಂತ ವೇದಾಭಿಮಾನಿ ಲಕ್ಷ್ಮಯು ಅನಂತರೂಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಮನನಾ ಗುಣಗಣವನ್ನೆಣಿಸುತ್ತಾ ಅದ್ಯಾಪಿ ಕೊನೆ ಕಂಡಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗಾಣಲು ನಾದ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ನಿತ್ಯ ಪರಿಚಿತ ಗುಣವರ್ಣನೆ ಯಿಂದಲೇ ಆನಂದಪಡುವಳು ಅಂದಮೇಲೆ ಅಹಂ ತತ್ತ್ವಮಾನಿ ರುದ್ರಾದಿಗಳೂ ಅನ್ಯದೇವರಾದ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳೂ ಅವನ ಮಹಿಮೆಯ ಕೊನೆ ಕಂಡಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೇ? ಇಂತಹ ಅನಂತಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿರುವೆನು

೮ ಹರಿಯ ಜೀವ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯ—ವಿದುರಪ್ರಶ್ನೆ

ಶ್ರೀಶುಕನು ವೇಳಿದನು—

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಮೈತ್ರೇಯನು ಹರಿಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಕೇಳಿ ಆನಂದಿಸಿ ದ್ವೈವಾಯನಸುತನಾದ ವಿದುರನು, ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಮುಖ್ಯವ್ರಾಣಪ್ರಿಯಳಾದ ಬಾರತಿಯು ಪ್ರೇರಿಸಿದಂತೆ ಇಂತು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು—

ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯೇ! ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಕೂಡಿ ಗುಣತ್ರಯಾತ್ಮಕ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಮಾಡಿದನೆಂದು ವೇಳಿದ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಶರೀರನಾದ, ನಿರ್ವಿಕಾರನಾದ, ಗುಣತ್ರಯಲೇಪರಹಿತನಾದ ವರಮವುರುವನಿಗೆ ಸತ್ತ್ವಾದಿಗುಣ ಸ್ವೀಕಾರವು ಹೇಗೆ? ಸೃಷ್ಟಾದಿಕರ್ಮವನ್ನೇಕೆ ಮಾಡಿದನು? ಲೀಲೆ ಎಂದರೆ ಯಾರಾದರೂ ಲೀಲೆಗೆಂದು ಮುಳ್ಳನ್ನು ತುಳಿವರೇ? ಇಲ್ಲ. ಅಂದಮೇಲೆ ಸೃಷ್ಟಾದಿಗಳು ಗುಣಸ್ವೀಕಾರಗಳು ಅವನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸುವವು? ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುವದು ಲೀಲೆ ಎಂದರೆ ಲೀಲೆಯಿಂದ ಸುಖವು ಆಗುವು ದಿಲ್ಲವೇ? ಆ ಸುಖವು ಮೊದಲಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಅವೂರ್ಣಸುಖವಾಗಬೇಕಾದೀತು! ಕ್ರೀಡೆಯು ಸ್ವಸಮಾನ ಪುರುಷಾಂತರಾವೇಕ್ಷಕವಾಗಿದೆ ಸ್ವತಃ ಅಸಮಾನಾದಿಕನಾದ ನ್ಯಾಮಿಗೆ ಕ್ರೀಡೆ ಮಾಡಲು ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯೇ ಹುಟ್ಟಲಾರದು ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಅರತಿಯಿಂದ ಕ್ರೀಡೇಚ್ಛೆಯೆಂದರೆ ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯನಿಮಿತ್ತ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೂರ ಮಾಡಿ ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಆನಂದಸಮುದ್ರಮಗ್ನನಾಗಿ ಆನಂದರೂಪನಾದ ಹರಿಗೆ ಅರತಿ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು? ಅಂತು ಕ್ರೀಡೆಯಿಂದ ಎಂದರೂ ಹರಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವು ಘಟಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಬಗವಂತನು ನ್ಯಾದೀನವ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ರಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಸತ್ಯದಿಂದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ತಮಸ್ಸಿನಿಂದ ಲಯವನ್ನೂ ಮಾಡುವನೆಂದು ನೀನೇ ಹೇಳಿರುವೆ! ಅದು ಹೇಗೆ?

ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಶಯವಿದೆ. ಕೇಳು! ದೇಶದಿಂದಲೂ, ಕಾಲದಿಂದಲೂ, ಜಾಗ್ರದಾದ್ಯ ವಸ್ತುಗಳಿಂದಲೂ, ತನ್ನಿಂದಾಗಲಿ, ಪರರಿಂದಾಗಲಿ, ಲೋಪವಾಗದ ನಿತ್ಯಜ್ಞಾನದೇಹನಲ್ಲವೇ ಹರಿ! ಅಂತಹವನಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧವೇ ಕೂಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಬಗವಂತನು ಸರ್ವಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿಹನು ಸರಿ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ ದೇವದತ್ತಾದಿ ಗಳಿಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯಾದಿ ಗುಣರಾಹಿತ್ಯ, ರಾಗದ್ವೇಷಜನ್ಯ ಸಂಸಾರದುಃಖಗಳು ಇದ್ದೇ ಇವೆ. ಅವರ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಗೂ ದುರ್ಭಗತ್ವಾದಿಗಳು ಬರುವವೇ? ಬಗವಂತ ನಾದ್ದರಿಂದ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಅದು ಹೇಗೆ?

ಜ್ಞಾನಿಗಳೇ! ಇಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಸಂಶಯವನ್ನು ಪೊಂದಿ ನಿಶ್ಚಯಾಬಾವದಿಂದ ಖೇದಪಡುತ್ತಿದೆ. ಈ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮಹಾದೋಷವನ್ನು ತಾವೇ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶದಿಂದ ಕಳೆದುದ್ದರಿಸಬೇಕು.

ಶ್ರೀಶುಕರು ವೇಳಿದರು—ರಾಜನ್! ತತ್ತ್ವಜಿಜ್ಞಾಸುವಾದ ವಿದುರನಿಂದ ಹೀಗೆ ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟು, ಮಂದಹಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಗತಾಹಂಕಾರನಾದ, ಮೈತ್ರೇಯನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು

ಚಿಂತಿಸಿ, ಇಂತೆಂದನು—

ವಿದುರಾ! ಇದೇ ಬಗವನ್ನ ಹಿಮೆಯ ಅಗಾದತೆ! ಅದು ಸಂಶಯಕ್ಕೆಡೆಗೊಡುವುದೇ ನಾಶ್ವರ್ಯ? ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರನ್ನು ಬೇಡುವ ದೈನ್ಯವೂ, ನಿತ್ಯಮುಕ್ತನಿಗೆ ಗುಣ ಬಂದನವೂ ಹೇಗೆ ಕೊಡುವದು? ನಿಜ ಅದರೂ ವರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ಕೊಡುವುದಾಗಿದೆ ನೋಡು ಸರ್ವಜ್ಞನಿಗೆ ಬಂದನವಿಲ್ಲ ಆನಂದಮಯನಿಗೆ ದೈನ್ಯವಿಲ್ಲ ಸರಿಯೇ? ಜ್ಞಾನಾನಂದನು ಹರಿ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಜೀವನಂತೆ ಅಲ್ಲದೇ ಜೀವವಿಲಕ್ಷಣನಾಗಿರುವನು.

ವುರುಷನು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದೇಹಕ್ಕೆ ಅವಿದ್ಯಮಾನವಾದ ಸ್ವಶಿರಚ್ಛೇದನಾದಿಗಳನ್ನು ವಾಸನಾಬಲದಿಂದ ನೋಡುವನಲ್ಲವೇ. ಅದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪರಾಧೀನನಾಗಿ ನೋಡುವಂತೆ ಜೀವನು ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧದಿಂದ ಬಂದ ದೇಹಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ಪೊಂದಿ ಬ್ರಾಂತನಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಸತ್ತು ನರಳುತ್ತಿರುವನು. ಆದರೂ ಸ್ವಪ್ನವೂ ಮಿದ್ವೆಯಲ್ಲ. ಅರ್ಥಕ್ರಿಯಾಕಾರಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀಶೇಷ್ಠಿಯೇ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣವು. ಜೀವ ಮನೋಗತ ವಾಸನೆಯೇ ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣ ವಾಗಿ ಉಳ್ಳದ್ದಾದ್ದರಿಂದ ಸತ್ಯವೇ. ಅದರಂತೆ ಸಂಸಾರವು ಸತ್ಯವಾದರೂ ಹರಿವ್ರನಾದದಿಂದ ನಿವೃತ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಜಲದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಚಂದ್ರವ್ರತಿಬಿಂಬವು ಜಲದಲ್ಲಿ ಚಲನ ವುಂಟಾಗಲು ಚಲಿಸಿದಂತೆ ತೋರುವದು. ನಿಜವಾಗಿ ವ್ರತಿಬಿಂಬವು ಕೂಡ ಚಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅಂತೆಯೇ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಸ್ವಚ್ಛನಾದರೂ ಜಪಾಕುಸುಮ ಸಂವರ್ಕದಿಂದ ಸ್ಪಟಿಕಮಣಿಗೆ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣ ಬಂದಂತೆ ಕಾಣುವ ಹಾಗೆಯೇ ಜೀವನು ದೇಹಾದ್ಯಬಿಮಾನದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದೆ, ಸತ್ತ, ಮಾಡಿದನೆಂದು ಬ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಆ ಬ್ರಾಂತಿಯು ನಿವಾರಿತವಾಗಲು ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಯೆಯೇ ಕಾರಣವು. ದಯೆ ಪುಟ್ಟಿಲು ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮ ಸಹಕೃತ ಭಕ್ತಿಯೇ ಕಾರಣ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಂಸಾರವು ಮೆಲ್ಲನೆ ನಿವೃತ್ತವಾಗುವದು ಗಾಢನಿದ್ರಾಮುದ್ರಿತನಾದ ವುರುಷನ ಎಲ್ಲ ಕ್ಲೇಶಗಳು ದೂರವಾಗಿ ಪೋಗುವಂತೆ ಸಂಸಾರ ಕಾರಣ ದುರಿತ ದೂರೀಕರಣ ಸಮರ್ಥನಾದ ಹರಿಯ ಅವರೋಕ್ಷವಾಗುತ್ತಿರಲು ವರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಸೇರಿ ರಮಿಸಲು ಮುಕ್ತವ್ರಾಯನಾಗುವನು. ಕ್ಲೇಶನಾಶವನ್ನೂ ಹೊಂದುವನು ಮುರವೈರಿಯ ಗುಣಾನುವಾದ ರೂಪ ಭಾಗವತದ ಶ್ರವಣವನ್ನು ಮಾಡು ವುದರಿಂದಲೇ ಸರ್ವಕ್ಷೇಶ ನಾಶವಾಗುವುದೆಂದಮೇಲೆ ಮುರಾರಿ ಚರಣಾರವಿಂದವರಾಗ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಸಂತತರತಿಯು ಕ್ಲೇಶನಾಶಕವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೆ? ಎನ್ನಲು ಮೈತ್ರೇಯನನ್ನು ಕಂಡು ವಿದುರನು ಕೇಳಿದನು—

ಸ್ವಾಮಿ! ನಿನ್ನ ನಿಶಿತವಾಕ್ಯ ಖಡ್ಗದಿಂದ ನನ್ನ ಅನ್ಯದಾಜ್ಞಾನ ವಾಶವು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಕಡಿದುಹೋಯಿತು. ಆದರೂ ದೇಹಾದ್ಯಹಂಮಮತಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹರಿಯು ಜೀವ ವಿಲಕ್ಷಣವೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದ ಎರಡು ವಿದ ಅನ್ಯದಾ ಜ್ಞಾನವು ನಶಿಸಿದರೂ ಇನ್ನೂ ಹೌದು ಅಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಸಂದೇಹವು ಪೀಡಿಸುತ್ತದೆ. ನೀನು ಸ್ವರೂಪನಾಮರ್ಯ

ದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿರುವೆ. ಆದರೂ ಪೂರ್ವಾದ್ಯಷ್ಟ, ವಿಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾರಣವಾಗಲಾರದು. ದೇಹಾತ್ಮತ್ವಾದಿ ಬ್ರಾಂತಿಯು ಬರಲು ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಕಾರಣನು ಎಂದು ನಾನೇನು ತಿಳಿಯದೇ ಇಲ್ಲ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ನಿಶ್ಚಿಂತ ರಾಗಿ ಸುಖವರಾರಂದರೆ ಒಬ್ಬನು ಅತ್ಯಂತ ಜ್ಞಾನ ವಿವೇಕಶೂನ್ಯನು, ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಪ್ರಕೃತಿಗೂ ಮೀರಿದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದ ಜ್ಞಾನಿಯು. ಆದರೆ ಮದ್ಯಸ್ಥನಾದವನು ಸ್ವಪ್ನ ದರ್ಶಿಯಂತೆ ಕ್ಷೇಶವಡುವನು ಅಂತೆಯೇ ಸಂಶಯಪೀಡಿತನಾದ ನಾನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವೆನು ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಚರಣಸೇವೆಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಜೀವಬಿನ್ನವಾದ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಅಹಂತ್ವ ಮಮತೆಗಳು ಮೋಹವೆಂದು ತಿಳಿದು ಜೀವಸ್ವರೂಪದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನ ಕಾರಿಯಾಗದ ಆ ಎರಡು ವಿದ ಪ್ರತೀತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಪುರುಷಾರ್ಥೋಪಯೋಗಿ ಜ್ಞಾನ ವನ್ನು ಹೊಂದುವೆನು. ಹರಿಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡ ನಿನ್ನಂತಹ ಜ್ಞಾನಿಜನ ಚರಣಸೇವೆಯಿಂದ ಅಂತಸ್ಥನಾದರೂ ನಿರ್ವಿಕಾರನಾದ ಮದುಸೂದನನ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ದೃಢವಾದ ಬಕ್ತಿಯು ಪುಟ್ಟಿ ಶೀಘ್ರವೇ ಸರ್ವಕ್ಷೇಶಗಳು ನಷ್ಟವಾಗುವವು ವೈಕುಂಠ ಮಾರ್ಗೋಪ ದೇಶಕರ ಸೇವ ಪೂರ್ವಸಂಚಿತ ಬಹುವುಣ್ಯದಿಂದಲೇ ಸಿಗುವುದೇಕೆಂದರೆ ದೇವದೇವನಾದ, ಜನನ ಮರಣ ಬಯನಾಶಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೇ ಅವರು ವಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಅಂತಹ ಸೇವೆ ದುರ್ಲಭವೇ ಸರಿ! ಮಹದಾದಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ವಿಕಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ವನ್ನು ವಡೆದು ಅದರಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರವೇಶವನ್ನೂ ವ್ಯಾವೃತನಾದ ಹರಿಯು ಮಾಡಿದನೆಂದೆ. ಅನಂತ ಬಾಹೂರುವಾದಶಿರಸ್ಸನಾದ ಆ ಹರಿಯನ್ನು ಪುರುಷ ನೆಂಬರು ಅವನಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಲೋಕಗಳು ಆಶ್ರಯಿಸಿದವು. ದಶವಿದವ್ರಾಣರು, ಶಬ್ದಾದಿ ಇಂದ್ರಿಯಾದರ್ಥಗಳು, ಓಜಸ್ಸುಹೋಬಲಗಳು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ವರ್ಣಗಳು ಅವನಿಂದ ಜನಿಸಿದವೆಂದೆ ಆ ವಿವರಗಳನ್ನು ವೇಳು. ಪುತ್ರ ಪೌತ್ರ ಪ್ರಪೌತ್ರರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬಿನ್ನವಾದ ಆಕಾರಗಳುಳ್ಳ ಪ್ರಜರೀ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಹರಿಯಿಂದ ಹೇಗೆ ಸೃಷ್ಟಿ ರಾದರು? ಸರ್ಗವೆಂದರೇನು? ಅನುಸರ್ಗವಾವುದು? ಮನ್ವಂತರಾದಿವರಾದ ಮನುಗಳಾರು? ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯಗಳಾವುವು? ಮನುಗಳ ವಂಶವನ್ನು ವಂಶಾನುಚರಿತವನ್ನು ವೇಳು. ಮೇಲಿರುವ ಲೋಕಗಳು, ಅದೋಲೋಕಗಳು, ಅವುಗಳ ಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಮಾಣ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಭೂಲೋಕದ ವಿಷಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸು. ತೀರ್ಥಬೃಹದೇವ ಸರ್ವ ಪಕ್ಷಿ ಮತ್ಸ್ಯಾದಿಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಅಂಡಜಸ್ಥೇದಜೋದ್ವಿಜ್ಜಗಳ ಹುಟ್ಟನ್ನೂ ಹೇಳು ನಿತ್ಯಮುಕ್ತರಾದ ರಮಾ ಶ್ರೀನಿವಾಸರು ಪ್ರಪಂಚ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ ಆಚರಿಸಿದ ಮಹೋದಾರ ಚರಿತ್ರೆಗಳಾವುವು? ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ವಿಭಾಗವನ್ನು; ಅವರವರ ರೂಪ, ಗುಣ, ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು, ಋಷಿಗಳ ಜನ್ಮ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು, ವೇದ ವಿಭಾಗವನ್ನು, ಯಜ್ಞಗಳ ವಿವರ ಗಳನ್ನು, ಅಷ್ಟಾಂಗ ಯೋಗ ಸಾಧನವಾದ ಯಮಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳು. ಮೋಕ್ಷನಾದನ ವಾವುದು? ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವು ಹೇಗಾಗುವದು? ತಂತ್ರವದ್ಧತಿಯಿಂದ ಬೆಗವತ್ತೂಜೆ ಎಂತು? ವಾಷಂಡ ಮತಗಳ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡು. ಗುಣ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಜೀವನ

ಗಾಗುವ ಗತಿಗಳಾವವು? ದರ್ಮಾರ್ಥ ಕಾಮ ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ನ್ಯಾಯ ಸಾಧನೆಗಳಾವವು? ವಾರ್ತೆ ಎಂದರೇನು? ದಂಡನೀತಿಯನ್ನು ವೇದಾದ್ಯಯನ ವಿಧಿಯನ್ನು ಪೇಳು. ಪಿತೃ-ದೇವ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಶ್ರಾದ್ಧವಿಧಾನವನ್ನು ವರ್ಣಿಸು. ಸೂರ್ಯಾದಿ ಗ್ರಹಗಳು, ಅಶ್ವಿನ್ಯಾದಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು, ಧ್ರುವಾದಿ ತಾರಗಳು, ಅಣು-ಮಹದಾದಿ ಕಾಲಾವಯವಗಳು, ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಪೇಳು ದಾನ, ತಪಸ್ಸು, ಇಷ್ಟಾಪೂರ್ತಗಳು, ಮಾಡುವ ವಿದಾನವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಕೊಡು. ಪ್ರವಾಸದರ್ಮ, ಆವದ್ಧರ್ಮ, ಅಂದರೇನು? ದರ್ಮಗಳನ್ನು ಲೋಕಸಂಗ್ರಹ ಕೈಂದು ಬಗವಂತನಾಚರಿಸಿದನಲ್ಲವೇ? ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವವರನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಪ ವಿಧವು ಹೇಗೆ? ದೀನವತ್ಸಲರಾದ ಗುರುಗಳು ಅನುವೃತ್ತರಾದ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಪುತ್ರರಿಗೂ ಕೂಡ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ, ಅವರು ಕೇಳಿದ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೂಡ ಹೇಳಿಕೊಡುವದುಂಟು. ತತ್ತ್ವಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ, ಸೃಷ್ಟಿ, ಅವುಗಳ ಲಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು, ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ತತ್ತ್ವಗಳು ಉಳಿಯುವವು, ಯಾವ ತತ್ತ್ವಗಳು ಲಯವನ್ನು ಪೊಂದುವವು, ಎಂಬುವ ವಿವರಗಳನ್ನು ಹೇಳು ಹರಿಯ ನಿಜಾವತಾರಗಳಾವವು? ಮುಕ್ತರ ಸ್ವರೂಪ ಎಂತಹದು? ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿವರ, ಗುರುಕೃತವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಪ್ರಯೋಜನ, ಶಿಷ್ಯಶ್ರವಣಜನ್ಯಜ್ಞಾನ, ವೇದವಿದರು ವೇಳಿದ ಜ್ಞಾನಸಾಧನಗಳು, ನಾಥಾವೇಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲದೆ ಸ್ವತಃ ಜ್ಞಾನ-ಬಕ್ತಿ-ವೈರಾಗ್ಯಗಳು ಪುಟ್ಟುವ ರೀತಿಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸು. ಕರ್ಮಜ್ಞಾನಾವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿರುವೆನು. ಪುರುಷನು ಅಂದಕಾರದಿಂದ ಚಕ್ಷುಃಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಾಗ ಮಿತ್ರ(ಸೂರ್ಯ)ನು ಹೇಗೆ ಪ್ರಯೋಜಕನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಕೃತಿಬಂದದಿಂದ ಅಂದನಾದೆನಗೆ ನೀನು ಮಿತ್ರನಾಗಿ ಪರಮೋಪಕಾರಕನಾಗಿರುವೆ ಜೀವಾಬಯ ಹೇತುಜ್ಞಾನ ದಾನವಲದ ಕಲಾಬಾಗವನ್ನು ಸರ್ವವೇದಯಜ್ಞ ತಪೋದಾನಗಳ ಫಲವು ಮೀರಲಾರದು

ಇಂತು ಪುರಾಣ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಕುರುಪ್ರಧಾನನಾದ ವಿದುರನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮುನಿಪ್ರಧಾನನಾದ ಮೈತ್ರೇಯನು ಆ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲ ಬಗವತ್ಕದಾವಿನಾ ಬೂತವಾದ್ದರಿಂದ ಸಂತೋಷವಟ್ಟು ಇಂತು ಪರಿಹರಿಸಿ ಮಾತಾಡಿದನು.

೯. ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ ಸೃಷ್ಟಿವರ್ಣನೆ

ಆಹಾ! ವಿದುರಾ! ನೀನೇ ಧನ್ಯನು. ನಿನ್ನಂತಹ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಜ್ಞಾನಿಯು ಯಮಲೋಕವಾಲನು ಪುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಪೂರುವಂಶವೇ ಸಜ್ಜನ ಪ್ರಶಂಸಾವಾತ್ಸವಾಗಿದೆ. ಈ ಲೋಕದಿ ಶ್ರೀಹರಿಕೀರ್ತಿಪುಷ್ಪಮಾಲೆಯನ್ನು ಹೊಸಹೊಸದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಯದಾಮತಿ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ವೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಅದರಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾಜ್ಞೆಯಂ ಪಾಲಿಸಿದಂತೆಯೂ ಆಗುವದು.

ಮನುಜರು ಕ್ಷುಲ್ಲಕಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಬಹುದುಃಖವನ್ನು ಪಡುತ್ತಿರುವರು. ಅವರ ದುಃಖಶಮನವಾಗುವ ಕಾರಣವಾಗಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪೂಜ್ಯ ಶೇಷದೇವರು ಸನತ್ಕುಮಾರಾದಿಗಳಿಗೆ ವೇಳಿದ ಬಾಗವತ ಪುರಾಣವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು

ವಾತಾಳದಲ್ಲಾಸೀನರಾದ ಸನಕಾದಿಗಳಿಗಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದ, ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸ್ತುತಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ವಿರಾಜಿಸುವ, ಅವ್ಯತಿಬದ್ಧ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಯಾದ, ಶೇಷದೇವನನ್ನು ನೋಡಿದ ಸನಕಾದಿಗಳು ಅವನಿಂದ ಹರಿತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ತನಗೆ ಆದಾರ ಬೊತನಾದ, ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ, ವಾಸುದೇವಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಉಪಾಸಿಸುತ್ತ ಆ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಲ್ಲಿ ಲೀನವಾದ ಕಮಲನಯನಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಚ್ಚಿ ವಿಬುಧರಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಕಾಸಗೊಳಿಸುವ ಶೇಷನ ವಾದವದ್ಮವನ್ನು ನಾಗರಾಜಕುವರಿಯರು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ನಾನಾ ಪೂಜಾಸಾಧನಗಳನ್ನು ತಂದು ಉತ್ತಮ ಚರ್ತ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಗೊಂದು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಮಂದಾಕಿನೀ ದವಳವಾದ ಜಟಾಕಲಾವಳಿಗಳಿಂದ ಆ ಶೇಷದೇವನ ವಾದವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಸನತ್ಕುಮಾರರು ಭಕ್ತಿಗದ್ಗದಿತ ಸ್ಥಲಿತಾಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಶೇಷಾವತಾರಕೃತ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಸಹಸ್ರ ಕಿರೀಟ ಮಣಿಗಣ ಪ್ರಕಾಶಿತೋದ್ಭಾವ ಫಣಾಸಹಸ್ರನಾದ ಆ ಬಗವಂತನಿಂದ ಬಾಗವತವನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿದರು. ಪೂಜ್ಯತಮನಾದ ಶೇಷದೇವನು ತನಗೆ ಪೇಳಿದುದನ್ನು ನಿವೃತ್ತದರ್ಮರತನಾದ ಸನತ್ಕುಮಾರನು ಧೃತವ್ರತನಾದ ಸಾಂಖ್ಯಾಯನನಿಗೆ ವೇಳಿದನು ವರಮಹಂಸಮುಖ್ಯನಾದ ಸಾಂಖ್ಯಾಯನನು ಬಗವನ್ನಹಿಮಾ ವರ್ಣನ ಕುತುಕನಾಗಿ ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಬಕ್ಶಾದಿ ಗುಣಬರಿತನಾದ ವರಾಶರನಿಗೂ ಮತ್ತು ಬೃಹಸ್ಪತಿಗೂ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟನು. ನಮ್ಮ ದಯಾಳು ಗುರುಗಳು ವರಹಿಂನಾ ವಿಮುಖ ರಾದ್ದರಿಂದ ಪುಲಸ್ತ್ಯನು ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತರಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ ಪ್ರವಕ್ತನಾಗು ಎಂದು ವರವಂ ವಾಲಿಸಿದರು. ಅಂತಹ ವರಾಶರನು ವೇಳಿದ ಬಾಗವತವನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಅನುವ್ರತನಾಗಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿರುವ ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು.

ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರಳಯೋದದಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಗನಿದ್ರಾ ಮುದ್ರಿತನಾಗಿ ಶೇಷತಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಸರ್ಗಾದಿ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಉಪರಮಿಸಿ, ನ್ನಾತ್ಮರತನಾಗಿದ್ದನು ಈ ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲವೂ ಆ ಹರಿಯ ಉದರಗತವಾಗಿದ್ದಿತು. ಚರಾಚರ ಜಗತ್ತನ್ನು ಪ್ರಳಯಕಾಲಾತ್ಮಕಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನುಂಗಿ ಆ ಪ್ರಳಯ ಜಲದಲ್ಲಿ, ದಾಹಕಶಕ್ತಿಯನ್ನಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ವಾಸ ಮಾಡಿದನು. ಸ್ವರಮಣನಾದರೂ ಪ್ರಳಯಕಾಲಾತ್ಮಿಕಳಾದ ರಮೆಯನ್ನು ಗಾಢಾಲಿಂಗನದಿ ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಚತುರ್ಯುಗಸಹಸ್ರವಾಗುತ್ತಿರಲು ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲಪ್ರೇರಕನು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಅದೃಷ್ಟ ನಾದನಾದಿಗಳನ್ನು ಲೀಲೆಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಒಳಗಿದ್ದ ಸಕಲ ಚರಾಚರ ಜಗನ್ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು ಆಗ ಆಕಾಶಾದಿ ಭೂತಗಳು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಜೀವರು ಅವನ ಕಟಾಕ್ಷವಾತ ವಾತ್ರರಾದರು, ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲಾನುಗತವಾಗಿ ರಜೋಗುಣದಿಂದ ಕೂಡಿ ಗರ್ಭೋದಕವು ವಾಯುವಿನಿಂದ ಶುಷ್ಕವಾಗಿ, ನಾಭಿಯಿಂದ ಕಮಲರೂಪವಾಗಿ, ಹೊರ ಹೊಮ್ಮಿತು. ಕರ್ಮಫಲದಾನಸಮರ್ಥವಾದ ಕಾಲಕರ್ಮಗಳಿಂದ ತತ್ಪ್ರೇರಕವಾದ ಹರೀಚ್ಛೆ ಮುಖ್ಯಕಾರಣವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಚತುರ್ಮುಖ ಬವನವಾದ ಲೋಕವದ್ಮವು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಾ ವಿಶಾಲವಾದ ಪ್ರಳಯೋದಕ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಿತು.

ಆಗ ಶ್ರೀಹರಿಯು ರೂಪಾಂತರದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಕನಾಗಿ ಆ ವದ್ಮವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ

ದನು. ವೃದಿವೀಮಯವಾದ್ದರಿಂದ ಶಬ್ದಾದಿ ಸರ್ವಗುಣವ್ರಕಾಶಕವಾದ ಆ ಪದ್ಮದಲ್ಲಿ ವೇದವ್ರತಿವಾದ್ಯವ್ರದಾನನು, ಸ್ವತಂತ್ರ ಪರಮಾತ್ಮಸಂಬೂತನಾದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಯಂಚು ವೆನಿಸಿದ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನು ಉದಿಸಿಬಂದನು ಆ ಪದ್ಮಕರ್ಣಿಕಾಮಧ್ಯದಲ್ಲಾಸೀನನಾಗಿ ಯಾವ ಲೋಕವನ್ನೂ ಯಾರನ್ನೂ ಕಾಣದೆ ಕಣ್ಣರಳಿಸಿ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿದಾಗ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಮುಖಗಳನ್ನು ವಡೆದನು. ವ್ರಲಯವಾಯುವ್ರಕ್ಷುಬ್ಧಮಹಾತರಂಗ ಮಂಡಲವಾದ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಪುಟ್ಟಿದ ವೃದಿವ್ಯಾದಿ ಲೋಕನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರಣವಾದ ಪದ್ಮವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ತನ್ನನ್ನಾಗಲಿ ತನ್ನ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಆ ಚತುರ್ಮುಖನು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ವ್ರತ್ಯಕ್ಷಿಸಿ ದೇವನನ್ನೂ ನೋಡಲಾರದೆ ಬ್ರಹ್ಮನಾಗ ಇಂತು ಚಿಂತಿಸಿದನು. "ಈ ಪದ್ಮದಲ್ಲಿರುವ ನಾನಾರು? ಈ ಪದ್ಮವೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು? ನೀರಿನಲ್ಲಿರುವ ಈ ಪದ್ಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ವಸ್ತುವು ನೀರಿನಲ್ಲೇ ಇರಬೇಕು! ಅದಾವುದು? ವೃದಿವ್ಯಾದಿಗಳೇ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದಮೇಲೆ ಅದು ಸರ್ವಬೂತ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದದ್ದೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಅದಾದರೂ ನಿರ್ದೋಷ ಜ್ಞಾನಾನಂದಾದಿ ಅಪ್ರಾಕೃತ ಶರೀರಿಯೇ! ಹರಿಯೇ! ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ಆ ಪದ್ಮನಾಲರಂದ್ರದಿಂದ ಜಲದಲ್ಲಿ ವ್ರವೇಶಿಸಿ ನಾಲೀಕಾದಾರ ವಸ್ತು ವನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆ ಸ್ವರೂಪಾಚ್ಛಾದಕವಾದ ಮಾಯಾಂದಕಾರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಾರಣನಾದ ಹರಿಯನ್ನರಸುತ್ತಿರಲು ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಗಳೆಂಬ ಮೂರು ನೇಮಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಂವತ್ಸರವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಅವ್ಯಕ್ತೈಕ ಸ್ವಭಾವನಾದ ಹರಿಯು ಸ್ವಪ್ರಸಾದವಿಲ್ಲದ ಪುರುಷ ವಾಯುವಿನಿಂದಲೂ ಕಾಣಿಸಿಗನೆಂದು ದೇಹದಾರಣಮಾಡಿದ ಜೀವರಿಗೆ ಮರಣಬಯವನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡುವ ಜನಾರ್ದನನ ಕಾಲಚಕ್ರವನ್ನು ಕಂಡು ತಿಳಿದು ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಗಳಿಸಲು, ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು. ಜಿತ ಶ್ವಾಸನೂ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ ಆಗಿ ಅಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತ ಚಿತ್ರೆಕಾಗ್ರತೆಯನ್ನು ಪೊಂದಿ, ಪುರುಷಾ ವಾಯುವಿನಿಂದ ನೂರುವರ್ಷ ಕಾಲ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪೊಂದುವ ಧ್ಯಾನಬಲದಿಂದ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿ, ತನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವ್ರಕಾಶಿತನಾದ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯ ಅಪೂರ್ವ ದರ್ಶನವನ್ನು ವಡೆದನು

ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ತಾವರೆಯ ನಾಳದಂತೆ ದವಳವಾದ ವಿಶಾಲ ಶೇಷಬೋಗಶಯನದಿ ವವಡಿಸಿದ ಪುರುಷನನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಅನ್ನೋನ್ಯ ಸಂವರ್ಕರಹಿತ ಸಹಸ್ರ ಫಣಾಗ್ರಸ್ಥಿತ ಜಾತಿರತ್ನಕಾಂತಿಪ್ರಕಾಶಿತವಾದ ವ್ರಳಯಜಲದಲ್ಲಿ ನೀಲಮಣಿವರ್ವತದಂತೆ ಬೆಳಗುವ ಹರಿಯನ್ನು ಕಂಡನು ನೀಲವರ್ವತವು ಸಂದ್ಯಾಮೇಘದಿಂದಾವೃತವಾಗಿ ಬಂಗಾರದ ಕೋಡನ್ನು ಪೊಂದಿ ರತ್ನಾಕರನನ್ನು ಓಷದಿಗಳನ್ನು ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ದೇವತೆಗಳು ಮೇಲೆ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರಲು ವೇಣುಗುಲ್ಮ ವೃಕ್ಷಜಾಲಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಶೋಬಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಾ ನೀಲಮೇಘ ಶ್ಯಾಮನು, ಪೀತಾಂಬರಧರನು, ಸುವರ್ಣಕಿರೀಟಾಲಂಕೃತನು, ಕೌಸ್ತುಬರತ್ನ ದರನು, ವ್ರಣತಾರ್ತೀಹಾರಿ ಶ್ರೀವಾದ ಪದ್ಮನು ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅಪ್ರಾಕೃತ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಆನಂದಬರಿತನಾದನು. ಲೋಕತ್ರಯವನ್ನೊಳಗೊಳ್ಳುವ ನೈಗೋದ

ವರಿಮಂಡಲತ್ವಾದಿ ಸರ್ವಶುಭಲಕ್ಷಣ ಲಕ್ಷಿತ ದೇಹನಾಗಿ ವಿಚಿತ್ರದಿವ್ಯಾಚರಣ ವಸ್ತ್ರಗಳ ಪೂರ್ಣಶೋಭೆಯಿಂದೊಪ್ಪುವ ದಿವ್ಯವೇಷವನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತೋಷಬರಿತನಾದನು.

ವೈದಿಕಾದಿ ವಿವಿಧ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ವಡೆಯಲೋಸುಗ ಶ್ರೀ ಹರಿಯನ್ನಭಿಮುಖೀಕರಿಸಲು ಪೂಜಿಸುವರಲ್ಲಿ ದಯೆಯಿಂದ ನವಿಚಂದ್ರರಶ್ಮಿಗಳಿಂದೊಪ್ಪುವ, ಚಾರುಚರಣ ಕೋಮಲಾಂಗುಲೀ ಮನೋಹರವಾದ, ಸರ್ವಕಾಮಪ್ರದಾನ ಸಮರ್ಥವಾದ ಲೋಕವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ತನ್ನ ವಾದವದ್ಮವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಹರಿಯನ್ನು ಕಂಡನು

ಆ ಲೋಕಾರ್ತಿಹರಣಕಾರಣ ಮಂದಹಾಸ, ಕುಂಡಲಮಂಡಿತ ಗಂಡಯುಗ್ಮ ಅದರ ಬಿಂಬ ಶೋಣಿಮಾ ಸುಷಮ, ಚಾರುಚಂವಕ ನಾಸಿಕೆ, ಸ್ಮರಶರಾಸನಸಮಭ್ರೂಮಂಡಲ, ನಿತಂಬದಲ್ಲೊಪ್ಪುವ ಕದಂಬಕಿಂಜಲ್ಕ ಪಿಶಂಗ ವಸನ, ಮೇಖಿಲಾಮಣಿ ಮಯೂಖಿರಂಜಿತ ಜಪುನ, ಅನಂತರತ್ನಖಚಿತ ಹಾರಶೋಭೆ, ಶ್ರೀವತ್ಸವಲ್ಲಬವಕ್ಷಸ್ಥಲ ವಿಸ್ತಾರತೆ, ಇವುಗಳಿಂದೊಪ್ಪುವ ಅವನಂ ಕಂಡು ತುಷ್ಟಗೊಂಡನು

ಅನರ್ಘ್ಯ ಕೇಯೂರಮಣಿರಾಜರಾಜಮಾನ ದೋರ್ದಂಡ ಸಹಸ್ರಶಾಖಾಸಮೇತ ವಾಗಿ ಅವ್ಯಕ್ತಾನಂತಮೂಲವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನೇವಿತವಾಗಿ, ಚತುರ್ದಶಬುವನ ಸರ್ವಕಲ್ಪತರು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿ, ಪರಿವೀತವಲ್ಲನದೃಶ ಶೇಷಬೋಗಮಾಗಿವು, ತರುರಾಜವೋ ಈ ಶ್ರೀಹರಿ!

ಚರಾಚರ ಸತ್ತ್ವನಿಷೇವಿತವು, ಸರ್ವಬಂದುವು, ಜಲನಿದಿವರಿವೀತವು, ಕಿರೀಟಸಹಸ್ರ ಕನಕ ಶೃಂಗವು, ಕೌಸ್ತುಬಾಖ್ಯರತ್ನಗರ್ಭವು ಆದ ವರ್ವತಶ್ರೇಷ್ಠವೋ ಈ ಶೌರಿ! ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ-ವೇದಮದುಕರ ಮಧುರಗಾನರಚಿತ ನಿಜಕೀರ್ತಿಪ್ರದಾನ ವರವಾಸನಾನವರತ ನವವನಮಾಲಿಕಾ ನಿವೀತನಾದ, ನಿತ್ಯತ್ರಿದಾಮಸ್ಥಿತಿ ಮುಕ್ತ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರವಾಯುವಕ್ಷಿ ಮುಖಿ ನಿಖಿಲಲೋಕವಾಲ ಪರಿನೇವಿತನಾದ, ಹರಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಮನೆಯಾದ ಕಮಲವು ಅವನ ನಾಬಿಸರೋವರದಿಂದ ಬಂದುದನ್ನು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರಳಯೋದಕವನ್ನು ಪ್ರಳಯವಾಯುವನ್ನು ಕಂಡನು. ಜಗದ್ವಿದಾತನಿಂತು ಮುಕ್ತರನ್ನಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯವನ್ನು ಕಾಣದೆ ನಿಂತು, ತನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯವು ಹರಿಯ ಅನುಗ್ರಹ ದಿಂದಲೇ ಎಂದರಿತು ಆ ಹರಿಶುಶ್ರೂಷೆ ಎಂತೆಂದು ಮನದಿ ಕಾತರತೆಯನ್ನು ತುಂಬಿ, ಹರಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲು ಆ ಸ್ವಯಂಭುವನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಅದೃಷ್ಟ ಕಾರಣವನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಂಜಿಸಿ ರಾಜಸಗುಣದಿಂದ ಉಪರಕ್ತನನ್ನಾಗಿಸಿ ಪ್ರಜರನ್ನು ತನ್ನಿಂದ ಸೃಜಿಸಲೆಣಿಸಿದ ಸರ್ವೇಶನ ಸಂಕಲ್ಪದಂತೆ ಅನೇಕವಿಧ ಸೃಷ್ಟ್ಯಬಿಮುಖನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ವರಮಾತ್ಮನಲ್ಲೇ ಮನವನ್ನಿಟ್ಟು ಇತರವೆಲ್ಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ರೀತಿ ಸ್ತುತಿಸಿದನು.

೧೦. ಬ್ರಹ್ಮಕೃತ ಸ್ತುತಿ—ಹರಿ ವರದಾನ

ನ್ವಾಮಿನ್! ಶ್ರೀಹರೇ! ಇಂದು ನಿನ್ನರಿತನಯ್ಯಾ ಗೋವಿಂದ! ಎಷ್ಟುದಿನಕ್ಕೋ ಹರೇ! ನಿನ್ನ ಈ ದರುಶನ! ಅವ್ಯಕ್ತೈಕಸ್ವಬಾವನೇ ನಿಜ, ಆದರೂ ಬಕ್ತರ ಬಕ್ತಿಯ ಅನು ನಯಕ್ಕೆ ನೀ ಒಲಿವೆ. ಇದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ ಆದರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ವಸ್ವಾಮಿಭಾವದಿಂದ ತಿಳಿದವರೆ

ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣುವರು. ವಾವಪ್ರತಿಬಂಧಕಬಂಧಿತರು ನಿನ್ನನ್ನೆಂತು ಕಾಣುವರು? ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ ಕಾಲಸ್ವಬಾವಜೀವರು ನಿನ್ನದೀನರು. ಅವರಿಗೆ ಸ್ವತಃ ಅಸ್ತಿತ್ವವೇ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಹೊರ ತೆಲ್ಲವೂ ಸದೋಷವು, ಅಸ್ವತಂತ್ರವು ಪ್ರಕೃತಿಯ ನತ್ವಾದಿಗುಣರಚಿತ ಮಹದಾದಿ ವಿಹಾರಸೃಷ್ಟಿ ಶರೀರರವರು. ನೀನು ನಿರ್ಗುಣನು, ಅವಿಪ್ರಾಕೃತನು ಅವರಿಗೆ ನೀನು ಪ್ರೇರಕ. ನಿನಗೆ ಪ್ರೇರಕರಾರಿಲ್ಲ. ಅವತಾರಂಗಳ ವಹಿಸಿದಾಗಲೂ ಸ್ಥಾನಬೇದದಿಂದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಬೇದವಾಗಲಿ ಬೇದಾಬೇದವಾಗಲಿ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಸರ್ವರಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ನಿನಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಬೇದವೆಲ್ಲಿಯದು?

ನಿನ್ನ ನಾಬಿವದ್ವಿಭವನದಿಂದ ಪ್ರಭವಿಸಿ ನಾ ಬಂದೆನು ಆ ನಿನ್ನ ಪದ್ಮನಾಭರೂಪವು ನಿನ್ನ ಅನಂತಾವತಾರಗಳಿಗೆ ಮೂಲಬೂತವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿವದು. ಜ್ಞಾನರಸಪೂರ್ಣನು, ನಿತ್ಯನಿರಂತ ಪ್ರಕೃತಿಪ್ರಾಕೃತಸಂಬಂಧನು ಸಜ್ಜನಾನುಗ್ರಹದಿಂದವತರಿಸಿ ಪೊರವನು, ನಿರ್ದೋಷನು ಆದ ನಿನಗೆ ನಮಿಸೆನು.

ಆನಂದೈಕರಸನಾದ್ದರಿಂದ ಷಡ್ವಿಕಾರರಹಿತನು ಅವ್ರತಿಹತ ಪ್ರಕಾಶ ಸ್ವರೂಪನು ಆದ ರಮಾವತಿಯೇ! ನಿನ್ನ ಹೊರತು ನಿರ್ಗುಣರಿನ್ನಾರು? ವಿಶ್ವಸೃಷ್ಟ್ಯನಾದರೂ ನಿನಗೆ ನೃಜಕರಿಲ್ಲ ಪ್ರಪಂಚ ವಿಲಕ್ಷಣನಾದರೂ ಪ್ರಪಂಚ ವ್ಯಾವೃತ್ತನಾಗಿರುವೆ. ಆದಿಭೂತ ನಾದರೂ ಬೂತೇಂದ್ರಿಯ ಮನೋನಿಯಾಮಕನಾಗಿ ಅಂತಸ್ಥನೆನಿಸಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವೆನು. ನಿನ್ನ ಹೊರತನ್ನಶರಣಜನ ಕರುಣಾವರಣಾಲಯರನ್ನು ಕಾಣೆನು

ನಾನು ಕಂಡ ನಿನ್ನ ಬುವನಮಂಗಳ ಮಂಗಳರೂಪವನ್ನು ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯೋ ವಾಸನೆಯಿಂದ ದ್ಯಾನಾನುಗುಣವಾಗಿ ತೋರಿಸಿ, ಪೊರವ ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನೇ! ನಮೋನಮಃ! ಇಂತಹ ನಿನ್ನನ್ನು ತಮೋಯೋಗ್ಯರಾದ ವಾಪಿಗಳೆಂತು ಬಜಿವರು? ನರಕವನ್ನು ಪೊಂದುವ ದುಷ್ಟಸಂಗದೂಷಿತರೆಂತಾದರಿವರು? ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣಾ! ಅಂತರಂಗ ದಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಕಾಣುವ ಸುಜನರು ಗುರುಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿ ಉಪನಿಷದುಕ್ತವ್ರಕಾರವಾಗಿ ಉಪಾಸಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಚರಣಾಂಬುಜಗಂದವನ್ನು ವಾಯುಸಮಾನೀತವಾಗುತ್ತಿರಲು ಸೇವಿಸಿ, ಶ್ವೇತದ್ವೀವಾದಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ನಿನ್ನ ಮೂಲರೂಪವನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಕೊಂಡಾಡುವರು ಅವರ ಹೃದಯವನ್ನೆಂದಿಗೂ ಬಿಡದೆ ನಿಂತು ಸಂತೈಸುವಿಯೋ ದೇವಾ! ಎಂದಿನವರೆಗೂ ನಿನ್ನ ಅಬಯಾಖ್ಯ ವಾದವದ್ವವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸು ವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂದಿನವರೆವಿಗೀ ಜನರಿಗೆ ಧನವನನ ನಿವನನ ಪುತ್ರಕಳತ್ರಮಿತ್ರ ನಿಮಿತ್ತ ಶೋಕ, ಆಶೆ, ಪರಿಚವ, ದೀನತೆ, ಮಹಾಲೋಭಗಳು, ನಾನು ನನ್ನದೆಂಬ ದುರಭಿಮಾನ ಜನ್ಯದುಃಖಗಳು ಪೀಡಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುವವು. ಸರ್ವವಾವಶಮನವಾದ ನಿನ್ನ ಮಂಗಳಕರಕದಾ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ನಿನ್ನಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗಿ, ಬೇಡಿದ ಸುಖಲೇಶ ಕ್ಯಾಗಿ ದೀನರಾಗಿ, ಕಂಡವರನ್ನು ಬೇಡಿ, ದನವನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ, ತಾವೂ ಸುಖನದ ಸದ್ವ್ಯಯ ವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ನಿರಂತರ ವಾವಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯಿಂದ ನರಕವನ್ನೋ ತಮಸ್ಸನ್ನೋ ಪೊಂದುವ ಇಂದ್ರಿಯಾರಾಮರೆಂದಿಗೂ ನಿನ್ನ ಚರಣವನ್ನು ಕಾಣಲಾರರು. ಈ ತ್ರಿವಿಧ

ಜೀವರು ಹಸಿವೆ, ನೀರಡಿಕೆ, ಪಿತ್ತ ಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳೆಂಬ ತ್ರಿದಾತುಗಳು, ಚಳಿ ಬಿಸಿಲು ಗಾಳಿ ಮಳೆ, ವರನ್ವರ ಕಲಹ, ಕಾಮಾಗ್ನಿ ತಡೆಯಲಾಗದ ಸಿಟ್ಟು, ಇವುಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತರಾಗಿರುವರು ಇವರನ್ನು ಕಂಡು ನನ್ನ ಮನ ನೊಂದಿದೆ.

ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯರು ನಾನು ನನ್ನದೆನ್ನದೆ ದ್ಯಾನ ದರ್ಶನ ಬೋಜನ ಬೋಗಾದೀಂದ್ರಿಯ ವಿವಿಧ ವ್ಯಾಪಾರವು ಶ್ರೀಹರೀಚ್ಛಾಪ್ರಣೀತವೆಂದು ತಿಳಿವರು. ಅವರು ಅದೇ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು. ಅಂದೇ ಆತ್ಮಂತಿಕ ಪ್ರಯೋಜನಶೂನ್ಯವಾದರೂ ಯಜ್ಞಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಪಲವಾದ ಸುಖದುಃಖವರಂವರಾವಾದಕವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ನಾಶ ಹೊಂದುವದು

ನಿತ್ಯ ಸಂಸಾರಿಗಳಂತೂ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ನಿಶ್ಚಯವಿಲ್ಲದೆ ಅಜ್ಞಾನನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿ ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಸಕ್ತೀಂದ್ರಿಯವಶರಾಗಿ, ಮನೋರದವನ್ನೇರಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ದನಲೋಬ ದಿಂದ ನಿದ್ರೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಲಾರದೆ, ಅದೃಷ್ಟ ಪ್ರೇರಕನಾದ ನಿನ್ನಿಂದ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಂಗಳು ಕೈಗೂಡದೆ ಕೆಡುತ್ತಿರಲು ವಾಪಿಗಳಾಗಿ, ಏನು ವೇಳೆಲಿ! ಋಷಿಕುಲವ್ರಸೂತರನಿಸಿದವರು ಕೂಡ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಲೊಲ್ಲದೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲೇ ನರಳುತ್ತಿರುವರು ನಿತ್ಯ ಲುವ್ಪಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನರಾಗಿ ತ್ರಿಧವನಿರಯಭೂಗೋಚರರಾಗಿ ಗೋಳಾಡುತ್ತಿರುವರು.

ಪುರುಷೋತ್ತಮ! ಲೋಕಮಾನ್ಯರಾದ ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಶ್ರವಣ ಮಾಡಿ ವಿಷ್ಣುಬಕ್ತಿಪರಿಶುದ್ಧಾಂತಃಕರಣರಾದ ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯ ಜನರು ಸ್ವಯೋಗ್ಯವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾನಾನಂದಾದಿ ಗುಣಗಳನ್ನು ದ್ಯಾನಿಸಲು ಅವರಲ್ಲಿ ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ವನ್ನು ಮಾಡಿ ಉರುಗಾಯನಾದ ನೀನು ನಿನ್ನ ಅನಂತರೂಪವನ್ನೇ ಅವರಿಗೆ ತೋರಿಸುವೆ. ನಾನಾಜನರಲ್ಲಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಸರ್ವಬೂತಗಳಲ್ಲಿ ದಯೆಯಿಂದ ಆರಾದಿಸಿ ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ದುರ್ಬಗ ಶರೀರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನಿರ್ದೋಷನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅನಿಮಿತ್ತಬಂಧುವೆಂದು ನಂಬಿದ ಸುರಪ್ರಕೃತಿ ಜನರಲ್ಲಿ ಅತಿಪ್ರಸನ್ನನಾದಂತೆ, ಅಸುರಸ್ವಭಾವದವರು ಅತ್ಯವಚಾರ ವೈಭವಗಳಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಮಬೀಜಾಂಕುರವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿರುವ ಅವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನೀ ಕೈಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ, ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವದು ದೂರತೋವಾಸ್ತವೇ ಸರಿ!

ಪುರುಷರು ವಿವಿಧ ಕರ್ಮವನ್ನಾಚರಿಸುವರು. ದಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವರು ತಪವನ್ನು ಮಾಡುವರು, ವ್ರತಗಳನ್ನಾಚರಿಸುವರು, ಅದೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಸತ್ಕಾರದಿಂದ ಪುಟ್ಟುವ ಅದೃಷ್ಟವೆಂಬ ಪ್ರಯೋಜನದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೂ ನಿನಗೆ ಸಮರ್ಪಿತವಾಗದಿದ್ದರೆ ಬರೀ ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮವು ಕೂಡ ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿನಾದನವಾಗಲಾರದು. ಶಶ್ವದೇಕವ್ರಕಾರವಾದ ಸ್ವರೂಪಬೂತ ಜ್ಞಾನಬಲದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬೇದವಿಷಯಕ ಮೋಹವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿರುವ, ಅವ್ಯಾಕೃತಜ್ಞಾನ ರೂಪಬುದ್ಧಿಪ್ರಕಾಶನಾದ, ಪ್ರಕೃತಿಕೃತದೇಹಜನನ ಮರಣಾದ್ಯವ ದ್ರವ ದೂರನಾದ, ಕರ್ಮಬದ್ಧ ಜೀವವಿಲಕ್ಷಣನಾದ, ಜಗಜ್ಜನ್ಮಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರ ನಿಯಮನಾದಿ ನಿಮಿತ್ತ ಸ್ವತಂತ್ರಕಾರಣನಾದ, ಲೀಲೆಗೋಸುಗ ಜೀವರಿಗೆ ಜನ್ಮವ್ರಬೃತಿ ಮೋಕ್ಷವರ್ಯಂತ ಸಮರ್ಪಕ ಕ್ರೀಡಾರಾಮಬೂತಪ್ರಪಂಚನಾದ, ಈಶ್ವರನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ ಅನಾದಿಯಿಂದ ದಾಸನಾಗಿ ಬಂದಿರುವೆನು.

ವ್ರಾಣವ್ರಯಾಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಿವಿವಶರಾಗಿ ನಿನ್ನ ಗುಣಕರ್ಮ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ನಿನ್ನ ವವಿತ್ರನಮಗಳನ್ನು ನುಡಿದ ಸುಜನರು ಅನೇಕ ಜನ್ಮಸಂಚಿತವಾಪವಂಕಿಲವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಳಯಾದಿ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಕಾರರಹಿತನೂ, ಮಾಯಾದಿ ಸರ್ವಾವರಣರಹಿತನೂ ಜನ್ಮಮುಖವ್ರಾಕೃತದೋಷರಹಿತನೂ ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೊಂದಿ ಸುಖವರು 'ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಅನ್ಯರೂ ಪೂರ್ಣರು, ಅವನ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಬೇದ ಉಂಟು, ಜೀವನೇ ಬ್ರಹ್ಮನು ವಿಷ್ಣುವೂ ಜೀವನೇ, ಜಡದಿಂದ ಜೀವ-ವಿಷ್ಣುಗಳಿಗೆ ಬೇದವಿಲ್ಲ. ಇವು ಬೇದಮೋಹವೇ ಅಜ್ಞಾನವು ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಉಪಾಸಿಸಿದವರಿಗೆ ಬೇದಮೋಹವು ಪುಟ್ಟಲಾರದು. ಅನಂತಾಸನವೈಕುಂಠ ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ತ್ರಿವಾತ್ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ನೀನೇ ಮೂರು ರೂಪನಾದೆ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ವಿರಿಂಚನೆಂಬ ರೂಪದಿಂದಲೂ, ಗಿರೀಶನಲ್ಲಿ ಶಿವನೆಂಬ ರೂಪದಿಂದಲೂ, ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಸೃಷ್ಟಿಲಯಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾ ನೀನೇ ಸ್ವಯಂ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ ಒಂದಿದ್ದು ಮೂರಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಬಗವತ್ಕಲ್ಪದ್ರುಮನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಲೋಕದ ಜನರು ಶ್ರೀಹರೇ! ವಾವನಿರತರು, ಪುಣ್ಯಮಾಡುವವನ್ನು ಮರೆತರು. ನೀನೇ ಕರುಣೆಯಿಂದ ವೇಳಿದ ನಿನ್ನ ಸೇವಾದರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಅನ್ಯ ಲೌಕಿಕ ಕರ್ಮನಿರತರಾಗಿರುವಾಗ ಅವರು ಬದುಕಬೇಕೆಂಬ ಆಶಾವಾಶವನ್ನು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚದೆ ನಿತ್ಯಕಾಲವೀಕ್ಷಕನಾದ ನೀನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಛೇದಿಸಿಬಿಡುವೆ. ಸಕಲ ಲೋಕದಿಂದ ನಮಸ್ಕೃತವಾದ ಸತ್ಯಲೋಕವಾಲಕನೆನಿಸಿ ಪರಾಯನಾಗಿರುವೆನಾದರೂ ಆ ದ್ವಿಪರಾರ್ಥಗಳು ಮುಗಿಯುವಾಗ ನಾನೂ ನಿನಗೆ ಬಯಪಡುವೆನು ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆನಂದವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪೊಂದಲು ಬಹುಕಾಲ ತವವನ್ನೂ ಗೈಯುವೆನು ಇಂತಹ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಹರಿಯೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು

ಇತರರಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾನವಿಲೋವ ಹೇತುಗಳಾದ ತಿರ್ಯಕ್, ಮನುಷ್ಯ ವಿಬುದಾದಿ ಜೀವಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ನೀನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ನಿರ್ಮಲಧರ್ಮ ಪರಿವಾಲನೆ ಗೆಂದವತರಿಸಿ ನಿತ್ಯರತನಾದರೂ ನಿತ್ಯಾನಂದಮಹಾಂಬುದಿಯಾದರೂ ಅವರವರಿಗವರವರ ದರ್ಮವನ್ನು ನೋಡಿಸಲು ನಡೆಸಿದ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೇ! ಬಗವನ್! ನಮಸ್ಕಾರ! ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ನಿನಗೆ ಅವಿದ್ಯಾಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲ ವಾಂಚವರ್ವಣಿಯಾದ ಅವಿದ್ಯೆಯಿಂದಾವೃತನೆಂದು ತೋರಿಸಿ, ಲೋಕಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಉಪರಮಿಸಿ, ಸಮಸ್ತವನ್ನುದರದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪ್ರಳಯೋದಯದಲ್ಲಿ ಮೃದುಶೇಷವರ್ಯಂಕದಲ್ಲಿ ಯೋಗನಿದ್ರಾಮುದ್ರಿತನಾಗಿದ್ದೆ. ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲವೆಂದು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರಲು ಸುಜನರು ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದ ನಿನ್ನ ನಾಬಿಸರೋಜದಿಂದ ನಾ ಬಂದೆ ನಿನ್ನನುಗ್ರಹದಿಂದ ಲೋಕತ್ರಯಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಿಂದ ಅಧಿಕೃತ ಸಾದನನೆನಿಸಿ ನಿಂದೆ. ರುದ್ರಾದಿ ಸಮಸ್ತ ಜೀವರನ್ನು ಪೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಯೋಗನಿದ್ರೆಯ ಮಾಡುತ್ತಾ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲೋದಯವಾಗಲು ವಿಕಸಿತನಲಿನನಯನನಾಗಿ ವೀಕ್ಷಿಸುವ ವಿಬೋ! ವಿಜ್ಞಾನನೆಯಂ ಕೇಳು. ನೀನೆನ್ನ ಅನಿಮಿತ್ತಬಂದುವಾಗಿರುವೆ ಸಮಸ್ತಜಗಕ್ಕೆ ನ್ವಾಮಿಯಾಗಿ ವ್ಯಾವೃತನಾಗಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವೆ ಪರಾಕ್ರಮಿಸಿ

ಮೆರೆಯುವೆ ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುವ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದೊಂದೇ! ಪ್ರಣತ ಪ್ರಿಯನಲ್ಲವೇ ನೀನು! ಪೂರ್ವದಂತೆ ಈ ಜಗವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನನಗೆ ದಯಪಾಲಿಸು.

ಪ್ರವನ್ನಲೋಕವರದನು, ರಮಾಪ್ರಿಯನು ಆದ ನೀನಾಮಾತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಮಾಡುವ ಅವತಾರಗುಣಲೀಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಜಗನ್ನಿರ್ಮಾಣವ್ಯಾವಾರಂಭನಾದೆನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಮೆರೆಯದೆ ಮಗ್ನವಾಗಲಿ! ಜ್ಞಾನಪ್ರತಿಬಂಧಕ ವಾವಸ್ವರೂಪ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸೃಜಿಸುವಾಗ ವಾವಲೇಪವಾಗದಿರಲಿ! ಪ್ರಳಯಸಮುದ್ರಶಾಯಿಯಾದ ಯಾವ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನಂತಶಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನನಾಮಕ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನಾನು ಬಿನ್ನಾಂಶನಾಗಿ ಬಂದಿರುವೆನೋ—ಅಂತಹ ವಿಚಿತ್ರರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಕಾವಾಡುವ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೇ! ನಿನ್ನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಜ್ಞಾನವೆನಗೆ ಸದಾ ನಶಿಸದೇ ಜಾಗೃತವಾಗಿರಲಿ! ಇಂತಹ ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನದಾನಚಣನು, ಅತ್ಯಂತ ಕರುಣನು ಆದ ಶ್ರೀಶನು ಹೆಚ್ಚಳವಾದ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನಯನವದ್ವವನ್ನರಳಿಸಿ, ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ ವರ್ಯಂಕದಿಂದಿದ್ದು ಪ್ರಪಂಚಜಯಶಾಲಿಯಾಗುವಂತೆ ನನ್ನ ಮನಃಖೇದವು ನಶಿಸಿ ಪೋಗುವಂತೆ ಮದುಮಧುರವಾಣಿಯಿಂದ 'ಎಲೆ ವೇದಗರ್ಭ! ಬಯ ಬೇಡ, ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡು' ಎಂಬೀ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ದಯವಾಲಿಸಿ ನನ್ನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಲಿ! ಎಂದು ಚತುರ್ಮುಖನು ಸ್ತುತಿಸಿದನು.

ಇಂತು ತಪೋವಿದ್ಯಾಸಮಾದಿಗಳಿಂದ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಸಂದರ್ಶನವನ್ನು ವಡೆದು ಶತಾನಂದನು ಮನಸಾ ವಚನಾ ಕೈಲಾದಷ್ಟು ಸ್ತುತಿಸಿ ಹರಿಗುಣಾನಂತ್ಯವಂ ಕಂಡು ಅಲಂ ಬುದ್ಧಿರಹಿತನಾದರೂ, ವಿರಮಿಸಿದನು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮನೋಬೀಷ್ಟವನ್ನು ತಿಳಿದು ಮದುಸೂದನನು ಪ್ರಳಯಜಲಮದ್ಯದಲ್ಲಿ ಲೋಕಗಳನ್ನಿಡುವ ವಿದದ ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಲಂಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಖೇದವಡುವ ಬ್ರಹ್ಮನ ಜ್ಞಾನಸಂಕಟವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಅಗಾಧ ಗಂಭೀರ ವಚನಗಳಿಂದಿತಂದನು.

ವೇದಗರ್ಭ! ಖೇದವನ್ನು ಬಿಡು ಸರ್ಗಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡು. ಲೋಕಸಂಸ್ಥಾನ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೀನವೇಕ್ಷಿಸಿದಾಗ ಆಗಲೇ ನಾನು 'ತವ' ಎಂದು ಹೇಳಿದನಲ್ಲವೇ? ತವಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣುವೆ ಆಗ ಬಕ್ತಿಯುಕ್ತಧ್ಯಾನಬಲದಿಂದ ವ್ಯಾವೃತನಾದ ನನ್ನನ್ನೂ ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಯಾಗಿರುವ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸರ್ವಲೋಕಗಳನ್ನು ನೋಡುವೆ ದಾರುವಿನಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಂಗನಾಗಿರುವ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಸರ್ವಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಿಕಾರನಾಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದ ಯೋಗ್ಯನು, ತನ್ನ ವಾಪವನ್ನೆಲ್ಲಾ ತೊಡೆದು ಬಿಸುಟು, ಶುದ್ಧನಾಗುವನು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಕೇಳು, ಅಹಂ ಮಮಕಾರಗಳ ಬಿಟ್ಟು, ಭೂತೇಂದ್ರಿಯಮನೋ ಬುದ್ಧಿಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಾಕೃತ ವಿಕಾರರಹಿತನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವ ಬಿಂಬವಾದಾಬ್ಜಸೇವಕನಾದ ಜೀವಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಮುಕ್ತನೇ ಆಗುವನು ಅದೃಷ್ಟಫಲೋನ್ಮುಖವಾದ ನಾನಾಕರ್ಮವಿವಾಕವನ್ನನುಸರಿಸಿ, ವಿವಿದ ಪ್ರಜರನ್ನು ಸೃಜಿಸುವಾಗ ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯು ನಶಿಸದೇ ಉಜ್ವಲವಾಗಲಿ! ಇದು

ನನ್ನ ವರಮಾನುಗ್ರಹವೆಂದು ತಿಳಿ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮನವಿಟ್ಟು ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುವಾಗ ವಾವ ಬಹುಳವಾದ ರಜೋಗುಣಲೇವವು ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಂಬಿದ ಜ್ಞಾನಿಶ್ರೇಷ್ಠರಿಗೆ, ಆಗದಿರಲಿ! ಬೂತೇಂದ್ರಿಯಮನೋಗುಣ ಬುದ್ಧಿನಿಯಾಮಕನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಭುವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ, ದೇಹಿಗಳಿಗೆ ದುರ್ಜ್ಞೇಯನಾದ ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಕಾಣಿಸಿರುವೆನು. ನನ್ನ ವಿಚಾರ ಚತುರನಾದ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಈ ರೂವವು ಪುಷ್ಕರನಾಲದಿಂದ ಜಲಪೊಕ್ಕು ಹುಡುಕುವ ಸಮಯದಿ ದೃಗ್ಗೋಚರವಾಗಿದೆ ನನ್ನ ಮಹಿಮಾಂಕಿತವಾದ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ನನ್ನ ಕುರಿತು ತೀವ್ರ ತವಸ್ಸನ್ನೂ ಗೈದೆ ಮನೋವಾಗ್ವ್ಯಾವಾರಗಳೆರಡು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿತವಾಗುವದು ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ! ನಾನು ಪ್ರೀತನಾಗಿರುವೆನು. ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ! ಲೋಕಸೃಷ್ಟಿ ವಿಜಯೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಸತ್ತ್ವಾದಿಗುಣರಹಿತನಾದರೂ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ, ಸ್ವತಂತ್ರತ್ವ, ಸರ್ವೇಶತ್ವಾದಿಗುಣಬರಿತನಾದೆನ್ನ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿರುವೆ. ಅದಿಕಾರಿಯು ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ವರಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಬಚ್ಚಿಸಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ನಾನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಸರ್ವಕಾಮಿತವಲದಾತನಾಗುವೆನು. ಪೂರ್ತದಿಂದ, ತವದಿಂದ, ಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ತುಲಾವುರುವಾದಿ ದಾನಗಳಿಂದ, ಯೋಗಾಬ್ಯಾಸದಿಂದ, ಸಮಾದಿಯಿಂದ ಸಂವಾದಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದದ್ದೆನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯೇ ಅನ್ಯವಲ್ಲ. 'ನಿಃ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ನನ್ನ ರಂಜನವೇ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ' ಎಂದು ತತ್ತ್ವವೇತ್ಯಗಳು ತಿಳಿದಿರುವರು.

ನಾನೇ ಸರ್ವಬೂತಗಳ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವೆನಾದ್ದರಿಂದ ಪ್ರೀತಿವಾತ್ರ ವಿಷಯರಲ್ಲಿ ನಾನೇ ಅಬ್ಬರ್ಹಿತನೆನಿಸಿರುವೆನು ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಾನು ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡೆಂದು ನಿಯಮಿಸದ ಹೊರತು, ಪ್ರೀತಿವಾತ್ರವಾಗಲಾರದ ದೇಹಾದಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೀತಿ ಯಂಕಿತ ಅನಂತಗುಣಿತವಾದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕು. ನನ್ನಗೋಸುಗವೇ ದೇಹಾದಿಗಳು ಪ್ರೀತಿವಿಷಯಕವಾಗಿವೆ. ಬ್ರಹ್ಮನೇ! ಪ್ರಜಾವತಿಯೇ! ನನ್ನಿಂದ ಪುಟ್ಟಿ ನನ್ನ ಬಕ್ತನಾದ ನೀನು ಈ ನಿನ್ನ ದೇಹದಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಜಾಗುಣವನ್ನು ಪೂರ್ವಕಲ್ಪದಲ್ಲಂತೆ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡು. ಸರ್ವವೇದದಲ್ಲಿ ಖ್ಯಾತನಾದೆನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ನೀನೀ ಸೃಜನಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅದಿ ಕೃತನಾಗಿರುವೆಯಾದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಪೂಜೆಯೆಂದು ರುದ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡು ಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದನು.

ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರೊಡೆಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಧ್ಯಾನವಿಷಯವಾದ ತನ್ನ ರೂಪದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿ, ಉಪದೇಶಿಸಿ ಅಂತರ್ದಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

೧೧. ವಿರಿಂಚಕೃತ ನವವಿಧ ಸೃಷ್ಟಿ ವಿವರ

ವಿದುರ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು—

ಬಗವಂತನು ತಿರೋಹಿತನಾಗಲು ಲೋಕಪಿತಾಮಹನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ದೇಹದಿಂದ ಎಷ್ಟು ವಿದ ಪ್ರಜರನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದನು? ಬಗವನ್! ಬಹುಶ್ರುತನಾದ ನೀನು ನಾ ಕೇಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ದಯದಿಂದ ಕೊಟ್ಟು

ನನ್ನ ಸರ್ವ ಸಂಶಯಗಳನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕೆಂದು ಬೇಡುತ್ತಿರುವೆನು

ಎಂದು ವಿದುರನು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದನು ಕೌಷಾರವ ಮುನಿಯು ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಮಾಧಾನ ಕೊಟ್ಟನು

"ವಿದುರಾ! ಕೇಳು, ವಿರಿಂಚನಾದರೂ ತನ್ನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಮನಸಿಟ್ಟು ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅವ್ಯಣೆಯಂತೆ ದಿವ್ಯವರ್ಷಶತಕಾಲದ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದನು.

ಆ ಪ್ರಳಯ ಜಲದಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಅದಿಷ್ಟಾನವಾದ ಕಮಲವು ಜಲವು ಕೂಡ ಹರಿ ಪ್ರಬೋಧಕಾಲವು ಬರಲು ಕಂಪಿತವಾದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ, ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ವಿವೃದ್ಧವಾದ ಹರಿನಿರತವಾದ ವಿಜ್ಞಾನಬಲದಿಂದ ನೀರನ್ನೂ ವಾಯುವನ್ನೂ ಸಹ ಕುಡಿದುಬಿಟ್ಟನು. ಸರ್ವಜೀವವಾಸ ವಿರೋದಿಯಾದ ಪ್ರಳಯಜಲವಾಯು ವಾನವಂ ಗೈದು ಮೇಲಕ್ಕೇದ್ದ ಕಮಲವನ್ನು ಕಂಡು ಇದರಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಲೀನವಾದೆಲ್ಲ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸುವೆನೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದನು

ಜ್ಞಾನವೈರಾಗ್ಯಾದಿ ಗುಣಶಾಲಿಯಾದ ಚತುರ್ಮುಖನು ಚತುರ್ದಶ ಬುವನ ನಿರ್ಮಾಣ ನಿಮಿತ್ತವಾದ ಕರ್ಮದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಚೈಯಂತೆ ಒಂದಾದ ವದ್ತವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಮೂರಾಗಿ, ಹದಿನಾಲ್ಕಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿದನು ಇದು ಲೋಕಸಂಸ್ಥಾ ವಿಭಾಗವು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಬ್ರಹ್ಮಾರ್ಪಣಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಾಡಿದ ಈ ಜಗನ್ನಿರ್ಮಾಣವು ವಿಶಿಷ್ಟ ಪಲದಾಯಕವೆಂದು ತಿಳಿ.

ವಿದುರನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು—

ಬಹುರೂಪನಾಗಿ ಅದ್ಭುತಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕಾಲನಾಮಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಮಗೆ ವರ್ಣಿಸು

ಎನ್ನಲು ಮೈತ್ರೇಯನು ವೇಳಿದನು—

ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲ ಬರಲು ಗುಣಗಳ ವಿಕಾರವಿಶೇಷವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಸೃಜಿಸುವ ನಿರ್ವಿಕಾರನು, ಅನನ್ಯಾದಾರನೂ, ಸಮಾದಿಕರಹಿತನೂ ಆದ ಶ್ರೀಶನು ಗುಣವೈಷಮ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರಣನನ್ನಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸೃಜಿಸಿ, ಮೂರು ರೂಪಗಳಿಂದ ಆವಿರ್ಭೂತನಾದನು. ಆ ರೂಪಗಳು ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಟುಶಿವನೆಂಬವುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರಗಳಿಗೋಸುಗ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂಬ ತನ್ನ ರೂಪದಿಂದ ನಿಂತು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಿದನು. ಶಿವನಲ್ಲಿ ಕಾಲ-ಶಿವನೆಂಬ ತನ್ನ ರೂಪದಿಂದ ನಿಂತು ಶಿವನಿಂದ ಸಂಹಾರಮಾಡಿಸಿ ಶಿವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವನು

ಅನಾದ್ಯಂತಕಾಲೀನವಾದ ಸರ್ವದೈಕಪ್ರಕಾರವಾದ ಈ ಜಗತ್ಪವಾಹವು ಸತ್ಯವಾದುದು ಮಿದ್ಯೆಯೆಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲ ಈಗ ಅರ್ಧಕ್ರಿಯಾಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಜಗತ್ತು ಸತ್ಯವು. ಅಂತೆಯೆ ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಮುಂದೆ ಪ್ರಳಯಾನಂತರದಲ್ಲಿಯೂ, ಜಗತ್ತು ಸರ್ವವೂ ಸತ್ಯವೆಂದೇ ತಿಳಿಯಲರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಒಂಬತ್ತು ವಿದವಾಗಿದೆ ಪ್ರಾಕೃತ ಸರ್ಗವು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಹೊರಗೆ ಆದದ್ದು ಅದು ಆರು ವಿಧ. ವೈಕೃತಸರ್ಗವು

ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ನಿಂತಿರುತ್ತವೆ. ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಒಳಗೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿರುತ್ತವೆ ಕಡಿದಕಡಿ ಒಣಗುತ್ತವೆ

ಎಂಟನೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಯು ತಿರ್ಯಕ್ ಸೃಷ್ಟಿಯು. ಇದು ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ವಿದ. ಜ್ಞಾನ ಶೂನ್ಯವಾದ ಇವು ಶರೀರಾಹಂಕಾರಮಾಬಿಮಾನಬರಿತವು, ಆಹಾರನಿದ್ರಾರತವು, ಗಂದಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಅಂತಃಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸುಖದುಃಖಾನುಭೂತಿ ಪಡೆಯುವದಾಗಿವೆ. ಗೋವು, ಮೇಕೆ, ಎಮ್ಮೆ, ಕೃಷ್ಣಮೃಗ, ಹಂದಿ, ಗವಯ, ರುರು, ಕುರಿ, ಒಂಟೆ, ಇವು ದ್ವಿಶವಗಳು ಕತ್ತೆ, ಕುದುರೆ, ಹೇಸರಕತ್ತೆ, ಗೌರಮೃಗ, ಶರಬ, ಚಮರೀಮೃಗ ಇವುಗಳು ಏಕಶವವಶುಗಳು ನಾಯಿ, ನರಿ, ತೋಳ, ಹುಲಿ, ಬೆಕ್ಕು, ಮೊಲ, ಶಲ್ಮಮೃಗ, ಸಿಂಹ, ಕೋತಿ, ಆನೆ, ಆಮೆ, ಹಲ್ಲಿ, ಮೊಸಳೆ ಮೊದಲಾದವು ಪಂಚನಖಗಳು. ಕಂಕ, ಹದ್ದು, ಬಕ, ಗಿಡಗ, ಬಾಸ, ವಲ್ಲೂರ, ನವಿಲು, ಹಂಸ, ಸಾರಸ, ಚಕ್ರವಾಕ, ಕಾಗೆ, ಗೂಬೆ, ಮೊದಲಾದವು ಪಕ್ಷಿಗಳು.

ಒಂಬತ್ತನೆಯದು ಅರ್ವಾಕ್ ಸ್ತ್ರೋತಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ ಇದೊಂದೇ ವಿದವಾಗಿದೆ, ರಚೋಧಿಕರಾಗಿ ಕರ್ಮಪರರಾದ ಮನುಜರು ಮತ್ತು ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಸುಖಬ್ರಾಂತಿಯುಳ್ಳ ಅನ್ಯಧಾಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಅಸುರರು ಸ್ವಾವರ ನರತೀರ್ಯಗ್ರೂವ ಮೂರು ಸೃಷ್ಟಿಯು ವೈಕೃತವೇ ವೈಕಾರಿಕಾಹಂಕಾರದಿಂದ ದೇವಸೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಾಕೃತವೆಂದು ಹೇಳಿದನಲ್ಲವೇ? ಆ ದೇವತೆಗಳು ಪುನಃ ಅಂಡದ ಒಳಗೆ ಸೃಷ್ಟರಾಗುವುದು ಕೌಮಾರಸರ್ಗವೆನಿಸುವುದು. ಇದು ಪ್ರಾಕೃತವೂ ಮತ್ತು ವೈಕೃತವೂ ಆಗಿದೆ, ಉಭಯಾತ್ಮಕವೆನಿಸಿದೆ.

ದೇವಸರ್ಗವು ಎಂಟು ವಿದ. ವಿಬುಧರು ಮುಖ್ಯಭೋಗಿಗಳೆನಿಸಿದರು. ಮಿಕ್ಕ ಏಳು ಗಣವನ್ನು ಕೇಳು. ಪಿತೃಗಳು 100 ಜನ, ಅಸುರರಲ್ಲಿ 30, ಗಂದರ್ವಾಪ್ಸರಸರಲ್ಲಿ 200, ಸಿದ್ಧರು 100, ಯಕ್ಷರಕ್ಷಸರಲ್ಲಿ 70, ಚಾರಣರು 30, ಭೂತಪ್ರೇತಪಿಶಾಚಾದಿಗಳು 70, ವಿದ್ಯಾಧರರು 70, ಕಿನ್ನರರು 70, ಇವೆಂಟು ವಿದವಲ್ಲದೆ, ಪ್ರಾಕೃತ ದೇವರು ವೈಕೃತ ದೇವರೆಂದು ಎರಡು ವಿದ ಮೊದಲೇ ವೇಳಿದೆ. ಅಂತೂ ಹತ್ತುವಿಧ ದೇವಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಾಡಿದನು ಇವರು ಊರ್ಧ್ವಸ್ತ್ರೋತಸರು.

ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಿನಗೆ ವಂಶಾನುಚರಿತ ಮನ್ವಂತರಗಳನ್ನು ವೇಳುವೆನು.

ವಿದುರಾ! ಇಂತು ಅಮೋಘಸಂಕಲ್ಪನು, ಸ್ವತಂತ್ರನು, ಅನ್ಯಸೃಷ್ಟ್ಯರಹಿತನು, ಸಕಲ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನೂ ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕಲ್ಪಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ರಚೋಗುಣದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುವನು ಇದು ಮೊದಲನೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಯೆಂದು ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಗುಣವ್ಯತ್ಯಯರೂಪ ಪ್ರಪಂಚಾರಂಭವು ಹರೀಚ್ಛಾ ನಿಯತವಾಗಿದೆ. ನದಿಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗು ತಿರುವ ಸುಳಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭ ಎಲ್ಲಿ ಕೊನೆ ಎಲ್ಲಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅದರಂತೆ ಪ್ರಪಂಚವು ಪ್ರವಾಹತಃ ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದಿರುವರು ಈ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ದೇವಾಸುರಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಮನ್ವಂತರಾಂತರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವರು ಜೀವರು ಬೇರೆ ಯಾಗಬಹುದು. ಪದವಿಗಳೊಂದೆ ಇಂದ್ರಾದಿ ನಾಮಗಳಿಂದ, ಶುಕ್ಲಕೃಷ್ಣಾದಿ ರೂಪಗಳಿಂದ, ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಾದಿ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ, ಯುಕ್ತರಾಗಿಯೇ ಇರುವರು

೧.೨. ಕಾಲನಾಮಕ ಹರಿ ಮಹಿಮೆ

ಮೈತ್ರೇಯನು ನುಡಿದನು—

"ವಿದುರನೇ! ಪರಮಾಣುಕಾಲಜ್ಞಾನವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಮೊದಲು ದ್ರವ್ಯ ಪರಮಾಣು ವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅನೇಕಾವಯವ ಸಂಯುತವೇ ಆದ ವಾರ್ಧಿವಾದಿ ವದಾರ್ಥಗಳ ಚರಮಾಂಶವು ಪರಮಾಣು ಎನಿಸುವದು. ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಮನುಜರು ಯಾವ ಅಂಶಾಂಶಿತ್ವವನ್ನು ಕಾಣಲಾರರೋ ಅದರಲ್ಲಿ ಅವಯವಗಳಿದ್ದರೂ ಕಾಣಲಾರರೋ ಅದೇ ಚರಮ ವಿಶೇಷವೆನಿಸುವದು ಅದನ್ನು ನೋಡಿ, ಕಣದಾದಿಗಳು ಒಂದೇ ಇದೆ, ಅವಯವ ಗಳಿಲ್ಲವೆಂದು ಐಕ್ಯಭ್ರಮವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪರಮಾಣುವುಂಜವಾದಾದಿ ಅಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವರು. ನಿಜವಾದ ಪರಮಾಣುವೆಂದರೆ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ. ಅವನೇ ಮಹತ್ತಿಗೂ ಮಹತ್ವಾ ಗಿರುವನು. ಸ್ವಮಹಿಮಾರತನಾಗಿ ಅನ್ಯಾದಾರಾವೇಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲದೆ, ಸರ್ವ ಮಹದಾದಿ ಶಬ್ದಗಳ ಮುಖ್ಯವಾಚ್ಯನಾಗಿ, ಕೇವಲ ನಿರಪೇಕ್ಷನಾಗಿ, ಜಗದಾವರಣ ವ್ಯಾವಾರದಲ್ಲದಾಸೀನ ನಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಪರಮಮಹತ್ತೆನಿಸುವನು ಹೀಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಸ್ಥೂಲಗಳಾದ ವದಾರ್ಥ ಗಳಂತೆ ಕಾಲವು ಕೂಡ ಅನಂತ ಅನಾದಿಯಾದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಪರಮಾಣುವಾಗಿ ಪರಮಾಣುಕಾಲನೆನಿಸುವನು. ಮಹತ್ತಾಗಿ ಮಹಾಕಾಲವೆನಿಸುವನು ಕೂಡ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ದೇವತಾಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಯಜ್ಞಕರ್ತನಾದ ಮನುಜನು ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಚಿಂತಿಸಿದಂತೆ ಕಲಾಕಾಷ್ಠ ಮುಹೂರ್ತೇತ್ಯಾದಿ ಕಾಲಾವಯವಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ ಕಾಲಾಂತ ಯಾಮಿ ಹರಿಯನ್ನೂ ತಿಳಿದು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಕಾಲದಿಂದ ದೇಶದಿಂದ ಗುಣದಿಂದಲೂ ಅನಂತನು ಎಂದು ಉವಾಸಿಸುವುದೇ ಹರಿಪ್ರೀತಿಸಾಧನವಾಗಿದೆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತಾನು ಅವ್ಯಕ್ತನಾಗಿದ್ದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಪ್ರವಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿ ರಕ್ಷಣ ಸಂಹರಣಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನು.

ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪರಮಾಣುರೂಪದಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿರುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪರಮಾಣು ಕಾಲವೆನ್ನುವರು. ನಿರಂತರವಾದ ಪರಮಾತ್ಮಭೋಗಕಾಲವು ಪರಮಮಹತ್ ಎನಿಸಿದೆ. ಪರಮಾಣುಗಳು ಎರಡಣುವೆನಿಸುವದು. ಅವು ಮೂರಾದರೆ ತ್ರಸರೇಣು ಇದು ಜಾಲಗತ ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಾ ಜರುಗುವ ದ್ರವ್ಯಪರಿಮಿತಿಕಾಲ. ತ್ರಸರೇಣು ತ್ರಯವಾದರೆ ತ್ರುಟಿಯು. ಮೂರು ತ್ರುಟಿಗಳು ವೇಧ. ಅವು ಮೂರು ಲವವೆನ್ನುವರು. ಮೂರು ಲವಗಳು ಒಂದು ನಿಮಿಷ. ಅವು ಮೂರೊಂದು ಕ್ಷಣ. ಕ್ಷಣಗಳೆದರೊಂದು ಕಾಷ್ಠ. ಕಾಷ್ಠಗಳು ಹದಿನೈದು ಒಂದು ಲಘು. ಹದಿನೈದು ಲಘುಗಳಾದರೊಂದು ನಾಡಿಕಾ ನಾಡಿಕಾದ್ವಯವೇ ಮುಹೂರ್ತ. ಅವು ಆರಾದರೆ ಒಂದು ಯಾಮ. ಯಾಮಗಳು ನಾಲ್ಕು ಹಗಲೆನಿಸುವವು. ಅಷ್ಟೇ ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲಪರಿಮಿತಿಯು. ದಿನಗಳೆದು ಮತ್ತು ಹತ್ತಾದರೆ ವಕ್ಷ, ಶುಕ್ಲವಕ್ಷ- ಕೃಷ್ಣವಕ್ಷಗಳೆರಡು ಕಲಿತು ಮಾಸವು ಎರಡು ಮಾಸಗಳು ಋತುವು ಆಗುವದು. ಮೂರು ಋತುಗಳಯನ. ಉತ್ತರ-ದಕ್ಷಿಣಾಯನಗಳೆರಡಾದರೆ ಸಂವತ್ಸರವಾಗುವುದು ಇದು ಮನುಷ್ಯಮಾನ. ಮನುಜರ ಆಯುರ್ಮಾನವು ಇಂತಹ ನೂರು ವರ್ಷಗಳು. ಗ್ರಹ

ನಕ್ಷತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ವರಮಾಣ್ಯಾದಿ ಕಾಲಗಳನ್ನು ಸತತವೂ ನಡೆಯಿಸುವ ಸರ್ವ ಸಾಕ್ಷಿಯು ಸಂವತ್ಸರದಿಂದ ಕಾಲವನ್ನು ಅಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಕಾಲಚಕ್ರವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವನು. ವಿದುರಾ! ಮನುಷ್ಯರ ಶುಕ್ಲವಕ್ಷವು ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ದಿನವು. ಕೃಷ್ಣವಕ್ಷವೇ ಪಿತೃ ಲೋಕದಿ ರಾತ್ರಿ. ಇಂತು ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಮಾಸವು ಒಂದು ದಿನವೆನಿಸುವದು ಅಂತೆಯೇ ಉತ್ತರಾಯಣ ದಕ್ಷಿಣಾಯನಗಳೆರಡು ಅಹೋರಾತ್ರಿಗಳಾಗಿರುವ ಸಂವತ್ಸರವು ದೇವ ಲೋಕದ ದಿನವಾಗುವದು ಕಾಲವನ್ನಳೆಯುವ ನಾಡೀಯಂತ್ರವನ್ನು ವೇಳುವೆ.

ಆರು ವಲಗಳ ಪರಿಮಾಣವಿದ್ದ ವಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಚತುರಂಗುಲ ದೀರ್ಘವಾದ ಸ್ಪರ್ಣಮಾಷಗಳ ನಾಲ್ಕನ್ನು ನಾಲ್ಕು ರಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪ್ರವಾಹಜಲವನ್ನೊ ಅಥವಾ ಪ್ರಯಾಗಜಲವನ್ನೋ ತುಂಬಿದರೆ ಆ ಜಲವು ಕೆಳಗಿನ ವಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿದುಹೋಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನಾಡಿ ಎನ್ನುವರು. ಅತಿ ಶೀತಜಲ ಅಥವಾ ಸಕಲಂಕ ಜಲವಾದರೆ ನಿಧಾನವಾಗು ವುದು. ಭಾರವಾದ ನೀರಾದರೆ ಬೇಗ ತುಂಬಿ ತವ್ವಾಗುವುದು ಆದ್ದರಿಂದ ವಸಂತಕಾಲದ ಸಮಶೀತೋಷ್ಣ ಜಲವನ್ನು ತುಂಬಬೇಕು

ಇಂತು ನಡೆಯುವ ಸಂವತ್ಸರವು ಐದು ವಿದವಾಗಿದೆ ಸೂರ್ಯನು ಹನ್ನೆರಡು ರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುವ ಕಾಲ ಸಂವತ್ಸರವು. ಗುರುವು ಒಂದು ರಾಶಿಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಸೇರುವ ಕಾಲ ಪರಿವತ್ಸರವು. ಇವತ್ತೇಳು ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಹನ್ನೆರಡು ಸಲ ತಿರುಗಿದರೆ ಇಡಾವತ್ಸರವೆನಿಸುವುದು ಚಂದ್ರನು ತಿರುಗಿರಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಾ ಹನ್ನೆರಡು ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಆದರೆ ಅನುವತ್ಸರವು. ಎಣಿಸಲು ಮುನ್ನೂರಾ ಅರವತ್ತು ದಿನಗಳಾದರೆ ವತ್ಸರವು. ಯಾವ ಶ್ರೀರಮಣನು ತನ್ನವಳಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ವಿಜೃಂಭಿತಳನ್ನಾಗಿ ರಮಿಸಿ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಲೋಕವನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ, ಜನರ ಭ್ರಮನಿರಸನೆಗಾಗಿ ವಿವಿಧಜ್ಞಾನ ಜನಕನಾಗಿ ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದು ಕಾಲವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವನೋ ವತ್ಸರ ವಂಚಕದಲ್ಲಿ ತತ್ತನಾಮ ನಾಗಿ ನಿಂತು ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಿವೆನೋ ಆ ಕಾಲನಾಮಕ ನಾದ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಸಕಲ ಪೂಜೆಯು ಸಲ್ಲಿಸಲ್ಪಡಲಿ!

ಎಂದು ಮೈತ್ರೇಯನು ವೇಳಲು ವಿದುರನು ಪುನಃ ಕೇಳಿದನು—

ಪೂಜ್ಯನೇ! ಪಿತೃ-ದೇವ-ಮನುಜರ ಆಯುಃಪರಿಮಿತಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದೆ ಮಹರಾದಿ ಲೋಕಗತರಾದರು ಕಲ್ಪಾದ್ವಹಿಸ್ಥಿತರಲ್ಲವೇ? ಅವರ ಸ್ಥಿತಿ ಏಂತು? ಬಗೆ ವಂತನು ಕಾಲಚಕ್ರವನ್ನು ವೇಗದಿಂದ ನಡೆಸುವ ಪರಾಕ್ರಮದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅಷ್ಟಾಂಗ ಯೋಗ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ನೀನು ತಿಳಿದಿರುವೆ.

ಮೈತ್ರೇಯನು ವೇಳಿದನು

ಕೃತ, ತ್ರೇತಾ, ದ್ವಾವರ, ಕಲಿ ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ಯುಗಗಳು ಕಲೆತು ದೇವವರ್ಷಗಳಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಾಗುವವು ಇದು ಮಹಾಯುಗವೆನಿಸುವದು ಕೃತವು ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ, ತ್ರೇತೆಯು ಮೂರು ಸಾವಿರ, ದ್ವಾವರವು ಎರಡು, ಕಲಿಯು ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಪರಿಮಿತವಾಗಿವೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ 400, 300, 200,

100, ಒಟ್ಟು ಸಾವಿರ ಪೂರ್ವಸಂದ್ಯಗಳು, ಮತ್ತು ಸಾವಿರ ಅವರ ಸಂದ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ದ್ವಾದಶ ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷವಾಗುವುದು ಸಂದ್ಯಾಂಶಗಳ ಮದ್ಯಕಾಲವು ಯುಗಮಾನವೆಂದು ಯುಗಜ್ಞಾನಿಗಳು ವೇಳುವರಲ್ಲಿ ಯುಗದರ್ಮಗಳ ವಿದಾನವನ್ನೂ ಮಾಡುವರು ದರ್ಮವು ಮನುಜರನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ, ಕೃತಯುಗದಿ ತಪ, ಸತ್ಯ, ದಯಾ, ಶೌಚವೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ವಾದಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ ತ್ರೇತಾದಲ್ಲಿ ಆ ನಾಲ್ಕರಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ವಾದ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ತ್ರಿವಾದಗಳುಳಿಯುವವು ಹೀಗೆಯೇ ಅದರ್ಮದ ವಾದಗಳಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ, ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಾದಗಳು, ಕಲಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ವಾದ ಸತ್ಯ ದಯಾ ತಪ ಶೌಚಗಳುಳಿಯುವವು. ಬೋ: ಬುವ: ಸ್ವ: ಎಂಬ ಮೇಲಿನ ಮಾನ ಉಳ್ಳ ಮೂರು ಲೋಕಗಳು ದಾಟಿ ಮಹರ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದಿನದಿಂದ ಕಾಲಮಾನವೇನೆಲ್ಲಾಡುವದು ಚತುರ್ಯುಗ ಸಹಸ್ರವಾದರೆ ಬ್ರಹ್ಮದಿನ. ರಾತ್ರಿ ಮತ್ತೆ ಸಾವಿರ ಮಹಾ ಯುಗಗಳು ಆಗ ವಿರಿಂಚನು ನಿದ್ರಿಸಿ ನಿಶಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಕಲ್ಪಾಂತರವನ್ನಾರಂಭಿಸಿ, ಸೃಜಿಸುವನು ಒಂದು ಬ್ರಹ್ಮದಿನದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮನುಗಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ರಾಜರಾಜೇಶ್ವರರೂಪಿ ಹರಿಯ ಸನ್ನಿಧಾನದಿಂದ 71 ಮಹಾಯುಗಗಳು 18 ½ ಲಕ್ಷವರ್ಷ ಕಾಲವಿದ್ದು ಮನ್ವಂತರವೆನಿಸುವ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ಇಂದ್ರ, ದೇವತೆಗಳು, ಋಷಿಗಳು, ಸ್ವವಂಶೀಯರು ಮೊದಲಾದವರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪದವಿಗಳಲ್ಲಿರುವರು ಇದು ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಾಡುವ ದೈನಂದಿನ ಸರ್ಗವು-ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ, ಸಂಹರಿಸಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವ ಕಾಲವು. ದಿನ ದಿನದ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಾನುರೂಪವಾಗಿ ತಿರ್ಯಕ್ ಪಿತೃದೇವ ಮನುಜಾದಿಗಳು ಪುಟ್ಟುವರು.

ಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಗವಂತನು ಅವತರಿಸಿ, ಮತ್ತು ಮನುಗಳಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿ ಈ ಜಗವನ್ನತ್ಯಂತ ವರಾಕ್ರಮಿಯಾಗಿ ಪರಿವಾಲಿಸುವನು ಬ್ರಹ್ಮದಿನವು ಮುಗಿಯಲು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸಂಕರ್ಷಣ ಕಾಲರುದ್ರಾದಿ ರೂಪಗಳಿಂದ ಜಗವನ್ನು ತಮೋಗುಣೋದ್ರೇಕಗೊಳಿಸಿ ಸಂಹರಿಸಿ ಕಾಲನಾಮಕ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಕಲ್ಪಪ್ರಳಯೋದಕದಲ್ಲಿ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಉಪರಮಿಸಿ ಮಲಗಿರುವನು ಆಗ ಬೋ: ಬುವ: ಸ್ವ: ಎನ್ನುವ ಮೂರು ಲೋಕಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸೇರಿ ಲಯವನ್ನು ಪೊಂದುವವು ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಕಳೆಯುವವರೆವಿಗೂ ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯರಿರುವುದಿಲ್ಲ ಸಂಕರ್ಷಣಮುಖಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳು ಸುಟ್ಟು ಪೋಗಲು ಆ ಬೇಗೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಋಭ್ವಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಮಹರ್ಲೋಕವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಜನೋಲೋಕವನ್ನೆದುವರು ಆಗ ಸಂಕರ್ಷಣಮುಖ ವಿಷಮಿಶ್ರಿತ ಸಪ್ತಸಮುದ್ರಗಳು ಉಕ್ಕೇರಿ ಚಂಡವ್ರಲಯ ವಾತಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ ಬಯಂಕರತರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಕಗಳನ್ನು ನುಂಗಿಬಿಡುವವು. ಆಗ ಹರಿಯು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗಾಗಿ ನಿದ್ರಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರಳೋಯದಕದ ಅನಂತಾಸನದಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನಿರುವನು! ಜನೋಲೋಕದವರು ಅವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಇಂತು ವರ್ಣಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಅಹೋರಾತ್ರಿಗಳಿಂದ ಆಗುವ ನೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಪರವಂತಲೂ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ವರಾಯುನೆಂತಲೂ ವೆಸರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವ ವರಾದವು ಕಳೆದಿದೆ

ದ್ವಿತೀಯ ಪರಾರ್ಧವೀಗ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ

ವೃದಮ ಪರಾರ್ಧದ ಕೊನೆಯ ಕಲ್ಪವೇ ವಾದ್ತಕಲ್ಪವು. ಆಗಲೇ ಶ್ರೀಹರಿಯ ನಾಭಿಸರದಿಂದ ಲೋಕಮಯ ವದ್ಮವು ಪುಟ್ಟಿದುದು ವಿದುರಾ! ದ್ವಿತೀಯ ಪರಾರ್ಧದ ಮೊದಲನೆಯ ಕಲ್ಪವು ಶ್ವೇತವಾರಾಹ ಕಲ್ಪವು ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶನು ಸೂಕರಾವತಾರವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಚಂಡ ದೈತ್ಯನಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದನು

ದ್ವಿಪರಾರ್ಧಗಳ ಬ್ರಹ್ಮಾಯು ಪರಿಮಿತ ಕಾಲವು ಶ್ರೀಹರಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಮೇಷವೆಂದು ನಮಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಉಪಚರಿತವಾಗಿ ವೇಳುವೆನು ಅವನು ಅಮ್ಯಾಕೃತನು ಕಾಲಾತೀತನು. ಅನಂತನು. ಜಗತ್ಪ್ರಭುವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಕಾಲವು ದೇಶವೂ ಬಾದಕವಾಗಲಾರದು

ಪರಮಾಣುವಿನಿಂದ ದ್ವಿಪರಾರ್ಧದವರೆವಿಗೂ ಇರುವ ಕಾಲವನ್ನು ನಿನಗೆ ವೇಳೆ ದೆನು. ಲೋಕಾದಿವತಿಗಳಾಗಿ ನಾನು ನನ್ನದೆಂಬುವರನ್ನು ನುಂಗಿಬಿಡುವ ಕಾಲವು ಶ್ರೀಹರಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತದಧೀನವಾಗಿ ತನ್ನಿಯತವಾಗಿದೆ. ಯಮ, ಸುದರ್ಶನ, ರುದ್ರ, ಬ್ರಹ್ಮ ಇವರೂ ಕಾಲರೇ, ಆದರೆ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ದುರ್ಗಾದೀನರು ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಾ ರೂಪಿಣೀ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಚಕ್ರರೂಪಿಣಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅದೀನಳಾಗಿರುವಳು. ದುರ್ಗಾವತಿ ಯಾದ ಶ್ರೀಶನನ್ನು ಕಾಲವೇನೂ ಮಾಡಲಾರದು

ಷೋಡಶಕಲಾಯುಕ್ತವಾಗಿ, ವೃದಿವ್ಯಾದ್ಯಾವರಣ ಸಹಿತವಾದೀ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ಪಂಚಾಶತ್ಕೋಟಿ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಮೇಲೆ ವೃದಿವ್ಯವೈಜೋವಾಯ್ಷಾಕಾಶ ಅಹಂಕಾರ ಮಹತ್ ಪ್ರಕೃತಿನಾಮಕ ಅಷ್ಟಾವರಣದಿಂದ ದಶೋತ್ತರ ಪರಿಮಾಣ ವೃದ್ಧಿ ಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ. ಇದು ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವಿಷ್ಟವಾದಾಗ ಪರಮಾಣುವಿನಂತೆ ಕಾಣುವದು ಅನ್ಯ ಕೋಟಿಗಟ್ಟಲೆ ಅಂಡರಾಶಿಗಳು ಕೂಡ ಅವನಲ್ಲಿವೆ ಅಂದಮೇಲೆ ಪರಮಾಣುವೂ ಅವನೇ, ಪರಮಮಹತ್ಕೂ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಕಾರಣನಾದ ನಾಶರಹಿತನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಜೀವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಪುರುಷನೆನಿಸಿ, ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಭು ವಾದ ಕಾರಣ ಮಹಾತ್ಮನೆನಿಸಿ, ಕಾಲರೂಪನಾಗಿಯೂ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವನು. ಅಂತಹ ಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಅಂಡಕೋಶವು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ರೋಮಕೂವಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದ ರಿಂದ ಬಹುಕೋಶಗಳಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಕಂಡನು ಅಂತಹ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಶ್ರೀರಮಣನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು!

೧೩. ಸೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಕಾರವು; ಮನುರಾಜೋದಯವು

ಮೈತ್ರೇಯನು ವೇಳಿದನು—

ವಿದುರಾ! ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಾಲರೂಪದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನಿನಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದೆನು. ಇನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಾಡಿದ ಸರ್ಗವಿವರವನ್ನು ಕೇಳು. ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮನು ತಮ, ಮೋಹ, ಮಹಾಮೋಹ, ತಾಮಿಸ್ರ, ಅಂಧತಾಮಿಸ್ರವೆಂಬ ಐದು ವಿದ ಅವಿದ್ಯಾಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು

ಮಾಡಿದನು ತಮಸ್ಸೆಂದರೆ ಅಜ್ಞಾನ ಮೋಹವೆಂದರೆ ಅನ್ಯದಾಜ್ಞಾನ. ಅದರಲ್ಲಾಗ್ರಹವೇ ಮಹಾಮೋಹವು ಕ್ರೋಧವೇ ತಾಮಿಸ್ರ, ಮರಣವೇ ಅಂಧತಾಮಿಸ್ರವು. ಈ ಐದು ಅಜ್ಞಾನಮೂಲವಾದ ವಾಪಿ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಬ್ರಹ್ಮನು ಸಂತಸವಡಲಿಲ್ಲ. ವ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಗಿ ಬಗವಂತನನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ ಪುನಃ ಮನನಾ ನನಕ ನನಂದನ ಸನಾತನ ಸನತ್ಕುಮಾರ ರೆಂಬುವ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ವಡೆದನು ಅವರು ಊರ್ಧ್ವರೇತಸ್ಕರು, ಪರಮ ಹಂಸರಾದರು. ಆಗ ಆ ಪುತ್ರರಂ ಕಂಡು ಬ್ರಹ್ಮನು 'ಪುತ್ರರೇ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ' ಎಂದಾಜ್ಞಾ ಪಿಸಿದನು ಆಗ ಅವರು ವಾಸುದೇವ ಪರಾಯಣರು, ನಿವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗನಿರತರಾದ್ದರಿಂದ ಒಲ್ಲೆವೆಂದರು ತನ್ನಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ವಾಲಿಸದಿರಲು ಬ್ರಹ್ಮನು ಅವಮಾನಿತನಾಗಿ, ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಂತೆ ಆಗಲು, ನಿಯಂತ್ರಿಸಿ ಶಾಂತನಾದನು. ಬುದ್ಧಿಬಲದಿಂದ ನಿಗ್ರಹಿಸಿದರೂ ಆ ಮನ್ಯು ಸ್ವರೂಪವು ಪ್ರಜಾವತಿಯ ಹುಚ್ಚಿನ ದೆಶೆಯಿಂದ ಉಕ್ಕಿ ಬಂದು ಸದ್ಯೋ ಜಾತನೆನಿಸಿದ ರುದ್ರನಾಗಿ ನಿಂತಿತು ಶೀರ್ಷವು ಕವ್ವಾಗಿ ನೇತ್ರಗಳು ಕೆಂವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ನೀಲಲೋಹಿತನೆಂದ. ಖ್ಯಾತನಾದ ಬಗವಾನ್ ಶಿವನೇ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಪುಟ್ಟಿದನು ಪುಟ್ಟುತ್ತಲೇ ರೋದಿಸಿ, ರುದ್ರನೆಂದು ಹೆಸರನ್ನು ವಡೆದನು ಆಗ ತಂದೆಯಂ ಕಂಡು 'ದಾತಃ! ಜಗದ್ಗುರೋ! ನಾನಿರಲು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ದಯವಾಲಿಸು ಮತ್ತು ನನಗೆ ನಾಮಗಳನ್ನು ವೇಳು ನನ್ನ ವತ್ಸಿ ಯಾರು?' ಎನ್ನಲು ಅವನ ಮಾತನ್ನು ಲಾಲಿಸಿ, ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಂಗಳಕರವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ 'ವತ್ಸಾ! ಅಳಬೇಡ! ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಗಳನ್ನೀಡೇರಿಸುವೆನು. ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ! ಬಾಲಕನಂತೆ ರೋದನವನ್ನು ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಪ್ರಜರು ನಿನ್ನನ್ನು ರುದ್ರನೆನ್ನು ವರು ಮನಸ್ಸು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ವ್ರಾಣ, ಆಕಾಶ ವಾಯು ವಕ್ಷಿ ಜಲ ಭೂಮಿಗಳು, ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರು, ತವಸ್ಸುಗಳೆಂಬ ಈ ಹನ್ನೊಂದು ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡು ಮನ್ಯು, ಮನು, ಮಹಾನನ, ಮಹಾನ್, ಶಿವ, ಋತಧ್ವಜ, ಮರುರೇತ, ಬವ, ಕಾಲ, ವಾಮದೇವ, ದೃತವ್ರತನೆಂಬ ಹನ್ನೊಂದು ವೆಸರನ್ನು ವಡೆದು, ಧೀ, ವೈತ್ತಿ, ಅಶಲೋಮಾ, ನಿತ್ಯಾ, ಉತ್ಕರ್ಷಿ, ಇಲಾ, ಅಂಬಿಕಾ, ಇರಾವತೀ, ಸುದಾ, ದೀಕ್ಷಾ, ರುದ್ರಾಣೀ ಎಂಬ ಏಕಾದಶ ವತ್ಸಿಯರಿಂದ ಕೂಡಿ ಬಹು ಪ್ರಜರನ್ನು ಸೃಜಿಸು ಪ್ರಜಾವತಿಯಲ್ಲವೇ ನೀನು' ಎಂದು ಆಜ್ಞಪ್ತನಾಗಿ, ವೈರಾಗ್ಯಬಾಗ್ಯಭರಿತನಾದ ನೀಲಲೋಹಿತನು ಬಲವೀರ್ಯ ಬ್ರಾಜಮಾನನಾಗಿ, ಪ್ರಜರನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದನು. ರುದ್ರನ ಉಗ್ರಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಪೊಂದಿದ ಆ ಪ್ರಜರು ಉಗ್ರಗುಣರಾಗಿ, ಜಗವನ್ನೇ ನುಂಗಲುದ್ಯುಕ್ತರಾದರು. ಆಗ ಆ ಪ್ರಮದಗಣವನ್ನು ಕಂಡು ಚಕಿತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ರುದ್ರನನ್ನು ಕರೆದು 'ವತ್ಸ! ನಾಕೀ ನಿನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿ. ಕೆಂಡಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಜಗವನ್ನೇ ಸುಡುವ ಇವರನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸು ಮತ್ತು ತವವನ್ನು ಮಾಡು ನಿನಗೆ ಶುಭವಾಗಲಿ! ಸರ್ವಭೂತಗಳಿಗೆ ಸುಖಾವಹವಾದ ತವಸ್ಸಿನಿಂದ, ಹಿಂದೆ ನೀ ಸೃಜಿಸಿದಂತೆ ಈಗಲೂ ಹರಿದ್ಯಾನ ಬಲದಿಂದ ಜಗವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸು ತವಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ನೂರ್ಯಾದ್ಯಮಿತ ತೇಜಸ್ಸನು, ಇಂದ್ರಿಯದೂರನು, ಸರ್ವಭೂತಗುಹಾವಾಸಿಯು, ಆದ ಬಗವಂತನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಸರ್ವೇಷ್ಟಪ್ರದನಾಗುವನು' ಎಂದಾಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು.

ಮೈತ್ರೇಯನು ವೇಳಿದನು—

ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಆಜ್ಞಪ್ತನಾಗಿ, ತಂದೆಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣವನ್ನು ಮಾಡಿ ವಂದಿಸಿ 'ಹಾಗೆ ಮಾಡುವೆ'ನೆಂದು ಅವನು ವಡೆದು, ತವವನ್ನು ಮಾಡಲು ರುದ್ರನು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರಿದನು.

ವುನಃ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸೃಜನವಿದಾನದ್ವಾನರತನಾಗಲು ಬಗವಚ್ಚಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾದ ಆ ವಿರಿಂಚನ ಅಂಗಗಳಿಂದ ಹತ್ತು ಮಕ್ಕಳು ಪುಟ್ಟಿದರು. ಮರೀಚ್ಯಾದಿಗಳೊಂಬತ್ತು ಜನ. ನಾರದನೊಬ್ಬ, ಬ್ರಹ್ಮನ ಉತ್ಪನ್ನದಿಂದ ನಾರದನು ಪುಟ್ಟಿದನು. ಅಂಗುಷ್ಠದಿಂದ ದಕ್ಷನು, ವ್ಯಾಣದಿಂದ ವಶಿಷ್ಠನು, ಚರ್ಮದಲ್ಲಿ ಬೃಗುವು, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೃತುವು, ನಾಭಿಯಿಂದ ಪುಲಹನು, ಕರ್ಣಗಳಿಂದ ಪುಲಸ್ತ್ಯನು, ಮುಖದಿಂದ ಅಂಗಿರಸನು, ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ರಿಯು, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮರೀಚಿಯು, ಪುಟ್ಟಿ ನವ ಪ್ರಜಾವತಿಗಳೆನಿಸಿದರು

ದಕ್ಷಿಣಸ್ಥನದಿಂದ ದರ್ಮನು ಪುಟ್ಟಿದನು. ಇವನಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾಚ್ಛೇಹರಿಯು ಹರಿ, ನರನಾಮಕ ಶೇಷಸ್ಥ ನರನಾಮಕ ಶುಕ್ಲಕೇಶ ಹರಿ (ಒಂಪಿ ರೂಪ) ನಾರಾಯಣ, ಕೃಷ್ಣ ನೆಂದು, ನಾಲ್ಕುರೂಪದಿ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸಿದನು ಬೆನ್ನಿನಿಂದ ಅದರ್ಮನು ಹುಟ್ಟಿದನು ಅವನ ಮಗನೇ ದೇಹವಿಯೋಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿಣ ಬಯಂಕರ ಮೃತ್ಯುವು. ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಕಾಮನು, ಹುಬ್ಬಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಧನು, ಅದರದಿಂದ ಲೋಭನು, ಪುಟ್ಟಿದರು. ಬಾಯಿಯಿಂದ ಮಾನುಷೀ ವಾಕ್ ಪುಟ್ಟಿದಳು ಮೇಡ್ರದಿಂದ ಸಮುದ್ರಗಳು, ವಾಯುವಿನಿಂದ ದುಃಖಾದ್ಯಬಿಮಾನಿ ಯಾದ ನಿರ್ಋತಿಯು ಪುಟ್ಟಿದರು.

ಬ್ರಹ್ಮನ ನೆರಳಿನಿಂದ ದೇವಹೂತಿವತಿಯಾದ ಕರ್ಮಪ್ರಜಾವತಿಯು ಪುಟ್ಟಿದನು ಇಂತು ಸ್ವಯಂಭುವಿನ ಮಾನಸ ಮತ್ತು ದೈಹಿಕವಾದ ಪ್ರಜಾಸಂತತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದನು.

ವಿದುರಾ! ಬಗವದ್ಭಕ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ದುಷ್ಟಜನಮೋಹನವನ್ನು ಮಾಡಲು ನಡೆಸಿದ ವಿಡಂಬನವನ್ನು ವೇಳುವನು ಮಾನುಷೀ ವಾಗ್ದೇವಿ ಪುಟ್ಟಲು ಶೃಂಗಾರ ರಸಬರಿತಳಾದ ಅಕುಶ್ಲಿತಳಾದ ಮನೋಹರಳಾದ ಆ ತರುಣಿಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಕಾಮಿಸಿದನೆಂದು ಕೆಲ ಕದೆ ಗಳಿವೆ. ಅದು ತದ್ಭವಲ್ಲ! ಕೇಳಾ ವಿಚಿತ್ರ. ಅಂತಹ ಅದರ್ಮದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ತಂದೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಮರೀಚಿಮುಖ್ಯರು ಪ್ರತಿಷೇಧಿಸಿ ಇಂತೆಂದರಂತೆ 'ತಂದೆಯೇ ಜಗದ್ಗುರುವಾದ ನಿನಗಿದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನವರಾಗಲಿ ಮುಂದೆ ಬರುವ ಯಾರಾಗಲಿ ತಮ್ಮ ಮಗಳ ಕೈಯನ್ನೇ ತಾವು ಪಿಡಿಯುವರೇ? ಕಾಮನನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲು ಸಮರ್ಥನಾಗು! ನೀನು ತೇಜೋಮಹಿಮನೇ! ನಿಜ, ಆದರೂ ನಿನಗಿದು ಸಲ್ಲದು. ಶ್ರೇಷ್ಠರಂತೆ ನಡೆದಲ್ಲವೇ ಲೋಕದ ಜನರು ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಕಾಣುವರು? ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜಗವನ್ನೆಲ್ಲ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಸೃಜಿಸಿದ ಮಹದೈಶ್ವರ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿವೃತ್ತಿನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸು ತ್ತಿರುವೆವು. ತಾವೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ದರ್ಮವನ್ನು ತಾವೇ ಸಂರಕ್ಷಕರಾಗಿ ಕಾವಾಡಬೇಕು!' ಎಂದು ಮಕ್ಕಳ ವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರಜಾವತಿಪ್ರಭುವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಲಜ್ಜಿತನಾದಂತೆ ಆ ತನ್ನಿಯನ್ನು ತೃಜಿಸಿಬಿಟ್ಟನು ಆ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು ಅವಳು

ನೀಹಾರವೆಂಬುವ ತಮಸ್ಸಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾಗಿರುವಳು ಚತುರ್ಮುಖನು ಒಂದು ಸಲ ದ್ವಾನಿಸುತ್ತಿರಲು ವೇದಗಳು ತದಬಿಮಾನಿಗಳು ವುಟ್ಟಿದರು ವೇದಗಳಿಗೆ ಶಬ್ದತಃ ಅರ್ಧತಃ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಇಲ್ಲ ಅವು ನಿತ್ಯಗಳು. ವೇದಗಳಿಗೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಆಗಲಿ ಸೃಷ್ಟಿ ಇಲ್ಲ.

ಪೂರ್ವದಂತೆ ಲೋಕಗಳೆಂತು ಉಪವನ್ನವಾಗುವವು? ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಚಾತುರ್ಹೋತ್ರ ಮುಂತಾದ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ತಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರ ಸ್ತೂತಿಗಳು ನೀತಿತರ್ಕಗಳು ಮುಂತಾದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೃಜಿಸಿದನು ನಾಲ್ಕು ದರ್ಮವಾದಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕಾಶ್ರಮ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು.

ವಿದುರನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು—"ಸ್ವಾಮೀ! ಆ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನು ಯಾವ ಯಾವ ಮುಖಾದಿ ಅಂಗಗಳಿಂದ ಯಾವ ವೇದಾದಿಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದನು? ವೇಳಿ" ಎನ್ನಲು ಮೈತ್ರೇಯನು ನುಡಿದನು-

ಪೂರ್ವಮುಖದಿಂದ ಋಗ್ವೇದವು, ದಕ್ಷಿಣ ಮುಖದಿಂದ ಯಜುರ್ವೇದವು, ಪಶ್ಚಿಮ ಮುಖದಿಂದ ಸಾಮವೇದ, ಉತ್ತರ ಮುಖದಿಂದ ಅಧರ್ವವೇದವನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತ ಮಾಡಿದನು ಹಾಗೆಯೇ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸ್ತೋಮ ಸಾಮಗಳು, ಇಚ್ಛಾ ಯಜುರ್ಮಂತ್ರಗಳು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾದಿ ಕರ್ಮಕಾಂಡವನ್ನು, ಆಯುರ್ವೇದ, ದನುರ್ವೇದ, ಗಾಂದರ್ವ, ತಕ್ಷಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವಾದಿ ಮುಖಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿದನು ಸರ್ವಜ್ಞನೂ ಶಾಸ್ತ್ರಮೂಲನಾದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಇತಿಹಾಸಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಶಬ್ದತಃ ಮಾತ್ರ ನಿರ್ಮಿಸಿದನು ಹರಿಯಿಂದ ಶ್ರವಣಮಾಡಿ ವಂಚಮವೇದವಾದ ಬಾರತಾದಿಗಳನ್ನು ಶಬ್ದತಃ ರಚಿಸಿದನು. ಯಜ್ಞವಿಶೇಷಗಳಾದ ಷೋಡಶ್ಯುಕ್ತಗಳು ಪೂರ್ವ ಮುಖದಿಂದ, ಪುರೀಷ್ಯಗ್ನಿ ಷ್ಪುತಗಳು ದಕ್ಷಿಣ ಮುಖದಿಂದ, ಆಪ್ತೋರ್ಯಾಮ ಅತಿರಾತ್ರಗಳು ಪಶ್ಚಿಮ ಮುಖದಿಂದ, ವಾಜವೇಯ ಗೋಸವಗಳು ಉತ್ತರ ಮುಖದಿಂದಲೂ ನಿರ್ಮಿಸಿದನು ಹಾಗೆಯೇ ಕ್ರಮ ವಾಗಿ ತವಶೌಚದಯಾನತ್ಯಗಳೆಂಬುವ ದರ್ಮವಾದಗಳನ್ನು ಚತುರಾಶ್ರಮಗಳನ್ನು ತತ್ತದ್ವೈತಿಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸಿದನು ದ್ವಾದಶವರ್ಷ ಗುರುಕುಲವಾಸ ವೇದಾಧ್ಯಯನವು ಸಾವಿತ್ರಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವು. ಏಕಭಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಾತ್ಮವಕಾಲಗಮನವು ಪ್ರಾಜಾವತ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮ ಚರ್ಯವು ಯಾವದ್ವಿವಾಹಾದ್ಯಯನವು ಬ್ರಾಹ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವು ಯಾವಜ್ಜೀವ ಸೈಷ್ಠಿಕವು ಬ್ರಹ್ಮದ್ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವು ಇಂತು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳಿಗೂ ಈ ನಾಲ್ಕು ವಿದ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿತ್ರ್ಯವಿದೆ. ವಾರ್ತೆ ಎಂದರೆ ಬೈಕ್ಷುಚರ್ಯ ಅಸಂಚಯವೆಂದರೆ-ಅಂದಿನ ದಾನ್ಯ ವನ್ನಂದೇ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ ಮುಗಿಸುವುದು. ಶಾಲೀನವೆಂದರೆ-ವತ್ಸರ ವರ್ಯಂತ ಜೀವನ ಹೇತು ದಾನ್ಯಸಂಗ್ರಹವು. ಪ್ರೀಹಿಸನ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಗಲಿತವಾದ ದಾನ್ಯವನ್ನು ತಂದು ದೇಹ ಯಾತ್ರೆಯು ಶಿಲೋಂಟವೆನಿಸುವುದು ಇವು ಗೃಹಸ್ಥರ ವೃತ್ತಿಗಳು ವಾನಪ್ರಸ್ಥರು ಮೂಲಾದಿ ಚಕ್ಷಣ ಮಾಡುವ ವಾಲಖಿಲ್ಕರು, ಸರ್ವಭಕ್ಷಕರಾದ ವಾಲಖಿಲ್ಕರು, ಫಲಜೀವನರಾದ ಉದುಂಬರರು, ವತ್ಸಫೇನವಾನ ಮಾಡುವ ಫೇನವರು ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ವಿದ ಕುಟಿಯಲ್ಲಿ ವಸಿಸುತ್ತಾ ವುತ್ರಾದಿಗಳು ಕೊಡುವ ಅನ್ನಾದಿಗಳಿಂದ ಜೀವಿಸುವವರು ಕುಟೀಚಕರು ತೀರ್ಧಗಳನ್ನು ಕಂಡಾಕ್ಷಣ ಸ್ನಾನಗೈಯುವ ಬಹೂದಕರೆಂಬುವ ತ್ರಿದಂಡಿ

ಗಳು, ಹಂಸ ವರಮಹಂಸರು ಏಕದಂಡಿಗಳು ಹಿಂಸಾದಿಕ್ರಿಯಾದೂರರು ಎಂದು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾಗಿರುವರು ವೇದಾನುಸಾರಿ ತಂತ್ರವಿದ್ಯೆಯಾದ ಆಸ್ತೀಕ್ಷಿಕೆ, ಮೂರು ವೇದಗಳು, ವಾಣಿಜ್ಯಾದಿ ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿ, ದಂಡನೀತಿ ಮೊದಲಾದ ರಾಜಧರ್ಮ, ವ್ಯಾಹೃತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪೂರ್ವ ಇವೆಲ್ಲ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪೂರ್ವಾದಿ ಮುಖಗಳಿಂದ ಜನಿಸಿದವು. ಓಂ ಪೂರ್ವ ಮುಖದಿಂದಲೂ, ಭೂಃ ದಕ್ಷಿಣ ಮುಖದಿಂದಲೂ, ಭುವಃ ಪಶ್ಚಿಮ ಮುಖದಿಂದಲೂ, ಸ್ವಃ ಉತ್ತರ ಮುಖದಿಂದಲೂ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾದವು. ಆತನ ರೋಮಗಳಿಂದ ಉಷ್ಣಿಕ್ ಬಂದವು, ತ್ವಚದಿಂದ ಗಾಯತ್ರೀ ಬಂದವು, ಮಾಂಸದಿಂದ ತ್ರಿಷ್ಠುವ್, ರಕ್ತದಿಂದ ಅನುಷ್ಠುವ್, ಅಸ್ಥಿಯಿಂದ ಜಗತೀ ಬಂದವು, ಮಜ್ಜಾದಲ್ಲಿ ವಂಕ್ತಿ ಛಂದವು, ಬೃಹತೀ ಪ್ರಾಣದಿಂದಲೂ, ಇಂತು ಸವೃ ಬಂದಗಳು ಪುಟ್ಟಿದವು ಆ ಬ್ರಹ್ಮಜೀವಚೈತನ್ಯದಿಂದ ಕ, ಮೊದಲು ಮ, ವರಿವಿಗಿರುವ 25 ಅಕ್ಷರಗಳು ಸ್ಪರ್ಶಗಳೆನಿಸಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾದವು. ಸ್ವರಗಳು ಅ, ಮೊದಲು ಐ, ವರಿವಿಗೂ ಇರುವ ವರ್ಣಗಳು ದೇಹದಿಂದ ಉದ್ಭವವಾದವು ಶ, ಷ, ಸ, ಹ, ಎಂಬ ಉಷ್ಮ ವರ್ಣಗಳು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದಲೂ, ಯ, ರ, ಲ, ವ, ಎನ್ನುವ ಅಂತಸ್ಸಗಳು ಬಲದಿಂದಲೂ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾದವು, ಸರ್ವ ಶಬ್ದಾಭಿಧೇಯನಾದುದರಿಂದಲೂ ವ್ಯಕ್ತನೆನಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕ್ಕೂ, ಅವ್ಯಕ್ತವೆನಿಸಿದ ಮಹದಾದಿಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ನಿಯಾಮಕನಾದ್ದರಿಂದ ವ್ಯಾವೃತ್ತನಾದುದರಿಂದಲೂ, ಸಮರ್ಥನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಶರೀರ ವಿಹಾರಗಳಿಂದ ನಿಷಾದ, ಋಷಭ, ಗಾಂದಾರ, ಷಡ್ಜ ಮದ್ಯಮ, ದೈವತ, ವಂಚಮವೆಂಬ ಸವೃಸ್ವರಗಳನ್ನೂ ಸೃಜಿಸಿದನು (ಸ, ನಿ, ದ, ವ, ಮ, ಗ, ರಿ.)

ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನುಗ್ರಹಾಮೃತಪೂರ್ಣನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂತು ಅನೇಕ ವಿದ ಸೃಷ್ಟಿ ಶಕ್ತಿಯುತನಾಗಿ ಸೃಜಿಸಿ, ಸಾಲದೆ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷಕಾರಣ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸೃಜಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು.

ಭೂರಿ ವೀರ್ಯರಾದ ಮರೀಚ್ಯಾದಿ ಋಷಿಗಳು ಮಾಡಿರುವ ಸೃಷ್ಟಿಯು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ಇಂತೆಂದು ಅಂದುಕೊಂಡನು 'ಫುನಿದಾಶ್ಚರ್ಯವು' ನಿತ್ಯವೂ ಪ್ರಯತ್ನಶೀಲನಾಗಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಈ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆಯದೆ ಇದೆ. ನಿಜವಾಗಿ ದೈವಾನುಗ್ರಹವಿದ್ದರೇನೆ ಕಾರ್ಯಗಳು ಕೈಗೂಡುವವು' ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ಹರಿದ್ವಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿರುವಾಗ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪವು ಎರಡಾದವು ಕ, ಎಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಅಯ, ಎಂದರೆ ಪೊಂದಿದ್ದರಿಂದ ಅದು ಕಾಯವೆನಿಸಿತು. ಆ ಎರಡು ರೂಪಗಳಿಂದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ಸ್ವಾಯಂಬುವ ಮನುವು, ಅವನ ಮಹಿಷಿಯಾದ ಶತರೂಪಾದೇವಿಯು ಪುಟ್ಟಿದರು ಅಂದಿನಿಂದ ಮೈದುನಧರ್ಮಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಿ ಪ್ರಜರು ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿದರು.

ಮನುರಾಜನು ಶತರೂಪೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯವ್ರತೋತ್ತಾನವಾದರೆಂಬ ಪುತ್ರರನ್ನು, ಆಕೂತಿ, ದೇವಹೂತಿ, ಪ್ರಸೂತಿ ಎಂಬ ಪುತ್ರಿಯರನ್ನು ವಡೆದನು ಆಕೂತಿಯನ್ನು ರುಚಿ ಪ್ರಜಾವತಿಗೂ, ದೇವಹೂತಿಯನ್ನು ಕರ್ದಮನಿಗೂ, ಪ್ರಸೂತಿಯನ್ನು ದಕ್ಷನಿಗೂ ಕೊಟ್ಟನು. ಪ್ರಸೂತಿಸಂತಾನವರಂವರೆಯಿಂದ ಈ ಜಗವೇ ತುಂಬಿನಂತಿತು ಎಂದು

ಮೈತ್ರೇಯನು ವಿದುರನಿಗೆ ವೇಳಿದನು

೧೪. ವರಾಹಾವತಾರ ಕಥಾ

ಶ್ರೀಶುಕನು ವೇಳುವನು

ಮೈತ್ರೇಯನು ವೇಳಿದ ಪುಣ್ಯಮಯ ಚರಿತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ವಾಸುದೇವಕಥಾಸಕ್ತ ಚಿತ್ತನಾದ ವಿದುರನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು—

ಮುನೇ! ಬ್ರಹ್ಮನ ಪ್ರಿಯವೃತ್ತನಾದ ಮನುರಾಜನು ಪ್ರಿಯವತ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಮುಂದೇನು ಮಾಡಿದನು? ಸಜ್ಜನಶಿಖಾಮಣಿಯೇ! ಆದಿರಾಜನಾದ ಆ ರಾಜರ್ಷಿಯು ವಿಷ್ಣು ಬಕ್ತನಲ್ಲವೇ! ಅವನ ಕದೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳುವೆನು ವೇಳು. ಬಹುಕಾಲ ವೇದಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸವನ್ನತಿಕ್ರಮಿಸಿದಿಂದ ಮಾಡಿದುದರ ಮುಖ್ಯವಲವು, ಮುಕುಂದ ವಾದಾರವಿಂದರತಚಿತ್ತರಾದ ಬಕ್ತಜನರ ಮುಖದಿಂದ ಹರಿಕದಾಮೃತವಾನವನ್ನು ಗೈಯುವದೇ ಹೊರತನ್ನಲ್ಲ. ಬಕ್ತಸತ್ತಮರ ಚರಿತೆಯು ಭಗವತ್ಕದಾಮೃತದಿಂದ ಅವಿನಾಶೂತ ವಾಗಿಯೇ ಇರುವದು—ಎಂದು ಕೇಳಲು ವಿನೀತನು ಸಹಸ್ರಶಿರಸ್ಸು ಶ್ರೀಹರಿಚರಣಾಂಬುಜ ವಾದಪೀರಾಯಿತಶಿರಸ್ಸನು ಆದ ವಿದುರನನ್ನು ಕಂಡು ಆನಂದವುಲಕಿತಗಾತ್ರನಾಗಿ ಮೈತ್ರೇಯನು ಚಿತ್ರಹರಿಕಥಾವರ್ಣನಾಚತುರನಾಗಿ ಇಂತೆಂದನು—

ವಿದುರಾ! ಸ್ವಾಯಂಬುವನು ತನ್ನ ವತ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ವೇದಗರ್ಭನಾದ ತಂದೆಗಭಿ ವಂದಿಸಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನುಡಿದನು—

ಸ್ವಾಮೀ! ನೀನೇ ಸರ್ವಪ್ರಜಾನೀಕದ ತಂದೆ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ಮ ನಮ್ಮ ಸೇವೆ ನಿನಗೆ ಸಲ್ಲುವದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸು. ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕರ್ಮ ಗಳನ್ನು ಪೂಜಾ ಯಜ್ಞಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ, ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯಿಂದ ಇಹದಿ ಯಶವು ವರದಿ ಸದ್ಗತಿಯು ಸಿಗುವಂತೆ ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವಾವುದು—ಎನ್ನಲು ಬ್ರಹ್ಮನು ಇಂತೆಂದನು—

ವತ್ಸಾ! ಆದಿರಾಜ! ಪ್ರೀತನಾದೆ. ನಿಮಗೆ ಶುಭವಾಗಲಿ! 'ಆಜ್ಞಾಪಿಸು' ಎಂದು ಕಾವಟ್ಯರಹಿತನಾಗಿ ಸ್ವಯಂ ನೀನಾಗಿ ನಿನ್ನ ಸರ್ವವನ್ನೆನಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದೆ. ಮತ್ಸರವಿಲ್ಲದೆ ಅಪ್ರಮತ್ತರಾಗಿ ತಂದೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಯದಾಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ವಾಲಿಸುವುದೇ ಮಕ್ಕಳು ಮಾಡಲರ್ಹವಾದ ಗುರುವೂಜೆ. ನೀನಾದರೂ ಶತರೂಪೆಯಲ್ಲಿ ಗುಣಸದೃಶರಾದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ವಡೆದು, ಧರ್ಮದಿಂದ ಬೂಲೋಕವನ್ನು ವಾಲಿಸು. ಯಜ್ಞಾದಿಗಳಿಂದ ಬಗವಂತನನ್ನು ಪೂಜಿಸು. ಪ್ರಜಾರಕ್ಷಣವೇ ಎನ್ನ ಸೇವೆ ಪ್ರಜಾರಂಜಕನಾದರೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಹೃಷೀಕೇಶನು ಪ್ರೀತನಾಗುವನು ಯಾರು ಶ್ರಮೆಯಿಂದ ಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ, ಅಬಕ್ತರಾದ್ದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರೀತನಾಗದಿರುವನೋ ಅಂತಹರು ಸರ್ವ ಶ್ರೇಯೋದೂರರಾಗುವರು. ಅನುಷ್ಠಾನಾದ್ಯಾಸಾವೇ ಅವರಿಗೆ ಉಳಿಯುವ ವಲವು" ಎನ್ನಲು ಮನುರಾಜನಂತೆಂದನು—

ವೂಜ್ಯನೇ! ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರನಾವಹಿಸಿ ನಡೆಸುವೆನು. ಆದರೆ ಕಾಮಾದಿ ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನಾದ ವ್ರಭೋ! ನನಗೂ ಮತ್ತು ನನ್ನ ವ್ರಜರಿಗೂ ಇರಲು ಸ್ನಾನವಾವುದು ನೋಡಿಸು! ಪಿಪೀಲಿಕಾದಿ ಸರ್ವವ್ರಾಣಿಗಳಿಗಾವಾಸ ಸ್ನಾನವಾದ ಮಹೀಮಂಡಲವು ವ್ರಲಯಜಲದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾಗಿದೆ. ಈ ಬೂದೇವಿಯನ್ನುದ್ದರಿಸುವ ಯತ್ನವನ್ನೂ ಮಾಡಿ ರಕ್ಷಿಸು

ಆಗ ಪರಮೇಷ್ಠಿಯು ಮನುರಾಜ ವೇಳಿದಂತೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ಬೂಮಿ ಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಹೇಗಿದನ್ನು ಮೇಲೆ ತರುವುದೆಂದು ಬಹಳವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿದನು 'ಮೊದಲೇ ನಾನೀ ಜಲವನ್ನು ಕುಡಿದು ದೇವಾಸುರ ಪಿತೃಮನುಜ ವಶುವಕ್ತಿಸರ್ವನಾಗ ಪ್ರಮುಖ ಬೂತಗಳನ್ನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದೆ. ಆದರೂ ಮತ್ತೆ ಬೂಮಿಯು ಜಲದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಲು ಕಾರಣವೇನು? ನಿಶ್ಶೇಷವಾಗಿ ಜಲವನ್ನು ನಾನು ವಾನಗೈದಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತೆ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನುವಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ, ಬೂಮಿಯು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿತು ಇನ್ನಂತು ಸರ್ಗಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುವೆವು? ಈ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹರ್ಯಾಜ್ಞಾವಾಲನ ವೆಂತಾಗುವದು? ಯಾವ ಸ್ವಾಮಿಯ ದೆಶೆಯಿಂದ ನಾ ಬಂದೆನೋ ಆ ಪ್ರಿಯತಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ನಮಗೆ ಗತಿ' ಎಂದು ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ದ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರಲು ಬ್ರಹ್ಮನ ನಾನಾವಿವರ ದಿಂದ ಅಂಗುಷ್ಠವರಿಮಿತ ಗಾತ್ರವಾದ ವರಾಹ ಕಿಶೋರವು ಹೊರಬಂದು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಿಂದು, ಒಂದೇ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅನಯಷ್ಟಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು ಅಶ್ವರ್ಯಚಕಿತರಾಗಿ ಸರ್ವರೂ ನೋಡುತ್ತಿರಲು ಗಂಡಶಿಲೆಯಷ್ಟಾಯಿತು ಮರೀಚಿಮುಖ್ಯಮುಷಿಗಳು ಸನಕಾದಿಗಳು ಮನುರಾಜನು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು ಬ್ರಹ್ಮನು 'ಅಹೋ ಮುನಿಗಳಿರಾ! ಏನಿದು ಸೂಕರರೂವದಿಂದ ಕಾಣುವ ಮಹಾಬೂತವು? ನನ್ನ ನಾನಾವುಟದಿಂದಲೇ ಬಂತಲ್ಲವೇ? ಅಂಗುಷ್ಠಮಾತ್ರವಿದ್ದ ರೂವವು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗಂಡಶಿಲೋವಮ ವಾಗಿದೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗಿಂತು ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಈ ವುಟ್ಟವರಾಹವು ಯಜ್ಞಮೂರ್ತಿ ಭಗವಂತನೇ ಇರಬಹುದು' ಎಂದು ನಂದನರಿಂದ ಕೂಡಿ ಚಿಂತಿಸುವ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಗಂಭೀರ ಗರ್ಜನೆಯಿಂದ ಸಂತೈಸಿ ಆ ವರಾಹಮೂರ್ತಿಯು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು ಆ ಹರಿಯ ಗರ್ಜನವು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸಿತು ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ವರಾಹರೂಪ ವನ್ನು ತಾಳಿಬಂದ ಗೋವಿಂದನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಸಕಲ ಶಂಕಾತಂಕಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಜನಲೋಕ ತಪೋಲೋಕ ಸತ್ಯಲೋಕನಿವಾಸಿ ಮುನಿಜನರು ಆ ಪ್ರಭುವನ್ನು ವವಿತ್ರ ವೇದತ್ರಯ ದಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿದರು ಅವರು ಮಾಡಿದ ನಿಜಗುಣಾನುವಾದವನ್ನಾಲಿಸಿ ವೇದವೇದ್ಯನಾದ ಆದಿಸೂಕರನು ಸರ್ವಸುಜನಾರ್ತಿಸಂಹರ್ತನಾಗಿ ಪುನಃ ಪುರ್ವಾರಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಗಜರಾಜನ ಸೊಬಗಂ ಸೂರೆಗೊಂಡು ನುಂದರನಾಗಿ, ವ್ರಳಯೋದದಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ದನು. ತತ್ತದ್ಯೋನಿಜ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸುವಂತೆ, ಬಾಲವನ್ನೆತ್ತಿ, ಕರೋರ ಕೇಸರಗಳನ್ನು ಕೊಡವಿ, ಮಿರಗಳಿಂದ ಮೇಪಗಳನ್ನು ಕೆದರುತ್ತಾ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದ ಆ ಅದ್ವರಾಂಗನು ಧವಳ ದಂಷ್ಟಗಳಿಂದಲೂ, ಖರರೋಮಶರೀರದಿಂದಲೂ

ಕೂಡಿ, ಕಣ್ಣುಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಬೀರುತ್ತಾ, ಉನ್ನತ ಕವೋಲವು, ಕರಿಣಲತಾ ಕಂಪನ ಕರವು, ಪಿಚುಮಂದಾದಿವೃಕ್ಷಪರುಷ ತೃಚವು, ಸಂತಾಡಿತ ಮೇಘವು, ದವಳ ಶೃಂಗವು, ದಾವಾಗ್ನಿ ಪ್ರಕಾಶವು ಆದ ವರ್ವತರಾಜನಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿದನು ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಮೂಸಿನೋಡಿ, ಹುಡುಕುವ ಆ ಯಜ್ಞವರಾಹನು ಕರಾಳದಂಷ್ಟ್ರಾವೀಕ್ಷಣನಾಗಿ, ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವ ವಿಪ್ರರು ನೋಡುತ್ತಿರಲು, ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

ಆ ವಜ್ರಕೂಟಾಂಗ ವರಾಹನ ವಾತವೇಗದಿಂದ ತನ್ನ ಮಧ್ಯಭಾಗವು ಪೂರ್ಣಿತವಾಗಿ, ಕ್ಷೋಭೆಯನ್ನು ಪೊಂದಿದ ಸಮುದ್ರನು ದೀರ್ಘ ತರಂಗ ಹಸ್ತಗಳನ್ನೆತ್ತಿ 'ಯಜ್ಞೇಶ್ವರ! ನನ್ನನ್ನು ಕಾವಾಡು' ಎಂದು ಮೊರೆಯಿಡುವಂತೆ ಆಕ್ರೋಶವನ್ನು ಮಾಡಿ, ನಮಿಸಿದನು ಅರ್ದಚಂದ್ರಾಕಾರವಾದ ಖುರಗಳಿಂದ ನೀರನ್ನು ಸೀಳಿಕೊಂಡು ತ್ರಿವೇದಮಯನು ರಸಾತಲದಲ್ಲಿ ಬೂಮಿಯನ್ನು ಕಂಡನು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಿದ್ರಾಮುದ್ರಿತನಾಗಿದ್ದ ತಾನೇ ಆ ಬೂಮಿಯನ್ನು ಜೀವದಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ, ಜಲೋವರಿ ಭಾಗದಲ್ಲಿಟ್ಟು ತ್ರಿಯುಗಹೂತಿಯು, ಪುನಃ ತನ್ನ ಕೋರೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ವಹಿಸಿ, ರಸಾತಲದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದನು ಆಗ ಆ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನೆಂಬ ಬ್ರಹ್ಮಜನಾದ ಆದಿ ದೈತ್ಯನು ಗದೆಯನ್ನು ಪಿಡಿದೆದುರಿನಲು ಚಕ್ರದಂತೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವ ಕೋವದಿಂದ ಅಸಹ್ಯ ವಿಕ್ರಮನಾಗಿ ವರಾಹವು—ಸಿಂಹವು ಆನೆಯನ್ನಂತೆ, ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಕೋರೆಯಿಂದ ಹೊಡೆದು ಸಂಹರಿಸಿದನು ದಂತ ಪ್ರಹಾರದಿಂದ ತಟಬೂಮಿಯನ್ನೆತ್ತಿ ಎಸೆಯುತ್ತಾ ವಂಕಾಂಕಿತುಂಡಗಂಡನಾಗಿ ಶ್ರೀವರಾಹನು ಶೋಬಿಸಿದನು ತಮಾಲನೀಲಗಾತ್ರನು, ಸಿತದಂಷ್ಟ್ರಾಕೋಟಿನಿವಿಷ್ಟಧರಿತ್ರೀಮಂಡಲನು, ಗಜಲೀಲಾಗಮನ ಚಿತ್ರನೂ, ಪರಮವವಿತ್ರನಾದ ವರಾಹನನ್ನು ಕಂಡು ಆನಂದದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ನ್ಯಾಮಿಯನ್ನು ಅನುವಾಕಗಳಿಂದ ಪೊಗಳಿದರು

ಲೋಕಮಂಗಲಕರ ವರಾಹನೇ! ನೀನು ಜಯಶಾಲಿಯಾಗಿರುವಿ! ನಿನಗೆ ಸರ್ವದಾ ಜಯವಾಗಲಿ! ಯಜ್ಞಾಂಗವದಾರ್ದಜನನಭೂಮಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಯಜ್ಞವರಾಹ ದೇಹದ ರೋಮಕೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರಗಳಡಗಿದ್ದು, ನಿನ್ನ ಶರೀರವು ಕಂಪಿಸುತ್ತಿರಲು ಹೊರಬರುತ್ತಿವೆ ದೇವ! ಈ ನಿನ್ನ ರೂಪವು ವಾಪಿಗಳಿಗೆ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ ವೇದವೇದ್ಯನಾದ ನಿನ್ನ ಅವಯವಗಳಿಂದ ಯಜ್ಞನಾದನಗಳು ಜನಿಸಿ ಬಂದಿವೆ

ನಿನ್ನ ತೃಚದಿಂದ ವೇದಗಳು, ರೋಮಗಳಿಂದ ದರ್ಭೆಗಳು, ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಆಜ್ಞವು ಪುಟ್ಟಿವೆ. ವಾದಗಳೇ ಚಾತುರ್ಹೋತ್ರಗಳ ಜನನ ಸ್ಥಲ ತುಂಡದಿಂದ ಸ್ಪುಕ್, ನಾಸಿಕೆಯಿಂದ ಸ್ಪುವವು, ಉದರದಿಂದ ಇಡಾವಾತ್ರವು, ಕರ್ಣದಲ್ಲಿ ಚಮನವಾತ್ರೆ, ಆಸ್ಯದಿಂದ ಪುರೋಡಾಶ, ರಸನದಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶ ಸೋಮರಸಗಳು ಪುಟ್ಟಿವೆ ನಿನ್ನ ಚರ್ವಣಕ್ರಿಯೆಯೇ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ, ತವಾವತಾರ ಜನನವೇ ದೀಕ್ಷೆ, ನಿನ್ನ ಶಿರದಲ್ಲಿ ಉವಸದವೆಂಬ ಯಜ್ಞಗಳು, ಉವಕ್ರಮಾವ ಸಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಪ್ರಾಯಣೀಯೋದಯನೀಯ ಕರ್ಮಗಳು, ಮತ್ತು ದಂಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಗಬದ್ರಾದಿ ನದಿಗಳು, ಪುಟ್ಟಿವೆ. ಜಿಹ್ವೆಯಿಂದ ಪ್ರವರ್ಗ್ಯವು, ನಡುನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪವು, ಪ್ರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಭ್ಯಾವಸದ್ಯಗಳು, ಅಗ್ನಿಚಿತಿನಾಮಕ ಇಷ್ಟಕಗಳು, ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಬಂದಿವೆ

ನೀನು ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದೇ ಸವನ ರೇತಸ್ಸಿನಿಂದ ಸೋಮಲತೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಅಗ್ನಿಷ್ವೋಮಾದಿ ಸವ್ತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನಿನ್ನ ದಾತುಗಳಿಂದ ಸರ್ವಸತ್ರಯಾಗಗಳು ಶರೀರ ಸಂಧಿಗಳಿಂದ ಬಂದವು ನಿನ್ನ ದೇಹಬಂದದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವದಾದಿ ತಿದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಇಷ್ಟಿಕರ್ಮ ಜನಿಸಿದೆ ಸರ್ವ ಮಂತ್ರತಂತ್ರ ದೇವತಾ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ನೀನೇ ಸತ್ತಾವುದನು ಸರ್ವ ಯಜ್ಞಕರ್ತನೂ ಪ್ರೇರಕನೂ ನೀನೇ ಬಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಲ ಮನಸ್ಕರಾದವರಿಗೆ ಜ್ಞಾನಪ್ರದನು. ವೇದಾದಿ ಪರವಿದ್ಯೋಪದೇಶಕನೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮೋ ನಮಃ ಹೇ ಬಗವನ್! ಬೂರಮಣ! ನಿನ್ನ ದಂಷ್ಟ್ರಾಕೋಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟ ವರ್ವತಯುಕ್ತ ಬೂ ಮಂಡಲವು ವನದಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವ ಗಜರಾಜನ ಕೋರೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ವತ್ರಸಹಿತ ವದ್ದಿನಿ ಯಂತೆ ಪಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದೆ. ಕುಲಾಚಲದ ಕೋಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಮೇಪದ ಸೊಬಗನ್ನು ವಹಿಸಿ ನಿನ್ನ ಕೋರೆಯ ಮೇಲಿರುವ ಭೂಮಿಯು ಶೋಬಿಸುತ್ತಿರುವಳು ಸ್ಥಾವರ ಜಂಗಮ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ವಾಸವಾಗಿ ಬರಿನುವ ಈ ಭೂಮಾತೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸು ತಂದೆಯೇ! ನಿನ್ನ ತೇಜವನ್ನು ಅರಣಿಯಲ್ಲಗ್ನಿಯನ್ನಿಟ್ಟಂತೆ ಈ ತಾಯಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರುವೆ. ಲೋಕಜನನೀ- ಜನಕರೇ! ನಿಮಗೆ ನಮಿಸುವೆವು ಇಂತು ಭೂಮಿಯನ್ನು ರಸಾತಲದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸಿ ತರುವುದಿನ್ನೊಬ್ಬನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವೇ! ನಾರಾಯಣಾ! ಸರ್ವಾಶ್ಚರ್ಯಮಯನಾದ ಸರ್ವಶಕ್ತ ನಾದ ನಿನಗಿದೇನಾಶ್ಚರ್ಯ! ಜಗವನ್ನೆಲ್ಲ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದು ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲವೇ! ಈ ನಿನ್ನ ವೇದಮಯ ಶರೀರವನ್ನು ಕಂಪಿಸುತ್ತಿರಲು ಶಿಖಾಕೇಸರಧೂತ ಮಂಗಲ ಜಲಬಿಂದು ಗಳಿಂದ ಆವ್ಯಾವಿತರಾಗಿ ಜನಸ್ತವಸ್ಸತ್ಯಲೋಕವಾಸಿಗಳಾದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಪುನೀತರಾಗಿರುವೆವು ವಾಚಾ ಸ್ತುತಿಸಿ, ಮನನಾ ಸ್ಮರಿಸಿ, ಅಂತರ್ಬಾಹ್ಯ ವಾವಿತರಾದೆವು. ಅನಂತವಿಕ್ರಮ ನಾದ ನಿನ್ನ ಬೂಮ್ಯುದ್ಧರಣಾದಿ ವಾವನ ಚರಿತೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಲಾರದ ವಾಪಿಯು ನರಕಬಾಗಿಯೇ ಸರಿ! ನಿನ್ನ ಬಂಧಕಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಮನಸ್ಕರಾಗಿ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದಿಂದ ದೂರಾಗುವ ಗತಿ ಎಮಗೆ ಬೇಡ ಈಶ! ಜ್ಞಾನನಾದ್ಯವಾದ ನಿನ್ನ ಲೋಕವನ್ನೇ ಕೊಡು!

ವಿದುರಾ! ಇಂತು ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳಾದ ಮುನಿಗಳಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಬಕ್ತರನ್ನು ಸಲಹಿದನು ಪುನಃ ಅಲುಗಾಡದಂತೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಜಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ನಂತರ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅಂತರ್ದಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

ಕಥನಯೋಗ್ಯನಾಮಧ್ಯನು, ಸಂಸಾರ ಸಂಹಾರಿ ಬುದ್ಧಿದೈರ್ಯನು ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನ್ನ ಈ ಸರ್ವಕಾಮದ ಕದೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದವರಿಗೂ ಹೇಳಿದವರಿಗೂ ಪ್ರಸನ್ನ ನಾಗಿ ಹೃದಯವದ್ದದಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿ ಪೂರವನು. ಸಕಲಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಸುಖದೊಡೆಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರಸನ್ನನಾದನೆಂದರೆ ಇನ್ನಾವುದು ದುರ್ಲಭವು? ಆದರೂ ನಶ್ವರ ಸುಖಗಳಿಂ ದೇನು ಪ್ರಯೋಜನವು? ವಿದುರಾ! ಅನನ್ಯ ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಬೆಜಿವರಿಗೆ ಹೃದಯ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ತನ್ನನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುವ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನದಾಯಕನಾದ ಪರಮ ಪುರುಷನ ಕದಾಮೃತಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಲೊಲ್ಲದವನು ಮನುಜನೇ? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುರುಷಾರ್ಥನಾರವೆನಿಸಿದ ಮುಕ್ತಿನಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಯಸಿದವನು, ಪೂರ್ವಗಾದೆಗಳ

ಮದ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಹರಿಕಥಾಮೃತವನ್ನು ಕರ್ಣರಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ವಾನಮಾಡಿಯೂ ತೃಪ್ತನಾಗಲಾರನು. ಹಾಗೆ ನಾಕೆನಿಸಿದವನು ಮನುಜನಲ್ಲ ವಶುವೇ ಸರಿ!

೧೫. ದಿತಿ-ಕಶ್ಯಪ ಸಂವಾದ

ಕುಷಾರವಸುತನು ಇಂತು ದೇವಕಾರ್ಯ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ವರಾಹನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ ಹರಿಯ ಕದೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಕೇಳಿ ಮುದದಿಂದ 'ಹರಯೇ ನಮಃ' ಎಂದು ಬಕ್ತಿ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನಾಚರಿಸಿ, ವಿಧುರನು ಅತಿ ತೃಪ್ತನಾಗದೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು—

ಶ್ರೀಯಜ್ಞವರಾಹನು ಆದಿದೈತ್ಯನಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ರೂಪಾಂತರದಿ ಬಂದವ ನನ್ನಿನ್ನೊಂದುಸಲವೂ ಕೊಂದನೆಂದು ಕೇಳಿರುವೆವು ದಂಷ್ಟಾಗ್ರದಿ ಬೂಮಂಡಲವನ್ನೆತ್ತಿ ಕೊಂಡು ಬರುವ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನಿಗೂ ಆ ದೈತ್ಯನಿಗೂ ಕಲಹವಾಗಲು ಕಾರಣವೇನು? ಎಂದು ಕೇಳಲು ಮೈತ್ರೇಯನಿಂತಂದನು—

ಸಾಧು! ಹರಿಬಕ್ತವರ! ಮರ್ತ್ಯರಿಗೆ ಮೃತ್ಯುವಾಶಮೋಚಕವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕಥೆ ಯನ್ನು ವೇಳೆಂದು ಕೇಳುವ ನೀನೇ ಧನ್ಯನು! ನೋಡು. ಧ್ರುವರಾಜನು ಐದುವರ್ಷದವ ನಿದ್ದಾಗಲೇ ನಾರದೋಪದೇಶದಿಂದ ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನರಿತು ಮೃತ್ಯುವಿನ ತಲೆ ತುಳಿದು ಧ್ರುವಪದವಿಯನ್ನೈದಿದನಲ್ಲವೇ? ದೇವತೆಗಳು ಕೇಳಲು ಬ್ರಹ್ಮನು ವೇಳಿದ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಈಗ ನಿನಗೆ ವೇಳುವೆನು ಕೇಳು.

ಒಂದು ಸಾಯಂ ಸಮಯದಿ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿ ದಿತಿಯು ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಮರೀಚಿ ಪುತ್ರನನ್ನು ಕಾಮಪೀಡಿತಳಾಗಿ ಸಮೀಪಿಸಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಡೆಂದು ಬೇಡಿದಳು. ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ ದಲ್ಲಿ ಯಜುರ್ವೇದಗಣಮಂತ್ರಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಕ್ಷೀರಾದಿಗಳಿಂದ ಆಹುತಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಮಾನಸಮಯದಿ ಶ್ರೀಹರಿನೈರಣಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ಅಗ್ನಿ ಗಾರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಕಶ್ಯಪನನ್ನು ಕಂಡು ದಿತಿಯು ನುಡಿದಳು—

"ನೋಡಿದೆಯಾ ಈ ಮನ್ಮದನ ಪೂರ್ವಾಣಗಳ ಮಳೆಯನ್ನು? ಆನೆಯಿಂದ ಅಲು ಗಾಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಬಾಳೆಯಗಿಡದಂತೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕಾಮಪೀಡಿತವಾಗಿದೆ. ದೀನಳಾಗಿರುವೆನು ನನ್ನ ಸವತಿಯರ ಪುತ್ರಾದಿ ಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕುದಿಯುತ್ತಿರುವ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನು ಗ್ರಹಿಸು, ನನ್ನನ್ನು ಸಲಹು ಪತಿಯ ಸನ್ಮಾನವನ್ನು ವಡೆದ ಸತಿಯ ಕೀರ್ತಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡುವದು. ನಿನ್ನಂತಹ ಪತಿಯ ವಡೆದ ನನಗೆ ಪ್ರಜಾಸಂಪತ್ತಿ ಉಳಿಯ ಬಾರದೇ? ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಪೂಜ್ಯ ದಕ್ಷನು 'ವತ್ಸೆಯರೇ! ಯಾರನ್ನು ನೀವು ಪತಿ ಯನ್ನಾಗಿ ವರಿಸುವಿರಿ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಆ ದುಹಿತೃವತ್ಸಲನಾದ ದಕ್ಷನು ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ಮನದಿ ವರಿಸಿದ ನಮ್ಮ ಹಾರ್ದವನ್ನು ತಿಳಿದು, ನಿನಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುವೃತ್ತರಾದ ಹದಿ ಮೂರು ಜನ ಸುತೆಯರನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸುಂದರ! ನನ್ನಿಚ್ಛೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸು. ದೊಡ್ಡವರನ್ನು ಆವರಿಸಲು ತಿಳಿದು ಶರಣಾಗತರಾದವರ ಮನೋಬಿಲಾಷೆ ಪೂರೈಸದೇ

ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದೇ?"

ಇಂತು ಕೃಪಣಳಾಗಿ ಬಹುಮಾತನ್ನಾಡುವ ವತ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ದೀರನಾದ ಕಶ್ಯಪನು ಅವಳ ಕಾಮಕೃತ ಮನಃಕಶ್ಮಲವನ್ನು ತೊಡೆದುಹಾಕಲಿಚ್ಛಿಸಿ ಇಂತೆಂದನು—

ಭೀರು! ಈಗಲೇ ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆ ಕೈಗೂಡಿಸಿಕೊಡುವೆನು ತಡೆ ದರ್ಮ, ಅರ್ಧ, ಕಾಮಗಳೆಂಬ ತ್ರಿವರ್ಗಗಳನ್ನು ಸಂವಾದಿಸಲು, ನಾದನಗಳೆನಿಸಿದ ಸತಿಯ ಸರ್ವೇಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವದು ವತಿಯ ಕರ್ತವ್ಯವೇ ಸರಿ ಭಾರ್ಯಾಯುಕ್ತನೇ ಇತರ ಆಶ್ರಮದವರಿಗೆ ಆಶ್ರಯನಾಗಿ ಸಂಬಾವಿಸಿ, ನೌಕೆಯಿಂದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿದಂತೆ ಸತಿಯ ಸಹಾಯ ದಿಂದ ವ್ಯಸನಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿಬಿಡುವನು ಸತಿಯೆಂದರೆ ಅರ್ಧಾಂಗಿಯೇ ಸರಿ! ಅವಳಿಗೆಲ್ಲವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ ಪುರುಷನು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಲು ಶಕ್ತನಾಗುವನು ಅವಳನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಇಂದ್ರಿಯಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೂಡ, ದುರ್ಗವತಿಯು ಹೊರಗಿನ ಕಳ್ಳರನ್ನು ಗೆದ್ದಂತೆ ಸುಲಬವಾಗಿ ಜಯಿಸಿ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೆನಿಸುವನು.

ಗೃಹಿಣಿ! ನೀನು ಮಾಡಿದ ಸೇವೆಗೆ ಪ್ರತಿಮಾಡಿ ತೀರಿಸಲು ನಮ್ಮ ಆಯುರ್ಮಾಸವೇ ಸಾಲದು ಗುಣುಬ್ಬರಾದ ವತಿಗಳಾರೇ ಆಗಲಿ ಸತಿಯ ಸೇವಾಋಣವನ್ನು ತೀರಿಸಲಾರರು ನಾನಾದರೂ ಪ್ರಜಾಕಾಮಕಾದ ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವೆನು ಲೋಕದವರು ನನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಡ. ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತಮಾತ್ರ ನಿಲ್ಲು. ಈ ಪೋರ ವೇಳೆಯನ್ನು ನೋಡು! ಪೋರರೂವರಾದ ಭೂತೇಶಾನುಚರರು ಸಂಚರಿಸ ಸಂಧ್ಯೆ ಯೆಂದರಿತು ದಿಟ ಮಾಡು. ಸಾಧ್ವಿ! ಬಗವಂತನಾದ ಬೂತವತಿ ರುದ್ರನೀಗ ವಾರ್ಷದ ಗಣದಿಂದ ಕೂಡಿ ಸಂಚರಿಸವಲ್ಲವೇ? ನೋಡಲ್ಲಿ! ನಿನ್ನ ಮೈದುನನೆಂದು ಅಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡಬೇಡ. ಸ್ಮಶಾನ ಚಕ್ರವಾತನೀತ ಧೂಳಿಧೂಸರ ವಿಕೀರ್ಣ ಜಟಾಕಲಾವ ವಿಚಿತ್ರನೂ, ಭಸ್ಮೋದ್ಭೂತ ಶುಭ್ರಗಾತ್ರನೂ ಆದ ಮುಕ್ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲವನ್ನೂ ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ನಂದಿ ಯನ್ನೇರಿ ಸುಂದರ ಸತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬರುತಿವ್ವನು, ಅವನಿಗೆ ಅವರಾದ ವನ್ನೆಸಗಬಹುದೇ?

ಗರ್ಭಿಣೀವದಾವನೋದಕ್ಕೊಂದು, ಶ್ರೀಹರಿಯು ಆಚ್ಛಾಪಿಸಿದಂತೆ ಪಿಶಾಚಚರ್ಯೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವ ಮಹಾದೇವನಿಗಪ್ರಿಯವನ್ನು ಮಾಡುವದು ಆ ವರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅಪ್ರಿಯವನ್ನು ಮಾಡಿದಂತೆಯೇ ಎಂದು ತಿಳಿ

ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯೋ ಇವನು ನನಗೆ ಸ್ವಜನ, ಇವನಲ್ಲವೆಂದು ನಮ್ಮಂತೆ ಪ್ರಾಕೃತ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನೂ ಅಪ್ರೀತಿಯನ್ನೂ ಮಾಡುವವನಲ್ಲ ನಾವು ಹರಿಪ್ರೀತಿಕರ ವ್ರತಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿ ಬೇಡುವ ಗೃಹ, ಕಳತ್ರ, ಪುತ್ರಾದಿರೂಪ ಸಂವತ್ಸುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿ ಸ್ವಾಮಿನಿಯಾದ ಯಾವ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಕಟಾಕ್ಷಮಾತ್ರದಿಂದ ಪೊಂದುವವೋ ಆ ಶ್ರೀದೇವಿಯ ಪ್ರಕೃತಿಬಂಧವು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಚರಣವನ್ನೂ ಸ್ಪೃಶಿಸಲಾರದು. ಅಂತಹ ಮಹಾ ಮಹಿಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ವರಮೋದಾರ ಚರಿತೆಯನ್ನು ಸುಜನರು ತಮ್ಮ ಅವಿದ್ಯಾ ವಟಲವಾಟನವಟುವೆಂದು ತಿಳಿದು ಶ್ರವಣ ಮಾಡುವರು. ಸಮಾನಾಧಿಕರಹಿತನಾದ

ಹರಿಯ ಆದೇಶವನ್ನು ಶಿರನಾವಹಿಸಿ, ಏೇವೇಂದ್ರಾದಿ ವಂದ್ಯನಾದ ಚಂದ್ರಶೇಖರನು ಪಿಶಾಚ ಚರ್ಯೆಯನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿರುವನು ಸ್ವರಮಣನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣನ ವಿಡಂಬನಾ ಡಂಬರವನ್ನರಿಯದೆ ತಮೋಯೋಗ್ಯರು ನಗುತ್ತಿವರು ಶ್ವಾನಬೋಜನವೆನಿಸಿದ ಕುಣವ ವನ್ನು ತಾವೆಂದು ತಿಳಿದು ವಸ್ತ್ರಮಾಲ್ಯಗಂದಗಳಿಂದ ಸಿಂಗರಿಸಿಕೊಂಡು ಮೆರವ ಜ್ಞಾನ ಹೀನರು ಅವನನ್ನೆಂತು ಬಲ್ಲರು? ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಮುಖಬಹಿರ್ಮುಖರವನ ಕಿಂಕರರು. ಅವನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣನಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದುದೀ ನಿಖಿಲಜಗತ್ತು. ಅಂತಹ ಮಹಾಪ್ರಭು ಏನ ಆಚ್ಛೆಯಿಂದ ಮಹಾದೇವನೂ ಪಿಶಾಚಚರ್ಯೆಯನ್ನಡೆಸುವನಂತೆ! ಆಹಾ ಏನು ವೇಳಲಿ ವನಜನಾಬನಾದ ಗುಣಪೂರ್ಣನ ಲೋಕಾನುಕಾರಿ ಚರಿತ್ರದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು! ಮಹಾ ದೇವಾದಿಗಳ ಚರಿತೆಯಾದರೂ ಅದ್ಭುತವಾದುದೇ ಸರಿ! ದೇವಾನುಕರಣವನ್ನು ನಾವು ಮಾಡಲಾಗದು.

ಎಂದು ಕಶ್ಯಪನು ನುಡಿಯಲು, ಆ ಮಡದಿಯು ಮನ್ಮಥ ಮಧಿತೇಂದ್ರಿಯಳಾಗಿ, ವ್ಯವಲಿಯಂತೆ ಲಜ್ಜೆಯಂ ಬಿಟ್ಟು, ಉಟ್ಟಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದೆಳೆದಳು ದಿತಿಯ ನಿರ್ಬಂದವನ್ನರಿತು, ಗರ್ಹಿತಕರ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿದೂ, ಕರ್ಮನಾಕ್ಷಿಯಾದ ಅದೃಷ್ಟ ನಿರಾಮಕ ಹರಿಗೆ ವಂದಿಸಿ, ಕಶ್ಯಪನು ದಿತಿಯನ್ನು ಕೂಡಿ ರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿ ವಸಿಸಿದನು.

ತತ್ಕೃಣವೇ ಆಚಮಿಸಿ ಶುಚಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮೌನದಿಂದ ಓಂ ಎಂಬ ಪ್ರಣವ ಸಹಿತಮಾದ ಬ್ರಹ್ಮಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿ ಮುನಿಯು ಹರಿದ್ಯಾನರತನಾಗಿದ್ದನು. ದಿತಿಯಾದರೂ ತಾನು ಆಚರಿಸಿದ ಪಾಪಕರ್ಮದಿಂದ ಲಜ್ಜಿತಳಾಗಿ, ಆ ವಿಪ್ರರ್ಷಿ ಮುಂದೆ ನಿಂದು, ಇಂತೆಂದಳು—

ಸಕಲ ಬೂತನಾದನಿಗೆ ನಾನವರಾದವನ್ನು ಗೈದಿರುವೆನು ನಿಜ ಆದರೂ ಆ ಬೂತ ವತಿಯು ನಾನೀಗ ದರಿಸಿರುವ ಗರ್ಭವನ್ನು ಕರುಣೆಯಿಂದ ವಧಿಸದಿರಲಿ! ರೋಗ ದ್ರವಣನು, ಮಹಾತ್ಮನು, ದೇವೇಶನು, ಉತ್ಪದಗಂತ್ಯ ಶಿಕ್ಷಕನು, ಹರಿಗುಣಮನನ ನಿರತನು, ನೃಸಿಂಹಕ್ರೋದಸಂಜಾತನು ಆದ ಶಿವನಿಗೆ ವಂದಿಸುತ್ತಿರುವೆನು ಬಯವನ್ನು ವರಿಹರಿಸಿ ಆ ಸ್ವಾಮಿಯು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲಿ! ನಮ್ಮನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಲಿ! ಕಟುಕ ನಿಗಾದರೂ ಕಾಂತೆಯರನ್ನು ಕಂಡು, ಕರುಣೆ ಪುಟ್ಟುವುದೆಂದಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಸತೀದೇವಿಗೆ ವತಿಯಾದ ಪಶುವತಿಯು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನುಕಂಪಾವಿಶೇಷವನ್ನು ತೋರದಿರುವನೇ?

ಎಂದು ಸ್ವಗರ್ಭಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಬಯಸಿ ನುಡಿದು, ಕಂಪಿತಗಾತ್ರಳಾಗಿ ನಿಂತ ಕಾಂತೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಸಂದ್ಯಾದಿ ನಿಯತ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಬಂದ ಮುನಿಯು ಇಂತು ಮಾತಾಡಿದನು—

ನೀನಾದರೂ ಆತ್ಮನಿಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೆ ನಡೆದೆ. ಮುಹೂರ್ತವೂ ದುಷ್ಟವಾದುದೇ ಇತ್ತು ನನ್ನ ಆದೇಶವನ್ನೂ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ದೇವತಾಹೇಲನವನ್ನಾಚರಿಸಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಬದ್ಧಳೇ! ಕೇಳು ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಲೋಕೋವದ್ರವ ಕಾರಣರು ಅಮಂಗಳರು ಆದ ಪುತ್ರರಿಬ್ಬರು ಪುಟ್ಟುವರು ಚಂಡವರಾಕ್ರಮದಿಂದ, ಲೋಕೇಶರನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿ, ನಿರವರಾದಿ ಜನರ ಪೀಡಿಸಿ,

ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕೆಡಿಸಿ, ಹಿಂಸಾವ್ಯಾವಾರವನ್ನು ನಡೆಸುವರು ಇಂತು ಬೆಗವದ್ಭಕ್ತರ ಜನರ ಕೋಪಕಾರಣರಾಗುತ್ತಿರಲು, ನಿನ್ನ ಪುತ್ರಾದಮರನ್ನು ವಿಶ್ವೇಶನು ಸುಜನಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ ಇಂದ್ರನು ವಜ್ರದಿಂದ ವರ್ವತಗಳನ್ನು ಸೀಳಿದಂತೆ ಸೀಳಿ ಸಂಹರಿಸುವನು—ಎಂದು ನುಡಿದ ಪತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸಮಾದಾನದ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ದಿತಿಯು "ಸ್ವಾಮಿನ್! ಚಕ್ರವಾಣಿಯಿಂದ ನನ್ನ ಪುತ್ರರು ಸಂಹರಿಸಲ್ಪಡುವರೇ? ಒಳ್ಳೆಯದು. ಕೃದ್ಧರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದಂತೂ ಅಲ್ಲವಲ್ಲ? ಯಾಕೆಂದರೆ ಬೂತಬಯ ಪ್ರದರಾಗಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದಂಡದಗ್ಧರಾಗಲಿ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ನರಳುವರು ಯಾವ ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದರೂ ಅವರಿಗೆ ಸುಖಲೇಶವೂ ಸದ್ಗತಿಯೂ ಸಿಗಲಾರದು" ಎಂದಳು

ವಶ್ಚಾತ್ಮಾವತವ್ವಳಾದ ಆ ಸತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಕಶ್ಯವನು ನುಡಿದನು— ಒಳ್ಳೆಯದು ನಿನಗೆ ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ವಶ್ಚಾತ್ಮಾವವಾದ್ದರಿಂದಲೂ, ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ ಗೌರವಾತಿಶಯದಿಂದಲೂ, ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಆದರದಿಂದಲೂ ಸಂತೋಷವಾಗಿದೆ ಕೇಳು ನಿನ್ನ ಪುತ್ರರಲ್ಲೋರ್ವನ ಸುತನು ಸಜ್ಜನ ಸಮ್ಮತನಾಗುವನು. ಅವನ ಯಶವು ಬೆಗವದ್ಭೋ ಮಿಲಿತವಾಗಿ ಪವಿತ್ರವಾಗುವದರಿಂದ ಗೇಗೀಯಮಾನವಾಗುವದು. ಔಷಧಾ ದ್ಯುವಾಯಗಳಿಂದ ದುರ್ವರ್ಣದ ಹದಿನೆಂಟು ದೋಷಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ, ಸುವರ್ಣವನ್ನಾಗಿ ವರಿವರ್ತಿಸುವಂತೆ, ಯಥಾವಸ್ತುದರ್ಶನದಿಂದಲೂ, ಅನಾದಿಬಕ್ತಿಲಕ್ಷಣೌಷದದಿಂದಲೂ, ದುಃಸಂಗದೋಷಗಳನ್ನು ಕಳೆದು, ಸಚ್ಚೇತನನಿಗೆ ಸದ್ಗತಿಯಾಗಲು ಪುತ್ರಾದಿಗಳು ಕಾರಣರಾಗುವರು. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಹ್ಲಾದನೆಂಬ ನಿನ್ನ ಪೌತ್ರನು ಪಿತೃಮುಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣನಾಗಿ ರಾರಾಜಿಸುವನು ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಸಾಧುಗಳು ಶಮಾದಿಗುಣಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಲಿಚ್ಛಿಸುವರು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಜಗದಂತರ್ಯಾಮಿಯು, ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯು ಆಗಿರುವನು ಅವನು ಪ್ರಸನ್ನನಾದರೆ ಸಕಲ ಜಗವು ಸಂತಸಪರಿತವಾಗುವದು ಅಂತಹ ಶಶ್ವನ್ನಿರ್ವಿಕಾರ ಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಬೆಗವಂತನು ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಜ್ಞಾನದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಬೆಜಿಸುವ ನಿನ್ನ ಪೌತ್ರನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಸಲಹುವನು. ಆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನೆಷ್ಟು ವರ್ಣಿಸಿದರೂ ಸಾಲದು ಮಹಾ ಭಾಗವತನು, ಮಹಾತ್ಮನಾದ ನಿನ್ನ ಪೌತ್ರನು ದೃಢಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶುದ್ಧವಾದ ಮನದಿ ಮಾಡುವನು ಚರಣಾರವಿಂದವನ್ನಿಟ್ಟು ತದನ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಅನಾರ, ಅನಿತ್ಯವೆಂದು ಬಿಟ್ಟು ನಾಥುಜನಗೌರವಪಾತ್ರನೆನಿಸುವನು ವಿರಕ್ತನು, ಸಮಾಧಿಸಕ್ತನು, ಗುಣನಿಧಿಯು, ವರಸುಖವರ್ಧನನು, ವರದುಃಖ ದುಃಖಿತನು, ಅಜಾತಶತ್ರುವಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಚಂದ್ರಮ ನಂತೆ ಜಗಜ್ಜನರ ಶೋಕತಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವನು. ಸ್ವಬಕ್ತರು ಬೆಜಿಸುವಂತೆ ರೂಪ ಗೊಂಡು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನು ಸ್ಫುರತ್ಕುಂಡಲಮಂಡಿತಗಂಡಸ್ಥಲನು, ಶ್ರೀಲಲನಾ ಸಮಾಶ್ರಿತ ವಕ್ಷೋವಿಶಾಲನು ಆಗಿ ನಿನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗನಿಗೆ ದರ್ಶನವಿತ್ತು ಪೊರೆಯುವನು—

ಎಂದು ಕಶ್ಯಪರಾಡಲು ದಿತಿಯು ತನ್ನ ಪುತ್ರರನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸಂಹರಿಸಿ ಉದ್ಧರಿಸಿ ನೆಂಬ ಸಮಾಧಾನವನ್ನೂ ತನ್ನ ಪೌತ್ರನು ಮಹಾಭಾಗವತನೆಂಬ ಸಂತೋಷವನ್ನೂ ಪೂರೈದಳು

೧೬. ಜಯ ವಿಜಯ ಶಾಪ

ಮೈತ್ರೇಯನು ಮತ್ತು ವೇಳಿದನು—

ವಿದುರಾ! ಕಶ್ಯಪರಿಂದ ಗರ್ಭದರಿಸಿದ ದಿತಿಯು ಪರತೇಜೋಹರವಾದ ಗರ್ಭಗತ ಸುರವೈರತೇಜವನ್ನು ಸುರಾರಿಮರ್ದನನಾದ ಜನಾರ್ದನನ ಬಯದಿಂದ ಒಂದು ನೂರು ವರ್ಷ ಪ್ರಸವಿಸದೇ, ದರಿಸಿ ನಿಂತಳು. ಆ ಗರ್ಭತೇಜವು ತಮದಂತೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಲೋಕವೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣು ಕಾಣದೆ ತತ್ತರಿಸಲು ಉಪದ್ರವಕರವಾದಾ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲೆಂದು ಶತಾನಂದ ನಿಗೆ ವ್ಯಂದಾರಕೇಂದ್ರರು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡರು

ದೇವತೆಗಳು 'ಪ್ರಬೋ! ಏನೀ ಕತ್ತಲು? ಇದರಿಂದ ದಿಕ್ಕು ತೋಚದಂತಾಗಿದೆ. ಕಾಲದಿಂದ ನಷ್ಟವಾಗದ ಜ್ಞಾನಪ್ರಕಾಶನು, ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದ್ದೇನಿದೆ? ದೇವ ದೇವ! ಲೋಕಪಾಲಕರಾದ ನಮಗೆಲ್ಲ ಒಡೆಯನೆನಿಸಿರುವೆ ಬೊತಬವಿಷ್ಯದ್ವರ್ತಮಾನ ಸರ್ವಜೀವಹೃದಯಜ್ಞನು ವಿಜ್ಞಾನವೀರ್ಯನು, ಶ್ರೀಹರಿಯ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಬಲದಿಂದ ಈ ವಿಶ್ವವನ್ನೆಲ್ಲ ಸತ್ತ್ವಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ಸೃಜಿಸಿದ ಪಿತಾಮಹನೇ! ಜೀವೋತ್ಪಾದಕನಾಗಿ ಚೇತನಾಚೇತನ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಚಿಸುವ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾದ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ನೀನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಪರಾಭವ ರಹಿತರನ್ನಾಗಿಸಿ ಪೊರೆವೆ. ಯಾವ ನಿನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ಬಂದ ವೇದಸಮಾನ ವಾಕ್ಪಾಶ ಸಂಚಾಲಿತರಾಗಿ, ಮುಗುದಾಣಿ ಯಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ವೃಷಭಾದಿಗಳಂತೆ, ನಿನ್ನವಶರಾಗಿ ನಿನಗೆ ಪೂಜಾದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನರ್ಪಿಸುವೆವು. ಜೀವೋತ್ತಮನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು! ತಮಸ್ಸಿನಿಂದ ದಾರಿಗಾಣದಿರುವ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ದಯಮಾಡು ಕರ್ಮಲೋಪದಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾವಾಡಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ದಿತಿಗರ್ಭದ ತೀಕ್ಷ್ಣತೆಯು, ಸಮಿದಾಧಾನದಿಂದುದುರಿದೇಳುವ ವಹ್ನಿಯಂತೆ, ಜಗವನ್ನು ಅಂದೀಬೊತ ವನ್ನಾಗಿಸಿ ಕಂಗೆಡಿಸಿದೆ' ಎಂದು ಮೊರೆಯಿಟ್ಟ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕಂಡು ನಗುತ್ತಾ, ರುಚಿರವಚನ ಗಳಿಂದ ಸಂತೈಸುತ್ತಾ ಸರಸ್ವತೀವಲ್ಲಬನಿತು ಮಾರ್ನುಡಿದನು.

ದೇವತೆಗಳಿರಾ! ಕೇಳಿ. ನಿಮಗೊಂದು ಪೂರ್ವಗಾಥೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವೆನು ನಿಮಗೂ ಮೊದಲಾಗಿ ನನ್ನ ಮನನಾಜಾತರಾದ ಸನಕಾದಿ ಮುನಿಗಳು ಅಂತರಿಕ್ಷಾದಿ ಲೋಕ ಗಳಲ್ಲಿ ಯದೃಚ್ಛೆಯಿಂದ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಒಂದು ಸಲ ನಿರ್ಮಲಚರಿತನಾದ ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠನ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಸರ್ವಲೋಕಮನಸ್ಪೃತವಾದ ಆ ವೈಕುಂಠದ ಅಮುಕ್ತ ಬೊಭಾಗ ವನ್ನು ಪೊಕ್ಕು ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ರಕ್ಷಿಸುವ ಬಲಜ್ಞಾನಸುಖಾತ್ಮಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಂದಿರ ವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರು ಅಲ್ಲಿ ನೈಶ್ರೇಯಸವೆಂಬ ಕಲ್ಪತರುಗಳ ವನವಿರುವದು. ಸರ್ವಾರ್ತ ಫಲಪುಷ್ಪಬರಿತಳಾದಾ ವನಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಮೋಕ್ಷವೇ ಮೂರ್ತೀಭವಿಸಿ ನಿಂತಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸು ವಳು ವಿಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮದೆಯರಿಂದ ಕೂಡಿ ಸಂಚರಿಸುವ ದೇವಪುರುಷರಾ ಪರಮ ಪುರುಷನ ವಾವಹರಣಶೀಲ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ವಾಡಿ ಪೊಗಳುತ್ತಿರುವರು. ಸರಸ್ವೀರಗಳಲ್ಲಿ, ವಿಕಸಿತವಾಸಂತೀಪುಷ್ಪಗಂದವನ್ನು ವಹಿಸಿ ತರುವ ಮಲಯಮರುತ್ತಿಶೋರನಿಂದ ವಂಚಿತ ರಾಗದೆ ಮುಕ್ತರು ನಿರ್ವಿಕಾರರಾಗಿಯೇ ಹರಿಗುಣಗಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು

ಅಮುಕ್ತರು ಗಂದಲುಬ್ಬರಾದರೂ ಕೃಷ್ಣಸಮರ್ಪಿತವನ್ನಾಗಿಸಿ ಸುಖವರು. ಅನವದ್ಯವಾದ ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ವಾರಾವತ ಕೋಗಿಲೆಗಳು ಸಾರಸ ಚಕ್ರವಾಕಗಳು, ಹಂಸ ಶುಕಗಳು, ತಿತ್ತಿರಿ ಮಯೂರಗಳು ಮಾಡುವ ಕಲಕಲ ನಾದವನ್ನಡಗಿಸಿ ತಾರಸ್ವರದಿಂದ ಬೃಂಗರಾಜನು ಅಂಗಜಪಿತನ ನುತಿಯನ್ನು ಗಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು ಮಂದಾರಕುಂದ ಕುರವಕೋತ್ಪಲ ಚಂಪಕ ಕರವೀರನಾಗ ವುನ್ನಾಗ ವಕುಲಾಂಬುಜ ಪಾರಿಜಾತಮುಖಿ ಸುಮಜಾತವು ತುಲಸಿ ಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಸಮರ್ಪಿತವಾದಾಗ, ತುಲಸಿಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಾಪ್ರಾಣಿಸಿ, ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಇತರ ಸುಮದೇವತೆಯರು ತುಲಸಿಯು ಮಾಡಿದ ತಪೋವಿಭವ ವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ, ಕೊಂಡಾಡುವರು ಹರಿವದದಲ್ಲಿ ಎರಗುವದೇ ನಾಕೆಂದು ವೇಳುವಂತೆ ಕಿರುಗಂಟೆಗಳ ನಾದದಿಂದೊಪ್ಪುವ ರತ್ನಖಚಿತಕನಕ ವಿಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕೂತು, ಮಂದಹಾಸ ಪನ್ನು ಬಿಡಿ, ವಿಲಾಸವನ್ನು ತೋರುವ ನಿತಂಬಿನಿಯರ ವಿಭ್ರಮವನ್ನು ಕಂಡು ಭ್ರಮೆ ಗೊಳ್ಳದೆ ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತರು ಶಾಂತರಾಗಿರುವರು! ಆಹಾ! ಏನು ವೇಳೆಲಿ! ಸೌಂದರ್ಯಸಾರ ಸರ್ವಸ್ಥಳಿನಿಂದ ಶ್ರೀದೇವಿಯು ಚರಣಾರವಿಂದನೊಪ್ಪುರ ಮಂಜುಲನಿಕ್ಷಣನ ಮನೋಹರ ಳಾಗಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ನೀಲಲೀಲಾ ಕಮಲವನ್ನು ಪಿಡಿದು ಹರಿವರ ಮಂದಿರದಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರಲು ಆ ಸಮಸ್ತ ಜನನಾದಿ ದೋಷಮುಕ್ತಳಾದ ಜನನಿಯ ಸುವರ್ಣಖಚಿತ ಸ್ವಾಟಿಕ ಕುಡ್ಯಗತ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು, ಮಾಧವಮಂದಿರ ಮಾರ್ಜನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರುವುದು

ಆ ಲೋಕಜನನಿಯ ಕಟಾಕ್ಷವಾತ್ರರಾಗಲು ನಾವು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವೆವು. ಆ ಸತೀ ಮಣಿಯೋ, ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವೇಶ್ವರತರಾಗಿರುವಳೇನು ದನ್ಯಳೋ! ಲಕುಮಿ ಎಂತಹ ಮಾನ್ಯಳೋ!

ಕಮಲವನಮಧ್ಯದಿ ವಿದ್ರುಮತಟಾಲಂಕೃತವಾದ ವಾಪೀಸೋಪಾನದಿ, ಚೇಟೀಶತ ದಿಂದ ಕೂಡಿ ಕುಳಿತು, ತುಲಸೀದಳಗಳಿಂದ ನಿಜರಮಣನನ್ನರ್ಚಿಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಮೃತಾಮಲಜಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾದ ಅಲಕ ಸುಂದರವು ಕಿಂಚಿದುನ್ನದ ನಾಸಿಕವು ಆದ ಸ್ವಮುಖವನ್ನೇ ಕಂಡು ಶ್ರೀಹರಿಚುಂಬಿತಮಾಯಿತೇ ಆ ಮುಖವೆಂದು ತಿಳಿದು ನಾಚುವಳು.

ವಾವಹರಣಚರಣನಾದ ಹರಿಯ ಲೀಲಾ ಶ್ರವಣಕೀರ್ತನಗಳನ್ನರಿಯದವರು ಪುಣ್ಯಲೋಕವನ್ನೂ ಅರಿಯರು. ಯದಾರ್ದಜ್ಞಾನ ನಾಶನಕಾರಣ ಕುಕದಾ ಪ್ರಸಂಗರತರಾದ ಅಸುರರಿನ್ನಂತು ಪೊಂದುವರು? ಭಕ್ತಿಬಾಗ್ಯರಹಿತರಾಗಿರುವ ಆ ಕುಜನರಿಗೆ ಪುನರುತ್ಥಾನ ರಹಿತವಾದ ತಮಸ್ಸೇ ಗತಿಯಲ್ಲವೇ? ಜ್ಞಾನಾದಿಪ್ರಾಪ್ತಿಯೋಗ್ಯವೆಂದು ನಾವೆಲ್ಲರಂತಿರುವ ಮನುಜಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದರೂ, ಕೆಲವರು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಸ್ವದರ್ಮವನ್ನೂ ಸಂವಾದಿಸದೆ ಹರಿಬಂಧಕ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಬ್ರಾಂತರಾಗಿ ಸ್ವಯಂ ಹರಿಯನ್ನಾರಾದಿಸುವದಿಲ್ಲ ವರರಿಗುವದೇಶವಂತೂ ದೂರವೇ ಸರಿ!

ಅನಿಮಿಷ ಋಷಭನಾದ ಹರಿಯ ವರಮವವಿತ್ರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ವೇಳಿ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ನೇತ್ರಬಿಂದುಗಳು ತಂದು ಪುಲಕಾಂಕಿತ ಗಾತ್ರರಾಗಿ ಮೈಮರೆವ ಸುಜನರು

ಯಮರಾಜನನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿ, ನನ್ನ ಈ ಸತ್ಯಲೋಕವನ್ನೂ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ನೇರುವರಾ ವೈಕುಂಠವನ್ನು! ಅವರ ನೌಶೀಲ್ಯವು ಸ್ಪೃಹಣೀಯವಲ್ಲವೇ?

ಅಂತಹ ಸರ್ವ ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತಾಧಾರನಾದ ಲೋಕಗುರುವರನ ಭುವನಜನ ವಂದ್ಯವು, ಅವ್ಯಾಕೃತವು, ವಿಚಿತ್ರದೇವತಾ ವಿಮಾನ ತೇಜೋವಿರಾಜಿತವು, ಅವೂರ್ವವು ಆದ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸನಕಾದಿ ಮುನಿಗಳು ಬಗವದಾರಾದನ ಲಬ್ಧಿಜ್ಞಾನಬಲದಿಂದ ಪೊಂದಿ ಪರಮಾನಂದಭರಿತರಾದರು

ಅವರು ಮಂದಿರದ ಆರು ದ್ವಾರಗಳಲ್ಲಿರುವ ದ್ವಾರವಾಲರಿಂದ ನಿವಾರಿತರಾಗದೆ, ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಸವ್ಯಮದ್ವಾರದೇಶದಿ ನಿಂತಿರುವ ದ್ವಾರವರನನ್ನಿಬ್ಬರನ್ನು ಕಂಡು ಅಬ್ಬುರದಿ ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತರು. ಗದಾವಾಣಿಗಳು, ಕೇಯೂರ ಕಟಕಕುಂಡಲಕಿರೀಟಾಲಂಕೃತರೂ, ಬ್ರಹ್ಮರಘುಂಕಾರಬರಿತವನಮಾಲಾಯುತರೂ, ಚತುರ್ಭುಜರು ನೀಲಶರೀರ ತೇಜರೂ ಆದ ಜಯವಿಜಯರು ಆ ಮುನಿಬಾಲರನ್ನು ಕಂಡು ಮುನಿದು, ಹುಬ್ಬನ್ನು ಮುರಿದು, ಕಣ್ಣಿಂದ ಕಿಡಿಗಳನ್ನು ಸುರಿದು, ದುಡುಕಿ, ಹಿಂದಿನ ದ್ವಾರಗಳಲ್ಲಂತೆ ಕೇಳದೇ ಪೋಗಲಿಚ್ಛಿ ಸುವ ಬಾಲಕರ ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು.

ವಜ್ರಖಚಿತ ಕವಾಟಿಕೆಯ ವರಿಸರದಿ ನಿಂತು ಹರಿರತಮತಿಗಳಾದ ಆ ಪರಮಹಂಸ ರವರು ಬಯವಿಲ್ಲದೆ ಬೇಕಾದೆಡೆ ಸಂಚರಿಸಿ ತಮ್ಮನ್ನಿಂತು ತಡೆದ ದ್ವಾರವರನ್ನು ಕುಡಿ ಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಿದರು.

ದಿಗಂಬರರು ವಂಚಿತರದ್ವಯಸ್ಕರಂತೆ ಕಾಣುವ ಪೂರ್ವಜರು, ಪರಮಾತ್ಮ ಜ್ಞಾನ ನಿಧಿಗಳು ಆದ ಆ ಕುಮಾರರನ್ನು ಜಯ-ವಿಜಯರು ಪರಿಹಸಿಸಿ ಭಗವತ್ಪ್ರತಿಕೂಲ ಶೀಲ ರಾಗಿ ನಗುತ್ತಾ ಕರವೇತ್ರದಂಡಗಳಿಂದ ಒಳಗೆ ಬಿಡದೆ ನಿಷೇದಿಸಿದರು. ಪೂಜ್ಯತಮರಾದ ಕುಮಾರಾದಿಗಳನ್ನಿಂತು ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರು ನೋಡುತ್ತಿರಲು ತಡೆಯಲು ಮುನಿಗಳು ಪ್ರಿಯತಮ ಭಗವದ್ವರ್ತನ ಬಂಗದಿಂದ ಕಿಂಚಿತ್ಕುಪಿತರಾಗಿ ಕುಡಿಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಿ ಇಂತೆಂದರು—

ಏಸೋ ಜನುಮಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶನಂ ಸೇವಿಸಿದ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಈ ವಾಸುದೇವನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಕಂಡುಕೂಡ ಆ ಭಗವಂತನ ಬಕ್ತರಾದ ಸಜ್ಜನರಲ್ಲಿ ಸಮರಾಗಿ ವರ್ತಿಸದೆ ಇರುವವರೂ ಉಂಟೇ? ಓಹೋ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿದೂಷಿತರಾದ ನಿಮ್ಮಂತೆ ಭಗವಂತನು ವಿರುದ್ಧ ಸ್ವಭಾವದವನೇ? ಪ್ರಕೃಷ್ಟಾನಂದ ಸ್ವರೂಪನು, ಅನುವಹತೈಶ್ವರ್ಯಾದಿ ಷಡ್ಗುಣ ಪೂರ್ಣನು, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯು, ಅವ್ರತಿದ್ವಂದ್ವನೂ ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ವಿಷಮ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಶಂಕಿಸುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾವೃತನಾದ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಯಾದ ಹರಿರೂಪಗಳಿಗೆಳ್ಳಷ್ಟೂ ಸ್ವಗತಭೇದವಿಲ್ಲ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವೇ ಹೀಗಿರುವಾಗ ನೀವು ಸುರವೇಷಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಬೇದವನ್ನೇ ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವಿರಿ ನಿರ್ದೋಷನಾದ ಹರಿಯ ರೂಪಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಬೇದವನ್ನು ಕಾಣುವವನು ದುಃಖವನ್ನೇ ಪೊಂದುವನು. ನಮ್ಮಂತರ್ಯಾಮಿಯಿಂದ ಅಬಯನಾದ ಹರಿಗೆ ಬಯವೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತೋರಿದಿರಿ

ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ವಿಕುಂಠನಾಥನ ಚರಣನೇವಾಬಾಗ್ಯವು ಮಂದಬುದ್ಧಿಗಳಾದ ನಿಮಗೆ ಸಲ್ಲದು. ಅನ್ಯಧಾಜ್ಞಾನಯೋಗ್ಯವಾದ ಅಸುರಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿವೈರಿಗಳಾಗಿ ಮೂರು ಸಲ ಜನಿಸಿರಿ' ಎಂದು ಶಾವನ್ನತ್ತರು

ಮಹಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ವಾರಿಸಲಾಗದ ಬ್ರಹ್ಮದಂಡವನ್ನು ಪೋರಶಾವರೂವದಿ ಪೊಂದಿ ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಆ ಹರಿವಾರ್ಷದರೀವರು ಬಯದಿಂದ ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗಿ ಕಾತರ ರಾಗಿ ಆ ಮುನಿಗಳ ಚರಣಗಳನ್ನು ಪಿಡಿದು ವಂದಿಸಿ 'ಹೇ ಚತುರ್ಧಾಶ್ರಮ ಶಿಖಾಮಣಿಗಳೇ! ನಾವವರಾಧಿಗಳು ನಿಜ ನೀವು ವಿದಿಸಿದ ದಂಡವಾದರೂ ನಮ್ಮ ಸಕಲ ಸುರಹೇಲನರೂವ ವಾವವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದುಬಿಡಲು ಸಮರ್ಥವೇ ಸರಿ' ಆದರೆ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೈಯೊಡ್ಡಿ ಬೇಡುವ ದೊಂದಿದೆ. ಅಮೋಘವಾದ ನಿಮ್ಮ ಶಾವದಿಂದ ಅಧೋಲೋಕವನ್ನು ಅಂಶದಿಂದ ಪೊಂದುತ್ತಾ ಪೋಗುವಾಗ ಅಂಶಿಗಳಾಗಿರುವ ತಾವು ವಶ್ಯಾತ್ತಾವದಿಂದ ಕನಿಕರಿಸಿ, ಪುನಃ ಬಗವದ್ಧಾರ್ಧಜ್ಞಾನನಾಶಕವಾದ ಮೋಹವು ನಮಗೆ ಪುಟ್ಟಿದಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು

ಆಗ ಅರವಿಂದನಾಭನು ತನ್ನವರು ನಾಥುಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಅವರಾದವನ್ನರಿತು ಪರಮಹಂಸಮಹರ್ಷಿಗಳಾಶರಣ ಚರಣನಲಿನಗಳಿಂದ ನಡೆದು, ದ್ವಾರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಂದು, ಇಂದಿರಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ನಿಂದು, ಸನಕಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಂದರ್ಶನ ಬಾಗ್ಯವನ್ನಿತ್ತನು. ಗೋವಿಂದನ ಹಿಂದೆ ಅರ್ಘ್ಯವಾದ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪೊತ್ತು ವರಿಚರರು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂತು ಸಮಾಧಿಗಮ್ಮ ನಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಶನು ಮುನಿದ್ಯಗ್ಗೋಚರನಾದನು. ಬೀಸುವ ಚಾಮರಗಳೆರಡು ಹಂಸಗಳಂತೆ ಶೋಭಿಸಿದವು. ಚಂದ್ರನಂ ಪೋಲುವ ಶ್ವೇತಚ್ಚತ್ರ ವ್ಯಜನಗಳ ಶುಭವಾಯುವಿಗೆ ಕಂಪಿಸು ತ್ತಿರಲು ಅದರ ಮುತ್ತಿನ ಗೊಂಚಲಿನಿಂದ ಅಮೃತಶಿಶಿರಬಿಂದುಗಳುದುರುತ್ತಿದ್ದವು. ನೋಡ ಬೇಕೆನಿಸುವ ರೂಪ, ಅನುಗ್ರಹೋನ್ಮುಖ ಮುಖವದ್ಮ ಪ್ರೇಮರಸಪೂರ್ಣ ಕಟಾಕ್ಷಗಳಿಂದ ಮನೋಜ್ಞನಾದ ಹರಿಯ ವಕ್ಷಸ್ಥಲದಿ ಶ್ರೀವತ್ಸವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು, ಕಂದದಿ ಕೌಸ್ತುಭ ನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಚೂಡಾಮಣಿಯಾಗಿ ವಾಯುವು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪೀತಾಂಬರ ಪರಿವೀತಮಾದ ನಿತಂಬದಿ ಕಾಂಚೀಕಲಾವವನ್ನಿಟ್ಟು, ವನಮಾಲೆಯ ಆಮೋದದಿಂದಾಕರ್ಷಿತವಾಗಿ ಬಂದ ಭ್ರಮರವೃಂದದ ಗಾನವನ್ನಾಲಿಸುತ್ತಾ, ಸುಂದರ ಹಸ್ತ ವನ್ನೊಂದನ್ನು ವಿನತಾನಂದದ ಭುಜದಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಇನ್ನೊಂದರಿಂದ ಲೀಲಾರವಿಂದವನ್ನಾಡಿ ಸುತ್ತಾ ಬಂದನು ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ ಮಕರಕುಂಡಲಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ ಗಂಡ ಸ್ಥಲವು, ಉನ್ನತವಾದ ನಾಸಿಕೆಯು, ಮಣಿಖಚಿತ ಕಿರೀಟವು, ಭುಜದಂಡಮಧ್ಯಶೋಭಿ ಹಾರ ಸಮೂಹವು, ಕೌಸ್ತುಭ ಮಣಿಯು, ಒಪ್ಪುತ್ತಿರಲು ಬಂದ ಶ್ರೀಶನ ಮಂಗಳಾಂಗವ ನೋಡಿ ಇಂದಿರೆಯು ವಾದಾದಿ ಕೇಶವರ್ಯಂತವು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಮುಗಿಸಲಾರದೆ ಸರ್ವಾವ ಯವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ನಿಂತಳು ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಯದಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುವ ಅನಂತ ಸೌಂದರ್ಯಲಾವಣ್ಯ ಮಾಧುರ್ಯಾದಿ ಗುಣಪೂರ್ಣವಾದುದು, ನಾನು, ರುದ್ರನು, ಏವು ಕಂಡಿರುವುದು ಆದ ಆ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸುಂದರರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು, ಮನದಿ ನೆಲೆಸಿದ

ಭಕ್ತಿರಸವು ಉಕ್ಕೇರಿ ಬರಲು ಸನಕಾದಿಗಳು ನಾಷ್ಟ್ರಾಂಗವೆರಗಿ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಾ ತೃಪ್ತರಾಗದೆ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟರಾಗಿದ್ದರು. ಆ ಅರವಿಂದನಯನನ ವಾದಾರವಿಂದವರಾಗವ್ರಸರ ವವಿತ್ರ ತುಲಸೀದಲ ಮಕರಂದ ಮಿಲನ್ಮರುತವು, ಆ ಸನಕಾದಿಗಳ ನಾಸಿಕೆಯನ್ನು ಸೇರಿ ಮನೋ ಮೋದವಂ ಪೊಂದಿಸಿತು ಬಕ್ತಿತನ್ಮಯರಾಗಿ ಮೈಮರೆತ ಆ ಮುನಿಗಳು ಪುನಃ ಆ ನವಕೋಟಿ ಮನ್ಮದ ಸುಂದರತರಾಧರಬಿಂಬದಿಂದ ಸೂಸಿಬರುವ ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ಶೋಭಿವ ನೀಲಮುಖ ವದ್ಮವನ್ನು ತಮ್ಮ ಮುಖವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ನೋಡಿ ಕೃತಾರ್ದ ರಾದರು. ಮತ್ತೆ ಮುಖವಂ ತಗ್ಗಿಸಿ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನ ವಾದಾರವಿಂದದ್ವಂದದ ನಖಾರುಣ ಮಣಿಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಸರ್ವಾಂಗ ಸುಂದರನಾದ ರಮಾರಮಣನ ಆ ದಿವ್ಯರೂಪವನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ತನ್ನನ್ನರಸುವರಿಗೆ ಗತಿಪ್ರದವು ಯೋಗಮಾರ್ಗದಿಂದ ಬರುವವರಿಗೆ ಧ್ಯಾನವಿಷಯವು, ಪೂರ್ಣಗುಣವು, ನಯನಮನೋ ಮೋಹನವು ಆದ ತಾನೇ ತನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿಸಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವು ಇತರಾನನುಬೂತವು ಆದ ಅಣಿಮಾದ್ಯಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ನಿಂತ ರಮಾಕಾಂತನನ್ನು ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿದರು—

ಅನಂತಮಹಿಮನೇ! ಹೃದಯದಲ್ಲೇ ಇದ್ದೂ ದುರಾತ್ಮರಿಗೆ ನೀನು ಸಿಗದಿರುವೆ. ಇಂದು ನಮ್ಮ ನಯನಾನಂದಕರನಾಗಿ ನಿಂದಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ಸುತನಾದ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು, ಗೋವ್ಯವಾಗಿ ನಮಗೆ ವೇಳಿದ ಗುಣ, ರೂಪನಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕರ್ಣವಿವರಗಳಿಂದ ಹೃದಯ ಗುಹೆಯಂ ಪೊಕ್ಕ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಧನ್ಯರಾದೆವು. ವರಮಾತ್ಮನೇ! ಸುಜನ ಸಂತೋಷಪ್ರದ ನಾದ ನಿನ್ನನ್ನಿಂತು ತಿಳಿದೆವು. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗದಿಂದ ಇತರ ವಿರಾಗವನ್ನು ತೊಟ್ಟು, ನಿನ್ನ ಮಹಿಮಾಚ್ಛಾನವನ್ನಾರ್ಜಿಸಿ ದೃಢವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸಿ ಅಹಂಕಾರ, ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದವರೇ ನಿಜವಾದ ಸುಜನರು! ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡುವುದೇ ಸಾಕವರಿಗೆ, ಮುಕ್ತಿಯೂ ಬೇಡಾಗುವುದು. ನಿನ್ನ ಭ್ರೂಭಂಗ ಮಾತ್ರದಿಂದ ನಶಿಸಿ ಪೋಗುವ ವಾರಮೇಷ್ಟ್ರಾದಿ ಪದವಿಗಳನ್ನೂ ಫಲವಾಗಿ ಬಯಸರೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೇ? ನಿನ್ನ ವಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ನಂಬಿ ನಿನ್ನ ಅಮೃತಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ವವಿತ್ರ ಯಶೋಗಾನ ಕುಶಲರಾದ ಆ ರಸಜ್ಞರಿಗೆ ನೀನು ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಆನಂದೋದ್ರೇಕರೂಪ ಮಹಾವಲವನ್ನು ಕೊಡುವೆ. ನಾವಾದರೂ ನಿನ್ನ ಚರಣೈಕಶರಣರು, ದೇವಾ! ಪುಟ್ಟಿಸು ನಮ್ಮನ್ನು ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆ ಬಂದೊಡೆ ವಶ್ಯಾದಿ ನರಕಸಮ ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ! ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಮನೋಬ್ರಮರವೀ ಪದವದ್ಮದಲ್ಲಿ ರಮಿಸಲಿ! ನಮ್ಮ ವಾಕ್ತುಲಸಿಯು ನಿನ್ನ ಚರಣಾರವಿಂದ ಶೋಬಾಕರ ವಾಗಲಿ! ನಮ್ಮ ಕರ್ಣರಂಧ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಗುಣರಸಾಯನವು ತುಂಬಿರಲಿ! ಇಷ್ಟೇ ನಾವು ಬೇಡುವದಿನ್ನೊಂದಲ್ಲ. ನೀನು ಕಲ್ಯಾಣತಮರೂಪವನ್ನು ತೋರಿದುದನ್ನು ಕಂಡು ನಮ್ಮ ನಯನಗಳಿಗತ್ಯಂತಾನಂದವಾಗಿದೆ ದುರಾತ್ಮರಿಗೆ ದುಷ್ಟಕಾಶನಾದ ಉರುಗಾಯನೇ! ನಿನಗಿದೋ ವಿನಯದಿಂದ ವಂದಿಸುವೆವು—ಎಂದು ಸಾಷ್ಟಾಂಗವೆರಗಿದರು.

೧೭. ಭಕ್ತಪರಾಧೀನ ಹರಿ ಮಹಿಮೆ

ನನಕಾದಿಗಳ ಬಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತಸಪಟ್ಟು, ವಿಕುಂಠನಿಲಯನಾದ ಪ್ರಭುವಿಂತೆಂದನು—

ಈ ನನ್ನ ದ್ವಾರಪ್ರಮುಖ್ಯರಾದ ಜಯವಿಜಯರು ನನ್ನನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ನಿಮಗೆ ಬಹುಲಾವರಾದವನ್ನು ಗೈದಿರುವರು. ಇವರಿಗೆ ನೀವಿತ್ತ ದಂಡವನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿರುವೆನು ನನ್ನ ಭಕ್ತರಾದ ನೀವೂ ನಾನೂ ಏಕಮನಸ್ಕರಲ್ಲವೇ? ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಂದರೆ ಸರ್ವರಿಗೂ ದೈವಸಮವೆನಿಸಿರುವರು ಅವರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಭಕ್ತನಂತೂ ವಿಶೇಷವೂಜ್ಯನಾಗಿರುವನು ಆದ್ದರಿಂದಲೂ ಸ್ವಕಿಂಕರ ಅಪರಾದವು ಯಜಮಾನನನ್ನು ಪೊಂದುವುದರಿಂದಲೂ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭೃತ್ಯನು ಅಪರಾದವನ್ನೆಸಗಲು ಅವನ ನ್ಯಾಯ ಹೆಸರನ್ನೆತ್ತಿ ನಿಂದಿಸುವರು. ಆ ಅವವಾದವವನ ಕೀರ್ತಿಚಂದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಕುಷ್ಪವು ಚರ್ಮವನ್ನಂತೆ ಕಡಿಸಿಬಿಡುವುದು.

ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನನಗೆ ವರಮ ಪ್ರೀತಿವಾತ್ರರು ಆಚಂಡಾಲವಾದೀ ಜಗವನ್ನೆಲ್ಲಾ ತತ್ಕ್ಷಣದಿ ವವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವುದು ಶ್ರವಣಗೋಚರವಾದ ನನ್ನ ಅಮೃತಾ ಮಲ ಯಶವು. ಆ ವರಮವಾವನ ಕೀರ್ತಿಯು ನಿಮ್ಮಿಂದ ವಿಸ್ತೃತವಾಗುತ್ತಿರುವದಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೊಂದು ವೇಳೆ ಈ ನನ್ನ ಬಾಹುದಂಡವವರಾದವಂ ಗೈದೊಡೆ ಅದನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ವರಶುದಾರೆಯಿಂದ ಕಡಿದುಬಿಡುವೆನು ಆ ಬಾಹುಚಾತರಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾರ ವಾಡೇನು? ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಚರಣವದ್ವವಿತ್ರ ರೇಣುವನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ಸಕಲ ಜನರ ವಾವರಾಶಿ ಯನ್ನು ಸುಡುವ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ಶೋಭಿವ ನನ್ನನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮದೀತರ ದೇವತೆಗಳು, ನಿಯಮಗಳಿಂದ ತವವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕರುಣಾಕಟಾಕ್ಷವಾತವನ್ನರ್ದಿಸುವ ಶ್ರೀದೇವಿಯು ಬಿಡದೆ ಬೆಜಿಸುತ್ತಿರುವಳು ಅಂತಹ ನಾನೊಂದು ವೇಳೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ವಿಪ್ರರಿಗೆ ಪ್ರತೀಪವನ್ನು ಗೈದಿದರೆ ಅವರನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಿಬಿಡುವೆನು ನಾನು ಸ್ವರತನೇ ಸರಿ, ಆದರೂ ಶ್ರೀದೇವಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ನನಗೆ ಸರ್ವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿ ನಾ ಕೊಟ್ಟ ವಲರೂವ ಸುಖಹುಃಖಗಳನ್ನು ವಿಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ಅನುಬವಿಸುವ ವಿಪ್ರರು, ಕಬಳವನ್ನೆತ್ತಿ ಗೋವಿಂದಾ ಎಂದು, ನನ್ನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ, ನನಗರ್ಪಿಸಿ ಬುಜಿಸುವಾಗ ಪ್ರೀತನಾದಂತೆ ಯಜಮಾನನು ಉದಾರಾಜ್ಯ ಧಾರೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹವಿರ್ಬಾಗವನ್ನು ಅಗ್ನಿಮುಖವನ್ನು ಮಾಡಿ ಉತ್ತಮ ಕಲ್ಪಯಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಾಗಲೂ ಪ್ರೀತನಾಗದಿರುವೆನು. ಅಖಂಡ ಯೋಗಮಾಯಾ ವೈಭವೋವೇತನಾದ ನಾನು ಅವತರಿಸಿ, ಲೋಕಶಿಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ನಿರ್ಮಲಚರಣಧೂಳಿಯನ್ನು ಕಿರೀಟದಿ ದರಿಸುವೆನು ವಿಪ್ರರ ವಾದೋದಕವು ಚಂದ್ರಲಲಾಮನೇ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ದೇವ ಮಾನವರನ್ನು ಪಾವನ ಮಾಡುವುದು. ಅಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸುವವನು ನೀಚನೇ ಸರಿ! ನನ್ನ ಪ್ರತಿಮಾಸ್ಥಾನರು, ನನ್ನ ಭಕ್ತರು ಆದ ದ್ವಿಜವರರಲ್ಲಿ ವಿರೋಧ ಮಾಡಿ ದ್ರೋಹವೆಸಗಿದ ವಾವಾಂಧರು ನರಕವಂ ಸೇರಿ ದಂಡವಾಣಿಯ ಚಂಡಶಾಸನಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವರು ಕೆಟ್ಟಗಣ್ಣಿನಿಂದ ವಿಪ್ರರನ್ನು ನೋಡಿದ ಅವರ ನೇತ್ರಗಳನ್ನು ಯಮನು

ಹದ್ದುಗಳಿಂದ ಕಿತ್ತಿಸುವನು. ಆದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕಂಡು ನಾನೇ ಆ ರೂಪದಿ ಬಂದೆನೆಂದು ತಿಳಿದು ಸಂತುಷ್ಟ ಹೃದಯರು ಮಂದಸ್ಥಿತಿಯುಕ್ತ ವಚನಾಮೃತರು, ವದ್ಮಪ್ರಸನ್ನವದನರಾದ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಅಳಿಯನನ್ನಂತೆ ಸಂತೈಸಿ ಸತ್ಕರಿಸುವ ವಿವೇಕಿಗಳಿಗೆ ಅದರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತು, ವಶನಾಗಿ, ನಿಲ್ಲುವೆನು ನಾನೂ ವಿವ್ರರಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೇ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾ, ಒಂದವತಾರದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಪ್ರಾವಮಾನವನ್ನು ಮಾಡದಿರುವೆನು ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನರಿಯದೆ ನಿಮಗೆ ವಿರೋಧವೆಸಗಿದ ಜಯವಿಜಯರು, ಮೂರು ಜನುಮಗಳಲ್ಲಿ ಸುರೇತರ ಕುಲಜಾತರಾಗಿ ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಮರಳಿ ಬಂದು ನನ್ನ ಲೋಕವನ್ನು ಪೊಂದುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುವೆನು. ಈ ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹ ವಿರದಿರೆ ಬಲವದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಾವದಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ಅವರಿಗೆ ಅಸುರಯೋನಿಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷವಿಲ್ಲದೆ ಹೋದೀತು! ಎಂದೇ ನಿಮ್ಮನ್ನೂ ವಿಶಾವವನ್ನನುಮೋದಿಸಲು ಕೇಳಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆನು.

ವಿದ್ಯೋತಮಾನವು, ಸರ್ವಾಬೀಷ್ಟವ್ರದವು, ವಿವ್ರಸ್ತುತಿವರವು, ವವಿತ್ರವೂ ಆದ ಬಗವದ್ವಚನಾಮೃತವನ್ನಾಸ್ವಾದಿಸಿದ ಸನಕಾದಿಯೋಗಿಗಳ ಮನವು ಬಗವದ್ವದ್ಯಕ್ಷಾಬಂಗಾ ಕುಲಿತ ಕೋವತಾವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಶಾಂತವಾಯಿತು ಶಬ್ದತಃ ಲಘುವಾದರೂ ಅರ್ಥತಃ ಬಹುದರ್ಭಗರ್ಭಿತವಾದ ಅತಲಸ್ಪರ್ಶಿಯಾದ ಬಗವದ್ವಚನಸಮುದ್ರದಿ ಮುಳುಗಿ ಅದರ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನರಿಯಲಾರದೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಲೋಕಸೃಜನಮಹೋದಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಪುನಃ ವಂದಿಸಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಕಂಪಿತಗಾತ್ರರಾಗಿ ನಿಂದು ಸಂತಸದಿಂದೆಂದರು—

ಬಗವನ್! ಏನು ಈ ನಿನ್ನ ಲೀಲೆ? ಏನಯ್ಯಾ ನಿನ್ನಾಟ! ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದಿರಂದೆಯಾ? ಅದ್ಯಕ್ಷಾ! ನಾವಾ, ನೀನಾ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವದು? ವಿವ್ರರನ್ನು ತುತಿಸಿದ ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತವನ್ನರಿಯಲಾರದೆ ತತ್ತರಿಸುತ್ತಿರುವೆವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ದೇವನೇ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ನಿನಗೆ ದೇವರಂತೆ ಪೂಜಾರ್ಹರನಿಸಿದರೇ? ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ವಿವ್ರರಿಗೂ ಕುಲದೇವತೆಯಾದ ನೀನು ಅವತರಿಸಿ ಸನಾತನ ಧರ್ಮವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವೆ ನೀನು ಸರ್ವಾದಾರನಾದ ವಾಯುವಿಗೂ ಅವನ ತಾಯಿ ಯಾದ ರಮೆಗೂ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿರುವೆ ನಿರ್ವಿಕಾರನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಆ ಮುಖ್ಯವ್ರಾಣನೂ ನಾಕಲ್ಯೇನ ತಿಳಿಯಲಾರನು ಏಷ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಏಷ ಭೂತವಾಲ ಇತ್ಯಾದಿ ವೇದವಚನಗಳಿಂದಲೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ ತತ್ಪರರು ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮೃತ್ಯುಸಂಸಾರವನ್ನು ದಾಟುವಂತಹ ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತ ಜಗನ್ನಿಯಾಮಕನಾದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಾವು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವುದೇ? ಇದು ವಿವ್ರಸ್ತುತಿಯಲ್ಲವೇ? ಬಕ್ತಾದಿ ಸಂವತ್ಸನ್ನು ಕೋರಿ ತನ್ನನ್ನು ಬಚಿಸುವವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಶಿರದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ವಾದರೇಣುವನ್ನಿಟ್ಟು, ಶ್ರೀದೇವಿಯು ತುಲಸೀನವದಾಮ ಶೋಭಿತವಾದ ನಿನ್ನ ವಾದಾರವಿಂದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಭ್ರಮರದಂತೆ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಪೊಂದುವಳು ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ವಲಾವೇಕ್ಷಾ ರಹಿತರಾದ ಸಾರಗ್ರಹಣ ದುರೀಣ ಬಕ್ತ ಜನರಿಗೆ ಆ ವಾದವದ್ಮವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾವುದು ಗತಿ? ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕಾಂತೆಯು ಮಾಡುವ ಅನುವಮ ಸೇವೆಯು ಅನಿತರನಾದ್ಯ

ವಾದುದು. ಅದನ್ನೂ ಆದರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ, ವರಮ ಬಗವದ್ಭಕ್ತರ ಕರೆಗೆ ಓಗೊಟ್ಟು ಬರುವ, ಶ್ರೀವತ್ಸಾಂಕಿತವೆಕ್ಕನಾದ ನೀನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವಾದರಜವನ್ನು ದರಿಸಿ 'ವಾವನನಾದ ಸೌಬಾಗ್ಯವಂ ಪೊಂದಿದೆ' ಎಂಬುವುದಂತಹ ವಿಡಂಬನವು! ದರ್ಮಸ್ವರೂಪನೂ ಶ್ರೀ ಹೂತಿಯೂ ಆದ ನಿನ್ನ ರೂಪಗಳು ಮೂರು ಅನಂತಾಸನ, ವೈಕುಂಠ, ಶ್ರೀರ ಸಾಗರ ಶಯನನೆಂಬಾರೂಪಗಳಿಂದ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದೀ ಜಗವನ್ನು ದೇವ ದ್ವೀಪ ಸುಜನ ಪ್ರಯೋಜನಾರ್ಥವಾಗಿ ಸೃಜಿಸಿರುವೆ, ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳಿಂದ ಸತ್ತ್ವವು ಬಾಧಿತವಾದಾಗ ಕಪಿಲಾದಿ ಜ್ಞಾನರೂಪಗಳನ್ನು ರಾಮಾದಿ ಬಲರೂಪಗಳನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಅಧರ್ಮವನ್ನು ತುಳಿದು, ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಸುಜನರ ಪೊರೆಯುವೆ

ವರಮೈಶ್ವರ್ಯವಾರಿದೇ! ನೀನೇ ಒಂದು ವೇಳೆ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮರನ್ನು ಸೂನ್ಯತವಾಣಿ ಯಿಂದಲೂ ಲೋಕಮಾನ್ಯ ಸತ್ಕಾರದಿಂದಲೂ, ಗೌರವಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸದಿದ್ದರೆ ಆ ಕ್ಷಣವೇ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ವಿಷಯಕ ಶುಭಮಾರ್ಗವು ಶಿಷ್ಟಾಚಾರವರಂವರೆಯು ನಷ್ಟವಾಗಿಹೋಗು ತ್ತಿತ್ತು ಧರ್ಮಪ್ರವೃತ್ತಿಸಮರ್ಥನಾದ ನೀನು ನಡೆದಂತೆ ಲೋಕವು ನಡೆಯುವುದಲ್ಲವೇ? ಧರ್ಮಮಾರ್ಗನಾಶವು ನಿಷೇಧವಿಷಯವಾದ್ದರಿಂದ ಅಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ, ನಿನಗೆ ದುಃಖ ಕರವೆಂದಲ್ಲ. ಸ್ವರೂಪಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ಸುಜನಕ್ಷೇಮವನ್ನು ತಂದು ಕೊಡಲು ಸಮರ್ಥನಾದ ನೀನು ನಮಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಮಾನಬಂಗವೆನಿಸು ವುದಿಲ್ಲ. ವೇದವೇದ್ಯನು ಜಗತ್ಪಾಲಕನಾದ ನೀನಲ್ಲಿ? ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಚರಣದಾಸರಾದ ನಾವೆಲ್ಲಿ? ನಿನ್ನ ವಿಪ್ರಸ್ತುತಿನತಿಗಳು ಲೀಲಾವಿಲಾಸವೇ ಸರಿ! ಮಹಾವ್ರಜೋ! ಈ ಜಯವಿಜಯರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನೇ ಕೊಡುವಿಯೋ, ಕ್ಷಮಿಸಿ ಇಲ್ಲೇ ಇಡುವಿಯೋ ನಿನ್ನಿಷ್ಟದಂತೆ ಮಾಡು ನಿಷ್ಪಪಟಚಿತ್ತದಿಂದ ಅದನ್ನು ನಾವು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವೆವು ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ನಿರ್ದೋಷರಾದ ನಿನ್ನ ವಾರ್ಷದರಲ್ಲಿ ಶಾವವನ್ನರ್ಪಿಸಿದ ವಾವವನ್ನೆನಗಿದ ನಮ್ಮನ್ನಾದರೂ ದಂಡಿಸು— ಎಂದು ಬೇಡಿದ ಮುನಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಬಗವಂತನು "ಒಳ್ಳೆಯದು! ಇವರು ಅಸುರಯೋನಿ ಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿ ದ್ವೇಷಸಂವಾದಿತ ಚಿತ್ತಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಪುಟ್ಟಿದ ಬಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ, ಅಸುರಾವೇಶವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಪುನಃ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲಿ! ವಿಪ್ರರೇ! ನೀವು ಶಾವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆವೆಂದು ಚಿಂತಿಸಲು ಕಾರಣವಿಲ್ಲ ಹಿಂದೆ ಇಂದಿರೆಯಿಂದ ಈ ಶಾವವು ಯೋಜಿತ ವಾದದ್ದೇ ಆಗಿದೆ" ಎಂದು ಇಂದಿರೇಶನು ನುಡಿಯಲು ಆ ನಯನಾನಂದಕಂದನಾದ ಗೋವಿಂದನನ್ನು, ಅವನ ಸುಂದರ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ನೋಡಿ ಕೃತಾರ್ಥರಾದ ಸನಕಾದಿಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ, ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸಿರಿಯನ್ನು, ಅವನರಸಿ ಸಿರಿಯನ್ನು ಪೊಗಳುತ್ತಾ ಆನಂದದಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದರು

ಆಗ ಭಗವಂತನು ಜಯವಿಜಯರನ್ನು ನೋಡಿ "ನಡೆಯಿರಿಲ್ಲಿಂದ. ಬಯವಡ ಬೇಡಿ ಸುಖವಾದೀತು! ಬ್ರಹ್ಮಶಾವವನ್ನು ವಿವಲಗೊಳಿಸಲು ಸಮರ್ಥನಾಗಿರುವೆನಾದರೂ ಅದೂ ನನ್ನಿಚ್ಛೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ರಮೆಯನ್ನು ಹಿಂದೊಂದು ದಿನ ನೀವು ವಾರಿಸಿದಿರಿ ಆಗ ಕೃದ್ಧಳಾದ ರಮೆಯು ಶಪಿಸಿದ್ದಳು ಅದೇ ಈಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಮುಖ ನಿಃಸೃತವಾಯಿತು! ಬ್ರಹ್ಮಹೇಲನ ವಾವವನ್ನು ದ್ವೇಷ ಸಂರಂಭದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ,

ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಳೆದುಕೊಂಡಾಕ್ಷಣವೇ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಶೀಘ್ರವೇ ಬರುವಿರಿ" ಎಂದು ಬಗವಂತನವ ರನ್ನು ಸಾಂತ್ವನಗೊಳಿಸಿ ವಿಮಾನಗಣಸಂಕುಲನಾದ ತನ್ನ ಸರ್ವಸೌಬಾಗ್ಯಯುತ ಮಂದಿರ ವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು

ಆ ದೇವವಾರ್ಷದ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದರೋ ದುಸ್ತರವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಶಾಪದಿಂದ ಗತಮದರೂ ಹರಿಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿನ್ನೇಜನ್ಮರೂ ಆದರು ವೈಕುಂಠದಿಂದ ವತನವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಬೂಮಿಗಳಿಗಿರುವ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಮಾನಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಸುರರು ಹಾಹಾಕಾರ ವನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

ಆ ಹರಿದ್ವಾರವರೇ ಈಗ ಕಾಶ್ಯವವೀರ್ಯವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ದಿತಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಯಂಕರ ತೇಜದಿ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವರು. ಅಸುರಾವೇಶದಿಂದ ಕೂಡಿ ಅವರ ತೇಜ ದಿಂದಲೇ ನಿಮಗೆ ಈಗ ಕಷ್ಟವೆನಿಸಿದೆ ಬಗವಂತನು ನಿಮ್ಮ ಸಂಕಟವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವನು.

ದೇವತೆಗಳಿರಾ! ಸಕಲ ಜಗಜ್ಜನ್ಮ ಸ್ಥಿತಿ ಲಯ ಕಾರಣನು, ಸನಕಾದಿ ಯೋಗೇಶ್ವರಾ ಗಮ್ಯ ಮಹಾಮಹಿಮನು, ವೇದವೇದ್ಯನು, ಅನವದ್ಯನು ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನಮಗೆ ರಕ್ಷಕನಾಗಿರುವಾಗ ನಮ್ಮ ಕ್ಷೇಮಪ್ರಯತ್ನದಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ? ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ರಕ್ಷಿಸುವನು.

ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮನು ವೇಳಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು

೧೮. ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ಜನನ

ಮೈತ್ರೇಯನು ವೇಳಿದನು—ಆಗ ದೇವತೆಗಳು ಭಯಕಾರಣವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ತಿಳಿದು ನಿರ್ಭಯರಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿದರು

ಕಶ್ಯಪನ ವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಗರ್ಭವನ್ನು ಹರಿಬಯದಿಂದ ಪ್ರಸವಿಸದೇ ಇದ್ದ ದಿತಿಯು ನೂರು ವರ್ಷ ತುಂಬಲು ಮಕ್ಕಳನ್ನೀರ್ವರನ್ನು ವಡೆದಳು ಅವರು ಪುಟ್ಟುವಾಗ ಆದ ಉತ್ಪಾತಗಳನ್ನು ಇನ್ನೆಷ್ಟು ವೇಳಲಿ! ವಿದುರಾ! ಭೂಮಿಯು ಕಂಪಿಸಿತು. ದಿಕ್ಕುಗಳು ಉರಿಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಂಡವು ಆಕಾಶದಿಂದ ಸಿಡಿಲು ಕೊಳ್ಳಿಗಳುದುರಿದವು ಧೂಮ ಕೇತುವು ದುಃಖಸೂಚಕವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿತು ವಾಯುವು ವಟ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಿರುನಾಗಿ ಬೀಸಿತು. ಗಿಡಗಳು ಸುಡಿಗಾಳಿಗೆ ಬೇರುಸಹಿತ ಕಿತ್ತಿ ಬಿದ್ದವು. ಮೇಘಾಡಂಬರದಿಂದ ಕತ್ತಲು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಕಣ್ಣು ಕಾಣದಂತೆ ಆಯಿತು ಸಮುದ್ರ ಉಕ್ಕೇರಿ ತೀರವನ್ನು ದಾಟಿ ಆಕ್ರೋಶಿಸಿತು ನದೀಸರೋವರಗಳು ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾದವು. ಕಮಲಗಳು ಬಾಡಿದವು. ಶಶಿಸೂರ್ಯರಿಗೆ ಗೊಡು ಕಟ್ಟಿತು. ನರಿಗಳು ಮುಖದಿಂದ ಕೆಂಡವನ್ನು ಕಾರುತ್ತಾ ಗ್ರಾಮಮಧ್ಯದಿ ಪೊಕ್ಕು ಅಮಂಗಳ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕತ್ತತ್ತಿ ಕೂಗಿದವು. ನಾಯಿಗಳತ್ತವು. ಕತ್ತೆಗಳು ಖಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಓಡಿದವು ಗೋಷ್ಠದಲ್ಲಿ ವಶುಗಳು ಬಯದಿಂದ ಶಕ್ಯನ್ಮೂತ್ರಗಳ ವಿಸರ್ಜಿಸಿದವು ಆಕಳು ಕರೆದರೆ ರಕ್ತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿತು ಮೇಘದಿಂದ ಪೂಯ ವರ್ಷವು ಬಂತು. ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಮೆಗಳತ್ತಂತೆ ತೋರಿದವು ಗಾಳಿ ಇಲ್ಲದೆ ಗಿಡ

ಗಳ್ ಬಿದ್ದವು. ಪುಣ್ಯಗ್ರಹಗಳಿಗೆ ವಾವಗ್ರಹದಿಂದ ಅತಿಚಾರ ದೋಷವು ತಗುಲಿತು ಗ್ರಹ ಯುದ್ಧವು ಬಯಂಕರವಾಯಿತು ವಕ್ರಗತಿಯಿಂದ ನಡೆದ ಗ್ರಹಗಳು ಶುಭವಲಗಳನ್ನು ಕೆಡಿಸಿದವು.

ಈ ಮಹೋತ್ಸಾಹಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವರು ಸನಕಾದಿಗಳು ಬಿಟ್ಟು ನೃಪ ಪ್ರಳಯವೇ ಬಂದಿತೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಯಪಟ್ಟರು ಆ ಆದಿ ದೈತ್ಯರಿಂತು ಪುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಬಯಂಕರ ಶರೀರರಾದರು ಆ ವಜ್ರಕಾಯರು ಬಲಪರಾಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಲೋಕ ಪೀಡಾಕರರಾಗಿ ಕಿರೀಟಾಂಗದಗಳಿಂದ ಸೂಸಿಬರುವ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ದುರ್ನೀರೀಕ್ಷ್ಯರಾಗಿ ಬೂಮಿಯು ನಡುಗುವಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಚಂಡತೇಜರಾಗಿ, ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಭಯವ್ರದರಾದರು.

ಕಶ್ಯಪರು ಅವರಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠನಿಗೆ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವೆಂದೂ ದ್ವಿತೀಯನಿಗೆ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನೆಂದು ನಾಮಕರಣವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು ತವವಂ ಗೈದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ವರವನ್ನು ವಡೆದು, ದರ್ಪಿತನಾಗಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು, ಒಳಹೊರಗೆ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಕಾಣದೆ ಮದವೇರಿ ಮೆರೆದನು.

ಅವನ ತಮ್ಮನಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಪ್ರೀತ್ಯಾಸ್ಪದನಾಗಿದ್ದನು. ಒಂದು ಸಲ ಗದಾವಾಣಿಯಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು ಯುದ್ಧಾಕಾಂಕ್ಷಿಯಾಗಿ ದೇವಲೋಕವನ್ನೈದಿದನು ಗಲುಗಲು ನಾದವನ್ನು ಮಾಡುವ ನೂಪುರವನ್ನು ದರಿಸಿ ಮಹಾವೇಗದಿ ಬರುವ ಇಚ್ಛಾ ವದ್ವೀರ್ಯನು, ದುರ್ಮದನು, ವೈಜಯಂತೀಮಾಲಾದರನು, ಬಯರಹಿತನು ಆದ ದೈತ್ಯ ನನ್ನು ಕಂಡು ಬೀತರಾಗಿ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಗರುಡನನ್ನು ಕಂಡ ನಾಗಗಳಂತೆ, ಅಡಗಿ ಕೊಂಡು ಕಾಣದಾದರು ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವಗಣವು ನಿರ್ವೀರ್ಯವೆಂದು ನಕ್ಕು, ದೈತ್ಯರಾಜನು ಸಿಂಹಗರ್ಜನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಹಿಂದಿರುಗಿದನು ಕ್ರೀಡಾರತನಾಗಿ ಬರುತ್ತಾ ಆ ಮಹಾಬಲನು ಗಂಭೀರವಾದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿ ಒಳಹೊಕ್ಕನು ವರುಣನ ಸೈನಿಕರು ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಬೀತಿಗೊಂಡು ದೂರ ಓಡಿಹೋದರು ಜಲಜಂತುಗಳು ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಂಡವು. ಎಷ್ಟೋ ವರುಷವೀರೀತಿಯಾಗಿ ಭೀತಿಗಾಣದೆ ಗದೆಯಿಂದ ತರಂಗಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದು ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವನ್ನು ಮಾಡಿ, ವರುಣಪುರಿಯಾದ ವಿಭಾವರಿಯನ್ನು ಸೇರಿದನು ಅಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನು ವರುಣನನ್ನು ಕಂಡು ಅಟ್ಟಹಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಒಂದು ಕೈಯೆತ್ತಿ ವಂದಿಸಿ "ಓಹೋ ವರುಣರಾಜ! ಯುದ್ಧವನ್ನಾಡಲು ಬಾ, ನೀನು ಲೋಕಾಧಿಪನಲ್ಲವೇ? ಶಿಖಾಮಣಿಗಳಲ್ಲಿ ದುರ್ಮದರನ್ನು ಗೆದ್ದು ದೈತ್ಯದಾನವರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ರಾಜಸೂಯವನ್ನು ಮಾಡಿದೆಯಂತೆ! ನೋಡುವೆ ನಿನ್ನ ವರಾಕ್ರಮವನ್ನು" ಎಂದು ದರ್ವದಿ ನುಡಿದನು

ಆ ದುರ್ಮದ ದೈತ್ಯನ ನೀಚವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪೂಜ್ಯ ವರುಣನು ಉಕ್ಕಿ ಬಂದ ರೋಷವನ್ನು ಬುದ್ಧಿವೈಭವದಿಂದ ನುಂಗಿಕೊಂಡು "ಸರೇ! ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ! ನಾವೀಗ ವಿರಾಗಿ ಗಳಾಗಿರುವೆವು. ಪುರಾಣ ಪುರುಷನೊಬ್ಬನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿನ್ನಂತಹ ರಣರಂಗ ಕೋವಿದನಿಂದ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ದರ್ಪನಾಶವನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಮರ್ಥನಿನ್ನೊಬ್ಬನ ನಾ ಕಾಣೆನು ನಿನ್ನಂತಹ

ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿ ವೀರರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಅವನು ಪಾತ್ರನಾಗಿರುವನು ಆದ್ದರಿಂದ ಬೇಗನೇ ಅವನನ್ನು ನೇರವೋಗು ನಿನ್ನಂತಹ ದುಷ್ಟರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಲೆಂದೇ ಅವನು ಅನೇಕ ರೂಪ ದಿಂದವತರಿಸಿ ಸುಜನರನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವನು ಅಚಿರಕಾಲದಲ್ಲೇ ವೀರಶಯನದಿ ನರಿ ನಾಯಿಗಳಿಗಾಹಾರನಾಗಿ ಬಿದ್ದ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಲೋಕವು ಸಂತೋಷಿಸಲಿ! ಎಂದು ನುಡಿದಟ್ಟಿದನು.

೧೯ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ಪರಾಕ್ರಮ

ಪರುಣವಚನವನ್ನಾ ಅವಿವೇಕಿಯು, ಗರ್ವಿಯು ಆದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಮುಂದೆ ಪೋಗಿ ನಾರದರಿಂದ ಹರಿಯಿರುವ ಗುರಿ ತಿಳಿದು, ತ್ವರೆಯಿಂದ ರನಾತಲವನ್ನು ಸೇರಿದನು ಅಲ್ಲಿ ಅಜೇಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ವರಾಹರೂಪದಿಂದ ತನ್ನ ಕೋರೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪೊತ್ತು ಮೇಲೆ ತರುತ್ತಿರುವದನ್ನು ಕಂಡನು. ನಯನಾಂಬುಜ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕಮಲದ ಸೊಬಗನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಕ್ಷಸನು 'ಅಹಾ! ಏನೀ ವನಗೋಚರವಾದ ಮೈಗವು? ಇದು ಹರಿಯೇ?' ಎಂದು ಅಚ್ಚರಿಪಟ್ಟು ಅಚ್ಚುತನನ್ನು ನೋಡಿ 'ಎಲೋ ಅವಿವೇಕಿಯೇ! ಬಿಡು ಬೂಮಂಡಲವನ್ನು, ಇದು ರಸಾತಲದಲ್ಲಿರುವ ನಮಗಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಸೃಷ್ಟವಾದದ್ದು. ಸುರಾದಮ! ಸೂಕರಾ ಕಾರನೇ! ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಮೇಲೆ ನಿನಗೆ ಕ್ಷೇಮವಿಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಜಯಿಸಲು ಕೈಲಾಗದೇ ನಿನ್ನ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸೂಕರಾದಿ ಮಾಯಾರೂಪಗಳಿಂದ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಲೆಕ್ಕಿಸೆನು ಮರೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ನಮ್ಮನ್ನು ಮುರಿಯುವ ಯೋಗಮಾಯಾಬಲವೇ ಹೊರತು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ವೊರುವವೆಲ್ಲಿಯದು? ಇಂತಹ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಂದು ನಮ್ಮವರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ದುಃಖವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದುಬಿಡುವೆನು

ನನ್ನ ಗದಾವಾತದಿಂದ ತಲೆಯೊಡೆದು ನೀನು ಬಿದ್ದಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ನಿನ್ನ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಋಷಿಗಳು, ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಬೇರಿಲ್ಲದ ಗಿಡದಂತೆ ನಷ್ಟವಾಗಿಹೋಗುವರು' ಎಂದು ಪರುಷವಚನವನ್ನಾಡಿದನು.

ಆಗ ವರಾಹಮೂರ್ತಿಯು ಆ ದುರ್ವಚನನಾರಾಚೆಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿ, ತನ್ನ ದಂಷ್ಟಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ನಡುಗುತ್ತಿರುವ ಬೂದೇವಿಯನ್ನು ಸಾಂತ್ವನಗೊಳಿಸಿ, ಮಕರಿಯಿಂದ ತಿವಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಕರೇಣುನಹಿತ ಭದ್ರಗಜದಂತೆ, ನೀರಿನಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೇರಿ ಬಂದನು. ಆಗ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು ಹಲ್ಲನ್ನು ಕಡಿಯುತ್ತಾ ಗುಡುಗಿನಂತೆ ಗರ್ಜನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಹರಿಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದನು ವರಾಹನು ಆಗ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಲಿಸಮೀಪದಲ್ಲೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಸ್ವೈರ್ಯಧೈರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಆಕಾಶದಿಂದ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು ಪ್ರಸೂನ ವರ್ಷವನ್ನು ಸುರಿಸಿ ಸ್ತುತಿಸಿದರು. ಆಗ ಹರಿಯು ದೇವದ್ವೇಷಿಯನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡಿ ದನು ಬಂಗಾರದಿಂದ ಚಿತ್ರಿತವಾದ ಮಹಾಗದೆಯನ್ನು ಪಿಡಿದು, ಸ್ವರ್ಣಾಭರಣಗಳಂ ತೊಟ್ಟು, ಮರ್ಮಪೀಡಕ ದುರ್ವಚನಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತಾ ಬರುವ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ನೋಡಿ,

ವ್ರಚಂಡ ಕೋವವನ್ನು ಪೊಂದಿಯೂ, ಸಹಿಸಿ ನಗುತ್ತಾ, ಶ್ರೀಹರಿಯು ಇಂತು ನುಡಿದನು-
 ನಿಜ ನಿಜ! ನಾನು ಮೃಗವೂ ಅಹುದು ನನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಬರುವರಿಗೆ, ವನ
 ಗೋಚರನೂ ಅಹುದು. ಜಲದಲ್ಲೇ ನಾ ಮಲಗಿರುವೆನು. ವನಮೃಗನಾದ ನಾನು ಗ್ರಾಮ
 ಸಿಂಹನಾದ ನಿನಗೋಸ್ಕರ ಕಾದಿದ್ದೆ ಯಮನ ವಾಶವು ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿರುವ ನಿನ್ನ ವ್ರಲಾವ
 ವನ್ನು ಯಾರೂ ಲೆಕ್ಕಿಸರು ನೀನೇನೆಂದೆ? ನಾನು ನಿಮ್ಮದಾದ ಬೊಮಿಯನ್ನು ಕದ್ದವನೋ?
 ನನಗೆ ಲಜ್ಜೆ ಇಲ್ಲವೋ? ನಿನ್ನ ಗದೆಯಿಂದ ಬಯವೊಂದಿ ಓಡಿ ಬಂದೆನೇ? ಏನಾಗಲೀ
 ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವೆನು? ಯುದ್ಧವು ನೀನು ಬಿಡುವಂತಿಲ್ಲ! ನಿನ್ನಂತಹ ಬಲವಂತನಿಂದ
 ವೈರವನ್ನು ಮಾಡಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಾದರೂ ಎಲ್ಲಿ? ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂದು ನಿಮ್ಮ
 ವರ ಕುಂದು ಕಳೆ ಕಣ್ಣೀರನ್ನೊರೆಸು ನೋಡು! ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ವಾಲಿಸದಿರುವವನು
 ನಿಂದನೀಯನೇ ಸರಿ!

ಎಂದು ಭಗವಂತನಿಂದ ಅಧಿಕ್ಷಿಪ್ತನಾಗಿ ತುಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ನಾಗಸರ್ವದಂತೆ
 ಕಿಡಿಕಿಡಿಯಾಗಿ ರೋಷದಿಂದ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾ ಮೈಯೆಲ್ಲವೂ ನಡುಗುತ್ತಿರಲು,
 ಆ ದೈತ್ಯನು ವೇಗವೇಗವಾಗಿ ಬಂದು ಗೋವಿಂದನನ್ನು ಗದೆಯಿಂದ ಹೊಡೆದನು. ವರಾಹ
 ನಾದರೂ ಯೋಗಾರೂಢನು. ಮೃತ್ಯುವಿನನ್ನಂತೆ ಆ ಗದಾಘಾತವು ತನ್ನ ಎದೆಗೆ ತಾಗದಂತೆ
 ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಗದೆಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾ, ಕೋವದಿಂದ ತುಟಿಯನ್ನು ಕಡಿದು
 ರಕ್ತಸನ ಮೇಲೆರಗಿದನು ದಿತಿಜನ ದಕ್ಷಿಣ ಬುಜವನ್ನು ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಹೊಡೆದನು.
 ಗದಾಯುದ್ಧ ಕೋವಿದನಾದ ದೈತ್ಯನನ್ನು ತನ್ನ ಗದೆಯಿಂದ ಹೊಡೆದು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡನು.
 ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ-ಹರಿಗಳಿಂತು ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಜಯೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಗದಾಯುದ್ಧವನ್ನು ಭಯಂಕರ
 ವಾಗಿ ಮಾಡಿದರು ರಕ್ತವನ್ನು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕಂಡು ವಿಜೃಂಭಿಸಿ, ವಿಚಿತ್ರ ಚಲನಗಳಿಂದ
 ಗದಾಯುದ್ಧ ಮಾಡುವ ಅವರು ಎರಡು ಗೂಳಿಗಳಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿ ವರಾಕ್ರಮಿಸಿದರು.
 ಆಗ ಯಜ್ಞರಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ, ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ವರಾಹನಾದ ಮಹಾವ್ರಭುವಿಗೂ ಆದಿದೈತ್ಯನ
 ಆವೇಶದಿ ಸಾಹಸಿಸುವ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನಿಗೂ ನಡೆದ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನೋಡಲು, ಬ್ರಹ್ಮನು
 ಮರೀಚ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಬಂದು ಆಕಾಶದಿ ನಿಂದನು. ವರಾಕ್ರಮಪಟುವಾಗಿ ಭಯ
 ವಿಲ್ಲದೆ, ಹಗೆಯಿಂದ ಪರ್ವತದಂತೆ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವ ದೈತ್ಯರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನಾ
 ಕಲ್ಪಜನನಾಯಕನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಆದಿಸೂಕರನಿಗೆ ಇಂತು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು—

ಸ್ವಾಮೀ! ನಿನ್ನ ಪಾದವನ್ನು ನಂಬಿದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ,
 ಗೋಗಳಿಗೂ, ನಿರವರಾದಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಭಯವ್ರದನಾದ ಈ ವಾಪಿಯನ್ನು
 ಏಕೆ ಉಪೇಕ್ಷಿಸುವೆ? ನನ್ನಿಂದ ವರವನ್ನು ಪೊಂದಿ, ಎದುರಿಲ್ಲದೆ, ಲೋಕೋಪದ್ರವಕರನಾಗಿ
 ತಿರುಗುತಿರುವ ಈ ಮಾಯಾವಿಯನ್ನು ಕೊಂದುಬಿಡು. ದುರಹಂಕಾರಿಯು, ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರನು
 ಆದ ಈ ದುರ್ಮಾರ್ಗನಿಂದ ಆಟವೇತಕ್ಕೆ? ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿದ ನಾಗರಹಾವನ್ನು ಹಿಡಿದಾಡು
 ವರೇ? ಅಪರಾಹ್ನವಾಗುತ್ತಿದೆ ನಾಯಾಹ್ನವಾಗುವ ಮುಂಚೆ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಇವನ
 ಉಕ್ಕನ್ನಡಗಿಸಿ ಸಂಹಾರ ಮಾಡು. ನೋಡೀ ಪೋರ ಸಂಧ್ಯಾ ಸಮಯವನ್ನು, ಸರ್ವಲೋಕ

ಚಕ್ಷಣವನ್ನು ಮಾಡಲು ಬರುವಂತೆ ಅಂಧಕಾರವು ಕರಗಳನ್ನು ಚಾಚಿ ಬರುತ್ತಿದೆ! ಪ್ರಬೋ! ಸುರರಿಗೆ ಜಯವನ್ನು ಕೊಡು! ಈಗ ನದ್ಯ ಅಬಿಜಿಧ್ಯೇಳೆಯು. ಈ ಶುಭ ಮುಹೂರ್ತದಿ ಈ ದುರ್ಮಾರ್ಗನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ನಿನ್ನವರಾದ ನಮಗೆ ಶುಭವನ್ನು ಮಾಡು! ಇವನು ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ವಧ್ಯನೆಂದು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದೇ? ಸರ್ವೇಶಾ! ನಾಶಮಾಡು ದೈತ್ಯನನ್ನು. ಪೋಷಿಸು ನಿನ್ನ ಚಕ್ರರನ್ನು ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿದನು

೨೦. ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ವಧೆ

ಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದನು—

ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಸತ್ಯ ನಿಷ್ಕವಟ ವಚನವನ್ನು ಲಾಲಿಸಿ, ವರಾಹನು ಮಂದಹಾಸ ಸುಂದರ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ಣ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸಂತಸಪಡಿಸಿ, ನಿರ್ಭಯನಾಗಿ ಪ್ರಚಂಡ ವೇಗದಿಂದ ಬರುವ ಶತ್ರುವಿಗೆ ಅಭಿಮುಖನಾದನು ಮತ್ತು ಗದೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ಕಪೋಲ ದಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದನು. ಆ ಗದೆಯು ಶ್ರೀದೇವನ ಕೈಯಿಂದ ಜಾರಿ ಉಲ್ಕಾಖಂಡದಂತೆ ಉರಿಯುತ್ತಾ ಕೆಳಗೆ ಬಿತ್ತು. ನಿರಾಯುಧನಾಗಿ ನಿಂತ ಹರಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಯುದ್ಧರಂಗ ದರ್ಮ ವನ್ನರಿತು ದೈತ್ಯನು ಪರಾಕ್ರಮಿಸದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತನು. ಗದೆ ಜಾರಿಬೀಳಲು ದೇವತೆಗಳು ಹಾಹಾಕಾರವನ್ನೆಸಗಿ ಕ್ಷುಬಿತರಾದರು.

ಶ್ರೀಹರಿಯು ದಿತಿಜನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಚಕ್ರವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದನು ತತ್‌ಚಕ್ಷಣವೇ ಬಂದ ಚಕ್ರವು ವಿಜಯನಲ್ಲಿದ್ದ ದೈತ್ಯನ ಸಂಹಾರ ಮಾಡುವನೆಂದು ವೇಳುವಂತೆ ಗಿರಗಿರನೆ ತಿರುಗುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಖೇಚರರು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪೊಗಳುತ್ತಾ, 'ಸ್ವಸ್ತಿ, ಜಯ, ಕೊಲ್ಲೀ ದೈತ್ಯನನ್ನು' ಎಂದು ನಾನಾ ರೀತಿಯಾಗಿ ನುಡಿದರು ಆ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಚಕ್ರವಾಣಿಯಾಗಿ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿರುವ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನನ್ನೂ ಕಂಡು ದೈತ್ಯನು ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕಿಡಿಯನ್ನುದುರಿಸಿ, ತುಟಿಯನ್ನು ಕಚ್ಚಿ, ಕೆಚ್ಚಿನ ಬರದಿಂದ ಬುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತಾ ಸುಡುವಂತೆ ನೋಡಿ, ಗದೆಯನ್ನೆತ್ತಿ 'ಸತ್ತೆ, ಆಯಿತು ನಿನ್ನ ಕೆಲಸ'ವೆನ್ನುತ್ತಾ ಹೊಡೆದನು. ವಾಯುವೇಗದಿಂದ ಬರುವ ಆ ಗದೆಯನ್ನು ಎಡಗಾಲಿನಿಂದ ಒದೆದು ಕೆಡವಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು 'ತೊಗೋ ಗದೆಯನ್ನು ಬಾ ಸಂಗರಕ್ಕೆ! ಗೆಲ್ಲುವಿಯಂತೆ' ಎಂದನು ಆ ಚುಚ್ಚಾಡಿದ ಮಾತನ್ನು ಗಮನಿಸದೆ ದೈತ್ಯನು ಗದೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ಮತ್ತೆ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೊಡೆದನು. ಭಗವಂತನು ಕದಲದೆ ಆ ಬರುವ ಗದೆಯನ್ನು ಗರುಡನು ನಾಗಿನಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಂತೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕೈಯಿಂದ ಪಿಡಿದು ಬಿಸಾಟಿದನು

ನಿಜವಾರುಷವು ಕೆಟ್ಟು ದೈತ್ಯನಾಗ ಹರಿ ಕೊಟ್ಟ ಗದೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ, ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು, ವಿಪ್ರನ ಮೇಲೆ ಕಳಿಸುವ ಕೃತ್ಯಯನ್ನಂತೆ, ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ತ್ರಿಶೂಲವು ದಗದಗನೆ ಉರಿಯುತ್ತಾ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬರುವಾಗ ಚಕ್ರವು ಶ್ರೀಹರಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ ಬಂದು, ಇಂದ್ರಿ ವಜ್ರಾಯುದವು ಗರುಡನ ಪಕ್ಕವನ್ನಂತೆ ಲೀಲೆಯಾಗಿ ತುಂಡರಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಕರವನ್ನು ನೇರಿತು

ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನದನ್ನು ಕಂಡು ಕೆಂಡವಾಗಿ ಉರಿದದ್ದು ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಾ ಕರೋರವಾದ ಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಕ್ಷನ ಎದೆಯನ್ನು ಗುದ್ದಿದನು ಆಗಲೂ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಹೂಮಾಲೆಯಿಂದ ತಾಡಿತವಾದ ಆನೆಯಂತೆ ನಿಂತನು ದೈತ್ಯನಂತರ್ದಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅಸುರ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದನು ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಪ್ರಜರು ಜಗತ್ಪ್ರಳಯವೇ ಬಂದೊದಗಿತೆಂದು ಬಯಕಂಪಿತರಾದರು

ಬಿರುಗಾಳಿ ಬೀಸಿತು ದೂಳಿ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಡರಿತು. ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದ ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಗಳು ದುರಿದವು ಮೇವಾಡಂಬರವು ಹೆಚ್ಚಿ ಕತ್ತಲು ಕವಿಯಿತು ಮಿಂಚು ಗುಡುಗುಗಳು ಬಯಂಕರವಾಗಿ ತೋರಿದವು ಆಕಾಶದಿಂದ ಕೀವು, ರಕ್ತ, ಕೇಶ, ವಿಘ್ನೋತ್ರಗಳ ಮಳೆಗರೆಯಿತು. ಬೆಟ್ಟಗಳಿಂದ ನಾನಾವಿಧ ಆಯುಧಗಳು ಹಾರಿ ಬಂದುವು ರಾಕ್ಷಸಿಯರು ನಗ್ನರಾಗಿ ಶೂಲಗಳ ಪಿಡಿದು ನೃತ್ಯ ಮಾಡಿದರು. ಚತುರಂಗಬಲಾಹಿತವಾಗಿ ಬಂದ ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸರ ವರುಷ ಹೇಯ ವಚನಗಳು ಕರ್ಣಕರೋರವಾಯಿತು ಇಂತು ತೋರಿದ ಅಸುರ ಮಾಯೆಯನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲು ಶ್ರೀಶನು ಸುದರ್ಶನವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು ಅಮೃತ, ಕ್ಷೇಮ, ಅಭಯವೆಂಬ ಮೂರು ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದಾಗ ದಿತಿಯ ಸ್ತನಗಳಿಂದ ರಕ್ತವು ಹರಿಯಿತು. ಅವಳ ಗುಂಡಿಗೆ ನಡುಗಿತು. ಕಶ್ಯಪರ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ನೆನೆದು ಹರೀಚ್ಛೆಗೆ ನಮಿಸಿದಳು.

ಇಂತು ತನ್ನ ಮಾಯೆ ಕೆಡಲು ದೈತ್ಯನು ಓಡಿಬಂದು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಚುಕಿ ಕೊಲ್ಲುವೆನೆಂದು ಬಗೆದು ಹರಿಯನ್ನು ಬಾಹುಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದನು ಆದರೆ ಕೇಶವನು ಸಿಗದೇ ಹೊರಗೇ ಇರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಪಿಡಿಗಳಿಂದ ಗುದ್ದಲಾರಂಬಿಸಿದನು ಆಗ ಇಂದ್ರನು ವೃತ್ರಾಸುರ ನನ್ನಂತೆ, ವರಾಹನು ಸುರಾರಿಯನ್ನು ಕರ್ಣಮೂಲಬಾಗದಿ ಗುದ್ದಿ ಕೆಡಹಿ ನಿರಾಯಾಸದಿಂದ ಕೊಂದನು ದೈತ್ಯನು ಗರಗರ ತಿರುಗಿ ಕಣ್ಣುಗುಡ್ಡೆಗಳು ಹೊರಬರಲು ಕೈಕಾಲು ಜಾಡಿಸುತ್ತಾ, ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಗಿಡದಂತೆ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಸತ್ತನು

ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯು, ಕರಾಲದಂಷ್ಟನು, ತುಟ್ಟಿ ಕಚ್ಚಿರುವನು ಆಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ವೀಕ್ಷಿಸಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದರು. 'ಅಹೋ! ಎಂತಹ ದುರ್ಲಭವಾದ ಮರಣವಿವನಿಗೆ ದೊರಕಿತು! ಅಮಂಗಲ ಲಿಂಗಶರೀರದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಬೇಡಿಸಮಾದಿಯನ್ನು ಕೂಡಿ, ಹರಿಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಯೋಗಿಜನರಿಗೂ, ಇವನಂತೆ ಹರಿ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ, ದೇಹತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವ ಸುಯೋಗ ಸಿಗುವುದೇ? ಹರಿಕರ ತಾಡನದಿಂದ ಮೃತನಾದ ಈ ವಿಜಯನು ಮುನಿಶಾವದಿ ಅಸುರಾವೇಶದಿಂದ ಕೂಡಿ ಹರಿಯಿಂದ ಕಾದಾಡಿ ಮಡಿದನು ಕೆಲ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯಸಾದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ವೈಕುಂಠವನ್ನೇ ನೇರುವನು. ಶ್ರೀಹರೇ! ಯಜ್ಞರಕ್ಷಕ! ಜ್ಞಾನಾನಂದಮಯ ವರಾಹಾವತಾರದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿದ ನಮ್ಮನ್ನು! ನಮ್ಮ ಸುದೈವದಿಂದ ಲೋಕಭಯಂಕರನಾದ ದೈತ್ಯನು ಮಡಿದನು ನಿನ್ನ ವಾದಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಆನಂದಭರಿತರಾಗಿರುವೆವು!' ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿ ಹರಿಗೆ ನಮಿಸಿದರು

ಇಂತು ಆದಿಸೂಕರನು ಮಹಾವೀರನಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ನಿನ್ನಹಾಯಕನು

ನಿರಾಯುದನಾಗಿ ಸಂಹರಿಸಿ ಕಮಲಗರ್ಭಾದಿ ವೃಂದಾರಕರ ಮತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ, ನಿತ್ಯೋತ್ಸವವಾದ ತನ್ನ ಮಂಗಲ ಮಂದಿರವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು

ಮಹಾವೀರನಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನೊಂದು ಗೊಂಬಿಯನ್ನಂತೆ ಕೊಂದ ಶ್ರೀ ಯಜ್ಞ ವರಾಹಮೂರ್ತಿಯ ಉದಾರಚರಿತೆಯನ್ನು ವಿದುರಾ! ನಾನು ನಿನಗೆ ಯಥಾಮತಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವೆನು—ಎಂದು ಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದನು.

ಶುಕನು ನುಡಿದನು—ರಾಜನ್!

ಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದ ಬಗವತ್ಕಥೆಯನ್ನಾಲಿಸಿ, ಮಹಾಬಾಗವತನಾದ ವಿದುರನು ಆನಂದತುಂದಿಲನಾದನು ಉದಾರ ಯಶಸ್ಕರಾದ ಪುಣ್ಯವಂತರ ಚರಿತೆಯನ್ನು ಕೇಳಲಾ ನಂದವಾಗುವುದೆಂದಮೇಲೆ ಶ್ರೀವತ್ಸವತ್ಸನ್ಯನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಲು ಆನಂದವು ಹೆಚ್ಚುವುದೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೇ!

ಮಕರಿ ಪಿಡಿದು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸೆಳೆವಾಗ ವತ್ಸಿಯರು ಹೋ ಎಂದು ಅಳುತ್ತಿರಲು ಯಾರನ್ನೂ ರಕ್ಷಕರನ್ನು ಕಾಣದೆ ತನ್ನ ಚರಣಾರವಿಂದವನ್ನೇ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕ ಕರಿರಾಜನ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಕಳೆದ, ಕರುಣಾಸಮುದ್ರನಲ್ಲವೇ ನಮ್ಮ ಹರಿ! ನೀನೇ ಗತಿ, ಎಂದು ನಂಬಿ ನಿಷ್ಕವಟವಾಗಿ ಬೆಜಿನುವ ಸುಜನರಿಗೆ ಒಲಿದು ಬರುವ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಯಾರು ಸೇವಿಸದಿರುವರು? ಅನಾದುಗಳೆಷ್ಟು ಬೆಜಿಸಿದರೂ ಹರಿಯು ಅವರಿಗೆ ಸಿಗನು.

ಬೊಮ್ಮುದ್ಧರಣಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆಂದು ಆದಿಸೂಕರನಾದ ಹರಿಯ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ವದರೂವ ವವಿತ್ರ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳುವವರು, ವೇಳುವವರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಮೋದಿಸು ವವರು ಆದ ಬಕ್ತರು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದ ವಾರವನ್ನು ಕಂಡು, ಹರಿಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು. ಈ ಕಥೆಯು ಪುಣ್ಯವ್ರದವು. ವವಿತ್ರವು. ದನಯಶಃಪ್ರದವು ಸಮಸ್ತ ದೀರ್ಘಾಯುರಾದ್ಯಬೀಷ್ಟದಾನ ಸಮರ್ಥವು. ಪ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯ ಜಯಸಾದಕವು ಶ್ರವಣಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮನನ ಧ್ಯಾನಶಕ್ತಿ ಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಜ್ಞಾನನಾದನ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿರಿಸಿದವರನ್ನು ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನು ತನ್ನ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಮುಕ್ತರನ್ನು ಮಾಡುವನು.

೨೧. ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಪಂಚನವು

ರಾಜನು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು—

ಬ್ರಹ್ಮನ್! ಶ್ರೀ ವರಾಹನಿಂದ ಬೊಮಿಯು ಸ್ಥಿರವಾದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವು ಯಾವ ಸೃಷ್ಟಿನಾಧಕ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಆಮೇಲಿನ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೆಂತು ಮಾಡಿದನು? ಸಂಸಾರಗಿರಿಚೂರ್ಣನದಕ್ಷನಾದ ವಿದುರನು ಮಹಾಭಾಗವತನು ಶ್ರೀಹರಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಜ್ಞಾನಿಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ದ್ರೋಹವನ್ನು ಬಗೆದನೆಂದು ಅಣ್ಣನನ್ನು ಅವನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೂಡ ಬಿಟ್ಟು ಆ ಮಹಾನುಭಾವನು ವ್ಯಾಸವೃತ್ತನಲ್ಲವೇ? ವಾಸಿಷ್ಠ ಯಾದವ ಕೃಷ್ಣರನ್ನು ಸರ್ವಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಆಶ್ರಯಿಸಿದನು. ಮತ್ತು ಹರಿಬಕ್ತರ ಸ್ನೇಹಿತನು

ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿಷ್ಕಾಪನಾದ ಆ ವಿದುರನು ಪವಿತ್ರಹರಿದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಮೈತ್ರೇಯನನ್ನು ಏನು ಕೇಳಿದನು? ಅವರಿವರ ಸಂವಾದವು ಪವಿತ್ರವಾದ ಗಂಗೆಯಂತೆ ಹರಿವಾದಾಶ್ರಯವಾಗಿ ಪಾವವರಿಹಾರ ಮಾಡುವದಲ್ಲವೇ? ಆದ್ದರಿಂದ ಕೀರ್ತಿನೀಯ ಚರಿತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನಮಗೆ ವೇಳು ನಿನಗೆ ಮಂಗಲನಾದ ಹರಿಯು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ! ಹರಿಲೀಲಾಮೃತವಾನವನ್ನು ಮಾಡುವ ರಸಜ್ಞರಿಗೆ ಅದು ಸಾಕೆನಿಸುವುದೇ?

ಸೂತನು ಹೇಳಿದನು—

ಶೌನಕಾ! ಇಂತು ಪರೀಕ್ಷಿತನ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಬಾದರಾಯಣಿಯು ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯ ಪ್ರೇರಕನಾದ ಹರಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಕೇಳು ಎಂದು ವೇಳಲಾರಂಭಿಸಿದನು ಲೀಲೆಯಿಂದ ದೈತ್ಯನಂ ಕೊಂದು ರಸಾತಲದಿಂದ ಬೊಮ್ಮುದ್ವಾರ ಮಾಡಿದ ವರಾಹಶುಭ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಆನಂದಬರಿತನಾಗಿ ವಿದುರನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು—

ಮೈತ್ರೇಯನೇ! ಮನುರಾಜನು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಾಬಕ್ತನು. ಜ್ಞಾನಿಯು. ಅವನು ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ನಡೆಸಿದ ಕಾರ್ಯಗಳಾವವು? ಮರೀಚ್ಯಾದಿ ಪ್ರಜೇಶರು ಮನುರಾಜರು ಮಾಡಿದ ಸೃಷ್ಟಿವಿವರವೇನು? ಕರ್ಮಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ವಿವಿಧ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಸೃಜಿಸುವಾಗ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಸೃಜಿಸಿದರೋ ಅದವಾ ಬಾರ್ಯಾದ್ವಿತೀಯರಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಪಡೆದರೋ? ಅದವಾ ಎಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ ಪ್ರದಾನವನ್ನಂತೆ ಸೃಜಿಸಿದರೋ ವೇಳು

ಮೈತ್ರೇಯನು ವೇಳಿದನು—

ಅಪ್ರಮೇಯನು ಮಹಿಮನು, ಶಶ್ವದೇಕ ಪ್ರಕಾರನು, ಸರ್ವೋತ್ತಮನು, ವಿವಿಧ ಜೀವರ ಅದ್ಯಷ್ಟೋದ್ಯೋದಕನು, ಕರ್ಮವಲವೃದ್ಧನು ಅದ ನ್ಯಾಮಿಯು ತ್ರಿಗುಣಗಳಿಂದ ಮಹತ್ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಿದನಷ್ಟೆ? ರಜಃಪ್ರದಾನವಾದ ಮಹತ್ತಿನಿಂದ ತ್ರಿವಿಧಾಹಂಕಾರತತ್ತ್ವವು ವೃಷ್ಟಿತು ಅದರಿಂದ ಗರುಡ ಶೇಷ ರುದ್ರ ಇಂದ್ರ ಕಾಮರು ಸಬಾರ್ಯರಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು ವೈಕಾರಿಕ ಮನದಿಂದ ಚಂದ್ರಾನಿರುದ್ಧರು, ಅನ್ಯ ದೇವತೆಗಳು ವೃಷ್ಟಿದರು ತೈಜಸದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ತಾಮಸದಿಂದ ಆಕಾಶಾದಿ ಭೂತಗಳು ಜನಿಸಿದವು ಆ ಇವುತ್ತುಮೂರು ತತ್ತ್ವದೇವರು ಹರಿಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಕಲಿತು ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು ಆ ಹೇಮಮಯಾಂಡವು ಒಳಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪ್ರವೇಶವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಅವ್ಯಕ್ತ ಹರಿರೂಪವಾಗಿ ಪ್ರಳಯೋದಕದಲ್ಲಿ ನಾವಿರವರ್ಷ ನೆನೆಯುತ್ತಾ ಇತ್ತು. ಆಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಪುರುಷರೂಪದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು ಅವನ ನಾಬಿಸರದಿಂದ ಸೂರ್ಯಸಹಸ್ರ ಪ್ರಬವಾದ ವದ್ವವು ಜನಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ವೃಷ್ಟಿದನು ಶ್ರೀಮಯ ವರ್ಯಂಕದಲ್ಲಿ ಕಾಲಾಖ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಮಲಗಿದ ಗರ್ಭೋದಕಶಾಯಿಯ ನಾಬಿಜಾತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ಸಕಲಜೀವನಿಕಾಯ ನಿಲಯವೆನಿಸಿತು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕೊಟ್ಟ ನಾಮಧ್ಯದಿಂದ ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಂತೆಯೇ ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ವಿವಿಧ ದೇಹಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ಸೃಷ್ಟಿ, ವಿಸ್ತಾರ,

ತತ್ತದ್ವೇಹತ್ಯಾಗ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ವೇಳುವೆನು. ವಿದುರಾ! ಈ ದೇಹಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನ ನಿಜದೇಹಗಳಲ್ಲ. ಬಾಹ್ಯದೇಹಗಳೆಂದು ತಿಳಿ.

ರಾತ್ರಿ ಎಂಬ ಶರೀರದಿಂದ ವಂಚವಿದವಾದ ತಾಮಿಸ್ರ, ಅಂದತಾಮಿಸ್ರ, ತಮ, ಮೋಹ, ಮಹಾಮೋಹವೆಂಬ ನಾಮವುಳ್ಳ ಅವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅದನ್ನು ಅಂದಕಾರ ಅಜ್ಞಾನಮಯವೆಂದು ನೋಡಿ ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿದನು. ಯಕ್ಷರಕ್ಷಸರು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಅವರ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಹಸಿವು ನೀರಡಿಕೆಗಳು ಪುಟ್ಟಿದವು ಹಸಿವೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಆ ಯಕ್ಷರಕ್ಷಸರು ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೇ ತಿನ್ನಲು ದಾವಿಸಿಬಂದರು 'ಬಿಡಬಿಡಿ! ತಿಂದುಬಿಡಿ ಈ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು' ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಾ ಬರುವವರನ್ನು ಕಂಡು 'ಎಲವೋ ತಿನ್ನಬೇಡಿ! ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬ್ರಹ್ಮನು 'ನೀವು ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳು, ಪಿತೃಬಕ್ಷಣ ಮಾಡುವಿರಾ? ಏನು ನಿಮ್ಮ ಅಜ್ಞಾನ? ಮಾ ರಕ್ಷತ! ಜಕ್ಷತ! ಎನ್ನುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಿರಾದ್ದರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಯಕ್ಷರಕ್ಷರೆಂದು ಹೆಸರಾಗಲಿ' ಎಂದು ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪ್ರಕಾಶನ ಪರವಾದ ವಿವಿಧ ವಿದ್ಯಾದೇಹದಿಂದ ಸರ್ವಜೀವ ಪ್ರದಾನರಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದನು ಅವರು ಪ್ರಬಾದೇಹವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಕ್ರೀಡಾದಿ ಗುಣ ವಿಶಿಷ್ಟರಾದರು. ಅದೇ ಹಗಲು ಎಂದು ಖ್ಯಾತವಾಯಿತು

ಬ್ರಹ್ಮನು ಜಪನ ಎಂಬ ದೇಹದಿಂದ ಅಸುರರನ್ನು ಕೀರ್ತಿಲೋಲುವರನ್ನಾಗಿ ಸೃಜಿಸಿದನು. ಅವರು ಇಂದ್ರಿಯಲೌಲ್ಯದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಮೈಧುನ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಡೆಸಲು ಓಡಿಬಂದರು ಲಜ್ಜಾರಹಿತರಾದ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ನಕ್ಕು ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಚಯವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮನು ಶರಣಾಗತ ದುಃಖತ್ರಾಣನಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಯೋಗ್ಯತಾವ್ಯಕ್ತಾರವಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತೋರಗೊಡಿಸಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವ ಪ್ರಭುವನ್ನು 'ಪರಮಾತ್ಮಾ! ನಿನ್ನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡುವಾಗ ಈ ಅಸುರರು ಪುಟ್ಟಿ ನನ್ನನ್ನೇ ಕೂಡಲು ಬರುತ್ತಿರುವರು ಈ ವಾಪಿಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ ಪೊರೆ. ಸರ್ವಸುಜನಕ್ಷೇಶನಾಶಕನು, ಭವಚ್ಛರಣಾರವಿಂದದಿಂದ ದೂರರಾದ ಕುಜನರಿಗೆ ಕ್ಷೇಶ ದಾಯಕನು ನೀನೇ ಆಗಿರುವಿ. ರಕ್ಷಿಸು' ಎಂದು ಶರಣಾಗತನಾದನು ಆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಕಾರ್ವಣ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಅಶೇಷ ವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾದ ಹರಿಯು 'ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು ಆ ಶರೀರವನ್ನು' ಎನ್ನಲು, ಹರಿಪ್ರೀತಿಯೇ ಪರಮೋದ್ದೇಶವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬ್ರಹ್ಮನು ಆ ಜಘನಾಖ್ಯ ಬಾಹ್ಯಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿಬಿಟ್ಟನು

ಆ ತನುವು ಸಂಧ್ಯಾ ಎಂಬ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವಾದದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಅಸುರರು ಮೋಹಿತರಾದರು. ಮದತುಂಬಿದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ, ಕಾಲಿನ ವೈಜಣಿಯ ನಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ವಟ್ಟೆಪೀತಾಂಬರವನ್ನುಟ್ಟು, ಒಡ್ಡಾಣವನ್ನು ತೊಟ್ಟು ಬರುವ ಸುಂದರಿಯನ್ನು ಅಸುರರು ನೋಡಿದರು. ನಾಸಿಕೆಯೋ ಕೇತಕೀ ಕುಸುಮವೋ, ದಂತವೋ ದಾಡಿಮೀ ಬೀಜಗಳೋ, ಮಂದಹಾಸವು ಚಂದ್ರಿಕೆಯೋ ಎಂಬ ಭ್ರಮೆಯನ್ನು ಪೊಂದಿ ಮೋಹಕಟಾಕ್ಷವನ್ನು ಬೀರುವ ಅಲಕ ನೀಲಮಣಿ ಶೋಭಿತಳಾಗಿ ಬರುವ ತರುಣಿಯ ಸಮೀಪದಿ ಸಾರಿ

'ಏನು ರೂಪ! ಏನು ಕಾಂತಿ! ಏನು ದೈರ್ಯ! ಎಂತಹ ಸೂತನ ತಾರುಣ್ಯ! ನಾವಿಷ್ಟು ಕಾಮಾತುರರಾಗಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿರಲು ನೋಡದೆ ಪೋಗುತ್ತಿರುವೆಲ್ಲ!' ಎಂದುಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದು ಆ ಕುಬುದ್ಧಿಗಳು ನಂಬುಗೆಯಿಂದ ಆ ಸಂಧ್ಯಾಂಗನೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು 'ಯಾರು ನೀನು? ಯಾರವಳೇ ಸುಂದರಿ! ಏನು ಕೆಲಸವಿಲ್ಲ? ನಿನ್ನ ಸಂಗಬಾಗ್ಯರಹಿತರಾದ ನಾವು ವಿರೂಪರಾಗಿರುವೆವು ಆದ್ದರಿಂದ ರೂಪದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ನೊಂದಿರುವೆವು. ಇರಲಿ ಯಾರಾದರೇನು ನಮಗೆ? ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಅದೃಷ್ಟವಂತರಾಗಿರುವೆವು. ಚೆಂಡಾಡುವ ನಿನ್ನ ಸೊಬಗಿನಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಚೆಂಡಾಗಿ ಕುಣಿಯುತ್ತಿದೆ. ಎಲೇ! ಮೇಲಕ್ಕೆ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬೀಳುವ ಕಂದುಕವನ್ನು ನೀನು ಕೈಯಿಂದ ಆಡುತ್ತಿರಲು ಜಾರಿ ವಾದವದ್ಮವನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಿದೆ. ಸ್ತನಭಾರದಿಂದ ಭೀತವಾಗಿ ನಡುವು ನಡುಗುತ್ತದೆ ಬಿಳಿಗಣ್ಣು ಶ್ರಾಂತವಾಗಿ ಅರ ಮುಚ್ಚಿದೆ. ವೇಣೀಬಾರವು ಬಿಚ್ಚಿ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದೆ ಏನು ಚೆಂದವಾಗಿರುವೆ! ಬಲಾ!' ಎನ್ನುತ್ತಾ ಮದಕಾರಿಣಿಯಾದ ಆ ಸಂದ್ಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತರಾಗಿ ಸಂದ್ಯಾಶರೀರವನ್ನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು.

ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮನು ಬಾವಗಂಭೀರವಾಗಿ ನಕ್ಕು ಕಾಂತಿ ಎಂಬ ತನುವಿನಿಂದ ಮೂಸಿ ನೋಡುವುದರಿಂದಲೇ ಗಂದರ್ವಾಪ್ತರೆಯರನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದನು. ಆ ಕಾಂತಿಮಚ್ಚರೀರವೇ ಜ್ಯೋತ್ಸೆಯಾಗಲು ವಿಶ್ವಾವಸು ಮೊದಲಾದ ಗಂದರ್ವರು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಸೋಮಾರಿತನದಿಂದ ಬೂತ ಪಿಶಾಚಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ ದಿಗಂಬರರು ಮುಕ್ತ ಕೇಶರಾದ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡನು ಆಗ ಜ್ಯುಂಭಣವೆಂಬ ಶರೀರವನ್ನು ಅವರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು ಇದರ ವ್ಯಾವಾರಗಳೇ ನಿದ್ರೆ, ಇಂದ್ರಿಯ ವೈಕ್ಲವ್ಯಗಳು ಆ ಶರೀರದಿಂದ ಪಿಶಾಚಾದಿಗಳು ಇತರರಲ್ಲಿ ಆವಡಿಸುವರು ಆಗ ಉನ್ನಾದವೃದ್ಧರಾಗುವರು ಸಾರಾನ್ನವನ್ನು ಬೇಡಿ ಪರೋಕ್ಷವೆಂಬ ದೇಹದಿಂದ ಸಾದ್ಯರನ್ನು ಪಿತೃಗಳನ್ನೂ ಸೃಜಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಆ ಅನ್ನನಾಮಕ ಶರೀರವನ್ನವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಜ್ಞಾನಿಜನರು ಬಲಿಹರಣಾದಿಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯರನ್ನು, ಶ್ರಾದ್ಧಾದಿಗಳಿಂದ ಪಿತೃಗಳನ್ನು, ಸಾರಾನ್ನವನ್ನು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಸಂತೈಸುವರು. ಸಿದ್ಧ ವಿದ್ಯಾದರರನ್ನು ತಿರೋದಾನ ದೇಹದಿಂದ ಸೃಜಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಅಂತರ್ಧಾನ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು.

ಬ್ರಹ್ಮನು ಗಂಧ ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ತಾನಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡು ದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ, ಕಿನ್ನರ, ಕಿಂಪುರಷ ಗಣವನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದನು ಇದೇ ರೀತಿಯಾಗಿಯೇ ನಡೆದ ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಕಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿ. ವಿದುರಾ! ಆಗ ಕಿನ್ನರಾದಿಗಳಾ ಶರೀರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಉಷಃಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಗಾನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಉಪಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವರು ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಮಲಗಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಸೃಷ್ಟಿಯು ವೃದ್ಧಿಯಾಗಲಿಲ್ಲವೇ ಎಂದು ಕ್ರೋದಗೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮನ ಕ್ರೋಧಶರೀರದಿಂದ ಉದುರಿದ ರೋಮಗಳಿಂದ ವಿವಿಧ ಸರ್ವಗಳು ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವ, ದೀರ್ಘದೇಹ, ದೊಡ್ಡಹೆಡೆ ಉಳ್ಳವುಗಳಾಗಿ ವೃಷ್ಟಿದವು

ಇಂತು ಸೃಜಿಸಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದೆನೆಂದು ಚಿಂತಿಸುವ ಮನೋನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಮನು

ಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ ವಿರಿಂಚನು ಆ ಮನೋದೇಹವನ್ನವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಎಲ್ಲಾ ಸೃಷ್ಟಿಗಿಂತಲೂ ಈ ಮಾನವಸೃಷ್ಟಿಯು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವೆಂದರಿತು ದೇವತೆಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು 'ಅಹೋ! ಬ್ರಹ್ಮನ ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ'ಯಾಗಾದಿ ಸರ್ವ ಕರ್ಮಾದಿಕ್ಕವು, ಉಪಕಾರಕವು ಆದ ಈ ಮಾನವಸೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹವಿರಾದ್ಯನ್ನವನ್ನೂ ಪೊಂದಿ ಸುಖವೆವು, ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಜಾದನವೃದ್ಧಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುವೆವು' ಎಂದು ವ್ರತಂಸಿಸಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮಾಂತರ್ಯಾಮೀ ಶ್ರೀಹೃಷೀಕೇಶನು ಮೊದಲೆ ಋಷಿಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನ ವಿದ್ಯಾಶಮದಮ ತವ ಆದಿ ಶರೀರ ಗಳಿಂದ ಸೃಜಿಸಿದ್ದನೋ ಅಂತೆಯೇ ಈ ಮೇಲೆ ನಾನು ವರ್ಣಿಸಿದ ಸೃಷ್ಟಿ ಎಲ್ಲವೂ ಹರಿನನ್ನಿ ದಾನಯುಕ್ತ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದಲೇ ಎಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿ ತಿಳಿ

೨೨. ಕರ್ದಮ ಚರಿತೆ (ತಪಸ್ಸು)

ವಿದುರನು ಪುನಃ 'ಮೈತ್ರೇಯನೇ! ಮನುರಾಜನ ವಂಶವು ಬಕ್ತಜನಸಮ್ಮತ ವಲ್ಲವೇ! ಅಲ್ಲಿ ಮೈಥುನಧರ್ಮವನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಪ್ರಜಾವೃದ್ಧಿಯು ಆಯಿತೆಂದು ಕೇಳಿದೆನು. ಸ್ವಾಯಂಭುವನು ಪ್ರಿಯವ್ರತೋತ್ತಾನವಾದರೆಂಬುವ ವುತ್ರರನ್ನು ವಡೆದು, ಸವೃದ್ಧೀವವತೀಭೂಮಿಯನ್ನವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನಂತೆ ಅವರೆಂತು ವಾಲಿಸಿದರು? ಮನುರಾಜನ ಮಗಳಾದ ದೇವಹೂತಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ದಮವ್ರಜೇಶನಿಂದ ಮಹಾಯೋಗಿ ವಂದ್ಯನಾದ ಕಪಿಲ ನಾಮಕ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅವತರಿಸಿದನಂತೆ. ಮತ್ತಿನ್ನೆಷ್ಟು ಸಂತಾನವು ಆ ಪುಣ್ಯಋಷಿ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ? ಆಕೂತೀವತಿಯಾದ ರುಚಿಪ್ರಜೇಶನ ಮಕ್ಕಳಾರು? ದಕ್ಷನು ಮನುವೃತ್ತಿ ಯಾದ ವ್ರಸೂತಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿ ಪ್ರಜಾಸೃಜನ ವ್ಯಾವಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದುದರ ವಿವರ ವೇನು?' ಎಂದು ಕೇಳಲು ಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದನು

ಪ್ರಜರನ್ನು ಸೃಜಿಸೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕರ್ದಮನು, ಸರಸ್ವತೀ ತೀರದಲ್ಲಿ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ವರ್ಷ ತೀವ್ರ ತಪವನ್ನು ಗೈದನು. ಸಕಲ ವೈದಿಕಕರ್ಮವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಚರಿಸಿ, ತತ್ಪಲವನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಗರ್ಪಿಸಿ, ಸಮಾದಿಯಿಂದ ಪ್ರವನ್ನವರದನಾದ ಹರಿಯ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಅಷ್ಟು ಕಾಲ ಕಳೆಯಲು ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನು ವ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ವೇದವೇದ್ಯವಾದ ಗುಣವೂರ್ಣ ಶುಕ್ಲನಾಮಕ ರೂಪದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನು ಆಗ ಕೃತಯುಗವು ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

ನಿರ್ಮಲನು, ಸೂರ್ಯತೇಜನು, ಧವಳವದ್ಮಮಾಲಾಧರನು, ಸ್ನಿಗ್ಧನೀಲಕುಟಿಲಾ ವೃತ ಮುಖ ವಂಕಜನು, ಪೀತಾಂಬರನು, ಕಿರೀಟಕುಂಡಲಾದಿ ಬೂಷಣಯುಕ್ತನು, ಶ್ರೀಡಾಘ್ರತ ಶ್ವೇತೋತ್ಪಲನು, ಹೃದಯಂಗಮ ಮಂದಹಾಸನು, ಕರುಣಾಕಟಾಕ್ಷನು, ಗುರುಭುಜನಿಹಿತ ವಾದವದ್ವನು, ಶ್ರೀವತ್ಸವಕ್ಷಸ್ಕನು, ಕೌಸ್ತುಭಕಂಧರನು ಆಗಿ ಆಕಾಶದಿ ನಿಂದ ಹರಿಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಕರ್ದಮನು ಹರ್ಷೋತ್ಕರ್ಷದಿಂದ ದಂಡಾ ಕಾರವಾಗಿ ನಮಿಸಿ ಹರಿದರ್ಶನದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣಮನೋರದನಾಗಿ ಶುಕ್ಲನಲ್ಲೇ ಮನ ವಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿದನು—

ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನಾನಂದ ನಿರ್ದೇ! ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದ ನನ್ನ ತಪಸ್ಸು ವಲಿಸಿತು ಹರೇ! ನನ್ನ ಜನ್ಮವೇ ದನ್ಯವಾಯಿತು ಸಮಾಧಿನಿರತರಾದ ಯೋಗೀಂದ್ರರು ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ, ನೋಡಲಿಚ್ಛಿಸುವ ಈ ನಿನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣತಮರೂಪವನ್ನು ಕಂಡೆ ನಿನ್ನ ಬಂದಕಶಕ್ತಿಗೊಳಗಾಗಿ ನಾನು ನನ್ನದನ್ನುತ್ತಾ, ಸಂಸಾರ ನಾಗರ ತಾರಕವಾದ ನಿನ್ನ ವಾದಾರ ವಿಂದವನ್ನು ಬೆಜಿಸಿಯೂ, ಕಾಮಗಳನ್ನು ಬೇಡುವರು! ಆಹಾ! ನರಕ ಸದೃಶ ತೀರ್ಥ ಗೋನಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಗುವ ಸುಖಲೇಶವನ್ನು ಕೊಡೆಂದು ಬೇಡುವ ಕುಮತಿಗಳಿಗೆ, ಐಶ್ವರ್ಯವಾರಿದಿಯಾದ ನೀನು ಆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಖವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುವೆ ನನಗೆ ಲಚ್ಚೆಯಾಗಿದೆ ಏಕೆಂದರೆ ನಾನೂ ಅದನ್ನೇ ಬೇಡುತ್ತಿರುವೆನು ಸ್ವಾಮೀ! ಗೃಹಮೇದ ಸುಖದಾಯಿನಿಯಾದ ಸಮಾನಶೀಲ ವತ್ತಿಯು ಸಿಗಲೆಂದು ನನಗೂ ಅವೇಕ್ಷೆಯಾಗಿದೆ ಅವೇಕ್ಷಿತ ಸರ್ವಪುರುಷಾರ್ಥ ಕಾರಣನಾದ ನಿನ್ನ ವಾದಮೂಲವನ್ನು ಪೊಂದಿಯು ಇದನ್ನು ಬೇಡಿದುದೂ ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆಯಂತೆಯೇ! ಪ್ರಬೋ! ಪ್ರಜಾವತಿಯಾದ ನಿನ್ನ ವಿಧಿನಿಷೇದರೂಪ ವೇದವಾಕ್ಪಾಶದಿಂದ ಬದ್ಧವಾಗಿ, ಲೋಕವೆಲ್ಲಾ ಕಾಮಗಳನ್ನು ನಿನ್ನಿಂದ ಬೇಡುತ್ತಾ ನಿನ್ನ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ ನಾನೂ ಅಂತೇ ಶುಕ್ಲನಾದ ನಿನಗೆ ಶರಣಾಗತನಾಗಿರುವೆನು ಜಡ ಶರೀರವನ್ನೂ ತದ್ಗತೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳನ್ನೂ ನಿನ್ನದೀನವೆಂದು ತಿಳಿದು, ವಿರಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಚರಣಚ್ಚತ್ರದ ನೆರಳನ್ನು ನಂಬಿ ನಿನ್ನ ಗುಣವರ್ಣನಾಮೃತವಾನದಿಂದ ಜನನ ಮರಣರೂಪ ದೇಹಧರ್ಮದಿಂದ ದೂರರಾಗಿ ಮುಕ್ತರಾಗುವ ಸುಜನರಿನ್ನೆಷ್ಟು ಕುಶಲರೋ! ಅಜರಾಕ್ಷ! ಅಧಿಕಮಾಸ ಸಹಿತ ದ್ವಾದಶ ಮಾಸಗಳೇ ದಳಗಳಾಗಿ, ಮೂರುನೂರ ಅರವತ್ತು ದಿನಗಳೇ ವರ್ಷಗಳಾಗಿ, ಆರು ಋತುಗಳೇ ನೇಮಿಗಳಾಗಿ, ಪರಮಾಣ್ವಾದಿ ಬಿದ್ರಗಳೇ ಅನಂತಾವ ಯವಗಳಾಗಿ, ಮೂರು ಚಾತುರ್ಮಾಸಗಳೇ ನಾಬಿಯಾಗಿ, ಅತಿವೇಗದಿಂದ ಜರಾರಹಿತ ನಾಭಿದ್ವಾರದಂತಿರುವ ನಿನ್ನ ಆದಾರದಿಂದ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಸುದರ್ಶನ ಕಾಲಚಕ್ರವು ಆ ಸುಜನರ ಆಯುಸ್ಸನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವುದಿಲ್ಲ ನಾನು ಗೃಹಾಶ್ರಮಿಯಾದರೂ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಹೊರಳಿಯಾಡದೆ ನಿವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗನಿರತನಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಪೊಂದಲು ಯತ್ನಿಸುವೆನು

ನೀನು ನಿನ್ನವಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಸ್ನೋದರ ಸಮರ್ಪಿತವಾದ ಜಡ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಈ ಜಗವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವೆ. ರಕ್ಷಿಸುವನು ನೀನೇ ಊರ್ಣನಾಭಿಯಂತೆ ಸೃಜಿಸಿದ್ದನ್ನು ಪುನಃ ನುಂಗಿ ಮತ್ಸ್ಯಾದ್ಯವತಾರಗಳಿಂದ ಕ್ರೀಡಿಸುವನು ನೀನೇ ನೀನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಸ್ಥೂಲರೂಪವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ಪ್ರಕೃತಿ ನಿರ್ಮಿತವು ಅದರಿಂದ ನೀನತ್ಯಂತಬಿನ್ನನಾಗಿರುವೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಜಡಜೀವ ವಿಲಕ್ಷಣನೆಂದು ತಿಳಿದವರು ಮುಕ್ತರಾಗುವರು. ಅಬೇದದಿಂದ ತಿಳಿದವರು ತಮೋದುಃಖವನ್ನು ಪೊಂದುವರು ತುಲಸೀಮಾಲೆಯಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿ ಲಕ್ಷಿತನಾದಂತೆ ದ್ವಾನಾನುರೂಪವಾಗಿ, ಬೆಕ್ತರಲ್ಲಿ ಅನುಕಂಪಾಶಿತಿಯಿಂದ, ಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ರೂಪಗಳ ಚಿಂತನೆಗಾಗಿ ಹಾಗೇ ತೋರಿ ಅನು ಗ್ರಹಿಸು ಸ್ವರೂಪಸುಖಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ದೇಹಾದಿ ಕರ್ಮವಲಗಳಂಟದಂತೆ ಇರುವ ಉಪನಿಷದಬೀಜ್ಯ ದಿವ್ಯರೂಪನಾದ ನೀನೇ ಲೋಕಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆಯಿಂದ

ನಿರ್ವಹಿಸುವೆ. ಅಲ್ಲನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಕಾಮಪೂರಣವನ್ನು ಮಾಡಲು ಬಂದ ನಿನ್ನ ವಾದಾರವಿಂದಗಳಿಗೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆವು.

ಎಂದು ವಂದಿಸಿದ ಅಮಾಯಿಕನಾದ ಕರ್ದಮನನ್ನು ಕಂಡು ಗರುಡವಾಹನನು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ನಸುನಕ್ಕು ಬ್ರೂಬಂಗದಿಂದ ಬೂರಿದಯೆಯನ್ನು ತೋರಿ ಮದುರವಚನಗಳಿಂದಿಂತೆಂದನು—

ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನನಗೆ ಗೊತ್ತು ನನ್ನ ಪ್ರೇರಣಾನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ನಿಯಮಾನುಷ್ಠಾನ ತವವನ್ನು ಮಾಡಿ ನನ್ನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದೆ ನನ್ನ ಪೂಜೆ ಅಲ್ಪವಾದರೂ ಎಂದಿಗೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಲಾರದು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿತಸರ್ವಕರ್ಮವಲರಾದ ನಿನ್ನಂತಹರ ಪೂಜೆ ಯಂತೂ ಹೇಳಲೇಕೆ? ಪ್ರಖ್ಯಾತಚರಿತನಾದ ಮನುಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಸಪ್ತಸಮುದ್ರಮುದ್ರಿತ ಸರ್ವ ಸರ್ವಂಸಹಾ ನಾರ್ವಬೌಮನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತದಲ್ಲಿರುವನು. ಶತರೂಪೆ ಎಂಬ ವತ್ತೀಸಮೇತನಾಗಿ ಆ ರಾಜರ್ಷಿಯು ನಾಳಿದ್ದು ದರ್ಮಮರ್ಮಜ್ಞನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಲು ಬರುವನು. ಕೇಳು! ಆ ರಾಜನು ಸುಂದರಿಯಾದ, ವಯೋರೂಪಗುಣಬೂಷಣ ಛಾದ, ವತಿಕಾಂಕ್ಷಿಣಿಯಾದ ದೇವಹೂತಿ ಎಂಬ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಯೋಗ್ಯನಾದ ನಿನಗೆ ಕೊಡಲು ಬರುವನು. ಅನುಕೂಲವತಿಯಾದ ನತಿಗಾಗಿ ಮಾಡಿದ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸವಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಹಿತವಾಗಿ, ಆ ರಾಜಕುಮಾರಿಯು ತಾವನಾದರೂ ನಿನ್ನನ್ನೇ ವರಿಸಿ ಬರುವಳು. ನಿನಗೆ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಕನ್ಯಾರತ್ನನವಕವು ಜನಿಸುವುದು ಆಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ತಪಃ ವಲರೂಪನೆನಿಸಿ ನಾನೇ ನಿನಗೆ ಮಗನಾಗುವೆನು ಮರೀಚ್ಯಾದಿ ನವಪ್ರಜೇಶರಿಗೆ ನಿನ್ನ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಕೊಡು. ಅದರಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿ ವೃದ್ಧಿಯು ಆಗುವದು. ಇಂತು ನನ್ನಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ವಾಲಿಸಿ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸರ್ವಕರ್ಮವನ್ನರ್ಪಿಸಿ, ನನ್ನ ಲೋಕವನ್ನೇ ಸೇರುವೆ. ಸರ್ವಜೀವರಿಗಭಯವನ್ನು ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾವೃತ್ತನಾದ ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲೇ ಹೃದಯೇಶನಾಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಮುಕ್ತನಾಗುವೆ. ನನ್ನಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ನಿನ್ನ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಸೇರದೆ ಅದರಿಂದ ಕೂಡಿ ದೇವಹೂತಿಯ ಗರ್ಭವನ್ನು ಪೊಕ್ಕು ನಾನು ಕಪಿಲನೆಂದು ಪುಟ್ಟಿ ಸಾಂಖ್ಯತತ್ತ್ವಸಂಹಿತೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಉಪದೇಶಿಸುವೆನು— ಎಂದು ಹೇಳಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅವರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನ ವಿಷಯನಾಗಿ ಕರ್ದಮನ ಹೃದಯದಿ ನೆಲೆಸಿ, ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯ ತೀರದ ಬಿಂದು ಸರೋವರವನ್ನು ತನ್ನ ನೇತ್ರಾನಂದ ಜಲಬಿಂದು ವಿನಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪೊರಟನು. ಗರುಡವಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ಮದುರವಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿತವಾಗುವ ಸಾಮಗಾನವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಸ್ತುತನು, ಸನಕಾದಿ ಸಿದ್ಧಜನಾನ್ವೇಷಿತ ಚರಣನು ಆದ ಶುಕ್ಲನು ಕರ್ದಮನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅಂತರ್ಧಾನ ಪೊಂದಿದನು. ಕರ್ದಮ ನಾದರೂ ಬಿಂದುಸರಸ್ತೀರದಲ್ಲಿ ಹರಿಯಾಜ್ಞೆಯಂ ವಾಲಿಸುತ್ತಾ ಮನುರಾಜನ ಆಗಮನ ವನ್ನು ಕಾದು ಕುಳಿತನು ಅಂತೆಯೇ ಬಂಗಾರದ ರದವನ್ನೇರಿ ಮಗಳನ್ನು ಮಡದಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಮಹೀಮಂಡಲವನ್ನು ಸುತ್ತಿ, ಬಗವಂತನು ಹೇಳಿದಂದೇ ಪ್ರಾತಃ ಕಾಲವಾಗುತ್ತಿರಲು ಮನುರಾಜನು ಕರ್ದಮಾಶ್ರಮ ವದವನ್ನು ಸೇರಿದನು ಪ್ರವನ್ನನಾದ

ಕರ್ಮಮನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಆನಂದ ಉಕ್ಕೇರಿಬಂತೆಂಬುವಂತೆ ನೇತ್ರಬಿಂದುಗಳನ್ನು ಸುರಿಸಿದ ಸುಖಸಮುದ್ರನ ಕೃಪೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಆನಂದದಿಂದ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಪೊಕ್ಕನು

ಮಹರ್ಷಿಗಳಾ ಸರಸ್ವತಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ವಿವಿದಾಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ವಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ದ್ರುಮಲತೆಗಳು ಸರ್ವತುಲವುಷ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದವು ಮೃಗವಕ್ಷಿಗಳ ರುತವು ಕಿವಿಗಿಂವಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿತು ಮದಿಸಿದ ಮದುಕರಗಳ ಝಂಕಾರವನ್ನು ಶ್ರುತಿಗೈದು ಕೋಗಿಲೆಗಳು ಪಂಚಮಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಅಂಚಿತಗಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವು ಕದಂಬ ಚಂಪಕಾಶೋಕ ವಕುಲಕುಂದ ಮಂದಾರ ಕುಟಜಾದಿ ಪುಷ್ಪಸೌರಭ್ಯವು ಮಂದಮಾರುತನೀತವಾಗಿ ಸೂಸಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು ಕಾರಂಡವ ಬಕಹಂಸ ಕುರರ ಕುಕ್ಕುಟ ನಾರಸ ಚಕ್ರವಾಕ ಚಕೋರಾದಿ ವಕ್ಷಿಗಳ ಕಲಕಲ ನಾದವು ರೋದಸೀ ಕುಹರವನ್ನು ತುಂಬಿತ್ತು. ಶಶಕಹರಿಣ ಕ್ರೋಡ ಶ್ವಾನ ಗವಯ ಕುಂಜರಾದಿ ವನಮೃಗಗಳು ಸಂಚರಿಸುವುದು ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಚಮರೀ ಸಿಂಹ ವನಮಾರ್ಜಾರ ಮೃಗನಾಬಿಗಳೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಾ ದೂರ ಸರಿದವು.

ಆದಿರಾಜನಾ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಅನುಚರರಿಂದ ಪೊಕ್ಕು ಅಲ್ಲಿ ಹುತಹುತಾಶನನಾಗಿ ಕುಳಿತ ಮುನಿವರನನ್ನು ಕಂಡನು ತೀಕ್ಷ್ಣ ಚಿರಕಾಲೀನ ತಪೋವಿಭವದಿಂದ ಬೆಳಗುವ ಕರ್ಮಮನು ಬಗವಂತನ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ಣ ಕಟಾಕ್ಷವಾತ್ರನಾಗಿದ್ದು ಅಷ್ಟೇನು ಕೃಶನಾಗದೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ವಚನಾಮೃತವಾನದಿಂದ ಸುಂದರನಾಗಿಯೇ ತೋರಿದನು. ವದ್ಮಲೋಚನನು, ಜಟಾಧಾರನು, ಚೇರವಸನನು, ಉನ್ನತ ಶರೀರನಾದ ಋಷಿವರನು ಅನಲಂಕೃತನಾದರೂ ಮನೋಹರನಾಗಿದ್ದನು.

ಮುನಿಯು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿರುವ ನಾವ್ರಾಟನ ನಾಷ್ಟಾಂಗವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸುಸ್ಥಾಗತವಂ ಬಯಸಿ ಸುಖಾಸೀನನನ್ನಾಗಿಸಿ ಸರ್ವಯ್ಯೆಯಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಿದನು ಬಗವಂತನ ಆದೇಶವನ್ನು ಮನಸಾ ಸ್ಮರಿಸಿ ಮದುಮದುರವಾಗಿತ್ತು ನುಡಿದನು—

ದೇವ! ನಿನ್ನ ಸಂಚಾರವು ಸಜ್ಜನ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿಯೇ ಅಲ್ಲವೇ? ದುಷ್ಟರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವುದೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ವಾಲನಶಕ್ತಿಯ ಸನ್ನಿಧಾನ ಉಳ್ಳವನಿಗೆ ಧರ್ಮವೇ ಆಗಿದೆ. ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಪ್ರಕಾಶ, ಚಂದ್ರನಿಂದ ಆಹ್ಲಾದಕತ್ಯ, ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಅಧ್ಯಷ್ಟತೆ, ಇಂದ್ರನಿಂದ ಐಶ್ವರ್ಯ, ವಾಯುವಿನಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವ, ಯಮನಿಂದ ದುಷ್ಟದಮನ, ವರುಣನಿಂದ ಗಾಂಭೀರ್ಯ, ದರ್ಮದಿಂದ ಪುಣ್ಯವಾವ ವಿವೇಕವೆಂಬ ಲೋಕಪಾಲಕಾಂಶದಿಂದ ರಾರಾಜಿಸುವೆ. ಶುಕ್ಲನಾಮಕ ಹರಿಸನ್ನಿದಾನ ವಿಶೇಷಯುತನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಮಣಿಗಣವಿಚಿತವಾದೀ ನಿನ್ನ ಜೈತ್ರದವನ್ನಾರೋಹಿಸಿ ಚಂಡಕೋದಂಡ ಜ್ಯಾಪೋಷ ಮಾತ್ರದಿಂದ ವಾಪಿಗಳಿಗೆ ಭೀಷಣನಾಗಿ ನೀ ಚರಿಸಿದರೆ ಭೂಮಂಡಲವು ನಡುಗುವಂತೆ ನಿನ್ನ ಮಹಾಸೈನ್ಯವು ಬರುತ್ತಿರಲು ಅದರ ಅಗ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚಂಡಕಿರಣನೆಂತೆ ನೀ ಕಾಣದಿರೆ ಆಗಲೇ ಕಳ್ಳಕಾಕರು ಬಗವದ್ರಚಿತ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾಚಾರ ನಿಬಂಧನಗಳನ್ನು ಮುರಿದು ದರ್ಮನೇತುವನ್ನು ಕೆಡಹಿಬಿಡದಿರುವರೇ? ನಿರಂಕುಶರಾದ ನೃಪಶುಗಳಿಂದ ಅಧರ್ಮವು ಹೆಚ್ಚಿದಿರುವುದೇ? ನೀನೇ ಉವೇಕ್ಷಿಸಲು ಈ ಲೋಕವೆಲ್ಲಾ ದುರಾತ್ಮರ ಕೈಸಿಕ್ಕು

ನಾಶವಾದೀತು! ಇರಲಿ! ವೀರ! ನೀನೇ! ಇಲ್ಲಿಗೆ ನನ್ನ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ವಾಪಸ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದೆ ಎಂದು ಕೇಳಬಹುದೇ? ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನಿಷ್ಕಪಟನಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಿರುವೆನು, ಪೇಳು.

೨೩. ಕರ್ದಮ ವಿವಾಹ

ಇಂತು ನುಡಿಯಲು ಆ ಮುನಿಗಣಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಹರಿದಂತನಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಾದ ಕರ್ದಮನೊಡನೆ ಮನುರಾಜನಿಂತು ಮಾತನಾಡಿದನು—

ಬ್ರಹ್ಮನು ಕ್ಷತ್ರಿಯರಾದ ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ವಿವರನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದನು. ವೇದವನ್ನು ನಂಬಿದವರು, ತಪಸ್ಸು, ವಿದ್ಯೆ, ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸ, ಬಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಾಲಂಕೃತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಲಂಪಟರಾಗದೆ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾಗಿ ಜ್ಞಾನಸಮುವಾರ್ಜನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರಲು ಅವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲೋಸುಗ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಭುಜದಿಂದ ಸೃಷ್ಟರಾಗಿಲ್ಲವೇ? ಶ್ರೀಶನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಕುಲವತಿಪ್ರಿಯಕರವು ಕ್ಷತ್ರವೂ ಅಂಗವಾಗಿ ಪ್ರಿಯವೇ ಆಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಷತ್ರಿಯಾದಿ ಕುಲಗಳು ಅನ್ಯೋನ್ಯರಕ್ಷಕವಾಗಿವೆ. ಕಾರ್ಯಕಾರಣ ವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸರ್ವಕುಲ ರಕ್ಷಕನಾಗಿರುವನು, ನಿಜ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಮನದ ಸಂಶಯವು ನಷ್ಟವಾಗಿದೆ ಪೂಜ್ಯ ಮುನಿವರನೇ! ರಕ್ಷಾಪರನಾದ ಅಧೋಕ್ಷಜನ ದರ್ಮವನ್ನೆನಗೆ ವೇಳಿರುವೆ ಮಧುರವಾದ ನಿನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಅದೃಷ್ಟದಿಂದ ನಾ ಕಂಡೆ. ಮಂಗಳಕರವಾದ ನಿನ್ನ ವಾದ ರಜವನ್ನೆನ್ನ ಶರದಿ ಮುಡಿದು ಧನ್ಯನಾದೆ. ನಿನ್ನ ಅನುಶಾಸನವನ್ನಾಲಿಸಿದೆ ಮಹದನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆ ಮಧುರವಾದ ನಿನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟಾಲಿಸಿದೆ ಪುನೀತನಾದೆ ಬ್ರಹ್ಮನ್! ನನ್ನದು ಒಂದು ಬಿನ್ನವವಿದೆ. ಮಗಳ ಮೇಲಿನ ಮಮತೆಯಿಂದ ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಕೇಳು. ಇವಳೆಮ್ಮ ಮಗಳು ದೇವಹೂತಿ ಎನ್ನುವಳು. ಪ್ರಿಯವ್ರತೋತ್ತಾನವಾದರ ತಂಗಿ ವಯಃ ಶೀಲ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅನುರೂಪನಾದ ವತಿಯನ್ನು ಕೋರಿ ಬಂದಿರುವಳು ನಾರದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಶೀಲ ವಿದ್ಯೆ ವಯಸ್ಸೊಷ್ಟವ, ಗುಣಗಣಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ನಿನ್ನನ್ನೇ ವರಿಸಿರುವಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮ! ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕನ್ಯಾದಾನ ಮಾಡುವೆ. ಪ್ರತಿಗ್ರಹಿಸಿ ಗೃಹಮೇದಿಯ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಹದರ್ಮಚಾರಿಣಿಯನ್ನಾಗಿಸಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸು ನೀನು ಮದುವೆಗೆ ಸುಮುಖನೇ ಎಂದು ಕೇಳಿರುವೆನು. ಬದಲಾಡಬೇಡ. ನಿರ್ಮುಕ್ತ ದುಷ್ಟ ವಿಷಯನಾದವನಿಗೆ ವಿವಾಹವನ್ನು ವರ್ಜಿಸುವದು ವಿಹಿತವೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಯೋಗ್ಯ ಕಾಮಿತವು ತಾನಾಗಿ ಬಂದಿರೆ, ತೊರೆದು ಕರ್ದಮರನ್ನು ಸೇರಿ ಯಾಚಿಸುವದು ವಿಮಲ ಯಶೋಹಾನಿಯನ್ನು ಅವಮಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿಸುವದಲ್ಲವೇ? ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಗುರುಕುಲದಿಂದ ನಿವೃತ್ತನಾಗಿ ವಿವಾಹಕಾಮನಾಗಿರುವೆಯೆಂದು ಕೇಳಿಯೇ ನಾನು ಕನ್ಯಾದಾನ ಮಾಡಲು ಬಂದಿರುವೆನು. ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥನನ್ನು ಮಾಡು' ಎಂದು ಬೇಡಿದನು

ಆಗ ಕರ್ದಮನಿಂತೆಂದನು—ನಿಜ! ನಾನಾದರೂ ಕನ್ಯಾವೇಕ್ಷಿಯಾಗಿರುವೆನು. ನಿನ್ನ ಮಗಳಾದರೂ ಮಹಾರಾಜಾ! ವಿಷಯಾಸಕ್ತಳಾಗದೆ, ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮನಾದಕಳೆನಿಸಿ ಪತಿ

ಶುಶ್ರೂಷಾಸಾದರಳಾದರೆ ಸಾಕು. ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಈ ಮೊದಲನೆಯ ಬ್ರಾಹ್ಮವೈವಾಹಿಕ ವಿಧಿಯು ಅನುರೂಪವಾಗಿದೆ ಇಂದೇ ಮುಹೂರ್ತವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ವೇದವಿಹಿತವಾದ ದಶವೃತ್ತಾದಾನರೂಪ ಕಾಮವು ಪೂರ್ಣವಾಗಲಿ! ನಿನ್ನ ಮಗಳಾದರೂ ಕಮನೀಯಳಾಗಿರುವಳು ತನ್ನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಇತರ ತರುಣಿಯರನ್ನು ದಿಕ್ಕಿರಿಸುತ್ತಾ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂತಿರುವ ನಿನ್ನ ಕುವರಿಯನ್ನು ಯಾವ ವರನು ಆದರಿಸನು? ನಾನೂ ಕೇಳಿರುವೆನು ಇವಳು ಸೌಧಾಗ್ರಭಾಗದಿ ಕಂದುಕಬೀಲನ ನಿರತಳಾಗಿದ್ದಳಂತೆ! ಚೆಂಡಿನಂತೆ ಹಾರುವ ವಿವ್ವಲನಯನಲಿನಗಳಿಂದಲೂ, ರಣನ್ನೂಪುರನಿಕ್ಷಣದಿಂದಲೂ, ಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯುವ ಇವಳನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ವಿಮಾನಚರನಾದ ವಿಶ್ವಾವಸು ಗಂದರ್ವರಾಜನು ಮೋಹಿತನಾಗಿ ಮೂರ್ಛೆ ಹೊಂದಿದನಂತೆ ನಿರ್ಬಾಗ್ಯರಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಯ ಚರಣಾರಾದನವನ್ನು ಮಾಡದವರಿಗೆ ಸಿಗದ ಈ ಲಲನಾಮಣಿಯನ್ನು ಯಾವ ಸದ್ವಂಶಜನು ಸ್ವೀಕರಿಸನು! ಅದಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನ ಮಗಳೂ ಪ್ರಿಯವೃತ್ತೋತ್ತಾನವಾದರೆ ತಂಗಿಯೂ ಈ ಮಂಗಳಾಂಗಿ! ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಾನು ಸಿದ್ಧನಿರುವೆನಾದರೆ ಒಂದು ನಿಬಂಧನವಿದೆ ನನ್ನಿಂದ ಇವಳಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗುವವರೆವಿಗೂ ಮಾತ್ರ ಸಂಸಾರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿ, ಅದಾದ ನಂತರ ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಶುಕ್ಲನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಂತೆ ಅಹಿಂಸಾಪ್ರದಾನವಾದ ವರಮಹಂಸ ದರ್ಮವನ್ನು ಪರಿವಾಲಿಸಲು ಹೊರಟುಹೋಗುವೆನು ವಿಚಿತ್ರಜಗನ್ನಿರ್ಮಾಣ ದುರೀಣನು, ಸಂರಕ್ಷಕನು, ಸಂಹಾರಕನು, ಪ್ರಜಾಪತಿವಲ್ಲಭನು ಆದ ಶ್ರೀಬಗವಂತನು ನನಗೀವಿಷಯದಿ ನಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುವನು

ವಿದುರಾ! ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿ, ಕರ್ಮಮನು ಅರವಿಂದನಾಭ ವದಾರವಿಂದವನ್ನು ಹೃದಯಾರವಿಂದದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಸುಂದರ ಮಂದಸ್ಥಿತನಾದ ಕರ್ಮಮನನ್ನು ನೋಡಿ ದೇವಹೂತಿಯು ಪ್ರೇಮಮುಗ್ಧಳಾದಳು. ಆಮೇಲೆ ಮನುರಾಜನು ಶತರೂಪಾ ದೇವಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತು ಗುಣಗಣವರಿಷ್ಟನಾದ ಆ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನಿಗೆ ಆ ಕನ್ಯಾಮಣಿಯನ್ನು ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು ಮಹಾರಾಣಿ ಶತರೂಪೆಯು ಅನರ್ಘ್ಯವಾದ ಪರಿಬರ್ಹವನ್ನು, ವಾಸ, ವಸನ, ಭೂಷಣಗಳನ್ನು ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟು, ಸದೃಶನಾದ ವರನು ಮಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕನೆಂದು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾದ ಮನುರಾಜನೊಡನೆ ಮಗಳನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟಳು

ಮನುರಾಜನು ಪ್ರಿಯ ಸುತೆಯನ್ನು ಕೈಗಳಿಂದ ಹತ್ತಿರ ತಂದು ಅವಳ ವಿರಹದಿಂದ ಮನವು ಮರುಗುತ್ತಿರಲು ಮಾತಾಡಲು ಬರೆದೆ 'ಅಮ್ಮಾ! ಮಗಳೇ!' ಎನ್ನುತ್ತಾ ಮಗಳ ಶಿರವನ್ನು ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ತೋಯಿಸಿದನು. ಋಷಿಯ ಅವ್ಯಣೆಯನ್ನು ವಡೆದು ಬಾರ್ಯಾ ಪರಿವಾರಗಳು ಹಿಂಬಾಲಿಸಲು ರದಾರೂಡನಾಗಿ ನಿಜಪುರವನ್ನು ನೇರಹೊರಟನು. ಋಷಿ ಪ್ರಿಯಳಾದ ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯ ಎರಡು ದಂಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವಸಿಸಿದ ಋಷಿವರ್ಯರ ಶಾಂತ ವಿಮಲಾಶ್ರಮ ಪದಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಪೋಗುತ್ತಿದ್ದನು ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತದಿಂದ ಬಂದ ಮನುರಾಜನನ್ನು ಗೀತಸ್ತುತಿ, ವಾದ್ಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಜರು ಸತ್ಕರಿಸಿದರು. ಯಜ್ಞವರಾಹ

ಮೂರ್ತಿಯ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಲಕ್ಷಣ ರೋಮಗಳು ಉದುರಿದ ಪವಿತ್ರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದ ಬರ್ಹಿಷ್ಮತೀ ಎಂಬ ತನ್ನ ಪುರವನ್ನು ಮನುರಾಜನು ನೇರಿದನು. ಶ್ರೀವರಾಹನ ರೋಮಗಳಿಂದ ದರ್ಭಗಳು ಬೆಳೆದವು, ಅವು ಹರಿತ ಕೋಮಲಕಾಂತಿಯಿಂದ ಶೋಭಿಸಿದವು. ಋಷಿಗಳವುಗಳಿಂದ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ರಾಕ್ಷಸಪೀಡೆಯನ್ನಡಗಿಸಿ ಯಜ್ಞವಲವನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಗರ್ಪಿಸಿದರು ಅಲ್ಲೇ ಮನುರಾಜನಾದರೂ ಕುಶಾಸ್ತರಣವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾದವನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು ಅದರಿಂದ ಶಾಶ್ವತ ಪುಣ್ಯಲೋಕವನ್ನೂ ಪಡೆದನು.

ಅಂತಹ ಬರ್ಹಿಷ್ಮತೀ ನಗರವು ಸರ್ವಸಂವತ್ಸಮೃದ್ಧವೂ ತಾವತ್ರಯನಾಶಕವೂ ಆಗಿತ್ತು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ದಿವ್ಯ ರಾಜಬವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಮನುರಾಜನು ಶತರೂಪಾದೇವಿಯಿಂದಲೂ ಸ್ವನಂತಾನದಿಂದಲೂ ಯುತನಾಗಿ ದರ್ಮಾವಿರುದ್ಧವಾದ ಸಕಲ ಬೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು ಆದಿರಾಜನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಸುರಗಾಯಕರು ರಮಣೀಜನ ಸಮೇತರಾಗಿ ವಾಡಿ ಕೊಂಡಾಡಿದರು.

ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಿ ಪ್ರಭುವರನು ರಮಣೀಯ ರಮಾರಮಣನ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ, ಅಣಿಮಾದ್ವೈಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನು ಪೊಂದಿದವನಾಗಿಯೂ ಬೋಗಾಸಕ್ತನಾಗದೆ, ಬಗವತ್ಪರ ಜೀವನವನ್ನು ಚರಿತಾರ್ದಗೊಳಿಸಿದನು. ಜಾವಜಾವದಿ ಹರಿಕಥೆಯ ಕೇಳುತ್ತಾ, ಹೇಳುತ್ತಾ, ನ್ಮರಿಸುತ್ತಾ, ಹರಿಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದನು. ಪ್ರಜಾರಂಜಕನಾಗಿ ದರ್ಮದಿಂದಾಳಿದುದಲ್ಲದೆ ವಾಸುದೇವಕದಾಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ತಿರ್ಯಗ್ಯಾತನಾ ನರಕ ತಮಸ್ಸುಗಳೆಂಬುವ ತ್ರಿವಿದ ದುರ್ಗತಿಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಸುಖಿಯಾದನು ಮನುಜನಾಗಿದ್ದರೂ ಹರಿಸಂಪ್ರಯ ಸೌಬಾಗ್ಯಶಾಲಿಯನ್ನು ಶಾರೀರ ಮಾನಸಿಕ ದೈವಿಕ ಬೌತಿಕ ಕ್ಲೇಶಗಳು ಬಾಧಿಸುವವೇ?

ಮನುರಾಜನು ಮುನಿಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟು ನಾನಾ ವಿದ ಶುಭದರ್ಮವನ್ನೂ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾಚಾರ ವಿಧಿಗಳನ್ನೂ ಸರ್ವಭೂತ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ರಚಿಸಿ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಅದನ್ನೇ ಮನುಸ್ಮೃತಿ ಎಂಬುವರು. ವಿದುರಾ! ಇಂತು ಅದ್ಭುತವಾದ ಆದಿರಾಜನ ಕಥೆಯನ್ನು ನಿನಗೆ ವಿವರಿಸಿದನು ಇನ್ನು ಅವನ ಮಗಳ ಮಂಗಳಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳು

೨೪. ಕರ್ದಮಚರಿತೆ (ಐಶ್ವರ್ಯಭೋಗ)

ತಾಯಿತಂದೆಯರು ಹೊರಟನಂತರ ದೇವಹೂತಿಯು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಪತಿಯಾದ ಕರ್ದಮನನ್ನು ಬವಾನಿಯು ಭವನನನ್ನಂತೆ, ಚಿತ್ತವನ್ನರಿತು ಸೇವಿಸಿದಳು ವಿದುರಾ! ಅವಳ ವಿಶ್ವಾಸ, ಮನಃಶುದ್ಧಿ, ಗೌರವ, ಇಂದ್ರಿಯಜಯ, ಅನಿಮಿತ್ತನೇವಾ, ಮದುರ ವಚನ ಮುಂತಾದ ಸುಗುಣಗಳಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ಕರ್ದಮನು ಸಂತೋಷಿಸುವಂತೆ ನಡೆದು ಕೊಂಡಳು ವಿಷಯಲಾಂಛಣ್ಯ, ಮದ, ದಂಭ, ದ್ವೇಷ, ಲೋಬ, ವಾವಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಸುತರಾಂ ದೂರ ಸರಿಸಿ ಅವ್ಯಮತ್ತತೆಯಿಂದ ಅನುವೃತ್ತಿವಾದ ಮನುವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಕರ್ದಮನು ಅವಳ ಮನಃಪನ್ನರಿತನು. ದೈವಕೃಪೆಯಿಂದ ಇಂತಹ ಮಹನೀಯನಾದ ಪತಿ

ಯನ್ನು ಪೊಂದಿ ಅವನಿಂದ ವೃತ್ರಾದಿ ಸಂವದವನ್ನಬಿಲಷಿಸಿ, ಬಹುಕಾಲ ವ್ರತಚರ್ಯೆದಿಂದ ಕ್ಷಾಮಕರ್ಷಿತಳಾಗಿದ್ದಳಾ ನಾದ್ವಿ ಕರ್ದಮನು ಅವಳನ್ನು ಕಂಡು ಪ್ರೇಮಗದ್ಗದಿತ ಕಂಠನಾಗಿ ದಯೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಇಂತು ಮಾತಾಡಿದನು—

ಮಾನಿನೀಮಣಿ! ನೀನು ಮಾಡಿದ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾದ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಿಂದ ಪ್ರೀತನಾಗಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ದೇಹದಾರಿಗಳಿಗತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾದ ದೇಹವನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ, ಸಮುಚಿತ ಸ್ನಾನಾಲಂಕಾರ ಭೋಜನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಬಗವತ್ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಸ್ವದರ್ಮನಿರತನಾದ ನಾನು ತಪಸ್ಸಮಾಧಿ ವಿದ್ಯಾಯೋಗಗಳನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿ ಸಮುವಾರ್ಜಿಸಿದ ವಿದ್ಯಾಜ್ಞಾನ ಬಲವನ್ನಾದರೂ ನೋಡು ನಿನಗೆ ದುಃಖ ಬಯನಾಶಕವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ವಿಷಯಭೋಗ ಚಮತ್ಕಾರಗಳು ಉರುಕ್ರಮನಾದ ಬಗವಂತನ ಬ್ರೂಬಂಗಮಾತ್ರದಿಂದ ಒಂದೇ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುವುದಾದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವೇ ಸಂಪಾದಿಸಲರ್ಹವಾಗಿದೆ ವಿಷಯಭೋಗಗಳು ಅವನ ಅನುಗ್ರಹವು ಒಂದಿದ್ದರೆ ತಾವಾಗಿಯೇ ಬರುವವು. ಸಕಲ ಪುರುಷಾರ್ಥಯೋಗ್ಯಳಾಗಿರುವ ನಿನಗೆ ಅಶ್ವಮೇದಾದಿ ವಿಶಿಷ್ಟಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಸಿಗಲಾರದ ದಿವ್ಯ ಭೋಗಗಳನ್ನು ನಿನ್ನ ವಾವಿತ್ಯಾದಿ ದರ್ಮಗಳಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ, ಈಗಲೇ ಒದಗಿಸುವೆನು

ಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದನು—ಅಣಿಮಾದಿ ಸಕಲ ಯೋಗ ಸಿದ್ಧಿಯುತನಾದ ವತಿಯು ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ದೇವಹೂತಿಯು ಚಿಂತೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮರೆತು ವಿನಯ ನಯ ಪ್ರಿಯ ವಚನಗಳಿಂದ, ಮದುರ ಮಂದಹಾಸಯುಕ್ತಳಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದಳು—

ದ್ವಿಜವೃಷಭ! ಅಮೋಘಯೋಗ ಬಲ ವೈಭವನಾದ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ. ಪ್ರಭೋ! ನೀನೇ ವೇಳಿದಂತೆ ಸಕ್ಕದಂಗಸಂಗವನ್ನರ್ಥಿಸುವೆನು ಸಹಜವಾದ ಪುತ್ರಪ್ರಸವ ಕಾಮನವು ತಪ್ಪಲ್ಲವಷ್ಟೇ? ಬವನ್ನಿಮಿತ್ತಕಾಮದಿಂದ ತವ್ತಳಾಗಿ ರಮಣನಾದ ನಿನ್ನಿಂದ ನಾನು ಶಾಸ್ತ್ರಾತಿಕ್ರಮಣ ನಡೆಸದಂತೆ ವರ್ತಿಸಲನುವಾದ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವನ್ನು ಪೊಂದುವೆನು ಕೃಶವಾದೀ ಶರೀರದಿಂದ ತವದಿಂದ ನಿನಗೆ ದೂರಾಗಿ ನೊಂದ ಈ ಮನದಿಂದ, ಕಾಮಸಿದ್ಧಿಯಾದರೂ ಹೇಗಾಗುವದು? ರಾಜಪುತ್ರಿಯಾದೆನೆಗೆ ತಕ್ಕ ಬವನವನ್ನೂ ಪ್ರಸಾದಿಸು. ಕೃಪೆಮಾಡು

ಎಂದು ಬೇಡಿದ ಪ್ರಿಯಳ ವಚನವನ್ನು ಲಾಲಿಸಿ ಕರ್ದಮನು ತಪೋಬಲದಿಂದ ದಿವ್ಯವಾದ ಕಾಮಗಮನ ವಿಮಾನವನ್ನು ರಚಿಸಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಅದು ಸರ್ವಕಾಮಿತ ಪದಾರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ರತ್ನಾಡ್ಯವಾಗಿ ರಾರಾಜಿಸಿತು ಅದರ ಸಂವತ್ಸಮೃದ್ಧಿಗೆ ಮಣಿಸ್ತಂಭಗಳು, ಕನಕಮಯ ಪಾತ್ರಗಳು, ವಿಚಿತ್ರ ವತಾಕಗಳು, ಪೂಮಾಲೆಗಳು, ತೋರಣಗಳು, ನಾನಾ ಶಿಲ್ಪಗಳು, ವಿದ್ಯುಮವೇದಿಗಳು, ಮರಕತ ಕುಟ್ಟಿಮಗಳು, ಮೊದಲಾದುವೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದ್ದವು ಪೂಮಾಲೆಗಳ ಸುಗಂಧ, ಗಂದಾಕರ್ಷಿತವಾದ ಬ್ರಮರಗಳು, ಬ್ರಮರಗಳ ಝಂಕಾರಗಳು, ಝಂಕಾರವನ್ನು ಶ್ರುತಿಯನ್ನಾಗಿಸಿ ವಾಡುವ ಲಲನೆಯರು, ಲಲನಾರತ್ನ ಸಂಕುಲವಾದ ವಿಶಾಲಗೃಹ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಮಂಡಿತವಾದ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಹಂತತೂಲಿಕಾ

ತಲ್ಪಗಳೇನು, ದುಕೂಲ ಪಟ್ಟವಸ್ತ್ರಗಳೇನು, ನಾನಾ ಆಭರಣಗಳೇನು, ಬೋಗದ್ರವ್ಯ ನಿಚಯವೇನು, ಯಾವ ಕೊರತೆಯೂ ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದವು. ವಜ್ರಕವಾಟಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯುಮ ದೇಹಲಿಗಳು, ಇಂದ್ರನೀಲ ಶಿಖರಗಳಿಗೆ ಹೇಮಕುಂಭಗಳು, ಸ್ಪಟಿಕಕುಡ್ಯಗಳಿಗೆ ವದ್ಮರಾಗ ಲತೆಗಳು, ವಿಚಿತ್ರ ವಿತಾನಗಳಿಗೆ ಹೇಮತೋರಣಗಳಲಂಕಾರವಾಗಿರೆ, ಆ ಸಕಲ ಶೋಭಾಕರ ವಾದ ವಿಮಾನವು ವಿಹಾರಭವನ, ಶಯನಶಾಲೆ, ಸ್ಥಿತಿಮಂದಿರ, ಪ್ರಾಂಗಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಕೃತ್ರಿಮ ಹಂಸವಾರಾವತಗಳನ್ನು ನಿಜವಾದ ಸಜಾತೀಯ ದ್ವಿಜಗಳು ನಿಜವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಬಂದು ಬದಿಗೆ ಕೂತು, ರತಿಗೆ ಕರೆಯುವಂತೆ ಕಲಕಲ ರವವನ್ನು ಗೈಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಂತಹ ಸುಂದರ ಮಂದಿರವನ್ನು ಕಂಡೂ ಆನಂದಪಡದಿರುವ ಮಡದಿಯ ಮನದಿಂಗಿತವನ್ನರಿತು ಕರ್ದಮನು 'ಬೀರು! ಈ ಶುಕ್ಲಕೃತ ಬಿಂದು ತೀರ್ದದಲ್ಲಿ ನ್ನಾನ ಮಾಡು ಈ ವಿಮಾನವನ್ನದಿರೋಹಿಸು ನಿನ್ನ ಸರ್ವಕಾಮಗಳೇಡೇರುವವು' ಎಂದನು. ಆ ಕಮಲಲೋಚನೆಯು ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ತಾ ನೋಡಿಕೊಂಡಳು.

ಉಟ್ಟವನವು ಧೂಳಿಧೂಸರವಾಗಿತ್ತು, ಕೂದಲು ಜಡೆಗಟ್ಟಿದ್ದವು. ಶರೀರವೋ ಕಲ್ಮಷಾಕುಲವಾಗಿತ್ತು, ಸ್ತನಗಳು ಕೃಷ್ಣವಾಂಡರಗಳಾಗಿದ್ದವು, ನೋಡಿ ನಾಚಿದ ದೇವ ಹೂತಿಯು ಸರಸ್ವತೀ ತೀರದ ಶುಭಹೃದದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದಳು ಅಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರು ವರ್ಷದ ಸುರಸುಂದರಿಯರು ಉತ್ಪಲ ಗಂದವನ್ನು ಬೀರುತ್ತಾ ಬಂದು, ದಿವ್ಯಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಯನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದರು 'ರಾಜಪುತ್ರ! ನಾವೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ದಾಸಿಯರು ಆಜ್ಞಾಪಿಸು' ಎಂದು ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತರು. ಪ್ರಸನ್ನಳಾದ ದೇವಹೂತಿಗೆ ಕೆಲವರು ವನ್ನೀರಿನ ಜಲಕವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರು. ಕೆಲವರು ನೂತನ ಕನಕ ದುಕೂಲದ್ವಯವನ್ನು ತಂದುಡಿಸಿದರು ಕಾಂತಿ ಮದ್ಭೂಷಣರಾಜಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು ಅಮೃತಾಸವದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಚತುರ್ವಿದಾನ್ಯ ವನ್ನು ತಂದು ಮುಂದಿಟ್ಟರು ನಿಲುವುಗನ್ನಡಿಯ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಬರಿತ ವಾದ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ನೋಡಿ ಚಕಿತಳಾದಳು ಪೂಮಾಲೆ ಹಾಕಿ, ದಿವ್ಯವಸನವನ್ನುಟ್ಟು, ಕಾಸಿನ ಸರ, ಕಾಂಚನ ನೂಪುರ, ರತ್ನಪೂರಿತ ಕಾಂಚೀಕಲಾವ, ಸರಿಗಿ ಮೊದಲಾದಾ ಭರಣಗಳಿಂದ ಬೂಷಿತಳಾದ ತಾನು ದಿವ್ಯಸುಂದರಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ನಾಚಿದಳು. ಮದನಬಾಣಗಳನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸುವ ಕಡೆಗಣ್ಣಿನ ನೋಟ, ವದ್ಮವನ್ನು ನಾಚು ವಂತೆ ಮಾಡುವ ಮುಖ, ನೀಲರತನಗಳನ್ನು ಹಾರಿಸುವ ಹುಬ್ಬು! 'ಸರಿಯಾಗಲಿ! ಪತಿ ಇಲ್ಲದಿವು ಗಳಿಂದೇನೆ'ಂದು ಸ್ಮರಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ, ತನ್ನ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಬಂದು ನಿಂತ ಕರ್ದಮ ಪ್ರಜೇಶನನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಸಾವಿರ ದಾಸಿಯರ ಕಡೆಯೂ ನೋಡಿದಳು ಸ್ನಾತಬೂಷಿತಳಾದ ರುಚಿರಾಂಗಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ವ್ಯವಾಯಲೀಲಾರಂಭದಿಂದ ಕೂಡಿ, ಕರ್ದಮನು ಕಾಂತೆ ಯಿಂದ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿದನು ಅದೋಷನು ಹರಿಗುಣಾಮೃತವಾನದಿಂದ ಚತುರನಾಗಿದ್ದ ಕರ್ದಮನು ದೋಷಾರತನು ಅದರಾಮೃತ ವಾನ ಚತುರನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿಯೂ ವಿಕಾರ ರಹಿತನಾಗಿದ್ದನು ಮನ್ಮದ ಸಖಿನಾದ ಮಲಯಮಾರುತನು ಸಂಚರಿಸುವ ಮಂದಾಕಿನೀ ಜಲವಾತರುತಸಹಿತ ಸುಂದರ ಕುಲಾಚಲ ಕಂದರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಮಾನಾರೂಡನಾಗಿ ದೇವಹೂತಿ

ಯಿಂದ ರಮಿಸುತ್ತಾ ವೈಸ್ರಂಬಕ ನಂದನವುಷ್ಟಬದ್ರ ಮಾನಸ ಚೈತ್ರರದಾದಿ ದಿವ್ಯಸ್ಥಲಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಡಿಸಿದನು ವಾಯುವಿನಂತೆ ಕಾಮಗಮನವಾದ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕೂತು ಲೋಕಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಕರ್ದಮನು ವೈಮಾನಿಕ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಮೀರಿ ಸುಖಿಸಿದನು.

ವಿದುರಾ! ಸರ್ವವ್ಯಸನ ನಾಶಕರನಾದ ತೀರ್ಥವಾದನ ಚರಣವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದ ಉದಾರ ಮನಸ್ಕರಿಗೆ ಅಲಬ್ಧವೂ ಉಂಟೇ?

ಇಂತು ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಬೂಗೋಲವನ್ನೇ ನೋಡಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಸ್ವಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸೇರಿ ಕರ್ದಮನು ಪ್ರಾರಬ್ಧಕ್ಷಯವೆಂತು? ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ತಾನು ನವರೂಪನಾದನು ದೇವಹೂತಿಯು ನವರೂಪಳಾದಳು ಬಹುಕಾಲ ರತಿಮಗ್ನರಾದ ಆ ನವದಂಪತಿಗಳು ಕಾಮಲಾಲಸರಂತೆ ನೂರುವರ್ಷವನ್ನೊಂದು ಕ್ಷಣದಂತೆ ಕಳೆದರು. ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಪ್ರೇರಣೆಯಂತೆ ನವರೂಪಳಾದ ದೇವಹೂತಿಯಲ್ಲಿ ತಾವದ್ರೂಪ ಕರ್ದಮನು ರೇತೋದಾನವ ಮಾಡಿದನು. ಸದ್ಯಃ ದೇವಹೂತಿಯು ಉತ್ಪಲಗಂದಿಯರು ಸುಂದರಾಗಿ ಯರಾದ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನೊಂಭತ್ತು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪ್ರಸವಿಸಿದಳು.

ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ವಕ್ರಮಿಸುವ ವತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಭೀತಿಯಿಂದಲೂ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದಲೂ ವಿನಮ್ರಳಾಗಿ ನವಿಮಣಿಕಾಂತಿಯಿಂದ ಬೂಮಿಯನ್ನು ಖಿಸುತ್ತಾ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಿರಲು ತಡೆದು ಲಲಿತ ವಚೋವಿಲಾಸದಿ ನುಡಿದಳು—

ವೊಜ್ಜನೇ! ನೀನು ಹೇಳಿದುದಲ್ಲವೂ ನಡೆಸಿಕೊಟ್ಟೆ. ಧನ್ಯಳಾದೆ. ಆದರೂ ದೀನಳಾದೆನಗೆ ಅಬಯವನ್ನು ಕೊಡು. ಹರಿಯೇ ನಮಗೆ ಪುತ್ರನಾದರಲ್ಲವೇ ಸರ್ವ ಬಯವರಿಹಾರವನ್ನು ಕಾಣುವುದು? ಸ್ವಾಮೀ! ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ನೀನು ವನವ್ರವೇಶ ಮಾಡಲು ನನಗೂ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಹರಿಯು ಗತಿಯಾಗುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು! ಕಾಮತ್ಯಪ್ತಿಕಾಣದ ಕಾತರಳೆಂದು ಕಡೆಗಣಿಸಬೇಡ! ಇಂದ್ರಿಯ ಲೋಲುವಳಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಮರೆತು ಇಷ್ಟುಕಾಲವು ಕಳೆದುದೇ ನಾಕು! ಆದರೂ ವಿಷಯಾಶೆಯಿಂದ ಅಜ್ಞಾನಿಯಾದೆನಗೆ ಪೂರ್ವಪುಣ್ಯದಿಂದ ನಿನ್ನ ಸಂಗವು ಲಬಿಸಿತು ಅದು ನನಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವೇ ಆಯಿತು ಅಸಜ್ಜನನಂಯೋಗವೇ ಸಂಸಾರವತನ ಕಾರಣವು ನಾದುಸಂಗವಂತಲ್ಲ ನಾಥುಗಳು ದೋಷಹರಣಶೀಲರು. ಬಾರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮವೇ ದರ್ಮನಾಥನವು. ವೈರಾಗ್ಯಜನಕವೂ ಆಗುವದು ಇಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿಯೂ ಪವಿತ್ರತೀರ್ಥವಾದನ ಸೇವೆ ಗೈಯದವರು ಜೀವನ್‌ಮುಕ್ತರೇ ಸರಿ! ನಾನು ಬಗವನ್ಮಾಯೆಯಿಂದ ವಂಚಿತಳಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಕೊಡಿಸುವ ನಿನ್ನಂತಹ ವತಿಯನ್ನು ವೊಂದಿಯೂ ಸಂಸಾರದಲ್ಲೇ ನರಳಲಿಚ್ಛಿಸುವೆನು. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಬಂಧಕಶಕ್ತಿಯು ಅನುಲ್ಲಂಘನೀಯವಾಗಿದೆ ಅವನಿಗೆ ನಿಮಗೂ ನಮಿವೆನು—ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸುಮ್ಮನಾದಳು

೨೫. ಕಪಿಲಾವತಾರ

ಮನುಪುತ್ರಿಯು ನುಡಿದ ದೀನವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ದಯಾಲುವಾದ ಕರ್ದಮನು ಶುಕ್ಲನನ್ನು ತದುಕ್ತ ಸುಮದುರ ಸಂದೇಶವನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸಿ, ನಮಿಸಿ, ಅವಳಿಗಿಂತೆಂದನು—

ರಾಜಪುತ್ರ! ವ್ಯಸನವನ್ನು ಬಿಡು, ಅಚಿರದಲ್ಲಿಯೇ ಅಕ್ಷರನು ನಿನ್ನ ಕುಕ್ಷಿಗತನಾಗುವನು. ಯಮನಿಯಮಗಳಿಂದ ಧೃತವೃತ್ತಳಾಗು. ತವಶ್ರದ್ಧಾದಾನಗಳಿಂದ ಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸು ಆ ಶುಕ್ಲನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತನಾಗಿ ನಿನ್ನ ನನ್ನ ಯಶೋವಿಸ್ತಾರನು ಸಂಸಾರನಾಗರ ತಾರಕನೂ ಆಗಿ ಜನಿಸುವನು. ನಿನ್ನ ಮಗನೆನಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಅಹಂ ಮಮಕಾರರೂಪವಾದ ಹೃದಯ ಬಂದನವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ, ಗುಣಪೂರ್ಣ ನಿಜಸ್ವರೂಪೋಪದೇಶದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸುವನು—ಎನ್ನಲು ದೇವಹೂತಿಯು ಗೌರವದಿಂದ ಆ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ, ನಿರ್ವಿಕಾರನಾದ ಹರಿಯನ್ನು ಭಜಿಸಿದಳು. ಹತ್ತು ತಿಂಗಳಾಗುತ್ತಿರಲು ಕರ್ದಮನಿಂದ ಆಹಿತನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು ದೇವಹೂತಿಯಲ್ಲಿಂದ ಕಾಷ್ಟದಿಂದ ಬರುವ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿದನು. ಮೇಷಗಳು ಮಂದ್ರಮಂದ್ರವಾಗಿ ಗರ್ಜಿಸಿದವು. ಗಂಧರ್ವರು ವಾಡಿದರು ಅವ್ವರೆಯರು ಆಡಿದರು. ದೇವಜನವು ದುಂದುಭಿಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸಿ ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರಿಸಿದರು. ಆಶ್ರಮಗಳು ಸರೋವರಗಳು ಸುಜನರ ಮನಗಳು ವ್ರಸನ್ನವಾದವು.

ಆಗ ಸರಸ್ವತೀ ತೀರದ ಕರ್ದಮಾಶ್ರಮವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಮರೀಚ್ಯಾದಿ ಋಷಿಗಳಿಂದ ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿದನು ಮಹಾಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸಾಂಖ್ಯವನ್ನುವದೇಶಿಸಲು ಅವತರಿಸುವನೆಂದು ತಿಳಿದ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಶ್ರೀಹರಿಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮನಸಾ ಮೆಚ್ಚಿ, ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಪ್ರೀತಿಯುತನಾಗಿ ಕರ್ದಮನನ್ನು ನೋಡಿ ನುಡಿದನು—

ಕರ್ದಮಾ! ತಾತ! ನಿಷ್ಕಪಟನಾಗಿ ನನ್ನ ಸೇವೆಯಂ ಗೈದೆ. ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ವಾಲಿಸಿದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಾನು ಪ್ರೀತನಾಗಿರುವೆನು. ತಂದೆಯ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹಾಗೇ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಅನುಮೋದಿಸುವುದರಿಂದಲೇ ನಂದನನು ಪಿತೃಶುಶ್ರೂಷಾಫಲವನ್ನು ಪೊಂದುವನು. ಈ ನಿನ್ನ ಪುತ್ರಿಯರ ವಿವಾಹವನ್ನು ಮಾಡು ಅವಶಿಷ್ಟ ಸರ್ಗಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆ ನವ ಪ್ರಜೇಶರು ಪೂರೈಸುವರು ಆ ಋಷಿಮುಖ್ಯರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯರಾದ ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಡು. ಇಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ ವರತ್ರ ಸುಖವನ್ನೂ ಪೊಂದು ವಿವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಸಾಧನ ನಿಧಿಯಾದ ವರಮಪುರುಷನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕಪಿಲನಾಗಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಪುಟ್ಟುವನೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆನು. ನೀನೂ ಹಾಗೆಯೇ ತಿಳಿ. ಕಾಲದಿಂದ ನಷ್ಟವಾಗಿರುವ ಸಾಂಖ್ಯತತ್ತ್ವವನ್ನು ಆಸುರಿ ಎಂಬ ಮುನಿಯನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಉಪದೇಶಿಸುವನು. ಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಕರ್ಮವಿಧಾನವನ್ನೂ ವ್ರತಾಶವಡಿಸುವನು. ಹಿರಣ್ಯಕೇಶನಾದ ವರಮಾನಂದ ಮೂರ್ತಿಯು ವದ್ದೃಷ್ಟಜಾದಿ ಚಿಹ್ನಿತ ವದವದ್ದೃದಿಂದ ಬೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಸಂಚರಿಸಿ ಸಕಲರನ್ನು ವಾವನಗೊಳಿಸುವನು.

ಅಮ್ಮಾ! ದೇವಹೂತಿ! ಈ ನಿನ್ನ ಗರ್ಭಗತನಾಗಿರುವವನು ಕೈಟಬಾರಿಯೇ ನೋಡು. ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಶಯವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುತ್ತಾ ಸಕಲಲೋಕ ಶರಣ್ಯವಾದ ಪಾದವನ್ನು ತೋರಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತಿರುಗುವನು. ಮುಕ್ತರೊಡೆಯನಾದ ಶ್ರೀಶನು ಸಾಂಖ್ಯ ಚಾರ್ಯ ಸಮ್ಮತನಾಗಿ ಕಪಿಲನೆಂದು ಖ್ಯಾತಿ ಪಡೆಯುವನು. ನಿನ್ನ ಯಶೋವರ್ಧನನಾಗುವನು—ಎಂದು ಆ ಋಷಿದಂವತಿಗಳನ್ನು ಸಮಾಶ್ವಸಿಸಿ, ಸನಕಾದಿಗಳಿಂದಲೂ

ನಾರದನಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಹಂಸಯಾನನು ಸತ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿದನು

ಆಗ ಕರ್ದಮನು ಬ್ರಹ್ಮನ ಅವ್ಯಕ್ತೆಯಂತೆ ತನ್ನ ಸುತೆಯರನ್ನು ನವಪ್ರಜೇಶರಿ ಗರ್ಭಿಸಿದನು ಕಲಾದೇವಿಯನ್ನು ಮರೀಚಿಗೆ, ಅನಸೂಯೆಯನ್ನತ್ರಿಗೆ, ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನಂಗಿರಸ ನಿಗೆ, ಹವಿರ್ಭವಳನ್ನು ಪುಲಸ್ತ್ಯನಿಗೆ, ಗತಿಯನ್ನು ಪುಲಹನಿಗೆ, ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕೃತುನಿಗೆ, ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಬೃಗುವಿಗೆ, ಅರುಂದತಿಯನ್ನು ವಸಿಷ್ಠನಿಗೆ, ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಅದರ್ವಣನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಳಿಯಂದಿರನ್ನು ದನ ಮಾನಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಕೃತಕೃತ್ಯ ನಾದನು ಆ ಋಷಿಗಳು ತಮ್ಮ ವತ್ತಿಯರಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಆನಂದದಿಂದ ಕರ್ದಮ ದೇವಹೂತಿಯರು ಬೀಳ್ಕೊಡಲು, ಸ್ವಾಶ್ರಮಗಳನ್ನು ಸೇರವೋದರು ವಿದುರಾ! ಈಗ ಕಪಿಲ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವವನ್ನು ಕೇಳು.

ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅವತರಿಸುವನೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮವಚನದಿಂದ ತಿಳಿದು ಕರ್ದಮನು ಏಕಾಂತ ದಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡನು—

ಅಹೋ! ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನರಳುತ್ತಾ ಅಮಂಗಲ ವಿಷಯಮಗ್ನರಾದ ನನ್ನಂತಹವ ರಲ್ಲಿಯೂ ಬಹುಕಾಲ ಸೇವೆಯಿಂದ ತತ್ತ್ವದೇವತೆಗಳು ತತ್ತ್ವೇಶನು ಪ್ರಸನ್ನರಾಗುವ ದುಂಟು! ಬಹುಜನ್ಮವರಿವಾಕದಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾದ ವೈರಾಗ್ಯಶಾಲಿ ನುಜನರು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಅಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತ ಸಮಾಧಿಯೋಗಬಲದಿಂದ ನೋಡಲು ಯತ್ತಿಸುವ ಈ ನಿನ್ನ ಪದಪದ್ಮದಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಾಡಲು ಬಂದೆಯಾ ತಂದೇ? ನಾವು ನಿನ್ನನ್ನು ಪುತ್ರನೆಂದು ತಿಳಿದು ಕಡೆಗಾಣಿಸಿದರೂ ಉವೇಕ್ಷಿಸಿ ಪೊರೆವ ನಿನ್ನ ಸ್ವಬಕ್ತವಕ್ಷರಕ್ಷಾ ದೀಕ್ಷೆಗೇನೆಂಬೆ! ನೀನಿಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿರುವುದು ನಿನ್ನ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಸತ್ಯವಾಗಿಸ ಬೇಕೆಂದಲ್ಲದೇ ನಮ್ಮಂತಹ ವಾಮರರು ಆ ಬಾಗ್ಯವನ್ನು ವಡೆಯಲರ್ಹರೇ? ನಮಗೇನೋ ಮಂಗಳವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅವ್ರಾಕೃತನಾದ ನೀನು ಬಕ್ತರು ಕೋರಿದಂತೆ ಪ್ರಿಯಕರ ರುವ ಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ಮೆರೆವ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ತವ ದಾಸರನ್ನು ಪೊರೆವೆ. ತ್ರಿಯುಗನೇ! ತತ್ತ್ವ ಜ್ಞಾನೇಚ್ಛುಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸೂರಿಜನರು ಮುಟ್ಟಿ ಬಜಿಸುವ ಪದಪದ್ಮನು, ಐಶ್ವರ್ಯ ವೈರಾಗ್ಯ ಯಶೋ ಜ್ಞಾನ ವೀರ್ಯ ಕಾಂತಿಪ್ರಮುಖ ಗುಣಸ್ವರೂಪನು ಆದ ನಿನಗೆ ಶರಣಾ ಗತನಾಗಿರುವೆನು ಪೂರ್ಣನು, ಜಗದಾದಾರನು ರಮಾವಲ್ಲಭನು, ಸದಾಗಮನ ಶೀಲನು, ಸರ್ವಜ್ಞನು, ಸರ್ವಕಾಮದನು, ಸರ್ವ ಸಂಹಾರಕನು, ವೇದವೇದ್ಯನು, ಸರ್ವಲೋಕೇಶನು, ಸ್ವಗತವರಗತಾವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನು, ಸ್ವತಂತ್ರನು, ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರ ವಾಲಕನು ಆದ ಕಪಿಲನೇ! ನಿನ್ನನ್ನೇ ನಂಬಿರುವೆನು. ನಿನ್ನ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದೇ ಆವೃತನಾದ ನಾನು ನಿನ್ನವ್ಯಣೆ ಯಿಂದ ವಾರಿವ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪೊಂದಿ, ಗ್ರಾಮೈಕರಾತ್ರವಿಧಿಯಿಂದ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ನಿನ್ನನ್ನು ದ್ಯಾನಿಸಿ, ವಿಶೋಕನಾಗುವೆನು—ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು ಬಗವಂತನಿಂತು ನುಡಿದನು—

ಯದಾರ್ದಜ್ಞಾನವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾ ಪೇಳಿರುವುದೇ ಸರ್ವಲೋಕ ಜನರಿಗೆ ಪ್ರಮಾಣ ವಾಗುವುದು. ನಾನೇ ಆವೃತಮನು. ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಗಳೂ ಆವೃತರೇ! ನಿನ್ನ ಮಗನಾಗುವೆ ನೆಂದನು ಆ ಮಾತನ್ನು ಸತ್ಯವನ್ನಾಗಿಸಲು ಅವತರಿಸಿರುವೆನು ಸಂಸಾರಬಯದಿಂದ

ಮೋಕ್ಷಕಾಮರಿಗೆ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿ ತತ್ತ್ವಸಂಖ್ಯಾನವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದಿ-
ನನ್ನ ಅವತಾರೋದ್ದೇಶ್ಯವಾಗಿದೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ನಾಂಖ್ಯ
ತತ್ತ್ವವು ಬಹುಕಾಲವಾಗಿ ತಿರೋಹಿತವಾಗಿದೆ ಅದನ್ನು ಪುನಃ ಪ್ರವರ್ತಿಸಲು ಈ ದೇಹವನ್ನು
ದರಿಸಿ ಬಂದಿಹೆನು ನೀನೇ ಕೇಳಿದಂತೆ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು. ಸರ್ವ ಕರ್ಮ
ಫಲವನ್ನೆನಗರ್ಪಿಸಿ, ಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿ ಪೋಗು ಇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಮವು ದುರ್ಜಯವು. ಅದನ್ನು
ಜಯಿಸಿ, ಮೋಕ್ಷೇಶನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಬೆಜಿಸು ಆದಾನಾದಿ ಕರ್ತನು ಸ್ವಪ್ರಕಾಶನಾದ ನಾನು
ಸರ್ವಭೂತ ಹೃದಯ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿರುವೆನು ಅಂತೇ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೂ ಲಿಂಗಶರೀರ ಭಿನ್ನನು,
ಜೀವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯು, ಆಗಿರುವೆನು ಚಿದಾನಂದಸ್ವರೂಪನಾದ ನನ್ನನ್ನು ನಿತ್ಯ
ಕೈಂಕರ್ಯದಿಂದ ಸೇವಿಸು ಶೋಕಬಯದೂರನಾಗಿ ಮುಕ್ತನಾಗುವೆ ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲವೂ
ಅನಾರವು, ಅನಿತ್ಯವು ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ನಾನು ನಿತ್ಯನು, ಆನಂದಪೂರ್ಣನೆಂದು
ತಿಳಿದ ಜ್ಞಾನಿಯು ದುಃಖಾಜ್ಞಾನಬಯಶೋಕಾದ್ಯವದ್ರವಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು
ಮೋಡಶಕಲಾಯುಕ್ತ ಲಿಂಗಶರೀರಕಾರ್ಯೋಪರಮವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.
ಸರ್ವದುಷ್ಕರ್ಮವಲನಾಶಕವಾದ ಆದ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನನ್ನ ಮಾತೆಗೆ ಹೇಳುವೆನು,
ಅವಳ ಚಿಂತೆ ಬಿಡು ಅದರಿಂದವಳು ಸಂಸಾರ ಕ್ಲೇಶವನ್ನು ದಾಟಿ, ನನ್ನ ಲೋಕವನ್ನು
ಪೊಂದುವಳು

ಮೈತ್ರೇಯನು ವೇಳಿದನು—

ವಿದುರಾ! ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಪಿಲನು ವೇಳಲು ಕರ್ದಮನು ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ,
ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣವನ್ನು ಮಾಡಿ ವಂದಿಸಿ ವನಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದನು, ಮೌನ
ವ್ರತವನ್ನವಲಂಬಿಸಿದನು, ಹರಿಯೇ ರಕ್ಷಕನೆಂದು ನಂಬಿದನು ಹರಿಗುಣಮನನವನ್ನು
ಮಾಡಿ ದುಸ್ಸಂಗದೂರನಾಗಿ, ಕ್ಷೋಣೀಮಂಡಲದಿ ಸಂಚರಿಸಿದನು ಅಗ್ನಿಗಳನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲೇ
ಆರೋಪಿಸಿಕೊಂಡು ಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟನು. ಆಶ್ರಮಾದಿ ವಸತಿ
ಗಳಿಲ್ಲದೆ ತಿರುಗುತ್ತಾ, ಮೂರ್ತಾಮೂರ್ತ ಪ್ರವಂಚ ವಿಲಕ್ಷಣನಾದ ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋ
ತ್ತಮನೆಂದು ನಂಬಿ, ಬಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಶುದ್ಧನಾದನು. ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು
ಬಿಟ್ಟು, ಶೀತೋಷ್ಣ ಸುಖದುಃಖಾದಿ ದ್ವಂದ್ವನಹಿಷ್ಟುನಾದನು. ಯಥಾಸ್ಥಿತ ವಸ್ತು
ದರ್ಶಿಯು ಸ್ವತಂತ್ರಹರಿಜ್ಞಾನಿಯು, ಅಂತರ್ಯಾಮಿರತ್ನನು, ಶಾಂತನು, ನಿಶ್ಚಲಬಕ್ತಿ
ಯುಕ್ತನು ಆಗಿ ಅಲೆಗಳೇಳದ ಕಡಲಿನಂತೆ ಶೋಬಿಸಿದನು. ಸರ್ವಭೂತಸ್ವನಾದ ಸ್ವಾಮಿ
ಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಭೂತಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಅಂತರ್ಯಾಮಿಗೂ, ಸರ್ವಗತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ
ರೂಪಗಳಿಗೂ, ಅಬೇದವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಕರಿಸಿದನು ಸ್ವಬಿಂಬನಾದ ಕೃಷ್ಣನು ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿ
ಕಾರಣನು ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯು, ಸರ್ವಜ್ಞನು ಎಂದು ಬಕ್ತಿಬರದಿಂದ ಬೆಜಿಸಿ,
ಅವರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿ, ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನಾದನು ನಿಷಿದ್ಧಗಳೆಲ್ಲೆಚ್ಚಿ, ಮತ್ತು ವೈಷ್ಣವ
ರಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷ ಇಲ್ಲದೆ, ಸರ್ವತ್ರ ಲಕ್ಷ್ಮೀವತಿಯು ನೆಲೆಸಿರುವನೆಂದು ಕಂಡು ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿ

ಯಿಂದ ಭಾಗವತರು ಸೇರುವ ಹರಿಲೋಕವನ್ನೆದಿ ಸುಖಿಸಿದನು.

೨೬. ಕಪಿಲ ದೇವಹೂತೀ ಸಂವಾದವು

ಶ್ರೀಶುಕನು ವೇಳಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಜನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು—ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನು ನಾಕ್ಷಾತ್ರಿಗಿ ತನ್ನಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನವನ್ನು ಜನರಿಗುವದೇಶಿಸಲು ಕಪಿಲನಾಗಿ, ಅವತರಿಸಿ ತತ್ತ್ವಸಂಖ್ಯಾನವನ್ನು ರಚಿಸಿದನೆಂದು ಕೇಳಿದನು. ನಿವೃತ್ತಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನರತರಿಂದ ಮಾನ್ಯನಾದ, ಸನಕಾದಿ ಸರ್ವಯೋಗಿಗುರುತಮನಾದ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾದಿ ಗುಣವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿ ಪೊಗಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಆ ಕಪಿಲನ ಗುಣಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರಲು ನನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲ ವರಮಾನಂದವನ್ನು ಪೊಂದುತ್ತಿವೆ. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪನ್ನನು, ಸ್ವತಂತ್ರನು, ಕೀರ್ತನೀಯ ಸತ್ಯದನು, ನಾನವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳುವೆನು ವೇಳು.

ಶ್ರೀಶುಕನು-ರಾಜನ್! ವ್ಯಾಸಸಖನಾದ ಮೈತ್ರೇಯನು ತತ್ತ್ವವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ ವಿದುರನಿಗೆ ವೇಳಿದುದನ್ನು ಕೇಳು. ಅದೇ ನಿನಗೂ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವುದು

ಬೆಗವಂತನಾದ ಕಪಿಲನು ತಂದೆ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ನೇರವೋದ ಮೇಲೆ ತಾಯಿಯ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಲೇ ಬಿಂದುಸರಸ್ತೀರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ವಸಿಸಿದನು. ಒಂದುದಿನ ನಿಶ್ಚಲ ಬುದ್ಧಿರೂಪನಾದ ಕಪಿಲನು ಕೂತಿರಲು, ದೇವಹೂತಿಯು ಆ ಸಮಯವನ್ನರಿತು ತನ್ನ ಮಗನಾದ್ದರಿಂದ ಆವ್ರನು, ತತ್ತ್ವಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಗುರುವರನಾದ್ದರಿಂದ ವಿವಕ್ಷಿತಾರ್ಥ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಯೂ ಆದ ಕಪಿಲನ ಸಮೀಪದಿ ಬಂದು ವಂದಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮವಚನವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ಇಂತೆಂದಳು—

ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಸಂಬಾವಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ, ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ದೂರಳಾದೆ. ಆ ಇಂದ್ರಿಯ ತೃಪ್ತಿಯೂ ಆಗುವದು ಸುಳ್ಳು. ಅಮಂಗಲವಾದೀ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತಳಾಗಿರುವೆನು. ಎಷ್ಟೋ ಜನ್ಮಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಈಗ ಈ ಚರಮ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ದಾಟಲಶಕ್ತವಾದ ಅಂದಂತಮವನ್ನು ದಾಟಿಸುವ ಕಣ್ಣಂತಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ವಡೆದೆನು. ನನ್ನ ಪುಣ್ಯವು ಅಗಣ್ಯವೇ ಸರಿ! ನೀನು ನಾಕ್ಷಾತ್ ಭಗವಂತನಲ್ಲವೇ? ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಕತ್ತಲಿನಲ್ಲಿ ತತ್ತರಿಸುವ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಕಣ್ತೆರಸುವ, ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ, ನಿನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ಅಜ್ಞಾನ ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಲು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆನು. ಈ ಶರೀರದಿ ಮಾಡುವ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ನೀನೇ ಜೋಡಿಸಿರುವೆ. ಈಗ ನೀನೇ ಬಿಡಿಸು, ಸ್ವಬಕ್ತರ ಸಂಸಾರವಿಷವೃಕ್ಷ ಕುರಾರನಲ್ಲವೇ ನೀನು? ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರ ವಿವೇಕವನ್ನು ದಯವಾಲಿಸು. ಶ್ರೀನಾರಾಯಣಾದಿ ಪುರುಷರು, ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಾದಿ ಪ್ರಕೃತಿಗಳು, ಜಡಪ್ರಕೃತಿ ಅಂತು ಜೀವ ಜಡೇಶರೂಪ ತ್ರಿವಿಧ ವಸ್ತುವಿಷಯಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನಂಟುಮಾಡಲು ಸದ್ಧರ್ಮ ವೇತ್ಯಜನವರಿಷ್ಟನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಂಬಿ ಬಂದಿರುವೆನು, ಕೃಪೆಮಾಡು

ಎಂಬುವ ತಾಯಿಯ ಮಾತು ನಿರ್ದೋಷವೂ, ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರಿಯೂ, ಪುರುಷ

ರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷಸಾದನವೂ ಆಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಮನಸಾ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ಮಂದಸ್ಥಿತ ಸುಂದರವದನಾರವಿಂದನಾದ ಕೆಪಿಲನು ಮಾತಾಡಿದನು—

ಅಮ್ಮಾ! ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ತತ್ತ್ವಗಳ ಸ್ವರೂಪವಿಷಯಕ ಯದಾರ್ದಜ್ಞಾನವು ಜೀವರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವಾಗಲೆಂದು ನಾನೇ ನಿರೂಪಿಸಿರುವೆನು. ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಕೃತ ಸುಖ ದುಃಖಗಳೆರಡೂ ಇಲ್ಲ. ಸ್ವರೂಪಾನಂದದಿಂದ ಇರುವ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ ಸಾಂಖ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹಿಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಋಷಿಗಳು ಕೇಳಲು ಯಮನಿಯಮಾದಿ ನಾದನಸಹಿತವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದನು. ಅದನ್ನೇ ನಿನಗೂ ವೇಳುವೆನು ಸಾರಬೂತವಾದ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೇಳು ಜೀವನಿಗೆ ಮನಸ್ಸೇ ಬಂದಕವು, ಅದೇ ಮೋಚಕವೂ ಆಗಿದೆ ಪ್ರದಮಸಾದನ ವಾಗಿರುವ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟರೆ ಸಂಸಾರಬಂದವು ಬರುವುದು ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟರೆ ಮುಕ್ತಿಸಿಗುವುದು. ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳಿಂದ ಕಾಮಲೋಬ ಮದಾದಿಗಳು ವೃಟ್ಟುವವು ಅವೇ ಮನೋಮಲವೆನಿಸುವವು ಕಾಮಲೋಭಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಡಲು ಮನಸ್ಸು ಶುದ್ಧವಾಗುವದು ಆಗ ಚಿನ್ಮನಸ್ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಪರತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವಾಗಿ ಬಾಹ್ಯ ಶಬ್ದಾದಿ ಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛೆಯೇ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ದುಃಖವಂತೂ ಮುಟ್ಟಿದರೆ ತಾನೇ! ಆದ್ದರಿಂದ ಮನವು ಸುಖದುಃಖ ಸಮವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಲವಾಗುವುದು. ಆಗ ಜೀವನು ಪ್ರಾಣ ವ್ರಸಾದದಿಂದ ಸ್ವಗತಬೇದ ವಿವರ್ಜಿತನೂ ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಲಕ್ಷಣನೂ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೂ, ಸ್ವಸಮಾದಿಕ ರಹಿತನು, ಸ್ವಪ್ರಕಾಶನು, ಪೂರ್ಣಗುಣನೂ ಆದ ಸ್ವಬಿಂಬನನ್ನು ಚಿನ್ಮನಸ್ಸಿ ನಿಂದ ನೋಡುವನು. ಚಕ್ರಿಜ್ಞಾನವಿರಕ್ತಿಗಳೇ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅವರೋಕ್ಷ ಸಾದನಗಳು. ಆಗ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಬಂದಕ ಶಕ್ತಿಯು ಸಡಲಿ ಬೀಳುವುದು. ಹರಿಸ್ವರೂಪ ಬಂದಕ ಶಕ್ತಿಯು ಸರಿಹೋಗಿ ಹರಿವ್ರಸಾದದಿಂದ ಹರಿದರ್ಶನವಾಗುವುದು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಬಗವಂತನನ್ನು ವೊಂದಲು ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಚಕ್ರಿಯಂತಹ ಸುಖಕರಮಾರ್ಗವಿನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ ಆ ಬಗವಂತನ ಜ್ಞಾನವಾಗದಂತೆ ಮಾಡುವ ದುಷ್ಟಸಂಗವು ಬಂಧಕವೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ವೇಳುವರು ಅದೇ ಸಂಗವನ್ನು ಸಜ್ಜನರಲ್ಲಿ ಮಾಡಲು ಮೋಕ್ಷವು ಕರತಲಾಮಲಕವಾಗುವುದು ಸಾದು ಸಂಗವೇ ತಾರಕವು.

ಸಾದುಗಳ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೇಳು ಅವರು ದುಃಖಸಹನಶೀಲರು, ಕರುಣಾಯುಕ್ತರು, ಸರ್ವಸುಜನಬಂಧುಗಳು, ಕಾಮಲೋಭಾದಿಗಳೇ ಅವರಿಗೆ ಶತ್ರುಗಳನ್ನರಲ್ಲ ಚಕ್ರಿಯಿಂದ ಬಗವಂತನ ನಿಷ್ಕೆಯನ್ನು ವೊಂದಿ, ಸರ್ವೋತ್ತಮನು ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಮರೆಯದೆ ವ್ರೇಮಿಸುವರು. ನನಗಾಗಿ ಸರ್ವಕರ್ಮಫಲ ವನ್ನರ್ಪಿಸಿ ಬಿಡುವರು. ಸ್ವಜನರಾರು? ಬಂಧುಗಳಾರು? ಅವರಿಗೆ ನಾನಾರು? ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ವೈಷ್ಣವರೇ ಎನ್ನ ಬಂಧುಗಳೆಂಬುವರು. ಮೃಷ್ಟಾನ್ನದಂತೆ ನನ್ನ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಪೇಳಿ ಸುಖವರು. ಉಪನಿಷತ್ಪ್ರತಿವಾದ್ಯನಾದ ನನ್ನ ಶ್ರವಣಮನನರೂಪ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ 'ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು ಅನ್ಯರಲ್ಲ, ಸರ್ವವೂ ಅವನಧೀನ'ವೆಂಬ ಜ್ಞಾನದಾರ್ಡ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವರು. ಸಾಧ್ವಿ! ಇಂತಹರು ಸಾದುಗಳು. ದುಷ್ಟಸಂಗವನ್ನು ಅವರೆಂದೂ

ಮಾಡರು ಸರ್ವದುಸ್ಸಂಗಜನಿತ ದೋಷಗಳನ್ನು ಹರಿಸುವ ಅಂತಹ ಹರಿಬಕ್ತರ ಸಂಗವನ್ನು ಬೇಡು ಬಿಡಬೇಡ ಸಜ್ಜನರಿದ್ದೆಡೆ ಸರ್ವದಾ ಶ್ರವಣ ಮನೋಹರವಾದ ನನ್ನ ವೀರ್ಯಾದಿ ಗುಣವರ್ಣನೆಯೇ ನಡೆಯುವದು ಅದನ್ನು ಸೇವಿಸುವರಿಗೆ ಅಚಿರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷ ಮಾರ್ಗ ನಾದನವೆನಿಸಿದ ಬಕ್ತಿಯು ಅಂಕುರಿಸಿ, ದೃಢವಾಗುವದು. ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಪೋಗುವ ಬಕ್ತಿಗನುನಾರವಾಗಿ ಇತರ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚಿ ಕಂಡ ಬೋಲೋಕ ಸುಖ, ಕೇಳಿದ ಸ್ವರ್ಗಸುಖಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಾಕೃತ, ಸದುಃಖ, ಅನಿತ್ಯ, ಅನಾರವೆಂದು ದಾರಾವುತ್ರಾದಿ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವನು, ಉತ್ತಮರು ನೋಡಿದ, ಅವರು ಕೇಳಿದ, ಹೃದಯ ನಿದಾನನಾದ ಹರಿಯ ಸತತ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ವಿಷಯಗಳು ತಾವಾಗಿ ದೂರ ವಾಗುವವರಿಗೂ ಅಭ್ಯಸಿಸುವನು ಯಮಾದಿ ಯೋಗಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ಕ್ಲೇಶವಿಲ್ಲದಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿ ತಾರತಮ್ಯಜ್ಞಾನವನ್ನಾಜಿಸುವನು ವೈರಾಗ್ಯವು ಪದೇ ಪದೇ ವಿಜೃಂಭಿತ ವಾಗಲು, ನನ್ನನ್ನೆ ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಜಿಸಿ, ಸ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಬ್ಧನಾಶವಾದಾಗ ಅದೇ ಜನ್ಮದಲ್ಲೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನೆನಿಸುವನು

ದೇವಹೂತಿ ಕೇಳಿದಳು—

ಬಕ್ತಿ ಎಂದರೇನು? ಅದು ದೃಢವಾಗುವುದೆಂತು? ಅಂತಹ ಬಕ್ತಿ ನನಗೆ ಲಬಿಸುವ ಸಾದನವೇನು? ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲವೇ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯ ನಿತ್ಯ ಸುಖಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದು ಸಂಸಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವುದು? ಆನಂದಮೂರ್ತೇ! ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ನಾದನವಾದ ಯೋಗ ವೆಷ್ಟು ವಿದ? ಅದರ ಅಂಗಗಳಾವುವು? ಅಂತಹ ಬಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡು ನಾನೋ ಮಂದಬುದ್ಧಿಯು, ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ತ್ರೀಯು, ಜ್ಞೇಯ ವಿಷಯವೋ ದುರ್ಬೋದವು! ಸುಖವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ವೇಳಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸು!

ಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದನು—

ಕಪಿಲನು ತಾಯಿಯ ಹಾರ್ದವನ್ನರಿತನು ಅವಳಿಂದ ಅವತರಿಸಿದನು ನಂದನನೆನಿಸಿ ದೆನು ಈಗ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವೆನೆಂದನು ಬಕ್ತಿವಿಸ್ತರ ಪ್ರಶಸ್ತನಾದ ಸಾಂಖ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಆಕೆಗೆ ವೇಳೆಲುವಕ್ರಮಿಸಿದನು—

ಅಂಬ! ಸಾತ್ವಿಕಾದಿ ಗುಣಬೇದದಿಂದ ಬಕ್ತಿಯು ಅನೇಕವಿಧವೆನಿಸುವದು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವೇ ಬಕ್ತಿಯಲ್ಲವೇ? ನನ್ನಲ್ಲಿ ಏಕಾಗ್ರವಾದ ಮನದಿಂದ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು ಸರ್ವ ಗುಣಪೂರ್ಣನೆಂದು ದ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಕರ್ಮವಲ ಸಂಕಲ್ಪರಹಿತರಾಗಿ, ಗಂಗಾಪ್ರವಾಹದಂತೆ ನಿರಂತರ ಸರ್ವಾಧಿಕ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಮಾಡುವ ತತ್ತ್ವಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳ ಬಕ್ತಿಯು ಸಾತ್ವಿಕ ಬಕ್ತಿ ಎನಿಸುವದು ಅವರು ವೇದೋಕ್ತ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವರು ತದ್ವಿರುದ್ಧ ವನ್ನಾಚರಿಸರು ಅಂತೆಯೇ ಹರಿದತ್ತವದರಾಗಿ, ಶಬ್ದಾದಿ ಜ್ಞಾವಕರಾಗಿ, ಉತ್ತಮಾದಿಕಾರಿ ಗಳೆನಿಸಿರುವರು. ಅಸುರರು ಕೂಡ ತತ್ತ್ವಮಾನಿಗಳೇ, ಏಕಾಗ್ರಮನದಿಂದ ಹರಿಯನ್ನು ಚಿಂತಿಪರೇ ಆದರೆ ಅವರ ಚಿಂತನೆ ದ್ವೇಷದೋಷದೋಷಿತವು ಮತ್ತು ಅವರು ವೇದೋಕ್ತ ವಿರುದ್ಧಾಚರಣೋತ್ಸುಕರಂತೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯೆಂದರೆ ಅಂದಂತಮದಲ್ಲಿ ದುಃಖ

ಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಭವನವೇ ಆಗಿದೆ ಬಕ್ತರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅವೂರ್ಣಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಸುಖವಾಗಲಾರದು ಅಂತಹ ಮುಕ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಅವರಿಗೆ ಇಲ್ಲೇ ಪೂರ್ಣಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಸುಖವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಿಗುವುದು. ಇಂತಹ ಬಕ್ತಿಯು ಅಗ್ನಿಯು ಕಾಷ್ಠವನ್ನಂತೆ ಲಿಂಗಶರೀರವನ್ನು ಸಮೂಲವಾಗಿ ನಾಶಮಾಡುವುದು.

ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಏಕಾಗ್ರಮನಸ್ಕರು ದೇವತೆಗಳು. ತತ್ತ್ವದೇವತೆಗಳು ವಿಶೇಷ ಬಕ್ತರು, ನಿಷಿದ್ಧಾಚರಣ ರಹಿತರು, ಸಾಮಾನ್ಯಬಕ್ತರು. ಸಹಜನಿರಂತರ ಬಕ್ತಿಯು, ಅದಮಾದಿಕಾರಿಗಳದು ಬಕ್ತಿಯು ವಲಾಪೇಕ್ಷಾರಹಿತ ಮತ್ತು ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಬಾವಯುತವಾಗಿರದಿರೆ ಅದು ಬಕ್ತ್ಯಾಬಾಸವೇ ಸರಿ!

ಕೆಲವರು ಬಕ್ತರು ಕಲೆತು ಕೂತು ನನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ಕೊಂಡಾಡುವರು. ಹೇಳಿ ಕೇಳಿ ಸಂತಸದಿಂದ ಮೈಮರೆವರು ನನ್ನ ವಾದನೇವೆಯೇ ಪೂರ್ಣಾನಂದ ಹೇತುವಾಗಿದೆ ಎಂದು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸರ್ವಕರ್ಮವಲವರ್ಪಿಸಿದವರಿಗೆ ನಾ ಒಲಿದು ಬಂದು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಬೇಡರು. ನನ್ನಾಜ್ಞೆ ಎಂದಾಗ ವಿದಿಯಿಲ್ಲದೇ ಸ್ವೀಕರಿಸುವರು ಅಂತಹವರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಆನಂದವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದು ಬಕ್ತಿಯ ವಲವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವೂ ಬೇಡವೆಂಬ ಈ ಸುಜನರು ದಿವ್ಯ ಮನೋಹರವಾದ ಪ್ರಸನ್ನ ಸುಂದರಮುಖ ಮಂದಹಾಸ ಯುಕ್ತ ಕಟಾಕ್ಷ ರುಚಿರಾವಯವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ, ನನ್ನ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡುವರು ಮತ್ತು ಮದುರವಚನಗಳಿಂದ ಮಾತಾಡುವರು ನನ್ನ ದರ್ಶನ ಸಲ್ಲಾವಗಳ ಹೊರತು ಅನ್ಯಸುಖಹೇತುವನ್ನರಿಯದೆ ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಚೇಷ್ಟೆಗಳನ್ನು ಮರೆತು, ಬಕ್ತಿರಸಭರಿತ ಹೃದಯರಾದ ಅಂತಹ ನನ್ನ ಬಕ್ತರಿಗೆ ನಾಯುಜ್ಯಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಲಹುವೆನು. ನನ್ನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ದ್ವಜ ಛತ್ರ ವ್ಯಜನ ಭೋಜನಾದ್ಯೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ, ಅಣಿಮಾದಿ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರ ಗೋಗಜತುರಾಗಾದಿ ಸಂಪದವನ್ನಾಗಲಿ, ಬೇಡದಿದ್ದ ಕಾರಣ ನನ್ನ ಆನಂದಮಯ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯೋಗ್ಯ ಶುಭವನ್ನೇ ಬುಂಜಿಸುತ್ತಾ ಆನಂದದಿಂದಿರುವರು. ಅದವಾ ನನ್ನ ವೈಕುಂಠಾದಿ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖದಿಂದ ದುಃಖ ಲೇಶವಿಲ್ಲದೆ ವಾಸಿಸುವರು ನೀನೂ ಅಂತೆಯೇ ಬಜಿಸು. ಇಂತಹ ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿನಗೂ ವೈಕುಂಠವು ದೊರೆಯುವುದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಆನಂದರೂಪರಾಗಿರುವ ನನ್ನ ಬಕ್ತರು ಎಂದಿಗೂ ನಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಕಾಲಚಕ್ರವು ಆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ನಾಶಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸದೆ ಇರುವುದು ಅವನಿಗೆ ನಾನೇ ಪ್ರಿಯನು. ನಾನೇ ತಂದೆ, ನಾನೇ ಸುತ, ನಾನೇ ಸಖ, ಗುರು, ದೈವ, ಸರ್ವವೂ ನಾನೇ ಆಗಿರುವೆನು ಈ ಜೀವನು ಲೋಕದ್ವಯ ಸಂಚಾರಿ ಯಾದ್ದರಿಂದ ವಶು ಮಿತ್ರ ಪುತ್ರ ಕಳತ್ರ ಗೃಹಾರಾಮಾದಿಗಳು ನಿತ್ಯವಲ್ಲವೆಂದರಿತು, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿಬಿಟ್ಟು, ನನ್ನನ್ನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ಅನನ್ಯಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಜಿಪರನ್ನು, ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ತುತ್ತಾಗದಂತೆ ಸಂಸಾರನಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿಸಿ ನನ್ನ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿಸುವೆನು. ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿರಿಂಚರಿಗೂ ಒಡೆಯನಾದ ನನ್ನಿಂದ ಹೊರತನ್ನರಿಂದ ಈ ಮೃತ್ಯುಬಯವು ಪೋಗಲಾರದು. ನನ್ನ ಬಯದಿಂದ ವಾಯುವು ಬೀಸುತ್ತಿದೆ,

ನನ್ನ ಬಯದಿಂದ ಸೂರ್ಯನು ತಪಿಸುವನು, ನನ್ನ ಭಯದಿಂದ ಇಂದ್ರನು ಮಳೆಗರೆವನು, ಅಗ್ನಿಯು ಸುಡುವನು. ನನಗಂಜಿ ಮೃತ್ಯುವು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾ ಓಡುವಳು. ನನಗಾರ ಭಯವೂ ಇಲ್ಲ. ವಾಯ್ದಾದಿ ನಿಯಾಮಕನಾದ ನಾನೇ ಮುಕ್ತಿದನು, ಅನ್ಯರಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನಿಗಳು ವೈರಾಗ್ಯ ವಿಶಿಷ್ಟ, ಜ್ಞಾನಬಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಬಜಿಸಲು ಅವರಿಗೆ ಸರ್ವತಃ ಬಯರಹಿತವಾದ ನನ್ನ ವಾದ ಮೂಲವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ, ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಕೊಡುವೆನು. ತೀವ್ರವಾದ ಬಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮನವಿರಿಸಿ, ಚಲಿಸದೆ ಬಜಿಸುವುದೊಂದೇ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವು, ಅನ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅಂಬ! ನನ್ನ ಭಕ್ತಳಾಗು. ಬಕ್ತಿಯೇ ತಾರಕವು.

೨೭ ತತ್ಪಲಕ್ಷಣ ನಿರೂಪಣವು

ಈಗ ನಿನಗೆ ತತ್ಪಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವೆನು ಪ್ರಾಕೃತ ಗುಣಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಡಬೇಕಾದರೆ, ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರ ವಿವೇಕವನ್ನೂ ತಿಳಿಯಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಪರಮಾತ್ಮಜ್ಞಾನವೇ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನವು. ಸಂಸಾರ ವಾಶಚ್ಛೇದಕವಾಗಿದೆ ಪರಮಪುರುಷನು ಅನಾದಿ, ವ್ಯಾವೃತನು, ಪ್ರಕೃತಿಗುಣರಹಿತನು, ಚೇತನಾಚೇತನ ವಿಲಕ್ಷಣನು, ಹೃದಯವದ್ವಿನಿಯನು, ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶನು ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ದೇಹದಿಂದಲೂ ಜನನ ಮರಣಾದಿಗಳಿಲ್ಲ. ದೇಹಾದಿಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟುವವನು ಸಾಯುವವನು ಜೀವನೇ ಅವನಿಗೂ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಜನನಾದಿಗಳಿಲ್ಲ. ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ವದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚಿತ್ತು ನೆನಸಿದಂತೆ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಜನನ ಮೃತಿಗಳನ್ನು ಪೊಂದುವ ಜೀವನು ಅಭಿಮಾನ ಬದ್ಧನಾಗಿ ಸಂಸಾರದಿ ನರಳುತ್ತಿರುವನು ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಡಲು ದ್ವಂದ್ವಾತೀತನಾಗಿ ಸುಖಿಸುವನು

ಅನಾದಿನಿತ್ಯನು, ಜನ್ಮಾದಿ ಮಜ್ಜೇವ ವಿಲಕ್ಷಣನು ಆದ ಹರಿಯು ತನ್ನಿಚ್ಛೆಯಿಂದ, ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕಳಾಗಿ ಚಿತ್ಪ್ರಕೃತಿ ಎನಿಸಿ ಸದಾ ತನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀದೇವಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿ, ಆಕೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನವು ಲೇಶವು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ರಮಾ-ನಾರಾಯಣರು, ಜೀವರ ಸ್ವರೂಪೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ, ಲೀಲೆಗಳನ್ನಾಡಿ, ವಿವಿಧ ಪ್ರಜಾ ಸೃಜನ ಮಾಡಿದರು. ಅವರೂ ತಮ್ಮಂತೆ ರೂಪವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಕರಚರಣಾದ್ಯವಯವಗಳಿಂದ ವಿರಾಜಿಸಿದರು. ಆ ಜೀವರನ್ನು ತ್ರಿಗುಣಮಯ ಶರೀರದಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರ ಬದ್ಧರನ್ನಾಗಿರಿಸಿದನು. ಇಂತು ಲಿಂಗಶರೀರವನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ವಿವಿಧ ಪ್ರಕೃತಿ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೊದಿಸಿದಾಗ ಜೀವನು ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ನಾನೇ ಕರ್ತನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಸಂಸಾರಬದ್ಧನಾಗುವನು. ಅದೇ ಜನನಮರಣರೂಪ ಸಂಸಾರಬಂಧವು. ಅಕ್ಷಿಷ್ಟಕಾರಿಯು, ಸರ್ವಸಾಕ್ಷಿಯು, ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಹರಿಗೆ ಈ ಬಂಧವು ಹೇಗೆ ಬರುವದು ನೋಡು! ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಸ್ವಾಮಿ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬಂಧವು, ಅವನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಬಂಧಮೋಕ್ಷವೂ ಕೂಡ ಆಗುವುದು ಜೀವನಿಗೆ ಇವನ ಶರೀರವು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಮನಸ್ಸು ಇವುಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಳು ಪ್ರಕೃತಿ ಸ್ವಾಮಿನಿಯಾದ ಶ್ರೀದೇವಿಯು ಜೀವರಿಗೆ ಸುಖದುಃಖಾದಿ ಬೋಧಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಕಾರಣನು

ವರಮವುರುಷನೆಂದು ತಿಳಿ!

ಆಗ ದೇವಹೂತಿಯು ಕೇಳಿದಳು—

ವುರುಷೋತ್ತಮ! ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮತ್ತು ವುರುಷನ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳು. ಇವರೇ ಅಲ್ಲವೇ ಸ್ಥೂಲ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾವೃತ್ತಾಗಿ, ನಿಯಮನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು? ಎನ್ನಲು ಬಗವಂತನು ಹೇಳುವನು—

ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವು ಅವಿನಾಶಿಯು, ವ್ಯಕ್ತಾವ್ಯಕ್ತವೆಂದು ವಿಭಕ್ತವು ಆದ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖವಾಗದಿರಲು ಅವ್ಯಕ್ತವೆಂದೂ ಉಪಾದಾನರೂಪವಾದಾಗ ವ್ಯಕ್ತಾವ್ಯಕ್ತವೆಂದೂ, ಮಹದಾದಿ ಕಾರ್ಯಯುತವಾದಾಗ ವ್ಯಕ್ತವೆಂದೂ, ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವುದು, ಹೀಗೆಯೇ ತತ್ತದಬಿಮಾನಿನಿ ಶ್ರೀದೇವಿಯೂ ಕೂಡ ತ್ರಿರೂಪಳಾಗಿರುವಳು.

ವಂಚಬೂತಗಳು, ವಂಚತನ್ಮಾತ್ರಗಳು, ದಶೇಂದ್ರಿಯಂಗಳು ಮನೋಹಂಕಾರ ಬುದ್ಧಿ ಮಹತ್ತು ಅಂತು ಇವುತ್ತುನಾಲ್ಕು ತತ್ತ್ವಗಳು ಪ್ರದಾನಕಾರ್ಯವೆನಿಸುವವು. ಬೂಮಿ, ಜಲ, ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು, ಆಕಾಶಗಳು ವಂಚಬೂತಗಳು ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶರೂಪರಸಗಂದಗಳು ವಂಚತನ್ಮಾತ್ರಗಳು ಶ್ರೋತ್ರ, ತ್ವಕ್, ದೃಕ್, ರಸನ, ನಾಸಿಕ, ವಾಕ್, ಕರ, ಚರಣ, ವಾಯು, ಮೇಡ್ರವೆಂಬುವವು ದಶೇಂದ್ರಿಯಗಳು. ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ, ಅಹಂಕಾರ, ಚಿತ್ತವೆಂಬುವು ಅಂತಃಕರಣ ಚತುಷ್ಟಯವು ಶ್ರೀಕೇಶವರ ಸಂಸ್ಥಾನ ವಿಶೇಷವಾದವು ಈ ಇವುತ್ತುನಾಲ್ಕು ತತ್ತ್ವಗಳು ಕಾಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅನನ್ಯಾಧೀನನಾಗಿರುವನು. ಅವನನ್ನು ಇವುತ್ಪತ್ತಿದನೆಯ ತತ್ತ್ವವೆಂಬವರು ಪ್ರಕೃತಿಬದ್ಧನಾಗಿ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳಿಂದ, ಮಿದ್ಯಾಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಜೀವನಿಗೆ ಹೃದಯದಲ್ಲಿದ್ದು, ವುರುಷನಾಗಿ, ಹೊರಗೆ ಜನನ ಮರಣ ಬಯವುದನಾಗಿರುವ ಹರಿಯು ರುದ್ರಾಂತರ್ಗತನಾಗಿರುವನು. ಅವನನ್ನೇ ಕಾಲನೆಂಬುವರು ಕಾರ್ಯೋದಾಸೀನಳಾಗಿರುವ ಪ್ರಳಯಾವಸ್ಥಾವಿಶಿಷ್ಟಳಾದ ಮೂಲ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಶ್ರೀಬೂದುರ್ಗಾರೂಪಗಳಿಂದ ಕ್ರೀಡೇಚ್ಛೆಯನ್ನು ವುಟ್ಟಿಸಿ, ಸೃಷ್ಟ್ಯಬಿಮುಖಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವವನೇ ಕಾಲನು ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ ವುರುಷರೂಪನಿಗೆ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ ಬಹಿಃಸ್ಥಿತನಾದ ಕಾಲರೂಪನಿಗೂ ಏನೂ ಭೇದವಿಲ್ಲ. ಸಿಸೃಕ್ಷಾಯುಕ್ತನಾದ ಮೂಲರೂಪಿ ನಾರಾಯಣನು ತನ್ನವಳಾದ ಶ್ರೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ವೀರ್ಯಾದಾನವನ್ನು ಮಾಡಲು ಹಿರಣ್ಮಯವಾದ ಮಹತ್ತತ್ತ್ವವು ಉದ್ಭವಿಸಿತು. ತಾನೂ ವಾಸುದೇವನೆಂದು ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತನಾದನು. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸರ್ವಜೀವರಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಿಶ್ವವನ್ನು ತನ್ನದರದಿಂದ ಸೃಜಿಸುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಜಗದಂಕರಮಣಶೀಲನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನ್ನ ಯೋಗ ನಿದ್ರಾಕಾರಣವಾದ ನಿಬಿಡತಮವನ್ನು ಸ್ವರೂಪವುಬೆಯಿಂದ ಕುಡಿದು ನಾಶಮಾಡಿದನು ಪೂರ್ಣಾನಂದಾದಿ ಗುಣನು, ಅಕಲಂಕನು ಆದ ವಾಸುದೇವನೇ ಮಹತ್ತತ್ತ್ವನಿಯಾಮಕನು. ಅವನಿಂದ ಮಾಯಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಹತ್ತತ್ತ್ವಾಬಿಮಾನಿಯಾಗಿ ಜನಿಸಿದನು ಆತನೇ ಸ್ಮರಣಶೀಲವಾದ ಚಿತ್ತಾಬಿಮಾನಿಯು ವಿಕಾರಾಲ್ಪತೆ, ಸ್ವಚ್ಛತೆ ಇವು ಚಿತ್ತಲಕ್ಷಣವಾಗಿವೆ ಉಪಾದಿಗಳಿಲ್ಲದ ಅವ್ ತತ್ತ್ವದಂತೆ ದವಲವೂ ಆಗಿ ಜ್ಞಾನಪ್ರದಾನವಾದ ಮಹತ್ತತ್ತ್ವದಿಂದ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ

ಎನಿಸಿದ ಅಹಂಕಾರತತ್ವವು ಜನಿಸಿತು ಅದು ಮೂರು ವಿಧವು ಶಾಂತ, ಪೋರ, ಮೂಡವೆಂಬವು ಆ ಪ್ರಬೇದಗಳು ಕರ್ತೃತ್ವ ಪ್ರಮೇಯವನ್ನು ಕೊಡುವ ಮನಸ್ಸು, ಕರ್ಮ ಜ್ಞಾನಕಾರಣಗಳಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಜನಿಸುವ ದೇಹವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ವೈಕಾರಿಕ, ತೈಜಸ, ತಾಮಸವೆಂಬ ತ್ರಿವಿದಾಹಂಕಾರದಿಂದ ಜನಿಸಿದವು.

ಸತ್ಯಾಂಶ ಪ್ರಚುರವು ಭಗವನ್ನಿಷ್ಟಾಸಹಿತವು ಆದ ವೈಕಾರಿಕವು ಶಾಂತವೆನಿಸುವುದು ಇದರಿಂದ ದೇವ ಪಿತೃ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಮನಃಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಆಗಿದೆ.

ಸತ್ವರಜೋಂಶ ಪ್ರಚುರವು, ಪೋರ ವಿಷಯಜ್ಞಾನ ಜನಕವು, ಪೋರತರಕಾರ್ಯ ಕಾರಣವಾದ ತೈಜಸವು ಘೋರವೆನಿಸಿದೆ ಇದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ ಯಾಗಿದೆ

ತಮೋಂಶಪ್ರಚುರವಾಗಿ ಅಷ್ಟು ಜ್ಞಾನಜನಕವಾಗದಿರುವ ತಾಮಸವು ಮೂಡ ವೆನಿಸುವುದು ಇದರಿಂದ ವಂಚಬೂತಗಳ ಮತ್ತು ತದ್ವಿಕಾರ ದೇಹಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಆಗಿದೆ

ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಂಕಲ್ಪ ವಿಕಲ್ಪಗಳು ಸ್ವಭಾವವು. ನಾನಾ ವಿದ ಕಾಮಗಳಿಗದು ಮನೆ. ಸ್ಥೂಲ ಮನಸ್ಸಿನ ನಿಯಾಮಕ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನರೂವದಿಂದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತನಾದ ಅನಿರುದ್ಧನೇ ತನ್ನಿಯಾಮಕನು ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯ ಪ್ರೇರಕನಾದ ಈ ಸ್ವಾಮಿಯು ಶರತ್ಕಾಲೀನ ನೀಲೋತ್ಪಲ ನೀಲನು ಪರಮಬಕ್ತರಾದ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಚತುರರಿಗೆ ಅವ್ಯಗ್ರವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಆರಾದಿಸಲು ವಶನಾಗಿ ಒಲಿಯುವನು. ಅವರೇ ಮನೋಜಯಶಾಲಿ ಗಳೆನಿವರು

ತೈಜಸಾಹಂಕಾರದಿಂದ ಬುದ್ಧಿತತ್ವವು ಜನಿಸಿತು. ಕಾಚಕಾಮಲಾದಿ ದೋಷರಹಿತ ವಾದ ಚಕ್ಷುರಾದೀಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನವಾಗುವುದು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವೃತ್ತಿಗಳಿಂದ ಬರುವ ಸ್ಥಿರಸಂಶಯ, ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನ, ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನ, ಸ್ಫುಟಿ, ಅಜ್ಞಾನ ಎನ್ನುವವು ಬುದ್ಧಿ ಲಕ್ಷಣವೆನಿಸಿವೆ. ಬುದ್ಧಿಯ ಸ್ಫುಟಿಯು ಚಂಚಲವು ಆದರೆ ಚಿತ್ತದ ಸ್ಫುಟಿಯು ಸ್ಥಿರ

ತೈಜಸವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂದು ಎರಡು ವಿದ. ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಕನು ಅಹಂಕಾರಿಕ ಪ್ರಾಣನು. ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ಪ್ರೇರಕಳು ಉಮಾದೇವಿಯು

ಭಗವತ್ಪ್ರಭಾವಪ್ರೇರಿತವಾದ ತಾಮಸಾಹಂಕಾರದಿಂದ ಶಬ್ದಗುಣವು, ಅದರಿಂದ ಆಕಾಶತತ್ವವೂ ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯವೂ ವುಟ್ಟಿದವು. ಶಬ್ದದ ಅಭಿಧೇಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇರುವಿಕೆ, ಶಬ್ದಗುಣತ್ವ, ಸರ್ವಜ್ಞನ ಜ್ಞಾವಕತ್ವ ಇವು ಆಕಾಶಲಕ್ಷಣಗಳು. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಆಕಾಶದಂತೆ ಶಬ್ದದಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯಲರ್ಹನಾಗಿರುವನು. ಜೀವರಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಡುವನು, ಒಳಹೊರಗೆ, ದಿಗಾದಿರೂಪವಾಗಿರುವನು ಪ್ರಾಣಾವಾನಾದಿಗಳಿಗೆ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ, ಜೀವ ರಿಗೆ ಆವಾಸವಾಗಿರುವುದು ಕೂಡ ಆಕಾಶವೇ

ಆಕಾಶದಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶಗುಣವು, ಅದರಿಂದ ವಾಯುತತ್ತ್ವವು, ಸ್ಪರ್ಶಜ್ಞಾನಜನಕವಾದ ತೃಗಿಂದ್ರಿಯವು ಜನಿಸಿದವು ಮಹತ್ತ್ವ, ಕರಿಣತ್ತ್ವ, ಶೈತ್ಯ, ಉಷ್ಣತ್ವ ಮೊದಲಾದವು ಸ್ಪರ್ಶ ವೇದ್ಯವಾಗಿವೆ. ಚಾಲನ, ಏಕೀಕರಣ, ನರ್ವವಸ್ತುವ್ಯಾಪ್ತಿ, ವರ್ಣಾದಿ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಶಬ್ದ ವರ್ಣಗಳನ್ನು ದೇಶಾಂತರಕ್ಕೆ ತೆಗೆದೊಯ್ಯುವದೆಂಬವು ವಾಯುವೃತ್ತಿಗಳು ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯ ಸ್ವಾಮಿಯು ವಾಯುವೇ ಇದಿಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳ ವ್ಯಾವಾರಪೇ ನಡೆಯಲಾರದು

ವಾಯುವಿನಿಂದ ದೈವಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ, ರೂಪಗುಣವು ಅದರಿಂದ ತೇಜಸ್ತತ್ತ್ವವು ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯವು ವುಟ್ಟಿದವು ದ್ರವ್ಯಗಳ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಪ್ರಕಾಶ, ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರು ವುದು, ಉಗ್ರತೆ ಇವು ತೇಜಸ್ಸಿನ ಸ್ವಭಾವಲಕ್ಷಣವೆನಿಸಿವೆ ಇನ್ನು ತೇಜಸ್ಸಿನ ಕರ್ಮವೆಂದರೆ ಪ್ರಕಾಶನ, ವಾಕಕರಣ, ವಾನ, ಭಕ್ಷಣ, ಹಿಮನಿವಾರಕತ್ವ, ಶುಷ್ಕೀಕರಣ, ಹಸಿವೆ ನೀರಡಿಕೆ ಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದೆಂಬುವ ಇವೇ ಆಗಿವೆ

ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ರಸಗುಣವು, ಅದರಿಂದ ಜಲತತ್ತ್ವವು ಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯವು ಜನಿಸಿದವು. ಒಂದೇ ರಸನವು ಬೌತಿಕವಿಕಾರದಿಂದ ಕಷಾಯ, ಮಧುರ, ತಿಕ್ತ, ಕಟು, ಅಮ್ಲ, ಲವಣ ವೆಂದು ಆರು ವಿಧವಾಗಿದೆ ತೋಯಿಸುವುದು, ಮುದ್ದೆಯಾಗಿಸುವುದು ಅಲಂಬುದ್ಧಿ ಜನಕತ್ವ, ಪ್ರಾಣನ, ಅಪ್ಪಾಯನ, ಬಿಂದುರೂಪತ್ವ, ತಾವನಿವಾರಕತ್ವಗಳು ಜಲಸ್ವರೂಪ ಲಕ್ಷಣಗಳಾಗಿವೆ. ಇತರ ಭೂತಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದೂ ಜಲಲಕ್ಷಣವೇ

ಜಲದಿಂದ ದೈವಚೋದಿತವಾಗಿ ಗಂದಗುಣವು, ಅದರಿಂದ ಬೂತತ್ತ್ವವು ಗಂದ ಗ್ರಹಣ ಸಮರ್ಥವಾದ ನಾಸಿಕೇಂದ್ರಿಯವು ವುಟ್ಟಿದವು ಒಂದೇ ಗಂದವು ಇತರ ದ್ರವ್ಯಾಂಶ ಗಳಿಂದ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಕರಂಜ, ಪೂತಿ, ನೌರಬ್ಬ, ಶಾಂತ, ಉಗ್ರ, ಅಮ್ಲವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವುದು ಉತ್ಪಾದಕತ್ವ, ವರಮಾತ್ಮನ ಸ್ಥೂಲಪ್ರತಿಮೆ ಎನಿಸಿರುವುದು. ಮೂರ್ತದ್ರವ್ಯಗಳ ದಾರಣೆ, ಅತಿಶಯ ವ್ಯಕ್ತಿಮತ್ತ್ವ, ಸರ್ವಪ್ರಾಣಶರೀರಗತಗುಣವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಇವು ವೃದಿವೀ ಸ್ವರೂಪವೃತ್ತಿಗಳಾಗಿವೆ ಶಬ್ದವಿಷಯವು ಶ್ರೋತ್ರವು, ಸ್ಪರ್ಶವಿಷಯವು ತ್ವಕ್ ಎಂಬ ಇಂದ್ರಿಯವು. ಚಕ್ಷುಸ್ಸೇ ರೂಪವಿಷಯವು ಜಲವು ರಸಗುಣ ವಿಷಯವು. ವೃದಿವಿಯು ಗಂದವಿಷಯವೆನಿಸಿದೆ ಆದರೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಶಬ್ದವು ವಿಶೇಷ ಗುಣವಾದರೆ ವಾಯುವಿಗೆ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶಗಳು, ತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶರೂಪಗಳು, ಜಲಕ್ಕೆ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶ ರೂಪರಸಗಳು, ವೃದ್ಧಿಗೆ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶರೂಪರಸಗಂದಗಳು ಪರಾನ್ತಯದಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಂಕ್ರಮಿಸಿ ಬರುವವು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಆಕಾಶಾದಿಗಳ ಗುಣಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವವು

ಮಹದಾದಿ ತತ್ತ್ವಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನೂ ವಿರಾಟ್‌ವುರುಷ ಶರೀರವನ್ನೂ ಸೃಜಿಸಲು ಸ್ವತಃ ಸಂಯೋಜನಶಕ್ತಿಯು ಇಲ್ಲದೆ ಅಚೇತನವಾಗಿ, ಬೇರೆಯಾಗಿರಲು, ಕರ್ಮಗುಣೋವೇತನಾದ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನು ಆ ತತ್ತ್ವದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿತನಾಗಿ, ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು ಶ್ರೀದೇವಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಪ್ರೇರಿಸಿದ ಕೂಡಲೇ, ಆ ತತ್ತ್ವಗಳು ನಾಮಧ್ಯೇಯವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ದವು ಅದರಲ್ಲಿ ಅಚೇತನವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪುರುಷರೂಪದಿಂದ

ಬ್ರಹ್ಮಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿದನು ವಿಶೇಷವ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು ವಿರಾಟ್ ಎನಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಮಾನಿಯಾದನು. ಹತ್ತರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುವ ತೋಯಾದ್ಯಾವರಣಗಳಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟವು, ಮೇಲೆ ತ್ರಿಗುಣ ಮೂಲವ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಆವೃತವು, ಒಳಗೆ ಚತುರ್ಧಶ ಭುವನ ವಿಶಿಷ್ಟವು ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ವಿಶೇಷ ವೆನಿಸಿದೆ ಹರಿಸನ್ನಿದಾನ ವಿಶಿಷ್ಟವೂ ಆಗಿ ವ್ರತಿಮೆಯಂತೆ ಇದೆ, ಆದ್ದರಿಂದಲೂ ವಿಶೇಷ ವೆನಿಸಿದೆ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದ ಹಿರಣ್ಮಯಾಂಡಕೋಶವನ್ನು ದೇವೋ ತ್ತಮನಾದ ಹರಿಯು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಂಬ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಲ್ಲಿ ಮುಖಾದಿ ವಿವರಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತವನ್ನಾಗಿಸಿದನು ಇಂತು ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಮುಖದಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯು, ತದಬಿಮಾನಿ, ವಹ್ನಿಯು ಜನಿಸಿದರು ಒಂದೊಂದು ಸಲ ತದಬಿಮಾನಿ ದೇವನು, ಆ ದೇವನ ದೇಹವು ತದಂತರ್ಗತ ಹರಿಯು, ಪುಟ್ಟಿದವೆಂದು ತಿಳಿ. ನಾಸಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವು ತದಬಿಮಾನಿ ನಾಸಿಕೈವಾಯುವು, ಪ್ರಾಣದಿಂದ ಪ್ರಾಣಶಕ್ತಿಯು ಪ್ರಾಣದೇವನು, ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಚಕ್ಷುಸ್ಸೂರ್ಯರೂ, ಕಿವಿಗಳಿಂದ ಶ್ರೋತ್ರ ದಿಗ್ಗೇವತೆಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮನ ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯದಿಂದ ರೋಮಾದಿಗಳು ಸ್ಪರ್ಶಪ್ರಾಣರೂ, ಓಷಧಿಗಳೂ ಪುಟ್ಟಿದರು ಶಿಶ್ನದಿಂದ ರೇತಸ್ಸೂ ಜಲಗಳೂ, ಗುದೇಂದ್ರಿಯದಿ ಅಪಾನ, ಮೃತ್ಯುಗಳೂ, ಹಸ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಬಲವು ಇಂದ್ರನು, ವಾದಗಳಿಂದ ಗಮನವು ಯಜ್ಞನು, ಯಜ್ಞಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಹರಿಯು ಜನಿಸಿದರು ಬ್ರಹ್ಮ ಶರೀರ ನಾಡಿಗಳಿಂದ ರಕ್ತವು ನದಿಗಳು, ಉದರವೇರ್ಪಡಲು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಸಿವೆ ನೀರಡಿಕೆ ಗಳು, ಸಮುದ್ರವು, ಹೃದಯದಿಂದ ಮನಸ್ಸು, ಚಂದ್ರಮನು, ಚಿತ್ತದಿಂದ ವಿರಿಂಚನು ಪುಟ್ಟಿದರು. ಚೈತನ್ಯವೆಂಬ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಚೈತ್ಯನೆಂಬ ಹರಿಯು ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವನು ಈ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಪುರುಷಶರೀರವನ್ನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೇ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿ ಗೋಲಕ ಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಮೇಲಕ್ಕೆಬ್ಬಿಸಿ ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಶಕ್ತರಾಗಲಿಲ್ಲ.

ವಹ್ನಿ ಮಾತಾಡಿಸಲು, ನಾಸಿಕೈವಾಯುವು ಮೂಸಿನೋಡಲು, ಸೂರ್ಯನು ನೋಡಲು, ದಿಗ್ಗೇವರು ಕೇಳಲು, ಓಷಧೀ ದೇವನು ಮುಟ್ಟಲು, ಜಲವು ಶಿಶ್ನದಿಂದ ಪುಟ್ಟಿಸಲು, ಮೃತ್ಯುವು ಸಾಯಿಸಲು, ಇಂದ್ರನು ಬಲನೋಡಿಸಲು, ವಿಷ್ಣುವು ಬೇಕಾಗಿ ಜಯಂತಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ನಡೆಯಲು, ನದೀದೇವರು ಹರಿಯಲು, ಸಮುದ್ರವು ನೀರಡಿಕೆ ಪುಟ್ಟಿಸಲು, ಚಂದ್ರನು ಮನದಿ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಲು, ಗುರುವು ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಿಸಲು, ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ರುದ್ರನು ಅಭಿಮಾನ ಪುಟ್ಟಿಸಲು, ಕೈಲಾಗದೆ ನಿರ್ವಿಣ್ಣರಾಗಿ ನಿಂತರು.

ಆಗ ಚೈತನ್ಯನಾಮಕ ಹರಿಸನ್ನಿಧಾನವಿಶಿಷ್ಟ ಬ್ರಹ್ಮನು ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ವಿರಾಟ್ ಶರೀರವು ಸಲಿಲದಿಂದ ಎದ್ದುನಿಂತಿತು. ವಾದಮಾನೀ ವಿಷ್ಣುವು ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಗಳ ಜೀವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟು ತತ್ತ್ವಗಳ ಯದಾರ್ಥಜ್ಞಾನ ವಾಗಲೆಂದು ತಾನಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನಾದ ಆ ಹರಿಯೇ ನಿಲ್ಲದಿರೆ, ಪ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯ ಮನೋಬುದ್ಧಿ ನಿಯಾಮಕರು ಆಯಾ ವ್ಯಾವಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಸಲಾರದೇ ಇದ್ದು

ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂತರ್ಯಾಮಿಯ ಪ್ರವೇಶವಾದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಸ್ವವ್ಯಾವಾರ ದುರೀಣ ರಾದರೋ ಅಂತಹ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನೆನಿಸಿ ಇರುವನೆಂದು ಜ್ಞಾನ, ಬಕ್ತಿ, ವೈರಾಗ್ಯಗಳಿಂದ ಉಪಾಸಿಸಿದವನೇ ಜ್ಞಾನಿಯು. ಆ ಶ್ರೀಹರಿದಾಸನೇ ಮುಕ್ತ ನಾಗುವನು.

೨೮. ವರತತ್ತ್ವಪ್ರಾಪ್ತಿ ಸಾದನ; ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷ ವಿವೇಕ

ಶ್ರೀ ಕಪಿಲನು ಹೇಳಿದನು—

ಜೀವವರಮಾತ್ಮರು ಒಂದೇ ಶರೀರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಜೀವನಿಗೆ ಇರುವಂತೆ ತದ್ಗತ ದುಃಖಾದಿ ಭೋಗವು ವರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಇಲ್ಲ ಅವನು ಪೂರ್ಣನು ಸತ್ವಾದಿ ಗುಣರಹಿತ ನಾದ ಕಾರಣ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಸುಖದುಃಖಗಳಾಗಲೀ, ಜನನಮರಣಾದಿ ಗಳಾಗಲಿ, ಈಶನಿಗಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಜೀವನು ಶರೀರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ನಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕರ್ತನೆಂದು ತಿಳಿಯುವನು ಶ್ರೀಶನು ಸ್ವತಂತ್ರಕರ್ತ ನಾಗಿರುವನೆಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನೇ ಮರೆತುಬಿಡುವನು ಆಗ ಅವನಿಗೆ ದುಃಖಾದಿ ಭೋಗವಾಗು ವುದು ಅಭಿಮಾನವು ಮನಸ್ಸಿನ ಕಾರ್ಯ, ಜೀವನು ಅಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ವಿಷಯಾಸಕ್ತನಾಗಿ ಕರ್ಮಫಲವಾಗಿ ಒಂದ ದೇವದಾನವಮಾನವಬೇದಭಿನ್ನವಾದ ವಿವಿಧ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಆನಂದರಹಿತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ನಾನು ಸುಖಿ, ನಾನು ದುಃಖಿ, ಎಂಬ ಅನುಭವವು ಜೀವನದಲ್ಲ ಆದರೂ ವಿಷಯದ್ಯಾನದಿಂದ ಆಸಕ್ತನಾಗಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ತತ್ಸಲರೂಪ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಗರ್ವಭಾರೋಹವನ್ನಂತೆ ಪೊಂದುತ್ತಾನೆ ಸ್ವಪ್ನ ನಿದ್ರೆಗಳಿಂದ ಎಚ್ಚಿತ್ತವನಂತೆ ಕಂಡ ವಿಷಯಗಳು ನಿಷ್ಪಲವು ಮತ್ತು ಅನಿತ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಆ ವಿಷಯದ್ಯಾನವನ್ನು ಬಿಡಲು, ವಿಷಯಗಳನ್ನು, ಅವನೊಡ್ಡುವ ಸಂಸಾರವನ್ನು, ಅದರಿಂದ ಬರುವ ಮರಣಾದ್ಯನರ್ದಾಗಮವನ್ನು, ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಷಯ ಗಳಿಂದ ಮೆಲ್ಲಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿ, ತೀವ್ರವಾದ ವಿರಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡಿಸಿ, ಹರಿಭಕ್ತಿ ಯಿಂದ ಜೀವನು ಮನೋಜಯವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಯಮಾದಿ ಯೋಗ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಾ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಣವದಿಂದ ಜಪಿಸಿ ದ್ಯಾನಿಸಬೇಕು ಬೂತಹಿತವಾದ ಸತ್ಯವನ್ನು ನುಡಿಯಬೇಕು ನನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು ವಿಷ್ಣು ವೈಷ್ಣವದ್ವೇಷವನ್ನು ಮಾಡದೆ, ಹರಿಯು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಇರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಆಯಾ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಯೋಗ್ಯತಾನು ಕೂಲವಾಗಿಯೇ ನೋಡಿ ನಡೆಯಬೇಕು ಸ್ವಧರ್ಮದಲ್ಲಿದ್ದು ವಿಷಯಸಂಗಿಸಂಗವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಯೋಗೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ಗೈಯುತ್ತಾ ಹರಿರತನಾಗಬೇಕು ದೈವದಿಂದ ಒಂದದ್ದ ರಿಂದ ತೃಪ್ತಿಪೊಂದಿ, ಮಿತಹಿತಬೋಜಿಯಾಗಿ, ವಿವೇಕಿಗಳ ಒಡನಾಡುತ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಮನನ ಶೀಲನು ಮದ್ಭಕ್ತನು ಆಗಬೇಕು ಸಜ್ಜನರಿಗಾವತ್ತು ಒಂದಾಗ ಅವರನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಪೊರೆಯಬೇಕು ಮಿತ್ರದೇವತಾಕ ಸಂದ್ಯಾವಂದನೆ ಮಾಡಬೇಕು ಸಜ್ಜನರಲ್ಲಿ ಕೃಪಿತೋರ ಬೇಕು ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಶದಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ಪುತ್ರಾದ್ಯನುಬಂಧ ಸಹಿತ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನನ್ನದು

ನಾನು ಎಂಬ ದುರಬಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಯದಾವಸ್ತುಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರ ವಿವೇಕವನ್ನು ಸಂವಾದಿಸಬೇಕು. ದೂರೀಬೂತವಿಷಯನು, ದುಶ್ಯಾಸ್ತ್ರಕಲಂಕರಹಿತನು ಆಗಿ ಬಿಂಬನಾದ ಹರಿಯನ್ನು ಸ್ವರೂಪಾಂತಃಕರಣದಿಂದ, ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡಿದಂತೆ, ತಿಳಿದು ಅವರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂವಾದಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಾಣಾದಿ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರನಾದವೂ ಸಂವಾದ್ಯವೇ ಸರಿ! ಆಗ ಜೀವನು ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮ ಒಂದುಳಿದು, ಅದೂ ನಷ್ಟವಾದ ಮೇಲೆ ದೇವಯಾನದಿಂದ ವಿರಿಂಚಲೋಕವನ್ನು ನೇರುವನು. ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಲಯವಾದಾಗ, ಅನಿರುದ್ಧನ ದ್ವಾರಾ ವಿರಿಂಚನನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಕೂಡಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಬಂದುವಾದ ಸರ್ವ ನಿಜರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಸಮನಾದ, ಸಮಾದಿಕರಹಿತನಾದ, ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ, ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ, ಸರ್ವಾದಾರನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸುಖಿಸುವನು ಇಂತು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾದಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳು ಬಿಂಬರೂಪೀ ಹರಿಯನ್ನು ನೋಡಿಸುವುದನ್ನು ಕೇಳಿರುವೆ ಅಂಬ! ಈಗ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳು ಬಿಂಬನೆಂತು ನೋಡಿಸುವುವೋ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಜಲದಿ ಮೂಡಿದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ನೋಡಿ ಸ್ಥಲದಿ ನಿಂತ ಪುರುಷಮುಖವು ಜಲದಲ್ಲಿದ್ದ ನಿಜಾಬಾಸದಿಂದ ದಿವಿಸ್ಥಿತ ಸೂರ್ಯನು ಜ್ಞಾವ್ಯವಾಗುವಂತೆ, ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ದರ್ಶನದಿಂದ ಬಿಂಬಜ್ಞಾನವಾಗುವುದು ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ಬಿಂಬಸದೃಶವು, ತದದೀನವು, ಆದರೂ ತದ್ವಿನ್ನವೇ ನೋಡು ಬೂತೇಂದ್ರಿಯ ಮನೋನಿಯಾಮಕರಾದ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವರು ಅಹಂಕಾರಾತ್ಮಕ ಶೇಷನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬರು ಶೇಷನು ಪ್ರಾಣಪ್ರತಿಬಿಂಬನು. ಪ್ರಾಣನು ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀವತಿಯ ಪ್ರತಿಬಿಂಬನು. ಹರಿಯು ಸರ್ವಬಿಂಬನು ಮತ್ತು ಸರ್ವೇಶನಾಗಿರುವನು

ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ ಬೂತಸೂಕ್ಷ್ಮೇಂದ್ರಿಯಮನೋಬುದ್ಧಿಗಳು ನಿದ್ರಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡದಿರುವಾಗಲೂ, ಉತ್ಪುಲ್ಲಕಮಲ ಲೋಚನನಾಗಿರುವ ಸಾಕ್ಷಿಯೇ ಸರ್ವಜ್ಞನು. ಅವನಿಗೆ ಅಜ್ಞಾನವು ಎಂದೂ ಸಂಬವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಬಿನ್ನಶರೀರವಿಲ್ಲ ತತ್ಪತ ಅಹಂಕಾರವೂ ಇಲ್ಲ. ಜೀವನಾದರೋ ಹಾಗಲ್ಲ; ನಷ್ಟವಾಗದಿದ್ದರೂ ನಷ್ಟವಿತ್ತನಂತೆ ಆತುರನಾಗಿ, ಮನೋವ್ಯಾವಾರವಾದ ಅಹಂಕಾರ ನಶಿಸಿರಲು, ತಾನು ಇಲ್ಲದವನಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಅಂತೆಯೇ ಅಲ್ಪಜ್ಞನೆನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಜೀವ-ಪರಮಾತ್ಮರ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನಿಂತು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ವಿಷ್ಣುವಾದ ಮೂಲವನ್ನು ನಂಬಿ, ಶರಣಾಗತನಾಗಲು ನಾನು ನಾನೆಂಬ ಅಹಂಕಾರ ಉಳ್ಳ ಜೀವನ ಸ್ಥಿತಿ ಹೇತುಬೂತನು ಅಂತಹ ಪ್ರತೀತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವವನು ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ದಯವಾಲಿಸುವನಾಗುವನು

ಎಂದು ಹೇಳಲು ದೇವಹೂತಿಯು ಕಪಿಲನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಳು—

ವಾವ ಪುಣ್ಯ ರೂಪ ಉಚಯ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವ ಪುರುಷನನ್ನು ತ್ರಿಗುಣ ಪ್ರಕೃತಿ ಎಂದಿಗೂ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುವುದು. ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷನು ನಿತ್ಯರು ಮತ್ತು ಅನೋನ್ಯಾಶ್ರಯರು. ಶರೀರವಿಲ್ಲದ ಜೀವನು ಚೇಷ್ಟಾಮಾತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಲಾರನು ಜೀವನವಿಲ್ಲದ ಪ್ರಕೃತಿಮಯ ಶರೀರವು ಅಚೇತನವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿಹುದು. ಗಂಧಗುಣವನ್ನು

ಬಿಟ್ಟು ಬೂಮಿಯು ಬೇರೆಯಿರುವುದೇ? ಇಲ್ಲ ಅಂತೆಯೇ ಪ್ರಕೃತಿ ಜೀವರ ಸಂಬಂಧವು ಅವಿನಾಭೂತವಾಗಿದೆ ಪುರುಷನೋ ಅಸ್ವತಂತ್ರಕರ್ತನು. ಕರ್ಮವಲ ರೂಪಸಂಸಾರವೋ ಪ್ರಕೃತಿಯದು. ಅಂದಮೇಲೆ ಈ ಜೀವನಿಗೆ ಬಂಧಮೋಕ್ಷವು ಹೇಗಾಗುವುದು? ನಿತ್ಯ ತತ್ತ್ವವಿಚಾರದಿಂದ ಬಂದ ಭಯವು ಒಂದು ಸಲ ಹೋದರೂ ಸಂಶಯರೂಪ ಮನೋ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಭಯವು ಪುನಃ ಬಂದೇ ಬರುತ್ತ ಅಲ್ಲವೇ?

ಎನ್ನಲು ಶ್ರೀ ಕಪಿಲನು ಹೇಳಿದನು—

ಅಂಬ! ವಲಾಭಿಸಂಧಿರಹಿತವಾಗಿ, ನಿರಂತರವಾಗಿ, ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ಶುದ್ಧವಾದ ಧರ್ಮದಿಂದ ಮನಶ್ಶುದ್ಧಿಯಾಗುವುದು ಚಿರಕಾಲೀನ ವೇದಾಂತ ಶ್ರವಣದಿಂದ ಭಕ್ತಿ ದೃಢವಾಗುವುದು ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ, ಅಷ್ಟಾಂಗ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ ಏಕಾಗ್ರತೆ ಸಂಭವಿಸುವುದು. ಆಗ ಅವರೋಕ್ಷವಾಗಿ ವಿಷ್ಣಾದಿ ದೇವತಾನುಗ್ರಹ ವಾಗುವುದು. ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟಿಗೆ ತಾನೂ ಉರಿದು, ಸಮೂಲವಾಗಿ ನಷ್ಟವಾಗುವಂತೆ, ಜೀವನ ಪ್ರಕೃತಿಬಂದವು, ಅಹರ್ನಿಶವೂ ಬಿಡದೆ ಮಾಡಿದ ಶ್ರವಣಾದಿ ನಾದನ ಜಾತದಿಂದ ಮೆಲ್ಲಗೆ ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು, ವಿಷಯಗಳ ಅನಿತ್ಯತ್ವ ಹೇಯತ್ವಾದಿ ದೋಷಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನಾಕೆಂದೆನಿಸಿದಾಗ ನಷ್ಟವಾಗೇ ಆಗುವುದು. ಇನ್ನು ಆನಂದಾತ್ಮಕನಾಗಿ, ಅಚ್ಛೇದ್ಯ ಅಕ್ಷೇದ್ಯಾದಿ ಸ್ವರೂಪ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ತನ್ನ ಬಿಂಬನಾದ ಶ್ರೀಹರಿ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಸಮರ್ಥನಾದ ಜ್ಞಾನಿಜೀವನಿಗೆ ಬಂದವೆಂತಿರುವುದು? ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುವವನಿಗೇ ವ್ಯಾಪ್ರ ಚೋರಾದಿ ಭಯವು! ಎಚ್ಚತ್ತಿರುವವನಿಗೆ ಆ ಬಯವೇ ಇಲ್ಲ ಹೀಗೆ ನಾಮಾದಿಯೂ, ಮದಂತವೂ ಆದ ತತ್ತ್ವಗಳ ಯದಾರ್ಥಜ್ಞಾನ ದಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲೇ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟ ನನ್ನ ಬಕ್ತನಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಬಂದವು ಏನೂ ಮಾಡಲಾರದು. ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಯು ಬಹುಜನ್ಮಗಳ ನಾದನೆ ಮಾಡಿ ಸತ್ಯಲೋಕಾದಿ ಸಮಸ್ತವು ಅಸಾರವು ಅನಿತ್ಯವೆಂದರಿತು, ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಉಪಾಸಿಸುವನು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ನನ್ನ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಪೊಂದುವನು ಆಗ ನನ್ನ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ವಡೆದು ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸಂಶಯಗಳಿಲ್ಲದೆ ವೈಕುಂಠಾದಿ ನನ್ನ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತ ನಿಜಸ್ವರೂಪ ನಾಗಿ ಸುಖಿಸುವನು ಲಿಂಗ ಶರೀರವೇ ನಷ್ಟವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆಗ ಮುಕ್ತಜೀವನು ಮತ್ತೆ ಸಂಸಾರಬಯವನ್ನು ಪೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಂತು ನಾದನ ಸಿದ್ಧನಾದವನು ನಾನೇ ಕೊಡಲಾಗಿ, ಅಷ್ಟಾಂಗ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಬರುವ ಅಣಿಮಾದಿ ಸಿದ್ಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗದೆ, ನನ್ನನ್ನೇ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಚ್ಚಿಸಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಕೊಡುವೆನು. ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ಲಕ್ಷಣ ಮೃತ್ಯುಮುಖದಿಂದ ಅವನನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಬಿಡುವೆನು ಒಂದು ವೇಳೆ ಸಿದ್ಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದರೂ ಮೋಕ್ಷವು ವಿಲಂಬಿತ ವಾಗುವುದು ಅಷ್ಟೇ ಹೊರತು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಿ ಎಂದಿಗೂ ವ್ಯರ್ಥವಲ್ಲ.

೨೯. ವೈಷ್ಣವ ಯೋಗ

ಭಗವಾನ್ ಕಪಿಲನು ಹೇಳಿದನು—

ಮನಸ್ಸು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ನೋಡಲು ಸುಲಭವಾದ ಯೋಗವನ್ನು ಯೋಗವೆಂದನಾದ ನನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು ಯೋಗವು ಜ್ಞಾನನಾದನವು. ಅದು ಸಿಗ ಬೇಕಾದರೆ ಸ್ವದರ್ಮಾಚರಣವನ್ನು ಯದಾಶಕ್ತಿ ಮಾಡುವುದು, ವಿರುದ್ಧ ಸರ್ವದರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದು, ಯದೃಚ್ಛಾಲಾಬಸಂತುಷ್ಟಿ, ಬಗವದ್‌ಜ್ಞಾನಿಜನರ ಸೇವೆ, ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಪರಿತ್ಯಾಗ, ನಿವೃತ್ತಿದರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ, ವಿಹಿತಮಿತಬೋಜನ, ಹರಿಕ್ಷೇತ್ರದರ್ಶನ, ಶಾಸ್ತ್ರನಿಷಿದ್ಧಹಿಂಸಾವರ್ಜನ, ಬೊತಹಿತಕದನ, ಚೌರ್ಯವರಿವರ್ಜನ, ಶರೀರವೋಷಣ ಮಾತ್ರವರ್ಯಾವೃತ್ತಿಪ್ರಸಂವಾದನ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ಉಪವಾಸ, ಶಾಸ್ತ್ರವರ್ಯಾ ಲೋಚನ; ಆಂತರ್ಬಾಹ್ಯ ಶೌಚ, ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞ, ವೇದಾದ್ಯಯನ, ನಿತ್ಯಪೂಜಾ, ಮಂತ್ರ ಜಪ, ಆಸನಜಯ, ವೈಷ್ಣವಸಿದ್ಧಾಂತದೀಕ್ಷಾ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ, ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರ, ಹರಿ ವಿಷಯ ಕೇಂದ್ರಿಯ ನಿರೂಢಿ, ಹರಿವಾದಮಾರಭ್ಯ ಮಂದಹಾಸ ವರ್ಯಂತ ಏಕೈಕಾವಯವ ಧಾರಣಾ, ಶ್ರೀಹರಿ ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿ ಕರ್ತೃತ್ವ ಚಿಂತನ, ಹರಿವಿವಶ ಮನಸ್ಸು ಇವೇ ಮೊದಲಾದವು ಯೋಗಮಾರ್ಗಗಳು ಅನಜ್ಞನ ಸಂಗದಿಂದ ದುಷ್ಟವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಬುದ್ಧ್ಯದೀನವನ್ನಾಗಿಸಿ ಅಲಸ್ಯ ಪ್ರಮಾದಗಳಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಣಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗವನ್ನು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು.

ಶುಚಿಯಾದ ದೇಹದಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಿರವಾದ ಆಸನದಲ್ಲಿ, ಕೂತು ಸ್ವಸ್ಥಿತಿ ವದ್ಮಾದಿ ಆಸನ ವನ್ನವಲಂಬಿಸಬೇಕು. ಋಜುಕಾಯನಾಗಿ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು ಇತರಾಲೋಚನೆ ಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಮನವು ಚಂಚಲವಾಗದೆ ಇರುವಂತೆ, ಪೂರಕ ಕುಂಬಕ ರೇಚಕಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿ ಚಿತ್ತಶ್ವಾಸನಾದ ಯೋಗಿಗೆ ಪ್ರಾಣಾನುಗ್ರಹವಾಗುವುದು ಆಗ ಅವನು ನಿಷ್ಪಾವನಾಗುವನು ವಾಯು ವಕ್ಷ್ಯಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟು ಊದಲು, ಸ್ವರ್ಣದಲ್ಲಿರುವ ತಾಮ್ರಾದಿಲೋಹ ಮಲವು ಸುಟ್ಟುಹೋಗುವಂತೆ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಿಂದ ರಾಗಾದಿ ದೋಷಗಳೂ, ದಾರಣದಿಂದ ಜನ್ಮಾಂತರಕೃತ ವಾವಗಳು, ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರದಿಂದ ದುಸ್ಸಂಗ ದುರಿತಗಳು, ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸತ್ತ್ವಾದಿ ಗುಣಗಳು ನಾಶ ಹೊಂದುವುವು. ಆಗ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಸಮಾಹಿತವಾಗಿ ಮನವು ಭಗವಂತನ ಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಕಂಡು ಆನಂದ ತುಂದಿಲವಾಗುವುದು

ಪ್ರಸನ್ನವದನಕಮಲನು, ಪದ್ಮನಯನನು, ನಿಲೋತ್ಪಲಶ್ಯಾಮನು, ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾ ದರನು, ವಂಕಜಕಿಂಜಲ್ಕಪೀತದುಕೂಲನು, ವನಮಾಲನು, ಶ್ರೀವತ್ಸಾಂಕಿತವಕ್ಷನು, ತ್ರಿಜಗದದ್ಯಕ್ಷನು, ಕೌಸ್ತುಭಾಮುಕ್ತಕಂದರನು, ವರಾಘ್ನಹಾರಕಿರೀಟವನಮಾಲಾಂಗದ ಸೂಪುರನು, ಕಾಂಚೀಕಲಾವವಿಲಸನ್ನಿಂತಂಬನು, ಲಾಲಿತಜಗದಂಬನು, ಹೃದಯಕಮಲ ನಿಲಯನು, ದರ್ಶನೀಯನು, ಶಾಂತನು, ಮನಃಕಾಂತನು, ಸದಾಪೀಚ್ಯದರ್ಶನನು,

ಸರ್ವಲೋಕವಾವಕರ್ಶನನು, ಬಕ್ತನಮಸ್ತುತನು, ಯಶೋವಿಸ್ತುತನು, ಅನುಗ್ರಹಕಾತರನು, ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕಶಿಖಾಮಣಿಯು ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ದ್ಯಾನಿಸು ಸಮಗ್ರಾಂಗದ್ಯಾನವು ಲಬಿಸುವವರೆವಿಗೂ ಏಕಾವಯವವನ್ನು ದ್ಯಾನಿಸು ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತನು, ಅನಂತಾಸನದಿ ಕೂತಿರುವನು, ಶ್ವೇತದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಹನೆಂದು ಅದವಾ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ದರ್ಶನೀಯ ರೂಪದಿಂದ ದ್ಯಾನಿಸು. ವಾದದಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ಏಕೈಕಾವಯವ ದ್ಯಾನವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವೆನು.

ವಜ್ರಾಂಕುಶಧ್ವಜವದ್ಮಾದಿ ಶುಭಲಾಂಚನದಿಂದ ಕೂಡಿ ಬಕ್ತರ ಹೃದಯಾಂದಕಾರ ವನ್ನು ಉತ್ತುಂಗರಕ್ತವಿಲಸನ್ನಖಚಂದ್ರಮಂಡಲ ಚಂದ್ರಿಕೆಯಿಂದ ದೂರಮಾಡುವ ಭಗವಚ್ಚರಣಾರವಿಂದವನ್ನು ದ್ಯಾನಮಾಡು!

ಅತಿಶಯ ವಾವನವೆನಿಸಿದ ಯಾವನ ವಾದದಿಂದ ಪುಟ್ಟಿಬಂದ ವವಿತ್ರಮಂದಾಕಿನಿ ಯನ್ನು ದರಿಸಿ ಶಿವನು ಅತ್ಯಂತ ಪುಣ್ಯಬಾಜನನಾದನೋ ಅಂತಹ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಬಕ್ತಪಾಪ ವರ್ವತವಜ್ರನೆನಿಸಿದ ಚರಣಾರವಿಂದವನ್ನು ಬಹುಕಾಲ ದ್ಯಾನಿಸು

ಸುವರ್ಣಭುಜವಿಸ್ತವು, ಬಲವ್ರಶಸ್ತವು, ಅತಿಸಿಂಹಾಕುಸುಮ ಶೋಭಿಯು ಆದ ಹರಿಯ ಊರುದ್ವಯವನ್ನು ಪೀತಾಂಬರೋಪರಿದೃತ ಕಾಂಚೀಕಲಾವಶೋಬಿತನಿತಂಬ ವನ್ನೂ ದ್ಯಾನಿಸು.

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕೋಶಾಧಾರವು, ಬ್ರಹ್ಮನಿವಾಸಿಲೋಕ ಕಮಲಜನ್ಮಭೂಮಿಯು ಆದ ನಾಬಿಸರವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರಹಾರಮಯೂಖಧವಲಿತ ಮಹೇಂದ್ರ ನೀಲವ್ರಬಾಬಾಸಮಾನ ವ್ರಶಸ್ತವಕ್ಷವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ವಸಿಸಿ ಜನರ ಮನೋನಯನಾಬಿರಾಮಳಾಗಿ ಆನಂದವ್ರದಳಾದ ಶ್ರೀದೇವಿಯ ಶ್ರೀವತ್ಸವನ್ನು ಕೌಸ್ತುಭಮಣಿಯನ್ನು ದ್ಯಾನಮಾಡು.

ಮಂದರಗಿರಿಮಧನಶೋಭಿತವು, ಅಂಗದಕಂಕಣಾಂಗುಲೀಯಕಾದಿ ಭೂಷಣ ಭೂಷಣವು, ಲೋಕವಾಲರ ರಕ್ಷಣಚಣವು ಆದ ಹರಿಕರಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸು ಅಂಬ! ಅಸಹ್ಯವೀರ್ಯವಾದ ಸುದರ್ಶನವನ್ನು ಕರಸರೋರಾಜಹಂಸವೆನಿಸುವ ವಾಂಚಜನ್ಮವನ್ನು ದಾನವಭಟರಕ್ತವಮನಕಾರಿ ಕೌಮೋದಕಿಯನ್ನು ಶ್ರೀದೇವಿಯೇ ನಿತ್ಯಸುಖರಕ್ತಳಾಗಿ ಆಲಿಂಗಿವಳೆಂಬಂತಿರುವ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನೇ ತಂದೆಯ ಕಂಠಸೀಮಾವಲಂಬಿಯಾಗಿ ಬಿಡೆನೆಂಬಂತಿರುವ ಮಣಿಯನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ ವಂದಿಸು

ಭಕ್ತರ ಸಮೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಅವರ ಆರ್ತಿಯನ್ನು ಹರಿಸಲು ಅವತರಿಸುವ ಶ್ರೀಶನ ವದನಾರವಿಂದವನ್ನು ವದನಾರವಿಂದಶೋಭಿ ಮಕರಕುಂಡಲಗಳನ್ನು ಸುಂದರ ಮಂದಹಾಸ ವನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡು.

ಸಾಕ್ಷಾಚ್ಛ್ರೀದೇವಿಯು ಅವೇಕ್ಷಿಸಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ, ಮಂಗಲ ಕಟಾಕ್ಷವ್ರಸರಕರುಣರಸ ಪೂರ್ಣವಾದ, ನೀಲಾಲಕಭ್ರಮರಸೇವಿತವಾದ, ಮತ್ಸ್ಯದ್ವಯಾಚ್ಛಶೋಭಾಜಯಶಾಲಿ ಯಾದ, ದ್ಯಾತ್ಯಮನಃಸಂಕಲ್ಪ ವಿತರಣಕುಶಲ ಬ್ರೂಬಂಗಮಂಗಲವಾದ ನೇತ್ರದ್ವಂದ್ವವನ್ನು ಚಿಂತಿಸು.

ಅದಿಕ ಕೈವಾಪರಿಪೂರ್ಣಕಟಾಕ್ಷವು, ನಾಂನಾರಿಕ ಪೋರತಾವತ್ರಯ ನಿರ್ಮೂಲನ

ದಕ್ಷವು, ಮಂದಹಾಸಶೋಬಿಯು, ಪ್ರಸಾದವರಿಸೂಚಕವೂ ಆದ ಸ್ವಾಮಿಯ ನೋಟವನ್ನು ಚಿರದ್ವಾನ ವಿಷಯವನ್ನಾಗಿಸಿ ದನ್ಯಳಾಗು.

ಪ್ರಣತಲೋಕ ತೀವ್ರಶೋಕ ನಾಗರ ಶೋಷಕವಾದ ಹಾಸವನ್ನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಮನ್ಮದನೂ ಮೋಹಿಸುವಂತೆ ರಚಿತವಾದ ಬ್ರೂಮಂಡಲವನ್ನು ಚಿಂತಿಸು ಅದರ ಬಿಂಬ ರಕ್ತಿಮಾರಂಜಿತಸಿತಕುಂದ ಶೋಬಿದಂತ ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನೂ ದ್ಯಾನಿಸು.

ಇಂತು ಅನ್ಯದನ್ನು ಚಿಂತಿಸದೆ, ಸ್ವಹೃದಯ ಪದ್ಮಕರ್ಣಿಕಾದಿಷ್ಟಿತನಾದ ಹರಿಯ ಸುಂದರತಮ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಬೆತ್ತಿರನಾರ್ಥಚಿತ್ತದಿಂದೇಕಾಗ್ರಬಾವಮುಕ್ತಳಾಗಿ ಚಿಂತಿಸು. ಸಮಗ್ರಾಂಗಚಿಂತನಸಿದ್ಧಿ ಆಗಲು ಭಕ್ತಿರಸವು ಉಕ್ಕೇರಿ ಬಂದಂತೆ ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳುದುರಿ, ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಪುಲಕಿತವಾಗುವುದು ಆನಂದಬರ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಗದ್ಗದಿತನಾಗಿ ಅವಶ ನಾದಾಗ, ಚಿತ್ತವು ಹರಿಪದಾಯತ್ತವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಲವಾಗುವುದು ಸಂಸಾರ ದರ್ಮಗಳಾದ ಶೋಕಮೋಹಗಳನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿ, ಕರಗತ ಕಂದುಕದಂತೆ ಕಾಣುವ ಕಮಲನಯನನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಪೊಂದುವನು ಪ್ರಾಕೃತಾಂತಃಕರಣವು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರಾ ಬಿಮಾನವು ಅಳಿಸಿಹೋಗುವುದು ದೀವವು ವರ್ತಿಗಳಿಲ್ಲದೆ ಆರಿದಂತೆ, ಬಾಹ್ಯ ಮನಸ್ಸಿನ ವ್ಯಾಪಾರವು ನಿಂತುಹೋಗುವುದು. ಜೀವಚಿನ್ಮನವು ನಿತ್ಯಮುಕ್ತ ಬಗವದ್ವಿಷಯವಾಗುವುದು ಅಂತಹ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಹರಿಜ್ಞಾನಿಯು ಆಗ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನೆನಿಸುವನು.

ಇಂತು ಪ್ರಾಕೃತ ಮನೋನಾಶನಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನಾದಿಗಳಿಲ್ಲದೇ ಪ್ರಕಾಶರೂಪನಾಗಿ, ತತ್ತ್ವನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನದಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುವ ಜೀವನಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಸುಖದುಃಖಾದಿಗಳನ್ನುಂಟು ಮಾಡಲಾರದೆ ವಿರತವಾಗುವುದು. ಪರಮಾತ್ಮನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದು ಅದೇ ಚರಮದೇಹವೆನಿಸಿದಾಗ ಅಬಿಮಾನ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಬಂದಕ ಜ್ಞಾನವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ ದೇಹವಿದೆಯೋ ಬಿದ್ದುಹೋಯಿತೋ ಎಂಬ ಅಬಿಮಾನವಿಲ್ಲದೆ ಹರಿಯನ್ನೇ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನರಿತು ಅದೃಷ್ಟ ನಿಯಾಮಕ ಹರೀಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬಂದ ಅಥವಾ ಬಿದ್ದ ದೇಹವನ್ನು ಮದಿರಾಮದಾಂಧನು ಉಟ್ಟುಬಟ್ಟೆಯು ಇದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದರಿಯದೆ ಪೋಗುವಂತೆ, ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಪ್ರಾರಬ್ಧದ ನಾಶವನ್ನು ಪ್ರತಿಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನು ಸಚ್ಚಿದಾತ್ಮಕನಾರಾಯಣ ಸಂದರ್ಶನ ಸುದಾಸಮುದ್ರಮಗ್ನನಾದ ಜ್ಞಾನಿಯು, ಕಪಾಲಮುಕ್ತ ನಾರಿಕೇಲಪಲದಂತೆ ದೇಹದ ಪೋಷಣಾದಿ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಇಲ್ಲದಿರುವನು. ದೇಹವಾದರೂ ಪ್ರಾರಬ್ಧಾವಸಾನವಾದ ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಬಿದ್ದುಹೋಗುವುದಾಗ ಜ್ಞಾನಿಯು ಸಮಾಧಿಯೇಗಫಲವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವನಾದ್ದರಿಂದ ಪುನಃ ಸೇಂದ್ರಿಯ ಶರೀರಸಂವರ್ಕವನ್ನು ಕಾಣದೆ ಮುಕ್ತಪ್ರಾಯನಾಗುವನು

ಈ ದೇಹವೇ ಮಗನಲ್ಲ, ದ್ರವ್ಯವಲ್ಲ, ಅಂತೆಯೇ ನಾನೆಂದು ತಿಳಿದ ದೇಹವೇ ಜೀವನೂ ಅಲ್ಲ ಕೊಳ್ಳಿಯಿಂದ, ಕಿಡಿಯಿಂದ, ಹೊಗೆಯಿಂದ, ಅಗ್ನಿ ಬೇರೆ ಇರುವಂತೆ ಬೂತೇಂದ್ರಿಯಾಂತಃಕರಣಯುತನಾದ ಜೀವನಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞನು, ಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ಹರಿಯು ಬಿನ್ನನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಾನೆ ಸರ್ವಭೂತಗಳ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ

ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಆದಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಜೀವರಿರುವರು ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಹರಿರೂಪಗಳಿಗೆ ಭೇದವಿಲ್ಲ. ಅವನೇ ಸರ್ವಜೀವರಿಗೆ ಆದಾನಾದಿ ಕರ್ತನಾದ ನ್ಯಾಮಿಯು. ಆದ್ರ್ವ ಶುಷ್ಕ ಮುಖ ವಿವಿಧ ಬೇದವುಳ್ಳ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯು ಒಬ್ಬನೇ ಅಲ್ಲವೇ? ಅಂತೆಯೇ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಗತ ಬೇದ ವರ್ಜಿತನು ನಿರ್ದೋಷನಾಗಿಯೇ ಇರುವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಒಂದೇ ಕಾರಣವು ನಾಕಾಗಿದೆ. ಅದೇನೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳೂ ಕೂಡ ಕಾರ್ಯಕಾರಣರೂಪಳಾದ ಪ್ರಕೃತಿಬಂದದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿರಲು, ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಒಡೆಯನಾಗಿ ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾಗಿರುವನು

ಹರಿಯು ಇತರರಿಲ್ಲದ ದೇಶಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ ಸರ್ವವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುವನು ಸರ್ವನ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವನು ಪ್ರವಂಚವು ಹಾಗಲ್ಲ ಜೀವಜಡಾತ್ಮಕ ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲ ತದದೀನವು ಸ್ವತಃ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನವು. ಅಶಾಶ್ವತವೆಂದು ನಿತ್ಯವೂ ಧ್ಯಾನಿಸುವವನು ಹರಿಪ್ರಸಾದಪಾತ್ರನಾಗುವನು—ಎಂದು ಕಪಿಲನು ಹೇಳಿದನು.

೩೦. ಭಕ್ತಿಯೋಗ

ದೇವಹೂತಿಯು ಕೇಳಿದಳು—

ಮಹದಾದಿ ತತ್ತ್ವಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳೇನು? ಪ್ರಕೃತಿವುರುಷಲಕ್ಷಣವನ್ನು ವೇಳು. ಅವುಗಳ ವಾರಮಾದಿಕ ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಾನು ಪೊಂದಲಿಚ್ಛಿಸಿ ಕೇಳುವೆನು. ನನಗೆ ನಾಂಖ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವು ನಿರೂಪಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ವೇಳು ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಮಾರ್ಗವಾವುದು? ವಿರಾಗವಿಲ್ಲದೆ ಬಕ್ತಿಯು ಚಂಚಲವಾಗುವುದು. ಅಂತಹ ವೈರಾಗ್ಯವು ದೃಢವಾಗುವುದೆಂತು? ಜೀವನ ವಿವಿಧ ಗರ್ಭವಾನಾದಿ ಕರ್ಮವಲಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸು. ನಿನ್ನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ನಿನ್ನ ಕಾಲಚಕ್ರಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳು ಸ್ತ್ರೀಮಾತ್ರಳಾದ ನಾನೂ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ವಿಶದವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಡು ಪ್ರಭೂ! ನಿನ್ನ ಕಾಲಭಯದಿಂದಲಾದರೂ ಜನರು ಕುಶಲಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಿ!

ಜ್ಞಾನಯೋಗ್ಯನು ಕೂಡ ದುಸ್ಸಂಗದಿಂದ ಅನ್ಯಧಾಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿರುವನು. ಅನಾದಿ ಅವಿದ್ಯೆ ಕಾಮಕರ್ಮಗಳ ಪೀಡೆಯೂ ಬಾಧಿಸುವುದು. ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಪುಣ್ಯಪಾಪ ಕರ್ಮಾಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ತತ್ಪಲರೂಪಸುಖದುಃಖಾನುಭವವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಹುಟ್ಟಿ ನಾಯುತ್ತಿರುವ ಕಣ್ಣುಕಾಣದ ಈ ಸುಜೀವರಿಗೆ ನೀನು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಯೋಗಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಬೀರಿ ಉದ್ಧರಿಸು—ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು

ಆಗ ತಾಯಿಯ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕರುಣಾವೂರ್ಣನಾದ ಕಪಿಲನಂತೆಂದನು—

ಬಾಮಿನಿ! ಬಕ್ತಿಯೋಗವು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ರಾಜಸಾದಿ ಗುಣಾನುಸಾರಿಯಾದ ಜನರ ಬಕ್ತಿಯು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ

ಅಯದಾರ್ದಜ್ಞಾನಿಯಾದವನು ಹಿಂಸಾ ದಂಬ ಮಾತ್ಸರ್ಯಗಳನ್ನೊಳಗೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಗೂಡದ್ವೇಷಿಯಾಗಿ ಮಾಡುವ ಬಕ್ತಿಯು ತಾಮಸವೆನಿಸುವುದು. ಶಬ್ದಾದಿ

ವಿಷಯಾಬಿಲಾಷೆಯಿಂದ, ಕೀರ್ತಿಕಾಮನೆಯಿಂದ, ಅಥವಾ ಬೆತ್ತಚಾಮರಾದ್ವೈತ್ಯಯ್ಯ
ಲಾಭಕ್ಕೆಂದು ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವನು, ನನ್ನ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಬೇದವೆಣಿಸುವನು, ಕೇವಲ
ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪೂಜಿಸುವನು ಮಾಡುವ ಭಕ್ತಿಯು ರಾಜಸವು ವಾವಕ್ಷಯ
ವಾಗಲೆಂದು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸರ್ವಕರ್ಮಸಮರ್ಪಣ ಮಾಡಿ, ವಿಹಿತವಾಗಿದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ
ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದರಿತು, ಯಜ್ಞಾದಿ ಕರ್ಮ ಮಾಡುತ್ತಾ ನನ್ನ ರೂಪಗಳಲ್ಲಬೇದವನ್ನು ತಿಳಿದು
ಮಾಡುವ ಭಕ್ತಿ ನಾಸ್ತಿಕವು ನನ್ನ ಗುಣಶ್ರವಣಮಾತ್ರದಿಂದ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ
ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸೇರುವ ಗಂಗೆಯ ಪ್ರವಾಹದಂತೆ ಮಾಡುವ ನಿತ್ಯಭಕ್ತಿಯು ನಿರ್ಗುಣ
ವೆನಿಸುವುದು ಅದು ಅವ್ಯವಹಿತವೂ ಮತ್ತು ವಲಹೇತುರಹಿತವೂ ಆಗಿದೆ.

ಏಕಾಂತಭಕ್ತರು ನನ್ನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಬೇಡುವರಾಗಲಿ ಸೇವಾವಲವಾಗಿ ಕೊಡುವ
ಸಾಲೋಕ್ಕ, ಸಾಮೀಪ್ಯ, ಸಾರೂಪ್ಯ, ಸಾಯುಜ್ಯ ಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನೂ ಬೇಡರು. ಅದೇ
ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಪರಿವಕ್ಷ್ಯದಶೆಯೆಂದು ತಿಳಿ ಇದರಿಂದಲೇ ಲಿಂಗಶರೀರವನ್ನು ಕಳೆದು
ಕೊಂಡು ಜೀವನು ನನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಲರ್ಹನಾಗುವನು

ಅಂತಹ ಭಕ್ತಿಗೆ ನಾದನಗಳನ್ನು ಕೇಳು

ಶಕ್ತಿಗೆ ತಕ್ಕ ಹರಿಪೂಜೆ, ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ, ವೇದವಿಹಿತಸ್ತದರ್ಮ ರತಿ,
ಪ್ರಾಣ್ಯುವದ್ರವ ರಾಹಿತ್ಯ, ನನ್ನ ಮೂರ್ತಿದರ್ಶನ ಸ್ಪರ್ಶನ ಪೂಜಾ ಸ್ತುತಿ ನಮಸ್ಕಾರ
ಸಮರ್ಪಣ, ಸರ್ವಭೂತಗತ ಹರಿಮಾನನ, ದುಃಸಂಗವರ್ಜನ, ಸತ್ಯವಚನ, ಮಹಜ್ಜನ
ಪೂಜಾ, ದೀನಜನಕೃಪಾ, ತುಲ್ಯಜನಮೈತ್ರಿ, ಯಮನಿಯಮಾನುಷ್ಠಾನ, ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರ
ಶ್ರವಣ, ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನ, ಅಪಕ್ರಬುದ್ಧಿ, ಸುಜನಸಂಗ, ಅಹಂಮಮತಾ ಪರಿತ್ಯಾಗ,
ದ್ವಾದಶೋರ್ಧ್ವವೃಂದ್ರ ದಾರಣ ಮೊದಲಾದ ಸಾದನಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಶುದ್ಧವಾಗುವುದು.
ಅಚಿರದಲ್ಲೇ ನನ್ನ ಗುಣಶ್ರವಣ ಮಾಡುವ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ವುಟ್ಟಿದ ಭಕ್ತುದ್ರೇಕಬರ
ನಾದವನು ನನ್ನನ್ನು ಪೊಂದುವನು.

ಹೇಗೆ ವಾಯುವಿನಿಂದ ತರಲ್ಪಟ್ಟ ವುಷ್ಪಾದಿ ಸುಗಂದವು ನಾಸಿಕೆಯನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸು
ವುದೋ, ಹಾಗೇ ಭಕ್ತಿರತವಾದ ಮನಸ್ಸು ವಿಷಯವಿಕಾರವನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿ
ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ವಶೀಕರಿಸುವುದು

ಸರ್ವಜೀವರಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದು ಆದಾನ ದಾನಗಳನ್ನು ನಾನೇ
ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ನನ್ನನ್ನು ಮರೆತು ಮನುಜನು ಪ್ರತಿಮಾವೂಜೆ ಮಾಡಲು ಅಲ್ಲೇನಿಲ್ಲ
ಸರ್ವಾಂತರ್ಗತನಾದ ನನ್ನ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಮೂಡನಾಗಿ ಕೇವಲ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಪೂಜಿಸು
ವುದು ಬಸ್ತದಲ್ಲಿ ಹೋಮ ಮಾಡಿದಂತೆಯೇ ಸರಿ! ಈ ರಾಜಸರಿಗೆ ಮಂತ್ರವಂತೂ
ಉಚ್ಚರಿಸುವರಾದ್ದರಿಂದ, ವಲವು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಬರುವುದಾಗಲಿ ತಾಮಸರಿಗದೂ ಇಲ್ಲ
ದುರಬಿಮಾನದಿಂದ ಇತರ ಸ್ತೋತ್ರಮರನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿ, ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ, ವೈಷ್ಣವ ದ್ವೇಷಿ
ಯಾದ ತಾಮಸನೆಷ್ಟು ಪೂಜಾದಿಗಳ ಮಾಡಿದರೂ ನನ್ನ ಭಕ್ತನೆನಿಸಲಾರನು ಅನಪೇ!
ಬೇಕಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಪೂಜಿಸಿದರೂ ಬೂತಾವಾಸಿಯಾದೆನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ

ಯಿಲ್ಲದ ಪ್ರತಿಮಾ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನಾನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನನ್ನ ಭಕ್ತನ ಪ್ರತಿಮಾ ಪೂಜೆಯನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವೆನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ಅಪನಾದರೂ ಹೃದಯವಾಸಿಯಾದ ನಾನೇ ಸರ್ವಭೂತ ಸ್ಥಿತನೆಂದು ನನ್ನ ಸರ್ವತ್ಯಕ್ತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನರಿಯುವವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನರ್ಚಿಸಲಿ. ಆ ರೀತಿ ತಿಳಿಯದೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಬೇದವನ್ನು ತಿಳಿದ ಅನ್ಯದಾಚ್ಛಾನಿಯು ಅಂದಂತಮಸ್ಸನ್ನು ಪೊಂದುವನು. ಶ್ರೀನೃಸಿಂಹನಿಂದ ತಮಃಪ್ರಾಪ್ತಿ ಪೊಂದಬಾರದಲ್ಲವೇ? ಅಂದಮೇಲೆ ಸರ್ವ ಸ್ವಾಮಿಯು ಹೃದಯಗುಹಾವಾಸಿಯು ಆದ ನನ್ನ ಕಡೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಟ್ಟು ಪೂಜಾಸ್ಥಾನ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಗೌರವಿಸುವುದು ಲೇನು. ದಾನ ಗೌರವಗಳು ಮೈತ್ರಿಯನ್ನು ನಡೆಸುವಾಗ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನರಿತರಬೇಕು ನೋಡು.

ಮುಕ್ತರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯ ವೇಳುವೆನು ಅವರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನರರಕಿಂತ ಜಂಗಮರು ಉತ್ತಮರು. ಅವರಕಿಂತ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಚೇಷ್ಟಾವಂತರು, ಮನೋವ್ಯಾಪಾರ ಯುಕ್ತರು, ಇಂದ್ರಿಯವೃತ್ತಿವಂತರು, ಸ್ಪರ್ಶವೇದಿಗಳು, ರಸವೇದಿಗಳು, ಗಂಧವೇದಿಗಳು, ಶಬ್ದವೇದಿಗಳು, ರೂಪಭೇದ ವೇದಿಗಳು, ದಂತಯುಕ್ತರು ಶ್ರೇಷ್ಠರು. ಅಲ್ಲಿ ಬಹುವದ ರವರಿಗೆ ಚತುಷ್ಟದರ ನಂತರ ದ್ವಿವದರು ಶ್ರೇಷ್ಠರು. ಅವರಲ್ಲಿ ವರ್ಣವಂತರು, ಆಶ್ರಮ ಯುತರವರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಉತ್ತಮನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ವೇದಜ್ಞನಾದ ವಿಪ್ರನವನಿಗಿಂತ ಅರ್ಧಜ್ಞನಾದ ಋಷಿಯು, ಆಮೇಲೆ ಸಂಶಯಚ್ಛೇತ್ತನಾದ ದೇವತೆಯು, ಆ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರಹರಿಧರ್ಮರತನಾದ ಇಂದ್ರನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಆತ್ಮಕೃತ ಧರ್ಮವಲವನ್ನು ಬಯಸದೆ ಮುಕ್ತ ಸಂಗನಾದ ಗರುಡನಿನ್ನೂ ಉತ್ತಮನವನಕಿಂತಲೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿತವಾದ ಸರ್ವಕರ್ಮನು ವಿಷ್ಣುರತನು ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ನಿರ್ದುಷ್ಟ ಬ್ರಹ್ಮ ಜ್ಞಾನಿಯು, ನನ್ನ ಚಕ್ರನು, ಕರ್ಮವಲಾಸಕ್ತಿ ರಹಿತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಂತೆ ನನಗಿನ್ನಾರೂ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಯದಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರ ರಾಗಿರುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಮ್ಮಾ! ಸರ್ವಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಅನಿರುದ್ಧಾಖ್ಯ ಮದಂಶದಿಂದ ಜೀವನದಲ್ಲಿದ್ದು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವೆನೆಂದರಿತು ಮನಸಾ ಮನ್ನಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿರುವ ನನ್ನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಬೇಕು.

ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನಯೋಗಗಳನ್ನೂ ಕರ್ಮಯೋಗವನ್ನೂ ಕೂಡ ಹೇಳಿದೆನು ಜ್ಞಾನ ಬಕ್ತಿಗಳೇ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಸಾದನವು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜ್ಞಾನವು, ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ಬಕ್ತಿಯು ಇರಲಾರದು. ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವ ಬಕ್ತಿಯು ಜ್ಞಾನರೂಪವೇ ಆಗಿದೆ.

ಕಾಲಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೇಳು ಅದು ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ವೂರ್ಣನು ಸರ್ವಾಂತ ರ್ಯಾಮಿಯು ಬಾಗ್ಯನಿದಿಯು, ಬ್ರಹ್ಮವಂದ್ಯನು, ಸರ್ವದೇವೋತ್ತಮನು ಆದ ಶ್ರೀ ಹರಿ. ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದು ಸರ್ವಕರ್ಮಚೇಷ್ಟಕನು ಫಲಪ್ರದನು ಆಗಿರುವನು ಶುಕ್ಲ ಕೃಷ್ಣಾದಿ ರೂಪಬೇದಾಸ್ಪದವು, ಅವ್ಯಾಕೃತವು, ಮಹದಾದಿ ಜೀವಭಯಜನಕವು ಆಗಿದೆ. ಕಾಲವು ಭೂತಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಭೂತಗಳಿಂದ ಭೂತರನ್ನು ತಿನ್ನುವನು ಅಖಿಲಾಶ್ರಯನು, ಸಂಹಾರಕರ್ತೃ ರುದ್ರಾದಿ ಸಂಹಾರ ಸಮರ್ಥನು ಆದ ಕಾಲನಾಮಕ ವಿಷ್ಣುಮಹಿಮೆಯನ್ನು

ಸಾಕ್ಷಿಚೈತನ್ಯದಿಂದ ನೋಡಿ ತಿಳಿದು ಆನಂದವಡು. ಅವನಿಗೆ ಯಾರು ಪ್ರೇಮವಿಷಯರು? ಯಾರು ದ್ವೇಷವಿಷಯರು? ಬಂಧುಗಳಾರು? ಯೋಗ್ಯತೆಯಂತೆ ಪ್ರಿಯಾಪ್ರಿಯರಾಗಲಿ ವಕ್ಷಪಾತದಿಂದಲ್ಲ ಮಲಗಿ ಮೈಮರೆತವರನ್ನು ಮಲಗದೇ ನುಂಗುವನೀ ಕಾಲನಾಮಕ ಹರಿಯು. ಅವನ ಬಯದಿಂದ ಗಾಳಿ ಬೀಸುವುದು, ಸೂರ್ಯನು ತಪಿಸುವನು, ಇಂದ್ರನು ಮಳೆಗರೆವನವನ ಬಯದಿಂದ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಮಿನುಗುತ್ತವೆ, ವನಸ್ಪತಿ ಲತೌಷಧಿ ವೀರುದ ಗಳು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪವಲಗಳ ಕೊಡುವುದು ಅವನಾಜ್ಞೆಯಿಂದಲೇ. ನದಿಗಳು ಹರಿಯುವುದು, ಸಮುದ್ರವು ತೀರವಂ ದಾಟಿ ಬರದಿರುವುದೂ ಅವನ ಬಯದಿಂದ ಪರ್ವತಭಾರದಿಂದ ಭೂಮಿ ಜಲದಲ್ಲಿ ಪೋಗದಿರುವುದು, ಅಗ್ನಿ ಉರಿಯುವುದು, ಉಸುರಾಡಿಸಲು ಆಕಾಶವು ಮಾರ್ಗ ಕೊಡುವುದು, ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಹದಾದಿ ಸಪ್ತತ್ವಗಳೆಂಬ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ವಿವಿಧ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸುವುದು, ರುದ್ರಾದಿಗಳು ಸಂಹರಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಎಲ್ಲವೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಅವನ ಬಯದಿಂದಲೇ. ಆ ಹರಿವಶವೇ ಎಲ್ಲವೂ

ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಮರಣವಿಲ್ಲ. ಇತರರಿಗೆ ಮರಣಾದಿ ಬಯವ್ರದನವನೇ. ಜ್ಞಾನರೂಪಿ ಯಾದ ಶ್ರೀರಮಣನಿಗೆ ಜನ್ಮವಿಲ್ಲ. ಇತರರು ಹುಟ್ಟುವುದವನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಪ್ರೇರಕ ನಾಗಿ ಜನನ ಮರಣ ಪ್ರಭುವಾದ ಕಾಲನಾಮಕ ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆ ತಿಳಿಯಿತೇ?—ಎಂದು ಕಪಿಲನು ನುಡಿದನು

೩೧. ಜೀವಕರ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿರೂಪಣವು

ಶ್ರೀ ಬಗವಂತನು ವೇಳಿದನು—

ಅಂಬ! ಇಂತಹ ಸ್ವಾಮಿಯ ಮಹಾ ವರಾಕ್ರಮವನ್ನರಿಯದೆ ಅಜ್ಞಾನಮಗ್ನನಾದ ಜೀವನು ವಾಯುವಿನಿಂದ ಮೇಘಗಳು ಚೆಲ್ಲಾಚದರಾಗಿ ಪೋಗುವಂತೆ ಕಾಲನಾಮಕ ಹರಿವರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿ ನಾನಾ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸಲು ಓಡುತ್ತಿರುವನು.

ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಟ್ಟು ಸಂವಾದಿಸಿ ಸುಖಸಾಧನವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವ ವದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಗವಂತನು ನಾಶಮಾಡಲು ಅಥವಾ ದೂರಮಾಡಲು ಜೀವನು ದುಃಖವನ್ನೆ ಪೊಂದು ವನು. ಈ ದೇಹವು ಅನಿತ್ಯವು, ಆದರೂ ಅಬಿಮಾನದಿಂದ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಗೃಹ ಕ್ಷೇತ್ರ ಧನಾದಿಗಳು ಶಾಶ್ವತವೆಂದು ತಿಳಿವನು ಯಾವ ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರೂ ಜೀವನಿಗೆ ದುಃಖವೇ ಹೊರತು ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ವೈರಾಗ್ಯವು ಪುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ನರಕ ಸಮವಾದ ತಿರ್ಯಗ್ಗೋನಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರೂ ಅಲ್ಲಿ ವೈಷಯಿಕ ಸುಖ ಮೋಹಿತನಾಗಿ ಆ ಕೀಳು ದೇಹವನ್ನೂ ಜೀವನು ಬಿಡಲಿಚ್ಛಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ತಾನು, ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ, ಮಕ್ಕಳು, ಮನೆ, ವಶುಗಳು, ದ್ರವ್ಯ, ಬಂಧು ಮಿತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯಿಂದ ಬೇರೂರಿದ ಅಬಿಮಾನ ಬಿಡಲಾರದೆ ತನ್ನ ಸಮಾನರಲ್ಲಿವೆಂದು ಮೆರೆಯುವನು. ಮತ್ತು ಅವರ ರಕ್ಷಣೆ ಗಾಗಿ ಹಗಲಿರುಳು ದುಡಿದು, ಮೈ ಬೆಂದು ಬೆಂಡಾಗಲು, ಬಿಡದೆ ಮೂಢನಾಗಿ ದ್ರವ್ಯಾಶೆಯಿಂದ ಪಾವಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಬಿಡುವನು ಅನತ್ತರುಣಿಯರ ಮಾಯೆಗೆ ಸಿಲುಕಿ ಇಂದ್ರಿಯ ಗಳು ಕುಣಿಸಿದಂತೆ ಕುಣಿದು ಹಾಳಾಗುವನು. ರಹಸ್ಯ ಸಲ್ಲಾವೆಗಳು, ಶಿಶುಜನ ಕಲಬಾಷಣ

ಗಳು ಕೇಳುತ್ತಾ ವಿವಶನಾಗಿ ದುಃಖನಾದನವಾಗಿ ವಂಚನಮಯವಾದ ಗೃಹದರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವನು. ದುಃಖವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಅದು ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ದುಃಖವನ್ನೇ ಸುಖವೆಂದು ತಿಳಿವನು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ಮಹಾಕಷ್ಟದಿಂದ ಬಂದ ದನವನ್ನು ತಂದು, ಪರಿಜನ ಪೋಷಣ ಮಾಡುತ್ತಾ, ಅವರುಂಡು ಮಿಕ್ಕಿದ್ದನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾ, ತಾನು ಕೊನೆಗೆ ವಾವದಿಂದ ನರಕವನ್ನು ಸೇರುವನು ಒಂದು ಜೀವಿಕೆ ನಶಿಸಲು ಇನ್ನೊಂದು ದಾರಂಬಿಸಿ ಅದೂ ನಷ್ಟವಾಗಲು ಲೋಭದಿಂದ ಹಿಂದುಮುಂದು ನೋಡದೆ ವರದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಕದಿಯಲು ಆಶೆಪಡುವನು. ಕುಟುಂಬಪೋಷಣವನ್ನು ಹಿಂದಿನಂತೆ ದುಡಿದು ಮಾಡಲಾರದಾದಾಗ, ಪ್ರಯತ್ನಗಳೆಲ್ಲ ಕೆಟ್ಟು ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನಿಟ್ಟು ಶೋಕಪಡುವನು ಕಾಂತಿ ಕೆಡುವುದಲ್ಲದೆ ಕೈಲಿ ಧನವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಇವನಿಗೇನೋ ವೈರಾಗ್ಯವು ಆಗಲೂ ವುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ತಾನು ಪೋಷಿಸಿದವರಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಪೋಷಿಸವರು ಮೈಯಲ್ಲಿ ಮುಪ್ಪು ಮೂಡುವುದು. ರೂಪವೇ ಕೆಡುವುದು ಕೊನೆಗೆ ಮರಣವನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಾ ಅಳುತ್ತಾ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವನು. ರೋಗದಿಂದ ನರಳುತ್ತಿರುವನು. ಅಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಮೊದಲಾದವರು ಕೊಡುವ ಅನ್ನವನ್ನು ತಿಂದು ನಾಯಿಯಂತೆ ಬಿದ್ದಿರುವನು ಅಲ್ಪಾಹಾರನು, ಅಲ್ಪಚೇಷ್ಟಿತನಾಗುವನು. ಆಸನ್ನಮರಣನಾದಾಗ ಕವದಿಂದ ಉಸಿರಾಡದು. ಕಾಸಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ಆಯಾಸ ಪಡುತ್ತಾ ಕಣ್ಣುಗುಡ್ಡೆಗಳನ್ನು ತೇಲಿಬಿಡುವನು. ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಘುರ ಘುರ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ವುಟ್ಟುವುದು ಮಲಗಿ ಸಾಯುತ್ತಿರುವವನ ಸುತ್ತಲೂ ಬಂಧುಗಳು ನಿಂತು ಶೋಕಿಸುವರು, ಮಾತನಾಡಿಸುವರು, ಆದರೂ ಜೀವನಿಗೆ ಕಾಲಪಾಶವು ಸೆಳೆವಾಗ ಮಾತು ಬರದು. ತನ್ನವರು ಅಳುತ್ತಿರಲು, ಬಹು ವೇದನಾಮಯವಾದ ಮರಣವನ್ನೇ ಪೊಂದುವನು. ಇಂತು ಅಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಕುಟುಂಬ ಪೋಷಣಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಾಯುವನು. ಆಗ ಭಯಂಕರರು, ಕ್ರೂರ ವೀಕ್ಷಣರೂ ಆದ ಯಮಧೂತರೀರ್ವರಿವನ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಬಂದಾಗ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ, ಗುಂಡಿಗೆ ಬೆಚ್ಚಿ, ಮಲಮೂತ್ರ ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನು

ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಯಾತನಾ ದೇಹವನ್ನು ತೊಡಿಸಿ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಬಲವಾದ ವಾಶಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ರಾಜಭಟರವರಾದಿಯನ್ನಂತೆ, ಯಮಭಟರು ಅತಿದೂರದ ನರಕಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವರು. ತರ್ಜನ ಬರ್ಜನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರು. ಜೀವನು ಗದಗದ ನಡುಗುವನು. ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ನರಿನಾಯಿಗಳವನನ್ನು ಕಿತ್ತಿ ತಿನ್ನುವುವು. ತನ್ನ ವಾವವನ್ನು ನೆನೆದು ದುಃಖ ಸುತ್ತಾ ಹಸಿವೆ ನೀರಡಿಕೆಗಳಿಂದ ಬಾಧೆಪಡುತ್ತಾ ಕಾದ ಮರಳ ಮೇಲೆ ನಡೆದುವೋಗುವನು. ಮೇಲೆ ಸೂರ್ಯತಾವವು ಸುಡುವುದು. ಸುತ್ತು ದಾವಾಗ್ನಿಯಿರಿಯುತ್ತಾ ಬರುವುದು. ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಾ ಹೋಗಲಾರದೆ ನಿಲ್ಲಲು, ಯಮಭಟರು ಕಶಾಘಾತಗಳಿಂದ ನೋಯಿಸುವರು ಹಾಗೇ ನಡೆಯುತ್ತಾ ನೆರಳಿಲ್ಲದೆ ನೀರು ಸಿಗದೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಎದ್ದು ಅಳುತ್ತಾ ಹೋಗಲೇಬೇಕಾಗುವುದು ಹೀಗೆ ವಾವದಿಂದ ನರಕವನ್ನು ಸೇರಿ ಮುಟ್ಟಲು ಎರಡು ಅದವಾ ಮೂರು ಮುಹೂರ್ತಗಳಾಗುವುದು. ಕೆಲವರು ಹತ್ತುದಿನ,

ವಕ್ಷ್ಯ ಅದವಾ ಮಾನದಲ್ಲಿ ನೇರುವರು ನರಕವು 99000 ಯೋಜನ ದೂರವಿರುವುದು ನರಕದಲ್ಲಿ ವಾವಜೀವರಿಗೆ ಆಗುವ ಶಿಕ್ಷೆ ಬಯಂಕರವಾಗಿದೆ. ಕಾಲು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆಕಟ್ಟಿ, ಸುಡುವರು ಮೇಲೆ ಕೊಳ್ಳಿಗಳ ಕಟ್ಟುವರು ಅವನ ಮಾಂಸವನ್ನು ಅಪನಿಂದ ತಿನ್ನುವರು, ಪರರಿಂದಲೂ ತಿನ್ನುವರು ಯಾತನಾದೇಹಕ್ಕೆ ಮರಣವಿಲ್ಲ. ಜೀವನು ಬದುಕಿರುವಾಗಲೇ ಕರುಳನ್ನು ತೆಗೆಯುವರು ನಾಯಿಗಳು ಹದ್ದುಗಳು ಕರುಳನ್ನು ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನುವುವು ಸರ್ವವೃಶ್ಚಿಕ ಮಶಕಾದಿಗಳು ತಮಗವನು ಕೊಟ್ಟ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ನೆನೆದು ಕೋಪದಿಂದ ಬಂದು ಕಚ್ಚುವುವು, ಅಂಗಗಳನ್ನು ಕಡಿಯುವುವು ಆನೆಯಿಂದ ತುಳಿಸುವುದು, ಬೆಟ್ಟದ ಕೋಡಿನಿಂದ ಕೆಡಹುವುದು; ಬೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೂತಿಡುವುದು ಮೊದಲಾದ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಕೊಡುವರು. ನರನಾಗಲಿ, ನಾರಿಯಾಗಲಿ ದುಷ್ಟನಂಗದಿಂದ ವಾವವನ್ನು ಮಾಡಿ ತತ್ಪಲವಾದ ತಾಮಿಸ್ರ, ಅಂಧತಾಮಿಸ್ರ, ರೌರವ, ಮಹಾರೌರವಾದಿ ನರಕಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವರು ಅಮ್ಮಾ! ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ನರಕ ಸ್ವರ್ಗಗಳಿವೆ, ನೋಡು. ರಾಜಾದಿ ದಂಡಿತರಾಗಿ ಯಾತನೆಯನ್ನು ವಡೆವುದು, ರೋಗ ದಾರಿದ್ರ್ಯಾದಿಗಳು ವಾವವಲಗಳಲ್ಲವೇ?

ಇಂತು ಕುಟುಂಬ ಪೋಷಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ಮಾತ್ರ ಹೊರೆಯುವ ವಾಪಿಯು ಆ ಕುಟುಂಬವನ್ನೂ ಆ ಉದರವನ್ನೂ ಇಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು, ಆ ವಾವದ ಫಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉಣ್ಣಲು ನರಕ ಸೇರುವನು ತಾನೇ ಎಂದುಕೊಂಡ ಶರೀರವನ್ನು ಇಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು ಭೂತದ್ರೋಹದಿಂದ ಬಂದ ವಾವದ ಮೂಟೆಯನ್ನು ಬುತ್ತಿಯಂತೆ ತಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಒಬ್ಬನೇ ನರಕಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗುವನು. ದೈವಾದೀನನಾಗಿ ಶ್ರೀಹರೀಚ್ಛೆಯಿಂದ ವಾವವು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬಿಡದೆ ಬರಲು, ನರಕದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನೇ ಉಣ್ಣುತ್ತಾನೆ ಇನ್ನು ಕೇವಲ ಅದರ್ಮದಿಂದ ಕುಟುಂಬಪೋಷಣಾರತನಾದವನು ಅಂದತಾಮಿಸ್ರವನ್ನು ಸೇರಿ, ಹಿಂದಿರುಗದೆ, ಅಲ್ಲೇ ದುಃಖಮಗ್ನನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ತಮೋಗರಲ್ಪದವರು ಈ ನರಕಲೋಕದ ಕೆಳಗಿರುವ ಯಾತನಾಮಯ ನರಕವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಮತ್ತೆ ವಾವಶೇಷಯುತವಾಗಿಯೇ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವರು

೩.೨. ಜೀವಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿರೂಪಣ ಗರ್ಭಾವಾಸಾದಿ ದುಃಖ

ದೈವವಶನಾಗಿ ಕರ್ಮವಲಾನುಬೋಗ ಮಾಡಲಿ, ಜೀವನು ತಂದೆಯ ರೇತಃ ಕಣವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ತಾಯಿಯ ಉದರವ್ರವೇಷವನ್ನು ಪೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಮೊದಲನೆಯ ರಾತ್ರಿಕಲಲಾಕಾರವಾಗಿದ್ದ ಪಿಂಡವು ಐದು ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಬದಾಕಾರವಾಗುವುದು ಹತ್ತು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಕಂದು ಫಲದಂತೆ ಆಗಿ ಆಮೇಲೆ ವಕ್ಷಿಯ ಗುಡ್ಡಿನಂತೆ ಆಗುವುದು. ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಶಿರವೇರ್ವಡುವುದು ಎರಡನೆಯ ತಿಂಗಳಾಗಲು ಕೈಕಾಲುಗಳು ಸೃಷ್ಟವಾಗುವುವು ಮೂರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ನಖರೋಮಗಳು, ಅಸ್ಥಿಚರ್ಮಗಳು, ಲಿಂಗ ಛಿದ್ರಾದಿಗಳೇರ್ವಟ್ಟು ನಾಲ್ಕರಲ್ಲಿ ಸವೃಧಾತುಗಳು, ಐದರಲ್ಲಿ ಹಸಿವೆ ನೀರಡಿಕೆಗಳು ಪುಟ್ಟುವುವು. ಆರು ತಿಂಗಳು ತುಂಬಲು ಮಾನವು ಮುಚ್ಚುವುದು ಕುಕ್ಷಿಯ ಬಲಗಡೆ

ತಿರುಗುತ್ತಿರುವುದು ತಾಯಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು ಏಳು ತಿಂಗಳಾಗಲು ಜ್ಞಾನಿಜೀವನಿಗೇ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮಕರ್ಮಗಳ ಸ್ಮರಣೆ ಬರುವುದು ಕರ್ಮಬೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಬಂಧಕಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಒದಗಿದ ಸಂಸಾರಬಂಧದಲ್ಲಿ ನರಳುವ ಆ ಜೀವನು ತಾಯಿಯ ಆಹಾರ ವಾನಗಳಿಂದ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಶರೀರದಲ್ಲಿ, ರೋಗಿಯಂತೆ ವಿವಶನಾಗಿ, ವಿಣ್ಮೂತ್ರಗರ್ತದಲ್ಲಿ ಜಂತುಕ್ರಮಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ತಾನೂ ಹೊರಳಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಅವನನ್ನು ಆ ಕ್ರಿಮಿಗಳು, ಸುಕುಮಾರನಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಕಡಿಯುತ್ತಲೇ ಇರುವವು. ಅವಕ್ಕೂ ಹಸಿವಾಗುವುದಲ್ಲವೇ? ಜೀವನೋ ಮೂರ್ಛೆ ಹೊಂದುವನು. ಮರೀಚಿ ಸರ್ಷವಾದಿ ಕಟುತೀಕ್ಷ್ಣ ವದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಉಷ್ಣಲವಣಕ್ಷಾರಾಮ್ಲಾದಿ ತೀವ್ರರಸವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ತಾಯಿ ತಿನ್ನುವಳು ಅವುಗಳ ರಸವವನಿಗೆ ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಹಚ್ಚಿದಂತಾಗಿ ದುಃಖವಡುವನು. ಮೇಲೆ ಮಾಸವು ಮುಕ್ತಿರುವುದು. ಅದರೊಳಗೆ ಕರುಳುಗಳವನ ಸುತ್ತಲೂ ಬಿಗಿಯುವವು ತಲೆಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿ ಮೋಕಾಲುಗಳ ನಡುವಿಟ್ಟು ಬೆನ್ನು ಬಾಗಿ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ತಾನು ಅಲ್ಲಾಡಿಸಲು ಸಮರ್ಥನಾಗದೆ, ವಂಜರದಿ ಸಿಕ್ಕ ವಕ್ಷಿಯಂತಿರುವನು. ದೈವವಶಾತ್ ನೂರುಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವಾಪಕರ್ಮಗಳ ಸ್ಮೃತಿ ಬರುವುದು. ಅವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೆನೆದು ನಿಟ್ಟುಸುರಂ ಬಿಟ್ಟು ವ್ಯಸನಾಕ್ರಾಂತನಾಗುವನು. ಹೇಳು ತಾಯೇ! ಗರ್ಭವಾಸದಲ್ಲಿ ಏನು ಸುಖವಿರುವುದು? ಏಳನೇ ತಿಂಗಳಿಂದ ಹಿಂದಿನ ಜ್ಞಾನವಿದ್ದೂ ತತ್ತರಿಸುತ್ತಾ, ಏನಾಗುವುದೋ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಎಂಬ ಸಂಶಯಪೀಡಿತನಾಗಿ ಪ್ರಸೂತಿವಾತಗಳಿಂದ ಚಲಿಸುತ್ತಾ ಅಮೇದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಮಿಯಂತೆ ಹೊರಳಾಡುತ್ತಿರುವನು ನಿಜವಾದ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವು ದೇವಋಷಿಜೀವರಿಗೆ ಆಗುವುದು. ಆ ಜೀವನು ಭೀತನಾಗಿ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ಮನೋಬುದ್ಧಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ರಕ್ತಸೆಂದು ಯಾಚಿಸುತ್ತಾ, ದೈನ್ಯವಚನಗಳಿಂದ ಗರ್ಭವಾಸವಂ ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಬುವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವನು.

ನನ್ನನ್ನೇ ಅಶುಭ ಗರ್ಭವಾಸದಲ್ಲಿ ತಂದಿಟ್ಟು ಶರಣಾಗತ ರಕ್ತಕನಾ ನಾರಾಯಣನ ದಿವ್ಯಚರಣಾರವಿಂದವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವೆನು ಸ್ವೇಚ್ಛಾವತಾರನಾದ ಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿ ಕಾರಣನೇ! ನಿನ್ನ ನಂಬಿದ ನನಗೆ ಬಯ ಬರಬಹುದೇ? ಬೊತೇಂದ್ರಿಯಾಂತಃಕರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಶ್ರೀಹರೀಚ್ಛೆಯಿಂದ, ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಬದ್ಧನಾದ ಜೀವನಂತೆ ಶರೀರಸ್ಥನಾದರೂ, ಜನನ ಮರಣರಹಿತನು, ಅಖಂಡ ಜ್ಞಾನಿಯು, ನಾಕ್ಷಿಯು ಆಗಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು. ಅವನಿಗೆ ಭೌತಿಕ ಶರೀರದ ಸೊಂಕಿಲ್ಲ. ಅವನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬನೆನಿಸಿದ ನನಗೀ ತ್ರಿಗುಣ ದಶೇಂದ್ರಿಯ ವಂಚಬೂತಗಳ ಬಂಧವು ಮರಣಬಯವು ಇರುವುದು. ಅವನ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಈ ಬಂದನಿವೃತ್ತಿ ಆಗುವುದು. ಅಂತಹ ಪೂರ್ಣಗುಣನಾದ ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷ ವಿಲಕ್ಷಣನಾದ, ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯನಿಧಿಯಾದ, ಶ್ರೀಶನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಆ ಪ್ರಬುವಿನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಬಂಧ, ಅದರಿಂದ ಸಂಸಾರಮಾರ್ಗ, ಆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತಾವತ್ರಯಗಳು, ಅವುಗಳಿಂದ ಸ್ಪೃತಿನಾಶವಾಗಿ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುವ ಜೀವನು ಹರೇ! ನೀನೆನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯೆಂದು ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ನಿನ್ನ ವರಮಾನುಗ್ರಹ ಪೊಂದಿ ತರಿಸಬೇಕೇ

ಹೊರತು, ಅನ್ಯಮಾರ್ಗವಿನ್ನಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಸುಖನಿದೇ! ನೀ ಕೊಟ್ಟದ್ದೀಜ್ಞಾನ ನದಾ ಸ್ಥಿರಚರ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ನೀನೇ ಜೀವರಿಗೆ ಅವರ ಕರ್ಮವನ್ನಣಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ನಮ್ಮ ತಾವತ್ರಯವನ್ನು ಕಳೆ ನಿನ್ನ ಹೊರತು ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲ! ಕಾವಾಡು! ನೋಡೀ ಅಸಹ್ಯ ವೇದನೆಯನ್ನು! ವಂಜರದಲ್ಲಿ ವಕ್ಕವಿಲ್ಲದ ವಕ್ಕಿಯಂತೆ ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಜೀವನು, ಇನ್ನೊಂದು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಅಲ್ಲಿಯ ಜರರಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಬೆಂದು, ವಿಣ್ಮೂತ್ರ ಕೂವದಲ್ಲಿ ಹೊರಳಾಡುತ್ತಾ ದುಃಖಿತನಾಗಿರುವನು ತಿಂಗಳನ್ನೆಣಿಸುತ್ತಿರುವನಾಗಿ ಗರ್ಭ ವಾಸದಿಂದ ವಾರಾಗಲು ಪ್ರಾರ್ದಿಸುತ್ತಿರುವನು ಈ ಕೃಪಣನನ್ನೆಂದುದ್ದರಿಸುವೆ ಪ್ರಬೋ! ಜ್ಞಾನವಿದೆ, ಆದರೆ ಗರ್ಭಗತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವೃದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಕರುಣಾಮಯಾ! ದೀನನಾದನಾದ ನೀನು ನಿನ್ನ ಲೀಲೆಯಿಂದ ಕಾವಾಡಿ ಸಂತೋಷವಡಿಸು! ನೀನೆನಗೆ ಮಾಡಿದುವಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಮಾಡಲರ್ಹನೇ? ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಮುಗಿಪೆನಿದೇ ನಿನ್ನ ಸಂತೋಷಜನಕವಾಗಲಿ! ಶರೀರದಿಂದ ನಾನು ಬಿನ್ನನೆಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದೆ ಇದು ನಿನ್ನ ದಯೆ. ನೀನೇ ನನ್ನ ಬಂದವನ್ನು ಬಿಡಿಸುವ ಪ್ರಬುವೆಂದೂ ತಿಳಿದಿರುವೆನು ಇದು ನಿನ್ನ ನುಗ್ರಹ! ಜೀವಜಡಬೇದಜ್ಞಾನವನ್ನು ದಯವಾಲಿಸಿದ ಪುರಾಣಪುರುಷ ನೀನೇ, ಹೃದಯದಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಎನಿಸಿರುವೆ. ಹೊರಗೆ ಕಾಲನಾಗಿ, ವಿರಿಂಚನಿಯಾಮಕ ರೂಪದಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಜ್ಞಾನಗೋಚರನಾಗಿರುವೆ ವಿಬೋ! ಹೀಗೂ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಗರ್ಭವಾಸವು ಬಹುದುಃಖಪೂರ್ಣವು, ಆದರೂ ಇದರಿಂದ ನನಗೆ ಹೊರಗೆ ಬರಲು ಬೇಡವೆನ್ನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಹೊರಗೆ ನನ್ನನ್ನು ನುಂಗಲು ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ತೋಳವು ಕಾದಿದೆ. ನಿನ್ನ ಬಂಧಕಶಕ್ತಿಯು ಅಹಂಕಾರವೆಂಬ ಬಲೆಯನ್ನೊಡ್ಡಿದೆ ಮಮಕಾರವೆಂಬ ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯು ಮುತ್ತಿ ನಿಂತಿದೆ ಸಂಸಾರನಾಗರವು ಉಕ್ಕೇರಿಬರುತ್ತಿದೆ ಆದರೂ ನಿನ್ನ ದಯೆ ಇರಲಿ ಸಾಕು ಮತ್ತೆಯೂ ವ್ಯಸನಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಬೀಳದಿರಲು, ಅನಿಮಿತ್ತಬಂದುವಾದ ನಿನ್ನ ವಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ಸೇವಿಸುವೆನು ಈ ದೈರ್ಯವೆನಗೆ ಕೊಡು. ನನ್ನನ್ನು ನಾನುದ್ದರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸುವೆನು.

ಕಪಿಲನು ಹೇಳಿದನು—

ಇಂತು ಮತಿಮಂತನಾದ ಈ ಜೀವವನ್ನು, ಹತ್ತು ತಿಂಗಳಾಗಲು, ಪ್ರಸವ ಪೊಂದಲು, ಸೂತಿಮಾರುತನು ಹರಿಯಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ತಲೆ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಮಾಡಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ತಳ್ಳುವನು. ದೇಹಾಬಿಮಾನವು ತತ್ತ್ವಜ್ಞವೇ ಹುಟ್ಟುವದು ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಹೊರಬಂದು, ಉಸಿರಾಡದೆ ಮೂರ್ಛೆ ಹೊಂದಿದಂತೆ ಎಚ್ಚರತಪ್ಪುವುದು. ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಮಲ, ರಕ್ತ, ಮೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹುಳದಂತೆ ಹೊರಳಾಡಿ ರೋದಿಸುವನು ವಿವರೀತಜ್ಞಾನದಿಂದ ಹಿಂದೆ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದ ವಿಷಯವೆಲ್ಲ ನಷ್ಟವಾಗುವದು

ಇನ್ನು ಶೈಶವದಲ್ಲಾದರೂ ಸುಖವಿಲ್ಲ ವರರಿವನನ್ನು ಬೆಳೆಸುವರು ಅವರಿಗೆ ಇವನ ಇಂಗಿತವು ತಿಳಿಯದು ಬೇಡದ್ದನ್ನು ಕೊಡುವರು. ಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ಕೊಡರು. ಬೇಡ ವೆನ್ನಲು ಬಾಯಿಯು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಶುಚಿಯಾದ ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸುವರು. ತಿಗಣೆ

ದೋಮಾರಿಗಳು ಕಚ್ಚಿದಾಗ ತುರಿಸಲು ಬಾರದು. ಏಳಲಾರದೆ ಓಡಲಾರದೆ ಬಿದ್ದಿರುವ ಆ ಮಗುವನ್ನು ಚಂದವಾಗಿರುವನಿವ ಸಿಕ್ಕನೆಂದು ಮಶಕಾದಿ ಕೀಟಗಳು ಇನ್ನೊಂದು ಕೀಟವನ್ನಂತೆ ಕಚ್ಚಿ ನೋಯಿಸುವುವು. ಓ ಎಂದು ಅಳುತ್ತಾ ಶೈಶವವು ದಾಟಲು, ಮೌಗಂಡ ವಿನೋದ್ಯದ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ದುಃಖದಿಂದಲೇ ಕಳೆದುಹೋಗುವುದು. ತಾನು ಬೇಡಿದ್ದನ್ನು, ಬೇಡದಷ್ಟು, ಬೇಡಿದಾಗ ಕೊಡರು. ಸಿಟ್ಟುಬರಲು ಏನೂ ಮಾಡಲಾರದೆ ದುಃಖವಡುವನು

ಆಗ ದೇಹವು ಬೆಳೆದಂತೆ ಕ್ರೋಧ ಲೋಭಗಳ ಗಣೆಯಾದ ಕಾಮವೂ ಬೆಳೆಯುವುದು. ಯೌವನವನ್ನು ಪೊಂದಿ, ಕಾಮಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ತಿರುಗುವನು ವಿಟರ ವಿರೋದದಿಂದ ಸಾಯುವುದೂ ಸಂಬವಿಸುವುದು.

ವಂಚಬೂತಗಳು ಕೊಟ್ಟ ದೇಹವನ್ನೆಂದೂ ನಾನೇ ಎಂದೂ ತಿಳಿದು ದುರ್ಮತಿಯಾಗಿ ಕುಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನು ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಜನನ ಮರಣ ಚಕ್ರವಾದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲೇ ಬಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ವಿಷ್ಣು ವೈಷ್ಣವ ದ್ವೇಷವನ್ನೂ ಮಾಡಿದವನು ತಮಸ್ಸನ್ನೇ ಹೊಂದುವನು. ಅವಿದ್ಯಾ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬಂದ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಶ್ನೋದರ ಪರಾಯಣರ ಸಂಗವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ, ಮತ್ತು ಜೀವಾಬೇದವನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ವೇಳುವ ಅಸುರರನ್ನನು ಸರಿಸಿದರೆ ಕೂಡ, ಅಂಧತಮಸ್ಸನ್ನೇ ಪೊಂದಿ ನಿತ್ಯದುಃಖಿಯಾಗಿರುವನು ಅಸಜ್ಜನ ಸಂಘವು ಬಹ್ವನರ್ದಕಾರಿಯಾದುದು. ಅದರಿಂದ ನತ್ಯ, ಶೌಚ, ದಯಾ, ಮೌನ, ಪುರುಷಾರ್ಥ ಬುದ್ಧಿ, ಭಕ್ತಿ, ಅಕಾರ್ಯಲಜ್ಞಾ, ಕೀರ್ತಿ, ಸುಜನವೈಷ್ಣವ ಕೃತಾಪರಾಧ ವಿಸ್ಫುತಿ, ಅಂತರ್ಬಾಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯಜಯ, ಐಶ್ವರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಸುಗುಣಗಳಿಲ್ಲಾ ನಶಿಸಿ ಹೋಗುವುವು ಅಂತೆಯೇ ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲದೆ, 'ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವವನು ಜೀವನೊಬ್ಬನೇ ಹರಿಯೋ ಇಲ್ಲ, ಯಾರಿಲ್ಲ'ವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಜನ, ದಾಸರಾದ ಮೂಡರಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ದುಷ್ಟ ಸ್ತ್ರೀಸಂಗದಿಂದಲೂ, ತತ್ಸಂಗಿಸಂಗದಿಂದಲೂ ಆಗುವಷ್ಟು ಅನರ್ಥವಿನ್ನಾವುದರಿಂದಲೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಗಳನ್ನೇ ಮೋಹಿಸಿದನೆಂಬರು. ಮೃಗಿಯಾದ ಅವಳನ್ನು ಮೃಗರೂಪನಾಗಿ ಲಜ್ಜೆಯಂ ಬಿಟ್ಟು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ ನೆಂಬರು. ಅವನ ವಾಡೇ ಹಾಗಾದಮೇಲೆ ಅವನಿಂದ ಸೃಷ್ಟರಾದ ರುದ್ರ, ಮರೀಚ್ಯಾದಿಗಳ, ಅವರಿಂದ ಸೃಷ್ಟರಾದ ಇತರ ಜನರ ಲೆಕ್ಕವೇನು! ಒಬ್ಬ ನಾರಾಯಣ ಋಷಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಯೋಷಿ ನ್ನಾಯಿಗೆ ಸಿಲುಕದವರಿಲ್ಲ! ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ನನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದಲೇ ನಾನೇ ಸೃಜಿಸಿದೆನು ಅವಳು ಹುಬ್ಬಾಡಿಸುವುದರಿಂದಲೇ ದಿಗ್ವಿಲಾಸಗಳು ಕೂಡ ಅವಳ ಪದಾಕ್ರಾಂತರಾಗಿ ಬೀಳುವರು

ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಬಕ್ತಿಯೋಗದ ವಾರವನ್ನು ನೇರಲಿಚ್ಛಿಸಿದವನು, ನನ್ನ ಕದಾಶ್ರವಣ ಚಿಂತನ ಧ್ಯಾನಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು ಸುಖವಡಬೇಕೇ ಹೊರತು ನರಕದ್ವಾರ ವೆನಿಸಿದ ಪ್ರಮದಾಜನಸಂಗವನ್ನೆಂದಿಗೂ ಹಾಸ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಮಾಡಬಾರದು. ದೇವ ನಿರ್ಮಿತ ಮಾಯಾರೂಪಕಾದ ದುಷ್ಟನಾರಿಯು ಭಾರ್ಯಳಾಗಿ ಹತ್ತಿರ ಬರಲು ಅವಳನ್ನು ಮೃತ್ಯುವಿನಂತೆ ಕಂಡು ತೃಣಾವೃತ ಕೂಪದಿಂದಂತೆ ತಾನೇ ದೂರ ಸರಿಯಬೇಕು. ಮದಿರ ಕುಡಿದ ಮೇಲೆ ಮದಕಾರಿಣಿಯಾದರೆ, ಪ್ರಮದೆ ನೋಟದಿಂದಲೇ ಮದಕಾರಿಣಿಯು.

ಸರ್ವಧಾ ಬಗವದ್ಭಕ್ತರಲ್ಲದ ದುಷ್ಟಸ್ತ್ರೀಸಂಗವನ್ನು ದುಷ್ಟಪುರುಷರ ಸಂಗದಂತೆಯೇ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು. ಸ್ತ್ರೀಸಂಗದಲ್ಲಿ ಆಸೆಯಿಂದ ಪುರುಷನು ತನ್ನನ್ನು ಸೇರುವ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಪುರುಷರತ್ನಾದಿಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿ, ವಿತ್ತಾವತ್ಯಗ್ರಹವ್ರದಳಾಗಿ ಬಂದ ನನ್ನ ಮಾಯೆ ಎಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಭೃತ್ಯಾವತ್ಯಗ್ರಹವ್ರದನಾದರೂ ಗಂಡನು ಬಕ್ತನಲ್ಲದಿರ ಅವನನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯು ಹರಿಣಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ಬೇಟೆಗಾರನ ಗಾನವನ್ನಂತೆ ಮೃತ್ಯುವೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು

ಜೀವನು ಕರ್ಮದಿಂದ ಬರುವ ಒಂದು ದೇಹದಿಂದ ಇತರ ದೇಹವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾ ಕರ್ಮವನ್ನು ಫಲಾವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಾ, ಸಂಸಾರದಲ್ಲೇ ಸಿಕ್ಕಿಬೀಳುವನು ಬೂತೇಂದ್ರಿಯ ಮನೋಮಯ ದೇಹದ ವಿಯೋಗವೇ ಮರಣವು, ಸಂಯೋಗವೇ ಜನನವು. ಜೀವನಿಗೆ ಜನನಮರಣಗಳು ದೇಹದಿಂದ ಹೊರತು ಶರೀರದಿಂದಲ್ಲ ವಂಚ ಬೂತವಿರಚಿತವೀ ದೇಹ! ಇದರಲ್ಲಿ ಸತತವೂ ಬೂತಗಳು ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶರೂಪರಸಗಂದ ರೂಪವಾಗಿ ಸೇರುತ್ತಿರುವುವು. ಶರೀರ ಅವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲರ್ಹವಾಗದಿರುವುದೇ ಮರಣವು. ಶಬ್ದಾದಿಗಳನ್ನು ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುವದೇ ಸಂಬವವು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಮಲಾದಿ ದೋಷದಿಂದ ರೂಪದರ್ಶನ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ನಾಶವಾಗುವಂತೆಯೇ ಮತ್ತು ಚಕ್ಷುಸ್ಸಿನ ಯೋಗ್ಯತೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರಲು ಜೀವನಿಗೆ ಚಕ್ಷುದ್ವಾರಾ ರೂಪದರ್ಶನವಾಗುವಂತೆಯೇ, ಶರೀರವು ದುಷ್ಟವಾದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಜೀವನಿರಲಾರನು. ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಶಬ್ದವು ಕಿವಿಯಿಂದ ರೂಪವು ಬರಲಾರದು. ಅಂದಮೇಲೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಬೇದವು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು ಅಂತೆಯೇ ಅವುಗಳಿಂದ ಜೀವನೂ ಬಿನ್ನನು, ಜೀವರೂ ಹರಿಯಿಂದ ಭಿನ್ನರು, ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಬಿನ್ನರು—ಎಂಬೇ ಜ್ಞಾನವೇ ಜೀವರ ಪುರುಷಾರ್ಥನಾದನವು ಸುಖ ದುಃಖಾದಿ ದ್ವಂದ್ವವು ಶ್ರೀಹರಿಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದೇ ಮೋಕ್ಷನಾದನವು ಅಚೇತನವಾದ ದೇಹಾದಿಗಳಿಗೆ ಸುಖದುಃಖಾನುಭೂತಿಯು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಜೀವನೋ, ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಬಲಾನಂದ ಜ್ಞಾನರೂಪವೇ ಇರುವನು ಎಂದಮೇಲೆ ಅವನಿಗೂ ಸುಖದುಃಖಾನುಭೂತಿಯೂ, ದೇಹಾಬಿಮಾನದಿಂದ ಬರುವುದೇ ಹೊರತು, ಸ್ವರೂಪದಿಂದಲ್ಲ ಜೀವನ್ಮಾಮಿಯೂ, ಅವನ ಆನಂದರೂಪಾವಿರ್ಬೂತಿಗೆ ಅನುಗ್ರಾಹಕನೂ, ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸುಖದುಃಖಗಳು ಎಂತು ಬರಬೇಕು? ಆದ್ದರಿಂದ ಅಬಿಮಾನ ಬಿಟ್ಟವನಿಗೆ ಬಯ ಕಾರ್ಪಣ್ಯ ಸಂಪ್ರಮಗಳಿಲ್ಲ ಜೀವನು ಸ್ವರ್ಗನರಕಬಾಜನನಾಗದಿರಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ತಿಳಿದು ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೇವಿಸಿ ಮುಕ್ತಸಂಗನಾಗಿ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನೆನಿಸುವನು, ಮತ್ತು ಶ್ರೀಹರೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬಂದ ದೇಹವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅಬಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಾಕೃತ ಸುಖದುಃಖ ರಹಿತನಾಗಿರುವನು

೩೩. ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿ ಮಾರ್ಗದ್ವಯ ಚಕ್ತಿ

ಪುರುಷನು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮರತನಾಗಿ, ದರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿ, ವಲವನ್ನಾಗಿ ಮತ್ತೆ ದರ್ಮ ಅರ್ಥ ಕಾಮಗಳೆಂಬ ತ್ರಿವರ್ಗವನ್ನೇ ಪೊಂದುತ್ತಿರುವನು ಅಂತೆಯೇ ತನ್ನ ಪುತ್ರಾದಿ

ಗಳಿಗೂ ಉಪದೇಶಿಸಿ, ಅರ್ಧಕಾಮ ತತ್ಪರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವನು. ಸ್ವಕಚಂದನವನಿತಾದಿ ಮಗ್ನನಾಗಿ, ಅಚ್ಚಾನದಿಂದ ಮುಖ್ಯ ಪುರುಷಾರ್ಥವಾದ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು, ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಶ್ರಾದ್ಧದಿಂದ ಪಿತೃಗಳನ್ನು, ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸಲು ನಾಕೆಂದು ತಿಳಿದು ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಅವನು ಮೃತನಾಗಿ ಚಂದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿ ಪುಣ್ಯಾನುಬವಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಪಾಪಾನುಬವಕ್ಕಾಗಿ ನರಕವನ್ನು ಸೇರುವನು ಈಷದ್ಭಕ್ತನಾದರೆ ಸ್ವರ್ಗಕಾಮಗಳನ್ನು ಬಯಸಿ, ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ ಸೇರಿ, ಪುಣ್ಯ ಶೇಷದಿಂದ ಬೂಲೋಕವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಬಂದು ಸೇರುವನು. ಅಬಕ್ತನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗವಿಲ್ಲ. ಶೇಷಶಾಯಿಯಾಗಿ ಹರಿಯು ಮಲಗುತ್ತಲೇ ಪ್ರಳಯವು ಬಂದು ಈ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ದರ್ಮರತ ರಾದ ಪುರುಷರ ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲ ಮುಳುಗಿ ನಷ್ಟವಾಗುವುವು.

ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದ ಬಗವದ್ಭಕ್ತರು ದರ್ಮಾಚರಣೆಯ ವಲವನ್ನವೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ವಲಸಂಗವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವರು ಬಗವನ್ನಿಷ್ಟಾಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಶುದ್ಧಾಂತಃ ಕರಣರಾಗಿ ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಮಾಡುವರು. ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸು ವರು. ನಾತ್ತಿಕಟಾವದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬಕ್ತರಾದ್ದರಿಂದ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಸೂರ್ಯ ನನ್ನು ಕೊನೆಗೆ ಮಾನವನಾಮಕ ಪುರುಷನನ್ನು ಸೇರಿ ಸರ್ವಜ್ಞನು ಮುಕ್ತಾ ಮುಕ್ತೇಶನು ಪ್ರಪಂಚ ಮೂಲಕಾರಣನು ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿನಿಮಿತ್ತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನ ದ್ವಾರಾ ಹೊಂದುವನು ದ್ವಿವರಾರ್ಥಗಳು ಮುಗಿಯುವವರೆವಿಗೂ ಶ್ರೀಹರಿಧ್ಯಾನ ರತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದು ಅನಂತರ ಪ್ರಳಯವು ಬರಲಾಗ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಕೂಡಿ, ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸೇರುವರು ಪಂಚಬೂತಗಳು, ದಶೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಮನಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಲಿಂಗಶರೀರ ವನ್ನು ಬಿಡಲು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುವನು ಗುಣತ್ರಯಾದಾನದಿಂದ ತನ್ನ ಕಾಲವಾದ ದ್ವಿವರಾರ್ಥದ್ವಯವನ್ನುನುಬವಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪ್ರಳಯಕಾಲವು ಬರಲು ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣ ನನ್ನು ತ್ಯಕ್ತಲಿಂಗರಾದ ಜೀವರಿಂದ ಕೂಡಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು. ಇಂತು ಮುಕ್ತರಾದ ಜೀವರಿಗೆ ಲಿಂಗಶರೀರಬಂದವಿಲ್ಲ ವಾಯುದೇವರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮನೋಜಯವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಂದ ಕೂಡಿ, ಪುರಾಣಪುರುಷನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಪೊಂದಿ, ಜೀವರಾಗಿಯೇ ಸ್ವರೂಪನಾಶವಿಲ್ಲದೆ, ಸ್ವರೂಪಾನಂದಾವಿಭೂತಿಯಿಂದ ಸುಖಿಸು ತ್ತಿರುವರು. ನ್ನಾವರ ಜಂಗಮರಿಗೆ ಆದಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಗರುಡಶೇಷಮಾರ್ಗ ದ್ವಯ ದಿಂದ ಬಂದ ಸಾದನನಾಮಗ್ರೀಮಂತರಾದ ಸನಕಾದಿಯೋಗೀಶ್ವರರು, ಋಷಿ, ದೇವರು, ಮನುಷ್ಯೋತ್ತಮರು ಮೊದಲಾದವರಿಂದ ಕೂಡಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸೇರುವನು. ಪಂಚಭೇದ ತಾರತಮ್ಯಜ್ಞಾನಿಗಳು ಸ್ವಯೋಗ್ಯಜ್ಞಾನಪೂರ್ಣರು, ಜ್ಞಾನೋತ್ತರಕಾಲೀನ ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮ ನಿರತರು ಆದ ಜೀವರಿಂದ ಕೂಡಿ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದ್ಯಷ್ಟಕರ್ತನು, ಪರಮೈಶ್ವರ್ಯ ನಿಧಿಯು ಕ್ಷರಾಕ್ಷರಪುರುಷಾತೀತನು, ಜ್ಞಾನಾನಂದಸಮುದ್ರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ವೇತ ದ್ವೀಪ ದಲ್ಲಿದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮನು ಪುನಃ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಯದಾಪೂರ್ವವಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯಿಂದ ಜನಿಸಿ, ಸಂಸಾರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಶ್ರೀಹರಿಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನು ಅಂಬ! ಮುಕ್ತರು ಜ್ಞಾನದರ್ಮ

ವಲವಾದ ಅಣಿಮಾದ್ವೈತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಯದಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಪೊಂದಿ ಸ್ವೋತ್ತಮದ್ವಾರಾ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸುಖಿಸುತ್ತಾ, ಶ್ವೇತದ್ವೀವಾದಿ ಮುಕ್ತಲೋಕದಲ್ಲಿರುವರು ಆದ್ದರಿಂದ ಜನನೇ! ಸರ್ವಭೂತಹೃದಯಗುಹಾವಾಸಿಯಾದ ಸ್ವಾಮಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದು ದಾಸ್ಯಭಾವದಿಂದ ಶರಣಾಗತಳಾಗು. ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವನನ್ನೇ ಬೆಜಿಸು.

ಕರ್ಮಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳ ಕೆಲವರು ನಿತ್ಯವೂ ವಿಹಿತಕರ್ಮವನ್ನೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವರು ಆದರೆ ರಜೋಗುಣಾದಿಕರಾದ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಮಿಕ ವಲಾವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ದೂಷಿತವಾಗಿರುವುದು ಅವರಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಜಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಹರಿಗರ್ಪಿಸಿದ ಪಿತೃ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಗೃಹಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಚಡವಡಿಸುವರು ಹರಿಯಿಂದ ವಿಮುಖರಾದ ಈ ತ್ರೈವರ್ಗಿಕರು ಮದುಸೂದನನ ಮದುಕರ ಶ್ರವಣೀಯ ಕದಾಲಾವವನ್ನು ಒಲ್ಲರು ದೈವಹತರಾಗಿ ಅಚ್ಯುತ ಕದಾಮೃತವಾನದಲ್ಲಿ ಅಬಿಲಾಷೆಯನ್ನು ತೋರದೆ, ಹಂದಿಯು ಅಮೇದ್ಯವನ್ನು ಕೋರುವಂತೆ, ಕಾವ್ಯ ನಾಟಕಾದಿ ಹಾಳು ಕತೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವರು. ಇಂತ ಹವರು ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯರಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ನರಕವೇ ಆಗುವುದು ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ನಿತ್ಯನಾರಿಗಳು ದಕ್ಷಿಣಮಾರ್ಗದಿಂದ ಯಮಪುರವನ್ನು ನೇರಿ, ನರಕಬೋಗಾ ನಂತರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮವರಲ್ಲಿ ಪುತ್ರಾದಿಗಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವರು. ಗರ್ಭಾಧಾನಾದಿ ಸ್ಮಶಾನಾಂತ್ಯ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಭಕ್ತರಾದ್ದರಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ ನೇರಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಪುಣ್ಯಬೋಗಾನಂತರ ಪುನಃ ಈ ಲೋಕವನ್ನೇ ಹೊಂದುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಾತೇ! ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಭಜಿಸು. ಅವನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಾದಿ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳು. ವಾಸುದೇವನೇ ಬೆಜನೀಯನು. ಅವನ ಚರಣಾರವಿಂದ ಬಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ವೈರಾಗ್ಯವು ದೃಢವಾಗುವುದು ಮತ್ತು ವರಬ್ರಹ್ಮಾವರೋಕ್ಷಜನಕವಾದ ಜ್ಞಾನವು ಪುಟ್ಟುವುದು ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಪ್ರಿಯವೇ ಸರಿ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಇವು ಪ್ರಿಯ, ಇವು ಪ್ರಿಯವಲ್ಲವೆಂದು ಅರಿಯದೆ ಮನಸ್ಸು ಸಮ, ಶಾಂತವಾದಾಗ ಬಕ್ತನ ಚಿನ್ಮನಸ್ಸು ವಿಕಸಿತವಾಗಿ, ನಿರ್ದೋಷಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾದ ಸ್ವಬಿಂಬನನ್ನು ಸರ್ವೋತ್ತಮ ನೆಂದು ಅಪರೋಕ್ಷದಿಂದ ತಿಳಿಯುವನು

ಸೌಗತರು ಜ್ಞಾನೈಕರೂಪನೆಂಬುವರು. ವೇದಾಂತಿಗಳು ಪೂರ್ಣಗುಣನಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ನೆಂದು ತಿಳಿವರು. ಯೋಗಿಗಳು ಜೀವೇಶನೆಂಬರು ವೈಶೇಷಿಕರು ಈಶನ ಶೀಲನೆಂದು ವೇಳುವರು. ವಾಶುವತರು ಪುಂಶಕ್ತಿ ಎನ್ನುವರು. ಸಾಂಖ್ಯರು ವರಮಪುರುಷನೆಂದಣಿಸುವರು ಪೌರಾಣಿಕರು ಬಗವಂತನೆಂಬರು. ಎಲ್ಲ ನಾಮದೇಯಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೇ ನಿರೂಪಿಸುವುವು. ಅಷ್ಟಾಂಗೋಪೇತ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ಬಕ್ತನಿಗಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನವು, ಲಿಂಗಶರೀರವಿಯೋಗವು ಸ್ವರೂಪಾನಂದಾವಿಭೂತಿಯೇ ಆಗಿದೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು ಸ್ವಗತಬೇದ ವರ್ಜಿತನಾದ ಅಪ್ರಾಕೃತ ಮತ್ಸ್ನಾದಿರೂಪೀ ಹರಿಯು ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶಾದಿ ವಿಷಯಾಬಿಮಾನವುಳ್ಳ ಅಜ್ಞರಿಗೆ ಪ್ರಾಕೃತನಂತೆ ತೋರುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಅನೈದಾ ಜ್ಞಾನವು. ಇಂತು ತಿಳಿದರೆ ಅಂದಂತಮಃಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು.

ಮಹತ್ತತ್ವವು ಬ್ರಹ್ಮಶರೀರವು ತ್ರಿವಿದಾಹಂಕಾರವು ರುದ್ರನು. ಬೂತಾಬಿಮಾನಿ ಯಾದ ಇಂದ್ರನು ವೆಂಚವಿದ ಮನ ಆದಿ ಹನ್ನೊಂದಿಂದ್ರಿಯಗಳ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಇಂದ್ರನು ಏಕಾದಶವಿದನು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅಜ್ಞಜನರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪ್ರಾಕೃತ ಮಹತ್ತತ್ವಶರೀರನು ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರತೀತಿಯು ಪುಟ್ಟುವುದು ಅಂತೆಯೇ ಮತ್ಯಾದಿ ರೂಪಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಭಗವಂತನು ಪ್ರಾಕೃತ ಮತ್ಯನದೃಶನೆಂದು ತಿಳಿಯುವವರು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳೇ ಸರಿ! ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ, ಬಕ್ತಿಯಿಂದ, ನಿತ್ಯವೂ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿಡುವರು. ದುಷ್ಟಸಂಗವನ್ನು ಬಿಡುವರು ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ತೊಟ್ಟು ಶ್ರೀ ಮತ್ಯಾದಿರೂಪೀ ಹರಿಯ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ರೂಪವನ್ನು ಪರೋಕ್ಷದಿಂದ ನೋಡುವರು ಇಂತು ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮಹಾರಹಸ್ಯವಾದದ್ದಾದರೂ ಭಕ್ತಳಾದ ಕಾರಣ ನಿನಗೆ ನಾನು ಹೇಳಿದೆನು ಅಮ್ಮಾ! ಈ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಹರಿದರ್ಶನವು, ಈ ಜ್ಞಾನ ದಿಂದಲೇ ಸಂಸಾರ ನಿವೃತ್ತಿಯು ವಲಾವೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದ ಭಕ್ತಿಯು, ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ತರೂಪ ವಾದ ನನ್ನ ಜ್ಞಾನವು, ಭಗವಂತನಾದ ನನ್ನ ಅತ್ಯರ್ಥಪ್ರಸಾದ ಕಾರಣವಾಗುವವು. ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿ ಗಳಿಲ್ಲದೆ ಯಾರಿಗೂ ಮುಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶ ರೂಪ ರಸ ಗಂಧ ಗುರುತ್ವಾದಿ ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಒಂದೇ ವದಾರ್ದವು ಅನೇಕೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಅನೇಕವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟಂತೆ, ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನೇ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ದಯಾವೀರ್ಯಶ್ಚರ್ಯಾದಿ ನಾನಾಸ್ವರೂಪ ಗುಣ ಗಳುಳ್ಳವನೆಂದು ಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರಗಳು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಿವೆ ಸಂದ್ಯಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳು, ಯಜ್ಞದಾನ ತಪಸ್ವ್ಯಾಧ್ಯಾಯಗಳು, ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳು, ಇಂದ್ರಿಯ ಮನೋಜಯ, ತ್ಯಾಗ, ನಿಷಿದ್ಧ ವರ್ಜನ, ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗ, ಸತ್ಯವೃತ್ತಿ, ಹಿಂಸಾದಿ ನಿವೃತ್ತಿಗಳು, ಪರಮಾತ್ಮಜ್ಞಾನ, ಹರಿಬಕ್ತಿ ಇವುಗಳಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ, ಶ್ರೀಹರಿಯು ಜ್ಞಾನವೂ ಅವರೋಕ್ಷವೂ ಮುಕ್ತಿಯೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆಗುವವು.

ಮಾತೆ! ನಿನಗೆ ಚತುರ್ವಿದ ಬಕ್ತಿಯನ್ನು ಜೀವರಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಪಲವ್ರದವಾಗಿ ಓಡು ತಿರುವ ಕಾಲವನ್ನು ಅವಿದ್ಯಾಕಾಮಕರ್ಮಪ್ರಾಪ್ತ ಜೀವಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆನು. ಅವಿದ್ಯಾಗ್ರಸ್ತನಾದ ಜೀವನು ತನ್ನ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ತಾನರಿಯದೆ, ಸಂಸರಿಸುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ವಡುವ ದುಃಖವನ್ನೂ ಜೀವಮೋಕ್ಷವ್ರದವಾದ ಜ್ಞಾನಬಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದೆನು. ಈ ನಾನು ವೇಳಿದ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಇಂದ್ರಿಯಾರಾಮರಾಗಿ ವಿನಯಾದಿ ಗುಣರಹಿತರಿಗೆ ಗುರು ದ್ರೋಹಿಗಳಿಗೆ ದಾಂಬಿಕರಿಗೆ ಅವೈಷ್ಣವರಿಗೆ ಗೃಹಾದಿನಿರೂಡಚಿತ್ತರಿಗೆ ಹೇಳಬೇಡ ನನ್ನ ಬಕ್ತನಲ್ಲದವನಿಗಂತೂ ಹೇಳಲೇಬೇಡ. ನನ್ನ ಬಕ್ತರ ದ್ವೇಷಿಗೂ ಹೇಳಬೇಡ.

ಶ್ರದ್ಧಾವಂತನಿಗೆ, ವಿನಯಾನ್ವಿತನಿಗೆ, ಅಸೂಯಾದಿ ದೋಷರಹಿತನಿಗೆ, ಬೂ ಹಿತನಿಗೆ, ಗುರುಸೇವಾರತನಿಗೆ, ನಿರ್ಮತ್ಸರನಿಗೆ, ಶುಚಿಗೆ, ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ವಿಷಯವಿರಕ್ತನಿಗೆ ಹೇಳು ಪುತ್ರಾದಿ ಸರ್ವ ಸಂವತ್ತಿನಕಿಂತಲೂ, ಅವುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೀತಿ ಯನ್ನು ಮಾಡುವ ನನ್ನ ಭಕ್ತನಿಗೆ ತಪ್ಪದೇ ಹೇಳಬೇಕು

ಅಂಬ! ಈ ನನ್ನ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ನನ್ನ ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದವನು ಮತ್ತು ಶ್ರದ್ಧೆ

ಯಿಂದ ಕೇಳಿದವನೂ ಸುಕೃತಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಲೋಕವನ್ನು ವೊಂದುವನು' ಎಂದು ಕಪಿಲ ಹರಿಯು ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದನು.

೩೪. ದೇವಹೂತಿಯ ಮುಕ್ತಿ

ಕರ್ದಮದಯಿತೆಯಾದ ದೇವಹೂತಿಯು ಮಗನಾದ ಕಪಿಲನ ವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸಕಲಾಜ್ಞಾನವೂ ಧ್ವಸ್ತವಾಗಿ ಪೋಗಲು, ತತ್ತ್ವೇಶನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿವಂದ್ಯನಾದ ಕಪಿಲನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಇಂತು ನುತಿಸಿದಳು—

ಬೂತೇಂದ್ರಿಯ ಮನೋನಿಯಾಮಕನಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಜಗವನ್ನು ಉದರದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪ್ರಲಯೋದಧಿಯಲ್ಲಿ ಶಯನಿಸಿದ್ದ ನೀನು ಗುಣವ್ರವರ್ತಕನಾಗಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಸತ್ಯವಾದ ಈ ಜಗವನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದೆ. ನಿನ್ನ ನಾಬಿಕಮಲಜಾತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ಸಕಲ ಜೀವರನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದನು ಸೃಷ್ಟಿಸಂಹಾರಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ನಡೆಯಲು ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವ ನೀನು ಸ್ವಗತಬೇದ ವಿವರ್ಚಿತನು. ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾದ ನಿನ್ನಿಚ್ಛಾ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಸಕಲ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯವು ನಡೆಯುವುದು. ಜೀವರೊಡೆಯನಾದ ನೀನು ಅವ್ರಮೇಯ ಮಹಾಮಹಿಮನು. ಸಕಲಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟ ನೀನು ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗಿದ್ದೆ? ಪ್ರಳಯಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ವಟವತ್ರಶಾಯಿಯಾದ ಶಿಶುವಾಗಿ ವಾದಾಂಗುಷ್ಠವಾನ ಮಾಡಿದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ಪ್ರೇರಣೆ ಇಲ್ಲದೆ ನಾಸಿವೆಯೆಷ್ಟು ಬಾರವನ್ನು ಹೊರಲಾರದವಳಾದ ನಾನು ಹೇಗೆ ಹೊತ್ತು, ಹೆತ್ತು, ದನ್ಯಳಾದೆ? ನೀನಾಗಿ ನಿನ್ನಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿತನಾದ ಅಷ್ಟ! ವಾಪಿಗಳ ನಾಶವನ್ನು ನಿನ್ನಾಜ್ಞಾದಾರಕ ಚಕ್ರರ ಕ್ಷೇಮವನ್ನೂ ಬಯಸಿ, ಸೂಕರಾದಿ ರೂಪದಿಂದ ಅವತರಿಸುವ ನಿನ್ನ ಈ ಕಪಿಲರೂಪವು, ಜೀವರಿಗೆ ಜ್ಞಾನಪ್ರದವಾಗಿದೆ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ನಿನ್ನ ನಾಮಶ್ರವಣ, ನಿನ್ನ ಸಂಕೀರ್ತನ, ನಿನ್ನ ಸ್ತುತಿ ನತಿಗಳ, ಮಾಡಿದ ಚಂಡಾಲನಾದರೂ ಯಜ್ಞಾದಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಜನಿಸುವನೆಂದ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ಇನ್ನುಂಟೆ ಬವಬಯ? ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಬವನ್ನು ಖನಿಸ್ಯತೋಽಗೇಶದಿಂದ ದನ್ಯಳಾದೆನು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ನಿನ್ನ ಚಕ್ರಳಾಗಿ ಹರೇ! ಕೃಷ್ಣಾ! ಎಂದು ನಿನ್ನ ನಾಮವನ್ನು ಚ್ಚರಿಸುವ ಚಂಡಾಲನೂ ಧನ್ಯನೇ ಸರಿ! ನಿನ್ನ ಚಕ್ರನಲ್ಲದ ಸೋಮಯಾಜಿ ಕಿಂತಲೂ ಅಂತಹ ಚಂಡಾಲನೇ ಲೇಸು! ನಿನ್ನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿರಬೇಕು ಸುರಾದಿಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ, ಯಜ್ಞನಾದ ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ, ಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿರಬೇಕು ವೇದವನ್ನೂ ಓದಿರಬೇಕು. ನಿನ್ನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ ತಪೋಯಜ್ಞ ವೇದಾ ಧ್ಯಯನ ಸಮವಲವಾಗಿದೆ. ನೀನು ಪೂರ್ಣಗುಣನಾದ ನಾರಾಯಣನೆಂಬ ಅರಿವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಯಿತು. ಪುರುಷೋತ್ತಮನೇ! ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ದ್ಯಾನವಿಷಯನಾದ ಸ್ವಮಹಿಮಾ ವಿದ್ವಸ್ತಸಕಲವ್ರಕೃತಿಬಂಧನಾದ ಸಾಕ್ಷಾದ್ವಿಷ್ಟವಾದ ಕಪಿಲನೇ! ವೇದವೇದ್ಯನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಶತವು! ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ—ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿದ ತಾಯಿಯ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮಧುರ ಗಂಭೀರ ವಚನಗಳಿಂದ ಮಾತೃವತ್ಸಲನಾದ ಕಪಿಲನು ಮಾತಾಡಿದನು—

ಅಮ್ಮಾ! ನಾ ವೇಳಿದ ಜ್ಞಾನಬಕ್ತಿಮಾರ್ಗವೇ ಕ್ಷೇಮಂಕರವು ಅಂತೆಯೆ ಅನುಸರಿಸಿ ವರ್ತಿಸು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲೇ ಆನಂದವೊಂದಿ ಮುಕ್ತಳಾಗುವೆ. ನನ್ನ ಪ್ರಸಾದಪಾತ್ರಳಾಗಿರುವೆ. ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಹೀಗೆಯೇ ನೇವಿಸಿ ಮುಕ್ತರಾಗಿರುವರು ಈ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟವರು ನರಕವನ್ನೋ ತಮಸ್ಸನ್ನೋ ಹೊಂದುವರು ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಉಪದೇಶವನ್ನು ವಾಲಿಸು—ಎಂದು ಸಕಲಾಬೀಷ್ಟಪ್ರದವಾದ ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕಪಿಲನು ತಾಯಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಹೊರಟುಹೋದನು

ದೇವಹೂತಿಯು ಮಗನ ಮಾತನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗ ತಂದು ವೈರಾಗ್ಯ, ಜ್ಞಾನ, ಬಕ್ತಿ ಬರಿತಳಾದಳು ಸರಸ್ವತೀ ತೀರದ ಕರ್ದಮಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ತವವನ್ನು ಗೈದಳು. ತ್ರಿಷವಣ ನ್ನಾನದಿಂದ ಕೇಶಗಳು ಜಡೆಗಟ್ಟಿ ಕೆಂಪಾದವು. ಅನಶನದಿಂದ ಶರೀರವು ಕೃಶ ವಾಯಿತು. ಚೀರವಸನವನ್ನುಟ್ಟು ಕರ್ದಮರ ತಪೋವೈಭವಸಂವಾದಿತವು ವೈಮಾನಿಕ ದೇವಗಣ ಪ್ರಾರ್ದಿತಲಹವಾಗಿ ನಾಟಿ ಇಲ್ಲದ ಸಂವತ್ಸನ್ನು ಸರ್ವವನ್ನೂ ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿದಳು.

ಹನುವಿನ ಹಾಲಿನ ಬುರುಗಿನಂತೆ ಮೆತ್ತನಾದ ಸುಖತಲ್ಪಗಳು, ದಂತದ ಮಂಚಗಳು, ಬಂಗಾರದ ಮಣಪೀಠಗಳು, ಆಸನಗಳು, ಸುಖಸ್ಪರ್ಶ ರತ್ನಕಂಬಳಿಗಳು, ಸ್ಪಟಿಕ ಮರಕತ ಕುಡ್ಯಗಳು, ರತ್ನದೀವದಾರಿ ನಾರೀಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಾದ ಸೌದಗಳು, ಸೌದಗಳ ಹಿಂದೆ ಪುಷ್ಪೋದ್ಯಾನಗಳು, ಉದ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅನವದ್ಯ ಸೌರಬಭರಿತ ಪುಷ್ಪಲತೆಗಳು, ಲತೆಗಳಲ್ಲಿ ಲತಾಂತಗಳ ತೆಗೆಯುವ ಲತಾಂಗಿಯರು, ಅವರ ಗಾನಕ್ಕೆ ಶ್ರುತಿಗೊಡಿಸುವ ಮಕರಂದವಾನ ಚತುರ ಬ್ರಮರಗಳು, ಕಲಕಲರವ ಮನೋಹರ ಪಕ್ಷಿ ನಿವಹಗಳು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೆನೆದು, ದೇವಹೂತಿಯು ಕರ್ದಮನಿಂದ ಕೂಡಿ ತಾನಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಾ ರತಳಾಗಿದ್ದುದನ್ನು, ತಮ್ಮನ್ನು ವಾಡಿ ಪೊಗಳು ವ ಗಂದರ್ವಗಣಗಾನವನ್ನೂ, ಉತ್ಪಲ ಗಂದಿತ ಸರೋವರಾಚ್ಚಜಲದಿ ತಾವು ಮಾಡಿದ ಜಲಕ್ರೀಡೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಉಸಿರೆಳೆದಳು ದೇವೇಂದ್ರ ಬಾಮಿನಿಯರಿಗೂ ಸಿಗಲಾರದ ಆ ವೈಭವವೀಗ ಇಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ ದೇವಹೂತಿಯು ಶೋಕ! ಮಾದವನು ಮಗನಾಗಿ ಜನಿಸಿದನು, ವತಿಯು ವನಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದನು, ಮಗನೋ ನಾಮಾನ್ಯನೇ? ಸಕಲ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ತನಗೆ ದಯವಾಲಿಸಿದ ದೀನನಾದನು. ಆ ರಮಾನಾದನನ್ನಗಲಿ ದೇವಹೂತಿಯು ನಿಟ್ಟುಸಿರಂ ಬಿಟ್ಟು ಶೋಕಿಸಿ, ದೀನವದನ ಳಾದಳು ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಹರಿಯು ಉಪದೇಶಿಸಿದುದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ, ಕರುವನ್ನಗಲಿದ ಗೋವಿನಂತೆ ದುಃಖದಿಂದ ತಡೆಯಲಾಗದ ಕಣ್ಣೀರನ್ನೊರೆಸಿಕೊಂಡು ಧೀರಳಾದಳು. ಮಗನಾದ ಕಪಿಲನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಾ ಸರ್ವಸಂವದವನ್ನೂ ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿದಳು. ಏಕಾವ ಯವ ದ್ಯಾನಾನಂತರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಹರಿಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಶ್ರೀ ಕಪಿಲನು ವೇಳಿದಂತೆ ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಪ್ರೇಮಪ್ರವಾಹ ವೇಗದಲ್ಲಿ ತೇಲಿಪೋದಳು. ದೃಢ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ತಾಳಿದಳು ಸಮೀಚೀನ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಕರಿಸಿ, ಅವರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದಳು ಸಕಲದೋಷ ದೂರವಾದ ತನ್ನ ಚಿನ್ಮನದಿಂದ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾವ್ತನಾದ, ಸ್ವತಃ ಅನಾದಿತಃ ನಿರಂತ ಸಮಂತ ಪ್ರಕೃತಿವಿಕಾರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ಮನದಿ ಹರಿ ಎಂಬ

ರೂಪದಿ ವ್ಯಾವೃತ್ತನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದಬರಿತಳಾದಳು ಲಿಂಗಶರೀರದ ಕಾರ್ಯವವಳಲ್ಲಿ ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಸಕಲ ಕ್ಲೇಶಗಳು ನಶಿಸಿದವು ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ ವಾಯಿತು ಸಮಾದಿಯಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಾ ಸಂಸಾರ ದುಃಖವನ್ನು ಸುಖವೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳನ್ನು ದೂರ ಸರಿಸಿ ಎಚ್ಚರವಾದವನು ಸ್ವಪ್ನವನ್ನು ಮರೆಯುವಂತೆ ಪುನಃ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸದೆ, ನಿಶ್ಚಿಂತಕಾದಳು ಪೋಷಣವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮನೋನೈರ್ಮಲ್ಯ ಬಲದಿಂದ ಅವಳ ಅನಲಂಕೃತ ಮಲಿನ ದೇಹವು ಕೃಶವಾಗದೆ ಹೊಗೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ವೆಟ್ಟಿಯಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸಿತು, ದಿಗಂಬರವಾಯಿತು ಆ ದೇಹ, ಕೇಶಗಳು ಹಾರಾಡಿ ಚಿದರಿದವು ತಪೋಯೋಗ ಬಲದಿಂದ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನಿಟ್ಟ ದೇವಹೂತಿಯು ಒಂದನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ, ದೇಹವನ್ನೇ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟಳು ಪ್ರಾಣೋತ್ಕ್ರಮಣವರ್ಯಂತವದು ವ್ಯಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮ ಪ್ರೇರಕನಾದ ಭಗವಂತನಿಂದ ರಕ್ಷಿತವಾಗಿತ್ತು. ಸರ್ವಗತನಾಗಿರುವ ಹರಿಯನ್ನು ನಾನು ಬಿಟ್ಟೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರಾಕೃತಶರೀರರಹಿತನಾದ ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣನ ವಾದಮೂಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದಳು.

ಬಿಂದುಸರವಿದ್ದ ಆ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವು ತ್ರಿಲೋಕ ವಿಶ್ರುತವು, ಅದನ್ನೇ ಸಿದ್ಧವದ ವೆಂಬುವರು ಅಲ್ಲಿಯೇ ದೇವಹೂತಿಯು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿದಳಲ್ಲವೇ?

ವಿದುರಾ! ಯೋಗಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಹೋದಮೇಲೆ ದೇವಹೂತಿಯ ಶರೀರವು ನದೀರೂಪವಾಗಿ ಹರಿದುಹೋಯಿತು ಆ ನದೀಶ್ರೇಷ್ಠವನ್ನೇ ಸಿದ್ಧಿದಾ ಎಂಬುವರು. ಇಂದೂ ಸಿದ್ಧರು ಅಲ್ಲಿದ್ದು ಆ ಜ್ಞಾನವಾಪಿಯನ್ನು ಸೇವಿವರು.

ಕಪಿಲನು ಪಿತೃಶ್ರಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಾಯಿಯನ್ನೂ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು ಈಶಾನ್ಯ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೊರಟನು. ಅಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಚಾರಣ ಗಂದರ್ವರಿಂದಲೂ, ಅವ್ಸರೋಗಣದಿಂದಲೂ, ಸೇವಿತ ನಾಗಿ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ತತ್ಪೋಷದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ಅದ್ವಾಪಿ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಸಮುದ್ರರಾಜನೇ ಆತನಿಗೆ ಸ್ನಾನವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಿದನು. ಯೋಗಾಸನಾಸೀನನಾದ ಶ್ರೀ ಕಪಿಲನನ್ನು ಸನಕಾದಿಗಳು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವರು. ತ್ರಿಲೋಕದ ಸುಜನರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮ ವಾಗಲು ತವವನ್ನು ಮಾಡಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀ ಕಪಿಲನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು

ಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದನು—

ವತ್ಸ ವಿದುರಾ! ನೀ ಕೇಳಿದಂತೆ ಕಪಿಲ ದೇವಹೂತಿ ಸಂವಾದವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿರು ವೆನು ಇದನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಲೋಕವು ವಾವನವಾಗುವುದು.

• ಇದನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಹೇಳುವವನು ಕೇಳುವವನು ಕೂಡ, ಸುಪರ್ಣಾರೂಢನಾದ ಶ್ರೀಹರಿ ವೇಳಿದ ಜ್ಞಾನೋವಾಯವಾದ ಯೋಗಗಳನ್ನರಿತು ದಿಟವಾದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಶುದ್ಧನಾಗಿ, ಬಗವತ್ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಸುಖಿಸುವನು

ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧವು ಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

|| ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ವಣಮಸ್ತು ||

